

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

یادنی مهردان

منندی اقرا الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

به رکی به کیم

مه ولانا خالیسی نه قشبه ندی

مه لایبدا کریمی مدرس

دایناوه

بۆدابه زاندىنى جۆرهها كتيب: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

له چاپکراوه کانی کۆزی زانیاری کورد

یادی مه روان

به رگی یه که م

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبند الکریمی مدزی

دایناره

چاپخانه کۆزی زانیاری کورد - به عندا

۱۹۷۹

مدرس، عبدالکریم، ۱۲۸۳ - ۱۳۸۴.
یادی مهردان/عبدالکریمی مدرس. -- سندج انتشارات کردستان، ۱۳۸۵.
ج ۲

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6 (دوره)

ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4 (ج ۱)

ISBN: 964 - 7638 - 89 - 2 (ج ۲)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

مندرجات: ج. ۱. مهولانا خالیدی نقشبندی. - ج. ۲. شیخه نقشبندی کانی مهورامان
همندی له مورید و منسوویه کانیان.

۱. کردان -- سرگذشتنامه. ۲. شعر کردی -- مجموعه‌ها. ۳. نقشبندی، خالد: ۱۱۹۳ -
۱۲۴۲ق. -- سرگذشتنامه. الف. عنوان.

۸۶۹

PIR۳۲۵۷

۲۱

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران.

م ۸۴ - ۴۶۸۹۳

یادی مهردان

یادی مهردان (بهرگی ۱)	✓ ناوی کتیب (نام کتاب):
مهلا عبدالکریمی مدرس	✓ دانراوی (تالیف):
په‌کەم (اول): ۱۳۸۵	✓ کەره‌قی چاپ (نوبت چاپ):
۳۰۰۰ دەورە‌ی دوو به‌رگی (دوره‌ی دو جلدی)	✓ زما‌ره‌ی چاپ‌کراو (تیرواژ):
۶۵۶ صفحه‌ی وزیر‌ی (دو جلد ۱۳۲۴ صفحه)	✓ زما‌ره‌ی لایه‌ره‌و قواره (تعداد صفحه و قطع):
بلا‌کردنه‌ی کوردستان (انتشارات کردستان)	✓ بلا‌کەرەوه (ناشر):

انتشارات کردستان

سندج، پاساژ عزتی ☎ ۲۲۶۵۲۸۲

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6	شابک دوره: ۶ - ۹۰ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴
ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4	شابک ج اول: ۴ - ۸۸ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴

نرخ‌ی ده‌وره‌ی دوو به‌رگی: ۱۰۰۰۰ تمەن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سویاس و ستایشی بی پایان بو ئه و پروردگاره پایه داره که دل له
ئه ندیشه ی دهریای به خششی بی ئه ندازه پهریشانه و ، زمان له بیانی بارانی
فیض و ئیحسانیا بی زمانه و ، خامه له نووسینی نامه ی میهره بانی و
تاوان به خششی و ژازپوشیی ئه ودا سرگردانه . دروودی بی ئه ندازه ییش بو
گیانی خاوه نیشانی سرداری زه بهران ، ئه و (محمد المصطفی) یه که چرای
ژی نومای هیدایهت و خو و زهوشتی بهرزی عالم ئارایه و ئوستادی
دهرزی ئه ندیشه ی پاک و کرده وهی چاک و سرکه وتنی پله پله ی بورجی
وهفا و صفا یه . ههروه ها بو گیانی ئه و ئال و ئه صحابانه ی که هه ریه کتی
له وان هه تا هه تایه وه کو ئه ستیره ی جیهان تابی ئاسمانی زووی دنیایه .

له پاش پیشککش کردنی ئه م سویاس و ستایش و سهلامه ، عهرزی
خوینده وارانی ئازیز ئه که م که وا گه لئ جار بیرم له زۆزانی زابوردووی ژیانم
ئه کرده وه و ئه و باسه جوانانه م ئه هاته وه یاد که له دوستانی زانای خوئم
بیستبوون دهرباره ی پیاوه ناوداره کانی ولاته که م ، که هه ریه کتی له وان وه کو
گه ردن به ندیکی گه وه هر وا بوون له ملی گه ردوونا ، یا وه ک شمشیریکی
دهبان بوون به دست پاله وانانی مهیدانه وه . ته ماشام ئه کرد ها وه خته
ئه و باسه شیرینانه له یادم دهرچن ، چ جای ئه وه که که سی تریشم نه ده بینسی
لئریان ئاگادار بی . به م ئه ندیشه نه دلیم زۆر پهریشان ئه بوو . له بهر ئه وه له م
دواژوانه ی ژیاندا که وتمه په له بو نووسینه وه ی ئه وه ی له یادم ماوه ته وه ،

له گه ل ټوانه ی تریش که له هندی به لگه و کتیدا به چاوم که وتوون (۱) .
 ټمانه م کرد به کتییکی به قدر و نشان و ناومنا (یادی مهردان) و ،
 سه رده تام له حزره تی مهولانا خالیدی نه قشبه ندی به وه دامه زرانده و ټم
 به رگه ی کتیه که مم بو ټو ته رخاڼ کرد . له به رگه کانی پاشه وه شدا له
 ناودارانې له وه و پاش ټه دووم و ، هیوام وایه ټم کاره م بیخ به پیژوه بو
 لاوانې ولاته که م بو به زیندوو ژاگرتنی یادی ټو مهردانه ی که هه لکه وتووی
 ولاته که یان و مایه ی شانازی بوون بو هه موو جوړی ټاده میزاد .

(۱) من وه کوو که سیک که حزی له دهرخستنی ناوی پیوانې گوره ی ټاین و
 ټه دهب و زانستی میلله ته که ی بی و وه کو مه لایه ک و یه کیک له مه نسوویانی
 ته ریفه تی (مجددیه) که له ناو کوژی مه لایان و مه نسوویانی ټم ته ریفه ته دا
 ژیاوم ، له زووه وه هه و ټم داوه هندی ټاناری مهولانا خالید و خه لیفه کانی
 کو بکه سه وه . به پیتی باری ولات و کات هه و ټم داوه و گه لې به لگه ی تاکه تاکه و
 به کو ټم ده ست که وتووه و گه لی سه رگوزه شته ی گیتراوه شم له که سانی
 باوه ژ پې کراو بیستوه ، وه ک :

(۱) مه کتوویاتی فارسی مهولانا که لای مه لا زاهیدی پاوه یی بوو که له بیاره
 ټه یخویند و لای خوّم ټیجازه ی مه لایه تی و هرگرت .

(ب) سه رجه می مه کتوویاتی مهولانا که له مالی حاجی شیخ معصومی کوژی
 حاجی شیخ عارفی کوژی شیخ حوسه یی هوژینی بوو له قزلده بات .

(ج) هندی نو سراوی ورده و تاک تاک که له سوله یمانی له خانه قای مهولانا
 دهستم که وتوون .

(د) هندی کی تر که له بیاره له کتیبخانه ی خانه قادا هه بوون .

(ه) کتیبی (ریاض المشتاقین) که مه لا حامیدی کاتبی شیخ عثمان
 سیراجه دین دایناوه و نوسخه ی لای شیخ عه لانه ددین هه بوو له بیاره .

(و) کتیبی (بغیة الواجد فی مکتوبات حصره مولانا خالد) که شیخ موحه ممد
 ټه سعه د صاحبی برازای مهولانا دایناوه .

(ز) کتیبی (الفیوضات الخالدية) که ټه ویش هر شیخ موحه ممد ټه سعه د
 صاحبی دایناوه و نوسخه ی له کتیبخانه ی بیاره دا هه بوو .

(ح) کتیبی (الفیض الوارد) علی روضه مرثیه مولانا خالد ، تالیف ابی النشاء
 الالوسی .

گه لځ پټو سته بڼو نينسان له ژينا
به هيممهت بڼ له دنيا و له نينا
نه پيلې ون پسې ناوې نهوانه
که پيشهنگ بوون له زيبازي به قينا
نهوې ناوې نهوانې وا لهر دم
نهزې و نه مرې له گه ل (روح الامين) ۱

(ط) کتیبې (التعريف بمساجد السليمانية و مدارسها) ی شیخ موحه ممدی
قرلجی .

(ی) له کتیبې (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد) ی (ابراهيم فصیح
الحیدری) یش هندی مه علوماتم دهس که وتووه .

وهختی خوې که من نه م معلوماتم کو کردوه تهوه ، شاره زای نهو
ژې و شوینه تازه به نه بووم که نه بې ناوې کتیبې و لابه زه ی و سال و
شوینی له چاپ دانی بنووسری . بویه له م ژووه داوای لې بووردن
نه کم . به لام نه بې خوینده وارن دلنیا بن له وه که وا هرچیم له کتیبې
وهرگر تبې به نه مانه تهوه وهرم گرتووه و ، هرچشم به بیستن بیستې
له که سانی وام بیستووه که جتگای متمانه و باوه ژ بن .

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا و بن و بنه چهی

ناوونیشان و زشتهی باوك و باپیر و تیرهی ئەم ذاته بهم جۆریه : مهولانا ناوی خالید و کۆزی ئەحمەدی کۆزی حوسەینه و له تیرهی جافی مکایه لی به . دایکی مهولانا ناوی فاطمه یه و له ساداتی پیر خدری به . مکایه لی تیره به کن له جافی کۆچه ری له نه ته وهی پیر میکائیلن که مه شهووره به پیر میکائیلی شهش ئەنگوس (شهش په نجه) ، کۆزی زستانه یان له ناحیهی قهره داخی سه ر به شارستانی سوله یمانیی ئیستا بووه . به هاوینانیش چون بو کویستانه تایه تی به کانی خۆیان له کوردستانی ئیران ، به لام ئیستا خانه نشین بوون و گهر میان و کویستان ناکهن .

(پیر میکائیل) به کینک بووه له ئەولیا و صالحانی زۆزگار . ئەم ذاته له نه وهی خه لیفه ی سیه م چه زره تی عو ثمانی کۆزی عه ففانه و له ۷۳۸ هجریدا کۆچی کردوووه بو ناوچه ی (جوازۆ) ی سه ر به شارستانی (سنه) له کوردستانی ئیران و بو زۆی نموونی کردنی موسولمانان له دێی (دهودان) که دێ به که له نزیک چه می سیروان له ناوچه ی جوازۆ دانیشتوووه و له وێ کۆچی دوا یی کردوووه و قه بری له وێ به . پاش خۆی به ماومه ک نه وه که ی هاتوون بو ناوچه ی قهره داغ و سه نگاو و له وێ نیشته چی بوون .

سهردهمی منالی و تازه پیگه‌یشتنی مهولانا

مهولانا له ۱۱۹۳ی هجری (۱) له شاری قهره‌داغ له‌دایک بووه . له باوهشی باوکی و له کوشی دایکیا په‌روه‌ده بووه . له ته‌مه‌نی شه‌ش هه‌وت سالی‌دا ناویانه‌ته به‌ر خویندن و هه‌ر له قهره‌داغ قورئانی خه‌تم کردووه و کتیبه‌ ورده‌کانی وه‌ک ته‌صریفی زه‌نجانی و عه‌وامیلی جورجانی و کتیبی‌تریشی تا نه‌گاته (المحرری) فیهی شافیعی خویندووه . پاشان که به‌ته‌واوی پین‌گه‌یشتوووه و وای‌لی‌هاتوووه بتوانی دوور له باوک و دایکی بژی ، ناردوو‌بانه بو سوله‌یمانی و به ئوسوولی ئه‌و سهرده‌مه و تا ئه‌م‌دوایی‌به‌ش ، له یه‌کیک له مزگه‌وته‌کانا بووه به‌فه‌قی و خه‌ریکی خویندن بووه .

ئه‌م‌ذاته هه‌ر به‌مندالی نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و به‌خته‌وه‌ری و هوشیاری و هه‌لکه‌وتوویی به‌ ناوچاوانیه‌وه دیار بووه . زیره‌ک و به‌ئه‌ده‌ب و ده‌م‌پاراو و زه‌فتار و گوفتار جوان بووه و چه‌شی شیع‌ر و ئه‌ده‌بی بووه . له‌ناو میره‌کانی باباندا که له‌و سهرده‌مه‌دا حوکمرانی ناوچه‌ی سوله‌یمانی بوون به‌حورمه‌ت و قه‌دره‌وه ته‌ماشای کراوه و چ له‌به‌ر به‌هره‌ی خۆی و چ له‌به‌ر زۆی و شوینی باوک و باپیر و هۆزه‌که‌ی به‌خۆشه‌ویستی ژیاوه . پاشانیش نامه‌ی زۆر له‌تیوان ئه‌و و ئه‌و میرانه‌دا هاتوووه و چوووه که له‌جیتی خویدا ئه‌و نامه‌ی بلاو ئه‌که‌ینه‌وه .

خویندنی مهولانا

جاران فه‌قیکانی کوردستان به‌ ئازادی و به‌ ئاره‌زووی خۆیان بو هه‌رکوئی چه‌زبان بکردایه ئه‌چوون بو خویندن و لای هه‌ر مه‌لایه‌ک به‌ دلیان

(۱) له کتیبه‌ی شیخ ئه‌سه‌د صاحیبدا نووسراوه زاسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه مه‌ولانا له ۱۱۹۰دا له‌دایک بووه .

بوایه ئه یان خویند • به مجۆره به هه موولایه کی کوردستانا ئه گه ژان و تا
 خویندیان ته واو ئه کرد و ئیجازه یان وه ئه گرت ئه م شاره و شار و ئه م دئ و
 دئ یان ئه کرد • ئیجازه نامه که یان زشته ی ناوی ئه و مامۆستانایه ی تیا بوو که
 زنجیره ی ئیجازه که یانی ئه چوه وه سه ر تا ئه گه یشته وه سه ر چه زره تی پینغه مبه ر
 دروودی خوی لئ بی • ئیجازه نامه به به لگه یه کی بایه خدار دائه نرا بو
 ده رختنی پایه ی مه لا ئیجازه دراوه که •

مه ولانا خالیدیش ، وه که هر فه قه یه کی سه رده می خۆی ، به م
 ده ستووره له سه رده می فه قه یه تیدا گه لئ مه دره سه ی دیوه و لای گه لئ
 له زانا پایه بلنده کانی سه رده می خۆی خویندوو یه تی • ئه و مامۆستانایه ی
 که بۆمان ده رکه وتوو مه ولانا لای خویندوون ، وه که له کتیبی (المجد
 التالد فی مناقب الشیخ خالد) ی (ابراهیم فصیح الحیدری) و (التعریف
 بمساجد السلیمانیه ومدارسها) ی شیخ موحه ممه دی قزلجی و (الشیخ
 معروف النوده ی) ی شیخ موحه ممه دی خالدا نووسراوه ، ئه مانه ن :

سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجی مامۆستای مزگه وتی عه بدولزه حمان
 پاشا له گه زه کی (سه رچیمه ن) له سوله یمانی • سه یید عه بدولزه حیمی برای
 سه یید عه بدولکه ریم • شیخ عه بدوللای خه رپانی • مه لا ئیبراهیمی بیاره یی •
 مه لا جه لاله ددینی خورمالی • مه لا مه حوودی غزایی • مه لا صالحی
 ته زه ماری^(۱) • مه لا عه بدولزه حیمی زیاری^(۲) • مه لا موحه ممه دی باله کی
 که مه شهووره به ئیبنو ئاده م • شیخ موحه ممه د قه سیمی سنه یی که ئیجازه شی
 له خزمه تدا وه رگرتوو •

(۱) ته زه مار : دئ یه که له ناوچه ی (سورداش) له شارستانی سوله یمانی .
 (۲) زیاره ت : دئ یه که له نزیک (شه قلاوه) ، مه لاکانی به (مه لازاده) ناویان
 ده رکردوو •

ئەوهى كە زانراوه ئەوهىه مهولانا (شرح شمسى) و (مطول) و
 (حكمة) و (كلام)ى له سوله يمانى و دهو روبه رى سوله يمانى خوئندووه .
 حاشيهى (جلال الدينى دوآنى) له سەر (تهذيب المنطق)يشى لای مهلا
 عه بدولزه حيمى زياره تى خوئندووه . عيلمى حساب و هه نده سه و
 ئوستورلاب و فهله كياتيشى لای شيخ قهسيم خوئندووه (٣) . شهرحى
 (مختصر المنتهى)ى (اصول الفقه)يشى له به غدا خوئندووه (٤) .

به هه رجۆر مهولانا له هه موو عيلمه عه قلى و نه قلى به كانى ئەو
 سه رده مهى خوئندنگا ئىسلامى به كاندا ، وهك صرف و نه خو و مه عانى و
 به يان و به ديع و وه ضح و مه نطق و ئادابى به حث و مو ناظره و حكمت و
 هه يئته و حساب و هه نده سه و عه رووض و قافيه و ئەدهب و لوغته و
 شهرع و ئوصولى فيقه و ئوصولى دين و هه ديث و ته فسير و ته سه ووف ،
 زۆر به رز و هه لكه وتوو خاوه ن پايه بووه ، به چه شتى كه هه ر ئىشكال و
 ئالۆزى به ك پيدا بوو بى له ناوچه كه دا لای ئەو چارهى دۆزراوه ته وه و
 زانا يانى سه رده م دانيان به به رزى پايه يدا ناوه .

ئىبراهيم فه صيحى هه يدهرى نووسيوه هه ر شوئنىكى گران و
 مو شكيل له ته فسيري به يضاوى يا توخفهى ئىينو هه جهر يا شهرح مه واقيف
 يا شهرح ته جريد يا شهرح مه قاصيد يا شهرح مه طاليع و حاشيه كانى سه ييد
 شهرح له سەر شهرح مه طاليع يا حاشيه كانى عه بدولحه كيم له سەر
 شهرح شمسى يا شهرح مه واقيف يا حاشيه كانى شهرحى
 موخته صهرى موته ها يا موحا كه ماتى ئەحه دى كوژى هه يدەر له سەر
 شهرحى جه لالى ده ووانى له سەر عه قايدى عه ضودى به يا شور ووحى
 ئىشارات يا شور ووحى ته ذكيره له عيلمى هه يئته دا يا له غه رى ئەم كتيبانه دا

(٣) الفيض الوارد على روضة مرثية مولانا خالد ، تاليف ابى الشاء محمود
 الالوسى .

(٤) المجد التالذ في مناقب الشيخ خالد ، تاليف ابراهيم فصيح الحيدري .

بوايه و پرسیار له مهولانا بکرایه له باره یهوه ، به ئاسانی ژوونی نه کردنهوه و
 ئیشکالی پرسیار که ره کانی نه نه هیشت به جوړی که زانایانی سهردهم
 لهو جوړه ته قریر و ژوون کردنهوه یه سهرسام نه بوون . به هوئی نه م زانسته
 زوړه یهوه له هه موولایه کی کوردستانا له ناو نه هلی عیلم و مه عرفه تدا
 شوړهت و ناوبانگی په یدا کردبوو . که ئیجازه ی مه لایه تی له ماموستانی
 گه وره ی خوئی شیخ قه سیمی مه ردوخه یی سهنه یی وه رگرت و هاته وه
 بو خاکی بابان و گه یشه وه شاری سوله یمانی ، له ناو مه لایانی ولاته که دا
 په نجه یان بو ژانه کیشا . عه بدولزه حمان پاشای بابان داوای لښ کرد به
 وه زیفه ی دهرزوتنه وه له مزگه وتڅ له مزگه وته کانی سوله یمانی دامه زری ،
 به لام نهو قوبوولی نه کرد و بیانووی به وه هینا یه وه که وا شایسته ی پایه ی
 دهرزوتنه وه ی فه قی یان نی به (۵) ، تا سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجی
 ماموستانی خوئی له سالی ۱۲۱۳دا به دهردی تاوون کوچی دوایی (۶) نه کا
 نهوسا مهولانا به فرمانی پاشا له شوینی ماموستانییدا به وه زیفه ی دهرز
 وتنه وه دائه مه زری و له هه موولایه که وه فه قی له دور کوته بنه وه و دست
 نه کا به دهرزوتنه وه پښان ، به جوړی که له هه موولایه کی ولاندا ناوبانگ
 دهرنه کا ، به تایه تی له زانستی حکمت و که لامدا . کاتیکیش که کاری
 دهرزوتنه وه ی نابج ، خه ریکی کتیب دانان نه بچ و گه لښ حاشیه ی به قیمت

(۵) وادیاره مهولانا زوړ مه لا چاک بووه و عیزه تی نه فسیشی زوړ بووه ،
 بویه له شوینی پښانوا دهرزی نه وتوه ته وه و تا ماوه یه کیش شوینی
 گه وره و ناوداری دست نه که وتوه . له سه یید نه حمه دی کوژی
 شیخ عه بدولزه حمانی عازه بانیم بیست وتی : مهولانا به رله وه ی بزواته
 مزگه وتی عه بدولزه حمان پاشا که ئیستا به مزگه وتی شیخ بابه عه لی
 به ناوبانگه ، له مزگه وتی ناوبازا دهرزی وتوه ته وه که عه بز ناغای
 مه سرف له سهرده می نه حمه د پاشادا ته عمیری کرده ته وه .

(۶) مهولانا به پارچه شیعریکی فارسی نه ماموستانه ی خوئی لاواندوه ته وه و
 رسته ی (کفام خالدا داری النعم) ی بو کرده وه به میژووی کوچ کردنی .

له سەر گەلێ کتیبی بایەخدار ئەنوسن وەك له مەولا له باسی تەئلیفاتە کانیدا
باسی ئە کەین .

مەولانا لەوماوێ بەدا کە خەریکی دەر زوتنەوێ بوو ، گەلێ بە عیززەتی
نەفس و ئیستیغنا لە خەلکەوێ ژیاوێ و گەلێ لە دنیا و ئەهلی دنیا دوور بوو و
بە شیوێ ئینسائیکی قانێ و وارێ ژیانی خۆی ژاوار دووێ هەمیشە وەکو
کەسیک کە شتیکی زۆر بە نرخی ون کردبێ و بگەژێ بیدۆزیتەوێ ، موشتاق
بوو بەختی یار بێ بگات بە مورشیدیکی زۆحیی خاوەن تەصەووف و هیز
عیلمی تەصەووفی لێ وەر بگرتی و لە چالی ماددە و دنیا خواھی بەوێ بگات بە
پایەیی بەرزی مەعنەوی و بە کەمالاتی ئینسانی و لە پێوەندی بە نەفسانی بەکان
ئازاد بێ .

گورتە بەک لەبارەیی مامۆستاکانی مەولانا و ژشتەیی سەنەدی ئیجازەیانەوێ

یە کەم : سەید عەبدوڵکەریمی بەرزنجی کە زانایەکی بەرزی ولاتی
سولەیمانی بوو و مامۆستای چەند عالی گەورە بوو وەکو مەلا ئیبراھیمی
بیاریی کە هەلکەو توووی سەردەمی خۆی بوو . ئەم ذاته خۆی و سەید
عەبدوڵزەحیمی برای سەنەدی ئیجازە نامەیان ئەچیتەوێ سەر سەید
موحەمەدی کوزی خضری حەیدەری .

دوو هەم : شیخ عەبدوڵلای خەریانی کوزی سەید ئیسماعیلی کوزی
سەید موحەمەدی مەشهور بە شیخ موحەمەدە کۆسە لە سەیدەکانی
تەکیە قەرەداغ کە لە نەوێ ئیمام حەزەیی کوزی ئیمام موسای کاظم
بوو . ئەم شیخ عەبدوڵلای سەنەدی ئیجازەیی ئەچیتەوێ سەر سەید
موحەمەدی کوزی خضری حەیدەری . ئەم ذاته لە عولومی دینیدا لە

سهرامه دانی زۆژگار بووه و عومریکی زۆری به دهرزوتنه ووه بردووه ته
 سه ر . مه شهووره یه کچی له فهقیکانی مه دره سه ی نه و پاش خویندنی کتیبی
 موطنه ووه لی مه لا سه عدی ته فتازانی و ئیجازه وه رگرتن زۆیشتوو و له سه ر
 دهرزوتنه ووه دامه زراوه و ژنی هیناوه . کوزی نه م فهقی به یش هه روا له
 خزمه تی شیخ عه بدوللادا موطنه ووه لی خویندوو و ئیجازه ی وه رگرتوو و
 چوو بووه به موده ززیس و ژنی هیناوه و کوزی نه ویش پیگه یشتوو و
 هاتوو ته خزمه تی شیخ عه بدوللا موطنه ووه لی خویندوو و ئیجازه ی
 وه رگرتوو .

شیخ عه بدوللای خه ربانی لای میره کانی بابان زۆر به قه در و حورمه ت
 بووه و به رو بوومی دینی خه ربانی و گه لچ له باخه کانی چه می ته ویله ی بو
 دیاری کراوه بو مه سه رفی خۆی و فهقیکانی مه دره سه که ی و زۆر به
 خۆشی و فره حی زایواردوو . مه شهووره یه کچی له سانه کانی (له مۆن)
 له و سه رده مه دا یستوو یه تی به گه ز و بیانوی ئیجاره یا چاودیری کردنه ووه
 خه ربانی و باخه کانی چه می ته ویله له دهستی شیخ عه بدوللا ده ربکا .
 به م بو نه یه ووه مه لا جه لالی خورمالی که براده ری شیخ عه بدوللای خه ربانی
 بووه و یه کچی بووه له زانا گه وره کان نه م به یته فارسی به ی بو نووسیوه :

از بهر تست مخصوص خربانی و طوبله
 آگاه باش نستانندت به مکر و حيله

شیخ عه بدوللا به زستان له مزگه وتی ناودتی خه ربانی و به هاوین
 له سه ر ئاو و باخی (هۆبه) له سه رووی دینی خه ربانی به ووه دهرزی
 وتوه ته ووه . ناو دتی خه ربانی هاوینان گه رمه ، بو یه فهقیکان له گه رمای
 ناودتی وه زز بوون . یه کچی له فهقیکان قه سیده یه کی له زه می خه ربانیدا
 وتوووه نه مه به یتیکیه تی :

گر جهنم بود چو خربانی و قنار بنا عذاب النار

شیخ عابدوللا لهشی ساغ بووه و هیزی لهش و چاوی زۆر باش
بووه . ئەگیزنهوه چەند جار هەندێ له فهقیکانی چوون کتیبی دەرزیان
لەبەر حوجرەى بالاخانە کەیدا کردوووەتوو و بۆیان زاگرتوو ، ئەویش
لەسەرەوه له پەنجەرەى حوجرە کە یەوه کتیبە کەى خویندوووەتوو .

سێهەم : مەلا جەلالی خورمالی . ئەمیش یەکی بووه له زانا گەرەکانی
هاوچەرخی شیخ عابدوللا و ئیوانیان زۆر خۆش بووه و گەلج نامەى پز
له نوکتەیان لە ئیواندا هاتوو و چوو . مەلا جەلال لەناو بابانەکاندا زۆر
بەقەدر و حورمەت تەماشای کراوه و گەلج باخت و زەوی و زاری لـ
خورمال و دبی زەلم و چەمی بیارە دراوەتێ بۆ نان دانى فهقیکانی و
تائىستاش باخیک له چەمی بیارە هەیه پێی ئەلین (کۆگای مزگوت) وەققى
مزگوتى خورمال بووه . مەلا جەلال گەلج جار هاوینان له چەمی بیارە
زایواردوو و فهقیکانی له گەل خۆى بردوووەتە ئەوتێ .

هەرچەند له کتیبە کەى ئیبراهیم فهصیح و شیخ موحمەدی خالد
باسی ئەوه نى یە که مەولانا لای مەلا جەلالی خورمالی خویندیبتى ، بەلام
له بنارى هەورامان لەناو مەلاکاندا باوه که مەولانا له خزمەتى مەلا جەلالدا
خویندووویەتى . تەنانەت کاتێ که مەولانا له خورمال بووه ، مەلا جەلال
نەخۆش بووه و چەند زۆزێ نەهاتوووەتە دەرەوه بۆ مەدرەسە . مەولانا
چەند شیعریکی بۆ نووسیوه و تکای لێ کردوو تەشریف یێنێ بۆلایان .
ئەمە چەند بەیتیکە لەو شیعراوە که بە نازناوی (نووری) نووسیونی
چونکە لەو سەرەمەدا نازناوی شیعری (نووری) بووه :

میرزام وهفاتهن .. میرزام وهفاتهن
 قهدهم زههجه گهر ، وادهی وهفاتهن(۱)
 شهههنشای شادیم مات تاماتهن
 بت پهرسا ناسا نهروام جه لاتهن (۲)
 جه حوجرهی سهراو کهی مبی زاهی
 هیند مهملرۆ ماه جه بورج ماهی(۳)
 قهدهم زههجه گهر نامان صد نامان
 توژ نامانت شیفان بهی زامان(۴)
 وهرنه ها تمام نایرهی دووری
 وه کۆی نووره گهرد سهرتابای (نووری) (۵)

بهلام من خۆم له مهکتووباتی مهولاناوه بۆم دهرکهوتوووه کهوا مهولانا
 له خزمهتی مهلا موحهمهدی کۆزی مهلا جهلالدا خویندووویهتی . لهمهوه و
 لهوهوه که مهولاناله سهردهمی مهلا جهلالداله خورمال بووه ،
 دهرئه کهوی ئه گهر هر بۆ ته به زۆکیش بووین ئه بێ هیچ نه بێ چند
 دهرزیکی لای خویشی خویندین .

-
- (۱) واته : گهرهه ! وادهی وهفاکردنه به گفته کهی خۆت که بیت بۆ
 لامان ، یاخود وادهی مردنامه له بهر دووری تو ، دهسا فرموو
 نازاری پیتی خۆت بده و وهنا به گفته کهی خۆت بکه و بێ بۆ لامان .
 - (۲) واته : شاههنشای شادمانیی من ماتی نههاتی تو به ، منیش وهک
 بت پهرست گیانم لای تو به و یادت ئه کهمهوه .
 - (۳) واته : کهی له زووره کهی خۆتهوه که کهوتوووته سه سهرچاوهی
 ناوه که ، ئه کهویته زۆ و دیتی بۆ لامان ؟ من سهرم سوژ ماوه تو
 ئه وهنده له جیتی خۆتدا نهجووتیی . . ههرگیز مانگ ئه وهنده له برجی
 ماسیدا خۆی زاناگرئ . (سهرنجی پتوهندی [سهراو] و [ماسی] بده) .
 - (۴) واته : نازاری پیتی خۆت بده و بێ بۆ لامان ، چونکه توژی بهری بیت
 که دیتی بۆ لامان ئه بێ به مابهی چاک بوونهوهی زامهکانی دگمان .
 - (۵) واته : ئه گینا ئه گهر نه بهیت ، ها ئه وهندهت زانی ناگری دووری
 سهرتابای (نووری) ی سووتاند و کردی به کۆی نووره . .

ئیستاش له مزگهوتی خورمالدا حوجره یهك ههیه مه شهووره به
 حوجره ی مهولانا و ئەلین مهولانا لهو حوجره یه دا ژیاوه . بهلام من
 لام وایه ئەم حوجره یه هیهی ئەو سهرده مهیه تی که بو ئیرشاد چوو به بو
 هورامان و له خورمال دانیشتوو ، نهك هیهی سهرده می فهقی به تی ، چونکه
 کهم وائه بئ فهقی بهك حوجره ی تاییه تی خوی هه بئ بو خوتندن و به
 جیا له فهقی کانی تر بژی .

ئەم مهلا جهلاله چند کورژیکی بووه ، له ناو ئەم کورژانه یدا ناوی
 مهلا موحه مهده و مهلا مصطه فا و مهلا موحه مهده ئەمینان دیاره . پاشان
 که مهولانا دهستی کردوو به ئیرشاد ، ئەم مهلا مصطه فایه و کورژه کانی تری
 مهلا جهلال و ههروه ها مهلا مصطه فای برای مهلا جهلالیش له سهردهستی
 مهولانا ته ریفه تیان وهرگرتوو .

وهك له مهکتووباتی مهولانا خۆبه وه ده ره که وئ مهلا جهلال له
 ۱۲۳۱ی ههجریدا کوچی دوایی کردوو . له خوالی خوش بوو شیخ
 علائه ددینی عثمانیم بیستوو ئەیفه رموو مهلا جهلال له چه می بیاره
 بووه نه خوش که وتوو و کوچی دوایی کردوو و جه نازه که یان بردوو ته وه
 بو خورمال و له گورژستانی خورمالدا ناشتویانه .

چاره م : شیخ موحه مهده قه سیمی کورژی شیخ ئەحمده ی
 مهردۆخه یی ، مامۆستای مزگهوتی دارولئیحسانی سنه که زانایه کی گه وره ی
 کوردستانی سهرده می خۆی بووه . ئەم ذاته برای شیخ موحه مهده
 سه عیدی باوکی شیخ قاده که شه رحی له سه رکئیی (تهذیب الکلام)
 نووسیوه . کاتی که مهولانا له هیندستان ئیجازه ی ئیرشادی ئەدریتی و
 ئەگه ژیته وه بو کوردستان و ئەگاته شاری سنه ، شیخ موحه مهده قه سیمی
 مامۆستای ته مه سوکی بئ ئەکا و ئەبئ به خلیفه ی و ئاخری عمری له

تهه ووف و ئیرشاددا سهرف ئەکا تا له ۱۲۳۶ی هیجره تدا کۆچی دواپی ئەکا .

پینجهم : مهلا ئیبراحیمی بیاره پی که ئەویش ئیجازه دراوی سهید
عهبدولکه ریمی به رزنجی بووه و عالیکی گه وری سهرده می خۆی بووه و
له ده وروبهری ۱۲۵۰ی هیجره تدا له بیاره کۆچی دواپی کردووه .

شهشم : مهلا موحه ممدی باله کی که مه شهووره به ئینو ئاده م .
ئهم ذاته عالیکی زۆر گه وره و هه لکه وتوو و موئه للیفیکی خاوه ن قه له م
بووه . وا مه شهووره له هه موو عیلمیکی عه قلی و نه قلیدا ته ئایفی هه یه .
به داخه وه ئەو کتیبانه ی له چاپ نه دراون و نازانم ئاخۆ چه ندیان لای
نه وه کانی و لای مه لایانی ناوچه ی باله کایه تی ماون و چه ندیان فه وتاونه .
ئهم ذاته ئیجازه ی له خزمه نی مهلا عه بدوللای بایه زیددا وه رگرتوووه ،
ئویش له خزمه تی صیغه توللا ئەفه ندی حه یده ریدا ئیجازه ی وه رگرتوووه و
وهک خوالی خۆش بوو شیخ موحه ممدی قزنجی نووسیویه له ده وروبهری
۱۲۳۰ی هیجره تدا کۆچی دواپی کردووه .

ئهم مهلا موحه ممدی ئینو ئاده مه مامۆستای مهلا موحه ممدی خه تی
بووه . ئەمیش مامۆستای حاجی مهلا ئەحمده دی تۆتشی پی و مهلا عومه ری
خیلانی بووه که له زه واندا زه وده سه ی بووه . مهلا عومه ریش مامۆستای
حاجی عومه ر ئەفه ندی باوکی مهلا ئەفه ندی هه ولیر بووه . ئەمانه هه موو
له که له مه لاکانی کوردستان بوون له سه رده می خۆیاندا زه حمه تی خویان
لێ پی .

حه وته م : مهلا صالحی ته زه ماری که ئیجازه ی مه لایه تی له
صالح ئەفه ندی حه یده ری وه رگرتوووه که ئەویش ئیجازه ی له ئیسماعیل
ئەفه ندی حه یده ری و ئەویش له صیغه توللا ئەفه ندی حه یده ری وه رگرتوووه .

هه‌شتم : مه‌لا عه‌بدولزه‌حیمی زیاره‌نی که ئەویش ئیجازه‌ی هه‌ر له‌
صیغه‌توللا ئەفه‌ندی وه‌ر‌گرتوو ه .

سه‌نه‌دی ئیجازه‌ نامه‌ی عالمانی بنه‌ماله‌ی هه‌یده‌ری ئەچیتته‌وه‌ سه‌ر
باپیره‌ گه‌وره‌ی خۆیان ، زانای به‌ناوبانگ هه‌یده‌ری یه‌که‌م . ئەم‌ ذاته‌ گه‌لن
ته‌ئلیفاتی به‌نرخ‌ی هه‌یه‌ وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر (اثبات‌ الواجب‌)ی جه‌لاله‌ددینی
ده‌ووانی و له‌سه‌ر شه‌رخ‌ عه‌قایدی جه‌لال له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ و
گه‌لن ته‌ئلیفی نایابی تر .

ئهم‌ ذاته‌ له‌ نه‌وه‌ی شیخ‌ سه‌فی‌بو‌ددینی ئەرده‌بیلی‌یه‌ که‌ باپیره‌ی
پادشاهانی سه‌فه‌ویی ئیترانه‌ . پاش ئەوه‌ی که‌ سه‌فه‌ویی‌یه‌کان یه‌ زه‌سمی
ئیعلائی مه‌ذه‌بی شیعه‌یان کرد ، بنه‌ماله‌که‌یان کۆچیان کرد بۆ کوردستانی
عوسمانی . هه‌یده‌ری یه‌که‌م که‌ هاته‌ کوردستانی عوسمانی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی
لای شیخ‌ عومه‌ری با‌له‌کی وه‌ر‌گرت که‌ قه‌بری له‌ دینی (زینوی شیخ‌) ه .

بنه‌ماله‌ی هه‌یده‌ری که‌ هاته‌ کوردستانی عوسمانی له‌ به‌شی باکووری
شارستانی هه‌ولێری ئیستا نیشه‌ج‌ج‌ بوون و ده‌ستیان کرد به‌ بلاو‌کردنه‌وه‌ی
زانست و خزمه‌تی موسولمانان و زیگا‌پیشان‌دانیان . هه‌یده‌ری یه‌که‌م
له‌ ۱۰۷۰ی هه‌جره‌تدا له‌ هه‌ولێر کۆچی دوایی کردوو ه . ئەم‌ بنه‌ماله‌یه‌
نزیکه‌ی ۳۰۰ سا‌ل له‌ کوردستانا خزمه‌تی عیلم و دینیان کردوو ه . ده‌یان
زانای گه‌وره‌ و هه‌لکه‌وتوویان تیا په‌یدا‌بووه‌ و فه‌ق‌ له‌ هه‌موولایه‌کی
کوردستان و ولاتانی ده‌وروپشته‌وه‌ له‌ تورک و عه‌ره‌ب هاتوو‌نه‌ لایان
خوێندوو‌یان و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی‌یان لا وه‌ر‌گرتوون . ئەم‌ بنه‌ماله‌یه‌ ده‌یان
ته‌ئلیفی بایه‌خ‌داریان نووسیوه‌ . میژووی ئەم‌ بنه‌ماله‌یه‌ و خزمه‌تی به‌
زانست و ئاین له‌ کوردستانا پیوستی به‌ ته‌ئلیفیکی تایه‌تی هه‌یه‌ .

بچینه‌وه‌ سه‌ر باسی ئینو ئاده‌می مامۆستای مه‌ولانا .

شیخ موحه مەدی خال له کتیبه کهیدا که له باره‌ی شیخ ماری نوڊیوه نووسیویه ئەلئی : ئەم ذاته موحه مەدی کوزی ئادهمی کوزی عەبدوللایه له ده‌ور و به‌ری ١٧٤٧ی میلادیدا له دئی (ژۆستی) له ناحیه‌ی (باله‌ک) له دایک بووه و له خزمه‌تی باوکیدا خویندوو یه‌تی که ئەویش زانایه‌کی پایه به‌رز بووه و ورده حاشیه‌ی له‌سه‌ر هه‌ندی کتیب نووسیوه . ئەجا چووه‌ته خزمه‌تی مه‌لا عەبدوللای پایه‌زید بو خویندن و لای ئەو ئیجازه‌ی وه‌رگرتوو و وه‌ک پێشتر باسمان کرد ئەم مه‌لا عەبدوللایه‌ش فه‌قیی صیغه‌توللایه‌فه‌ندی بووه .

ئینو ئادهم سه‌فه‌ری ئەم‌لا و ئەولای زۆر بووه . له ١١٩٢ی هه‌جره‌تدا چووه بو سا‌بل‌اخ بو فیربوونی فارسی . ئەمه‌ش پاش چه‌ند سال مه‌لایه‌تی بووه . که گه‌زاوه‌ته‌وه چووه‌ته زه‌واندز و له سه‌رده‌می موحه‌مه‌د پاشادا له‌وی بووه به مه‌لا و ده‌ستی به‌ ده‌رزوتنه‌وه و کتیب دانان کردوو . موحه‌مه‌د پاشایش زۆر به‌حورمه‌ت له‌گه‌لی جوولاه‌ته‌وه . پاشان له‌به‌رئه‌وه که ناکۆکی که‌وتوو‌ته تیوان ئەو و موحه‌مه‌د پاشاوه ، زه‌واندزی به‌جی‌هه‌شتوووه و چووه‌ته دئی (دیله‌زه) و له‌وی ماوه‌ته‌وه تا له ١٢٥٢ی هه‌جره‌تدا کۆچی دوایی کردوو و له (که‌ونه‌خانوان) تێژراوه . ئینو ئادهم له زه‌واندز فه‌قیی زۆر چاکی هه‌بووه و له هه‌موو لایه‌کی کوردستانه‌وه زوویان تی کردوو که مه‌ولانا و مه‌لای خه‌تی و مه‌لا عه‌لیی وه‌سانی له‌مانه‌ بوون .

ئینو ئادهم یه‌کیک بووه له مه‌لا هه‌ره به‌ناوبانگه‌کانی سه‌رده‌می خۆی . ئیبراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری له کتیبی (عنوان‌المجد)دا نووسیویه ئەلئی : یه‌کیک له گه‌وره‌ترینی ئەو عالمانه که له سه‌رده‌می منالیی خۆمدا به‌خزمه‌تیان گه‌یشتوووم لای باپیرم ، هه‌ره زانای زه‌مان (علی‌الاطلاق) ، پایه‌به‌رز به‌سه‌ر هه‌موو زانایانی عێراقدا ، خاوه‌نی ته‌ئلیفاتی هه‌لژمێراو و

ته قریراتی سوود به خش ، مامۆستای هه موان له هه موو شتی کدا ، مه ولانا موحه مه دی کۆزی ئاده می کورده ، گۆزی پز بچ له نوور ، که مه ولانا خالد له خزمه تیا خویندوو به و زۆر له زانایانی عیراق لای خویندوو یانه و باپیری زانام سه یید ئه سه ده سه دره ددینی چه یده ری و مه ولانا مه لا به حیای مزووری و مه ولانا شیخ عه بدولزه حمانی زۆزه یانی که له مه لا گه وره کانی عیراقن ، دانیان به عیلم و فه ضلیدا ئه نا و له پایه ی فه خره ددینی زازیدا بوو و زیاتر له سه د کتیبی له عولوومی عه قلی و نه قلیدا نووسیوو و شه رحی له سه ر (اثبات الواجب) ی جه لالی ده ووانی کردبوو که له وردترین کتیه کانی عیلمی که لاهه و ، ته نها پشت به زانستی خۆی شه رحی کردبوو بچ ئه وه ی ته ماشای هه چ کتیبیکی تری عیلمی که لاهه بو بکا .

ئه مه ذاته به شی زۆری کتیه کانی له دینی (زۆستی) ته لیف کردوو .
 ئه مه ش لیسته ی ناوی ئه و کتیه انه :

۱ - مشکاة المنقول في اربعة فنون : النحو والصرف والعروض والمنطق . له سالی ۱۲۰۵ دا دیناوه ، نوسخه ی به خه تی خۆی ماوه .

۲ - مصباح الخافية في شرح نظم الكافية في النحو .

۳ - تعليقات على شرح السيوطي على الفية ابن مالك في النحو .

۴ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعصام الدين الاسفرائيني .

۵ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعبدالفور اللاري .

۶ - تعليقات على الجاربردي على شرح الشافية في الصرف .

۷ - كتاب في الوضع والبيان والآداب .

۸ - تحرير البلاغة .

۹ - شرح تحرير البلاغة .

- ١٠- تعليقات على المطول للتفتازانى و على حواشيه للسيد الجرجانى
 - وحسن چلبى و عبدالحكيم
- ١١- حاشية على شرح مقدمة التلخيص •
- ١٢- مرآة المأمول في المنطق •
- ١٣- ميقات المعقول في شرح مرآة المأمول في المنطق •
- ١٤- مرآة المعقول المشتمل على الميزان في المنطق والهندسة والحساب
 والهيئة والحكمة الطبيعىة والالهيات والكلام ، ثم شرح الميزان
 والهندسة والهيئة والحساب •
- ١٥- شرح رسالة الحساب لبهاء الدين العاملي •
- ١٦- شرح اشكال التأسيس في الهندسة •
- ١٧- مفتاح المغيب في العمل بالرابع المجيب •
- ١٨- تذكرة الاحباب في العمل بالاسطرلاب •
- ١٩- تعليقات على الجفغينى للقاضى زاده الرومى في الفلك •
- ٢٠- شرح على زيچ النغ بيگ •
- ٢١- روزنامه (التقويم) •
- ٢٢- مفتاح التنجيم في شرح التقويم •
- ٢٣- تشریح السيارات في الفلك •
- ٢٤- تعليقات على شرح الروزنامه الجديدة والقديمة •
- ٢٥- شرح فرائض المنهج في الفقه •
- ٢٦- مجالس النواميس في الوعظ •
- ٢٧- سلسلة الذهب •

٢١- هم كتيبهى دوايى ميژووى ژيانى خويتهى له سالى ١٢٣٤ى
 هيجره تدا دايناوه ، باسى خوى و نهو دهرد و مهينه تهى تيايه كه بهوى
 كيشهى يتوان خوى و ميرى گورهى زه واندزهوه چهشتويه تى • نهى كتيبه

کتیبیکی بایه خداره ، دانه یه کی له کتیبخانه ی جارانی عیباس عه زواویدا
هه یه که ئیستا که وتوووه ته دهست کتیبخانه ی ئاسار . کتیبه کانی تریشی
هه ندیکیان لای نه وه کانی ماون له ناوچه ی زه واندر .

ئینو ئاده م دوازده کوزی بووه ، هه ندیکیشیان له زانستدا سه رامه د
بوون و کتیبیشیان داناوه . ئیستاش نه وه ی له دئی زۆستی هه ن .

ئینو ئاده م ئاره زووی شیعر وتیشی بووه و نازناوی شیعی
(واجم) ه .

له مه لا عوسمانی شه قلاوهم بیستوووه که وهختی خۆی لای مه لا
عه بدوللای کوزه زای ئینو ئاده م خویندوو یه تی ئه یوت له ناو بنه ماله ی
ئینو ئاده مده مه شه ووره کاتی که مه ولانا فه قن بووه و لای ئینو ئاده م
خویندوو یه ، ئینو ئاده م هه موو جار ئی پئی وتوووه : خالید تو فه قن یه کی
تیگه یشتوویت و ئه بی به مه لایه کی چاک ، هه رچه ند له سیمات واده ر ئه که وئ
ئاره زووی ته ریفه ت و شیخیه تیشته هه بن و لام وایه ئه بن به شیخی
ئیرشاد . به لام من ئیستا پیت ئه ئیم نه وه ک له وکاته دا ته رجیحی
شیخایه تی به که ت بده ی به سه ر مه لایه تی و دهرز وتنه وه که تدا ، چونکه
له دنیا دا له فه ضیله تی زانسته به رزتر ئی به .

بگه زینه وه سه ر باسی مه ولانا :

هۆزی مکایلی هاوینان زۆشتوون بو کویستانی هه ورامانی به شی
ئیران و له (قه لاخانی) و ده ورو به ری (کانی حه وش و بارانی)
هاوینه که یان به سه ر بردوووه . مه ولانا که به منالی ئولفه تی له گه ل ئه و
ناوچه یه گرتوووه ، له سه ر ده می فه قن به تیشدا چوووه بو ئه و ناوه و له وئ
خویندوو یه تی ، به لام نازانین لای چه مه لایه ک له و ناوه خویندوو یه تی .

ههروا پاش ئه‌وه‌ش که ده‌ستی کردووه به ئیرشاد چووه‌ته‌وه بو
 هه‌ورامان و له‌حه‌وش و بارانی ژیاوه . به‌زوبانی مه‌ولاناوه ئه‌گێڕه‌وه
 که فرموویه‌تی : « له‌هه‌واری که‌راویه‌ دۆله‌وه تا به‌نده‌نی قه‌لاخانی
 به‌هه‌شتی سه‌رزه‌وه‌ی یه‌ » .

دایکی مه‌ولانایش له‌یه‌کێ له‌هاوینه‌گه‌شانه‌ی هۆزی مکایه‌لیدا
 مردووه و قه‌بری له‌قه‌برستانی (داری به‌رمه‌زان) ه‌ له‌نزیکی بیاره‌وه .

باسی سه‌فه‌ری مه‌ولانا بو‌حه‌ج و زیاره‌تی ئارامگای پیغه‌مبه‌ر دروودی خوای لی بی

وه‌کو له‌که‌سانی خاوه‌ن‌معرفه‌ت و شاره‌زا و خه‌به‌رداره‌وه به‌ئیمه
 گه‌یشتووه مه‌ولانا هه‌ر له‌وکاته‌وه که فامی په‌یدا کردووه و ئاوازویه‌تی ،
 نیشانه‌ی بلیه‌تی و هه‌لکه‌وتوویی و دووری له‌دنیایه‌ستی و هه‌ز له
 هیممه‌تی به‌رز و پایه‌ی بلندی پتوه‌ دیار بووه . به‌دڵ پتوه‌ندی له‌گه‌ل
 پیاوانی خوا بووه و ئاره‌زووی لی بووه تووشیان بیخ و له‌گه‌لیاندا
 هه‌لسی و دانیشی و له‌به‌ره‌که‌تیا به‌هره‌مه‌ند بیخ . به‌تاییه‌تی پاش
 ته‌واو کردنی خویندن و ده‌ست‌کردنی به‌ده‌رزوته‌وه ئه‌م سۆزه زیاتر له
 دلیدا په‌ره‌ی سه‌ندووه .

له‌سه‌ر ئه‌م بناغه‌یه‌ ئاره‌زووی به‌جێهێنانی فه‌زری هه‌ج و زیاره‌تی
 ئارامگای پیغه‌مبه‌ر (د) له‌دلیدا جێگیر ئه‌بی و بزیااری سه‌فه‌ر ئه‌دا . له
 سالی ۱۲۲۰دا ئه‌که‌وته‌ی بو‌زیاره‌تی مه‌که‌ه و مه‌دینه و له‌زیگه‌ی
 مووسله‌وه ئه‌زوا تا ئه‌گاته‌ دیمه‌شقی شام . پاش هه‌سانه‌وه ئه‌چینه‌ خه‌مه‌تی
 مامۆستای عیلمی هه‌دیث شیخ موحه‌مه‌دی که‌زبه‌ری و بو‌به‌ره‌که‌ت

ئىجازەى زىوايەتى ئەھادىشى شەرىفەى لىن وەرئەگرى . ھەروا ئەزوا بۆ
زىيارەتى شىخ موصطەفای كوردى كە ئەوئش ھەر لە دىمەشق بوو و
ئىجازەى زىوايەتى ھەدىث لەوئش وەرئەگرى و ئىجازەى تەرىقەتى
قادرىشى پىن ئەدا

لەپاش ئەمە ئەكەوئتە زى بۆ مەدینەى مونەوورە . لە زىگادا بەدەم
سۆز و شەوقەو ھەچەند قەسىدەى كى فارسى دائەنچ . وا لىرەدا يەكەم بەيتى
ئەو قەسىدانە ئەنووسمەو ھە :

- (۱) سارىانا رھىم كىن بر آرزومندان زار
وعده شد نزديك ، نبود بعد از اين جاى قرار
- (۲) چون منش بيخود كن از ذوق خودى بهر خداى
دل ز جا شد تا بكي محمل نمى جنبد ز جاى
- (۳) اين نه بس يثرب كه وصفش چشم شخص عالم است
مردمش فخر جهان سالار آل آدم است
- (۴) السلام اى چەرەات شمع شىستان وجود
السلام اى قامتت سرو بهارستان جود
- (۵) اى پناه عاصيان سويت پناه آوردهام
كردهام بى حد خطا و التجا آوردهام
- (۶) سرور عالم من دل داده حيران توام
واله و سرگشته سوداى هجران توام
- (۷) حق آنانى كه تا در قيد هستى بوده اند
دم بدم در جستجوى خواهشت افزوده اند

كە لە مەدینەش نزیك ئەكەوئتەو ھە و كئۆھ كانى دەورى شارى لىن
دەرئەكەوئى قەسىدەى كى تر ئەلئیت كە ئەم بەیتە سەرە تاكە بەتئى :

عجایب نشاهای زین دامن کھسار می آید
تو گویی با نسیم صبح بوی یار می آید

له پاش ئەم قەسیدە یەش چەند قەسیدە یەکی تری له مەدحی پێغه بەردا
وتوووە ، ئەنجای قەسیدە یەکیشی بۆ مەدحی خولەفای زاشیدین و
ئەصحابە ی موهاجیرین و ئەنصار وتوووە که ئەمە یەکەم بەیتیه تی :

به بزم قەسیان چون نکتە از فضل بشر رانم
نخستین از مهاجر وانگه از انصار می آید

هەروا بەم سۆز و شەوقەووە ئەگاتە مەدینە ی مۆنەووەرە و زیارە تی
ئارامگای پێغه بەر (د) ئەکا و پاشان ئەکەوێتە گەژان بۆ دۆزینەووی یەکی
له ئەولیا بەلکو له بەرە کە تی ئەو وەلی یەووە بگاتە ئەو مەبەستە ی خۆی •
لەم گەژانەیدا بە خزمە تی پیاوچاکیکی یەمە نی ئەگات • پاش سەلام و دەست
ماچ کردن داوای زۆی پێشاندان و دڵ زوون کردنەووی لێ ئەکات •

ئەگێزەنەووە ئەلین ئەم پیاوچاکە بە مەولانای وتوووە بچۆ بۆ مەککە •
ئەگەر کەسیکت دی له دەوری کەعبە کردەووە یەکی ناپەسەندی لێ دەرکەوت
پەلەپەل مەکە بۆ ئینکار کردنی کردەووە کە ی و دەر بۆزینی نازەزایی لێی ، بەلکو
ئەمە خوا یە بە مەبەستی خۆت بگەیت •

که مەولانا ئەگاتە مەککە سەبە ئینی یەکی زۆزی جومعه ئەچێ بۆ
بەیت • له پاش بەجێ هێنانی ئادابی زیارەت له بەرابەری کەعبەدا دانە نیشێ و
دەست ئەکا بە خۆتندنی قورئانی پیرۆز و (دلائل الخیرات) • لەوکاتەدا
چاو هەل ئەبۆزی کابرایەک ئەبینێ پستی داوہ بە دیواری کەعبەووە و
زۆوی کردووەتە ئەم ، ئەکەوێتە دلێووە کەوا ئەو پیاوہ کابرایەکی بێ ئەدەبە
چونکی پستی له کەعبە کردووە و زۆوی کردووەتە ئەم • لەم خەیا لاتەدا
ئەبێ کابرا بانگی لێ ئەکا ئەلێ : تۆ نازانی کەوا حورمە تی ئینسان لای
خودا له حورمە تی کەعبە زۆرتەرە ، ئیتر بۆچی زەخنە لـەووە ئەگری کەوا
من پستم له کەعبە و زۆوم له تۆ یە ؟ ئاخۆ له مەدینە ی مۆنەووەرە

مهولانا به بیستی ئەم قسانه گومانی لهوه دا نامینێ که ئەم پیاوه
 یه کیکه له دۆستانی خودا و خۆی بهم جۆره کرده وانه ئەشاریته وه . ئەزوا
 دهستی زیارهت ئەکا و داوای لێبووردن و بهخشینی لێ ئەکا و تسکای
 لێ ئەکا که زینگای پیشان بده و دلی زووناك بکاته وه . ئەویش له وهلامدا
 پیتی ئەلێ : فوتووحاتی تۆ لهم ولاته دا نیه و به ئیشاره تیبی ئەگه یه نێ که وا
 له هیندستانه وه ئیشاره تیبکی بو دێ و فوتووحاتی ئەو لهوێ به .

مهولانا دلنیا ئەبێ لهوه که کاری ئەو له حیجاز نیه . لهپاش
 بهجێ هینانی ئاداب و مهناسیکی حج^(۱) ئەگه زیتته وه بو مه دینه^(۲) و لهوێ وه
 بو شام و بو عیراق و له سولهیمانی له سه ر شیهوی جارانی دهست ئەکاته وه
 به دهرس وتنه وه له گه ل خواپه رستی به کی زیاتر له جاراندا . به لام هر
 چاوه زوانی ئیشاره ته که ئەبێ که له سه ر فه رمووده ی پیاوچا که هی مه که که
 له هیندستانه وه بو ی بیت .

له وه مه دا زۆژی دهر ویشیک خۆی ئەکا به مزگوتی عه بدولزه حمان
 پاشادا که مهولانا لهوێ دهرزی وتوه ته وه . ئەم دهر ویشه خه لکی
 هیندستان و له مریده کانی قوطبی زه مانه شاه عه بدوللای دیه له وی (قدس

(۱) مهولانا که مه که که بهجێ دیتێ قه سیده به کی مالوایی بو ئەلێ ئەمه
 سه ره تا که به تی :

وا حسرتا جدا شدم از خانه خدا
 از غصه وقت گشته شود دل ز هم جدا

(۲) کاتیکیش که مه دینه بهجێ دیتێ مالوایی له پیتفه مبه ریش ئەکا به
 قه سیده به که که ئەمه سه ره تا که به تی :

ای جلوه گاه ایزد دادار ، الوداع
 وی قه وه گاه احمد مختار ، الوداع

سره) ئه بېن ، ناوی دهر ویش موحه ممد و له قه بی میرزا زه حیموللا ئه بېن .
 له گه ل مه ولانا ئه بېن به ئاشنا و دۆستی و هه مووژوژی گفتوگۆی له گه ل
 ئه کا . هانی ئه دا که به یه که وه بۆن بۆ هیندستان بۆ خزمه تی شاهه عه بدوللای
 دیله وی بۆ ته ریه ت وهر گرتن له سه ر ده ستیدا . مه ولانا دیته سه ر قسه ی و
 بزبار ئه دا بکه ویته ژۆ بۆ هیندستان .

چوونی مه ولانا له گه ل دهر ویش موحه ممد دا بۆ دیله ی

مه ولانا هه والی نیازی سه فه ری خۆی بۆ هیندستان له ناو فه ئیکانی و
 له ناو دۆستان و براده رانی بلاو ئه کاته وه . هه رچه ند به سه ریا دین و
 هه ول ئه دن په شیمانی بکه نه وه سوودی نابین . مه ولانا ژۆژی له ژۆزان
 ئه که ویته ژۆ و سوله یمانی به جئ ئه هیلی و به ئیرانا له ژینگای
 موکریانه وه ئه ژوا تا ئه گاته تاران . له وئ چه ند جار له گه ل موخته هیده
 به ناوبانگه کانی شیعه کو ئه یته وه و ئه که ویته گفتوگۆ . به تاییه تی له گه ل
 موخته هیدیکی ناوداریان که ناوی میرزا ئیسماعیلی کاشی بووه و له هه موو
 عولوومی عه قلی و نه قلی ئیسلامی شاره زا بووه ئه که ویته موناظه ره وه .
 مه ولانا میرزا ئیسماعیل بۆز ئه دا و پاشانیش به شیوه ی موخامه له هه ندی
 موغاله طه ی له گه ل ئه کا ، له وانه ئه وه بووه که پئی ئه لئ له باره ی عیصمه ت و
 بېن گونا هبی پیغه مبه رانه وه ئه لئی چی ؟ میرزا ئه لئ پیغه مبه ران هه موو
 مه عصوم و بېن گونا هن . مه ولانا ئه لئ ماده م وایه ئه ی بۆچی خوا
 ئه فه رمویت : « عَقَا اللهُ عَنْكَ لِمَ اذِنْتَ لَهُمْ » واته : خوا لیت
 خۆش بېن ، بۆ ژینگات دان ؟ خۆ تو ئه زانی عه فو وانه گه یه نئ که له پیش
 عه فوه که دا تاوا ئیک کرابین ؟ موخته هیده که یش وه لام ئه داته وه ئه لیت : ئه و
 ئایه ته قسه له گه ل پیغه مبه ر ناکات به لکو له گه ل ئه بووبه کریه تی .
 مه ولانا یش ئه لی : جا ماده م خوا خه به ری داوه که وا ئه بووبه کری عه فو

کردووه ، ئەى ئىيوه ، کۆمهلى شيعه ، بۆ عەفوى ناکەن ؟ لىره دا میرزا ئىسماعیل شەرم دای ئەگرى و بى دەنگ ئەبىن . مەولانا ئەم باسەى خستوووەتە ناو ئەو قەسیدە عەرەبى بەیووه که پاش گەیشتنى بە دیهلی دایناوه و سەرەتاکی ئەم بەیتە یه :

كَمَلْتُمْ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْاِمَالِ
حَمْدًا لِئَنْ قَدْ مِنْ بِالْاَكْمَالِ

پاش ماوهیهك مەولانا تاران بەجى دىلجى و ئەچى بۆ شارى (بەسپام و خەرقان و سەمان و نیشاپور) و زیارەتى قەبرى شىخ بایهزىدى بەسپامى ئەکا و بە قەسیدەیهکی فارسى مەدحى ئەکا که ئەمە سەرەتاکیەتى :

يا رب بحق تربت سلطان بايزيد
يا رب بقاطعيت برهان بايزيد

پاشان ئەزوا بۆ شارى (طوس) له خوراسان بۆ زیارەتى ئارامگای ئىمام عەلى زەضاى کوزى ئىمام مووسای کاظم و بە قەسیدەیهك که سەرەتاکی ئەم بەیتە یه تەعریفى ئەویش ئەکات :

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور جنبش همه عالم منور است

ههروا له مالاواییرشدا له ئىمام عەلى زەضا قەسیدەیهکی تر ئەئیت که ئەمە سەرەتاکیەتى :

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء (رضا) بدل و جان سلام کن

لهوئیشهوه زوو ئەکاته (جام) و زیارەتى ئارامگای شىخ ئەحمەدى

نامیتی جامی‌ش ئەگات • ئەنجا ئەچچ بۆ شاری (هەرات) لە ولاتی
ئەفغان و چاوی بە زانایانی ئەو شارە ئەکەوئێ کە یەکیکیان شیخ عەبدوڵلای
هەراتی بوو کە پاش گەزانه‌وی مەولانا بوو بە مرید و بە خەلیفەشی
وەکو لە مەولا باسی ئەکەین •

لە هەراتیشەو ئەزوا بۆ (قەندەهار) و (کابول) و داروولعیلمی
(پیشاوەر) و چاوی بە مەلا و زاناکانی ئەم شارە دوایی ئەکەوئێ، ئەوانیش
پرسیاری گەلێ موشکیلات و گیروگرتی لێ ئەکەن ، ئەمیش وەلامی
هەمووی ئەداتەو • ئەو ئەبێ بە مایە زۆر و قەدر لێ گرتییکی زۆری •
لە پیشاوەرەو ئەزوا بۆ (لاهوور) و لەویو ئەچچ بۆ شارۆچکە یەک
کە خواناسی گەرە شیخ ئەنائوڵلای دیهلەوی هاوژنی شاھ عەبدوڵلای
دیهلەوی لەوئێ نیشته‌جێ بوو •

مەولانا خۆی نووسیویە ئەلێ : شەو لە میوانخانە ی شیخ ئەنائوڵلادا
خەم‌دی ، لە خەوما شیخ ئەنائوڵلای گازیکی لە زوومەتم گرت و ویستی
بە دان زامکیشێ بۆ لای خۆی ، بەلام بۆی زانەکیشرام • کە سەبەنێ
چوومە خزمەتی شیخ ئەنائوڵلای ئەوێ من هیچم وتبێ فەرمووی خالید !
بۆ بۆ لای برام شاھ عەبدوڵلای دیهلەوی • بەجۆریکیش تیی گەیاندم کەوا
فوتووحی من لە خزمەتی ئەودا ئەبێ • لەم قسانە ی شیخ ئەنائوڵلای
تێ گەیشتم کەوا هیممەتی خۆی بە کارهێناو بوو ئەوێ بە مریدی خۆی ،
بەلام بۆی زۆر ئەکەوتوو چونکە هیممەت و جاذیبە ی شیخ عەبدوڵلای
بەهێزتر بوو

هەرەها مەولانا خۆی نووسیویە : جا لەو شارۆچکە یە دەرچووم و
زووم‌کرده دیهلی • بە ماوه‌ی سائیک گەیشتم ئەوئێ • چل زۆر بەرله‌وه‌ی
بگەم بەرەو نەسبەت و نەشە ی بەرەکەتی شیخ عەبدوڵلای بۆ ئەهات •

شیخ عبداللہ خہبری دابو بہ ہاوری تائبہ تی بہ کانی خوی کہوا من
بہ زئوہم بولای و بو خزمہ تی ئەو ئە زوم .

بہم جۆرہ مولانا ئەزوا تا ئە گاتہ دیہلی و قہ سیدہ یہ کی عہرہ بی لہ
باسی سہ فہرہ کی و لہ مہدحی شاہ عبداللادا دائہ نی کہ ئەمہ
سہرہ تاکہ یہ تی :

کملت مسافت کعبۃ الامال
حمدا لمن قد من بالاکمال

پاش حسانوہ مولانا بو سبہ نی تی ئەو شہوہ کہ ئە گاتہ (جیہان
آباد) ، کہ زیکہ وتی زۆزی جومعی کردوہ بہ خزمہ تی شیخ عبداللہ
ئە گات و شیخ ئادابی تہریقہ تی نہ قشہ ندیی پی فیر ئە کات . مولانا
دہست ئە کات بہ سولووک و بہ جی ہینانی ئادابی تہریقہت و ہندی خزمہ تی
زاویہ ش ئە گریتہ ئەستوی خوی . وا مہ شہورہ ئەم خزمہ تہ برینی بوہ
لہ سہ قایی کردن و ئاودان بہ ہزارانی ئەو شوینہ . بہم چہ شہنہ مولانا
زۆز بہ زۆز ئە بی بہ جیگای تہوہ ججواتی شیخ عبداللہ ، بہ جۆری کہ لہ
ماوہی پینج مانگدا مہ قامی حوزوور و مو شاہدہ دی بو پیدای ئە بی و
سینہی ئە بی بہ طووری تہ جہ للیات و ئە نواری حق بہ جۆری کہ
مورشیدی گورہ مزدہی ئە داتن بہ گہ لی مزدہی کہ شفی و ئەوہ ندہ
لہ حوزووری شیخ عبداللادا خۆ شہ ویست ئە بی وە ک لہ پیشترین
خۆ شہ ویستیکی لہ دلیدای جی ئە گری .

بہم شتوہ یہ مولانا بەردہ وام لہ بہرزبوونہ و ہدا ئە بی و مہ قامی
(فنا) و (بہ قای بو زئی ئە کوی و بہ ہموو جۆری ئیستیحقاقی
ئیبجازہی ئە بی . وە کو لہ ہندی نامہی شاہ عبداللادا نو سراوہ کہ
مولانا ئە گاتہ ئەم پایہ یہ شاہ عبداللہ بہ ئی شمارہ تیکی زۆحانی لہ لایہن

حزه راتی گه وره گه ورائی نه و لیاوه له جه ما عته نه قشبه ندی (قدس الله
 اسرارهم) ئیجازه ی نه دا له هر پینج ته ریه ته به ناوبانگه که دا که بریتین له
 (نه قشبه ندی) و (قادری) و (سوهره وهردی) و (کوبره وی) و
 (چشتی) . هروا ئیذنی ئیرشادیشی نه دا و زینگای نه دا بو ئیجازه دانی
 حدیث و تفسیر و ته صووف و نه خزاب و نه وراد و نه دعیه و غیری
 نه مانه . نه م ئیجازه پین دانه ی له پاش ماوه ی سالی نه بچ له گه یشتی به خزمه تی
 مورشیدی خوی . هروا فه رمانی پین نه دات که چاوی به عالی گه وره
 موده زرس و واعیظی صوفی شیخی پیر سال مه ولانا عه بدولعه زیزی
 حه نه فی نه قشبه ندیی هیندی یش بکه وئی که کتییی (تحفه اثناعشریه) ی
 له به ریه رچ دانه وه ی زافزی به کاندانا داناوه که وینه ی دانه زواوه . نه ویش
 به خزمه تی نه گات و ئیکرام و ئیحتیرامییکی زوری نه گری و ئیجازه ی
 عیلمی بو هه موو عیلمه کان نه داتی و ئیجازه ی نه دا که وا زبویه تی کتیه کانی
 صیاح و غیری نه وانیش بکات و ئیجازه نامه ی بو نه نووسچ و له ئیجازه
 نامه که دا به مجوره ناوی نه با « صاحب الهمة العلیة فی طلب الحق » .

پاش نه مانه شاه عه بدوللا نه یه وئی ته وه ججوه له مه ولانا بکات و
 عالی زه بیانی شیخ نه بو سه عیدی هیندی و وه لیبی خواناس شیخ به شاره توللا
 بانگ نه گا و مه ولانا له تیوانیا نا دانه نیشیتین و له یه کاتدا زوو نه کاته هر
 سیربان و زوی دم نه کاته مه ولانا و لیبی نه پرسچ : چیت چاو پین نه که وئی ؟
 مه ولانا نه فه رمویت : نه بینم زوحانی به تی سولطانولته ولیا حه زره تی علیی
 مورته ضا (کرم الله وجه) وا به سه ر شاتته وه . له ویدا شاه عه بدوللا
 فه یض و به ره که تیکی زور نه زیزی به سه ر حه زره تی مه ولانا دا که نه نجامه که ی
 له پاشه زوردا ده رکوت به بلا بوونه وه ی ته ریه ته نه قشبه ندی به گه لیب
 لای ولاتی موسولماناندا .

گه‌زانه‌وهی مه‌ولانا بۆ کوردستان

پاش ئه‌وه‌ی مه‌ولانا سالی له خزمه‌تی شاه‌ه‌بدوولای دیله‌ویدا ئه‌می‌نیتته‌وه و به‌ فویووضاتی ئه‌و ئه‌گا به‌ پایه‌ی که‌مال و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی لی وه‌رئه‌گرئ ، شاه‌ه‌بدوولای ئه‌مری پین ئه‌فرمویت که‌ بگه‌زیتته‌وه بۆ کوردستان و ده‌س‌بکا به‌ زینگا پیشان‌دانی ئه‌وانه‌ی به‌دوای زینگای خواناسیدا ئه‌گه‌زین . مه‌ولانا به‌ شاه‌ه‌بدوولای ئه‌لی که‌وا کوردستان پزه له‌ مه‌لای پایه‌ به‌رز و به‌حورمه‌تی وه‌کوو به‌رزنجه‌یی به‌کان و حه‌یده‌ری به‌کان و که‌سانی تر له‌ خانه‌دانه‌کانی عیلم و فه‌ضّل و حورمه‌ت و پایه‌ی دینی و دنیا‌یی . ئه‌ویش ئه‌فرمویت تو بۆ خه‌ریکی ئیرشاد‌کردنی خۆت به‌ ، ئه‌وانه‌ هه‌موو خزمه‌ت ئه‌که‌ن ، پیاوه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی دنیا‌یش ده‌ست و پیت ماچ ئه‌که‌ن . مه‌ولانا‌یش ئاماده‌یی خۆی بۆ به‌جێه‌یتنا‌سی فه‌رمانه‌کانی شاه‌ه‌بدوولای پیشان ئه‌دات . ئه‌نجا شاه‌ه‌بدوولای لی ئه‌پرسیت : ئیتر چیت ئه‌وئ ؟ مه‌ولانا‌یش ئه‌فرموئ : دینم ئه‌وئ و دنیا‌یشم ئه‌وئ بۆ به‌هتیزبوونی دین . شاه‌ه‌بدوولای ئه‌فرمویت : « برو هه‌مرا بشما دادم » واته‌ : بۆ ، وا هه‌موویم دایتی .

پاش ئه‌مه‌ مه‌ولانا ئه‌که‌وته‌ زئی ییتته‌وه بۆ کوردستان . شاه‌ه‌بدوولای به‌ خۆی و مریده‌کانی تا ماوه‌ی چوار میل به‌زئی ئه‌که‌ن و پیتی ئه‌فرمویت به‌کێ له‌ ئه‌ولیا‌ی گه‌وره‌ له‌ شارئ له‌م هیندستانه‌دا هه‌یه‌ بۆ زیاره‌تی بکه‌ و سه‌لامی ئیمه‌شی پین بگه‌یه‌نه‌ و داوای دو‌عای خیری لی بکه‌ . که‌ گه‌یشتی‌شیتته‌وه سوله‌یمانی بۆ زیاره‌تی ئارامگای حه‌ززه‌تی غه‌وث بکه‌ له‌ به‌غدا ، جا خوا حافیظی لی ئه‌کا و زه‌وانه‌ی ئه‌فرمویت و پینی ئه‌فرمویت : « خالد برو » واته‌ : خالد بۆ . که‌ مه‌ولانا ئه‌گاته‌ ئه‌و شاره‌ که‌ ئه‌و پیاوه‌ گه‌وره‌یه‌ی تیا‌بووه ئه‌چن بۆ زیاره‌تی و سه‌لامی مه‌ولانا‌ی پین

نه گه يه نې و داواي دوعاي خيړي لېن نه کا ، نه وېش به خوښه ويستی
وه لامي نه داته وه و دوعاي خيړ بؤ نه وېش و بؤ مه ولانايش نه کات و
پيښي نه لېن : « خالد برو به بغداد فتوح شما در انجاست » واته : خالد
برؤ بؤ به بغداد ، دهر وو لهوئ له تو نه کړيته وه .

به مجوره مه ولانا هيندستان به جي ديلې و نه که ويته زئ بؤ به ندهري
(مه سقهط) و لهويوه نه زوا بؤ (شيراز) و (هه مه دان) و نه گاته هه ر
شوينې ناموزگاري خه لکي تيا نه کا و زاستي يان بؤ زوون نه کاته وه .
ته ناهت له هه مه دان هه ندئ له شيعه کان نيازي کوشتي نه کن ، به لام
پتوه نابې و خوا ززگاري نه کا ، جا لهويوه نه زوا بؤ (سنه) و چهند
زؤزئ لهوئ نه ميښته وه و باسي سولووک و حالي خوئ نه کا و موسولمانان
بانگ نه کا بؤ و هرگرتي نادابي ته ريقتي نه قشبه ندي . زاناي گه وره شيخ
موحه مه د قه سيمي مه ردوخه يي که وختي خوئ ماموستاي مه ولانا بووه
خوئ ته تسليم نه کا و نادابي ته ريقتي له سر ده ستدا وهر نه گري و نه بېن
به مړدي .

نه و جا له سنه وه نه که ويته زئ بؤ سوله يمانی و له ۱۲۲۶ ی
هيجره تدا نه گاته نه وې (۱) . زانايان و پياوماقوولاني شار دين به
پيشوازي يه وه و به خيړ هاتنه وه ي لېن نه کن و خوښي و شادمانی نه که ويته
ناو دوستان و برادران و خزمانی .

پاش ماوه يه که حه سانه وه له سوله يمانی ، مه ولانا به پيښي فهرمووده که ي
شاه عه بدوللا ته شريفی دي بؤ به غدا و له باره گاي حه زرته تي غه وټ

(۱) گه يشتنه وه ي مه ولانا بؤ سوله يمانی زيکه وتي فهرمانزه وايي خالد
پاشاي کوزي نه حمه د پاشاي کردوه ، به لام پاش چهند مانگې خالد
پاشا چوره بؤ به غدا و عه بدولزه حمان پاشا بووه ته وه به سه روک له
ولانه که دا تا سالی ۱۲۲۸ .

دائمه بزئی و پینچ مانگ له وی له حوجره په کدا نه مینیتته وه .

مهولانا له ۱۲۲۶دا به شیوهی مورشیدیکی خاوهن پایه و به حورمهت نه گه زیتته وه بۆ سوله یمانی و دهس نه کا به څیرشادی موسولمانان بۆ ته ریه ته تی نه قشبه ندی (۲) . خه لکیکی زور له زانایان و مه شایخ و ناودارانی ولات و میران و دهسه لات به دهستان و موسولمانانی تر به شه رهی مریدی و مه نسویبی نه و موشه زرف نه بن . گه لیکي تریش له ده ره وهی سوله یمانی به وه دین بۆ خزمه تی و ته ریه ته له سر ده ستیدا و هر نه گرن . ناوبانگ و شوره تی به ولاندا بلاو نه بیتته وه . په کئی له وانه که بووه به مریدی هزاره تی شیخ عثمان سیراجوددینی هه ورامیی ته ویله بی بووه که پیش گه زانه وهی مهولانا له هیندستان له مزگه وتی هزاره تی غه و ت له به غدا نیشته چی و خه ریکی خویندن و خواپه رستی بووه و نه وکاته به (فهقی عثمان) به ناوبانگ بووه . فهقی عثمان هه ر له سه رده می خویندندا به دوای مورشیدیکدا گه زاوه که ته ریه ته له سر ده ستدا و مرگری و زینگای لای خودای پین بدوزیتته وه . بۆیه هه ر که له به غدا مهولانای ناسیوه ، ته مه سسوکي پین کردووه .

مهولانا که له سوله یمانی بووه به هاوین چووه بۆ هه ورامان و سه رده می گه رمای له هه واری (قه لاخانی) و (حه وش و بارانی) به سه ر بردووه که زووتر له سه رده می منالی و له سه رده می فهقی به تیدا ناموشوی بۆ نه و ناوه بووه و شاره زای بووه . هه رچه ند چووه بۆ هه ورامان خه لکیکی زور له هه موولایه کی کوردستانی څیرانه وه هاتوون بۆلای و ته ریه تیان له سه ر ده ستیدا و مرگرتووه . له م سه فه رانه ی هه ورامانیدا شیخ عثمان سیراجوددینیش که هیشتا هه ر به (فهقی عثمان) مه شه وور بووه له

(۲) نه م گه زانه وه یه ی مهولانا بۆ سوله یمانی زیکه وتی فه رمانزه وایی عه بدوگره حمان پشای کردووه .

خزمتیدا بووه و خه ریکی سولووکی ته ریهت بووه . ههروهه له
یه کچی لهم سه فه رانه یدنا مه لا مو صطه فای کورزی مه لا جه لالی خورمالی ش
بووه به مریدی . گه لچی پیاوی ناوداری تری ئیران و ناوچهی هه ورانامیش
چوونه ته خزمتی و ته ریهت یان لا وه رگرتووه .

که ناوبانگ و شورتهی مه ولانا له هه موولایه که وه بلاو ئه یینه وه و
مرید و مه نسوب له م لا و له ولاره دانه بارین به سه ریدا ، ئه وانهی که
سوود و قازانجیان له گه ل بوونی مه ولانا دا له سوله یمانی یه کسه که وتووه
ئه بن به ناحزی و دهس ئه که ن به قسه بلاو کردنه وه له دژی و گه لچی شتی
نازهوا و نادره ست به ده میه وه هه لئه به ستن و زۆژ به زۆژ ئه م جۆره قسانه
زوو له زیادی و زۆر بوون ئه بن . مه ولانا هه رچه ند حیلیم و حه وسه له
پیشان ئه دا و به چاکه مامه له له گه ل ئه م جۆره که سانه ئه کا به لکو ئه مه خواجه
بگه زینه وه بو سه ر زینگای ژاست و گه لچی جاریش دوعای خیریان بو ئه کا که
خوا چاکیان بکا ، هیچی سوود به خشن نابن ، ناچار بو کوزاندنه وهی ئاگری
ئاژاره و فیتنه ، به تایه تی له و سه رده مه دا که ناوچهی بابان پزبووه له
پشویه به هۆی هه رای نه بزاوهی تیوان خالید پاشای کوری ئه حمده پاشا و
عه بدوله حمان پاشای کورزی مه حموود پاشای گه وره وه ، مه ولانا بزبار
ئه دا له سوله یمانی نه میینه وه تا ئه م ناکۆکی یه نه بن به هۆی به لا و
موحیهت بو موسولمانان و نیازی سه فه ری به غدا ئه کا .

سه فه ری دووه می مه ولانا له سوله یمانی یه وه بو به غدا

که ناحز و به دنیهادان بوختان و قسه ی پزوپووچی زۆریان به ده م
مه ولانا وه بلاو کرده وه ، قسه کانیش ئه گه یشته وه به فه رمانزه وای

زۆز ، مهولانا له دانىشتنى سولهيمانى ماندوو بوو . بۆيه بزىارى كوچ كردنى دا و له سالى ۱۲۲۸ى هيجرهدا سولهيمانى بهجى هيشت و كهوته زى بۆ بهغدا . مهولانا له سهردهمى ويلايهتى سهعيد پاشاى كوزى سولهيمان پاشاى گهره دا گهيشته بهغدا و له مهدرسهى (ئەحسانية) كه ئەكهوته كه نارى دهجله له بهرى زهسافهوه له گهزهكى زهئسولقهره و ئىستا پىسى ئەلین (تهكیهى خالیدییه) دائه نیشخ و زانايان و پیاو ماقولان و خهلكى تر له ههموولايه كهوه دین بۆ لای و تهریقته له سهر دهستیا وهرئه گرن و دهست ئەكهن به سولووك .

له بارهى دامهزرانى هزرهتى مهولاناوه لهم مهدرسهيه دا ئىبراهيم فهصیح هیدهرى له كىبى (المجد التالد) دا نووسیه : له نرىكى مالى ئیمهوه مهدرسهيه كه ههبوو پىزان ئهوت (ئەحسانية) وهختى خۆى عهباسیه به كان دروستيان كردبوو . ئەگیزنهوه هزرهتى غهوشى سهردهمى لهو مهدرسهيه دا گوشه گیر بووه و زىاضهتى كىشاوه ، پاشان گواستویه تیهوه بۆ (بابولئه زهج) . ئەم مهدرسهيه بهدرى زایى سال كۆن بووه و زووخواوه . كه مهولانا دىته بهغدا ئەسههه هیدهرى باوكم و سهید عوبهیدوللاى مام و جاسم بهگى شاوى كه خالۆزای باوكم بووه ههولیان داوه و بهيارمه تى سهعيد پاشاى والى مهدرسهيه كه يان ئاوا كردوو هتهوه ، جا هزرى هزرهتى مهولانايان كردوو كه تهشرفى لهو مهدرسهيه دا دانىشخ و خرىكى ئىرشاد و تهدریس بى تىیدا ، ئەویش قوبوولى ئەفهرموت و مهدرسه كه ئەبى به جىگهى ئىرشاد كردنى و گهلى كهس سوودى تىا لى وهرئه گرن . پاش كوچى مهولانایش بۆ شام خهلیفه كانى و خهلیفه كانى ئەوانیش ههه لهو مهدرسهيه دا ئىرشادیان كردوو و تا ئەمژۆش ئىرشادى ههه تىیدا بهردهوامه .

ئىبراهيم فهصیح درىزه به قسه كانى ئەدا و ئەلى : زۆزىكیان سهعيد

پاشا به خۆی و دەست و دائیره یهوه دئی بۆ زیارەتی مەولانا . که ئەگاتە
 تەکیە و تەماشای مەولانا و مریدەکانی ئەگات که هەموو لە زانایانی بەرز
 بەرز بوون لە حالەتی تەبیعی دەرئەچن و ئەگەوی بەسەر پیتی مەولانا دا . که
 دیتەوه سەر خۆی داوای دوای خیر لە مەولانا ئەکا . مەولانایش دوای
 ئەنجام چاکیی بۆ ئەگات و بەشیوهی ئامۆژگاری پیتی ئەلێ ئاگادار بە سبەینی
 هەرکەسێ پرسیاری لە حال و کردەوهی خۆی لێ ئەکرتی ، بەلام تو
 پرسیارت لە کردەوهی خۆت و هەموو ئەوکەسانە لێ ئەکرتی که لەژێر
 فەرمانتەدان و خراپەیی ئەوانیش لەسەر تو ئەژمێرتی چونکە لە سایەیی تووه
 ئەتوانن خراپە بکەن . که واتە پێویستە ئاگات لە خۆت بێ چونکە زۆربیکی وا
 بەزۆیه دایک لەتاو سەختیی ئەو زۆرۆ ئەگای لە منالی شیرەخۆرەیی خۆی
 نامینن و دووگیان بەرەگەیی لە تاواندا ئەخا و خەلکت وا دیتە بەرچاو که
 سەرخۆش بن ، سەرخۆشیش نین بەلام پێهۆشی ترسی ئازار و سزای خوان
 چونکە ئازار و سزای خوا زۆر سەختە . ئیبراهیم فەصیح ئەلێ لە مەواو یەدا
 که مەولانا ئەم ئامۆژگاری یانەیی بۆ سەعید پاشا ئەکرد ، ئەو بە دەنگی
 بەرز ئەگریا و نازەحتیی حالی خۆی دەرئەبزی ، تا مەولانا هەستا و
 چوو دەستی خستە سەر ملی والی و ئەویش ئارام بووهوه و دامرکایهوه ،
 جا مەولانا چوووه ژوووهوه بۆ ناو مالی خۆی که دەرگای لەسەر تەکیە
 بووه و والیش چوووهوه بۆ جینی خۆی ، پاشان مەولانا بەیانی زاستیی
 ئیمان و باوهری والیی فرموو .

پاش ئەوه که مەولانا لە بەغدا دائەمەزرتی ، زانایان و پیاو چاکانی
 ولاتان لە هەموولایه کهوه ژووی تێ ئەکەن بۆ تەریقەت لێج وەرگرتن و بۆ
 سوود وەرگرتن لە عولوومی ظاهیری و باطینی لای ئەو . یەکم کەس لە
 زانایانی بەغدا که پایەیی خەلیفەیی لەسەر دەستی ئەودا وەرگرتوووه سەبید
 عوبەیدوللای حەیدەری بووه . هەروا گەلێ مەلای گەورەیی عەرەب و

تورك و كورد هاتوون بۆ لای داخلى تهريقه تى نه قشبه ندى بوون .

گه زانه وهى جارى دووهه مى مهولانا

له به غداوه بۆ سوله يمانى

تا ئەم ماوه يه وه زعى سوله يمانى گۆزا و مه محمود پاشاى كۆزى عه بدولزه حسان پاشا بوو به فه رماندارى ولا تى بابان و تىوانى به غدا و سوله يمانى باش بوو . جا مه محمود پاشا به سه فه ر هات بۆ به غدا و چوو بۆ زياره تى مهولانا له ته كيهى خاليديه . كه پايه ي حورمه ت و ئيرشادى مهولاناى له ته كيه دى و چاوى پى نه كه وت كه چۆن گه لى پياوى گه و ره و زاناي به رزى ولا ت له خزمه تى مهولانا دان و حالى بوو كه وا ئەمانه هه موو دان به گه و ره يى مهولانا ئه تىن ، زۆر به دل گه رمى و ئاره زووه وه تىكاى لى كرد كه بگه رتته وه بۆ سوله يمانى و چاو له عاجزى و نازه هه تى به كانى پيشوو پيشوى بۆ ئه وهى خه لكى ولا ته كه زياتر سوود له نوور و به ره كه تى وه رگرن . مهولانا ئيش له به ر پتوه ندى ده روونى به نيشتمان ه وه و له به ر خۆشه ويستى خه لكى ولا ته كه تىكا كه ي په سه ند كرد و گه زايه وه بۆ سوله يمانى .

له هيج به لگه يه كدا ميژووى ئەم گه زانه وه يه ي مهولانا م بۆ سوله يمانى نه ديوه ، به لام دياره يا سالى ١٢٣١ يا ١٢٣٢ بووه چونكه تا سالى ١٢٣٠ هه ر سه عىد پاشا والى به غدا بووه . له ١٢٣٠ دا عه زل كراوه و به يارمه تى مه محمود پاشا داوود پاشا بووه به والى به غدا و به سه ر و شاره زوور . له سالانى ١٢٣١ و ١٢٣٢ دا تىوانى مه محمود پاشا و داوود پاشا خۆش بووه و مه محمود پاشا توانيوه تى بى بۆ به غدا . ئەم تىوان خۆشى به له سالى ١٢٣٣ دا تىكچوووه .

هەرچۆن بچ مەولانا هاتەووە بۆ سوله‌یمانی و مەحموود پاشایش
 بە ژاستی خزمەتیکی زۆری کرد و ئەم خانەقا گەورەیه که ئیستا هەیه له
 سوله‌یمانی به ناوی مەولاناووە ، ئەو بۆی دروست کردوووە . مەولانا لەم
 خانەقا یەدا ئەهەسیتهووە و پاشا هەندی مۆلکی باشیشی وەك دێی (کەمالان) و
 چەند دێیەکی تر لەسەر خانەقا وەقف ئەکا بۆ ژياندنی هەژاران و
 دانشتوانی .

مەولانا دەست ئەکا بە ئیرشاد و زنگا پیشاندانی موسولمانان و ،
 پیاوانی کارامه و ژاستی پەرسەت لە زۆزەلات و زۆزاوای ولاتانی
 ئیسلامه‌ووە ژووئەکەنە سوله‌یمانی بۆ وەرگرتنی تەریقەت لەسەر دەستی
 مەولانا دا و بۆ کەلک وەرگرتن لە زانست و زۆحانی بەتی ، وەکو شیخ
 ئیسماعیلی شیروانی و شیخ حافظی ئۆرفەلی و شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی و
 شیخ فەیزوللای ئەرزۆومی . زاناکانی بەغدایش که بووبوون بە مریدی ،
 ئەهاتن بۆ خزمەتی بۆ سوله‌یمانی . تەنانەت سەید عوبەیدوللای حەیدەری
 هەر لەگەڵ مەولانا خۆیدا هاتوووە بۆ سوله‌یمانی و لەوێ ماوەتەووە لای
 لە خانەقادا .

لە ماوەیه‌کی کەمدا خەلکیکی زۆر بە نووری دەروونی پیرۆزی
 مەولانا نوورانی ئەبن و تەنانەت لە حەرەمەینی شەریفەین و قودسی پیرۆز و
 شام و حەلب و شارانی عێراقه‌ووە لە عەرب و کورد ، هەروا لە شەمەدینان و
 ماردین و عێتاب و ئۆرفە و دیار بەکر و ولاتی زۆم و هیند و ئەفغان و
 داغستان و ماوەرا ئەنەهر و میسر و عومان و هەندی ولاتی زۆزاووە
 مرید دەسته دەسته ئەهاتن بۆ لای و ، لەو پەڕی ولاتی مەزاکیشەووە
 پیاوچاکی بە ناوبانگ شیخ موحەمەدی مەغریبی هات بۆ لای بۆ سولووک
 کردن و ملی بۆ اکەچ کرد . ئەمە هەمووی سەرەزای زانایانی بە ناوبانگی
 وەکو سەید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری و سەید صیغەتوللای

حەیدەری و سەید عوبەیدوللای حەیدەری و مەلا یەحیای مزووری و
 مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەیی و مەلا عەبدوللای جەلی و شیخ عثمان
 سیراجوددینی تەویڵەیی و مەلا موصطەفای خورمالی کە هەموو بە گیان و
 دل فەرمانیان لێ وەرگرتوووە . تەنانەت ئەگێزەنوو سەید ئەسەد
 صەدروددینی حەیدەری کە موفتیی بەغدا بوو و توویە ئەگەر مەولانا
 فەرمانم پێ بدا کاسە پێ شیر لەسەر سەرم داوێم و بە بازای بەغدادا
 بگەژێم بەو شیرەووە ، فەرمان بەرداری ئەکەم . بەشی زۆری مەنسووبەکانی
 مەولانا لە زانایانی پایەبەرزنی ئاینی بوون و ، کەسی تری وەک مەولانا لەناو
 پیرانی تەریقەتدا هەلنەکەوتوووە ئەو هەموو مەنسووبەیی لە زیزی مەلا
 پایە بەرزەکاندا پێی .

مەولانا وەک خەریکی ئیرشادی موسولمانان بوو لەسەر زۆی و شوێنی
 تەریقەتی ئەقشەبەندی ، هەروەها چ لە بەغدا و چ لە سولهیمانی دەرسی
 عولوومی دینی شەیی و تۆتەتۆوە ، دەرسی تەفسیری قورئان و حەدیشی
 شەریف و فێقە و تەصەووفی بەدەوام بوو و ، هاوینانیش تەشریفی بردوووە
 بۆ هەورامان و لە گەلێ شوێنا لە شوێنە خۆش و ئاودارەکان تا گەرما
 بەسەر چوووە ، وەختی بەسەر بردوووە .

بیستوووە مەولانا لە یەکی لەو هاوینەخۆری یانەی هەورامانیدا لە
 سەرچاوەی (حەوش و بارانی) چەند هۆدەیهک خانووشی بۆ خێزان و
 دەست و پێوەندەکانی کردوووەتۆوە کە زیاتر مریدەکانی بە شانی خۆیان
 بەردیان بۆ بردوووە . یەکی ئەوانەی لەم بەردگواستەنوووەیدا بەشدار بوون
 شیخی سیراجوددین بوو کە ئەوکاتە هێشتا بە (فەقێ عثمان) ناسراوە .
 ئەو وەستا بەنایە کە خانوووەکەی بۆ مەولانا کردوووەتۆوە ، داوای لێ کردوووە
 چاوی میهرەبانی و لوطفی لە فەقێ عثمانەووە پێ .

کوچ کردنی مهولانا بو جارى سيههه م بو بهغدا و دوا سهفهري له بهغداوه بو ههورامان و کوچی يه کجاري له ويوه بو شام

مهولانا نزيكهى شەش ساليك له سولهيمانى مايهوه (١) . له ئاخىر و
ئوخري ئەو ماوهيهدا سهرنج ئەدا وهزعى سولهيمانى بهش بهحالى ئەو و
مريده كانى باش نى به ، بهتاييه تى جهنگ و ئاشووييكي زوريش له ناو
بابانه كان خوياندا هەر بهردهوام بووه ، ئيتىر به جارى دلى له سولهيمانى و
دانىشتن له سولهيمانى بىزار ئەبى و له سبه يتي ٢٥/١٠/١٨٢٠دا كه
زيكهوتى ١٢٣٦ى هيجرەتى كردوو له گەل حەرەمه كانى (٢) زيگاي بهغدا
ئەگر تەبه ر و مال و علاقه و پيوهندو مريده كانى له سولهيمانى
به جى ئەهيتى و شيخ عەبدوللاى هەراتى ئەكا به جى نشينى خۆى و له سه ر
خانه قاي دائه نى . ئەم شيخ عەبدوللاى هەراتى به خەليفەى مهولانا خۆى
بووه و له سه فهري هيندستاندا ناسيويه تى و پاش ئيجازەى ئيرشاد
وه رگرتن و گەزانه وى مهولانا بو كوردستان ، له ويوه هاتوووه بو خزمەتى و
بووه به مريدى و گەشتوووه به پايەى خەلافەت .

-
- (١) واته پاش گەزانه وى له بهغداوه بو سولهيمانى ، شەش سالى تيا
ماوه توه . پيش ئەم جارەش دوو سالى تر له سولهيمانى بووه ، ئەمه
تيكرا كرديه هەشت سال .
- (٢) زيچ ئەلەى مهولانا لهم كاتەدا چوار ژنى بووه له سولهيمانى دەرچوون
له گەلى . بهلام ئيمه تيكرا ئاگادارى سى ژنين له ژباني مهولانادا .

که ئەگاتە بەغدا ئەچیتتەووە تەکیەیی خالیدیە که جیگای جارانی بووە و چاکتر لەوسا خەریک ئەیتتەووە بە ئیرشادی موسولمانان و پەرورده کردیان و دەرس و تەنەووە بە فەقێ و ، زانایانی گەرە لە دەوری کۆتەبنەووە و والیی بەغدا داوود پاشا که لە ۱۲۳۰ یەو بووبوو بە والی و هیشتا لەو پایەدا مابوووە حورمەتییکی زۆری ئەگرێ و خزمەتییکی زۆری ئەکا و تەکیەیی خالیدیەیی بۆ ئاوەدان ئەکاتەووە . مەنسوو بەکانیشی لە هەموولایە کهووە دائەبارینەووە بەسەریدا و ئەکەوونەووە وەرگرتنی دەرس و ئامۆژگاری یەکانی .

زانایانی شام و موسولمانانی ئەو ناوچەییە چاوەزوانی سوود وەرگرتن لە بەرە کهتی ئەم ذاته ئەبن ، چەند جار داوای لێ ئەکەن خەلیفە یەکی بنێرێ بۆ لایان بۆ زینگا پیشان دانیان ، مەولانایش شیخ ئەحمەدی هەولیری ئەتیرێ که خەلیفە یەکی تەواو و خاوەنی تەسەزوفاتی زۆچی و پیاویکی دەم و دەست و دل خاوتن و بەئەدەب بووە . ئەم ذاته که ئەگاتە شام و نیشانەیی تەو ججوهاتی دەر ئەکەوێ ، زیاتر لە جارانی زانایانی ئەو ولاتە ئومێدەواری فەیز و بەرە کهتی مەولانا ئەبن و پەیی دەریەیی نامەیی بۆ ئەنوسن که تەشریفی بزو بۆ لایان تا دوور و نزیک لەو ولاتە بە هاتنی شادمان بین و عولوومی ئیسلامی لەوێ لە جارانی زیاتر گەشە بکا ، بەلام مەولانا بەپێی (الامور مرهونة باوقاتها) و (اذا اراد الله شيئا حيا اسبابه) چاو مەزوانی ئەووە ئەبێ ئەسبابی سەفەری بۆ زێ بکەوێ و جوابی جوانی پێویست بۆ ئەوانە ئەنوسیتتەووە که بانگیان کردبوو بچێ بۆ ولاتی شام .

لەم لایشەووە مەولانا لەبەر پێوەندی دەرروونی بە ولاتی خۆی و بەو خەلیفە و مریدانە یەووە که لەپاش خۆی بەجێ هێشتبوون و ، بەهۆی گەرما ی بەغدا و ئولفەتی خێزانیەووە بە هەوای کویستانەووە و ، بۆ زۆربوونی

سالیکانی زینگای حقیقت له کوردستاندا ، هموو سالیخ هاوینان بهغدای بهجی نه هیشت و نه چوو بۆ ههواره که ی خۆی له هه ورامان و بهم جۆره سالانی ۱۲۳۶ و ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ ی ژابوارد . له سالی ۱۲۳۸ دا کاتیک له ههوار نه بچ له هه ورامان ، نامه و داخوایی له خه لکی شامه وه بۆ دئی و له سه ر داوای نه وان بزیری چون بۆ شام نه دا .

هه ر له م سه رده مه دا له کوردستانیشه وه به هۆی پایه به رزبوونه وه ی مه ولانا و به هۆی نه وه وه که موسولمانان له زۆزه ولات و زۆزاواوه زوی تی نه که کن و له هیندستان و ئیران و نه فغانستان و تورکیا و عه ره بستانه وه سه ره زای کوردستان خۆشی دینه لای و سوود له به ره که تی وه نه گرن ، هه روا له به ره نه وه که بۆ هه موان زوون نه یته وه که وا مه ولانا پیاویکی گه وه و خاوه ن فه یز و به ره که ته و تازه که ره وه ی موسولمانه تی به ، مه محمود پاشای بابان له سه ر داوای گه وه پیاوانی ولات نه چن بۆ هه وار بۆلای مه ولانا و زیاره تی نه کا و تکای لی نه کا بگه زینه وه بۆ سوله یمانی و به یه گجاری تیا نیسته جی بیج .

به لام له سه ر بناغه ی هه دیشی پیروزی « لا یلداغ المؤمن من جحر واحد مرتین » و ، له به ر زیره کی و تیگه یشتنی دامه زراوی مه ولانا خۆی و ، له به ر دلسۆزی له نه ندازه به ده ری بۆ ئایینی پیروزی ئیسلام و ، هه زکردنی له ئارامیی ولات و ، بۆ نه وه ی نه بچ به به هانه ی هه ندی شتی نازه وا و نه گونجاو له گه ل که رامه تی ئایینی پیروزی ئیسلام ، هه یچ گوئی به زجا و تکای پاشا نه دا و عوزری بۆ هه ینایه وه و بچ ده نگ و سه دا هه ر له کوێستانه وه به زینگه ی (ده یروزوور) دا ته شریفی چوو بۆ شام و له سالی ۱۲۳۸ ی هه جره تدا گه یشته شاری شام (۳) .

(۳) له به ره نه وه ی که مه سه له ی کوچ کردنی دواجاری مه ولانا له سوله یمانی بووه و نه بچ به هۆی سه له ی کردنی گه لی کهس و جاروباریش کهسانی

.....
بیناگا به ناره زووی خویان له مهسه له که ئه دوین و زیاد و کم له
ژووداوه کانی ئه و ژۆژده دا ئه کهن و راستی ئاوه ژوو ئه کهن به جۆری که
ئه بێن به مایه ی ئازاردانی دلی گه لیکه تر ، وستم بۆ دهر بزینی راستی
باسی غه وغا و ئاژاوه ی خه لک به رابه ر به مه ولانا له م په راویزه دا بنووسم و
له سه ر مه علووماتی واقعی و عیلمی و به راوردکاری به لگه کان
زاسته قینه ی ئه و کاره ساته و هۆکانی دهر بخرم .

مه شهووره که مه ولانا کاتێ ئیجازه ی ئیرشادی له سه ر دهستی شیخ
عه بدوللای دپه له ویدا وه رگرت و له هیندستانه وه گه ژابه وه بۆ کوردستان و
هاته وه سوله یمانی و دهستی کرد به ئیرشاد و تبه عه ی ژۆر بوون ،
مه رحووم شیخ مه عرووفی ئۆدی بوو به ناحه ز و دژی و بوو به هۆی
دهر چوونی له سوله یمانی و کوچ کردنی بۆ به غدا .

ئهمه ئه وه په که له ناو خه لکدا مه شهووره . به لام ئه بێن هوشیار و
ئاگادار بێن ئه و ژووداوه هه روا به و جۆره و به وه ژابه وه نه بوه به کورتی ،
به لکو گه لێ ئه سبابی واقعی له و مه سه له یه دا هه ن بوون به هۆی
کوچ کردنی مه ولانا . جارێ با پێشان ئه م راستی یانه بخرینه به رچاو :

په که م : ئه و ته ریه ته که مه ولانا ئیرشادی خه لکی بۆ ئه کرد ، ته ریه ته ی
نه قشبه ندی بوو . ئه م ته ریه ته هه رچه ند له زه مانی کوندا بووه و له
کوردستانیشدا نیشانه ی بووه ، به لام له و چه رخه دا وه کو ته ریه ته یکی
ناسراو له کوردستاندا نه بوه و له ناو خه لکدا ناوبانگیکه نه بوه . له
ته ریه ته ی نه قشبه ندیدا ئه ده ب کردنی مرید له مورشید ژۆر به قیسه ته .
زوربه ی مریده کان له به رابه ری مورشیده کانیانه وه وه کو خزه تکار
به رابه ر به گه وره ی خویان ژانه وه ستن . ئه م حاله ته ئه گه ر له سه ر
ئیه تیباراتی فیز و ته که ببور بێن گونا هیکه نابار و نا هه مواره و دین قو بوولی
ناکات .

په کێ له ئادابه کانی ته ریه ته ی نه قشبه ندی ژابیه کردنی مورشیده ،
واته مرید چاو به یه کدا ئه نێ و ژۆحانی یه تی مورشیده که ی خۆی به
خه یال حازر ئه کات و واته زانی هه میسه به ره که ت و پیرۆزی له لایه ن
خواوه ئه کات به ژۆحانی یه تی پتفه مبه ر و له لای ئه ویشه وه ئه کات به
ئه رواحی ئه ولیا و مورشیدیش له ئه ولیایه و له ژۆحی ئه ویشه وه ئه کات
به دلی مریده خاوه ن ژابیه که .

ئه م ژابیه ته هه رچه ند له نوصووصی هه ر چوار مه ذه به که ی
ئیه سلامدا ده لیل و به لگه له سه ر راستی و دروستی هه یه ، به لام خه لکی

.....
ههزمه و ئومه لایانهی لهم راستی به بئناگان ، باش تماشای ناکهن و ئینکاری ئهکهن و جارجاریش زۆر بهتوندی بهرهنکاری ئهوهستن .

یهکن تر له ئادابی تهریقتهی نهقشبهندی تهوهججوهکردنه که واته مورشید له بهردهمی مریددا دانهنیشی و ههردولایان چاو ئهئین بهیهکدا و مورشید زووی دلی خۆی ئهکاته دلی مریدهکهی بۆئوهی ئهو نوور و بهرهکهتهی له دلی خۆیدا به بگات به دلی ئهو و بهو نوور و بهرهکاته دلی له خهیاالی خراپ پاک بکاتهوه ، وهک چۆن زهزه بین بهرابهر به زۆر ئهگیریت و بههۆی نووری زۆزهوه کاههز ئهسووتین ، بهوجۆره مورشیدیش تهئسیر ئهخاته ناو دلی مریدهکهیهوه . ئهمهش ههروهها لهناو خهککا نهبیسراو بووه و خهکک ئولفهتیا پتوه نهگرتوه و بووه بههۆی ئهوه که ههندی له مهلايانی بئناگا ئینکاری بکهن .

یهکن له ئادابی تهریقتهی نهقشبهندی (ذیکری سیرزی) به ، واته سالیک به خهیاال به شیوهیهکی تایهتی کهلیمهی (الله) بهسهردلدا زاویرئ و ههناسهی خۆی بگری و بهتهنها ئهو کهلیمه به بهسهردلدا بهئین تا دلی نوورانی ئهین و فیزی ذیکری سیرزی ئهین و گهلج نیشانهی نوورانی بهتی و بۆنی خۆش لهناو دلدا پهیدا ئهین . ئهمهش ههر لهلای ئینکاری مهلايان نهمزراو و ئولفمت پتوه نهگیراو بووه و لایان وابووه ههر ذیکریک خاوهنهکهی به گوئی خۆی نهییسئ بئینعتباره .

دوههم : ههرکهسێ وردبیتتهوه ئهزانن یهکن له هۆ بههتیرهکانی ئاشووب و ههرا له ههرايهک ههسوودی به . واته : کهسێ ئهبینئ هاومالیکي ئهگات به پایه و مایهیهکی دنیایی وهکو دارایی یا شان و شکو یا وهزیه یا پایهکی دینی وهکو پتیشهوایی و خهکک شوئینی ئهکهون ، کابرای ههسوود ناگری تهنهچن و ئهکهوتنه ههولدان یا ئهوی تر ئهفهوتینئ یا ههرايهک ئهئیتتهوه یا خۆی ئهدا به قهلبهیهکدا .

گهلج له مهلايانی ناوچهی سولهیمانی که له خوئیندندا هاوژئیی مهولانا بوون و خۆیان لهو به باشتر تماشاکردوه ، له وهزعی مهولانا و له پایهی بهرزی لای میرانی بابان و خهککی شار و دهوورپشتی نازهحهت بوون ، بهلام دهستیان نهزۆیشتوه هیچ بکهن . یهکه زانای عیلم و تهریقتهش لهو زۆزهدا له ناوچهکهدا شیخ معرووفی ئۆدی بووه که مهلايهکی گهوره و مورشیدیکي پایهبهرز بووه و بههۆی عهشهرت و تایهفهیهوه زۆر خاوهن دهست بووه ، چونته له لای فیتنهییان کردوه و ههرشتن که به عهیبیان زانیوه کردوویانه به چهند قات و وایان نیشانداوه

که ئەم مەولانایە هاتوووە دین تێکبدا و ئاشووب بێتتەووە و شتی نازدەوا
 دابمەزرێتی . ئەویش لەبەر ئامۆشۆ نەکردنی مەولانا و دل سافی خۆی و
 سویتندخواردنی ئەوکەسە درۆزنانە ئالۆز بوو و بە واجی ئایینی خۆی
 زانیووە لەسەر ئوسوولی حەدیشی پیرۆزی پێغەمبەر که ئەفەرمویت «من
 رای منکم منکرا فلیغیره بیده ، فان لم یستطع فیلسانه ، فان لم
 یستطع فبلقه » واتە هەرکامێکتان شتیکی ناپەسەندی دی ، با بە
 دەست بیکۆزێ و ئەگەر نەیتوانی با بە زمان بیکۆزێ و ئەگەر هەر نەیتوانی
 با بە دل بیکۆزێ » تیکۆشاووە و لەدژی مەولانا جوولاووەتەووە . سەرەنجام
 که ژاستیی بۆ دەرکەوتوووە بەشیمان بوووەتەووە و شیخ حوسەینی قازی و
 چەند سەیدێکی تری ناردوووەتە لای مەولانا بۆ عوزر هێنانەووە .

سێهەم : تا قەمی لەو جۆرە مەلایانە ئاشووب گێتتر ئەوکەسانە بوون که
 ئیددیعای شیخینەتی و پایەیی ئیرشادیان کردوووە و لەژاستیدا خاوەنی
 ئەو پایەییە نەبوون . ئەمانە بەجاری ئاگریان تێبەر بوووە و هەستیان بە
 مال و ئیرانی خۆیان کردوووە چونکە مەولانا خاوەنی پایەییەکی بەرز
 ئایینی و بوووە ئەوان نەیان توانیووە بە هیچ جۆرێ پیا بگەنەووە . مەولانا
 کەسێ بوو بە ژاستی پێژەویی شەری کردوووە و کەسێ ئینسانی بووبێ
 نەیتوانیووە پێچەوانەی شەری لەسەر ئیسپات بکات . هەرکەستیکیش
 چووبێتتە تەریقەتە کەبەووە لە ماوێهەکی کەمدا حالی گۆژاوە و دل و گیانی
 نوورانی بوو .

زوربەیی ئەوانەیی که چوونەتە تەریقەتە کەمی مەولاناووە مەلای گەورە
 گەورە و لە خانەدانی پایەبەرز بوون وەک شیخ قەسیمی گەورەیی
 تەختەیی و شیخ عەبدولقادری شەمزینانی و مەلا موصطەفای کۆزی مەلا
 جەلالی خورماتی و مەلا عەبدووللای کۆزی مەلا عەبدوڵزەحمانی جەلیسی
 کۆبی و مەلا یەحیای مزووری و شیخ ئیسماعیلی هەنارانی بەرزنجەیی و
 شیخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوویی بەرزنجەیی و ئەم جۆرە کەسانە
 که بەهۆی شوێن کەوتنیانەووە بۆ مەولانا عالیە کە بەجاری سەرگەردان
 بوو و سەرسام بوون لەمە که ئەبێ مەولانا چۆن پیاوێ بێ کەسانی وەک
 ئەمانە بێن بە مرید و مەنسویی .

بەم چەشنە کەوتە شیخەکان بەجاری ئاگریان تێچوووە و چارەیان
 نەماوە مەگەر هاتوچوو کردن و پەنابردنە بەر شیخ مەرووفی ئۆدی و
 بوختان و درۆکردن لە خزمەتیدا وەک پێشتر باسم کرد .
 بەلام لەگەڵ هەموو ئەمەشدا بە بیر و ژای من هۆی هەرە گەورەیی

کۆچی مهولانا له سولهيماني ئەمانه نهبوون که باسمان کردن . به لکو ترسی مهحمود پاشای بابان بووه . برا و ئامۆزاکانی پاشا و ههروا گه لێ له پیاوماقوولانی بابان له گه له مهولانا جۆره پێوهندی و مهنسووبی بهتیکیان بووه و خۆشيان ويستووه . ههركاتێ مهولانا ئیشارهتیکي کردبێ ههموو ئەمانه له بهردهستیدا بوون . بۆیه مهحمود پاشا زۆر لهوه ترساوه که زۆژی له زۆزان مهولانا داوا بکا لێیان شوینی پاشا نهکون و له گه له کهسیکی تر بن و زانیویه ئەمانه دهس بهجێ فهرمانه کهی مهولانا بهجێ دێن . له بهر ئەوه چهزی له مانهوهی مهولانا نهبوه له سولهيماني و ههمیشه ويستویه جیتی پێ لهق بکا .

ئەگەر مهسه له ئەمه نییه ، ئەي پاشا بۆ نههاتووه ئەنجومه نیکي مهلا گه وره کان پیکه وه بێج بۆ مونا قه شه و موجه ده له له گه له مهولانا و لیکدانه وهی ئەو زه ختانهی له مهولانا یان گرتبوو ؟ بۆچی خۆی وه که سهیران کهر ته ماشای زووداوه کانی ئە کرد ؟ ئەي بۆچی پاش کۆچی به که می مهولانا له سولهيماني که حالی بوو مهولانا چۆن پیاویکه و بوونی له ناوچه کهدا مایه ی شهرف و شان و شکویه بۆ هه مان ، چوو تکای لێ کرد و هینایه وه ، که چی دیسانه وه یارمه تیی نه دا و بارێز گاری نه کرد تا به جاری مهولانا دلگران بوو له ولاته که و غه ریبیی ئیختیار کرد ؟

زاسته که می مهولانا خالید ئە وه نده خاوهن فویو وضات و زێژهن بووه له مه لایه تێدا ته نانه ت کهسانی بێ قابیله تیش به شیکیان له به ره ی ئەو ده سگیر ئە بوو . ئەوانه ش که قابیله ت دار بوون له خزمه تیا ئە بوون به مه لای گه وره و شایان و لێ هاتوو . له عولوومی مه عه وه ی و زوونا که رنده وه ی دل و ده روونیشدا سوودیکي زۆریان لێ وه رنه گرت به جۆرێ که له ماوه یه کی که مدا ئە بوون به زێ نموونی که ری خه لکیکی زۆر . له م زووه وه خه لکیکی زۆر له مهولانا خزنه بوونه وه و هه میشه له ده روویشتی مهولانا دا جه ماوه ریکي زۆر لیشاوی کردبوو .

هه ر له بهر ئەم هۆیه بووه کاتێ که مهولانا له بهغدا بووه له سه رده می والی به تیی داوود پاشادا ، خه لیفه له ئەسته موو له وه نامه به کی نه تیی ئە نیرێ بۆ بهغدا و ئە پرسج ئاخۆ ئەم هه موو خه لکه ی ده وری مهولانا له بهرچی و به هۆی چی به وه لێی کۆبوونه ته وه ؟ ئاخۆ ته ماعی دنیا یی مهولانا چۆنه و له دنیا دا به ته مای چی به ؟ ئە ویش له وه لامی خه لیفه دا ئە نووسیته وه ئەم ذاته مهظه ری فویو وضاتی ئیلاهی و مهناری ئە نواری خودایه و جاذیبه ی زۆحیی له پایه به کدا به چۆن میغناطیس ئاسن

.....
ژاله کیشی ، نهویش وا دل و دهر وونی ئینسان داگیر نهکا و ژوونی
نهکاتهوه و بهرهو لای خودای نهبا و نهیخاته سهر ژتی طاعت و پیژهوی
کردن له سوننهتی پیغمبهر دروودی خوای لیج بی . ئارهزوویشی له مالی
دنیا وهکو ئارهزووی سازادهیهکی لاهه له کاتی تیریدا له پارچه کولیرهیهک
که سهگیکی گزوی به لیکی دهمی تهژی کردبی .

هۆیهکی تری نهسانهوهی مهولانا له ولاتی خۆماندا نهوهیه وهک
بهراوردکراوه پیاوی گهورهی کوردهواری نهگهر کهنار نهبی له خهک ،
واته له کیوی یا له شیوی یا له بهنایهکدا نهبی و بییهوی لهناو کومهلی
شارهوانیدا بژی دهوامناکا ، چونکه لای ئیمه وا بووه به باو قهدری
کهسانی خزمهتگوزار و گهورهی خۆمان ناگرین مهگهر نهوکهسه خاوهن
عهشهرت و دهسهلاتیکی وا بیج خهک لیتی بترسن ، بهلکو نهگهر خاوهن
عهشهرت و دهسهلاتیش بیج ههر ههراسان نهبی له خهکی ولاتهکه و ،
چهند جار ئهم ژاستی به بهراورد کراوه . تهناهت شیخ ماری نویدی
خۆیشی که به بهرههکانج کهری مهولانا دانراوه ، ویستی له کوردستان
کوچبکا و داوای ئیزنی له سولتانی ئهستهموول کرد ، بهلام سولتان
ئیزنی نهدا . کاک ئهحمدهدی شیخی کوریشی زۆر زۆر له ولاتی خۆی
وهژس بووه و تنها له بهر عهشهرتهکهی ماوهتهوه که نهیانهیشتوو و ولاتی
سولهیمانی بهجی بهیلتی . مهولانا خالیدیش ههروا وهژس بوو
سولهیمانی بهجی هیشت .

مهبهستم لهم درێژه پیدانه نهوهبوو هۆی دهچوونی مهولانا له
سولهیمانی گهلی شتی زۆر له نیوان تیکچوونی نهوو شیخ ماری نویدی
موهیمتر بووه . نهوو شیخ ماری پاشان ئاشت بوونهتهوه و نیوانیان
چاکبوتهوه ، بهلام نهو هۆ موهممانه نهوساش بوون و ئیستاش وینهیان
بۆ ژووداوی تر ههیه و گهرد و تۆزی تهبعهتی ولاتی خۆ نهاس تا دنیا
دنیا بهتهواو نابی .

★ ★ ★

وا من لیرهدا بیر و رای خۆم لهبارهی هۆی کوچکردنی مهولاناوه له
کوردستان بۆ شام نووسی . ئاشکرایه لهمبارهوه زۆر شت نووسراوه و
ئهم شتانه لهو کتیبانهدان که بۆ لهسهکردنهوهی مهولانا یا لهدژی مهولانا
نووسراون . لهم مهیدانهدا قسهی کهسیکی تریش ههیه شایانی نهوهبی
ئاگاداری بین . ئهم قسهیه قسهی گهراالی ئینگلیز (کلۆدیۆس جهیمس
ریچ)ی نوینهری کومپانی هیندی پۆژهلاتی ئینگلیزییه که له بهغدا

دانشتووه و لهو سهرده مه‌دا گه‌شتیکی له به‌غداوه کردووہ بۆ سوله‌یسانی و کوردستانی به‌شی ئیران .

کلۆدیۆس جه‌یمس زیچ لهو سهرده مه‌دا که مه‌ولانا سوله‌یسانی بۆ دواجار به‌جێ هێشتووہ له‌وێ بووه ، هه‌روا له سهرده‌می بره‌وی شان و شکر و پێوه‌ندی شی له‌گه‌ل میرانی بابان هه‌ر له‌وێ بووه . ئه‌م پیاوه له هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا باسی مه‌ولانا نه‌کا . ئیجه به نیازی ئه‌وه نا که قسه‌ی ئه‌م پیاوه بکه‌ین به‌هه‌لکه ، هه‌رچه‌ند مه‌شه‌وره (والفصل ما شهدت به‌ الاعداء) و دیاریشه کابرایه‌ک که به نیازی پێچه‌وانه‌ی سوودی و لاتانی ئیسلام و موسولمانان هاتبێته ئه‌م و لاته ، به‌ دۆستی پێشه‌وایه‌کی موسولمانانی وه‌ک مه‌ولانا خالید دانانێ ، به‌لکو هه‌ر بۆ ئاگاداری‌یه‌کی وردتر و ژووتر ، له‌ دوادوایی بیر و را تابه‌تی‌یه‌که‌ی خۆمه‌وه له‌مه‌ژ کۆچی مه‌ولانا که پێوه‌ندیکی ته‌واوی به پێوه‌ندی‌ه‌وه [پێوه‌ندی مه‌ولانا] به میره‌کانی بابانه‌وه هه‌یه ، زوربه‌ی ئه‌و بزرگانه و درنه‌گێژمه‌ سه‌ر کوردی که زیچ له کتێبه‌که‌یدا له‌باره‌ی مه‌ولاناه نووسیونی ، وه‌ک لیوا به‌هائهددین نوری وه‌ری گێژاوه‌ته سه‌ر عه‌ره‌بی .

زیچ له لایه‌کی کتێبه‌که‌یدا ئه‌لێ :

« موسولمانیکی ده‌ست له دنیا داشتووی گه‌وره له سوله‌یسانی ئه‌زی ، ناوی شیخ خالیده ، به‌لام کورده‌کان لایان‌وايه سووکی‌یه بۆی له (حه‌زرتی مه‌ولانا) به‌ولاوه‌ی پێ بووتری . موسولمانه‌کان قسه‌کانی له پله‌ی حه‌دبث ای پێغه‌مبه‌ر ادا دانه‌نێن . ئه‌م شیخ خالیده له خێلی جافه ، ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی، هه‌یه ، له دیله‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی سو‌فی به‌ناوبانگ سو‌لطان عه‌بدوللادا چووده‌ته سه‌ر ئه‌م ته‌ریقه‌ته . دوازه هه‌زار مریدی له ناوچه جیا‌جیا‌کانی تورکیا و ولاتانی عه‌ره‌بدا هه‌یه . کورده‌کان هه‌موو به وه‌لیی دانه‌نێن . زۆریشیان له زیزی پێغه‌مبه‌ری خۆیان‌یدا یز ئه‌که‌ن . عوتمان به‌گ پێی وتم ئه‌ویش و پاشایش و به‌لکو هه‌موو سه‌رکرده کورده‌کانیش مریدی ئه‌ون . شیخ خالید هه‌یج نه‌بێ له‌گه‌ل وه‌لیی موسولمان شیخ عه‌بدولقادر [مه‌به‌ست حه‌زرتی شه‌وته - و آی به‌ناوبانگدا له به‌ک پله‌دان » .

[کلۆدیۆس جه‌یمس زیچ ، رحله زیچ فی العراق عام ۱۸۲۰ ، الجزء الاول ، نقلها الى العربية بهاء‌الدین نوری ، ص ۹۸ ، بغداد ۱۹۵۱] .

زیچ له لایه‌کی تری کتێبه‌که‌یدا شتیکی تر نه‌گێژبێته‌وه نیشانه‌یه‌کی گه‌ورده‌ی پایه‌ی مه‌ولانابه لای میرانی بابان . زیچ ئه‌لێ :

« . . که سه‌ره‌نجام ، پێش ماوه‌یه‌کی که‌م ، مه‌حمود پاشا بزیری‌دا خۆی بدا به ده‌ست تورکه‌کانه‌وه ، له‌گه‌ل عه‌بدوللا پاشای مامی و عوتمان و

گه‌یشتنه شامی مه‌ولانا

که مه‌ولانا ئەگاته شام کۆمه‌لیکی زۆر له زانایان و ئەدیان و پیاو ماقولان و کاربه‌ده‌ستانی گه‌وره‌ی ده‌وله‌ت و خه‌لکی تری به‌پیشوازی‌یه‌وه ئەچن و قه‌در و حورمه‌تیکی زۆری لێ ئەگرن و ، هه‌ندیکیش له ئەدیان پارچه‌ شیعری و غه‌زله‌ و قه‌سیده‌ی جوان جوان له‌ ته‌عریف و ستایش کردنی‌دا

سوله‌یمانی برای چوون بۆ لای شیخ خالید ، پیاوی له‌خواترسی گه‌وره‌ی ئەو سه‌رده‌مه‌ی سوله‌یمانی . هه‌ر سێ [عه‌بدوئلا پاشا و عوتمان و سوله‌یمان] سویتندیان خوارد که مل‌که‌چ بن بۆ مه‌حموود پاشا . له‌به‌رئه‌وه‌ش که به‌دووریان نه‌ئزانی میری کرماشان هه‌ول‌بدا دلی به‌کیکیان ژابکیشی بۆ لای خۆی و هانی بدا له‌دژی پاشا بۆ دوژمنایه‌تی له‌گه‌ڵ تورکه‌کان، ده‌ستیان نایه‌ سه‌ر شمشیر و سویتندیان خوارد به‌ قورئان و ته‌لاقیان خوارد که‌وا هه‌ر کامیکیان نامه‌به‌کی له‌ تورکیا یا له‌ ئێران‌ه‌وه‌ بۆ هات، له‌ مالی شیخ خالیدا هه‌لێ پچۆی به‌ حوزووری هه‌رکەس که هه‌ر چواریان بزێاری له‌سه‌ر بده‌ن . . . » .

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لا‌به‌زه ١٠٣]

بۆ جاری دواییش زێچ باسی مه‌ولانا ئەکاته‌وه‌ و ئەلێ :
« ٢٥ی ته‌شرینی به‌که‌م .

» ئەم به‌یانی‌یه‌ شیخ خالیدی به‌ناویانگ هه‌لات . له‌گه‌ڵ ئەوه‌ش که هه‌لاتنه‌که‌ی له‌پێ و به‌ نه‌هینی بوو ، توانی هه‌ر چوار ژنه‌که‌ی له‌گه‌ڵ خۆی به‌ری . هه‌یشتا نه‌زانراوه‌ به‌ره‌و کوێ ژۆیشتووه . چهند ژۆژی له‌مه‌به‌ر کورده‌کان له‌ به‌یه‌کی به‌رزتر له‌ پله‌ی عه‌بدولقادر [مه‌به‌ستی حه‌زرتی غه‌وئه‌ - و [دا دایان‌ئنا . پاشا عاده‌تی وابوو له‌ به‌رده‌میا ژانه‌وه‌ستا قلیانی بۆ تێ‌ئه‌کرد، که‌چی ئەم‌ژۆ پیتی‌ئه‌لێن کافر و ، داستانی زۆر له‌باره‌ی فیز و کافری و زیندیقی‌یه‌وه‌ ئەگێژنه‌وه‌» . ئەنجا ئەلێ : « له‌باره‌ی هۆی هه‌لاتیه‌وه‌ قسه‌ی جۆرجۆر ئەکرێ . هه‌ندێ ئه‌لێن ده‌ستی کردبوو به‌ ئاژاوه‌نانه‌وه‌ له‌نیوان پاشا و براکانیدا که وێستبوویان لای پاشا له‌گه‌لی ژۆوبه‌ژۆو ببنه‌وه . . هه‌ندیکێ که‌ش ئەلێن ده‌ستی کردبوو به‌ دانانی بناغه‌ی مه‌زه‌بێکی نوێ و ئەبویست خۆی بکا به‌ گه‌وردی دنیایی ولاته‌که . بن‌گومان زۆر شتی له‌باره‌وه‌ وتراوه‌ و شتی زۆر له‌وه‌ زیاتری دراوه‌ته‌ پال که له‌ژاستیدا بشی بدریته‌ پالی . مه‌لاکان و سه‌ییده‌کان و له‌ سه‌رووی هه‌موویانه‌وه‌ شیخ مارف ، هه‌موو ژقیانه‌ له‌ شیخ خالید که کاتێ که ده‌سه‌لاتی به‌ده‌سته‌وه‌ بوو هه‌مووی به‌زاندبوون . . . » .

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لا‌به‌زه ٢٢٧ - ٢٢٨]

ٲنووسن^(١) . ٲهوانه‌ی که به‌دوای سولووکی زیگی حقیقه‌ندا ٲه‌گه‌زین به‌جاری سگی خویان ٲه‌که‌نوه بو داخل‌بوون به طریقه‌ت و بو سولووک له خزمه‌تیدا ، هه‌روه‌ها بو که‌لک وه‌رگرتن له زانستی زوری له مه‌یدانی هه‌موو زانسته ئیسلامی‌به‌کاندا ، چونکه مه‌ولانا وه‌ک خه‌ریکی طریقه‌ت و سولووک و ته‌سه‌ووف بووه ، له هه‌مان‌کاندا مه‌درسه‌یه‌کی گه‌وره‌شی بووه خزمه‌تی زانست و دینی تیا کردووه و فه‌قی له هه‌موولایه‌کی ولاتی ئیسلامه‌وه بو خویندنیش زوویان تی کردووه . به‌م‌چۆره که‌سب ته‌ماشای هه‌لقه‌ی درسی مه‌ولانای کردب و ای زانیوه بوخاری به زیندوو بووه‌ته‌وه بو زیویه‌تی ٲه‌حادیثی شه‌ریفه ، یا شافیعی‌به‌خه‌ریکی ته‌فریعاتی ٲه‌حکامی فیهه . که‌سیکیش له هه‌لقه‌ی سولووکیدا دانیشتب و ای زانیوه ئیمامی زه‌بیانی‌به‌خه‌ریکی ئیرشادی سالی‌کانه .

مه‌ولانا که عیراقی به‌جی‌هیشته و له شامدا نیشته‌جی بوو ، شیوه‌که‌ی له‌وه ٲه‌چوو پادشایه‌ک قه‌رارگای حو‌کوومه‌ته‌که‌ی و پینه‌ختی ولاته‌که‌ی بگو‌زیته‌وه ، چونکه که که‌میک ته‌ماشای وه‌زعی نامه‌نوو‌سینی تیوان مه‌ولانا و خه‌لیفه و مریده‌کانی ٲه‌که‌ین و وه‌لام یا نامه‌کانی مه‌ولانا ٲه‌خوینینه‌وه و امان دیته‌ پیش‌چاو که پادشایه‌ک فه‌رمان بو والی و سه‌رله‌شکه‌کانی خوی له‌م‌لا و له‌ولای ولاته‌که‌ی ده‌ربکا .

که‌سانی وه‌ک شیخ عثمان سیراجو‌ددین له بیاره و ته‌وتله له هه‌ورامانی به‌شی عیراق و ، مه‌ولانا مه‌لا ٲه‌حمه‌دی کو‌له‌ساره‌یی له ولاتی یکه‌وار له‌تیوان سه‌نه و کرماشان و ، شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی مه‌ردوخه‌یی له سه‌نه و ، شیخ طاها‌ی نه‌هریه له

(١) وه‌ک شیخ موحه‌مه‌دی کو‌زی شیخ عه‌بدو‌للای خانی و شیخ شاهینی عه‌تتار و شیخ موسای سببایی و شیخ موحه‌مه‌دی جو‌مله‌ی حه‌نه‌ئی دیمه‌شقی خه‌لوه‌تی و که‌سانی‌تریش .

ولاتی نههری و ، شیخ شهیدی سردار له ساداتی بهر زنجبه له سرگه لوو و ، شیخ مهلا عه بدوللای جهلی له کویه و ، شیخ طاهیری بامه زنی له دهوروبه ری ئاکرئی و ، خلیفه کانی به غدای وه کو شیخ عوبه یدوللای حه یدهری ، شه مانه هه موو له شوینی خویانا هه ریه کی نوینه ریکی به قدر و قیسه تی مه ولانا و ئاوینه یه کی بالانمای شه بوون . له هه مان کاتا هات و چووی هه میشه ی مریده کانی به نامه ی خلیفه کانی وه بو چارکردنی گیرو گرفته مادی و معنه وی به کانیان و بو داوا کردنی زیاده ته وه ججوهات و بو دهرمان کردنی دهردی شه وانهی که گیروده ی زه مانه و برینداری ته نگو چه له مه ی جور به جور بوون ، وه ک هات و چووی یوسته ی شه سردمه به رده وام بووه .

شه نامانه ی که مه ولانا بو دهورویشتی نووسیون به عه ره بی یا به فارسی که له و سردمه دا به فارسی نووسین له ولاتی باباندا باو بووه ، به شیکی زور له شه حوالی خلیفه و مرید و مه نسووبه کانی مه ولانا نشان شه دن .

سه فهری مه ولانا بو قودس و

سه فهری دووه می

بو حج و زیاره تی ئارامگای پیغه مبه ر (د)

مه ولانا پاش دامه زرانو حه سانه وه ی له شام ، به نیازی زئی پیشاندانی موسولمانان و به مه بهستی زیاره تیش سه فهریکی قودس شه کا و له ویش کومه لیککی زور له زانایان و پیامو قوولانی شه ناوچه یه و له خه لکی تر ته مه سسوک له سه ر ده ستیدا شه کن و شه بن به مریدی . وه ک له نامه کانی مه ولانا وه دهر شه که وی له ناوچه ی فه له ستینیش خلیفه ی هه بووه .

که له قودسه وه نه گه زیتته وه بو شام تا سالی ۱۲۴۱ی هیجرت سه فهری هیچ کوئی نابین و ههر خهریکی ئاموژگاری کردنی موسولمانان و دهرزوتنه وه به فقهیان و تهریقته دادانی نه وانه نه بین که ئارمزوویان له تهریقته و سولووک بووه . له سالی ۱۲۴۱دا به نیازی زیارتهی مه دینهی مونه ووه ره و ئارامگای پیغه مبه (درودی خوی لیج بین) و له ویتشه وه بو حج له شامه وه نه که ویتته زئی . له وی کومه لیککی زور له موسولمانان به تاییه تی له زانایانی خاوه ن پایه و له پیاوماقوولان که هاتبون بو حج به خره تی مه ولانا نه گن و تهریقته له سر ده ستیدا وه نه گرن . مه ولانا پیش نه م سه فهرش له مه ککه خلیفه ی بووه .

کوچی دواایی مه ولانا

پاش به جی هینانی ئادابی زیارته و جی به جی کردنی پیوستی به کانی حج ، مه ولانا نه گه زیتته وه بو شام و له سر زئی و شوینی عاده تی خوی خهریکی بلاو کرده وهی شهریمه ت و تهریقته نه بین تا له سالی ۱۲۴۲دا ، واته سالیك پاش گه زانه وهی له سه فهری حج ، له شه وی چوارشه ممه ی یازده ی مانگی (ذی القعده) دا تووشی نه خو شیی تاعوون نه بین و له شه وی جومعه ی سیازده ی هه مان مانگدا ، له تیوان نوژی شیوان و خوتناندا ، وه فات نه کا .

پاش شوردن و کفن کردنی ، نه و شه وه خلیفه و مرید و مه نسو به کانی تا سه یینج قورئانی له سر نه خوینن . سه یینج جه نازه که ی نه به ن بو مزگه وتی (به له با) و خه لکیکی زور حازری نوژه که ی نه بن و شیخ عه بدولزه حمانی که زبه ری گه وره ی زانایانی شام پیش نوژی یان نه کات . پاشان جه نازه که ی هه لئه گرن بو ئارامگای به گجاری به سه ر به رزایی (قاسیون) وه وه و دیسانه وه نوژی له سر نه که نه وه و نه مجاره شیخ موحه ممه دی ئینو عایدین پیش نوژی یان نه کات .

وهسيه تي مهولانا

مهولانا له پيش وهفاتيډا به چهند زوژي لاي ههندي له خليفه کاني دهري بزويه کهوا نزیکه به ويصالي له گهل دوستي راسته قينه که ذاتي خوابه ، شاد بين .

ههروهها چهند زوژي له پيش وهفاتيډا ، شيخ موحه مهده نه مين ئينو عابدين که زانايه کي زور گوره و خليفه ي مهولانا بووه له خويډا نه بيني که حزره تي عثمانی کوزي عهفان وهفاتي کردووه و جه نازه که ي هيتراوه بو ته کيه ي مهولانا بو شورډن و کفن کردن و نويز له سه رکړني . ئينو عابدين سبه ني خوه که ي نه گيزته وه بو مهولانا . مهولانا يش نه فرمويت لهوانه يه نهوه من بم که له نهوه ي حزره تي عثمانم و نه و جه نازه يه ش جه نازه ي من بين و به مزوانه برم .

مهولانا هيشتا که ساغ بووه سه يډ ئيسماعيلی غه ززي که ژن برا و خليفه ي بووه ، بانگ نه کا . هه روا چهند که سيکيش له خوله فا و مه نسووين بانگ نه کا و نه يانکا به شاهيد کهوا له پاش وهفاتي خوي شيخ ئيسماعيلی هه ناراني خليفه ي موطله قی بين بو زي پيشانداني موسولمانان و به سه ر هه موو خليفه و مريده کانيا فرما نزه وا بين و ، وه صييش بين به سه ر مال و مناله که يوه بو خزمه ت کردن و په زيوه بردنيان له هه موو بابه تيکه وه تا بيني و ، پاش نه ويش شيخ عه بدوللای هه راتي و پاش نه ويش شيخ عه بدولفه تتاحی عه قه رهي (۱) . مهولانا نه فرمويت ماده م ئيسماعيل هه بين ،

(۱) نه مه ي نووسيم له (المجد التالدي ئيبراهيم فه صيح حه يډه ريم وه رگرتووه . ئيبراهيم فه صيح خوي و باوك و بابيره و مامی خليفه و مه نسووي مهولانا بوون و ، هه ميشه يه کيکيان لاي مهولانا بووه يا نامه له نيوانيانا هاتووه و چووه و ناگيان له ساغي و نه خوشي و وه صيه ت و ناموژگاري مهولانا بووه .

من وه كو مردبم وايه . ههروهه وهصيهت ئهكا كه هه موو مولكه كاني
 كوردستاني بو شيخ مهحمود صاحبي براي بن . جاريكي تريس هه موو
 خهليفه كاني ولاتي شامي كوئه كاته وه و ئهم وهصيهت هيان به ناوا ژائه گه به نين و
 فهريمانيان ئه داتي كه يهك بن و يهك دل بن و يارمه تبي يه كتر بدهن له
 زينگاي ئيسلامه تي و موسولمانه تيدا . هه روا وهصيهت ئهكا كه سي به كي
 مالي بو هه زاران بن .

جی نشينه كاني مهولانا

له سه ر وهصيه تي مهولانا له پاش سپاردني به خاك ، شيخ ئيسماعيلي
 هه ناراني له ته كيدا دائه نيشي و خهريكي زي پيشانداني موسولمانان و
 خزمه تي مالي مهولانا ئه بن ، به لام ئه ويش هه ر پاش وهفاتي مهولانا به

به لام خاوه ني (روض البشر في اعيان دمشق في القرن الثالث عشر) كه
 شيخ موحه مهدي جهميلي شه طيبي جهن به لي به و مه نسووبي مهولانا
 نه بوه و نزيكه ي هه شتا و پينج سال پاش وهفاتي مهولانا كتبه كه ي
 داناوه ، ئه لي مهولانا له نه خو شبي وهفاتي چوار كه سي بهم زينزه دياري
 كردووه : (1) سه ييد ئيسماعيلي هه ناراني (2) شيخ موحه مهدي ناصيح
 كه يه كيك بووه له خهليفه گه وره كاني (3) شيخ عه بدولفه تتاحي عه قره ي
 (4) سه ييد ئيسماعيل ئه فندي غه زه يي كه خهليفه و ژن براي بووه و ،
 ناوي شيخ عه بدوللاي هه راتي له ناوا ني به .

شيخ موحه مهدي خاليش له (الشيخ معروف النودهي) يه كه يدا ئه لي :
 وه صبي سيهم كه مهولانا داناوه شيخ موحه مهدي ناصيح بووه و ناوي
 شيخ عه بدولفه تتاحي عه قره ي ناهيني . ئه شلي به لام شيخ موحه مهدي
 ناصيح له پاش وهفاتي سه ييد ئيسماعيلي هه ناراني به چند زوزي
 وهفاتي كردووه ، بو به شيخ عه بدوللاي هه راتي له ناساغي وهفاتي دا
 شيخ عه بدولفه تتاحي داناوه به چيگه داري خوي . كه وبن ئه بن شيخ
 عه بدولفه تتاح به فه رمانی مهولانا نه بووين به چيگه داري ، به لكو به
 فه رمانی شيخ عه بدوللاي هه راتي بووين به وه صي و له ته كيه ي مهولانا دا
 دانيشتين .

بیست و چوار زۆژ گرفتاری تاوون ئەبێن و کوچی دوایی ئەکا و لە پستی
قەبری مەولاناوە دەفن ئەکری .

شیخ ئیسماعیل که نهخۆش ئەکهوئ زوو نامه ئەنوسئ بەدوای
شیخ عەبدوللای هەراتیدا که لەوکاتەدا لە سولهیمانی بووه بۆئەوهی بیت بۆ
شام و تهکیه که وهربگری ، ئەویش پاش وهرگرتنی نامه که دەست بەچی دیت
بۆ شام و له تهکیه دا ئەنیش و دەست ئەکا به زئی پیشاندانی موسولمانان و
خزمهتی خیزانی مەولانا .

شیخ عەبدوللأش ماوهیهك له تهکیه دا خەریکی ئیرشاد ئەبێن ، پاشان
وہفات ئەکا . ئەمیش لەسەر وهصیہتی مەولانا (۱) لە نهخۆشیی وهفاتیا هەموو
کاروبار ئەسپێرئ بە شیخ عەبدولفہ تتاحی عەقرہیی . شیخ عەبدوللأ
لە ۱۲۴۵ی هجری تدا کوچی دوایی کردووہ و لە بەرابەری قەبری شیخ
ئیسماعیلہوہ لە (قاسیون) لە شام بێژراوہ .

شیخ عەبدولفہ تتاحیش زۆر بە دلسۆزییہوہ دەست ئەکا بە ئیرشاد و
خزمت کردنی موسولمانان و سەرپەرشتی کردنی کاروباری مال و منالی
مەولانا . تا لە سالی ۱۲۵۹ی هجری تدا ، لە سەر دەمی سولتان عەبدولمەجیدی
عوسمانیدا ، زئی وشوئینی کاری ئیرشاد و دەرس وتنہوہی عولوومی دینی
ئەگۆزئ و فەرمانی سولتانی دەر ئەچئ کہ شیخ مەحموود صاحب بێن
بە مورشیدی تهکیه خالیدیہ لە شام و ئەو جینگە کہی شیخ عەبدولفہ تتاح
ئەگریتہوہ . شیخ عەبدولفہ تتاحیش پاش شام دیتە بەغدا و لە تهکیه
خالیدیہی بەغدا دەست ئەکا بە ئیرشاد و پاشان لە ۱۲۸۳ی هجری تدا لە

(۱) ئەمە لەسەر بناغەیی ئەوہیہ کہ ئیبراہیم فەصیح نووسیویہ کہ مەولانا
لە وهصیہتە کہیدا شیخ عەبدولفہ تتاحیشی کردبێن بە وهسی ، ئەگینا
ئەبێن هەر لەبەر سوودی گشتیی موسولمانان دانرابێن .

ټهسته موول كوچي دوايي ټهكا و له گوزستاني (ټهسكوډار) ټه ټيژري .
 شيخ مه محمود صاحتيش له مانگي زهجه بي ١٢٨٣د له شام كوچي
 دوايي كردووه . سويد ئيسماعيلي غه ززه يش له ١٢٤٧د كوچي دوايي
 كردووه و له (قاسيون) ټيژراوه .

باسي كهس و كار و ژن و منالي مهولانا

مهولانا چند ټيكي هيناوه . په كه م : خرمي خوي و كچي يوسف
 ناغاي مكايه لي بووه ، پاش و وفاتي مهولانا به ماويهك كوچي دوايي
 كردووه . دووهه م : ټيكي عره بي به غدايي بووه . ټه م ټنه ي كاتي هيناوه
 كه له هيندستانه وه گه زاوه ته وه بؤ سوله يمانی و پاشان له وټوه چوه بؤ
 به غدا و پينج مانگ له مزگوتی حه زره تي غه وټ ماوه ته وه . سيه م :
 ټيكي عره بي خلكي غه زره ي فهله ستين و خوشكي سويد ئيسماعيلي
 غه زري بووه كه په كيك بووه له خهليفه كاني خوي .

ټه وه ي من بيزانم ټه وه ته مهولانا تا سه فري په كه ميشي له
 سوله يمانی په وه بؤ به غدا به ماله وه ، دايكيشي له ټيانا بووه و ، دوو براي
 بووه گه وره كه يان ناوي حه مه خان (موحه مه د خان) بووه و بچو كه كه يان
 ناوي (مه محمود) بووه كه مه شهووره به (مه محمود صاحتي) (١) . ټه م برا
 بچو كه يان ته ريقه تي له سر ده ستي مهولانا دا وه رگرتووه و سولووكي
 لا كردووه و بووه به خهليفه ي و په كيكيش بووه له خهليفه به هره داره كاني .
 مهولانا هروا خوشكيشي بووه .

مهولانا له ټني په كه مي كه كچي يوسف ناغا بووه چوار كوزي بووه

(١) زيچ باسي براي كه شي ټه كا كه ناوي (يوسف به گك) بووه و فه رمانزه واي
 (بژده ر) بووه و پاش كوچي مهولانا په ناي بردووه ته بهر عه باس ميرزا و
 گوايه عه باس ميرزا كردويه به فه رمانزه واي (سه رده شت) . [زيچ ،
 سه رچاوه ي پيشوو ، ل ٢٢٨] .

(عبدالرحمان) و (بهائوددین) و (شه‌هابوددین) و (نهجموددین) • له خوشکه که ی سهد ئسماعیلی غززیش کچیک بووه که سالیك پیش وهفاتی مهولانا له شام له دایک بووه •

کۆزه کانیسی ، شه‌هابوددینان کاتی که مهولانا له ۱۲۳۸دا کوچ‌ئه‌کا بو شام ، له زیگه‌دا له شاری ئورفه له مالی په‌کیک له خلیفه‌کانی میوان ئه‌بن ، نه‌خۆش ئه‌که‌وی و وهفات ئه‌کا • مهولانا خۆی که ئه‌گاته شام باسی مهرگی ئه‌م کۆزه‌ی بو خلیفه‌کانی ئه‌کا و ، ئه‌و خلیفه‌یه‌شی که خه‌لکی ئورفه بووه و مهولانا و هاوژیکانی له‌کاتی مردنی کۆزه‌که‌یدا میوانی مالی ئه‌وان بوون ، له‌وکانه‌دا له خزمه‌تی مهولانا‌دا بووه له شام • عه‌بدولزه‌حمایش له ته‌مه‌نی شه‌ش سالی و به‌هاؤددینیش له ته‌مه‌نی پینج سالی‌دا له شام له مانگی شه‌ووالدا به‌ر له باوکیان هر به‌و تا‌عوونه که باوکیان وهفاتی پی کردوو ، کۆچی دوا‌یی‌یان کردوو و له گۆرستانی (قاسیون) تیزاون •

نه‌جمه‌ددین دوا منالی مهولانا‌یه • که مهولانا وهفات ئه‌کا حه‌رمی په‌که‌می دووگیان ئه‌بی • پاش وهفاتی مهولانا به‌چند مانگیک ئه‌م حه‌رمه‌ی نیازی سه‌فه‌ری سوله‌یمانی ئه‌کا (۲) و شیخ ئه‌حمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولیری له‌گه‌لی ئه‌زا • حه‌رمی مهولانا له زیگادا مناله‌که‌ی لی ئه‌یه‌ته‌وه ، کۆر ئه‌بی ناوی ئه‌تین نه‌جمه‌ددین • که شیخ مه‌حمود صاحیب له سوله‌یمانی خه‌به‌ری هاتی حه‌رمی مهولانا ئه‌یسی به‌پیشوا‌یه‌وه ئه‌چی و به‌حورمه‌ت

(۲) نه‌مدیوه که‌س باسی هۆی ئه‌م سه‌فه‌ره‌ی ئه‌م حه‌رمه‌ی مهولانا‌ی نووسین . به‌لام به‌بری خۆم وانه‌زانم ئه‌م حه‌رمه‌ی مهولانا بۆیه وسته‌ویه‌تی بگه‌زیه‌وه چونکه زۆر دل‌ته‌نگ بووه و وسته‌ویه‌تی که‌میک له‌و په‌ریشانی‌یه‌ ده‌رچن و ، له‌وانه‌شه‌ ترساین ئه‌ویش تا‌عوون بیگرته‌وه و سه‌که‌ه‌شی به‌هوتن ، هه‌روه‌ها بۆئه‌وه شتیکی له‌و موک و ماله‌ی مهولانا ده‌سگیر بیج که به‌وه‌صیه‌تی مهولانا خۆی که‌وتبوه ده‌ستی شیخ مه‌حمود صاحیب له سوله‌یمانی •

له گه ل هاورژيکانيا نه يياته سوله يمانی . هه رچی مولک و مالیکي مه ولاناش بووه که پتي به خشيوو نه ذری نه کا له نه جمه ددینی کوزی مه ولانا و پاش ماويهك له گه ل شیخ نه حمه ددا حه والهی شاميان نه کاته وه .

که نه جمه ددین نه بچ به دوو سالان دایکی سه فه ریکی به غدا نه کا و له گه ل خۆی نه با . له مه سه فه رهدا شیخ عه بدوللای هه راتی شیان له گه ل بووه . پاش ماويهك له به غدا شه وه نه چن بۆ هه ولیر و له هه ولیره وه نه گه ژینه وه بۆ شام .

نه جمه ددین له سه ر دهستی شیخ عه بدولفه تتاح و شیخ مه حموود صاحبیدا پتی نه گا و (۳) ته ریه ت وه ره گری و پاشان ژن دینی و نه وه ی لپی نه که ویتته وه و کوزیکی که ناوی شیخ موحه مه د بووه پاش خۆی بووه به شیخی ئیرشاد (۴) . شیخ نه جمه ددین له ۱۲۷۰د له شام کۆچی دوايي کردووه .

باسی نه وانهی مه ولانایان لاواندووه ته وه پاش وه فات کردنی

کۆچی دوايي مه ولانا وهك کۆست که وتنیکی ئیجگار گران بووه

(۳) ئیبراهیم فه صیح حه یده ری نه لپی نه جمه ددین که ته وه بووه سه فه ریکی به غدا ی کردووه و له و سه فه ره یدا میوانی مالی حه یده ری به کان بووه . له کانی نه م سه فه ره یدا شیخ عثمان سیراجو ددینیش له هه ورامانه وه هاتوو بۆ به غدا بۆ سه رلیتدانی و به چن هینانی حه ققی وه فا به رابه ر به مه ولانای مورشیدی . ئیبراهیم فه صیح نه گپیژته وه که خۆیشی نه وچاره شیخی سیراجو ددینی دیوه و شیخ دوعای خیری بۆ کردووه .

(۴) شیخ موحه مه د جه میل شه طپی له (روض البشر)ه که یدا نه لپی : ئیستا که ۱۳۲۴ی هیجری به سن تا قمی نه قشبه ندی له دیبه شق همن ، تا قمی شیخ موحه مه د نه فنه ندی و تا قمی نه سمه د نه فنه ندی کوزی شیخ مه حموود صاحب و تا قمی نه ولادی شیخ موحه مه دی خانی که ئیجازه ی ئیرشادیان له شیخ عه بدوللای هه راتی وه رگرتوووه .

لای مرید و مه نسووب و خلیفه کانی و لای کومه لانی موسولمانانیش له
 هه رلایه ک ناوبانگی ئەوی پین گه یشتین . زۆریان به ته مابوون له سه ر دهستی
 ئەودا چ له مهیدانی خویندنی عولومی دینی و چ له مهیدانی وه رگرتسی
 طه ریقت و سولووک کردن و ته سه ووفدا به پایهی بلند بگه ن . بۆیه کۆچی
 دوایی مه ولانا زیاتیکی گه و ره بووه له هه موو ئەوانه که وتوووه .

که مه ولانا وه فات ئەکا هه وائی وه فات کردنی به هه موو ولاتانی
 ئیسلامدا له عه ره بستانه وه بیگره تا ئەگاته تورکیا و کوردستان و هیندستان
 بلاوئەبیتته وه و ، له هه موو لایه ک مه جلیسی ته عزیه ی بۆ دانه تین و مه لایانی
 گه و ره له هه موو لایه ک به کومه ل نوێزی مردووی نادیار (الصلوة علی
 الغائب) له سه ر ئەکه ن . زۆری تریشیان مه رثیه و لاوانده وه ی جوانی
 به شیعر بۆ ئەلین .

یه کن له مانه شیخ موحه مه د ئه مینی ئینو عاییدینه که قه سیده یه کی
 ناسکی له لاوانده وه ییدا وتوووه سه ره تا که ی به م جۆره ده ست پین ئەکات :

ای رکن من الشریعة مالا
 فرایناه قد امال الجبالا
 قد زرننا باوحد العصر علما
 وبهاه وبهجة وکمالا

شیخ داوودی به غدایی ئەم قه سیده یه ته شطیر کردوووه ، واته له تیوان
 هه ردوو نیوه به یتیکیدا به یتیکی داناوه و له پیننی نامیلکه ی (سل الحسام
 الهندی ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی) دا چاپ کراوه .

یه کیکی تریان سه یید جوادی سیا ه پۆشه که به قه سیده یه کی حه فتا و
 شه ش به یتی لاواندوو یه تیه وه ، ئەمه سه ره تا که یه تی :

خدين الهوى خف الخلیط المعاصد
 واطلل احباب هونیت هوامد

زانا و تفسیر نووسی گه وره سهید مه محمودی ئالووسی شهر چیکی
دوور و دریزی له ۲۶۴ لاپهژدها له سهر ئهم قهسیدهیه نووسیوه له سهره تایی
موحه ژژه می ۱۲۴۵ ی هجره تدا ته وای کردوو (۱) .

یه کیکێ تریشیان ئه دیی مه شهوور عه بدوله طیفی ئینولچادرچی به ،
قهسیدهیه کی له سهر ژه ویی قهسیده، که ی سیاهپۆش و له هه مان به حر بو
لاوانده وهی داناوه ، ئه وه نده به رزه ئالووسی له (الفیض الوارد) ه که ییدا
ئه لێ چه ند پله له قهسیده که ی سیاهپۆش جواتره ، به لام قهسیده که ی
سیاهپۆش بلاو بووه ته وه و هینه که ی ئهم ون بووه .

یه کیکێ تریش له وانهی مه ولانا یان لاواندوو ته وه شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی به که پاش خۆی بوو به جێ نشینی . ئه میش قهسیدهیه کی بیست و
حهوت به پیتی بوو ته وه ئه مه سه ره تا که یه تی :

ما للجبال الراسيات تميل
ما للندور يری بهن افول
ما للظلام یجز ذیل ردا نه
فوق الصیاء فلم یتلک مقیل

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا چه ند لقی هه یه، که زور به یان به سراون
به بنه ماله ی حه یده ری به وه . مه ولانا خو ئندنای شیخ موحه مه د قه سیی
مه ردۆخی ته وای کردوو و ئیجازه ی لا وه رگرتوو ، به لام هه روه ها به
ئوسوولی فه قح چاکه کانی کوردستان و به هیوای به ره که ت و پیروزی ،
ئیجازه ی لای مه لا موحه مه دی ئینو ئادم و مه لا صالحی ته ژه ماری و مه لا

(۱) ئهم کتیبه له ساڵی ۱۲۷۸ ی هجره ت ، ژیکه وتی ۱۸۶۱ ی میلادیدا ،
له چاپخانه ی (کهسته لی به) له چاپدراوه .

عبدالرحیمی زیاری و سید عبدالرحیمی بهرنجی و سید
عبدولکریمی بهرنجی برای و شیخ عبداللای خربانیش و هرگرتووه .

هرچی رشتی ئیجازی شیخ موحمهد قسیمه ، نهوه بهم جوړه به :

شیخ موحمهد قسیم ئیجازی مه لایه تی لای مه لا عبدالقادی
گورانی و هرگرتووه ، نه میش لای شیخ وه سیمی گوره که مامی باوکی
شیخ موحمهد قسیم بووه ، نه میش لای حاجی مه لای زه که ریای گورانی ،
نه میش لای شیخ موحمهدی مه دهنی ، نه میش لای شیخ ئینوچه جری
هه یتهمی (خاوه نی توحفه ی به ناوبانگ له شرعدا) ، نه میش لای ئیمام
شیخ زه که ریای نه نصاری ، نه میش لای شیخ علی ئینوچه جری عه سقه لانی ،
نه میش لای ئینو عه طار ، نه میش لای ئیمام به حیای نه ووی ، نه میش لای
زه سلانی ئیرده ملی ، نه میش لای خاوه نی شاملی بچووک ، نه میش لای
خاوه نی حاوی ، نه میش لای نه بولقاسیمی زافیمی ، نه میش لای نه بولفه ضل
شیخ موحمهدی کوزی به حیا ، نه میش لای ئیمامی غه زالی ، نه میش لای
ئیمامولحه ره مهین ، نه میش لای موحمهدی جووه نیی باوکی ، نه میش لای
قه ففالی مه روزی ، نه میش لای ئینو سورح ، نه میش لای علی نه ناطی ،
نه میش لای ئیبراهیمی مه زهنی ، نه میش لای ئیمام موحمهدی کوزی
ئیدرسی شافیمی ، نه میش لای موسلیمی کوزی خالدی زهنگی ، نه میش
لای عه بدوله لیکی کوزی عه بدوله زیز ، نه میش لای عه طائی کوزی زه باح ،
نه میش لای عه بدوللای کوزی عومر زه حه تی خوا له هه موانیان بن ،
نه میش لای حه زره تی پیغه مبه دروودی خوی لب بن ، نه میش له ریگی
حه زره تی جوړه ئیله وه له خاوه ندی گوره و توانای و هرگرتووه .

رشته کانی تری ئیجازی مه ولانا هه موو نه چنه وه سر حه یدهری به کان .
وا به حیا تا نه گه نه وه سر حه یدهری به کان به که به کیان باس نه که بن . له

حیدری به کانشموه تا نموپه ژ هه موویان به یه ک زنجیره نه گیتنهوه :

ژشتهی ئیجازهی مهلا موحه مهدی ئینو ئادم بهم جوړهیه : مهلا
عبدوللای بایه زیدی ، صیفه توللا نه فنه ندی حیدری (۱) . ژشتهی
ئیجازهی مهلا صالحی ته ژه ماریش بهم جوړهیه : سهید صالحی حیدری ،
سهید ئیسماعیلی حیدری ، صیفه توللا نه فنه ندی حیدری . ژشتهی
ئیجازهی مهلا عبدولزهیمی زیاریش بهم جوړهیه : مهلا مصطفای زیاری ،
سهید صیفه توللا نه فنه ندی حیدری . ژشتهی ئیجازهی سهید
عبدولکه ریم و سهید عبدولزهیمی به رزنجی و شیخ عبدوللای
خهرپانیش بهم جوړهیه : سهید موحه مهدی کوژی سهید خضری
حیدری که مشهور بووه به (نه خرهس) ، سهید صیفه توللا نه فنه ندی
حیدری .

سهید صیفه توللا نه فنه ندیش له گهل سهید ئیسماعیلی حیدری برای
ئیجازه بیان لای باوکیان و مرگرتووه که سهید ئیبراهیمی حیدری به (۲) .
نه میش ئیجازهی لای سهید حیدری حیدری باوکی و مرگرتووه ، نه میش
لای سهید نه حمدی حیدری باوکی (۳) ، نه میش لای سهید حیدری
حیدری باوکی ، نه میش لای سهید موحه مهدی حیدری باوکی ، نه میش
لای سهید حیدر پروددینی حیدری باوکی ، نه میش لای سهید
بورهانوددین ئیبراهیمی حیدری باوکی ، نه میش لای خواجه علاؤددینی
حیدری باوکی ، نه میش لای سهید صدروددینی حیدری باوکی ،

(۱) صیفه توللا نه فنه ندی حاشیه به کی له سر ته فسری به یضاوی نووسیوه .

(۲) سهید ئیبراهیمی حیدری ته فسریکی تورثانی نووسیوه به زمانی
نه هلی شرع و نه هلی ته صه و فوه .

(۳) نه ذاته کتیبکی هبه به ناوی (موحاکمات) له سر شرحی جهلالی
دهوانی له سر عه قایدی عه ضودیه له علمی که لامدا .

ئەمیش لای سەید شەیخ سەفەر بووددین ئەبولفەتح ئیسحاقی ئەردەبیلی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ ئەمینووددین جویرائیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەیخ صالحی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ قوئبووددینی باوکی ،
 ئەمیش لای سەید سەلاخووددین زەشیدی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ
 موخەمەد حافظی باوکی ، ئەمیش لای سەید عیوہی باوکی ، ئەمیش لای
 فەرۆز شاھی خوازەزمیی باوکی ، ئەمیش لای سەید موخەمەد شاھی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەرەف شاھی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەیخ
 موخەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەیخ حەسەنی باوکی ، ئەمیش لای سەید
 شەیخ موخەمەدی باوکی ، ئەمیش لای سەید ئیبراھیمی ئەدەھمی باوکی ،
 ئەمیش لای شەیخ سەید جەغفەری باوکی ، ئەمیش لای شەیخ سەید
 موخەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەیخ سەید ئیسماعیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەیخ موخەمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەیخ سەید ئەحمەدی ئەعرابی
 باوکی ، ئەمیش لای ئیمام ئەبوو موخەمەد لقاوسی باوکی ، ئەمیش لای
 ئیمام ئەبولقاوم حەزەری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام مووسای کاظمی باوکی ،
 ئەمیش لای ئیمام جەغفەری صادقی باوکی ، ئەمیش لای ئیمام
 موخەمەدولباقری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام علی زەینولعابدینی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرتی حوسەینی باوکی ، ئەمیش لای حەزەرتی علیی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرتی پیغمبەر (د) و ، ئەمیش لە زینگای حەزەرتی
 جویرەئیلەو لە خواوەندی گەورە و توانای وەرگرتوو .

باسی دەرس و تەھووی مەولانا

وەك پێشان وتان مەولانا بە زیرەکی بەکی زۆری خۆی و بە زەنجو
 تەقەلای فەقە بەکی بەزاستی حەز لە خویندن کردوو ، لە خزمەتی مەلا
 گەورەکانی کوردستاندا خویندوو بەتی و لە هەموو ئەو عیلمە عەقڵی و

نه‌قلی‌بانهدا که خویندنیان له و سهردهمه‌دا باو بووه ، بووه به سهرامهد و ،
سهره‌نجام لای شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی مه‌ردوخه‌یی ئیجازه‌ی ته‌دریسی
وه‌رگرتووه .

ئوسوول وایه که فه‌قئ ئیجازه‌ وه‌رئه‌گرئ پهیمان و گه‌ت نه‌دا به
ماموستاکه‌ی که‌وا به زاستی و زیک و زه‌وانی له‌سه‌ر زئ و شوینی
شه‌ریعت بجوولئته‌وه و دهرس به فه‌قئ بلیته‌وه و خزه‌تی عیلم و دین
بکا . مه‌ولانایش به‌پئی ئه‌م گه‌ت و په‌یمان ده‌ستی کردووه به دهرس
وته‌وه و قسه‌ی خۆی بردووه‌ته سه‌ر .

مه‌ولانا له سوله‌یمانی له‌پیشاندا ، وه‌ک باسمان کرد ، له مزگه‌وتی
سه‌یدعه‌بدولکه‌ریمی به‌رزنجه‌یی دانیشتووه و ده‌ستی کردووه به
دهرس‌وتنه‌وه و له هه‌موولایه‌که‌وه فه‌قئ زیره‌ک و تیگه‌یشتووی
هاتوونه‌ته لا . پاش سه‌فه‌ری هیندستان و گه‌زانه‌وه‌ی له هیندستانیش له
شوینی پیشووی و له خانه‌قا دهرسی وتوه‌ته‌وه ، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ی جاران
نه‌یه‌رژاوه‌ته سه‌ر ئه‌م بابه‌ته چونکه مه‌سه‌له‌ی ئیرشادی طه‌ریقه‌ت به‌شیکی
زۆری وه‌ختی داگرتووه . له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا له‌لاوه دهرسی به‌میرد و
مه‌نسووبه خوینده‌واره‌کانی هه‌ر وتووه . بۆ نمونه شیخ ئیسماعیلی
هه‌نارانی که خه‌لیفه‌ی بووه و پاش خۆی جیی گرتووه‌ته‌وه و مه‌لایه‌کی
پایه‌بلندیش بووه ، پازده سال له‌گه‌ل مه‌ولانا بووه له‌م ماوه‌یه‌دا سوودی
زۆری له مه‌یدانی زانستیشدا لئ وه‌رگرتووه .

شیخ هیدایه‌توللای هه‌ولئیری که ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌ولانادا
وه‌رگرتووه ، فه‌قئ بووه . له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا سولووکی ته‌ریقه‌تی ته‌واو
کردووه و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی موطله‌قه‌ی لئ وه‌رگرتووه . جارێکیان
مه‌ولانا پئی فرمووه : هیدایه‌توللای ! سهرده‌میکی‌وا دئ به‌سه‌رتا ئه‌گر
دهرسی عولوومی عه‌قلی و نه‌قلی نه‌ئیتته‌وه له ولاتی خۆت دهرت‌ئه‌که‌ن و ،

فرمانی داوہ تی کہ له هر کتیبی هندیکی له سره تا که یه وه بخوینی .
 شیخ هیدایه توللا به مجوره له خزمه تی مه ولانا خریدا دست نه کا به
 خویندن و پاشان عیجازهی تدریسی لا وهر نه گری . پاش وه فاتی
 مه ولانا به ماویه ک میر موحه مه د به گی زه واندر ههولیر نه گری و ،
 له بهر نه وه که زور نارزه ووی له خویندن و خوینده واری بووه فرمان
 نه دا هر مه لایه ک له مزگوتی یا له ته کیه یه کدا بی ، دهرس بلیتنه وه به
 فهق نه گینا نه بن ولات به جی بیلن . به پتی نه م فرمانه شیخ هیدایه توللاش
 دست نه کا به تدریس له هه موو عیلمه کانی مه لایه تیدا به جورئ که
 مه لاکانی ههولیر سه رسام نه بن له پایهی زانستی و لهو ته حقیق و
 ته دقیقه ی که له دهرسدا نه یکا . میر موحه مه د نه مه نه بیستنه وه و حالی
 نه بی که نه مه که رامه تی نه ولیایه ، داوای لی بووردنی لی نه کا به را بهر به
 قوصووری . به لام شیخ هیدایه توللا هر به رده وام نه بی له سر
 دهرس و تنه وه ی خوی شان به شانی ئیرشاد کردنی خه ک ، تا پاشان
 نه گوژی تته وه بو به غدا و له وییش هر به رده وام نه بی تا له به غدا کچی
 دوایی نه کا و له قهرستانی ئیمامی نه عظم له ته نیشته قهری مه لایه حیای
 مزووری و له نزیک قهری شیخ عه بدولزه حمان نه بولو وه فای کوری شیخ
 عثمان سیراجو ددینی ته ویله وه که پیشتر وه فاتیان کردوه ، نه سپیری به
 خاک .

شیخ شه هابو ددینی ئالووسی خاوه نی ته فسیری (روح المعانی) له
 کتیبی (أصفی الموارد) دا نووسیویه نه لی : «نه وه ی ئینه دیومانه له نه حوالی
 هه زره تی مه ولانا له بارهی دهرس و تنه وه وه نه وه یه که خهریکی دهرس
 و تنه وه ی کتیبی فیه نه بوو وه کو (نهایه) ی زه مه لی له مه ذه بی شافعیدا ،
 یا وه کو شهرجی عه قایدی نه سه فی و حاشیه ی خیالی و حاشیه ی
 عه بدولحه کیم له ئوصولی دیندا و نزیکه ی ده جزء ته علیقاتی له سر

عبدالوحه کیم هه بوو . هه روا ئه مان بیست که وا نه هیی له موتالای هه ندی کتییی موته سه وویفه ئه کرد وه کوو (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم) ی ئینو عه ره بی و ئه م جۆره کتییانه . له هه مان کاتیشدا ئه گهر له باره ی هه ندی ته دقیقاتی موته سه وویفه وه پرساری لی بکرایه ، له وه لامدا وه کو ده ریا شه پۆلی ئه دا و گوئی گرانی به مه عنای بهرز و فاسک ته نور ئه کرد و دلیانی زوون ئه کرده وه .

ههروه ها شیخ شه ها بو ددین ئه فرمویت له کاتیکا حاشیه کانی عبدالوحه کیمی سیاله کوو تیم به سه ر خه یالی به وه ئه خویند ، نه قلیکم دی له موحه قتیقی ده ووانی به وه له شه رحی عه قایدی عه ضودیه که ئه فرمویت بزانه مه سه له ی زیاده ی صیفاتی خوی ته عالا له سه ر ذات و نازیادی یان له و ئوسو لانه نیه که کافر کردنی (احد الطرفين) ی پتوه به ستری . له هه ندی پیاوانی خواشیم بیستوه که وا ئه م جۆره باسانه به که شف نه بیج ده رنا که ون و خراپه یه که له وه دا نیه که ئینسان باوه زی به هه رلایه کی نه فی یا ئیسیات هه بیج له م مه سه له یه دا . له م مولا حظه یه وه ئاره زووم هه بوو ئه م مه سه له یه لیک بده مه وه و ویستم له مه ولانا بیرسم تا زاستی مه سه له که م پیشان بدا ، به لام شه رمم ئه کرد له وه که بچه لای و له حوزووریدا قسه بکه م . به چند شیعریک پرسیارم لی کرد و ناردمه خزمه تی . که شیعره کانی خوینده وه ناردی به دوامدا و فرمووی نزیک بکه ومه وه لیتی . ئه نجا پیتی فرمووم زه وا نیه ئینسان له وه رگرتنی زانست و له مه يدانی فیربووندا شه رم بکا . منیش کتیه که م کرده وه و عیاره ته که م بو خوینده وه . مه ولانا سه ری نزیک کرده وه بو سه ر کتیه که م و فرمووی ئه وه ی که راسته و پشتی پین ئه به ستری ئه وه ته که بلین صیفات زیادن له ذات و عینی ذات نین و چند به لگی عه قلیی وای به یان کرد که نه میستبون و به بیرمدا نه هاتبون و زووی شوبه ی موغه زیله کانی زه د کرده وه تا ئه وه ی حق و راسته به سافی له

دلندا چن گیر بوو . جا فەرمووی هیچت له شوبه‌یهی ئەوان لا ساوه ؟
 عەرزەم کرد نەخەیر ، خوا بتهیلنج و بە ژبانت سوودمەند و بە بەرە کەت
 نوورانیمان بکات . ئەمجار لە ژووی تەواضوع و خۆ بە کەم زانیه‌وه
 فەرمووی گومان نەبە ی من لە ژووی کەشفه‌وه ئەم مەسەلە یەم زانیوه ،
 نەخەیر لە کتیبی زانا موحه‌ققیه‌کانم وەرگرتوو ، منیش دەستم ماچ کرد و
 گەلنج دو‌عای لەش ساغیم بۆ کرد . مەولانا لەم جۆره تەحقیقاتە ی ئەوه‌نده
 هەن ناژمیررین .

مەولانا کە چو‌وشه‌ته شام گەلنج لە زاناکانی ئەوێ بە حەلقه‌ دەرسی
 نیهایی زەمەلی‌یان لا خویندوو له‌ گەل لیکدانه‌وه یه‌کی نایابدا .
 له‌وشوینانه‌شدا کە له‌یوان زەمەلی و ئینو حەجەر و خەطیدا خیلاف هەیه و
 قسه‌یان فاکه‌وتته‌یه‌ک ، مەولانا دەفعی خیلافه‌کی ئەکردن و قسه‌کانیانی
 کو‌ئەکرده‌وه بە جۆری کە هەموان لایان پەسەند بوو .

بیستوو مەولانا حەلقه‌یه‌کی دەرس و تنه‌وه‌ی صەحیحی بوخاری
 شەریفی له‌ شام بووه‌ گەلنج لە زانا یانی شام له‌و حەلقه‌یه‌یدا حازر بوون . له‌و
 سەرده‌مه‌دا زانایه‌ک خەریکی شەرح کردنی بوخاری ئەبێ ، کە باسی ئەم
 حەلقه‌ی دەرسی مەولانایه‌ ئه‌یسی ، چەند زۆژێک دیت بۆ گوئی‌گرتن .
 ئیتر دەس له‌ شەرح کردنه‌که‌ی خۆی هەلته‌گرتی و ئەبێ بە گوئی‌گری
 هەمیشه‌ی حەلقه‌ی دەرسه‌که‌ی مەولانا . یه‌کێ له‌ دوستانێ لیتی ئەپرسی
 بۆچی وازی له‌ شەرح کردنه‌که‌ی بوخاری هیناوه‌ ؟ ئەوه‌ی له‌ وه‌لامدا
 ئەلێت پێویسته‌ ئینسان ئینسانی ببێ . ئەوه‌ی من له‌ شەرحه‌که‌مدا
 ئەینوو سم له‌ هەندێ له‌ تەقریره‌کانی مەولانادا هەیه ، ئەوی تری تەقریره‌کانی
 هەمووی سوودی زیاتری ئەوتۆن لای غیری مەولانا دەست‌ناکه‌ون . بۆیه
 ئەگەر حازری دەرسه‌که‌ی ئەو نەبم و گوئی بۆ زانەگرم ، له‌ دەستم
 دەرته‌چن و پێویستیشم بێه‌تی .

ئەمە شىئىكى زۆر نايابە عالمىك لە كوردستانا پىنگە يىشتىب و خوئىندى
تەواو كرديب ، ئەوەندە شارمزاى عىلمى حەدىث بى ، چونكە وتەوہى
حەدىث لە كوردستاندا باو نىرە .

ئىبراھىم فەسح حەيدەرى لە (المجد التالد)دا لە باسى مەناقىبى
مەولانادا نووسيوہ ئەلخ : زانای پاىە بلند شىخ عەلى سووہىدى كە لە
گەورەترىنى حەدىث گىزىوہەكانى بەغدا بوو ، زۆژىكيان دىت بۆ خزمەتى
مەولانا بۆ تاقى كردهوہى لە عىلمى حەدىثدا . كە ئەگاتە بەرەوہ موصافەحەى
لە گەل ئەكا و ھەر بە زاوہستانەوہ حەدىثىك لە ئەحادىثى ئەوہولىيە
ئەخوئىتتەوہ . لە كاتىكا كە ھىشتا دەستيان لە ناو دەستى يەكدا بووہ . ھەر
لەوكاتەدا مەولانائىش حەدىثىكى لەو چەشنە ئەخوئىتتەوہ . كە دائەنىشن
شىخ عەلى سووہىدى بە زمارە سى حەدىث لە حەدىثەكانى شەش صەحىحەكە
ئەخوئىتتەوہ و ئىسنادەكانيان ھەل ئەگىزىتتەوہ ، يەنى ئىسنادى حەدىثى
ئەدا بە حەدىثىكى تر و بەم جۆرە بەنيازى تاقى كردهوہ ، جا پاش ئەوہ تەواويان
ئەكا . حەزرەتى مەولانا ئەو حەدىثانە ھەرىكەكى بە عەنى ئىسنادى راستى
خۆيوہ ئەخوئىتتەوہ ، جا شىخ عەلى ئەكەوئى بەسەر دەستى حەزرەتى
مەولانادا و داواى لى بووردنى لى ئەكا .

كە شىخ عەلى سووہىدى لای مەولانا ھەلئەستى و ئەزوا ، ئەلخ ئەم
ذاتە لە ئەوليا گەورەكانى خوايە و عولوومى ظاھىر و باطينى پىكەوہ لە
خۆيدا كۆكردووەتەوہ و ەك دەريای بى لىوار وايە و ئىمەمانان لەچاو ئەودا
ەك دلۆپە ئاوتكىن لە چاو دەريايەكدا و پىويستە ھەموومان ھەول بەدەين
بۆ سوود وەرگرتن لە عولوومى زەببانی و ئەفاسى قودسى ئەم پياوہ .

مەولانا بەدرىزاىى ماوہى خەرىك بوونىشى بە ئىرشادەوہ . دەرسى
بە فەقى ھەر وتووەتەوہ ، ھەرچەند جاروبار دەرەتانى بۆ دەرس وتەوہكە
ھەندىك كەم بووہ . ھەر بۆيەشە كە خەرىكى عولوومى ظاھىر و باطين بووہ

لای زانایان و خواپه‌رستان به (ذو الجناحین) واته (خاوه‌نی دوو بالی ظاهر و باطین) ناوی دهر کردووه . به‌زاستی وهك چۆن جه‌نابی (جونهدی به‌غدایی) به (سید الطائفتین) واته (گه‌وره‌ی هه‌ردوو هۆزه‌که) ناوی دهر کردووه ، چونکه شان‌به‌شانی خه‌ریك بوونی ته‌سه‌ووف ده‌رسی فه‌قیحانیشی پشت‌گوئی نه‌خستووه ، مه‌ولانایش له سه‌رده‌می خۆیدا (سید الطائفتین) بووه و جیهانی ئیسلامی به‌ نووری ظاهر و باطین نوورانی کردووه ، به‌لام نوورانی کردتیکی ده‌وام‌دار ، چونکه له‌وژۆزه‌وه تائیس‌تا ئیرشاد‌کردنی موسولمانان له‌ناو مرید و مه‌نسووبه‌کانیدا به‌رده‌وامه و سوودیان لێ وهر‌ئه‌گیری .

ئهو کتیبانه‌ی که مه‌ولانا دایان

به‌پیتی ئه‌وه‌ی له هه‌ندی سه‌رچاوه‌ی باوه‌زین‌کراوی وهك (الشیخ معروف النوده‌ی) به‌که‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نووسراوه ، مه‌ولانا گه‌لێ ته‌ئلیقاتی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا‌نه له‌گه‌ل ورده باسیکیاندا :

- (١) شه‌رحی له‌سه‌ر (اطباق الذهب)ی زه‌مه‌خه‌ری به‌ فارسی .
- (٢) شه‌رحی له‌سه‌ر مه‌قاماتی جه‌ری ، به‌لام ته‌واوی نه‌کردووه (١) .
- (٣) حاشیه‌ی له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌ کیمی سه‌یاله‌کووتی که مه‌شه‌وره به (تمة) ، چونکه حاشیه‌که‌ی عه‌بدولغه‌فووری لاری که تا (اصوات) ژۆیشتووه و به‌س ، عه‌بدولحه‌ کیم بۆی ته‌واو‌کردووه . ئه‌مه له‌پیش سه‌فه‌ری هیندی‌دا بووه .
- (٤) جالیه‌ الاکدار ، فی تقلبات الامصار .

(١) له کتیبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نوسخه‌یه‌کی ده‌سنووسی مه‌قامات هه‌یه مه‌ولانا به‌ فارسی به‌ خه‌تی خۆی ته‌علیقاتی له‌سه‌ر نووسیوه .

(۵) تهعلیقاتی موده ووده نهی لهسه ر حاشیهی (خه یالی) لهسه ر شهرحی
عهقایدی نهسه فی و لهسه ر عه بدولحه کیمی خه یالی له عیلمی که لامدا که له
سالی ۱۳۰۷ هیجرت ، زتکه وتی ۱۸۸۹ ی میلادیدا له تهسته موول
چاپ کراوه .

(۶) العقد الجوهري ، في الفرق بين کسبي الماتريدي والاشعري ، له
عیلمی که لامدا . شیخ عه بدولحه میدی خه رپووتی شهرحی له م زساله یه
کردووه و ناوی ناوه (السمط العبقري ، في شرح العقد الجوهري) . ئیبراهیم
فه صیح حه یده ریش شهرحی لهسه ر کردووه .

(۷) کتیبه بچکۆله یه که له باسی عیاداندا ، بۆ ئه و مریدانه ی که
حه نه فی مه ذهاب بوون و چوونه ته سه ر مه ذه به بی ئیمامی شافیعی خویان لئ
زازی بن .

(۸) حاشیهی لهسه ر (نهایه) ی زه مه لی له فیهی شافیعیدا ، تا باسی
نوژی جومعه ی لهسه ر زۆیشتووه له دوو به رگدا .

(۹) شهرحی لهسه ر عهقایدی عهضودیه له عیلمی که لامدا .

(۱۰) حاشیهی موده ووده نهی لهسه ر کتیبی (جمع الفوائد ، من جامع
الاصول و مجمع الزوائد من کتب الحدیث) که موحه مه دی کوژی
سوله یمانی مه غریبی حه دیته کانی چوارده موسنه دی تیا کوژ کردووه ته وه .

(۱۱) شهرحی لهسه ر حه دیثی (ئیمان) به زمانی فارسی ، عهقایدی
ئیسلامی تیا کوژ کردووه ته وه و ناوی ناوه (فرائد الفوائد) (۲) .

(۱۲) جلاء الأکدار ، والسيف البتار بالصلوة علی النبي المختار . له م
کتیبه دا ناوی ئه صحابی غه زای به دری به یتیی حه رفه کانی ئه لف وین
کوژ کردووه ته وه .

(۲) دانه یه کی ده سنووسی ئه م کتیبه له کتیبخانه ی شیخ موحه مه دی خالد
هه یه .

(۱۳) کتیبه بچکۆله یهك له ئادابی ذیکردا له طهریقته تی نهقشبه ندیندا .
 نه م کتیبه له گه ل نامه عه ره بی به کانیدا له کتیبی (بغیة الواجد) دا کۆکراوه ته وه .
 (۱۴) کتیبه بچکۆله یهك له باره ی ئادابی مریده وه له گه ل شیخی
 مورشیدیا ، له م دوایی یه دا له شاری قازانی پایتهختی تاتارستان له چاپ دراوه .
 (۱۵) کتیبه بچکۆله یهك بو ئیسباتی (رابطه) . له کتیبی (بغیة الواجد) دا
 چاپ کراوه .

(۱۶) نامه عه ره بی به کانی که ئه سراری ته سه ووفی تیایاندا باس کردووه .
 ئه سه د صاحیبی برازای له بهرگیکی گه وره دا کۆی کردووه ته وه .
 (۱۷) نامه فارسی به کانی که ئه سه د صاحیب له بهرگیکی گه وره دا
 کۆی کردووه ته وه (۲) .

(۱۸) دیوانی شیعی به سنج زمان کوردی و فارسی و عه ره بی له
 ۱۲۶۰ ی هجرت ، زینکوه تی ۱۸۴۴ دا له ئه سه ته موول له چاپ دراوه (۴) .

ئهو کتیبانه ی له ستایشی پایه ی مه ولانادا نووسراون

مه ولانا وهك زانایه کی گه وره ی ئابین و وهك مورشیدیکی پایه بلندی
 طهریقته ، له باره ی ژبان و ژه وشت و دهرزوتنه وه یه وه به فه قیکانی و
 غیرشادکردنی بۆ مرید و مه نسووبه کانی ، ههروه ها بۆ دا کۆکی لی کردنی

(۳) هه ندیج له م نامانه لای شیخ موحه مده دی خال و هه ندیکیشیان له
 کتیبخانه ی ئه سه د صاحیبان له شام . مه ولانا نامه ی تریشی بووه که
 بۆ ئه م و ئه وی نووسیوه ، به لام فه وتاون و نه که وتوونه ته ناو کۆمه له ی
 مه کتوبانه عه ره بی و فارسی به کانیه وه .

(۴) جگه له و شیعرانه ی که له دیوانه کېدا له چاپ دراون ، مه ولانا
 شیعی تریشی هه یه له م لا و له ولا به ده گمه ن ده سگیر ئه بن . دیاره ئه بن
 وهك هه ر شاعیریکی تری کورد شیعی زۆریشی فه وتابن .

به رابره بهو هیره نازه وایانهی که کراونه ته سه ری ، گه لهن کتیب نووسراوه .
وا لیره دا ناوی نهو کتیبانه نه هینین :

(۱) اصفی الموارد فی سلسال احوال الامام خالد ، تألیف الشیخ عثمان
ابن سند الوائلی النجدي نزیل البصرة (۱) .

(۲) الفیض الوارد ، علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تألیف ابی الثناء
محمود الآلوسی (۲) .

(۳) المجد التالد ، فی مناقب مولانا خالد ، تألیف ابراهیم فصیح
الحیدری البغدادي (۳) .

(۴) سلّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی ، تألیف
الشیخ محمد امین الشهیر بابن عابدين (۴) .

(۵) الأساور المسجدية ، فی المآثر الخالدية ، تألیف الشیخ حسین بن
احمد البصري الدسوري .

(۶) الحدیقة الندیة والبهجة الخالدية ، تألیف الشیخ محمد بن سلیمان
الحنفي البغدادي (۵) .

(۷) النشر الوردي ، باخبار مولانا خالد النقشبندی الكردي ، تألیف
الشیخ ابی بکر محمد الحنفي الاحسائي (۶) .

(۱) به لگه به کی نهو توّم ده سگیر نه بوه لهن به وه بزانه ناخو نهو کتیبه له چاپ
دراوه یا له چاپ نه دراوه .

(۲) نهو کتیبه له سالی ۱۲۷۸ ی هیجره تدا له چاپ دراوه .

(۳) نهو کتیبه له سالی ۱۲۹۲ ی هیجره تدا له نهسته موول له چاپ دراوه .

(۴) نهو کتیبه له سالی ۱۳۰۱ ی هیجره تدا له چاپخانهی (معارف الولاية) له
شام له چاپ دراوه .

(۵) نهو کتیبه له پهراویزی کتیبی (اصفی الموارد) وه له چاپ دراوه .

(۶) دانه به که لهو کتیبه له کتیبخانهی گشتی نهو قافی به غدادا هه به ، نمره ی
(۴۸۲۰) .

- (٨) القول الصواب ، برد ما سمي بتحرير الخطاب ، تأليف محمد امين مفتى الحلة .
- (٩) السهم الصائب ، لمن سمي الصالح بالمتدع الكاذب ، تأليف محمد امين السويدي البغدادي .
- (١٠) البهجة السنية ، في آداب الطريقة العلية الخالدية ، تأليف محمد ابن عبدالله الخاني (٧)
- (١١) حصول الأنس ، في انتقال حضرة مولانا خالد الى حضرة القدس ، تأليف السيد اسماعيل الغزي العامري مفتى الشافعية بدمشق الشام .
- (١٢) رياض المشتاقين ، في مناقب مولانا خالد ضياء الدين ، تأليف الملا حامد البياري الشهرزوري (٨) .
- (١٣) مسلّى الواجد و مثير النواجد ، في تشطير مرثية مولانا خالد ، للشيخ داود بن سليمان بن جرجيس (٩) .
- (١٤) بغية الواجد ، في مكتوبات مولانا خالد ، للشيخ محمد اسعد صاحب (١٠) .
- (١٥) نور الهداية والعرفان في سر الرابطة والتوجه وختم الخواجان للشيخ محمد اسعد صاحب زاده (١١) .
- (١٦) الفيوضات الخالدية ، للشيخ محمد اسعد صاحب زاده (١٢) .

- (٧) ثم كتيبه له ١٣٠٣ هـ هجره تدا له چاپ دراوه .
- (٨) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانهى خانه قاي بياره دا هه بوو .
- (٩) دانه بهك لهم كتيبه له كتيبخانهى گشتىى نهوقافى بهغدادا هه به ، نمرهى (٥٧٦٥) .
- (١٠) ثم كتيبه له سالى ١٣٣٤ هـ هجره ت ، زيكه وتى ١٩٢٤ هـ ميلاديدا له ديمه شق چاپ كراوه .
- (١١) ثم كتيبه له سالى ١٣١١ هـ هجره تدا له چاپخانهى عيلميه له قاهره له چاپ دراوه .
- (١٢) ثم كتيبه له بهراوتيزى كتيبى (نور الهداية والعرفان) هوه له چاپ دراوه .

(١٧) جمع القلائد و مجمع الشوارد ، في فرائد حضرة مولانا خالد ،
للشيخ محمد اسعد صاحب زاده .

(١٨) الرحمة الهابطة ، في ذكر اسم الذات والرابطة ، تأليف الشيخ
حسين بن احمد الدسوري ، صاحب كتاب الأساور العسجدية في المآثر
الخالدية .

(١٩) الأنوار القدسية ، في مناقب السادة النقشبندية ، لمحمد بن احمد
الرخاوي (١٢) .

گهلی خاوهن هونهر و ناوداری تریش له باسی سیرهتی پیروز و
زهوشتی بهرزی مهولانا دا تهلیفیان کردووه وهک سهیید عوبهیدوللای
حهیده ری و شیخ ئهحمدهدی طهرا بلوسی ئهرواوی و شیخ ئیسماعیلی کوزی
علی دوورهکی و حاجی شوکری ئهفهنیدی زؤمی ئهسته موولی و
کهسانی تریش .

ههروهها باسی سیرهتی مهولانا و خووزهوشتی له گهلی کتیبی تریشا
هاتووه که تهرخان نهکراون بز باسی ئهو ، و مک (جامع الکرامات) ی شیخ
یوسفی کوزی ئیسماعیلی نهبهانی و ، (الاعلام) ی خهیروددینی زهرکهلی و ،
(نشوة الشمول) و (نشوة المدام) و (غرائب الاعترا ب) ی ئهبوولنهانی
ئالووسی و ، (عنوان المجد) ی ئیبراهیم فهصیح حهیده ری و ، (قاموس
الاعلام) ی شهسوودین سامی و ، (المسک الأزفر) ، في علماء القرن الثالث
عشر) ی مهحموود شوکری ئالووسی و ، (السعادة الابدية) ، في ما جاء به
النقشبندية) و (الحدائق الوردية) ، في حقائق اجلاء النقشبندية) ی
عهبدوولمهجیدی کوزی موحهمهدهدی خانی و ، (معجم المؤلفین) ی عومه زهضا
کهحاله و ، (منتخبات التواریخ) ی دیمهشقی و ، (المقامات السعدية) ی

(١٣) ئهه کتیبه له سالی ١٣٤٤ ی هيجرهت ، زیکهوتی ١٩٢٥ ی میلادی له
میسر لهچاپ دراوه .

شیخ موحه‌مه‌د مه‌ظه‌ری مه‌عصوومی و ، (القافلة) ی دادیار مه‌حموودولمه‌بطه و ، (مشاهیر الشرق فی القرن التاسع عشر) ی جورجی زه‌یدان و ، (هدیه العارفين ، فی اسماء المؤلفین) ی ئیسماعیل پاشای به‌غداييی بابانی و ، (معجم المطبوعات العربیة) ی یووسف ئیلیان سه‌رکیس و ، (حدیقه الأولیاء) ی خواجه زاده ئه‌حمه‌د حیلمی و ، (الكشاف ، فی مخطوطات خزائن الاوقاف) ی دوکتور موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د طه‌لس و ، (مطالع السعود) ی شیخ عوثماني ئینولسه‌نه‌د و ، (تنوير القلوب) ی شیخ موحه‌مه‌د ئه‌میسی هه‌ولیری و ، (حسب حال السالك) ی ئه‌حمه‌د شه‌وکه‌ت و ، (التراث الروحي) ی موحه‌مه‌د عه‌بلولونعیمی خه‌فاجی و ، (مجمع الأدباء) ی مه‌ستوره خانمی ئه‌رده‌لان و ، (التعريف بمساجد السليمانية ومدارسها) ی شیخ موحه‌مه‌دی قزلجی و ، (خلاصة تاریخ الكرد و کردستان) و (مشاهیر الكرد و کردستان) و (تاریخ السليمانية وانحائها) ی ^(۱۴) موحه‌مه‌د ئه‌مین زه‌کی و ، (الاکراد فی به‌دینان) ی ئه‌نوه‌ر مائی و ، (مفتی زه‌هاوی) ی شیخ موحه‌مه‌دی خال و گه‌لی کتیبی تری جگه‌ له‌مانه .

وا بۆ نموونه دوو پارچه له‌ دوو له‌و کتیبانه‌ ئه‌نووسمه‌وه که یا بۆ داکوکی له‌ مه‌ولانا نووسراون ، یا باسی ئه‌ویان تیا به‌ . پارچه‌ یه‌ که‌ میان له‌ کتیبی (سلّ الحسام الهندي ، فی نصره‌ مولانا خالد النقشبندی) وه‌ر ئه‌گرم که موحه‌مه‌د ئه‌میسی ئینوغاییدین دایناوه‌ که خۆی یه‌ کۆ بووه‌ له‌ مه‌نسووبه‌ کانی مه‌ولانا . ئینوغاییدین ئه‌لن :

« هو الامام الشهير ، والعارف الكبير ، الذي ورث من الموارد والمعارف كل طارف وتالد ، ولم ينكر فضله الا الجاحد المعاند والكابر الحاسد ، الامام الأوحده والعلم المفرد ، الهمام الماجد ، حضرة سيدي الشيخ

(۱۴) ئه‌م سنی کتیبه‌ له‌ ئه‌سلدا به‌ کوردین ، به‌لام ئیمه‌ وه‌ر گیزراوه‌ عه‌ره‌بی‌یه‌ کانیانمان لا بوو .

خالد ، الذي غدا قطب العارفين في سائر الآفاق ، وملاذ المريدين على الاطلاق ، واشتهرت به سائر الطريقة النقشبندية في عامة البلاد الاسلامية ، مع ما حاز من علوم باهرة بهية ، وتأليفات شائعة شهية ، فلا تبدو فائس لآلى التحقيق من بحار التدقيق الا بغواص افكاره ، ولا تجلى عرائس جوارى الترقيق على منصات التنميق الا لخطاب اظناره فلذا شاع صيته وذاع ، وعم النواحي والبقاع ، وتليت آيات فضائله على السنة الأصائل والبكور ، ونشرت رايات فواضله على رماح الظهور ، وظهر ظهور البدر التام ، معتقدا بين الخاص والعام . ثم ان حضرة هذا الامام الافخم ، قد تفضل الله به على اهل الشام وأنعم ، حيث جعلها محل قراره ، ومحط رحاله وتسياره ، ودخلها سنة ثمان وثلاثين والف ومأتين ، بخدمة وحشمه وجملة من الخلفاء والمريدين ، فغصت ابوابه بالزحام ، وهرع الى خدمته الخاص والعام ، يتبرك بزيارته الامراء والحكام ، نافذ الكلمة فيهم بلا نقض ولا ابرام ، تتوارد عليه المكاتبات من اعيان الدولة المنصورة ، وامراء عامة الاقطار المعمورة ، وهو مع ذلك لم ينشغل عن نشر العلوم الشرعية ، ورفع شعار الطريقة النقشبندية ، وارشاد السالكين ، وتربية المريدين ، واحياء كثير من مساجد دمشق الشام ، التي قد آلت الى الاندراس والانهدام ، باقامة الصلوات والأوراد والاذكار وارشاد الخلق الى طريق السادة الأبرار ، حتى صار المشار اليه من بين اهلها والمعول عليه في رفع الملمات وحلها ، الى ان أصيبت بعين الزمان ، ورميت بطوارق الحدثان ، بسبب الطاعون الداعى الى الهلاك والحتف ، الواقع عليه عام اثنين واربعين ومثتين والف ، فلبى داعيه المجاب الى دار المقام ، في ليلة الجمعة لاربع عشرة خلون من ذى القعدة الحرام من ذلك العام . ولقد زرته يوم الثلاثاء الحادي عشر من ذى القعدة قبل الغروب من ذلك اليوم ، فذكرت له انى رأيت منذ ليلتين في النوم ان سيدنا عثمان بن عفان ميت وانا واقف اصلتى عليه ، فقال لي أنا من أولاد عثمان . فكانه يشير الى أن هذه الرؤيا تومىء اليه ، ثم

أخبرت انه لما صلى العشاء التفت الى مريديه ، فاستخلف وأوصى ، وفعل ماأراد واستقصى ، ثم دخل الى بيته فطعمين في تلك الليلة ليفوز بقسم الشهادة، وينال الحسنى وزيادة ، فروح الله روحه ، ونور مرقدہ وضريحه ، وقلت فيه انده وأرثيه ، وأذكر بعض فضائله الجمة ، بقصيدة جعلتها للخاتمة تمة » .
 پارچہی دووہہ میسش لہ کتیبی (غرائب الاغتراب) ی سہیید
 شہابو دین مہموودی ٹالووسی ومرثہ گرین کہ بو باسی پیر و ماموستا کانی
 خوی دیناوہ . ٹالووسی ٹہلی :

« وقرأت مسألة الصفات من الخيالي ، على حضرة مولی لا یصل الى حقيقة فضائله خیالی ، حضرة مولانا ضیاءالدين الشيخ خالد النقشبندی ، وهو صاحب الاحوال الباهرة والكرامات الظاهرة ، والانفاس الطاهرة ، الذي تواتر حديث جلالتہ ، وأجمع المنصفون على ولايته ، وعمت بركاته الحاضر والبادی ، وانتشر صيته في كل واد ونادی ، امتدت في المقامات والأحوال باعہ ، وعمرت بالفضل والافضال رباعہ ، كان حريصا على سلوك طريق اهل السنة والجماعة ، لا يعرف من اوقاته ساعة ، في غير حل دقيقة علم او طاعة ، حسن السميت والسيره ، نير القلب والسريرة ، ان توجه الى قلب مرید ملاء نورا ، او ربط على اكرام معدم أنعم واديه بأیدی اياديه سرورا .

الامام الجليل غوث البرايا
 غيئها المرتجى ندى احسانه
 ذو سجايا مثل الرياض سقاها
 وابل القطر من ندى هتانه
 بحر جود له جداول عشر
 في يديه تدفقت من بئانه
 سار في الخافقين ذكر علاه
 وعلا قدره على كينوانه
 فائض العلم عن روية فكره
 كاد يجلو سر القضا بعيانه

ثاقب الذهن کم خفايا علوم
 قد جلاها بالكشف عن برهانه
 فهو كشاف مشكلات معان
 جل الفاظها بديع بيانہ

وبالجملة ما حوى احد في عصرنا من فضله ، لم أر مثالا له ، واظن انه هو ايضا ما رأى مثله ، وانكار بعض الاجلة عليه ، وتوجيههم سهام الطعن (وحاشاه) اليه ، كان بعضه محض نفسانية ، وبعضه الآخر كان من غير روية على ان ذلك انما تقص قدر من آذاه ، ولم ينقص قدر ذرة من شامخ علاه .

من كان فوق محل الشمس رتبته
 فليس يرفعه شيء ولا ينصفه

چەردەيەك لە مەناقىبى مەولانا

وەك ئىبراھىم فەسێح ھەيدەرى لە (المجد التالذ) دا ئەيگىزىتەو مەولانا ذاتى بوو ھەميشە بە پىي پىزەوى قورئان و سوننەت جوولاو تەو . بەدرىزايى ژيانى تەركى نويزى جەماعەتى نە کردوو . لە ھەر شوينى نىشتەجى بوو پيش نويزى خۆى بوو کە لە خەليفە و مەنسور بە گورە کانى بوون . مەولانا ھەميشە شەونويزى کردوو و سەينان زوو لە خەو ھەستاو و بەردەوام خەرىكى ذىکر و فکەر و تاعەت و ئامۆزگارى و ئىرشادى موسولمانان بوو و ھەرگىز لە سوننەتى پىغەمبەر الای نە داو . ئىبراھىم فەسێح ئەلەن شەخصىک ماو ھى سالىک مورا قەبەى مەولانای کردوو نەيدىو ھە تاقە جارێ لە سوننەت لابدا . سەرنجى داو ھەر چەند ئەچىتە ناو مزگوتىکەو پىي زاستى پيش ئەخا و کە دىتە دەروو پىي چەپى پيش ئەخا .

مەولانا لە گەل ئەو ھەموو ئىش و کارەى کە بوو ھەتە ھەرگىز

دهس بهرداری دهرسی فهقیکانی نه بوه ، دهرسی تهفسیر و حمدیشی شهریف و فیهه و ئوصوولی دین و ئوصوولی فیهی وتوه تهوه . فهقیکانی دهرسی تهربی بهی زۆچی و مریده کانی دهرسی عولومی ظاهریری یان لا وهرگر توهوه .

مهولانا ئینسایتیکی زاهید بووه ، ههرچی بهکی بووبی صهرفی ههزاره کانی تهکیه و خانه قاکهی و ههتیو و بیومژن و ههزارانی ده وروپشتی کردوه . قهرزی قهرزارانی لئ داوه تهوه و یارمه تیئ نهوانهی داوه که موحتاجی یارمه تی بوون .

مهولانا که سیککی به صهربر و تهحه ممول بووه . دهرد و نازاریکی زۆری نه ده وروبه ری خۆی هه لگرتوهه چ ههی قسه و چ ههی کردهوه . سه ره نجامیش نیشتمانی خۆی به جی هیشتوهه و چوهه بۆ دوورولات ته نها له پیناوی بیروباوه ژ و خواناسیدا و بۆئه وهی موسولمانان به هۆی نه وه وه تووشی دهرد و مهینه ت نه بن . له گه ل نه وهش هه میشه ئاماده بووه بۆ چاوپۆشی له وانهی نه زیه تیان داوه و بۆ لئ خۆش بوونیان ، وهك ههچ زووی نه دابن .

عیزه تی نه فس و له دنیا دووری و

دهس بلاویی مهولانا

(۱) پیشتتر باسی نه وه مان کرد که مهولانا له خورمال له مه دره سه ی مه لا جه لالی خورمالیدا فه قی بووه ، کابرایه کی هیندی زئی که وتوه ته خورمال و له وی نه خۆش که وتوهه . مهولانا له زئیگی خوادا خزمه تی نه کابرایه ی کردهوه و چیی پیویست بووبی بۆی هیناوه ته دی . کابرا که ئومیدی ژبانی نه بزئی ، بانگ نه کاته مهولانا و دهست نه با تووره که بهك له باخه لی دهر نه هینی نه یداتئ ، پیئ نه لئ نه مه ئیکسیره هه لی بگره بۆ

خۆت ، هەرکاتێک که پێویستی به کت بوو به پاره ئهوهندهی دهنگه گهنمیکه لێ بکهره ناو پیا له یهك ئاوهوه ئهیکا به زێژ . پاش مردنی کابرا مهولانا ئه که ویتته مهراقهوه که ئه گهر قسهی ئهم کابرا زاست بێ و ئهم تۆزه ی له م تووره که دایه ئاو بکا به زێژ ، ئه و چی بکا له و زێژه و چون خۆی له و داوی دنیا به ززگار بکا ؟ ئه چیتته قهراخ چه می زه لم و بو ئه وه ی به جارێ له خه یالی دنیا و دنیا داری ززگار بێ تووره که که زه پوزاست فرۆی ئه داته ناو چه می زه لمه وه و ئه گه زیتته وه بو سه ر خویندنه که ی .

(۲) له گه ل ئه وه شدا که مهولانا لای بابانه کان زۆر به قه در و حورمه ت بووه و ولاته که ش ئاوه دان و زازاوه بووه ، مهولانا زووی له دنیا نه کردووه و به داوی ئه وه دا گه زاوه که مورشیدیکی ته واو و شایانی ده سگیر بێ له دنیای دوور بختاوه و ، هه ر که ئیشاره تی سه فه ری وه رگرتووه ولات و زۆی و شوینی خۆی به جێ هیشتووه و زینگی هیندستانی گرتووه ته بهر و زۆیشتووه .

(۳) که دوا جار بزیری سه فه ری شام ئه دا ، له گه ل ئه وه شدا که له کوردستاندا مرید و مه نسووییکی زۆری بووه و مه محمود پاشای بابان زۆری له گه ل هه ول داوه که بگه زیتته وه بو سوله یمانی و زۆر دلی ئه داته وه و هه موو هۆ به کی زه حه تیبی دل و ده روون و ژیا نی باشی بو ئاماده ئه کا ، مهولانا بو ئه وه ی که به هۆی ئه وه وه هه را و ئاشووبه له سوله یمانیدا نه بێ و یتوانی موسولمانان تیک نه چن هه موو داواکانی پاشا زه ت ئه کاته وه و بزیری سه فه ر ئه دا و ولات به جێ دیلی و ئه زوا بو شام .

(۴) مهولانا له سه رده می ئیرشادیدا ، وه کوو شیخه کانی تر ، دیاری و خزمه تی خه لکی قوبوول نه کردووه ، به لکو به ده رامه تی که می ئه ملاکی خۆی قه ناعه تی کردووه و ، گه لێ جاریش قه رزی له سه ر بووه به بار و هه ندێ له مه نسووبه کانی به بێ ئاگاداریی خۆی قه رزه کانیان بو بزاردووه ته وه .

(۵) ئیبراهیم فەسیح ھیدەری لە (المجد التالد) دا نووسیویە : وا ئەبوو مەولانا بەجاری پتر لە ۵۰ ھەزار قرووشی ئەبەخشی • بۆنموونە کاتێک کە عالمی گەورە و خواناس سەید ئیبراهیمی بەرزنجیی لە بەغدا وەفاتی ئەکا پەنجای ھەزار قرووش قەرزێر ئەبن • خاوەن قەرزەکان سەید موحمەدی کۆزی ھەل ئەپێچن بۆ ئەو قەرزە • ئەویش غەیری ئەو مائەی تیا ژیاون و ھەندێ کتیبی باوکی ھیچی لەدەستدا نابن • ھاوار ئەبا بۆ مەولانا • مەولانایش خاوەن قەرزەکان بانگ ئەکا و سەنەدیان بۆ ئەنوسن کە لە ماوەی مانگی کدا قەرزەکانیان بداتەو • مانگە کە پزناپیتتەو ھەموو قەرزەکانیان بۆ ئەبژێرتتەو •

(۶) لە زەمانی داوود پاشادا سوپای عەجەم بەھۆی ھەندێ بابانی بەو دەوروپشتی سولەیمانی تالان ئەکا • لەو تالانەدا کتیبخانەی مەلایە کیش لە دێی بەکدا سەری تیا ئەچن • مەلاکە ئەچن بۆ بەغدا بۆ شکات لای مەولانا • مەولانا ئەفرمویت ھەرچی کتیبی کتیبخانە کە خۆی ھەبە بێدەن بەو مەلایە • مەلایش دەستی مەولانا ماچ ئەکا و کتیبەکان ئەبات و ئەگەرتتەو •

(۷) عەبدولباقی عومەری لە مووسڵەو بە فرمانی یەحیا پاشای والیی مووسڵ دیت بۆ بەغدا بۆلای داوود پاشا بۆ ھەندێ کاروبار و لە مالی موحمەد ئەفەندیی حیسابداری خەزینە دا ئەبەزی • ماوەیەکی پێ ئەچن ئیشە کە بۆ جێ بەجێ نابن ، خەرجیی پێ نامینن • زۆژیکیان خزمەتکارە کە پێ ئەلێ ئەم مەولانا خالیدە کە تۆی ئەو ئەندە خوش ئەوتی ، ئەگەر شیخ بێ ئەبن ھەندێ خەرجیت بۆ بئیرێ • لەم قسانەدا ئەبن ئەدرێ لە دەرگا • خزمەتکارە کە عەبدولباقی دەرگا کە ئەکاتەو ئەبینن خزمەتکارێکی مەولانایە دەستەسزێکی سپیی بەدەستەو یە ، لە بەردەرگا کەدا زاوہ ستاوە • کابرا دەستەسزە کە لە بەردەمی عەبدولباقیدا دا ئەنن و ئەلێ مەولانا ئەمی بۆ ئاردوویت • کە کابرا ئەزوا عەبدولباقی دەستەسزە کە ئەکاتەو ، ئەبینن

بیست هزار قرووشی تیا به • زۆری پین خوش ئەبج و ئەزوا بۆلای مهولانا
بۆ سوپاس •

خەلیفەکانی مهولانا

له گەل ئەوهشدا که ناحەزان و گومزاهان بهوپهزی توند و تیژی
بهربه کاتی مهولانایان ئەکرد و ته گهرهیان ئەهینایه ژبی و ئەیانویست
نه هیلن ژنگای شه ریمهت و طهریقته پیشانی موسولمانان بدا ، بهلام
ئهستیره ی بهختی مهولانا له تاریکایی شهوی نهزانی و گومزاهیدا ههر له
درهوشانه وهدا بوو ، تا سه رهنجامی کار زۆر له وانهی هه لخه له تینرا بوون
گه زانهوه بۆ سه ر ژنگای ژاست و زۆر له سته مکاران له سته می خۆیان
په شیمان بوونه وه و زۆری تریش له طالییانی نووری طهریقته به به ره که تی
ئهرواحی ئەولیا دلیان له گهردی دنیا پاک بووه وه • خهلیفەکانی مهولانا له
هه موولایه ک مووه فقه ق بوون هیز به حه قیقه تی ئیسلامه تی بدهن و بوونیان
بوو به چرای ژوون که ره وه ی ژنگای تاریکی ژبانی خه لک و به نیشانه ی
پایه ی بێند و بیرى بهرز و دل و دهستی خاوینی مهولانا خالیدی نه قشبه ندی •

ژماره ی ئەم خهلیفانه ی مهولانا به من ناکرئ ، بهلام ئەوانه یان که
ناویان له سه رچاوه ی باوه زه پین کراودا نووسراوه ، ناویان ئەنووسم و
هه رچه ندیش له میژووی ژبانی هه رکامیان بزانه یان به یانی ئەکه م • ئەوانه ش
که ناویان نازانه یان یا ئاگاداری میژووی ژبانیان نیم با بیهینه وه بۆ له مه وپاش
به لکو که سیوا هه لکه وئێ بتوانن تۆزی گهردوونیان له سه ر ژوو داته کینن و
ژووی ژووناکیان پیشانی خوینده وارانه بدا •

خهلیفە کورده کانی مهولانا ئەمانه بوون :

(۱) شیخ عثمان سیراجوددین •

- (۲) مه‌لا موصطه‌فای کوزی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- (۳) سه‌ید نه‌حمه‌دی مه‌شهور به‌سهرداری خه‌لکی سه‌رگه‌لوو •
- (۴) شیخ‌عه‌بدولقادری به‌رزنجه‌یی سه‌رگه‌لوویی •
- (۵) شیخ‌مه‌حموود صاحیبی برای باوکی و دایکی خوی •
- (۶) شیخ‌ئیسماعیلی به‌رزنجه‌یی کونه‌کوتری •
- (۷) شیخ‌ئیسماعیلی هه‌نارانی •
- (۸) حاجی مه‌لا عه‌بدوئلای جه‌لی •
- (۹) شیخ‌مه‌لا عه‌بیاسی کوئی •
- (۱۰) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی قزله‌ری •
- (۱۱) مه‌لا عه‌بدولفه‌فووری که‌رکووکی •
- (۱۲) شیخ‌مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری •
- (۱۳) شیخ‌نه‌حمه‌دی خه‌طیبی هه‌ولیری •
- (۱۴) شیخ‌مه‌لا به‌کری کوردیی گه‌لالی •
- (۱۵) شیخ‌عه‌بدولفه‌تناحی عه‌قره‌یی •
- (۱۶) شیخ‌ئیسماعیلی شیروانی •
- (۱۷) شیخ‌موحه‌مه‌د حافظی ئورفهلی •
- (۱۸) شیخ‌مه‌لا عه‌بدولزهمانی کوردی •
- (۱۹) شیخ‌مه‌لا موحه‌مه‌دی مه‌جدووب •
- (۲۰) سه‌ید طاها‌ی نه‌هری‌یه •
- (۲۱) شیخ‌عه‌بدولقادری شه‌مزینی •
- (۲۲) شیخ‌خالیدی چه‌ریری •
- (۲۳) شیخ‌موحه‌مه‌دی فیراقی •
- (۲۴) مه‌لا نه‌حمه‌دی کوله‌ساره‌یی •
- (۲۵) سه‌ید عوبه‌یدوللای چه‌یده‌ری •

- (۲۶) شیخ طاهیری عقره ییبی بامه زنی
 - (۲۷) مه لا زه سوولی سابلأخی
 - (۲۸) شیخ عومهری قهره داغیی مه شهوور به شیخ هۆمه ر
 - (۲۹) شیخ مه سهوودی ئامیدی
 - (۳۰) مه لا ئه حمه دی هه کاری
 - (۳۱) شیخ مه حموودی کوژی عومهری سووسی بی
 - (۳۲) شیخ موحه مه مه دی قهرمه شلی
 - (۳۳) شیخ مه لا خالید
 - (۳۴) شیخ خالیدی کوردی
- خه لیفه کانیشی له غه یری کورد ئه مانه بوون :

- (۱) شیخ عه بدوللای ئه فغانیی هه راتی
- (۲) سه یید عه بدولنه فووری مه شاهیدی به غدایی
- (۳) شیخ موحه مه مه دولجه دیدی به غدایی
- (۴) شیخ مووسای جبووری
- (۵) شیخ موحه مه مه دی ئیمام
- (۶) مه لا ئه بووبه کری به غدایی
- (۷) شیخ ئیسماعیلی به صری
- (۸) سه یید ئیسماعیلی غه ززی
- (۹) شیخ مه عرووفی تیکریتی
- (۱۰) شیخ موحه مه مه د ناصیح
- (۱۱) شیخ عه بدولقادری دیملانی
- (۱۲) شیخ مووسای به نده نیجی
- (۱۳) شیخ عیسای به نده نیجی
- (۱۴) سه یید مه حموود ئه فه ندیی گه یلانی

- (۱۵) شیخ موحه ممدی خانی
- (۱۶) شیخ نه حمه دی سه مین
- (۱۷) شیخ حه سه نی قوزانی
- (۱۸) شیخ عه بدوللای فورد
- (۱۹) شیخ موحه ممدی کوزی سوله یمانی طه رابلوسی
- (۲۰) شیخ موحه ممدی کوزی سوله یمان
- (۲۱) شیخ موحه ممد صالح
- (۲۲) شیخ عه بدوللای نه رزه نجانی
- (۲۳) شیخ موحه ممدی عاشقی میصری
- (۲۴) شیخ یوسفی ئیسلام یولی
- (۲۵) شیخ فه یزوللای نه رزرۆمی
- (۲۶) شیخ نه حمه دی ئاگره بۆزی
- (۲۷) شیخ عه لیبی بالوولی
- (۲۸) خواجه عومه ر ژاسیم نه فه ندی
- (۲۹) شیخ نه حمه دی قه سظه موونی
- (۳۰) حاجی حوسه یین نه فه ندی
- (۳۱) شیخ جه وده ت ئیبراهیم
- (۳۲) شیخ موحه ممدی هه راتی
- (۳۳) سه یید نه حمه د ضیائو ددینی گو و مشخانی

ئه م ذاتانه هه موویان ئیجازه ی ئیرشادی عامیان له مه ولانا وه رگرتوو و
 خاوه نی پایه ی به رز بوون له ته سه ووفدا و به زیاضه ت کیشان و عیادمت و
 شوین که وتنی کیتاب و سوننه ت له بهر ته وه ججوهات و به ره که تی مه ولانا
 یتگه یشتون و دلیان بووه به مه ظه ری ته جه لالی نووری خوا . له ناو
 نه مانه دا هه ندیکیان له هه ندیکی تریان مووه فقه قتر و سه رکه وتوو تر بوون

وهك شیخی سیراجوددین و سید طاہای نہری و شیخ عبدولقادی
 شہزینی و شیخ طاہیری بامہرنی و شیخ ئەحمەدی سەردار و ہندیکیشیان
 بہجۆرہ مووہفقہق نہبوون .

ئەحوال و مەناقیبی ئەو خەلیفانە میھولانا کہ ئاگام لە ئەحوال و مەناقیبیانە

یە کہم - شیخ عثمان سیراجوددینە کہ لە سالی ۱۱۹۵ی ہجرەتدا لە
 دینی تەویلە می سەر بە قەزای ہەلەبجە لە دایک بووہ . باوکی ناوی خالید
 ئاغای کوزی مەحموود ئاغای کوزی عبدوللا ئاغای کوزی سید
 موحمەد دەرویشی کوزی سید طاہیری کوزی سید جومعیہ . وہك
 مەشھورہ ئەم سید جومعیہ لە ساداتی (نعیم) و لە نہوی حەزرتی
 حوسینە . وەختی خۆی لە دەوروہری چیا چیرینەوہ ہاتووہ بۆ دینی
 تەویلە و لەوی ماوہ تەوہ . دایکی ناوی (حولیمە) کی کچی فەقن ئەبووہ کری
 تەویلە می بہ کہ لە ناو خەلکا بہ (فەقن ہەمی بہ کر) مەشھور بووہ . ئەم فەقن
 ئەبووہ کرہ لە نہوی فەقن ئەحمەدی غەزایی بہ کہ ئەویش لە ئەولادی شیخ
 زەکریای کاکوزہ کریایی و لە نہوی شیخ ئەبولحەسەنی شاذلی بہ کہ ئەویش
 ئەچیتەوہ سەر حەزرتی حەسەن (۱) .

شیخ عثمان لە حەوت سالیدا نراوہ تە بەر خۆیندن و قورئانی پیرۆز و
 ہندی وردہ کتیبی خۆیندووہ . ئەنجا بۆ وەرگرتنی دەرسی عەرەبی و
 شەرعیەت تەویلە می بەچی ہیشتووہ . لە بیارہ و خەریانی و خورمال
 خۆیندووہ تی . پاشان بۆ خۆیندن چووہ بۆ بەغدا و لەوییش لە تەکیہی

(۱) شیخی سیراجوددین و ئەولادی خۆیان بە ئیددیعای سیدی یەوہ خەریک
 نہ کردووہ ، بەلام ئەم شەجەرەیان کہ ئیمە باسمان کرد ژاستە و تا سەر
 سید جومعیہ بہ خەتی شیخی ضیا ئوددین نووسراوہ .

هزره تی غه وٲ زوړی خویندووه . هر له وٲیش ته صادوفی مه ولانا خالیدی
کردووه و بووه به خلیفه ی و گه زاوه ته وه بو ه ورامان و دهستی کردووه به
ئیرشاد تا له ۱۲۹۵ ی هیجره تدا وهفاتی کردووه .

دووه هم : مه لا موصطه فای کوژی مه لا جه لالی خورمالی که له کتیبی
(المجد التالد) دا زوړ به قه در و حورمه ته وه ناوی هینراوه و ، له سرده می
باوکی و پاش وهفاتی ه ویش سره زای بلا و کردنه وه ی طریقه ت خه ریکی
ته درسی فه قیکانیسی بووه .

سیه م : سهید ه حمه دی سرگه لوویبی به رزنجه بی که مه شهوور
بووه به سهید ه حمه دی سردار . پاش ه وه ی مه ولانا له هیندستانه وه
ه گه زینه وه بو سوله یمانی و دهست ه کا به ئیرشاد و مرید له هه مولایه که وه
دین بو خزمه تی ، ناحه زان ه یانه وٲی زبانی پی بگه یه نن ، سهید ه حمه دیش
به م نیازه له سرگه لووه وه دیت بو سوله یمانی . مه ولانا یش له زوژی جومعه دا
له پاش نوژی جومعه که له مزگه وتی گوره دینه دهره وه ته وه ججه و هکی لی
ه کا و ، ه ویش جه ذبه ه یگرئ . له مه وه ته ریه ت له سر دهستی مه ولانا دا
وه ه گری و دهست ه کا به سولووک کردن لای تا به پایه ی خلیفه بی ه گاو
ئیحازه ی ئیرشاد وه ه گری . مه ولانا له نو سراوه کانیدا به (اخونا احمد)
ناوی سهید ه حمه دینئ . ه م ذاته خزمه تیکی زوړی له زبانی به
موسولمانان کردووه .

چواره م : شیخ عه بدولقادی به رزنجه بی سرگه لوویبی . ه م ذاته له
کوردستانه وه هیجره تی کردووه بو مه دینه ی مونه ووه ره و له وٲی نیشته جی
بووه و پاشان ئیتیبایی کردووه به مه ولانا و ماوه یه ک هه میسه هر له گه لی
بووه و خه ریکی سولووکی طریقه ت بووه تا پیگه یشتووه ، ه نجا مه ولانا
کردوویه به خلیفه و ئیحازه ی ئیرشادی پی داوه و له مه دینه ی مونه ووه ره
خه ریکی زینگا پیشاندانی موسولمانان بووه تا کوچی دوایی کردووه .

پینجهم : شیخ محمود صاحبی برای باوک و دایکیی مهولانا . ئەم
 ذاته له ۱۱۹۷ هجریه تدا له قهره داغ له دایک بووه و پیش ئەوه که بالغ
 بین باوکی کوچی دواایی کردووه ، جا که وتوووته ئیداره ی مهولاناوه که
 بهختوی کردووه و پهروه دهی کردووه و قورئانی پیروژ و ورده کتیبه
 سه رته تاییه کانی پی خوتندوووه . پاشان بهرنامه ی خوتندنی فهق یانی لای
 مهولانا خوتندوووه و مه لایه کی مونسبی لی دهرچوووه .

پاش ئەوه ی که مهولانا گه یشتوووته پایه ی ئیرشاد ، محمود صاحب
 ته ریه تی له سه ر ده ستیا وهر گرتوووه و مهولانایش ئیجازه ی ئیرشادی
 پی داوه و کردوووه به خه لیه ی خۆی . پاش ئەوهش که مهولانا چوووه بو
 به غدا ، ئەم له خانه قای سوله یمانیدا ماوه ته وه له گه ل شیخ عه بدوللای
 ههراتی و له وئ دهوامی کردوووه . پاش ئەوهش که مهولانا کوچی کردوووه
 بو شام شیخ محمود ههر له خانه قای سوله یمانی ماوه ته وه و خه ریکی
 ئیرشاد و زنگا پیشاندانی موسولمانان بووه . پاش وهفاتی مهولاناش له
 شام شیخ محمود تا ماوه ی پینج سال له سوله یمانی خه ریکی ئیرشاد بووه
 به لام به ته نها خۆی چونکه شیخ ئەحمه دی ههراتی پاش وهفاتی مهولانا چوووه
 بو شام . پاش ئەو پینج ساله ئەمیش چوووه بو شام و له مزگه وتی (عه دداس)
 ده ستی کردوووه به ئیرشاد و خه لک زوویان تی کردوووه . له م ماوه یه دا مولک و
 مال و وه قعی خانه قای مهولانای له شام به زئوه بردوووه که گه لیک ی زالم پاش
 وهفاتی مهولانا داگیران کردبوو بو خۆیان . پاشان له شامه وه چوووه بو
 مه ککه ی موکه ززه مه و هه وت سال له وئ له پال مالی که عه دا خه ریکی
 ریاضه ت کیشان و عیاده ت بووه ، جا هاتوووته وه بو شام و وه ک جار ان
 ده ستی کردوووته وه به ئیرشاد و مه نسووبی له گه لئ لای ولاتانی ئیسلامه وه
 هاتوووته لا و گه لئ خه لیه ی پی گه یاندوووه وه ک شیخ خه لیلی مووسلی و
 شیخ سه لیم خه له فی حومصی و شیخ موحه مه دی ههراتی دانیشتوووی

(٤ دلەب) و سەید موحەممەد تەقی بوودینی دیمەشقی و کەسانی تر •
لە ماوەیەدا هەر شیخ عەبدولفەتتای عەقرەیی بەسەر خانەقای مەولاناوە
بوو لە شام •

لە ١٢٥٩ی هێجرەدا سولتان عەبدولەجیدی عوسمانی فرمان دەرتەکا
بە دانانی شیخ مەحمود صاحیب بە مورشید و مودەرزسی خانەقای مەولانا
لە شام و شیخ مەحمود صاحیب لە شوینی جارانیەووە ئەگوزیتەووە بو
خانەقا و تالە مانگی زەجەبی سالی ١٢٨٣دا کۆچی دوایی ئەکا (٢) لەم
وەزیفەیدا ئەمینتەووە • شیخ مەحمود صاحیب بۆیە ناوزاووە بە صاحیب
چونکە هەمیشە هاوژی مەولانا بوو •

شەشەم : شیخ ئیسماعیلی بەرزجەیی کونە کۆتری • ئەم ذاته لەوانە
بوو کە هەمیشە لە گەل مەولانا بوون ، لەپیش سەفەری مەولاناوە بو
هیندستان لە تەمەنی مندالیی ئەمەووە و تا وەفاتی مەولانا • لە خزمەتی
مەولانايشدا خویندووویەتی و خویندنی تەواو کردوووە و بەهرەبەکی گەرەبی
لە زانستەکانی شەرع و عەرەبی و ئەدەبدا بوو و لە گەل ئەو شدا قورئانی
پیرۆز و مەقاماتی حەریری لە بەر بوو • خەتی زۆر خۆش بوو ، گەلی
کتیبی بۆ مەولانا نووسیوەتەووە • پاش سولووکی تەریقەتی نەقشەندی بوو
بە خەلیفەیی مەولانا بەلام ئیرشادی نەکردوووە ، هەر خەریکی حالی خۆی
بوو • چەند جاریکیش زیارەتی حەرەمەینی شەریفەینی کردوووە • لە پاش
وەفاتی مەولانا لە بەغدا نیشتەجێ بوو و گەلی سەفەریشی کردوووە بۆ شام •
ئیراهیم فەصیح حەیدەری ئەلێ گەلی دەرسی شەرع لە خزمەتیدا
خویندوووە • هەر و ئەلێ دەوقی شیعر و تنی زۆر بوو • گەلی شیعر و

(٢) میژووی کوچ کردنی بە حروونی ئەبجد بەم ژستەبە داژێراووە : (طاب
في الفردوس في شهر رجب) •

په‌خشانى به‌نرخى به‌زمانى عه‌ره‌بى و فارسى نووسيوه • له به‌غدا وه‌فاتى
کردوو و قه‌برى له‌وى به •

ئىبراهيم فه‌صيح ئه‌گىزىته‌وه ئه‌لى : جارىكيان شىخ ئىسماعيل به‌سه‌فه‌ر
چووبوو بۆ سوله‌يمانى • له‌و زۆژانه‌دا كه ئه‌و له‌ماله‌وه نابى دو كوژى
حه‌وت ساله و هه‌شت ساله‌ى له‌گه‌ل له‌كه‌يان له‌ده‌ره‌وه‌ى مال ئه‌بن ،
ئه‌كه‌ونه ناو قه‌ره‌بالغىكه‌وه له‌و قه‌ره‌بالغه‌دا ئه‌بن به‌ژىر پىوه و كوچى دواى
ئه‌كه‌ن • پاش ده‌ زۆژ له‌و زووداوه شىخ ئىسماعيل له‌سه‌فه‌ر دىته‌وه •
ئىمه‌يش له‌خزمه‌تى زاناي سه‌رده‌م شىخ عه‌بدولزه‌حماني زۆژبه‌يانى و هه‌موو
فه‌تىكاني ته‌كه‌ى خاليدىيه‌دا چووين به‌پىريه‌وه و چووينه‌ماليان • پاش
سه‌عاتى شىخ ئىسماعيل هاته‌ ناومان ، ئىمه‌يش له‌به‌رى هه‌ستايىن و ده‌ستيمان
ماچ كرد و به‌خه‌مبارى له‌خزمه‌تيا بى‌ده‌نگ داىشتين ، هه‌چمان نه‌هوت •
ئه‌و‌يش كه سه‌رنجى ئه‌مه‌ى دا ، فه‌رمووى بۆچى وا بى‌ده‌نگ داىشتوون ،
چى قه‌وماوه بۆچى وا خه‌مبارن ؟ ئه‌گه‌ر له‌به‌ر مردنى مناله‌كانه ، خو
ئه‌وانه لاي من له‌مه‌ولانا عه‌زىزتر نين و من پاش وه‌فاتى مه‌ولانا به‌مردنى
كه‌س زویر نابم • ئىبراهيم فه‌صيح ئه‌لى كه سه‌ييد ئىسماعيل ئه‌م قسانه‌ى
كرد گه‌لى له‌داىشتووانى مه‌جلسه‌كه ده‌ستيان كرد به‌گريان و جه‌ذبه‌يان
لى‌هات • ئه‌نجا شىخ ئىسماعيل فه‌رمووى كه ئه‌بى هه‌موومان به‌قه‌زاوقه‌ده‌رى
خودا زازى بين و نه‌به‌يشته هه‌لسين تا هه‌موو نانمان خوارد • هه‌ر له‌و
مه‌جلسه‌دا بووين موحه‌مه‌د نه‌جيب پاشاى واليىش هات بۆ پرسه و شىخ
ئىسماعيل هه‌ر به‌وجۆره له‌گه‌ل ئه‌و‌يش قسه‌ى كرد •

حه‌وته‌م : شىخ ئىسماعيلى هه‌ناراني • ئه‌م ذاته پاشس گه‌زانه‌وه‌ى
مه‌ولانا له‌هه‌ندستان و تا زۆژى وه‌فاتى له‌خزمه‌تيا بووه و خه‌رىكى ئادابى
ته‌رىقه‌ت بووه • پاش ته‌ى كردنى مه‌قاماتى سولووك مه‌ولانا كردوو به‌به
به‌خه‌ليفه‌ى موطله‌قى خۆى بۆ ئىرشاد و له‌سه‌رده‌مى خۆيدا له‌شام له

مزگوتی (عهد داس) بووه و تهماشای نه حوالی مرید و مه نسووبی مهولانای کردووه . که مهولانا تووشی نه خوشیی تاعوون بووه کردووه به به کهم جیگه داری خۆی و کاروباری مرید و مه نسووب و مال و خیزانی خۆی پی سپاردووه و فرموویه تی مادهم شیخ ئیسماعیلیم له ناوتاندا به جی هیشتووه وهك نه مردبم وایه . شیخ ئیسماعیلیم پاش وهفاتی مهولانا له سهر زۆی و شوینی نهو له سهر به رمالی ئیرشاد دانیشتووه و خهریکی ئیرشاد بووه ، به لام ئاکام مهیدانی نه داوه و پاش مهولانا به ۲۴ زۆز تووشی تاعوون بووه و وهفاتی کردووه و له نزیکی مهولاناوه له سهر گردی قاسیوون له شام سپیراوه به خاك .

ههشتم : حاجی مهلا عهبدووللای کورزی حاجی مهلا عهبدوولرهحمانی کاکای جهلی . نه م ذاته له خزمهتی باوکیا خویندنی تهواو کردووه و له ۱۲۱۷ی ههجره تدا له جیگهی باوکیا دانیشتووه لهو مزگوت و مهدرسه سهیه دا که عهبدوولرهحمان پاشای بابان له کویه بۆی دروست کردوون .

که مهولانا له هیندستان نه گهزیتهوه بۆ سولهیمانی و ناوبانگی ئیرشادی بلاو نه بیتهوه ، حاجی مهلا عهبدووللای نه چیتته خزمهتی (۳) و تهریقتهتی له سهر دهستدا وهر نه گرتی و دهست نه کا به سولووک کردن لای تا پی نه گا و نه پی به خهلیفه و ئیجازهی ئیرشاد وهر نه گرتی .

ئیراهیم فهصیح ههیدهری پاش تهعریف کردتیکی زۆری حاجی مهلا عهبدووللای ، نه لپی له پاش تهریقتهت وهر گرتنی له سهر دهستی مهولانا دا چووه بۆ حهج و زیارهتی قهبری پیغه مبهری (د) کردووه . پاش گهزانهووشی له حهج مهولانا ئیجازهی ئیرشادی داوهتی و نهویش دهستی کردووه به ئیرشاد کردن .

(۳) له (الشیخ معروف النودهی) به کهی شیخ موحه ممدی خالدا نووسراوه حاجی مهلا عهبدووللای له ۱۲۳۳ی ههجره تدا چووه ته لای مهولانا .

به گویزه‌ی به‌لگه ده‌سنووسه‌کانی بنه‌ماله‌ی جه‌لی خۆیان ، حاجی مه‌لا
 عه‌بدو‌ل‌لآ پاش بوونی به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا ، به‌فرمانی مه‌ولانا خۆی شه‌ش
 مانگ له‌خانه‌قا دانیشه‌تووه له‌سوله‌یمانی ، پاشان گه‌ژاوه‌ته‌وه بو‌سه‌ر
 مزگه‌وت و مه‌درسه‌که‌ی له‌کۆیه . حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لآ هه‌رگیز ده‌س‌به‌رداری
 ده‌رس‌وتنه‌وه نه‌بووه بو‌ته‌ریقه‌ت و ته‌نانه‌ت له‌ترسی بلا‌وبوونه‌ی تا‌عوون
 کۆژی ئامۆژگاری کردنی موسولمانانیشی به‌جی‌نه‌هیشه‌تووه .

حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لآ چه‌ند ته‌ئلیفیه‌کی به‌نرخ‌ی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا‌نه :

- ۱- حاشیه‌ی له‌سه‌ر قه‌سطه‌لانی شه‌رحی بوخاری .
- ۲- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (انسان‌العیون) .
- ۳- حاشیه‌ی له‌سه‌ر (جامع‌الأصول) ی ئینولئه‌ئیر .
- ۴- کتیبیک به‌شیر له‌سیره‌تی پیتغه‌مه‌ردا به‌ناوی (وسیله‌الوصول
 لساحة‌عناية‌الرسول) .

۵- کتیبیک له‌باسی عولوومی قورئاندا له‌سه‌ر شیوه‌ی (الاتقان)ی
 سیوطی که له‌ژیانی خۆیدا ون‌بووه .

نه‌زانراوه ئاخۆ حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لآ له‌چ‌سائیکدا هاتووه‌ته‌ دنیاوه ،
 به‌لام کۆچی دوا‌یی کردنی له‌ ۱۲۴۶دا بووه . بیستوومه که ژیکیشی له
 بنه‌ماله‌ی مه‌ولانا هیتاوه ، لام‌وا‌یه یا کچی حه‌مه‌خان یا شیخ مه‌حموود
 صاحیبی برای مه‌ولانا بو‌وبن .

تۆهم : شیخ مه‌لا عه‌بباسی کۆبی . ئه‌م ذاته پاش سولووک و
 زیاضه‌کیشایه‌کی زۆر بووه به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا و ئیجازه‌ی خه‌لافه‌تی
 موطله‌قی لی وه‌رگرتووه . له‌شاری کۆیه دانیشه‌تووه ، ئیجازه‌ی
 ده‌رس‌وتنه‌وه‌شی هه‌ر له‌مه‌ولانا وه‌رگرتووه ، له‌ژیانیا ئازاریکی زۆری
 تووش بووه . مه‌ولانا له‌باره‌یه‌وه چه‌ند نامه‌یه‌کی بو‌مه‌نسووبه‌کانی نووسیه
 له‌کۆیه ، به‌لام وه‌ک مه‌شه‌وره (با‌بخت‌جدل‌نمیتوان‌کرد) .

دههم - شيخ مهلا موحه مدهى قزله رى . ئەم ذاته زانايەكى پايە بلند بووه . ماوه يەكى زۆرىشى لە حوزوورى مهولانا دا بەسەر بردووه و خەرىكى زىاضەت كيشان و موحاهەدهى نەفس بووه و زەوشتيكى بەرزى بووه . بەوجۆره پىن گەيشتووه و مهولانا كردوويه بە خەليفەى خۆى و ئىجازەى ئىرشادى داوہ تى . ئەو پىش خەرىكى سوود گەياندن بووه بە موسولمانان لە عولومى ظاهير و باطيندا و ، خەلك سوودىكى زۆريان لى وەر گرتووه و هەموو دانيان بە فەضل و گەورە پيدا ناوه .

يازدههم - مهلا عەبدولفەفوورى كەركووكى كە ئەميش زانايەكى پايە بلند بووه و ماوه يەكىش لە خزمەتى مهولانا دا سولووكى كردووه تا مهولانا كردوويه بە خەليفە و ئىجازەى ئىرشاد و تەدرىسى داوہ تى .

دوازدههم - شيخ مهلا هيدايەتوللاى هەوليرى كە پىشتريش باسان كرد . ئەميش ماوه يەك لە حوزوورى مهولانا دا سولووكى كردووه و پاشان ئىجازەى ئىرشاد و تەدرىسى لى وەر گرتووه .

سيازدههم - شيخ ئەحمەدى خەطىبى هەوليرى . شەرحى حالى ئەم ذاته لە كتيبي (الحدايق الوردية) ي شيخ عەبدولمەجيدى خانيدا نووسراوه . زانايەكى گەوره و شاعيرىكى بەدەسەلات بووه . زاھيدىكى وارىع و خاوەن تەقوا بووه . لە و كاتووه كە بووه بە مەنسووبى مهولانا تا كوچى دوايى ئەو هەر لە گەلى بووه . ئەو نەندە جىنگاى باومز و متمانەى مهولانا بووه ، مهولانا پىش كوچ كردنى خۆى بۆ شام ، ناردوويه بۆ ئەو و لە مزگەوتى موعەللەق دانىشتووه و خەرىكى ئىرشاد بووه و لەم زىنگايەوه لەوئى ناوبانگىكى زۆرى پەيدا كردووه و بووه بە مايەى ئەو كە خەلك زياتر ئارەزوو پەيدا بکەن كە مهولانا بچى بۆلايان .

پاش چوونى مهولانا بۆ شام ، شيخ ئەحمەد بووه بە خەليفەى مهولانا لە

(یاغوشیه) و مولانا به تاییه تی خه تمی (خواجه گان) ی که جۆره خه تمییکی تریقه تی نه قشبه ندی به حه والی نه و کردووه . نه میش بۆ به جن هیتانی نه م خه تمه له مزگه وتی (عه دداس) دانیشتووه که چی گای کوبوونه وهی خه لیفه و مریده کان بووه . شیخ نه حمه د پاش و مفاتی مه ولانا له خزمه تی حه رمی مه ولانا دا چووه ته وه بۆ عیراق بۆ سوله یمانی . پاش نه وه له سوله یمانی نیشته جن بووه . شیخ نه حمه د شیخ عثمان سیراجوددینی زۆر خوش ویستووه و گه لئ جار چووه بۆ لای و سه ری لئ داوه . شیخ عثمان له و سه رده مه دا مالی له بیاره بووه . شیخ نه حمه د له دوا سه فهریدا بۆ بیاره نه خوش که وتووه و له ۱۲۵۰ی هجره تدا له وی کۆچی دوا یی کردووه (۴) .

شیخ نه حمه د دوو کوزی به ناوبانگی بووه ، یه که م شیخ عه بدوللا که له مزگه وتی مه شهوور به مزگه وتی شیخ عه بدوللا هی وه لیری دانیشتووه له سوله یمانی و دووه م شیخ فه تاح که مریدی شیخی سیراجوددین بووه و له ناوچه ی جوازۆ دانیشتووه له کوردستانی عیراق .

چوارده هم - شیخ مه لا به کری کوردی گه لالی که له شام ویاوه و له ۱۲۶۹ی هجره تدا هر له وی کۆچی دوا یی کردووه . نه م ذاته کوزی

(۴) نه گیزنه وه له م سه فهره دا شیخ نه حمه د ، مه لا زوبه یر ناویکی له گه ل بووه [نه م مه لا زوبه یره باوکی مه لا صالحی سه ححافی خانه قای حاجی مه لا عه لی بووه له سوله یمانی] . که شیخ نه حمه د وه فات نه کا مه لا زوبه یر که لوبه له کانی نه دا به کۆلی و لاخه که ی [ولاخه که ی شیخ نه حمه د] دا و دیته وه بۆ سوله یمانی که نه گانه لای گردی سه یوان و لاخه که به ره للا نه کا و خۆی نه چن بۆ خانه قای حاجی مه لا عه لی .

ولاخه که به باره که به وه نه ژوا وه بۆ مالی شیخ نه حمه د . مال و مندالی شیخ نه حمه د که و لاخه که به و جۆره نه بین سه رسام نه بن ، نه که ونه گه ژان و پرس کردن تا مه لا زوبه یر نه دۆزنه وه . مه لا زوبه یر هه والی مردنی شیخ نه حمه دیان نه دانن . که مال و مندالی شیخ نه حمه د گله یی نه وه ی لئ نه کن بۆچی زووتر خه به ری نه دانن و و لاخه که ی به ره للا کرد ، مه لا زوبه یر له وه لامدا نه لئ : « بابه ! خه به ری ناخۆش ، ناخۆشه . من چۆن شتی وا نه کم ! »

ئەحمەدى كۆزى داوود بوو.ە زانايەكى پايەبلىند بوو.ە تەفسىرىكى قورئانى نووسىوہ ناوى ناوہ (صفوة التفاسير) . ئەبىن پوختەى ھەموو تەفسىرە بەناوبانگەكانى تا سەردەمى خۆى بىن . لە (روض البشر) دا نووسراوہ لە عولوومى عەقلى و نەقلیدا دەستىكى بالاي بووہ و گەلنى لە زانايانى شام لاي ئەو پىن گەشتون وەك موفتى سەيد مەحمودى ھەمزاولى و شىخ سەلىمى عەططار و شىخ ئىبراھىمى عەططار و شىخ ئەحمەد عابىدىن . وەزىفەى تەدرىس و ئىمامەتى بەجى ھىناوہ لە (جامع الورد) . جگە لە تەفسىرەكەى كە تەواوى نەكردووہ ، كىتیبكى تىرىشى ھەيە ناوى (تنبيه الغافلین ، فى رد من خطأ أئمة الدين) . لە قەبرىستانى گەزەكى (شالىق) لە بازازى (ساروجار) تىزراوہ .

پازدەھەم – شىخ عەبدولقەتتاھى عەقرەبى كە يەكئى بووہ لەوانەى مەولانا بۆ جىگەدارى خۆى ديارى كىردون وەك پىشتەر باسماں كىرد .

سازدەھەم – شىخ ئىسماعىلى شىروانى كە بەتايبەتى ھاتووہ بۆ خزمەتى مەولانا و تەرىقەتى لەسەر دەستىدا وەرگرتووہ و پاش زىياضەت و سولووكىكى زۆر ئىجازەى ئىرشاد و تەدرىسى لا وەرگرتووہ . ئەم ذاتە خەلكىكى زۆر لەسەر دەستىا پەرورەدە بوون و پىنگەشتون و قازانجىكى زۆرى بە موسولمانان گەياندووہ .

ھەقدەھەم – شىخ موھەمەد حافظى ئۆرفەلى . ئەم ذاتە لەكاتىكەوہ مەولانا دەستى كىردووہ بە ئىرشاد لە سولەيمانى ، ھاتووہ بۆ خزمەتى و تەرىقەتى لىن وەرگرتووہ . ئىتر لىيى جيا نەبوہ تەوہ نە لە سولەيمانى و نە لە بەغدا و نە لە شام و بە ھەموو جۆرى بە دىلسۆزى يەوہ خزمەتى كىردووہ . مەولانايش ئىجازەى ئىرشادى موطلەقى داوہتىن و بىربارىشى داوہ تا ئەو ھەبىن ھىچ خەلىفە يەكى تر لە شارى ئۆرفەدا ئىرشاد نەكا و ئەم نامە يەى بۆ نووسىوہ :

وهرگرتووه • خه لکی ئامیدی (عمادیه) بووه • پاش تهواوکردنی خویندن ته ریفه تی له سر دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و خه ریکی سولووک بووه و مه جذوب و خاوه ن سۆز بووه • له نه نجامی ریاضت کیشان و موجه دهی نه فسدا مهولانا خهلافه تی موطله قه ی داوه تی و ئیجازه ی ئیرشادی پی به خشیوه • له (المجد التالد) دا نووسراوه ئه م ذاته گه یشتووه ته پایه ی بهرز و زۆرتی ئه حوالی ئیستیغراق بووه له مورا قه به و حوضووردا و له بهر غه له به کردنی حالی خۆی به سه ریدا که م جار توانای ئیرشاد و ته درسی بووه •

بیستم — سه ید طاها ی نه هری • ئه م ذاته له ئه ولادی شیخ عه بدولعه زیزی کوزی شیخ عه بدولقادی گه یلانی (حه زره تی غه و ت) • شیخ عه بدولعه زیز وه ختی خۆی ها تووه ته ئاکری (عقره) له کوردستان و له وی نیشه چی بووه • به کئ له ئه ولاده کانی ئه میش که ناوی (شمس الدین) بووه ، چووه ته شوینی له کوردستانی سه روو ئاوه دانی کردووه ته وه و به ناوی خۆیه وه ناوی ناوه و پاشان مه شهوور بووه به (شه مزین) • ئیستا نه وه ی ئه م ذاته (شه مزینی) یان پی ئه لئین • سه ید طاها یه کیک بووه له نه وه کانی ئه م ذاته و زانایه کی مونسب بووه • ته ریفه تی له سر دهستی مهولانا دا وهرگرتووه و مهولانایش ئیجازه ی خهلافه ت و ئیرشادی داوه تی • پاشان گه زاوه ته وه بۆ نه هری و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و یه کهم — شیخ عه بدولقادی شه مزینی • ئه م ذاته ، وه ک شیخ موجه مه دی خال نووسیویه ، له ۱۲۳۹ ی هجره تدا چووه بۆ به غدا بۆ خزمه تی مهولانا و ته ریفه تی له سر دهستیدا وهرگرتووه و پاش سولووک و موجه ده گه یشتووه ته پایه ی ئیرشاد و مهولانا ئیجازه ی خهلافه ت و ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ئیتر گه زاوه ته وه بۆ کوردستان و دهستی کردووه به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و دووهم — شیخ خالیدی جهزیره‌یی که پاش سولووک و
مواجه‌داتیکی زۆر ئیجازهی ئیرشادی موطله‌قی له مه‌ولانا وهرگرتوو و
گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ ولاتی خۆی و خه‌ریکی ده‌رس و تنه‌وه به‌ فه‌ق و ئیرشادی
موسولمانان بووه و گه‌لێ کەس له‌ به‌رده‌ستیا پێ‌گه‌یشتوون و به‌هه‌ردار
بوون . ئەم‌ ذاته به‌ یه‌کیک له‌ خه‌لیفه‌ گه‌وره‌کانی مه‌ولانا ئەزمیرری .

بیست و سێهه‌م — شیخ موحه‌مه‌دی فیراکی . ئەم‌ ذاته ماوه‌یه‌کی زۆر
له‌ خه‌مه‌تی مه‌ولانا سولووکی کردوو تا گه‌یشتوو به‌ پایه‌ی ئیرشاد و
ئیجازهی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی موطله‌قی وهرگرتوو . زۆرتری ئەحوالی
ئەم‌ ذاته جه‌لال و جه‌زبه‌ و سوکر بووه و ، له‌ شاری دیاره‌که‌ خه‌ریکی
ئیرشادی موسولمانان بووه و خه‌لکیکی زۆر له‌سه‌ر ده‌ستیا پێ‌گه‌یشتوون .
ئەم‌ ذاته له‌ سالی ۱۲۸۲ی هه‌جیره‌تدا وه‌فاتی کردوو .

بیست و چاره‌م — مه‌لا ئەحمه‌دی کۆله‌ساره‌یی ، له‌ خاکی بێله‌وار
له‌تیوان کرماشان و سه‌ندا . ئەم‌ ذاته وه‌ختی خۆی له‌ گه‌ل شیخ عوتمان
سیراجوودین له‌ به‌غدا پێکه‌وه بوون له‌ ته‌کیه‌ی هه‌زره‌تی غه‌وث و پێکه‌وه
خه‌ریکی خوێندن و عیباده‌ت بوون . که‌ مه‌ولانا له‌ سوله‌یمانی ده‌ستی
کردوو به‌ ئیرشاد ، ئەم‌یش له‌ به‌غداوه‌ گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ سوله‌یمانی و
ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌ولانا وهرگرتوو و پاشان مه‌ولانا ئیجازهی
ئیرشادی داوه‌تی . پاش ئەوه‌ مه‌لا ئەحمه‌د گه‌زاوه‌ته‌وه بۆ (کۆله‌ساره‌) و
له‌وی خه‌ریکی ئیرشاد بووه .

بیست و پێنجه‌م — سه‌ید عوبه‌یدوللای حه‌یده‌ری که‌ موفتی
حه‌نه‌فی‌یه‌کانی به‌غدا بووه . ئەم‌ ذاته له‌ بنه‌ماله‌ی حه‌یده‌ری‌یه‌ و له‌ ولقه‌یانه
که‌ له‌ کوردستانه‌وه‌ چوونه‌ته‌ به‌غدا . پێشتر باسی ئەم‌ بنه‌ماله‌یه‌مان به‌ کورته‌ی
کرد . یه‌که‌م که‌سی ئەم‌ بنه‌ماله‌یه‌ که‌ چوونه‌ته‌ به‌غدا سه‌ید صیغه‌توللا

ئەفەندى بوو . بەھۆى بوونى ئەم ذاتەو لە بەغدا گەلنى فەقىى بەقايىلەتى كورد چوونەتە بەغدا بۆ خویندن و گەلنى زانای گەورەى كوردستان لە بەغدا جى گیر بوون .

لەو كاتەو كە مەولانا چوونەتە بەغدا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى تەرىقەتى لەسەر دەستیدا وەرگرتوو و لىبى جیا نەبوو تەو و تەنەت لەگەلشى ھاتوو تەو بۆ سولەيمانى و گەلنى جۆرە مەينەتى لەپىناويدا قوبوول كرددوو . كە مەولانا ش گەزاو تەو بۆ بەغدا ئەمىش ديسانەو لەگەلى گەزاو تەو . پاشانىش لەگەلیدا چوو بۆ شام . صیغەتوللا ئەفەندى وەك لە عولومى دیندا سەرامەد بوو لە تەرىقەتیشدا وا پىش كەوتوو بوو . ھەر وەك سولووكى تەرىقەتى كرددوو ھەروا دەرسىشى بە فەقىكانى وتوو تەو . سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى لەگەل ئەو شدا كە لە خىزائىكى پاىبەرز و زى و شویندار بوو ، بەجۆرى نەفسى خۆى كوشتوو بە ھەموو كەس ناكرىت ، وەك تەركى پۆشاكى جوان و نەخواردنى شتى خوش . بە فەرمانى مەولانا بىست زۆژ بەسەر شانى خۆى ئاوى ھەلگرتوو و لە بازارى بەغدادا ئاوى داو بە موسولمانان بەخۆزایى . پاش ئەو ش دە زۆژ ئاوى بە خەلك فرۆشتوو لە بازاردا . ئەمە ھەموو بۆ ئەو كە نەفسى خۆى لە خۆپەرسى پاك بكاتەو .

سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى يەكەم خەلىفەى مەولانا بوو لە بەغدا . ھەرچى خەلىفەى تری مەولانا بوو لە بەغدا لەپىشا لای سەيىد عوبەيدوللا سولووكيان كرددوو تا پاىبەیان سەر كەوتوو و پاشان مەولانا ئىجازەى خەلافەتى داو نەتج .

مەولانا باسى ئەو ەى كرددوو كەوا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى گەيو تە ئەوپەزى پاىەى (فەنا و بەقا) كە لە عورفى ئەھلى تەرىقەتدا نىھايەتى

پایه ی سولووکی مریدانه • هرروه ها فەرموویه تی هاوتای سهید
 عوبه یدوللای حهیده ری و سهید عه بدولنه فووری مه شاهیدی و شیخ
 موسای جیووری و شیخ موحه مه دولجه دید ، مه گەر له حه لقه ی شاهی
 نه قشبه نددا ده سگیر بووبن •

مهناقیبی ئهو خهلیفانه ی مهولانا

له غهیری کورد

که ئاگام له مهناقیبیانه

یه کهم - زانای پایه بهرز و خاومن فهضل شیخ عه بدوللای ئه فغانی
 ههراتی • که مهولانا له زیگای سه فهری هیندستانیدا ئه گاته شاری
 (ههرات) ، شیخ عه بدوللای له وی فهقن ئه بن ، به خزمه تی مهولانا ئه گات و
 پرساری لی ئه کا که وا بو کوئی ئه چین • مهولانایش له وه لامه ئه فهرمویت
 ئه چم بو خزمه تی شاهی ئه ولیا شیخ عه بدوللای دیله وی بو چاک کردنی
 وه زعی حالی خۆم • شیخ عه بدوللای ئه لی منیش له خزمه تندا دیم • مهولانا
 ئه لی تو چاوه زوانی بکه تا من دیمه وه • شیخ عه بدوللای ئه لی مادهم وایه
 من ئه زۆم بو عیراق و له وی چاوه زوانیت ئه کهم • که مهولانا ههرات
 بهجی دلی شیخ عه بدوللایش بهجی دلی ، ئه و بو هیندستان و ئه م بو
 عیراق • شیخ عه بدوللای دیمه موسل دهست ئه کا به خویندن تا ههوالی
 گه زانه وه ی مهولانای پی ئه گا که وا هاتوه ته وه و له سوله یمانی خهریکی
 ئیرشاده • شیخ عه بدوللای له مووسله وه ئه چن بو سوله یمانی و ئه گاته خزمه تی
 مهولانا و داخلی ته ریهت ئه بن و به هه موو جوژی هه میسه له گه لیا ئه بن
 بو هه رکوی بیچن و له هه رکوی دانیشن ، مه گەر مهولانا پی بلنی بمینیتته وه ،
 وه که ئه و کاته که ئه چن بو شام و پی ئه لی له سوله یمانی بمینیتته وه له جی
 ئه و دانیشن •

ئەم ذاته ئىجازەى ئىرشادى لە مەولانا وەرگرتوو و ھەر لە خزمەتى
 خۆیدا خەرىكى پەرورەدە کردنى موسولمانان بوو و تا مردن بىن علاقە و
 پتوھەند ماوھتەو و ژنى نەھیتاوە . وەك و تیشمان مەولانا پىش وەفاتی
 وەسیەتى کردبوو کە سەید ئىسماعیلی ھەنارانی بىن بە جىن نشینی و پاش
 ئەموش شىخ عەبدوللای ھەراتى . بە پىتى ئەم وەسیەتە پاش وەفاتی سەید
 ئىسماعیلی ھەنارانی شىخ عەبدوللای ھەراتى لە سولەیمانى بەو چووہ بۆ
 شام و بوو بە جىن نشینی مەولانا و دەستى کردوو بە ئىرشاد و خەلکیكى
 زۆر لە بەردەستیا پىگەشتوون .

شىخ عەبدوللا بە دلسۆزى بەكى زۆرەو لە شام خزمەتى مال و منالی
 مەولانای کردوو و کە خیزانى مەولانا دیتەو بۆ بەغدا و ھولیر شىخ
 عەبدوللا لە گەلى دیت . پاشانىش لە گەلى ئەگەزیتەو بۆ شام . ئەم ذاته
 لە ۱۲۴۵ى ھىجرەتدا وەفاتی کردوو .

لە (روض البشر ، في اعيان القرن الحادى عشر) دا نووسراوہ کەوا شىخ
 عەبدوللای ھەراتى لەسەر ئارەزووى سەید ئىسماعیلی غەزىبى ژن بەرای
 مەولانا ، شىخ موھەمەدى خانى لە جىگەى خۆیدا داناوہ بۆ ئىرشاد گوایە
 لەسەر بناغەى جىن نشینی مەولانا و ، شىخ عەبدولفەتتاحتا ئاکرەبى دانەناوہ .
 بەلام وەك پىشترىش نووسیم ئەم قسەى جىگەى ئىعتیار نى بە ، چونکە
 دیارى کردنى شىخ عەبدولفەتتاحتا لە پاش شىخ عەبدوللای ھەراتى وەسیەتى
 مەولانا خۆى بوو و ھەموو خەلیفە و مەنسووبەکان لەمە ئاگادار بوون .
 دیارە لە حالى وادا شىخ عەبدوللای ھەراتى ناتوانى بە پىچەوانەى وەسیەتە کەى
 مەولانا بجوولیتەوہ . ئەو پەزە کەى ئەو مەى وەك چۆن شىخ عەبدولفەتتاحتا
 لەسەر تەکیەى مەولانا دانىشتووہ ، زبى تى ئەچى شىخ عەبدوللا لەناو
 مریدەکاندا باسى پایە و مەقامى شىخ موھەمەدى خانى شى کردبىن و ئەوہ
 وا مەعناى لىن درايتەوہ کە ئەم ذاته ئەبىن بە جىن نشینی شىخ عەبدوللا .

کتیبه کوی شیخ موحه ممدی خالیشدا نو سراوه که و شیخ ئیسماعیلی
 هه نارانی وه صبی یه کهم و شیخ عه بدوللای هه راتی وه صبی دو وه هم بووه و
 شیخ موحه ممد ناصحیش وه صبی سیهم بوئوه که له سهر ته کیهی شام
 له جیبی مهولانا دابنیشن و ناوی ویصایه تی شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره یی
 نیه . جا ئه گهر ئه م نو سراوه ی شیخ موحه ممدی خال له سهر بناغه ی
 زاست کردنه وه بئ ، ئه وه زور به جینگه یه ، یه کهم له بهر ئه وه که شیخ
 موحه ممد ناصیح چند زۆژی پاش وه فاتی سه یید ئیسماعیلی هه نارانی به
 تا عوون وه فاتی کردوه و ئیتر وه صی له ئارادا نه ماوه . ئه گهر شیخ
 عه بدوللای هه راتی رش که وه صبی دو وه هم بووه شیخ موحه ممدی خانیی
 ته رشیح کردبئ بو ئیرشاد ، هیچ عه بیئکی شه رعی و هیچ موخاله فه یه کی
 مهولانا زوونادا . به تاییه تی که شیخ عه بدولفه تتاح ویصایه تی نه بئ ، دانیشتی
 شیخ مه محمود صاحبیش له سهر ته کیهی مهولانا له سالی ۱۲۵۹دا له سهرده می
 شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره ییدا معقول و مه شروع ئه بئ . به لام ئه گهر
 شیخ عه بدولفه تتاح وه صبی چوارهم بووبئ ، مه ییدانی دانیشتی شیخ
 مه محمود صاحب له سهر ته کیهی شام نامینئ مه گهر بلتین له سهر ته نازولی
 شیخ عه بدولفه تتاح بووه یا نه بهر ده رچوونی فرمانی سولتان عه بدوله جید
 بو دانیشتی شیخ مه محمود صاحب له ته کیهدا .

به هه رحال من لام وایه ئه وکه سانه ی که وه صی بوون له فرمانی
 مهولانا لایان نه داوه و فرموده ی ئهویان به جئ هیناوه .

دو وه هم - سه یید عه بدولفه فووری مه شاهیدی به غنایی . ئه م ذاته له سهر
 دهستی سه یید عه به ییدوللای حه ییده رییدا داخلی ته ریه تی نه قشبه ندی بووه و
 لای ئه و سولووکی کردوه و پاش پیگه یشتن حه زره تی مهولانا کردوویه
 به خه لیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی که له به غدا ئیرشاد بکا .
 ئه گیز نه وه ئه وه نده خه ریکی سولووک بووه و له سولووکدا ون بووه ،

سهید ئیبراهیمی برای هاتووه بۆ خزمه تی ، نهیناسیوه تهوه و لئی پرسپوه
کییت و ناوت چی به . به لکو خیزانیشی که خوشکی شیخ موحه مه دولجه دید
بووه چند جار هاتووه ته هۆده که ی ، ئەم نهیناسیوه تهوه و لئی پرسپوه :
تۆ کییی ؟ ئەویش ناوی خۆی وتوووه و وتوووه فلان که سی خیزاتم .

مهولانا سهید عه بدولغه فووری زۆر خوش و یستوووه . ته نانهت
زۆژیکیان پاش نوژی له مزگهوت دهر نه چی ، له دهرگای مزگهوتا تووشی
ئه بچ . مهولانا دهستی ئه گرتی و ماچی ئه کا و ئه فهرمویت دهستت بهرنادهم
تا گفتم نه دهیتتی که وا له زۆژی قیامه تدا له گه له خۆت ببهی بۆ ژیر ئالای
باپیرت که فخری عالمه دروودی خوی له سر بچ . له ویدا سهید
عه بدولغه فوور هاواریک ئه کا و له هۆشی خۆی ئه چی ، پاش سچ سعات
هۆشی دیته وه به خۆیدا .

سهیم - شیخ موحه مه دی به غدایی که مه شهوور بووه به شیخ
موحه مه دولجه دید و مهولانا وای بانگ کردوووه . ئەم ذاته یه کییک بووه له
گه وره ترین خلیفه کانی مهولانا و له مه لا به ناوبانگه کانی به غدا بووه و
پیران و تووه (ئه بوویوسفی دووهه م) . له ته کیه ی خالییدییه دهرسی
وتوه ته وه و له گه له هه ودا خه ریکی ته ریه تیش بووه . دهرسی شرع و
حه دیت و ته فسیر و ته سه ووفی و تووه ته وه . هه موو زۆژی تا پاش نوژی
عیشا له ته کیه بووه و له وه پاش چوووه ته وه بۆ مال که دیواری مالی به پال
ته کیه وه بووه . مه لایانی به غدا پۆل پۆل هاتوونه ته لای بۆ چارکردنی
گیروگرفته کانی عیلم و شرع و بۆ دهرس خویندن له خزمه تیا و بۆ به ره که ت
لین وهر گرتنی .

ئەم ذاته ییش له سه ره تاوه له خزمه تی سهید عوبه ییدوللای حه یده ریدا
سولووکی کردوووه و پاش ئه وه گه یشتوووه به پایهی ئیرشاد . هه زره تی

مهولانا کردوویه تی به خلیفه و ئیجازه می ئیرشادی داوه تی و کردوویه تی به جی نشینی خۆی له تهکیه ی خالیدییه پاش سهیید عوبه یدوللای حهیده ری و، فرمانی داوه به هه موو خلیفه کانی وه کوو سهیید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ موسای جبووری و غیری ئه وانیش که له ژێر فرمانی شیخ موحه مه دولجه دیدا بن و له قسه ی دهر نه چن و وه که مورشید ته ماشای بکه ن . له سه ر ئه م قسه یه خلیفه کان وه کوو مهولانا ته ماشایان کردووه ، ته نانه ت سهیید عه بدولغه فوور که له خلیفه ئیجازه دراوه کان و (مطلق الارشاد) بووه ، به فرمانی مهولانا له گه ل شیخ موحه مه دولجه دیدا له یه که زاویه دا دانیشتون . ئه م زاویه یه له زۆزه لاتنی به غلادا بووه و خانووی نیشته ته نیی سهیید عه بدولغه فوور له زۆزاوای به غلادا بووه . سهیید عه بدولغه فوور هه موو زۆژی له گه ل به ره به یانا خۆی گه یاندووه ته زاویه که بۆ خزمه تی شیخ موحه مه دولجه دید و پاش نوژی عیسا زوخسه تی لێ وه رگرتوووه گه زاوه ته وه بۆ مالی خۆی و ، ئه گه ر زنگای گه زاوه ی نه دا بن هه ردوکیان له زاویه که دا ماوه ته وه و شه و له وی نووستون .

ئه م دوانه به یه که وه ئیرشادیان کردووه و پیکه وه ته وه ججوه یان کردووه له یه که حه لقه دا له مریده کان ، به لام شیخ موحه مه د (خه می خواجه گان) ی خویندوووه ته وه . هه موو شه ویکی سی شه مه و جومه ته وه ججوه یان له حازرانی حه لقه ی خه تم کردووه ، شیخ موحه مه د له لای زاسته وه و سهیید عه بدولغه فوور له لای چه په وه ، تا به ته وه ججوه کردن به یه که گه یشتون . زۆر تر شیخ موحه مه دولجه دید داوای ته وه ججوه ی کردووه له سهیید عه بدولغه فوور و گه لێ کاتیش سهیید عه بدولغه فوور داوای ته وه ججوه ی ئه شیخ موحه مه د کردووه ، جا که له ته وه ججوه کردن بوونه ته وه دهستی به کتری یان ماچ کردووه .

کاتن که هم دوو ذاته له یهك زاویه دا بوون ، شیخ موحه ممدیان له و
حوجره دا دانیشتووه که پیشتر مهولانای تیا دانیشتووه و سهید
عه بدولنه فووریان له حوجره به کی تر دا .

زوربهی حالی شیخ موحه ممد (جهلال) بووه و زوربهی حالی سهید
عه بدولنه فوور (جهمال) بووه . شیخ موحه ممد مه نعی مریده کانی نه کرد
له وه که له حوجره یه کنردا دانیشن و نه یفرموو هر که س به ته نیا له
هۆدهی تایه تیی خۆیدا خهریکی ذیکر و فیکر و سولووک بئ و خۆشی
موراقه بهی نه کردن بۆ نه وهی هه میشه خهریکی سولووک بن .

شیخ موحه ممد به مریده کانی نه فرموو که خهریکی خۆیندنی
عولوومی دین بین و کاتی تایه تیی بۆ دا نه نان که دهرسی شرع و عقاید و
تسهوفی تیدا بخوینن و وهخته کانی تریان له پاش نویره کان خهریکی
ذیکر و ئادابی سولووک بن و وه صیه تی نه کرد بۆ مه نسووه به کانی که هر گیز
پیاوی عالم و زانا نه بئ نه یکن به خلیفه چونکه نه خویندوار ته ریه ته که به
شرعی نابا به زیوه و نه غلب وائه بئ بیدعه تی تیکه ل نه کا .

شیخ موحه ممد دلجه دید پاش کوچ کردنی مهولانا بۆ شام له به غدا
ئیرشادی کردووه ، نه میش پاش مهولانا هر به نه خۆشی تاعوون کوچی
دوایی کردووه . پاش وه فاتی ، مریده کانی شیخ عه بدولنه تتاحی ئاکره بی بان
له ئاکروه هیناوه بۆ به غدا و له ته کیه ی خالیدییه له جیی شیخ موحه ممد
دایانناوه بۆ ئیرشاد کردن .

چاره م - شیخ موسای جبووری که دانیشتووی به غدا بووه . هم
ذاته پاش نه وه که چووه ته ته ریه تی خالیدییه وه له به رده سستی سهید
عوبه یدوللای هیده ریدا سولووکی کردووه تا گه یشتووه ته پایه ی خه لافه ت ،
جا مهولانا کردووه به خلیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی . هم ذاته

وه کو ئیرشادی تریقەتی کردووہ دەرسیشی بە فەقێ و تۆه تەوہ • حەلقەیی
ئامۆژگاری یشی بووہ و قەرە بەلغیکی گەرە لە مەجلیسی وەعظ و
ئامۆژگاری ئەودا دانیشتووہ و دانیشتوانی مەجلیسەکەیی گەلێ جار
دەستیان کردووہ بە گریان •

شیخ موسای جبووری بەغدايي له تەکیە کەیی خۆیدا لە زۆزاوای
بەغدا ئیرشادی کردووہ • لەوێ زاویە یەکی بووہ هێی خۆی بووہ و لە گەل
ئەمەشدا هەرگیز لە فەرمانی شیخ موحەممەد ولجەدید دەر نەچۆہ • هەفتەیی
جاریک لە تەکیەیی خۆیەوہ هاتووہ بۆ تەکیەیی مەولانا لە زەصافە لە قەرەخ
دیجە لە گەزەکی (رأس القرية) و شیخ موحەممەد ولجەدید و سەید
عەبدولفەووری مەشاهیدی لە گەل مەنسووبە کانی تردا چوون بە پیری شیخ
موساوە تا بە خزمەتی گەیشتون و لە خزمەتی هاتوونەتە تەکیەیی
خالییدیە •

شیخ موسای جبووری گەلێ خەلیفەیی هەلکەوتووی بووہ وەکو
شیخ عەبدولجەبیاری حەنبەلیی نەجدی کە خەلیفەیی بووہ لە بەصرە و شیخ
عەلیی عومانی کە خەلیفەیی بووہ لە عومان و شیخ داوودی بەغدايي کە
خەلیفەیی بووہ لە بەغدا و شیخ عەبدولزەحمانی خەطیب لە تەکیەیی خالییدیەیی
بەغدا و شیخ موحەممەد سەعیدی هەولیری و کەسانی تریش • بەلام ئەو
خەلیفەیی کە لە جێگایدا دانیشتووہ شیخ ئیبراھیمی مەشاهیدی بووہ •
پاش وەفاتی شیخ ئیبراھیم شیخ عەبدولفەتتاحتی ئاکرەیی لە شویتیدا
دانیشتووہ و شیخ عەبدولفەتتاحت فەرمانی داوہ بە شیخ داوود کە (خەتمی
خواجەگان) بخویتیئەوہ • هەر وای ئیذنی داوہ کە تەوہ ججۆہ لە مریدەکان
بکا بە وەکالەتی ئەوہوہ • شیخ موسا لە تەکیە کەیی خۆیدا لە بەری کەرخ
بێزراوہ •

پینجهم - شیخ موحه ممدی ئیمام . ئەم ذاته لە پاش طەریقەت
 وەرگرتن و سولووک کردن و زیاضەت کیشائیکی زۆر گەشتوووەتە پایە
 ئیرشاد ، جا مەولانا ئیجازەتی ئیرشادی داوەتێ و کردووێ بە خەلیفە
 خۆی و تا مەولانا لە تەکیە خالیدیە بوو ، ئەم پێش نوێژی بو کردوو و
 مەولانا تەرجیحی داو بە سەر خەلیفەکانی تریدا بو پێش نوێژی . که ومفاتیشی
 کردوو ، لە قەبرستانی کەرخدا تیزراووە لە پال مەرقدی (سید الطائفتین)
 شیخ جونیدی بەغدادیدا .

شەشم - مەلا ئەبووبکری بەغدايي . ئەم ذاته پاش چوونە زیزی
 تەریقەت لە مەولانا جیانە بووەتوو و بو کۆی چووین لە گەلی بوو و زووت
 بوو لە هەموو پێوەندیەکی دنیا و پاش وەفاتی شیخ موحه ممدی ئیمام
 بوو بە پێش نوێژی مەولانا . ئەلین قورئانی لەسەر شێوەی ئوبەیی کۆزی
 کەعب خۆتندوو و ئەوئەندە دەنگی خۆش بوو و توویانە خوا کردووێ بە
 هاوبەشی حەزەتی داوود لە دەنگ خۆشیدا . بە شەو و بە زۆز خەریکی
 عیادەت بوو و گەلی زیاضەتی کیشاوو و جیهادی ئەفسی کردوو .
 مەولانایش ئیجازەتی خەلافەت و ئیرشادی داوەتێ . که مەولانا لە بەغدا
 کۆچی کردوو بو شام ، ئەمیش لە خزمەتیا چوو و لە شام کۆچی
 دوایی کردوو و لە نزیکی مەولاناووە لە گەل شیخ ئیسماعیلی هەنارانی و
 شیخ عەبدوللای هەراتیدا سێرراووە بە خاک .

هەتەم - سەید ئیسماعیلی غەزەبی . ئەم ذاته ، وەك له کتیی
 (روض البشر في اعيان القرن الثالث عشر) دا نووسراووە بینا لەسەر تەرجەمە
 حالی که سەید صالح ئەفەندی کۆزەزای نووسیویە کە موفتیی
 شافعیەکان بوو لە شام ، ئیسماعیلی کۆزی عەبدولغەنی کۆزی
 موحه ممد شەریفە ، زانایەکی پایەبەرز و ئەدیئیکی بەدەسلات بوو ، لە

سالی ۱۲۰۷ی هجره تدا له دایک بووه و لای شیخ عه بدولزه حمانی که زبهری و شیخ حامیدی عه تتار و لای مهولانا و کهسانی تریش خویندووویه تی *

ئم ذاته له سر دهستی مهولانا تهریقته تی نه قشبه ندیی و هر گرتوووه و ئیجازهی خهلافهت و ئیرشادی پین دراوه و مهولانا خوشکی ئه می خواستوووه که ته نیا کچیکی لی بووه شووی کردوووه به شیخ موحه ممدی خانیی دیمه شقی که ئه ویش خهلیفه ی مهولانا بووه *

ئم مه نمووونه یه کی شیعیی ئه م ذاته یه له تعریف کردنی مهولانا نووسیویه :

یا حسنَ فَوَاةٍ تُبَدِي لَنَا عَجَبًا
حَكَتْ قَتَوَامَ فَتَاةٍ صَيْغَ مِنْ بَرْدٍ
نَاشِدَتْهَا بِالذِّي قَد زَانَ طَلْعَتَهَا
وَ قَد كَسَا جِسْمَهَا دِرْعًا مِنَ الزَّرْدِ
مَا بَالُكَ تَنْهِي مَنْكُوسَةً أَبْنًا
لَا تَرْفَعِي الرَّاسَ أَوْ تَنْصُفِي إِلَى أَحَدٍ
فَانْشَدَتْ بِلِسَانِ الْحَالِ قَائِلَةً
هَذَا خُضُوعِي لِذِي الْعِرْفَانِ وَالْمَدَدِ

ههروهه قهسیده یه کیشی هه یه ناوی موجه ددیده کانی هه دوازه قهز نه که ی ئیسلامی تیدا هونیه ته وه و دواپی بانی به مهولانا هیناوه ، له قهسیده دا ئه لی :

وبعدهم من قد رقی المراقی
مُحَدَّثِ الشَّامِ كُنَا الْعِرَاقِ
وَمُرْشِدِ الْخَلْقِ لِدِينِ الْحَقِّ
بِالْفَيْضِ وَالْإِرْشَادِ وَالتَّرْقِي
أَعْنَى ضِيَاءِ الدِّينِ وَهُوَ خَالِدِ
غَوْثِ الْوَرَى أَبُو الْبَهَاءِ الْمَاجِدِ
بَارِكْ لَنَا يَا رَبَّنَا فِي مَدَدِهِ
وَالْقَسَمِ لَنَا مِنْ نَفْعَاتِ مَدَدِهِ

ثم ذاته ناميلکه يه کی له باره ی مهولاناوه نووسیوه ناوی ناوه (حصول
الانس ، في انتقالِ حضرةِ مولانا الى حظيرةِ القدس) • ثم ذاته له
سه فهری جه جدا له تیوان مه ککه و مه دینه دا له ۱۲۴۷ی هیجره ندا کوچی
دوایی کردوه •

هه شتم - شیخ مه عرووفی تیکریتی • ثم ذاته ته ریفه تی له سر دهستی
مهولانا خویدا وه رگرتووه و ماوه یه کی زور خه ریکی خواپه رستی و
زیاضت کیشان و مواجهه دهی نه فس بووه تا گه یشتووه به پله ی مورشیدانی
پایه بهرز و مهولانا کردوویه به خلیفه ی خو ی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی،
به لام له بهر خه ریک بوونی به ته جه للیاتی خو ی و زوری جه ذبه لپه اتیه وه
که متر توانیویه خه ریکی ئیرشاد کردن بی • له ناو مریدان و مه نسووبانی
مهولانا دا زور به ریز بووه •

نوه م - شیخ موحه مه د ناصیح که یه کئی بووه له گه وره گه ورانی
مه نسووبینی مهولانا • وه ک پیشتیش باسان کرد ، له (روض البشر) دا
نوسراوه ثم ذاته وه صی بووه که پاش سه یید ئیسماعیلی هه نارانی و
شیخ عه بدوللای هه راتی له جینگای مهولانا دا ئیرشاد بکا ، به لام (المجد
التالد) ثمه ی باس نه کردووه • ثم ذاته پاش مهولانا به ماوه یه کی که م به
تاعون کوچی دوایی کردووه و له نزیکی مهولانا دا سپیراوه به خاک •

دههم - شیخ عه بدولقادی دیملانی • ثم ذاته له گه ل شیخ
موحه مه د ناصیح پیکه وه سولووکیان کردووه له خزمه تی مهولانا دا و
پیکه وه ش ئیجازه ی خه لافه تیان لا وه رگرتووه و ئه مانیش تا مردن هه ر لپی
جیانه بوونه ته وه و له شامدا پیکه وه به ئه مری مهولانا خه ریکی
پهروه رده کردنی خه لک بوون •

یازدههم - شیخ موسای به نده نیچی (مه نده لای) • ثم ذاته پاش

سولوك كردن و زياضت كيشايتكى زور و هاوژي يه تي به كي دلسوزانه ي مهولانا و مانهوي ماوه به كي دريژ له خزمه تيا ئيجازه ي خه لافه ت و ئيرشادي لئ وهر گرتووه و دهستي كردووه به ئيرشادي موسولمانان و بووه به هو ي گه زانه وي زور كس له خراپه و بيدعه ت و سووديكي زوري به موسولمانان گه ياندووه .

دوازدهه م - شيخ عيساي بنده نيچي . ئەم ذاته ش به پيئي نه وي له كتيبي (الانوار القدسيه) دا نووسراوه خه ليفه ي مهولانا بووه ، به لام ئيراهيم فصيح حه يد مري له زيزي خه ليفه كاني مهولانا دا نه ئيرماردووه . زانايه كي بهرز و شاعيريكي باش بووه . ماموستاي مه دره سه ي حه زره تي غه وئ بووه . گه لئ له مه لا گه و ره كاني به غدا وهك عه بدولسه لام ي شه وواف كه پاش ئەم بووه به ماموستا له مه دره سه ي حه زره تي غه وئ ، لاي ئەم خو ئندينان ته و او كردووه . قه بري ئەم ذاته له به غدا يه له مزگه وتي به بنده نيچي له نزيك مزگه وتي حه زره تي غه وئ هوه و هيشتا نه وي له و مزگه وتدا ماون .

سيازدهه م - شيخ موحه م مده ي خاني . وهك له (روض البشر) دا له (الحقائق الوردية في حقايق الاجلاء النقشبندية) گيژراوه ته وه ، ئەم ذاته كوژي عه بدوللاي كوژي مو صطه فاي خاني شافعي به . له ۱۲۱۳ ي هيجره تدا له (خان شه يخوون) له ئيوان (حه ما) و (حه لب) له دا يك بووه . مندال بووه باوكي كوچي دوايي كردووه و دا يكي به خيو و په رده رده ي كردووه و ناويه ته بهر خو ئندين . پاشان بر دوويه تي بو (حه ما) و له وئ لاي شيخ خا ليدولسه ييد و لاي شيخ عه بدولزه جيمي بو ستاني خو ئندوويه . به شيكي عيلى نه حوري لاي شيخ حه مسوود زوه ير خو ئندووه ، جا ته ري قه تي قادري له سه ر ده ست ي شيخ موحه م مده سه عدي گه يلا نيدا وهر گرتووه و له مزگه وتي شيخ عه لوان له حه ما ده ست ي كردووه به ئيرشاد و ده رس و ته وه .

که مهولانا هاتووه بۆ شام هاتووه خزمهتی و تهریقهتی لهسەر دهستدا
وهرگرتووه و دهستی کردووه به سولووک کردن و زیاضهت کیشان .

له سالی ۱۲۴۱ی هیجرتدا به فرمانی مهولانا به مالهوه له (حهما)وه
گوێز او به تهوه بۆ دیمهشق و له مزگهوتی (عهداس) دانیشتووه و ههرچه
مهولانا دهرسی به فهقی و تپیتهوه ئهو بووه به (موعیدی) دهسهکانی ، تا
خهلیفه ی مهولانا له مزگهوتی (مرادییه) له (سویقه) کوچی دوایی کردووه .
پاش ئهوه مهولانا له مزگهوتهدا دایناوه و ئیجازهی خهلافهتی موطلهقهی
داوهتی که ئیرشاد بکا ، لهوئ لهسەر ئیرشاد ماوه تهوه تا شیخ عهبدووللای
ههراتی وهفاتی کردووه ، جاله جیگهی ئهودا لهسەر تهکیهی مهولانا
دامهزراوه به فرمانی شیخ عهبدووللای ههراتی .

ئهم ذاته لهناو مرید و مهنسووبه کانا زۆر بهزیز و حورمهت بووه و ،
ئهمیش بهشتیوه کی جوان و بهرز ئیرشادی موسولمانانی کردووه . له
۱۲۴۵دا چووه بۆ حهج و له ۱۲۵۳دا کتیبی (البهجة السنیه فی آداب الطریقه
الخالدیة)ی داواوه که له ۱۳۳۰دا له قاهره له چاپ دراوه . سن جاری تریش
ههروا چووه تهوه بۆ حهج ، جاریکیان له ۱۲۵۹دا و جاریکیان له ۱۲۶۰دا و
جاری چواره میان له ۱۲۷۴دا له گهڵ دوو کوزی و گهلی ته به عهیدا . میرحج
لهو سهرده مهدها سهفوت پاشای والیی دیمهشق بووه ، زۆر حورمهتی شیخ
موحه مهدی گرتووه . شیخ موحه مهده له ۱۲۶۶یشدا زیارهتی قودسی
کردووه و له ۱۲۷۰دا سهفهی ئهسته موولی بووه . لهوئ زۆر زیزی
لێ گیراوه . پاش ئهو سهفهره گه زاوه تهوه بۆ شام و خهریکی ئیرشاد و
تهدریس کردنی خۆی بووه . گهلی کس لهسەر دهستی ئهم ذاتهدا
پێگه یشتون و پهروهرده بوون و سوودێکی زۆری به موسولمانان
گهیا نئووه .

نهم ذاته له دوازده کانی ژيانيدا سه فريکي (حما) ي کردووه ته وه و لهوي نه خوش کهوتووه و له زوژي دووشه مهي ۱۹ ي صه فري ۱۲۷۹ ي هيجره تدا کوچي دوايي کردووه و تهرمه که ي هينراوه ته وه بو شام و له جياي قاسيوون له نزيکي مهرقه دي مهولاناوه سپيراوه به خاک .

نهم ذاته چوار کوزي لي به جي ماوه ، شيخ موحه مهدي که زانايه کي گه وره و زاواي مهولانا بووه و پاش باوکي چيگه که ي نهوي گرتووه ته وه و له ۱۳۱۶ دا کوچي دوايي کردووه . نهو سن کوزه که شي شيخ نه حمده و شيخ مه محمود و شيخ عه بدوللا که هه رسيانان بهر له ۱۳۳۵ ي هيجره ت کوچي دوايي بان کردووه .

چوارده هم — شيخ نه حمده ي سه مين . نهم ذاته ماموستاي مه دره سه ي نيمامي نه عظم بووه له به غدا .

پازده هم — شيخ عه بدوللاي فرده . نهم ذاته پاش وهر گرتي نيجازه ي خلافت له قودس دانيشتووه و نيرشادي موسولماناني کردووه .

شازده هم — شيخ موحه مهدي کوزي سوله يمان . نهم ذاته خاوه ني کتبي (الحديقه النديه) يه .

حه قده هم — شيخ موحه مهدي صالح . نهم ذاته پيشه واي شافعي به کان بووه له شاري مه کهکه .

هه زده هم — شيخ عه بدوللاي نهرزه نجاني به . نهم ذاته نيسايتک بووه به جاري دهستي له دنيا داشتووه و ولاتي خوي به جي هيشتووه و له پال مالي خوادا له مه کهکه دانيشتووه بو خوا به رستي . گه يشتووه ته خزمتي مهولانا و نيجتاري ته ريقه تي نه قشبه نديي له سه ر دهستي نهودا کردووه و له سه ر سولووک کردن و رياضت کيشان و جهادي نه فس به رده وام بووه تا نيجازه ي نيرشادي موطله قی دراوه تن و بووه به خليفه . له گه وره

گه ورائی خلیفه کانی مهولانا بووه و مهقامی (صحر) و (بهقایی بووه) .
 گهلج له پیاوی گهوره و زانایانی سردهم تهریقه تیان له سر دهستیدا
 وهر گرتووه و بههره مند بوون لای . مهولانا زوری خوش و بستووه ،
 تهنا ته له یه کهن له سه فهره کانی جهجیدا پیتی وتوووه ته جار له بر خاتری
 تو هاتووم بو مه ککه ، عه بدوللا ! نهویش له خوشی یاندا که وتوووه به سر
 دهست و پیتی مهولانا دا . له تیوان ته م ذاته و سهید عه بدولفه فووری
 مه شاهیدیدا گهلج نامه و نامه کاری بووه که پز بوون له دوستایه تی و
 مه حییت و گفتوگوی زوخی و باطینی ، وه که له تیوان دوو قوتایی
 قوتابخانه یه کدا .

توزدهه م - شیخ موحه مه مد عاشقی میسری . ته م ذاته له شام به
 خزمه تی مهولانا گه یشتووه و داخلی تهریقته بووه و سولووکی کردووه تا
 گه یشتووه به پایه و مهولانا ئیجازه ی خهلافه ت و ئیرشادی داوه تی . ئیبراهیم
 فه صیح حه یدهری ته لئج وه کو شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی خه بهری داومه تی
 ته م شیخ موحه مه مد عاشقی میسری یه دوا خلیفه ی مهولانا بووه و ، که له
 ۱۲۸۰ ی هجره تدا له سه فهری حج گه زامه وه و له میسر لامدا به خزمه تی
 گه یستم . له و سرده مه دا له خلیفه کانی مهولانا خوی ته نها ته م ذاته یان
 مابوو . ته مه قسه ی شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره بی یه ، به لام ته و دیاره ناگای
 له وه نه بوه که شیخ عثمان سیراجو ددین له ته ویله تا ۱۲۸۳ و باوه .

بیستم - شیخ فه یضوللای نه رز زومی یه . ته م ذاته که ناوبانگی
 مهولانای بیستووه هاتوووه بو سوله یمانی و له وی به خزمه تی مهولانا
 گه یشتووه و تهریقه تی له سر دهستیدا وهر گرتووه و خه ریکی موجاهه دت و
 سولووک و ریاضه ت کیشان بووه تا هه موو مه قاماتی طهی کردووه . ته و جا
 مهولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و کردوو یه به خلیفه ی خوی . پاش ته وه

چووه بۆ ئەسته موول و زۆر له موسولمانانی ئەوی له بهره کەتی بههره مند
بوون .

بیست و یه کەم — شیخ ئەحمەدی ئاگره بۆزی یه . ئەم ذاته پاش ئەوه
که تهریقه تی نه قشبه ندیی وەرگرتوو ، ماوه یه ک له خزمه تی مه ولانا دا
ماوه ته وه و عومری خۆی له سولووک کردن و جیهادی نه فسدا به سه ر
بردوو و له خزمه تی سه یید عوبه یدو لئالی حه یده ریدا ده رسی عولوومی
خویندوو . له ته کیه ی خالیدیهدا زووریککی تایبه تی بووه له پال ژووری
سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ موحه ممه دولجه دیددا و نه
هاوژی یه تی ئەوان سوودی وەرگرتوو تا ئیجازه ی خه لافه ت و ئیرشادی
دراوه تی . له به غدا ژنی هیتاوه و خه ریککی ئیرشاد بووه . پاش ئەوه
چووه بۆ ولاتی زۆم و له شاری ئیزمیر دانیشتوو و ئیرشادی طالبانی
ته ریه تی کردوو و خه لکیکی زۆر له فه یض و بهره کەتی بههره مند بوون .
ئەم ذاته لای مه ولانا زۆر خو شه یست بووه و به یه کج له گه وره گه ورائی
خه لیفه کانی ژمی تراوه .

شایانی وتنه شیخ موحه ممه د ناویکی ئاگره بۆزیش هیه مه نسووبی
مه ولانا بووه ، نه ک خه لیفه ی و له خانویه کدا نیتزراوه له باکووری مزگه وتی
حه زره تی غه و شه وه .

مه نسووبه کانی مه ولانا

مه ولانا وه ک ئەو هه موو خه لیفه یه ی بووه ، کو مه لئ مه نسووبیشی بووه
که بئ گومان دیاره ژماره یان گه لئ له ژماره ی خه لیفه کانی زیاتر بووه . وا
لیره دا ناوی هه ندی له م مه نسووبانه یش ئەنووسین له کورد و له غه یری
کورد . له سه ره تادا ئەمه ناوی هه ندی له مه نسووبه کورده کانی :

(۱) پیم خۆش‌بوو بمتوانی‌بایه‌له‌باره‌ی سه‌رگوزه‌شته‌ی ژبانی مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا‌شه‌وه ، چه‌ندم بۆ هه‌لسووژێ ، بنووسم . به‌لام نه‌وه‌م پێ‌نه‌کرا . له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا له‌ناو نه‌واندا دوایان که مه‌لایه‌حیای مزووری و مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆژه‌یانین، له‌به‌ر نه‌وه‌ی که حه‌قی مامۆستا به‌تی‌بان به‌سه‌ر کوردستان و خه‌لکی کوردستانه‌وه‌ زۆره ، به‌ پێ‌ویستم زانی چه‌رده‌یه‌کیان له‌باره‌وه‌ بخره‌مه‌ سه‌ر کافه‌ز .

مه‌لایه‌حیا کۆژی خالییدی خه‌لکی مزووری به . وه‌ک فه‌قیحانی سه‌رده‌می خۆی نه‌م‌لا و لای کوردستان گه‌ژاوه‌ بۆ خۆیندن . زوربه‌ی خۆیندنی لای سه‌هید عاصمی چه‌یده‌ری بووه‌ که مامی صیغه‌توللا نه‌فه‌ندیی گه‌وره‌ی چه‌یده‌ری بووه‌ که چووه‌ته‌ به‌غدا . لای زانی به‌ناوبانگ سه‌هید صالحی چه‌یده‌ری ئامۆزای صیغه‌توللا نه‌فه‌ندیی ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه .

مه‌لایه‌حیا پایه‌یه‌کی به‌رزی له‌ زانستدا بووه‌ و به‌ (شیخ الكل في الكل) به‌ناوبانگ بووه . شه‌هامت و غیره‌تیکێ زۆری بووه‌ و له‌ نه‌مر به‌ چاکه‌ و نه‌هی له‌ خراپه‌دا له‌ کس نه‌سه‌لمیوه‌ته‌وه . له‌ زانستی حه‌دیثدا واریشی شیخی بوخاری و له‌ فقهی شافعییدا چی‌نشینێ ئیبنو‌حه‌جر بووه . حاشیه‌یه‌کی موده‌وه‌نی به‌سه‌ر (توحفه‌ی ئیبنو‌حه‌جر)ه‌وه‌ هه‌یه‌ تا باسی نوێژی جه‌ماعه‌ت . نه‌وه‌ی موتالایی بکا نه‌زانێ پایه‌ی عیلمی له‌ چه‌بله‌به‌کدا بووه . نوسخه‌یه‌کی ئه‌م کتێبه‌ له‌ خانه‌قای بیاره‌ هه‌بوو مه‌لا حامیدی کاتبی شیخی سیراجوددین نووسیووه‌ . من زۆر جار ئاوانی نه‌وه‌ نه‌خوازم که ئه‌م حاشیه‌ی مه‌لایه‌حیا به‌ و ، حاشیه‌ی یوسفی نه‌صه‌م له‌سه‌ر توحفه‌ که نوسخه‌یه‌کی لای شیخ محه‌مه‌دی خال هه‌یه‌ و ، حاشیه‌ی حاجی مه‌لا نه‌حه‌دی نۆدشه‌ له‌سه‌ر کیتابی نیکاح و ته‌لاقی توحفه‌ که لای مه‌لا نیظامه‌ددینی نۆدشه‌یی به‌ له‌ نۆدشه‌ و ، حاشیه‌ی مه‌لا عه‌بدولعه‌ظیمی سه‌هینی که ئه‌ویش لای مه‌لا صدیقی موچه‌هیدی به‌ له‌ سه‌نه‌، هه‌موو پێکه‌وه‌ له‌ یه‌ک دوو چه‌ل‌دی‌کدا کوئه‌کرانه‌وه‌ و له‌چاپ نه‌دران، چونکی حه‌للی گه‌روگرتی توحفه‌ هه‌ر به‌م‌جۆره‌ مه‌لایانه‌ کراوه‌ و ئه‌کریت . من ئه‌م ئاوانه‌ی خۆم وه‌ک وه‌سیه‌تیک لیره‌دا نه‌نووسم بۆ هه‌رکسێ خوا ته‌وفیقی بدا ئه‌م ئه‌مرکه‌ چی‌به‌جێ بکات بۆ خزمه‌تی شه‌ریعه‌تی ئیسلام و به‌ زیندوو ژاگرتنی یادێ مه‌لایانی کورده‌واری .

ئیه‌راهییم فه‌صیح چه‌یده‌ری له‌ (المجد التالد)دا نووسیوه‌ : مه‌ولانا

مهلا به حیای مزووری له گهوره گهورانی نوممه تی موحممه ده و له فیهدا گهشتووه ته پایهی ترجیح . سه ره زای ئه وه وهك ده ریا بووه له عولوومی عقلی و نهقلیدا و له حیکمهت و فهلهکیات و زیاضیاتدا دهستیکی بالای بووه . زنجیره ی نیجازه ی گه لئ له مهلایانی کوردستان ئه گه زینه وه سه ره ئه م و هیی ئه میس ئه چینه وه سه ره حه بده ری به کان .

ئهم ذاته پاش گه زانه وه ی مهولانا له هیندستان و نیشته چی بوونه وه ی له سوله یمانی ، له سه ره پیشنیهادی زانایان و مهشایخی سوله یمانی ، به نیازی تاقی کردنه وه ی مهولانا هاتووه بۆ ئهم شاره و گه لئ له فهقیکانی خۆی له گه ل خۆی هیناوه . که گه یه وه ته به ره وه زاسته وخۆ چووه بۆ لای مهولانا و لای ئه و دابه زیوه و گه لئ پرسیاری موهممی له دلی خۆیدا ئاماده کردووه بی یانرسج له مهولانا . پاش حه سانه وه چاوی به مهولانا ئه کهوئ . بی ئه وه ی ئهم هه چ پیرسج مهولانا وه لامی پرسیاره کانی به باشی بۆ زوون ئه کاته مه . کۆزی دانیشنه که ی لای مهولانای زۆر به دل ئه یی و دلی به ته واوی ئه کرینه وه و وێژدانی قه ناعهت ئه کا که مهولانا به کیکه له هه لکه وتوووه کانی نوممه تی پیغمه سه ره . ته ریه تی له سه ره ده ستدا وه رنه گرتی و ئه چینه زیزی مه نسووبه کانیه وه و نه صیحه تی مه لاکانی هاوژینی ئه کا که ته ریه تی له سه ره ده ستدا وه ربگرن . مهلا به حیای پاش ئهم سه فه ره ئه یی به (جانانه ی) مهولانا و مهولانایش زۆری خۆش ئه وی . ئیبراهیم فه صیح حه بده ری له زمانی شیخ ئیسماعیلی به رزنجه یه وه ئه یگیزینه وه که وا وتوووه تی له خزمه تی مهلا به حیای مزووریدا بووم له حو جره یه کدا . پش نیوه زۆ بوو ، مهلا به حیای نووستبوو . دیم وا مهولانا له حو جره که ی خۆیه وه هه ستا و هات بۆ حو جره که ی ئیمه ، منیش له به ری هه ستامه وه و چووم به پیره وه و عه رزم کرد که وا مهلا به حیای نووستوو . فه رمووی خه به ری مه که ره وه . مهولانا هاته حو جره که و ده می مهلا به حیای به نووستووی ماچ کرد و فه رمووی (متعنا الله بحیاتک) و له حو جره که ته شریفی ده رچوو ، مهلا به حیای هیشتا هه روا نووستبوو .

مهلا به حیای پاش ته ریه تی وه رگرتنی له سه ره ده ستی مهولانادا ناوبانگ و شوژه تی گه لئ زیاتر بووه و پله ی زانستی گه لئ به رزتر بووه ته وه . ئهم ذاته ئه ولاده کانیسی مهلا ئه حمه د و مهلا موحممه د سه لیم و مهلا عه بدوللا و مهلا موصله فا هه موو مریدی مهولانا بوون . کۆزیکێ تریسی بووه ناوی عه بدولزه حمان بووه ، به ده ستی به کئ له یه زیدی به کان

شەهید بوو . ئەگیزنەووە کە هەوایی کوشتنی ئەم کۆزەیی ئەدەنێ ، کە زۆریش مەلا چاک بوو ، هەر ئەوەندە ئەلێ (حسبنا الله ونعم الوکیل) .

ئێبراهیم فەصیح حەیدەری لە (المجد التالد) دا نووسیبووە : کە سەید ئەسەد سەدرەددینی حەیدەری باپیرم وەفاتی کرد ، مەلا یەحیا میوانی مائی ئیمە بوو لە بەغدا ، فەرمووی من سەید ئەسەد سەدرەددین ئەشۆم . هەستا و شۆردی . سەید عوبەیدوللای مام ئاوی ئەکرد بە دەستیا . پاشان نوێژی جەنازەشی لەسەر کرد لە گەل کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و صالحانی بەغدا . مەلا یەحیا ئەم جۆرە کارانەیی بە واجبی خۆی ئەزانی و ئەبوت ژستەیی حەیدەری بەکان حەقی زۆربان لەسەرە و پێویستە خزمەتیان بکەم .

هەروەها ئێبراهیم فەصیح ئەلێ : لە کاتی کە من فەقێ بووم مەولانا یەحیا لە بەغدا بوو ، سەحیحی بوخاری و شەرحی نوخبە لە ئوصولی حەدیثدا کە ئێینو حەجەری عەسقلانی دایناووە و (الاشباه والنظائر) ی جەلالەددینی سیووطیم لە خزمەتیدا خویند . ئەویش ئیجازەیی حەدیث و تەفسیر و عیلمەکانی تری پێدام و فەرمووی ئەوە ئەمانەتی خۆتانم دانەووە . مەبەستی لە عیلم بوو چونکە ئەو خۆی مोजازی حەیدەری بەکان بوو .

مەلا یەحیا سەد سالتیک ژیاووە و لە بەغدا وەفاتی کردووە . مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەییانی حازری جەنازەیی بوو . ئێبراهیم فەصیح ئەلێ : من و مەلا حوسەینی کۆزی مەلا جامی و سەید موحەمەد ئەمینی کۆزی سەید عەبدوللای حەیدەری و سەید صالحی برای سەید عەبدوللا شۆردمان . مامۆستا مەلا عەبدولزەحمانی زۆزبەییانی لە گەل کۆمەڵیکی زۆر لە زانایان و پیاو چاکانی بەغدا نوێژی جەنازەیان لەسەر کرد و لە قەبرستانە کەیی باخجەیی بەردەمی مەرقەدی حەزەرەتی غەوئدا ناستمان .

منیش ئەلێم زۆزبەییانی باشە کەوا شیخ مەلا هیدایە توللای هەولیری خەلیفەیی مەولانا خالید و حاجی شیخ عەبدولزەحمان ئەبولووە فای کۆزی شیخ عثمان سیراجووددین هەرسیانیان لە پال بە کدا نێژراون و کەسیان لەنێواندا نییە .

باش وەفاتی مەلا یەحیا مەلا ئەحمەدی کۆزی بوو بە جێگەداری و پاش ئەویش مەلا عەبدولهادی کۆزی (کۆزی مەلا ئەحمەد) لە ئوترووش بوو بە مەلا . مەلا عەبدولهادی لە ۱۳۱۲ی هێجرەتدا کۆچی دوایی کردووە . میژووی ئەم بنەمەلەیی پێویستی بە دەفتەریکی گەورەیی . ئەگەر خوا یارمەتیم بدات شتیکی مونا سببان لەبارەووە ئەنووسم .

- ۲- مهلا موحه مهده سه لیمی کوزی مهلا یه حیا •
- ۳- مهلا عه بدوللای کوزی مهلا یه حیا •
- ۴- مهلا مصطه فای کوزی مهلا یه حیا •
- ۵- مهلا عه بدوللای ئامیدی •
- ۶- زه سوولی ذه کی •
- ۷- مهلا مه محمودی شه مزینی •
- ۸- شیخ موحه مهده قه سیمی سنهی •
- ۹- شیخ مهلا طاهای حه ریری •
- ۱۰- مهلا ئه حه ده دی عومه ر گونبه دی که لای مهلا یه حیا ئیجازهی

وهر گرتووه •

- ۱۱- مهلا مه محمودی عومه ر گونبه دی •
- ۱۲- مهلا موحه مهده دی کوزی ئیسماعیلی کوزی •
- ۱۳- مهلا ئه بووبه کری کوچک مهلا ، باپیری مهلا ئه فه ندیی هه ولیری •
- ۱۴- مهلا موحه مهده دی هه ولیری •
- ۱۵- مهلا موصطه فای هه ولیری
- ۱۶- مهلا ئه سه ده ئه فه ندیی جه لیی کوزی •
- ۱۷- مهلا ئه حه ده دی گه لالی •
- ۱۸- مهلا موحه مهده دی موده ززیس کوزی مهلا جه لالی خورمالی •
- ۱۹- مهلا مه محمودی موده ززیس کوزی مهلا جه لال •
- ۲۰- مهلا عه بدولکه ریی کوزی شیخ عومه ری موده ززیسی مزگه وتی

گه وره ی سوله یمانی •

- ۲۱- سه یید عه لیی به رزنجهی قاضیی سوله یمانی •
- ۲۲- سه یید عه بدولقا داری به رزنجهیی موده ززیس •
- ۲۳- سه یید عه بدولعه زیزی به رزنجهی برای نه قییی سوله یمانی •

- ۲۴- سهید عه‌بدوللای به‌رزنجی برزای نه‌قیب .
- ۲۵- سهید ئیسماعیلی به‌رزنجی برزای نه‌قیب .
- ۲۶- سهید عه‌بدولقادی به‌رزنجی .
- ۲۷- سهید موحه‌مه‌دی به‌رزنجی .
- ۲۸- سهید عه‌لیی به‌رزنجیی موده‌ززیس
- ۲۹- مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆزه‌بیانی (۲) .

(۲) ئهم ذاته له مه‌لا گه‌وره‌کانی سه‌رده‌می خۆی بووه . له عه‌شره‌تی زۆزه‌بیانی به‌که له ناوچه‌ی که‌رکوک ئه‌ژین . به ئوسوولکی فه‌قیه‌تی له که‌رکوک و ده‌ورو پشته‌ی خویندوووه‌تی و پاشان که نزیك بووه بیخ به مه‌لا ، چوه بۆ به‌غدا بۆ خزمه‌تی سه‌ید صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی حه‌یده‌ری و له خزمه‌تی ئه‌ودا خویندنی ته‌واو کردووه و ئیجازه‌ی لا وه‌رگرتووه و له مزگه‌وتی (ئه‌حمه‌دی) له (مه‌یدان) له قه‌راخی دیجله ، بووه به موده‌ززیس .

مه‌لا عه‌بدولزه‌حمان مه‌لایه‌کی زۆر گه‌وره‌بووه و گه‌لج ته‌ئلیفاتی به‌که‌لکی هه‌یه وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر زیساله‌ی (اثبات الواجب)ی جه‌لالوددینی صیددیقی ده‌وانی و ، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (حکمة‌العین) و گه‌لج زانای به‌رز له مه‌درسه‌که‌یدا پینگه‌یشتون وه‌کو زانای به‌ناوبانگ مه‌لا موحه‌مه‌دی بانه‌یی مامۆستای مه‌لا عه‌لیی قزنجی و وه‌کو مه‌لا موحه‌مه‌دی خه‌طج که موده‌ززیسی میر موحه‌مه‌دی زه‌واندز بووه که مه‌شه‌وره به (میره‌کۆره) . ئهم مه‌لا موحه‌مه‌ده مامۆستای حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی نۆدشه‌یی و مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی بووه که موده‌ززیس بووه له زه‌واندز . ئهم مه‌لا عومه‌ره‌یش مامۆستای حاجی عومه‌ر ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری باوکی مه‌لا ئه‌بووبه‌کر ئه‌فه‌ندی هه‌ولێر بووه که مه‌شه‌وره به (مه‌لا گچکه)

له‌سه‌ر نووسینی ئیبراهیم فه‌صیح ، ئهم مه‌لا شیخ عه‌بدولزه‌حمانی زۆزه‌بیانی به مامۆستای ته‌کیه‌ی خالیدی به‌یش بووه . وادیاره ئه‌مه پێش ئه‌وه بووه که بیخ به موده‌ززیسی مزگه‌وتی ئه‌حمه‌دی . مه‌لا عه‌بدولزه‌حمان له ۱۲۷۰ادا وه‌فاتی کردووه و دوو کۆژی له‌پاش به‌جێماوه مه‌لا موحه‌مه‌د و مه‌لا ئه‌حمه‌د . مه‌لا ئه‌حمه‌دیان بووه به موده‌ززیسی مزگه‌وتی ئه‌حمه‌دی له جیتی باوکیدا .

- ۳۰- مهلا ئەحمەدى زۆۆبەيانى كۆزى مهلا شىخ عەبدولزەحمان •
- ۳۱- مهلا موخەمەدى زۆۆبەيانى •
- ۳۲- سەيىد عەبدوللەطىنى بەرزنجى •
- ۳۳- مهلا عەبدولقادرى شىخەلمارىنى •
- ۳۴- مهلا حوسەينى پزۇدەرى •
- ۳۵- مهلا عومەرى عەسكەرى •
- ۳۶- مهلا ئووهيسى عەسكەرى •
- ۳۷- سەيىد ئەسەد سەدرەددىنى حەيدەرى •
- ۳۸- سەيىد سەيىغە توللاى حەيدەرى •
- ۳۹- سەيىد عەبدولقادر سىدىقى حەيدەرى •
- ۴۰- سەيىد عەبدولسەلامى حەيدەرى •
- ۴۱- سەيىد عەبدولغەفوورى حەيدەرى •

شاعىرى عىراق عەبدولباقى عومەرى دوو قەسىدەى بۆ لاواندەوى
مهلا عەبدولزەحمانى زۆۆبەيانى وتووه ، لەو قەسىدەياندا كە دوا حەرفى
حەرفى (تى) بە ئەلنى :

قد قسى عمره بزهد و تقوى
و صلوة مشفوعة بصلات
بينان البيان في البحث كم قد
حل للطالبين من مشكلات
و بقطر العراق مخوز فضل
مثلته لا اتى و لا هو ات
بعده اوضحت المدارس حتى
من حلى كل فاضل عاطلات
رجعت منطمة منه نفس
وتسامت لرفع الدرجات
و ترقى سنم المسلم ارتخ
شان عبد الرحمن للجنات

(۱۲۷۰)

- ۴۲- سه‌یید عه‌بدولزه‌زراقی حه‌یده‌ری
- ۴۳- سه‌یید عیسانی حه‌یده‌ری
- ۴۴- سه‌یید فه‌ضلو‌لّالی حه‌یده‌ری
- ۴۵- سه‌یید عه‌بدولحه‌کیمی حه‌یده‌ری
- ۴۶- سه‌یید عه‌بدولحه‌لیمی حه‌یده‌ری
- ۴۷- سه‌یید موحه‌مه‌دی حه‌یده‌ری
- ۴۸- سه‌یید ئیبراهیم فه‌صیحی حه‌یده‌ری ، که خۆی نووسییوه مندال بووم به خزمه‌تی مه‌ولانا گه‌یشتم و خۆم به خاکسار و مه‌نسووب ئه‌زانم . له مه‌نسووبه‌کانشی له‌غه‌یری کورد ناوی ئه‌سانه‌مان ئاگا لێره :
- ۱- شیخ عثمانی کوزی سه‌نه‌دی نه‌ج‌دی
- ۲- سه‌یید ئه‌حمه‌دی دیملانی
- ۳- سه‌یید مه‌حموودی دیملانی
- ۴- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌مینى موده‌زّیس له‌ به‌غدا
- ۵- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌مینى سووه‌یدی موقتی حیلله
- ۶- سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د موقتی حیلله
- ۷- سه‌یید موحه‌مه‌د سه‌عید موقتی حیلله
- ۸- سه‌یید شیخ موحه‌مه‌دی طه‌به‌چه‌لی
- ۹- سه‌یید ئه‌بووبه‌کری هه‌واری
- ۱۰- سه‌یید عه‌بدولّالی داغستانی
- ۱۱- سه‌یید مه‌حموود شه‌ها‌بوددینی ئالووسی ، خاوه‌نی ته‌فسیری (روح‌المعانی)
- ۱۲- سه‌یید موحه‌مه‌دی کوزی سوله‌یمانی به‌غدادی
- ۱۳- سه‌یید موحه‌مه‌دی کوزی حوسه‌ین نه‌ظیف
- ۱۴- سه‌یید سوله‌یمانی کوزی سه‌یید جورجیس

- ۱۵- سید موحه‌مه‌د نه‌مینی ئینو عایدینی دیمه‌شقی ، خاوه‌نی کتییی (ابن عابدین) له شه‌رعی حه‌نه‌فیدا .
- ۱۶- عومه‌ر نه‌فه‌ندی غه‌ززی موفتی شافیعی به‌کانی شام .
- ۱۷- شیخ عه‌بدولزه‌حمانی که‌زبه‌ری حه‌دیث‌زانی شام .
- ۱۸- شیخ عه‌بدولزه‌حمانی طیبی .
- ۱۹- عه‌بدوللا پاشای حاکمی عه‌ککا .
- ۲۰- داوود پاشای والیی به‌غدا .
- ۲۱- مه‌ککی زاده‌ موصله‌فا عاصم نه‌فه‌ندی شیخ‌ولئیس‌لامی نه‌سته‌موول .
- ۲۲- شیخ شامیلی داغستانی .
- ۲۳- شیخ فه‌وزیی سید زاغیب نه‌فه‌ندی .
- ۲۴- نه‌جیب پاشای والیی شام .
- ۲۵- عه‌ینی نه‌فه‌ندی .
- ۲۶- سید عه‌بدولمه‌زیز نه‌فه‌ندی که‌یلانی نه‌قییی نه‌شرافی به‌غدا .
- ۲۷- حاجی وه‌لی بوددین پاشای والیی شام .
- ۲۸- سید عه‌بدولزه‌زاقی حه‌یده‌ری .
- ۲۹- سید موحه‌مه‌د طاهیر نه‌فه‌ندی حوسه‌ینی موفتی قودس .
- ۳۰- شیخ نه‌بولخه‌یری دیاربه‌گری .
- ۳۱- سید موحه‌مه‌د نه‌سه‌مه‌د نه‌فه‌ندی که‌به (ابن النائب) به‌ناوبانگ بووه .
- ۳۲- شیخ سه‌لاحی عه‌جلوونی که‌به (ابن ابی الفتح) به‌ناوبانگ بووه .
- ۳۳- موحه‌مه‌د نه‌فه‌ندی جوندی موفتی مه‌عه‌ززه‌تونوعمان له حه‌له‌ب .

- ۳۴- شیخ عومری موجتهیدی دیمه شقی •
 ۳۵- سهید خلیلی سه مین نه قیسی نه شرافی ته رابلوسی شام •
 ۳۶- سهید حسن نه فنه ندیی ته قی بوددینی حوسهینی ، موقتی و
 نه قیسی نه شرافی دیمه شقی •
 ۳۷- شیخ موحه ممدی ناگره بوزی که پیشتر ناومان هینا •

زنجیره ی طهریقه تی مهولانا

ومك زانیمان مهولانا طهریقه تی نه قشبه ندیی له تازه کهره وهی قه زنی
 سیازدهی هیجرت (شاه عببوللای دیلهلوی) و مرگرتووه که له قه بی
 (غلام علی) بووه ، نهویش له (شیخ شه مسوددین جانی جانان حه بیبوللای
 مهظهر) ی و مرگرتووه . نهویش له (سهید نور موحه ممدی بدهوانی) ی
 و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ سهیفوددین) ی و مرگرتووه ، نهویش له
 (شیخ موحه ممد مهعضومی موچه دیدی) ی و مرگرتووه که مه شهوور
 بووه به (العروة الوثقی) ، نهویش له (شیخ نهحمدهی فاروقی
 سرهیندی) ی باوکی و مرگرتووه که تازه کهره وهی سهدهی دوازدههم
 بووه ، نهویش له (شیخ موحه ممد باقی) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ
 موحه ممدی خواجه گیی سهمه رقه ندی) ی و مرگرتووه ، نهویش له (دهرویش
 موحه ممد) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ موحه ممد زاهید) ی
 و مرگرتووه ، نهویش له (خواجه عوبه یبوللای شحرار) ی و مرگرتووه ،
 نهویش له (شیخ یه عقووبی چهرخی) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ
 موحه ممد مبارک شاهی بوخاری) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ
 علائهددینی عطار) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شیخ موحه ممدی
 نووه یسی بوخاری) ی و مرگرتووه ، نهویش له (شاه موحه ممدی
 نه قشبه ند) ی و مرگرتووه ، نهویش له (نه میر کولال) ی و مرگرتووه ، نهویش

له (شیخ بابا موحه‌مه‌دی سه‌ماسی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ
 عه‌لیی زامیته‌نی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ موحه‌مه‌دی ئه‌نجیر
 فهغه‌وی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ عارغی زیوه‌گه‌ری) ی وەرگرتوووه ،
 ئه‌ویش له (شیخ عه‌بدولخالقی غه‌جده‌وانی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ
 یووسنی هه‌مه‌دانی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ عه‌لیی فارمه‌دی) ی
 وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ ئه‌بولحه‌سه‌نی خه‌رقانی) ی وەرگرتوووه ،
 ئه‌ویش له (شیخ ئه‌بولیه‌زیلی به‌سطامی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (ئیمام
 جه‌غه‌ری صادق) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (قاسمی کوزی موحه‌مه‌دی
 کوزی حه‌زره‌تی ئه‌بووبه‌کری صلدیق) ی وەرگرتوووه که یه‌کیکه له حه‌وت
 شه‌ریعت زانه‌که (الفقهاء السبعة) ، ئه‌ویش له حه‌زره‌تی (سه‌لمانی فارسی) ی
 وەرگرتوووه که یه‌کیکه له ئه‌وینا به‌ئه‌ویش له (حه‌زره‌تی ئه‌بووبه‌کری
 صلدیق) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (حه‌زره‌تی موحه‌مه‌دولموصطفا) ی
 وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له ئه‌مینداری وه‌حی (حه‌زره‌تی جویره‌ئیل) ی
 وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له خوداووه‌ندی گه‌وره‌و بی‌هه‌متای وەرگرتوووه .

گه‌مه زنجیره‌ی طه‌ریقه‌تی ئه‌قشبه‌ندی مه‌ولانا • زنجیره‌ی طه‌ریقه‌تی
 قادریشی به‌مجۆره‌یه :

مه‌ولانا طه‌ریقه‌تی قادریشی هه‌ر له (شاه عه‌بدوللای دیله‌وی)
 وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ شه‌مسوددین جانی جانان حه‌ییوللای
 مه‌ظه‌ر) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شیخ موحه‌مه‌د عابید) ی وەرگرتوووه ،
 ئه‌ویش له (شیخ موحه‌مه‌د سه‌عیدی خازین) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له
 (شیخ ئه‌حمه‌دی فارووقیی سه‌ره‌یندی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شاه
 ئه‌سکه‌نده‌ری که‌تیلی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شاه که‌مالی که‌تیلی) ی
 وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (شاه فه‌ضیل) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (سه‌یید
 گه‌دایی) ی وەرگرتوووه ، ئه‌ویش له (سه‌یید شه‌مسوددین) ی وەرگرتوووه ،

ٺهويش له (سهييد عه قيل) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهييد به هاووددين) ي
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهييد عه بدلولوه ههاب) ي وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (سهييد شهره فودديني قه تتال) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (سهييد
 عه بدلولزه ززاق) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (حه زره تي شيخ عه بدلولقادري
 گه يلاني) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺه بولحه سه ن عه لبي كوڙي موحه مهدي
 قوره يشي مه كاري) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺه بولفه ره جي طه رسووسي) ي
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (عه بدلولزه حماني تيمي) ي وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (جونه يدي به غدايي) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (سه ربي سه قه طلي) ي
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (شيخ مه عرووفي كرخي) ي وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (ٺيام عه لي زه ضا) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺيام موساي كاظم) ي
 وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺيام جه غه ري صادق) ي وەرگرتووه ، ٺهويش
 له (ٺيام موحه مهدي باقر) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له (ٺيام عه لي
 زه ينولعايدين) ي باوكي وەرگرتووه ، ٺهويش له (حه زره تي حوسه ين) ي
 باوكي وەرگرتووه ، ٺهويش له (حه زره تي عه لي) ي باوكي وەرگرتووه ،
 ٺهويش له (حه زره تي پيغه مبه ر) ي وەرگرتووه دروودي خواي لي بي ،
 ٺهويش له (حه زره تي جوږه ٺيل) ي وەرگرتووه ، ٺهويش له خوداوهندی
 گه ورمو بين هاوتاي وەرگرتووه •

مه ولافا هه روه ها ته ريفي (سوه ره وهردي) و (كوږموي) و (چه شتي) يشي
 وەرگرتووه •

★ ★ ★

نہ رقیقتی نہ شبہندی

تہریقت چہ و بوجی پیوستہ ؟

تہریقت لہ عورفی تہہلی تہصہ و وفلا بہ معنای سولووک و گرتنہ بہری
 زنگای بہجی ہینانی عبادت و فرمان بہرداری خوی تہعالایہ بہ دلسوزی و
 بہ زاستی •

خوی تہعالا لہ قورٹاندا فرموویہ تی : «وما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ
 إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» واتہ : ٹادہ میزاد و جنو کہم بو ہیچ درست نہ کردوہ
 بو تہوہ نہ بنی بمپہرستن و بہندہ گیم بکہن • پہرستن و بہندہ گیش تہ بنی
 بہ دلسوزانہ و خاوتین و بنی گہرد بنی • خوا تہ قورٹاندا فرموویہ تی : « وَ مَا
 آمُرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ » واتہ : فرمانی ہیچیان
 نہ دراودہ تی تہوہ نہ بنی خوا پہرستی بان خاوتین و بنی گہرد بنی • ہہروہا
 فرموویہ تی : « إِلَّا لِلَّهِ الدِّينَ الْخَالِصُ » واتہ پہرستی بنی گہرد ہہر
 بو خواہ • پہرستیش کہ پیوستہ خاوتین و بنی گہرد بنی دوو بہشہ • یہ کہم
 تہصلی بہ کہ ئیعتقاد و باوہ زہ بہ ذاتی خوا و فریشتہ کان و پیغہ مہران و
 تہو اکتیبانہی کہ خوی تہعالا ناردوونی بو سہر تہو پیغہ مہرانہ و باوہ زہ
 بہ زوژی قیامت و قزا و قہدمر واتہ باوہ زہ بہوہ کہ ہہرچی لہ عالمدا
 تہ بنی و تہ کرتی ہمووی خوا پتی تہ زانج و بہ درست کردنی خواہ •

بہشی دووہہ میس فرعیاتی دینہ کہ وتنی کہ لیمہی شہ ہادہ تہ واتہ
 (أشهد ان لا اله الا الله وأشهد ان محمدا رسول الله) و ، بہجی ہینانی پینج

فهرزی نوژ له هه موو شوو و ژۆژینکنا و ، ژۆژووو گرتنی زه مه زان له هه موو سالیکننا و ، دانی زه کاتی مآل به موسته هه ققان و ، هه جی مالی خوا له مه ککه بۆ هه رکس که ده سه لات و توانای بین وهک له شه رعنا باسی کراوه .

بهشی یه کهم که ئیمان و باوه ژه به سادهیی له ته مین و ته ربی بهی ناومآل و له ده می موسولمانان و مرئه گیری و به شیوهی عیلمیش له خویندنی کتیبی ئیعتیقاد و دهرس و مرگرتن له مامۆستایانی زاناوه و مرئه گیری . هه روه ها بهشی فه رعییاتیش له ته مین و ته ربی بهی ناومآل و چاولین کهریی موسولمانان و له خویندنی دهرسی شه رع و مرئه گیری لای مامۆستای زانا و شارهزا .

خاوینی و بین گهردی له عییا ده تدا که بۆ نه صلی باتیش و فه رعیی باتیش پیوسته ، چه ند ژینگای هه یه . یه کهم : به هره یه که خوا نه یه خشی به ئاده مزاد و هیدایه تی ئه دا که وا به ساغی و ژاستی خه ربکی خوا په رستی بین . دووهه م : به جی هینانی ئادابی دین وهک کردنی ئه و شتانهی خوا فه رمانی به کردنیان داوه و ، نه کردنی ئه و شتانهی خوا فه رمانی به نه کردنیان داوه که ئه مهش ورده ورده ئه بین به هۆی ئه وه که نه فسی ئینسانی له سه ر دابه زرئی . سه یه م : ئه و جۆره هه ول و تینکو شانه که پیغه مبه ر (د) کردوو یه تی و به رده وام بوون له سه ر تاعه ت و سه بر و خۆ ژاگرتن له به ر باری ئازار و زه حمه تی دوژمناندا و هه ول دان و جیهاد له ژینگهی ژاستیدا و خۆ دوور ژاگرتن له وانه که غافل و بین هۆش و بین ئاگان له به جی هینانی واجباتی دین ، چه رکه نه فسی ئینسان هه میسه ئینسان به ره و گونا هه و خراپه ژانه کیشی و نه فس تا له سیفاتی خراپ پاک نه کریته وه مهیدانی ئه وه ئه بین که شه یتان کنه ی تیا بکا و له ژیی چا که لای بنا ، بۆ رهش پیغه مبه ر فه رموو یه تی : « انّ الشیطان لیجری من ابن آدم مجری الدّم » واته : شه یتان

وهك خويين به ناو له شى ئاده مزاددا ديت و ده چى . به كورتى
 نفسى ئىنسان بىن تهزكيه و خاوين كرده وه ناگا به پايه دلسوزى ، بويش
 خوا فرموويه تى « والذین جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا » واته : نه وانهى
 له زنگاي ئيمه دا تيكوشاون ، زنگاي خومانيان نيشان نهدين ، هر وه ها
 فرموويه تى : « قد اقلح من زكاتها و قد خاب من دساها » واته :
 نهوكه سهى نفسى خوي خاوين بكاته وه زنگارى نه بى و نهوكه سهى
 گومزاي بكا زه نجى به خه سار نه چى .

چواره ميش به هوئى هاوژئيه تى و خوشه ويستى راستانى مهيدانى
 خواپه رستى وهك پيغه مبه ران و زيه رانى دين . له سر هم بناغه يه به خوا
 فرموويه تى : « يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين »
 واته : نهى خاومن باوه زه كان له خوا بترسن و له گه ل راستان بن و ،
 پيغه مبه ريش فرموويه تى : « والذی نفسی بیدر لا یؤمن احدکم
 حتی اکون أحب إليه من والده ووالديه والناس اجمعين »
 واته : قه سم بهو خوايهى گياني من به ده ستى نه وه ، ئيماني كه ستان ته واو
 نابى تا منى لا له منالى و له باوكى و له هه موو خه لك خوشه ويست تر نه بى .

جا كه هاوژئيه تى پياوچاكان له گه ل خوش ويستندا هاته دى و ئىنسان
 زنگاي نهو پياوچاكانهى گرت ، دلى نه بى به ئاوئنهى صيفات و زه وشتى
 نهوكه سانه و بهو جوړه كه دلى نه وان نورانى بووه ، دلى نه ميش نورانى
 نه بى ، وهكو چۆن ئىنسان نه گه ر لای ئاگر دا دابنیش هه موو له شى گه رم
 دانه گيرسچ يا لای ئىنسانى زویر و په ست دابنیشخ خه م و مه ينه ت
 دای نه گرى و لای بۆن خوشيكا دابنیش بۆنى خوش نه بى . له سر هم
 نه ساسه يه پيغه مبه ر فرموويه تى : « ما صب الله في صدري شيئا
 الا صبّه في صدر أبي بكر » واته : خوا هيچى نه رزانده وه ته سنگى
 منه وه كه نه رزانديته سنگى نه بووه كريشه وه .

لهسر ئەم نەزىتە بوو هاوژىنگانى پىنغەمبەر بە بەرەكەتى هاوژىيەتیی
 پىنغەمبەرەوه دلیان نورانى بوو ، تایمىن بە بەرەكەتى هاوژىيەتیی
 هاوژىنگانى پىنغەمبەرەوه دلیان زووی كرده خوا و پاکی و سانغی و بىگەردی
 له دلیاندا جى گیر بوو .

لهسر ئەومش كه خواى تەعالا خۆى خاوەن ئیرادەيه و (يَخْتَصُّ
 بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) چەندكەسێ له یارانى پىنغەمبەر لەناو ئەوانى تریاندا
 سەرکەوتووتر بوون و لەناو كۆمەلى یاراندا دەرکەوتن و كەسانى تریش
 سوودیان لەمان وەرگرت . بۆنموونە حەزرتى ئەبووبەكر شىوھى یادى
 پەنامەكى و دامەزرانى دڵ و بەندایەتیی سانغى له دلدنا دامەزرا . سەلمانى
 فارسىش له حەزرتى ئەبووبەكرەوه ئەمەى بۆ ماپەوه . ئىمام قاسمى كۆزى
 موخەمسەدى كۆزى ئەبووبەكریش لەوهوه . ھەروەھا باپەزىدى بەسظامىش
 له ئىمام جەعفەرى صادقەوه ئىستىفادەى نوور و بەرەكەتى كرد .

بۆجى ناوى تەرىقەت لەناو ئەصحابەو تايەیندا نەبوو ؟

له زمانى حەزرتەدا نوورو بەرەكەتى هاوژىيەتیی پىنغەمبەر دروودى
 خواى لەسر بى ، ئەوەندە فراوان و عالەمگیر بوو ، حیسابى نەئەكرا .
 ھەروا له زمانى تايەینیشدا ھەرچەند ئەو شىوھ پىشووھ نەمابوو ، بەلام
 پاشماوھى نوورى بەرەكەتى زمانى پىنغەمبەر ھىشتا گەلج زۆر بوو و
 مەجالى ئەوه نەبوو كەسێ بەتايەتیی مەشھوور بىن بە مورشىد و مورەببى .
 بەلام له سەدەى پاشموھدا كەسانى نەزان و بىئاگا له خوا و دنیاپەرست
 ئەوەندە زۆر بوون پیاوانى ژاستەقینە وەك ئەستىرەى شەوى تارىك
 دیارىیان ئەدا و بە يەكە يەكە ئەزمىران ، بۆیە يەكە يەكە ئەوكەسانەى
 بە هاوژىيەتیی پیاوھ بەرزەكانى وەك خولەفای ژاشیدین و ئەصحابە و

تایمین په‌روهرده بووبوون که ناریان گرت و له‌هه‌لی فساد و خراپه و
 بڼ‌ئاگایی دوورکه‌وته‌وه . ئه‌وانه‌ش که ئه‌یانویست بچنه سهر زه‌وشت و
 خوی ئه‌وان ده‌وری ئه‌وانیان ئه‌دا و له‌وان خزئه‌بوونه‌وه و له‌سهر زه‌وشتی
 ئه‌وان ده‌ستیان ئه‌کرد به‌عیاده‌ت و ئاین په‌روم‌ری و زوهد و خه‌لوه‌ت و
 پاک‌کردنه‌وی نه‌فس له‌زه‌ذیله و خراپه و وه‌رگرتنی خووزه‌وشتی پاک و
 به‌رز که پیتی ئه‌وترئی غه‌زای گه‌وره (الجهاد الاکبر) که غه‌زای نه‌فسه .
 ئه‌م که‌سانه ئه‌بوون به‌پیشه‌نگ و پیشه‌وای موسولمانان و دیاره هه‌ریه‌کئی
 له‌مانه زئی و شوئیتیکی تایه‌تیی بو‌خوی و مرئه‌گرت .

بۆ‌نموونه ئه‌م ئادابه‌ی که ئه‌مزۆ مه‌شه‌وره به‌ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی ،
 وه‌ختی خۆی له‌سه‌رده‌می هه‌زرتی ئه‌بووبه‌کری صیددیقه‌وه خوای لڼ
 زازی بڼ تا زه‌مانی شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی ناو‌زاوه به‌ته‌ریقه‌تی
 (صیددیقی‌یه) ، له‌سه‌رده‌می شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی‌شه‌وه تا سه‌رده‌می
 خواجه‌عه‌بدولخالقی غه‌جده‌وانی ناو‌زاوه به‌ته‌ریقه‌تی (طه‌یفووری‌یه) و ،
 له‌سه‌رده‌می خواجه‌عه‌بدولخالقی‌شه‌وه تا سه‌رده‌می سه‌ید موحه‌مه‌دی
 بوخارایی که مه‌شه‌وره به‌(شاهی نه‌قشه‌ند) ناو‌زاوه به‌ته‌ریقه‌تی
 (خواجه‌گان) و ، له‌سه‌رده‌می ئه‌ویشه‌وه تا سه‌رده‌می خواجه‌عه‌به‌یدوللای
 ئه‌حرار ناو‌زاوه به‌ته‌ریقه‌تی (نه‌قشه‌ندی‌یه)^(۱) و ، له‌سه‌رده‌می خواجه
 عوبه‌یدوللای ئه‌حراریشه‌وه تا سه‌رده‌می سه‌ید ئه‌مه‌دی فارووقی
 سه‌ره‌یندی ناو‌زاوه به‌ته‌ریقه‌تی (نه‌قشه‌ندی‌یه‌ی ئه‌حراری‌یه) و له‌

(۱) له‌به‌رئه‌وه که سوورته و صیغه‌تی که‌مالی حه‌قیقی که پتوه‌ندی ته‌واو و
 حوزووری دله به‌ته‌وه‌ججه‌اتی پیر له‌دلی مریددا نه‌قشی به‌ستوه ،
 یا له‌به‌رئه‌وه که ذیکری ناوی خودا له‌دلی مریددا دامه‌زراوه و نه‌قشی
 به‌ستوه ، یا له‌به‌رئه‌وه که سوورته‌ی پیر که ناوئه‌بری به‌سوورته‌ی
 زا‌بیطه له‌دلی مریددا دامه‌زراوه و به‌هۆی ئیستیمداد له‌زۆحانیه‌تی پیره‌وه
 پتوه‌ندی مرید گه‌یشتوه به‌پایه .

سەردەمی ئىمامى زەبىيانى شەھوە كە ھەموو ئەوليا ھاودەنگن لەو ھەدا كە تازە كەرمەھى ھەزارى دووھەمى ھىجرىيە ناوئزاوہ بە تەرىقەتى (موجەددىدىيە) و ئەم ناوہ تا سەردەمى شاھ مەظھەرى مامۆستاي شاھ عەبدوللاى دىھلەوى بەردەوام بووہ . لە سەردەمى ئەويشەوہ بە تەرىقەتى (مەظھەرىيە) ناوبانگى دەركردووہ و ، لە سەردەمى مەولانايشنا مەشھورور بووہ بە (خالیدیيە) . بە ھەر حال ئىستا لە ناو مەنسووبە كانى ئەم تەرىقەتەدا ناوى (نەقشبەندىيە) باوہ .

بۆچى بە ئەھلى تەصەووف ئەلین (ئەھلى تەصەووف) ؟

بیر و زای جیاواز زۆرە كەوا بۆچى (صوفیە) یا (اھلى تصوف) وا ناوئزاوون . مەعقوولترى ئەو بیر و زایانە ئەوہیە كە ھەر لە زەمانى پیتخەمبەرەوہ (دروودى خوای لىح بىح) بەرگى زبرى خورىيان لەبەر كردووہ كە بە عەرەبى پىتى ئەلین (صوف) و نىسبەت بۆ لای (صوف) ئەبى بە (صوفى) و بە كۆمەلە كەش ئەوترى (صوفیة) یا (اھلى تصوف) . ھەسەنى بەصرى فەرموویەتى : « لقد ادرکت سبعین بدریا كان لباسهم الصوف » واتە : ھەفتا كەسم لە ئەصحابەى غەزای بەدر دیوہ ھەموو بەرگى خورىيان لەبەردا بوو . خورىيشیان بۆیە لەبەر كردووہ كە گوئىيان بە دنیا ئەداوہ و خەرىكى عیادەت و طاعت بوون و لە سووچى مزگەوتەكانا كۆبوونەتەوہ و ھەك فەقیرانى ئەصحابەى موھاجیرین كە لە مەككەوہ كۆچیان كۆرەبوو بۆ مەدینە و پىيان ئەوتن (اھلى صفت) و خوا لەبارەیانەوہ فەرموویەتى : « للفقراء الذين أحصروا في سبيل الله لا يستطيعون ضربا في الأرض ، يحسبهم الجاهل اغنياء من التفف ، تعرفهم بسيماهم لا يسألون الناس الحافاً » واتە : (خىر بكن) بەو ھەزارانەى لە زىي خوادا زىيان لىح بزاوہ ، ناتوانن بە ولاتا بگەزىن (نانن بۆ خوڤان پەیدا بكن) ، ئەزان لەبەر دەس پان

نه کردنه و بیان وانه زانې د هوله مه نندن ، داوای هیچ یارمه تی بهك له خه لك
ناكهن .

نه وگه سانه ی ئاده میزاد له هاوړی به تی یانه وه پې نه گات

نه وگه سه ی كه بو دوزینه موی زنگای خوا په رستی راسته قینه وهك
بیله ی چاو وایه و بو په روه رده كرن وهك چرای تاریكه شه و وایه پنی نه لین
(وله ی و مورشید) و (شیخی طه رقه ت) . و له ی كه سیكه به پنی توانا خواناس
پې به ذات و صیفات و ، له هر سې پایه كی (تمقوا) دا كه بریتین له پاکی
له گومزایی كوفر و له چلكی گوناھی گموره و له پیوه ندی نازموا به
(ما سوی الله) غیری خوداوه ، گه یشتیته پله یه كی به رز و واجب و سوننه ت
به پنی ده سه لات به چنی پنی و خوی له حرام و مه كروه و پیارزی و له
زیانا بیر له خوا بكاته موه و به ناخی نه م بیر كرده و دا چوپې .

نیشانه ی و له ی نه مویه ئینسان به هاوړی به تی كرنی دلی پز نه پې له
متانه و خاتر جمع نه پې و له سه رمای دل ساردی له دین ززگاری نه پې و به
نه شته ی خواناسین دلشاد نه پې و له پیوه ندی زوچون به بیري نامه به ستلا
نژاد نه پې . زادی زنگی و زاستی و ئیستیقامت و به رده و امیی یادی حق
ومر نه گری و له سه ر پیزه وی لې كرنی شه ریمه ت پایه دار نه پې .

نآدابی پیزه وانی ته ریفه تی نه قشبه ندی

وهك باسان كړد هه موو ته ریفه ته كان بریتین له زنگای فرمان به داری
خوا به ساغی و دلسوزی . كهواته خهريك بوون به ته ریفه ته موه له زاستیدا
خهريك بوونه به زاستی به نآدابی شه ریمه ته موه .

نادابی مرید له تهریقه‌تی نه‌قشبه‌ندیشدا ، وهك له تهریقه‌ته‌كانی‌تردا بریتی‌یه له پیژه‌وی‌کردنی‌کیتاب و سوننه‌ت و ، خۆ‌پاراستن له هه‌موو بیدعه‌ت و گومزاهی و گونا‌هباری‌یهك و ، به‌رده‌وام‌بوون له به‌جی‌هینانی‌فرز و سوننه‌ت و قورئان‌خویندن و سه‌له‌وات‌حانا له پیغه‌مبه‌ر دروودی‌خوا‌ی‌لیج‌بج و ، بیر‌کردنه‌وه له خوا‌وه‌ند و پاراستنی‌ده‌ست و دم و پج و چاو و گوئی و زوبان و هه‌موو نه‌ندامانی‌له‌ش له هه‌موو جینایه‌ت و هه‌رامیك و ، پاراستنی‌دل له ئاره‌زووبازی‌به‌لكو له یادی‌غیری‌خوا و ، تازه‌کردنه‌وه‌ی‌ده‌ست‌نوێژ بو هه‌موو نوێژه‌كان و ، پشت‌گوئی‌نه‌خستی‌نوێژی‌جهماعت و جومه‌ و ، خوشتنی‌هه‌موو زۆژتکی‌جومه‌ و ، به‌جی‌هینانی‌نوێژی‌ئیشراق و نوێژی‌چیشه‌نگا و نوێژی‌ته‌راویح و (صلوة‌التسبیح) و نوێژی‌ (اوائین) و ، ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی‌تیوانی‌به‌ره‌به‌یان و خۆر‌كه‌وتن و تیوانی‌نوێژی‌شیوان و نوێژی‌خه‌وتنان‌به‌یاد‌کردنه‌وه‌ی‌خوا و فه‌رمان‌به‌رداری‌لیج‌کردنی ، ئه‌مه‌هه‌مووی‌سه‌ره‌زای‌سوننه‌ته‌كانی‌پیش و پاش‌نوێژ .

هه‌روه‌ها‌خویندنی‌سووره‌تی (ته‌باره‌ك) له هه‌موو شه‌ویكدا و ، به‌رده‌وامی‌ده‌سنوێژ و ، نووستن‌به‌ده‌سنوێژه‌وه‌ و ، موخاسه‌به‌ی‌نه‌فس له‌سه‌ر هه‌موو‌کرده‌وه‌یه‌کی‌ئاشکرا و په‌نامه‌کی و ، مورا‌قه‌به‌ی‌حه‌ق له‌خه‌لوه‌ت و جه‌لوه‌تا و ، تیکۆشان‌بو‌ئوه له هه‌موو‌گوفتار و زه‌فتاریکا‌به‌جی‌هینانی‌فه‌رمانی‌خوا‌مه‌به‌ست‌بج .

له‌سه‌ر مریدیش‌پێویسته ، وهك له‌سه‌ر هه‌ر موسولمانی‌کی‌تر‌پێویسته‌فیری‌هه‌موو‌باوه‌ژ و حوکمی‌کی‌شه‌رعی‌بج و هه‌موو‌عیاده‌تیك‌بزانی ، ته‌نانه‌ت‌ئه‌گه‌ر‌بتوانی‌فیری‌ئه‌حکامی‌موعامه‌لاتیش‌بج . ئه‌گه‌ر‌خوینده‌واریش‌بوو ، به‌پیتی‌توانا‌خه‌ریکی‌عولومی‌دینی‌بج‌وه‌ك‌ته‌فسیر و‌حه‌دیث و عه‌قاید و شه‌رع و کتییی‌به‌سوودی‌تری‌دینی . به‌تایبه‌تی‌له‌کاتی‌کا

که له مورشید بزاین موتالای یه کی له م چوار کتیبه بکا (احیاء علوم الدین) ی
 نیمامی غزالی ، (قوت القلوب) ی نه بو و طالیبی مه ککی ، (الرسالة) ی
 قوشه یری ، (عوارف المعارف) ی سوه ره و مردی ، بوئه وهی له زئی و
 شوینی نه ولیا دور نه که و تته وه .

یه کینکی تر له نه ره که کانی سه رسانی مرید نه وه یه که وا له غه یری کاتی
 و عظ و غیرشاددا یا به ته نیا خه ریکی ذیکر و یادی خوا و تاعه ت کردن یی یا
 له ناو کومه لی مه لایانی خوا ناسدا یی یا له گه ل نه هلی دلدا زا بو زئی و به
 یی نا چاری له گه ل که سانی وا زانه بو زئی که نه هلی غه فله ت و گونا هباری بن ،
 به تاییه تی نه وانه ی که بیر و باوم زیان خراپه . هه روه ها نه یی له هه ر
 کرداری تکی وا دور که و تته وه که بو نی زیا و ناساغیی لی یی . قسه و خواردن و
 نووستنی نه وه نده ی پیویست یی . موجه له به پیتی پیویست بکا به خووی
 خووی و دهر و ناوی له گه ل خه لک وه ک یه ک یی . دمه دهم له گه ل که سانی
 نه فام و یی عه قل نه کا . هه ول بدا بوئه وه که تینکه لی کردار و زموشتی خراپی
 وه ک فیز و حه ز له ناو بانگ و دهر که وتن و به خیلی و هیوای دور و دریزی
 نازه وا نه یی . خووی به زل و خه لک به یی بایه خ نه زانی . سه عدیی شیرازی
 نه لی :

مرا پیر دانای مرشد شهاب
 دو اندرز فرمود بر روی آب

یکی آنکه با خویش خودبین مباش
 دگر آنکه با غیر بدبین مباش

واته : زئی پیشانده ر و پیری زانام شیخ شهابی سوه ره و مردی ، کاتی
 که به سه ر ناوی دمجله وه بووین ، دوو ناموزگاریی کردم ، یه که م نه وه که
 له گه ل خو مئا خو م لا چاک نه یی و دووهه میش نه وه که له گه ل خه لکدا
 خه لکم لا خراپ نه یی .

ههروا ئه‌بێ تا پیتی بکری ههول بدا بو چاک کردنی قیوانی موسولمانان و
خزمت کردنی ئه‌وانه‌ی پتیوستان به یارمه‌تی به .

ئادابی مرید له گه‌ل مورشیده که یدا

ئادابی مرید له گه‌ل مورشیده که یدا بریتی به له چه‌ند شتیك . به کهم :
ئه‌وه که به دل و زمان حورمه‌تی بگری و قه‌دری بزانی ، به لام به سه‌رجی له
زاده‌ی ئیعتیدال ده‌رنه‌چن و نه‌گاته پله‌یه‌ك که پیچه‌وانه‌ی شرع بێ ،
بۆ نموونه به‌جۆری له‌به‌ری هه‌لسیته‌وه بگاته زاده‌ی زو‌کو‌وع و سو‌جو‌ود ،
هه‌روه‌ها وانه‌زانی ئه‌و مورشیده‌ی ئا‌گای له شتی غه‌یبی هه‌یه یاخود
بێ‌خواستی خ‌وای گه‌وره شتیکی بێ ئه‌کری .

دووه‌م : ئه‌وه که به‌گۆیره‌ی توانا مورشیده‌ما‌که‌ی خ‌وی خ‌وش‌بویت و
تێ‌ب‌ک‌وشن بۆ زیاد‌بوونی خ‌ۆشه‌ویستی ئه‌و له دلیا . سیه‌م : له هیچ کارێکا
خه‌یانه‌تی له‌گه‌ل نه‌کا . چاره‌م : زه‌خته له کردار و کرده‌وه‌کانی شیخه‌که‌ی
نه‌گری و ، ئه‌گه‌ر شیخ کارێکی کرد که به‌دی‌مه‌ن لای ئه‌و نازه‌وا بوو ، ماده‌م
بۆ ئه‌وه‌ ب‌شن که ته‌ئویلی بکا ، بۆی ته‌ئویل بکا . ئه‌گه‌ر بۆ ئه‌وه‌ش نه‌ئه‌شیا
که ته‌ئویلی بکا ، خ‌وی به وه‌سوه‌سه و خه‌یالاته‌وه نه‌هێلته‌وه و پرسیا‌ری
زازی ئه‌و کرداره یا ئه‌و گو‌فتاره‌ی لێ بکا بۆ ئه‌وه‌ی زاستی بۆ ده‌رکه‌وێ .

پینجه‌م : هه‌ر حاله‌تیکی لێ زوو بدا له خزمه‌تی شیخه‌که‌یدا به‌یانی بکا .
شه‌شه‌م : له ئیسی ئیراده‌ت و سولووکنا به‌زاستی مرید بێ و وه‌ختی خ‌وی
به‌فیرۆ له‌کیس نه‌دا . هه‌وته‌م : شیخه‌که‌ی هه‌ر فرما‌تیکی بێ سپارد بێ ته‌فره
چی به‌جی بکا ، به‌لام له هه‌موو شتیکا شو‌تی نه‌که‌وێ ، به‌لکو ته‌نها له‌و
شانه‌دا که شایانی شان و شو‌ین و پایه‌یه‌تی . هه‌شته‌م : ئه‌گه‌ر که‌سی

دروودی خوی لیج بیج به بهره‌کته‌تی هاوژئی‌یه‌تیی ئەم دلیان نوورانی بووه و بوون به مەظه‌ری عولوومی زەبیانی به‌جۆری که قاییلی باس‌کردن نی‌به .

دووه‌م : زایطه‌ی مورشید که بریتی‌به له به‌ستنه‌وه‌ی دل به مورشیده‌وه . ئەم‌هیش دوو جۆره . مەشهوره‌که‌یان ئەوه‌یه مرید له‌پاش ده‌ست‌نوێژ گرتن زوو به قیله دابنیش و چاو به‌یه‌کا بنج و به خەیاڵ و ابزانی مورشیده‌که‌ی له بهره‌میا زوو به‌زویی ئەم دانیشتوووه و، زۆحی پز ئەنواری حەزرت (د) له‌ناو دلی یا له‌سه‌ر سینه‌ی مورشیده‌که‌ی دابن و بزیری ئەوه بدا که هه‌میشه نوور و بهره‌کته له‌لای ذاتی خواوه دیتە‌خوار بۆ‌سه‌ر فه‌خری عالم که‌وا له‌ناو دلی یا له‌سه‌ر سینه‌ی مورشیده‌که‌یدا و له حەزرتیشه‌وه دائه‌په‌ژئی بۆ ناودلی مورشیده‌که‌ی و له‌وئ‌یشه‌وه وه‌کو ئاوی پلوسک دائه‌په‌ژئی بۆ سه‌ر دلی خۆی و ، ده‌وام بکا له‌سه‌ر ئەم جۆره فکر و بیر‌کردنه‌ومیه تا هه‌ست ئە‌کا دلی نوورانی بووه و ، چەندی له‌توانادا بیج له‌سه‌ر ئەم پیومه‌ندی‌یه به‌شدار بیج به‌ته‌مای هاتنی بهره‌کته .

نامه‌شهوره‌که‌یشیان ئەوه‌یه که سووره‌تی مورشیده‌که‌ی له‌ناو سینه‌ی خۆیا دابن و زۆحی فه‌خری عالمه‌میش (د) له‌ناو دلی مورشیده‌که‌یدا قه‌رار بنا . جا به‌شیه‌ی پیشوو مولا‌حظه‌ی بهره‌وامی هاتنه‌ خوارموه‌ی بهره‌کته بکا له‌لاین حەزرتی حەق ته‌عالاوه بۆ سه‌ر زۆحی حەزرت (د) و له‌ویشه‌وه بۆ ناو دلی مورشیده‌که‌ی و له دلی مورشیده‌که‌یشه‌وه بیته خوارموه بۆ دلی خۆی که مرید و خاکساری ئەوه .

به‌لگه له‌سه‌ر زاستی ئەده‌بی‌یه‌که‌م و دووه‌م به‌عنی هاوژئی‌یه‌تیی مورشید و زایطه‌ی قه‌لبی معنه‌وی ئەوه‌یه که خوی گه‌وره‌فه‌رمووبه‌تی : « یا ایها الذین آمنوا اتقوا اللهَ وكونوا مع الصادقین » واته : موسولمانینه خۆتان له‌فه‌رمانبه‌رداری نه‌کردنی خوا زاگرن و له‌گه‌ل زاستان بن . بوونیش

له گه‌ل ژاستان به‌شپوره‌ی ظاهر ئه‌بج که بریتیه له‌و هاوژئی‌یه‌تی و
 خۆشه‌ویستی‌یه‌ی باسمان‌کرد و ، به‌شپوره‌ی معنه‌وی‌یش ئه‌بج وه‌کو ئه‌و
 هاوژئی‌یه‌تی‌یه‌ی که به‌زایبته‌ی مورشید دیته‌بج ، به‌لکو هاوژئی‌یه‌تی
 مورشید به‌معنای یه‌که‌م به‌بیریتیه‌ندی دل ته‌ئیری ژۆحی نی‌یه ، به‌لام
 هاوژئی‌یه‌تی معنه‌وی و پیتوه‌ندی ژۆحی به‌ته‌نھا سوو‌ده‌خشه و ئه‌بج به
 هۆی په‌رده‌لادان و دهرک پین‌کردنی پایه‌ی خاسانی خوا ، به‌لکو خواجه
 عوبه‌یلوللای ئه‌حرار فرموویه‌تی ئه‌وه‌ی که خوا فرمانی پین‌داوه هه‌ر
 بریتیه له‌تیکه‌لیی ژۆحی و بوون له‌گه‌ل مەردانی دەررون و نیاز پاک و
 ژموشت باش به‌دل و گیان . ئه‌مه‌یش زایبته‌یه وه‌ک مشهوره .

دووهم فرمان‌دانه به‌و خیطابه که له (ته‌حیات) دا له‌گه‌ل چه‌زره‌تدا
 ئه‌کرئی دروودی خوای له‌سه‌ر بچ که نوێژکه‌ر ئه‌لچ : « السلام عليك ايها
 النبي ورحمة الله وبركاته » . ئه‌م خیطابه که به‌لگه‌ی دروستی حازرکردنی
 ژۆحانیه‌تی پینغه‌مبه‌ره (د) له‌کاتی نوێژدا ، ئه‌بج به‌به‌لگه‌ی ئه‌وه که‌وا
 حازرکردنی ئه‌و ژۆحانیه‌تانه‌یش دروسته که سوودیان لچ وه‌رئه‌گیری .

هۆی سینه‌می گه‌یشتن به‌خوا ذیکری په‌نامه‌کی‌یه . ذکری په‌نامه‌کی
 دوو جوړه . یه‌که‌م هینانی ناوی جه‌لاله‌یه که (الله) یه به‌زوبانی دل . ئه‌م جوړه
 ذیکره به (معنن) له‌مه‌ژئی ئه‌ولیا مورشیده‌کانه‌وه ژۆیشتووه تا ئه‌گاته
 چه‌زره‌تی ئه‌بووبه‌گری صیلدیق .

ئادابی ئه‌م ذیکره ئه‌مه‌یه که مرید ده‌سنوێژ بگری و بزواته شویتیکي
 خه‌لوت و په‌نامه‌کی‌یه‌وه دوو زکات سوننه‌تی ده‌سنوێژ بکات ، جا ژوو به
 قیله‌دابیشی بیست و پینج جار ئیستیغفار بکات و بلجی (استغفر الله . .
 استغفر الله) . به‌دل به‌ژاستی ، داوای لچ‌بووردن و چاوپۆشی له‌خوای
 گه‌وره‌بکا بۆ گونا‌هه‌کانی . پاش ئه‌مه‌ چه‌ند ده‌قیقه‌یه‌ک ته‌سه‌ووری مردنی

خۆی بکا و وابزانی ئەوکاتە مردوووە و پرسیاری قیامەتی لێ ئەکەن ، واتە
 وابزانی لە قەبردا یە و مەلاییکە پرسیاری لێ ئەکەن . پاش ئەمانە فاتیحە
 لە گەل سوورەتی ئیخلاص (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ) بخوینێ و خێرە کە یان
 بە دیاری ژەوانە بکا بۆ حەزرەتی فەخری عالەم (دروودی خۆی لە سەر بێ) و
 بۆ پێنە مەبەرە کانی تر و ئەولیا و صالحان و بە تاییەتی زنجیری طەریقەتی
 نەقشبەندی و ئەناو ئەمانە دا ناوی حەزرەتی ئەبووبەکر و غەوئی گەیلانی و
 مەولانا خالیدی نەقشبەندی و مورشیدە کە ی خۆی بە تاییەتی دیاری بکا .

پاش ئەوە کە مێک زایطە ی مورشیدە کە ی بکات و داوای یارمەتی لێ
 بکات بۆ فوتووجی زۆحی خۆی ، ئەمجار چا و بنێ بە یە کنا و زوبانی لە
 ئاسمانە ی دەمی توند بکات و لیبی بنوو قینێ و بە خەیاڵ وشە ی پیروزی
 (الله) بە سەر دلیدا یینێ وەک بلیی بە دل ئە لیت (الله) و لە کاتی ئەم ذیکرە دا تا
 ئە توانی سەرنجی ئەوە بدات کە زوی هەر لە خوا یە و ژەمانە ندیی ئەوی
 ئەوی و ئەوی مە بە ستە « اللهم انت مقصودی و رضاك مطلوبی » .
 ئە یسبێ لە کاتی ئەم ذیکر کردنە دا هەمیشە چاوە ژوانی هاتنە خوارە وە ی
 بەرە کە ت بکا لە ذاتی خوا وە بۆ ناودلی . ئە بێ هە ناسە یش ئە دا تا تە نگە نە فس
 ئە بێ ، ئە و جار هە ناسە یە ک بە دا و هە مووکاتی بە پێی توانا لە سەر ئەم ذیکر
 بە رده وام بێ تا دلی نوورانی ئە بێ و بە بێ یختیاری خۆی ، یادی خوا
 ئە کاتە وە .

پاش ئەوە کە دلی کە و تە ذیکر کردن ، ئەم ذیکرە بگوتزیتە وە بۆ ناو
 لە طیفە ی (زۆح) کە وا لە ژێر گۆی مە مکی راستیدا . کە ئەمیش ذاکیر بوو
 بیگوتزیتە وە بۆ ذیکری (خەفی) کە لە لای ژاستی سینە وە یە ، جا بیگوتزیتە وە
 بۆ ذیکری لە طیفە ی (ئەخفا) کە وا لە ناوە ژاستی سینە دا ، جا بیگوتزیتە وە
 بۆ ذیکری لە طیفە ی (نەفس) کە وا لە دە ماغنا . کە ئەو لە طیفە یە ش کە و تە
 ذیکر کردن ئەمجارە پایە ی (سلطان الازکار) دیتە پێشە وە کە بریتی بە ئە وە

هرچی ئەندامانی لەش هەبە مۆنەوومر ئەبن و ئەکەونە ذیکرکردن .

ئەبج بیشزانین کە ئەم پینج لەطیفەیی بەیانمان کردن کە لەطیفەیی قەلب و زۆج و سیزۆ و خەفی و ئەخزان ، لە عالیەمی ئەمرن کە خۆای تەعالا بە ئەمری (کنن° فیکون) دروستی کردوون لەگەڵ لەطایفی عالیەمی خەلق کە لەطیفەیی نەفس و چوار زەگەزەگە (العناصر الاربعة) ن . ئەم پینج لەطیفەیی ماددین و مادەم لەطیفەیی نەفس نوورانی بوو ، ئەم لەطایفی چوار زەگەزیشە نوورانی ئەبن .

جۆری دوو هەمی ذیکری پەنامەکی ذیکری (نەفی و ئیشبات) ه بە کەلیمەیی (لا اله الا الله) . ئەم ذیکرەیش هەر وەک ذیکری بەکەم ئەولیا بە (معنن) زیوایەتیان کردوووە تا ئەگاتە حەزرتی ئەبووبەکری صیددیق خۆای لێ زازی بێن .

ئادابی ئەم ذیکرەیش ئەو هەبە کە شەخسی ذیکرکەر دەست نوێژ بگریت و دوو زکات نوێژی سوتنەتی دەست نوێژ بکات ، جا زوو و قیبلە دابنیش و زوبانی بلکینێ بە ئاسمانەیی دەمیەو و دانی بە دانیەو و لێوی بە لێویەو و هەناسە هەلبکینێ لە ژێر ناوکەو لەگەڵ خەیاالی لەفظی (لا) تا ئەگاتە ئاخیری دەماغ و لە دەماغەو لەفظی (اله) زاکینێ تا سەر شانی زاست و لە سەر شانەو لەفظی (الا الله) بە دلایا بپینێ و لەگەڵ ئەم مولا حەفانەدا هەمیشە پێویستە بە کەتیی ذاتی خوا لە دلایا زابگری . جار جاریش لە ماوەی ئەم ذیکردا بە دل بلی : « اللهم أنت مقصودی و رضاك مطلوبی » . پێویستیشە لەگەڵ ئەم ذیکردا چاوەزوانی هاتنە خوارەووی زەحمەت و بەرەکەت بێن لە ذاتی خواو .

هۆی چوارەمی بە خوا گەشتن (تەو ججوه) و (مورا قەبە) یە . تەو ججوه و مورا قەبە بریتی بە لەو کە مرید هەمیشە معنای ئیسمی ذات

له دلیدا زابگری و به هیچ جورئی له خوا بئ ئاگا نه بئ . جا که حالی گه یشته
ئهم پله به سه ره تایی (فهنا) ی بۆ پهیدا ئه بئ .

ئهم ئادا بانه ی به یانمان کردن ، ئه بئ هموویان له ژیر سییه ری
مورشیدی ته و او و ته و او که ردا جی به جی بکری . به قهطعی مهیدانی ئه وه
نه دراوه ئاده مزاد له خۆیه وه به بئ مورشید دهست بکا به مورافه به و ذیکر و
ئادا به کانی تری طه ریه قهت .

به لگه ی شه رعی بۆ ئهم ذیکری په نامه کیه له قور ئاندا زوره وه کو
ئایه تی « واذکر رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ » واته : له دلی خۆتا یادی خوا بکه و
ناوی بهیته ، یا « ادعوا ربکم تَضَرُّعًا وَ خِيفَةً » واته : بۆ پازانه وه و
له ترسانا بانگ که نه خوا وه ند ، هه روا وه که هه دیقی قودسی که ئه فه رمویت :
«أنا عندَ حَسَنٍ ظَنٍّ عَبْدِي بِي وَاَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي ، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ
ذَكَرْتَهُ فِي نَفْسِي ، وَ إِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتَهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُ » واته
من به گوزره ی گومانی چاکی به ندهمم به خۆم . من له گه لیبی ئه گه ر یادم
بکاته وه . ئه گه ر له دلی خۆیدا یادم بکاته وه ، منیش له دلی خۆمدا یادی
ئه که مه وه . ئه گه ر له ناو کۆمه لیکشدا یادم بکاته وه ، له کۆمه لیکه
چا که ردا یادی ئه که مه وه . هه روه ها وه که فه رمووده ی پینه مبه ر که
فه رموویه تی : « خَيْرُ الذِّكْرِ الْخَفِيُّ وَ خَيْرُ الرِّزْقِ مَا يَكْفِي » واته : چا که رین
یادی خوا یادی ته به نهی . چا که رین زۆزی یش ئه و زۆزی به یه ئه وه نده ی
پتویستی ئاده مزاد بئ . زاسته که شی مه به ست له ناوردنی خوا به زمان
زوون کردنه وه ی دله ، که واته ناوردنی خوا به دل چینگه ی ئیعتیاره .

ئیسامی نه وه وی له (الأذکار) دا فه رموویه تی : ذیکر به دل و به زوبان
ئه بئ . باشتیش ئه وه به هه ردوکیان بئ پیکه وه . ئه گه ر هه ر له سه ر
به کیکیان کورتی هه لینا ئه وه ذیکری به دل خیری زۆرتره و گه وره تره .

شیوهی ختم له طهریقه تی نه قشبه ندیدا

ختمی خواجه عه بدولخالقی غه جده وانی به مجوره یه :

(۲۵) جار (استغفر الله)، زایبته ی مورشید، (۷) جار سوورته تی (فاتیحه)،
(۱۰۰) جار سه لاوات به وتنی (اللهم صلّ علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه
وسلّم) ، (۷) جار سوورته تی (الم نشرح) ، (۷) جار سوورته تی (اخلاص) ،
(۱۰۰۱) جار سوورته تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی خواجه گانش به مجوره یه :

(۷) جار سوورته تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۷۹) جار
سوورته تی (الم نشرح) ، (۱۰۰۰) جار سوورته تی (اخلاص) ، (۷) جار
سوورته تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی شاهی نه قشبه ندیش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایبته ی مورشید ، (۱۰۰) جار سه لاوات ،
(۵۰۰) جار (یا خفیّ اللطاف أدركنی بطفك الخفیّ) ، (۱۰۰) جار
سه لاوات .

ختمی خواجه باقی بالله یش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایبته ی مورشید ، (۷) جار سوورته تی
(فاتحه) ، (۱۰۰) جار (سه لاوات) ، (۵۰۰) جار (یا باقی أنت الباقي) ، (۷)
جار سوورته تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات .

ختمی یمامی زه بیانی یش به مجوره یه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایبته ی مورشید ، (۷) جار سوورته تی
(فاتیحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار (لا حولَ ولا قوّةَ الا

بالله) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی شیخ موحه مهد معصومی موجه دیدی ش به مجوره به :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۵۰۰) جار
(لا اله الا انت سبحانك انى كنت من الظالمين) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی شیخ موحه مهد صاحبی برای مهولانیش به مجوره به :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰)
جار سه لاوات ، (۹۹) جار (عسى ان يبعثك ربك مقاما محمودا) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی هه ندی ئه ولیایش به مجوره به :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار (عالم
الغیب والشهادة الكبير المتعال) ، (۱۰۰۰) جار سه لاوات •

ختمی هه ندی ئه ولیای تریش به مجوره به :

(۲۵) جار (استغفر الله) : زایطه ی مورشید ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات ، (۸۱) جار ئایه تی (ومن يتق
الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب ، ومن يتوكل على الله
فهو حسبه ، ان الله بالغ امره ، قد جعل الله لكل شىء قدرا) ،
(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لاوات •

ختمی بچووکى خواجه گانیش به مجوره به :

(۳) جار (استغفر الله) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۳) جار سووره تی
(اخلاص) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱) جار سه لاوات •

پاش خەتیش عەشەرەيەك قورئانی پیرۆز ئەخوئیری و (۳) جار
سەلاوات بەدیاری ئەتیری بۆ زۆحی پێغەمبەر (د) و پێغەمبەرانى تر و
هەموو ئوممەتى پێغەمبەر بەتایبەتى خولەفای زاشیدین و ئەصحابەکانى تر و
ئالی پێغەمبەر و هەموو موسولمانان و بەمجۆرە خەتم دواى دى .

نامه کانی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مهولانا به کئی له بنووسه چا که کان بووه . نامه کانی که بؤ خلیفه و مه نسوب و دۆستان و گه و ره گه و رانی ولاتی ناردوون نمونه ی دازستن و پوختیی وته و جوانیی واتان . مهولانا له م جوره نامانه ی زؤر بووه ، گه لیکیان کوکراونه ته وه و دیاره گه لیکیشیان فهوتاون . واییمه لیره دا ته وه نده ی بهر ده ستان که وتبج له و نامانه ی نه یاننووسینه وه .

نامه ی به که م

بؤ به کئی له گه و ره بیوانی نووسیوه له وه لاهی نامه ی نه ودا

بسمه سبحانه .

امیدگاها ، داعیان پناها ! دراین وقت ادهم خامهء مشکین ختامه را در عرصهء نامهء رأفت علامه ، سرگرم میادین تبیان دم سردی و بی وفایی این فدوی نشان فرموده بودند ، رسید . سوادش سرمهء دیدهء فوآد ، و بیاضش صیقل آینهء مراد گردید .

قبله گاها ! بحقوق تملک ذره پروری ، و بظل ظلیل سایه گستری آن گوهر درج شاهوری ، و آن اختر رخشندمه برج مهتری قسم ، که تمام مضمون این مقال شامل حال این کمترین خالص البال است :

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاله
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان حال بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است :

جانا من از بعرض رسانم سریر فضل
مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
این مهر بر که بندم و آن دل گجا برم

و عذر خواهی زمان ماضی ، بی ادبی و زبان درازی بود .

زان سان گناه ما است نباشد زبان عنبر
ز آنجا که لطف تست تو خود عنبر ما بخواه

و بعد از این انشاءالله بنوشتن عریضها خواهم پرداخت ، و کرام
الکاتبین را از صریر خامه به تنگنای حیرت خواهم انداخت . والسلام .

نامه‌ی دوهفتم

بقیه کنی له خاوهن پایه‌گانی بابان

امیدگاہا ! چون مدهء متمادی محرومی دیدار ، و دوری خدمت آن
ملاطفت آثار ، چون زلف مهوشان گل رخسار ، و پیچ و تاب کاکل نوخطان
عنبر تثار ، متظاول ، و لاله‌سان داغ حسرت جدائی را بر دل اندوه منزل
محرومان نهاده‌است ، ازان جهت پیوسته نرگس‌وش دیده‌نم‌دیده بر شاهراه
انتظار گشاده ، بلکه بتقریب بفحوای (المراسلة نصف المواصله) خودرا
تذکار خاطر مهر اشتهار نماید .

بیمن هبوب نسیم مرحمت ربانی ، و مساعدهء اقبال و سعادت نواب

عظیم الشانی ، و ثالثاً بمیامن اتفاس آن فریدهء عمان رأفت و مهربانی ، همگی در لباس صحت ، و سوای حرمان خدمت ، در هیچ باب انکداری روی نداده .

امید با واردین گاهی بارسال احوال ، فرح بخش قلوب محرومان حضور شوند .

الأمر منكم ، والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیّهم

بق ملا محمدی نیمام

برادر عزیزم ، ملا محمد امام ! مورد عنایت ایزد علام باشند . کاغذ بوفق طلب شما روانه شد ، و کاغذ سفید که دارند به کاک محمود حواله ، و کتاب (فتح المبین) را هر قدر که نوشته‌اند برای این مسکین روانه نمایند که ضرورت باستعمالش داریم ، و ده غروش پول دوستی را روانه نمودیم بمعرفت ملا محمود مترجم اورا به تخم پیاز داده روانه نمایند .

اگر جای نشستن میبود البته شمارا در خدمت ملا محمود باینجا میطلبیدم . اما شما بهر طرف که تقاضای انتقال باشد مأذونند . واستادی و کاک مصطفی از حقیر بحسن سلوک مأمورند . عمر بیگ مردی فهیم و متأدب است ، و اخلاص نسبت باین مسکین هم دارد . اورا بیگانه ندانند ، و دو کلمه را بایشان هم نوشته‌ایم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چوارم

بؤ برادر یکی نه‌خۆش کهوتووی نووسیوه

تنت بنناز طیبیان نیازمند مباد

وجود نازکت آزرده گزند مباد

سلامت همه آفاق در سلامت تست

به هیچ عارضه شخص تو دردمند مباد

در این وقت مسوع گردید که خدا ناخواسته کمتر عارضه بمزاج وهاج
کثیر الابتهاج آن درة التاج راه یافته . خدا شاهد حال و آگاه ما فی البال
و خیر صدق مقال است از تاریخی که این خبر موخس اثر بگوش این یک
جهتی مظهر رسیده ، شب و روز علی‌الدوام دست دعا بدرگاه قادر لاینام
برداشته ، سلامتی ذات مستجمع الحسنات آن برادر نیکو علامات مسألت
مینماید ، که انشاءالله عن قریب از خزانه غیبیه شفای شافی و دوای کافی
بآن برادر از تن زیاده‌تر با جان برابر کرامت فرماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پینجه‌م

بؤ حوسه‌ین چاوه‌ش

حق سبحانه و تعالی ذات برادر دینی حسین چاوش‌را از شر مکاید
مخفوظ دارد . عالی جناب اخوی ملا محمد مردیست اهل علم
و صلاح ، و دوستی با این مسکین دارد . هرچند در عالم رفع ضرر
و طلب منافع چشم داشت و مراعات مومی الیه نمایند گویا با ما نموده‌اند ،

ایزد بیچون (تعالی شانه) عاقبت را بعافیت گرداناد . والسلام .
(خالد)

نامه‌ی شه‌شهم

له وهلامی بهکنی له گموره پیاواننا

بمرض میرساند که در او ان سعید ، و زمان خالی از وعید ، و هنگام
أسعد از صبح عید، نوازش نامچئه دال بر کمال اطفاف، و سراقراز نامه مشعر
بر وفور اعطاف ، مشتمل بر بقای آن نوباوه حدیقه امارت ، و آن باکوره
بستان صدارت ، بلکه آن گوهر درج وزارت ، بر میثاق قدیم ، با چاکر
صمیم و عهد و پیمان پیشین ، با غلام کمترین رقمزد کلک درر سلك منشیان
عطارد نشان شده بود رسید ، و این حوالی ازو روشن و رشک گلزار ارم
گردید . از بنده نوازی کم نشوند .

بر فوآد صداقت نهاد مبرهن و (أظهر من الشمس) است که دوام
و پابرجایی قبائی است خیاط ازل بر قامت آن سلسله جلیله اجداد کرام ،
و خلعتی است که بر بالای نجبای آن اولاد ذوی العز والاحترام بریده
و اندوخته اند ، بلکه مناقب وفا و عهد شیوه ستوده بزرگرا بزرگان
جهان ازان سلسله علیه از جامعه غیب آموخته و اندوخته اند ، و شرح
و تفصیل عبودیت و جان فشانی خود را سبب از کمال شیوع و ظهور بمثابه
اقامه حجت دانسته بر فورانیت نیر اعظم ، و مشابه استدلال و آدای برهان
شمرده بر حرارت عنصر چارم ، لذا بدعا ختم نمود و سایه عاطفت بر مفارق
بندگان فدوی ممدود باد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی حموتهم

بق محمد بهنگ ناویکی نووسیوه

حق سبحانه وتعالی ذات حمیده صفات برادر دینی احمد بگ بتوفیقات دارین موفق دارد . سبب به بقیهء جریمه که بر طایفهء (کمانگر) باقی مانده است ، و قدغن نموده‌اند که غله اوهارا کوفته ، عائد سرکار نمایند ، و عالی جناب ملا محمودرا هم دران جمع داخل نموده‌اند ، باوجود که مومی الیه علاوه علم و عمل و صلاحتی که دارد کمانگریها گریخته‌اند او نگریخته‌است ، و پیشتر هم داخل زمره اهل تجریم نبوده‌اند .

عالی جناب موما الیه بنا بخاطر این مسکین ازین تکلیف عفو فرمایند ، در حق شما بد نخواهد بود . دو کلمه‌را به کاربردست (البجه) نوشته که متعرض قوت موما الیه نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شته‌م

بق لای به‌کن له گموره پیاوان

حضرت مجدد تجرع میخانهء (منها ائتلف) ، و متحلی اطلاع پیمانهء (منها اختلف) ، اعنی اختر برج شرف و گوهر درج صدف (^۱) دامت مودته .

بعد از ادرار طاس دعوات وافیه ، بعقار مودت و محبت صافیه ، جرعه نوش رحیق مصفی‌را معافات می‌گردد که خاطر حزین بنا بجستجوی آثار فوآد رمیده ، که ملازم حضور آن مردمک دیده مییاشد علی‌الدوام خواهان

(۱) له ده‌سنووسه‌کمی بهره‌ستیشماندا نم شوینه هه‌روا به سپی‌به‌تی هیلکراپوهه .

در یافت لقا ، و جویای آن جوهر گنجینه بقا بوده ، و بنا بفقدان طالع آسما
آن هم دست نداد .

بفحوی کلمه (ما لا یُدرك کله ، لا یترك کله) برین معنی اقدام
نموده ، اظهار حیات کلمات ساخت ، و بترقیم (ذریعة المودة) خود را بوادی
تذکار انداخت . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نوهه‌م

بؤ لای تموره‌بمک

حق سبحانه و تعالی نسخهء جامعهء اخلاق حمیده آن دیباچهء مروت^(۱)،
و خلاصهء رسائل بزرگی و آدمیت‌را از تحریف نساخ کتابخانهء تقدیر
مصون ، و از خدشهء نوک کلک تبدیل و تغییر مأون دارد ، بمنه .

بعد از حک و اصلاح رسالهء (حاوی المقالات) صداقت معروض
میدارد که از وجه التفات نسخهء (اطباق الذهب) را دوباره بعنوان تمیم
ترجمه و حک و اصلاح آن روانه فرموده بودند ، با وجود وفور اشتغال
بال ، و کثرت تقلب احوال ، بقدر گنجایش وقت باصلاح کتاب مذکور
کوشیده ، و چشم التفات از مشاغل پوشیده ، هرچند شایستهء ترجمه باشد
از حل کلمات غریبه ، و تبیین تلمیحات عجیبه در میان سطور ، و حاشیئهء
کتاب مذکور ، نوشتیم .

(۱) مروت (ن) : مردیت .

اما چونکه بغير يك نسخه ازان در اين ديار بدست نيامده بود ، و آن بسيار پر غلط ، و خود کاتب ترجمهء مذبوره نبودمايم ، اگر تقصيري دران شده باشد عفو مأمول است ، و نیز تفصيل همچنان کتابی بدون شرح مبسوط بمجرد ترجمه بيان نخواهد شد ، لکن (ما لا يدرك كله ، لا يترك كله) .

در اثنای استعمال آن اگر ابهامی یادداشت خاطر شريف بوده باشد ، در وقت ملاقات از مخلص خود پرسیده انشاءالله واضح خواهد شد .
باقی بعاقبت محمود موسوم و بخاتمهء حسنی مختوم باشند ، آمين .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی دهم

له سهردهمی فقهی به تینا بؤ به کئی له گهوره گهورانی نووسیوه

داعیان امیدگاها ! الله المنه از حاصل کشتزار (مثل الذين ينفقون اموالهم) خرمن (من ذا الذي يقرض الله قرضاً حسناً) را بجهت ذخیرهء (يوم لا ينفع مال ولا بنون ، الا من اتى الله بقلب سليم) مالامال مشحون فرمودهء به نحویکه کافهء عباد الله از ترك و تاجیک و دور و نزدیک احدی نیست که بهره یاب نوالهء نوال کف دریا مثال آنجناب نباشد . آری :

چو خورشید تابان دهد فیض نور
نه نزدیک محروم ماند نه دور

ولاسیما این داعی صمیمی با وجود کمال استحقاق و بینوایی امید در روی زمین بغير آن حاتم خوی یگانهء زمانه ندارد ، و عریانی بدن او را از

استفاده علوم باز میدارد . لهذا خودرا از بهره‌مندان آن آستان میندارد ،
و اشتیاق کلمه جلیله (و أما السائل فلا تنهر) از شیشه شیشه شما
میشمارد . ظل ظلیل عالی لایزال باد . والسلام .

نامه‌ی یازدهم

بویه کن له خوشه‌ویستانی خوبی نووسیوه

سلامی باصفا تر از صفحات نافه تاتار ، و تحیات خوش‌نماتر از روایح
گل‌های بهار ، و دعوات سوزافزاتر از نعمات عنادل گلزار ، بر جناب آن
روشنی بخش دیده اشکبار ، و اندوه‌زدای فوآد شمار ، و آن مرهم سینه
مجروح خار ، و آن مایه زندگی و حیات روزگار ، و آن بهجت‌فزای خاطر
عاشقان دل‌فگار ، مهدی و مبعوث و ارسال و اصدار میگردد .

بعد از اهدای گلدسته ادعیه وافیه ، و پس از انهای سنبل نورسته
اثیه کافیه ، و نشر روایح طبله سربسته تحیه صافیه ، هویدا میشود .
اینکه اگر از روی وفور لطف جلیتی ، و از کمال اشفاق کلی متوجه
احوال شوند ، لسان حال همیشه بدین مقال مترنم است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ود بر گل و نسرين نگرم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشته خون باد

ذکر جواد خامه لنگ ، و عرصه نامه تنگ . نه اینکه شرح ماجرای
فراق کم است ، بکه زبان از کمال اشتیاق ابکم است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی دوازدهم

بق به کن له دوستانی خوئی نووسیوه

سلامی جان‌فزا خون نشاهه می
تحیاتی فزوتتر زان بیابی
بر ان نویاوه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

بعد از ارسال گلدسته سلام ، و پس از تهیه سنبل نورسته تحیات بی انجام ، چهره پرداز شاهد مدعا ، و برقع فگن عذار عذرای تمنا میگردد ، که از بسکه نشءونمای کشتزار ممالک وداد ، نه بحدیست که با شداد نائره هاجره هجران در طراوت نضارت او تأثر پدید آید ، و ترقی شاخسار گلبن گلزار کشور اخلاص از حد زیاده نه بقراریست از صرصر عاصف مخالف و امتداد زمان حرمان تحول و تذبذب نماید ، بر ذمه وفا کیش و رقبه صفوت اندیش خود متحتم شمرده . بتقریبی از تقریبات حسنه ، و وسیله از وسایل مستحسنة خود را ذره وار جلوه گر خاطر مهر اشتها نماید . لهذا این مدعا را وسیله ساخته که فلان کس عازم صوب سده سینه که کعبه مراد خواص و عوام است میشد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیازدهم

بق مهلا سوله‌یمان ناویکی نووسیوه که فمقی بووه

سلیمان ! تعطیل درینجا از تحصیل دگر جا برای شما خوبتر می‌انگاشتیم ، و لحظه لحظه انواع محصل تربیت بر نفس سرکشت می‌گماشتیم ، و دائما بذر نصائح در ضمیر شما میکاشتیم ، و شما را به مخلص وفا کیش خود محسوب میداشتیم ، و بامید شخصیت زیاده از مرکز خویش

برداشتیم . ومع هذا (خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم) ، واگر بدعايم ياد
کنی شاد شوی و الا ظن میر که آزاد شوی . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چواردهم

بؤ لای یه کنی له میره تموره کان

عدالت پناها ، داعیان امیدگها ! چونکه کلام ایزد بیچون علام ، ترغیب
عدالت حکام والا مقام ، طوطی وش شکر شکن نکته (اعللوا هو اقرب الی
التقوی) گویا ، و بموعظه سنیه (کلکم راعٍ و کلکم مسؤول عن رعیتہ)
رطب اللسان استعدا .

هرچند حکمت آموختن لقمانرا نارواست ، مرآت قلب شریفرا از
کدورات عزیمت مظالم و تعدی پرداخته ، به صیقل عدالت و مروّت مجلی و
مصفی فرمایند .

هر آینه ما هم از ملازمت طریق و دعاگویی در اوقات استجابت فراغترا
جائز نخواهیم داشت . یقین که ان شاء الله تعالی در این مزرعهء دنیویه فایه
ذخیره (یوم لا ینفع مال و لا بنون ، الا من اتی الله بقلب سلیم) مهیا و
آماده فرمایند .

و چونکه (الحمد لله) طبع سلیم نواب عالی بآیات و افره و احادیث
متواتره عالم ، و براهین بی بقائی دنیای فانی بمرتبّه بدهامت رسیده ، در ادای
موعظه زیاده حاجت نبود . باقی (ظلکم ممدود الی الیوم الموعود) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پازدهه‌م

بۆ لای میری بابانی نووسیوه

عرضه داشت داعیان با اخلاص ، بذروه عرض صاحبی امیدگاهی میر
جلیل الشان دام اقباله میرساند .

اینکه در این اوان سعادت اقتران از سحاب باهر الطاف ربانی ، و غمام
متقاطر اعطای سبحانی ، قطرات رحمت بیدریغ یزدانی بر مفارق لب تشنگان
بادیه سرگردانی ریخته ، و از سلاسل احزان بی‌پایان ، داعیانرا بمحض
قوت تامه و حکمت بالغه بگسیخته . یعنی مانند ندای سروش غیبی و بسان
صدای بشرای لاریبی بشارت تجدد سعادت و اقبال و اشاره تمدد ایالت
و اجلال نواب عالی بگوش هوش داعی دولتخواهی رسید . فوراً زبان
تشکر بمقال (الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن) کشیده ، و سر مباهات
بذروه کرده فلك اطلس رسیده : (فحمدا له ثم حمدا له) که تضرعات
متواتره سربه و جهریه داعیان خیر خواهرها بمصدر قبول جناب رب الارباب
واصل ، و دران ضیقت و شدت مجبوسا رفاهیت سلطنت و دولت میسر
و حاصل گردید . کسی شکر این نعمت کبری را چگونه ادا تواند کرد .

اگر هر موی من گردد زبانی
شود هر يك از آن تسبیح خوانی

هنوز از بی زبانی خفته باشم
ز صد شکرش یکی ناگفته باشم

لهذا اضطرارا بعجز تشکر اعتراف نمود ، و خودرا از مطالب دوام
دولت و معاف بودن از همه آسیب معدود . فضلکم مندود ، الی الیوم
الموعود ، بذی المن والجدود . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شازده‌هه‌م

بق یه‌کن له ماموستا گه‌وره‌گانی خوئی نووسیوه

عرضه داشت مخلص بلا اشتباه ، بذروه عرض صاحبی علامی ام قدوه
فضلای زماه میسازد که چون خاطر خلوصیت مظاهر پیویسته در جستجوی
این مطلب بوده که بتقریبی از تقریبات حسنه و وسیله از وسائل مستحسنة
خودرا ذره‌وار جلوه‌گری خاطر مهر اشتها نماید . در این وقت رافع احرام
بند کعبه سده سینه میشد ، فرصت را غنیمت شمرده بدین عریضة الخلوص
بمقام اظهار حیات برآمده .

اگر چنانچه ششعه بیضای ضمیر منیر پرتو افکن ساحت فوآد
خلوصیت نهاد داعیان شوند ، بمنه تعالی سوای حرمان فیض خدمت کثیر
البهجة انکداری روی نداده ، امید که عنقریب شرفیابی حضور موفور
السرور مرزوق باد (برب العباد) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌قدده‌هه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی پرسه‌ی دؤستیکی گه‌وره‌بنا نووسیویه‌تی

عالی جناب مقدس القاب ، سعادت و فضایل اکتساب مولویم () (۱)
دام فضله السامی پیویسته از کافه دواهی روزگار برکنار بوده ، و از قاطبه
موجبات غمخواری و تیمار هواخواهان غمگساری مصون باشند بمنه
و احسانه .

(۱) نعم شوینه له ده‌سنووسه‌که‌ی بهره‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیلراپوه .

اما چونکه امیدوار فحوای آیهء وافی هدایهء (ان مع العسر یسرا)
میباشد گاه گاهی رنگ هموم از لوح فواد میتراشد، و (قلیلا ما) طوطی لسان
بتکرار این بیت شکر شکن می باشد :

ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال
مرغ ذیرک چون ببند افتد تحمل بایش

امید عنقریب دولت وصال روزی باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نوزدهم

بؤ لای به کن له میره کان

کتب دینیهرا بوجه نامشروع استعمال نمودن ناصلاح ، و تهدید برای
مستعملش در آثار و اخبار بسیار وارد است ، و کتاب (شرح العباب) یتیمان
ملا محمد صادق در نزد این مسکین عاریه بود ، و کلای عالی آنرا از این
فقیر طلبیدند ، بمظنهء اینکه هرگز تغلب را در کتاب شریعت در حق و کلای
عالی گمان نمی بردم آنرا فرستادیم • حالا مکررا پسران ملا محمد صادق
نسبت خیانت را در خصوص کتاب مذکور باین مسکین میدهند •

والحق حسب الشرع عاریه در ضمان مستعیر است بهر وجه که تلف
شود ، چونکه و کلای عالی بحمد الله بتمامی در صدد احسان و رعایت
بی نوایانند ، این مسکین مناسب نمیداند که بدون وجه شرعی کتاب اوهارا
تصرف فرمایند ، خصوصا این بیچاره هم دین دار اوها میشود •

لهذا ، اگر کتاب مذبور را باز بایشان شفقت فرمایند ، میاید این
فقیر بهر وجه باشد غرامت کتاب را تحصیل و برای ایشان بفرستم ، دگر بحمد
الله خود عالم و حاکمند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیستم

بقیه کن له دوستانی نووسیوه

محبت و صداقت پیشه ، بل مخلص صفوت اندیشه ، بعد از مشاطه‌گی
چهرهء دعا ، و پس از غازه‌کارگری رخسارهء ثنا ، برقع افکن جمال سلمای
مدعا میگردد که بنا بر این دوحهء وداد و شجرهء اخلاص از حد زیاد، در چمن
فواد خلوصیت نهاد و گلشن جنان معاونت بنوعی پای فشرده و بقراری
بیخ فرورده ، که صرصر فتن زمانرا نفس مرده ، و التهاب نوابب دورانرا
اخگر افسرده ، و دم سرد تند باد خزانرا نسیم حیات شمرده ، یعنی که از
طول زمان هجران و امتداد فراق آن مخزن عرفان طریق تنزل و تزلزل سپرده
فلهذا به فحوای (المراسلة نصف المواصله) این ذریعة الخلوص را وکیل
دست‌بوسی ساخت ، و باوجود کثرت ماجرای فراق دل خودرا به نکتهء (ما
قلّ و دلّ) بنواخت . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بقیه کن له دوستانی نووسیوه

مخلص واقعی بعد از تقدیم شرایط یگانگی ، واتحاد مشهور رأی
یکجہتی ، اقتضای محبت اتما میدارد ، که چون سرافراز نامچہء نامی ،
و ملاحظہء گرامی ، بیادآوری این دوستدار رقمزد کلک درر سلك فرموده
بودند ، در اشرف زمان ببطالعاش مننون و خوشحال شدیم . چون مبنی
بر استقامت مزاج کثیر الابتهاج بود ، فرح تازه و سرور بی‌اندازه رخ نموده
اگر از روی یگانگی متوجه احوالات محبت آیین شوند ، الحمد لله

از یمن همت شما آلمی روی نداده سوای مفارقت ، و با واردین این ولایت
کیفیت را ارسال فرمایند .

خداوندا بحق شاه مردان
جبا افتادگانرا جمع گردان

باقی الدعاء . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و دوهم

بقیہ کنی له دوستانی نووسیوه

مخلص دیرین ، و داعی صداقت تضمین ، لوحه طراز صفحه جان
فشانی ، و مصدع خاطر آن مخزن مهربانی ، و سفینه درر نکته دانی ، و
حدیقه شکر افشانی میگردد ، که پیوسته فوآد صداقت نهاد ، و آرزومند
استدراک احوال خیریت منوال ، و وسیله جوی تذکار خاطر مهر اشتهار بود ،
بلکه علی الدوام طوطیء نافهء نغمه پردازی تکرار این دو بیت آبلاراست :

خدا کناد که یکبار دیگر ت بینم
چو دیده باز کنم در برابرت بینم
چو صید مرده پس از مرگت دیده ام بازاست
بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

لهذا ، بفحوای (المراسلة نصف المواصله) بترقیم این کلمه پرداخت ،
و بشرف دست بوسی اورا وکیل ساخت . والسلام . ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و سیهّم

بۆ یه‌كێ له دۆستانی نووسیه

هم کاسه‌ی راح الفت و ولاء ، و قرین مصطبه‌ی بزم (قالوا بلی) ، اعنی محب حقیقی () (۱) صانه‌ی الله جل و علا، بعد از اهله‌ی فوآد پر قراقف و داد، و پس از انهای صواغر مه‌رامه‌ی یکرنگی و اتحاد ، و چهره‌ی پردازی نو‌عروس موآخات اظهار می‌گردد که در این وقت زیبا شمامه‌ی الفت طراز ، و طرفه‌ی نامه‌ی یکجته‌ی آغاز ، بنامزد سرشار پیمانه‌ی یکجته‌ی و وفا ، زبازرد خامه‌ی مودت علامه‌ی فرموده‌ی بودند ، موجب کمال تشکر و امتنان گردید ، و بنغمه‌ی سرائی این فریده‌ی عمان اخلاص جسارت ورزید :

بنوک خامه‌ی رقم کرده‌ی سلام مرا
که کارخانه‌ی دوران مباد بی رقمت

وحرمان احوال سوای حرمان وصال آن درّ درج کمال ،
در غایت فکویی و اعتدال است . و الی اوان فیضیابی حضور موفور السرور
متمنی سلوک این طریق قویم و منهج مستقیم می‌باشد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

بۆ پرسه‌ی بۆ لای براده‌ریک

وقوع قضیه‌ی پرواز روح پر فتوح مغفور مرحوم ، بنوعی در کانون
سینه‌ی افروخته ، و زبانه‌ی غموم بروز مصیبت غائله‌ی رجوع شهباز روان جنت

(۱) ئەم شوێنه‌ی له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سه‌په‌یه‌تی
هێکرا بوه .

مکان او بسوی آرامگاه اصلی خود که جانان است ، بقراری مغز و استخوان
این سهم الاحزان سوخته ،

کز ازل تا باید کاتب تقدیر اگر
خامه بردارد و در پیش گذارد دفتر

شرح آندوه درون هیچ نیاید بحساب
گر نویسد الف و صفر گذارد بر سر

لهذا زبان خامه بیان را برید ، و پای صبرا بدامان تحمل کشید ،
و مستدعی انجاح این مطلب گردید هرچند حکمت آموختن لقمان است ،
چونکه طناب عمر زنده بمقراض فنا بریدن ، و تذرو روان هر بنده به
شاخسار ممت پریدن ، و پیراهن حیات ما سوی اللهرا باصابع قضا و قدر
دریدن امریست ناگزیر و آینده ایست بی تدبیر ، و گریه را بعد از وقوع و
سوگواری را بعد از وقوع سوای ندم حاصلی نیست . و آیه وافی هدایه
(اذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة) و کریمه (کل نفس ذائقة الموت)
و (کل من علیها فان) برین مدعا شهود عدول ، و کلمات طیبیه سلف
و خلف نیز درین باب مؤثر و مقبول خدمت که :

شربت مرگناست میباید چشید
مرگرا درمان کجا آید بدید

نماید هیچ کس در زیر گردون
اگر شه ، گر گدا ، گر نیک ، گر دون

انواع خلاصه آیات فصیحه ، و اخبار صحیحه ، و اشعار صریحه در
این باب (اکثر من أن تعدّ و أوفر من أن تحدد) لهذا خودرا از اجر
جزیل مؤدای (ان الله مع الصابرين) و وعد آن و علاوه (و بشر
الصابرين الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه راجعون)
بی بهره همرمایند .

امید بخدای عالمیان ز بسکه چندانکه خاک بر سر مرقد نوباوه بوستان
مردمیت ، و آن گل غنچه گلستان آدمیت طاب تراه هست ، زیاده زندگانی
و کامرانی و شادمانی برای آن عزیز جانی و سائر پسرماندگان آرزانی دارد
(بالنبی و آله الامجاد) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و پنجم^(۱)

عالی جاه ، رفیع جایگاه ، مجدت و سعادت همراه ، فرزندی محمود
بگ سلمه الله تعالی ، پیوسته محرم راز خلوتیان حرمسرای جبروت بوده ،
و شایسته اکرام و اعزاز با رفتگان سراپرده ملکوت باشند •

بعد از طی مقامات تسلیمات مشهود میدارد که عریضه مشتمل بر
استدعای اینکه هرگاه محرم سرادقات عالم شهود ، و امین و رازدار خلوت
سرای قرب ایزد معبود ، آینه مصیقل از زنگ هستی و خودبینی حاج
الحرمین الشریفین حاج محمد چینی بشرف قدوم خود این حوالی را رشک
نگار خانه چین و حسرت بخش فردوس برین فرمایند ، لازمه اعزاز
و اکرام ، و راه و رسم توقیر و احترام با ایشان مسلوک و مرعی شود قلمی
و ارسال نموده بودند ، رسید ، و باعث مزید هوشمندی و فهمیدگی شما
گردید •

(۱) مولانا ثم نامه‌ی له سهردهمی مه‌لایه‌تیدا به فرمانی نه‌وره‌حمان
پاشای بابان بۆ محمود به‌گی کوزی نووسیوه که له‌پاش وه‌فاتی پاشا
بووه به‌جن‌نشینی ، له وه‌لامی نامه‌ی مه‌حموود به‌گدا بۆ پاشای باوکی .
وادیاره حاجی موحه‌مده‌دی همراتی چینی به‌رله‌وه‌ی بگاته سوله‌یمانی
چاوی به‌مه‌حموود به‌گد که وتووه و مه‌حموود به‌گیش نامه‌ی به‌گی بۆ باوکی
نووسیوه ، داوای تیدا کردوه لیتی که زیزی حاجی بگری و ثم نامه‌ی به‌ش
وه‌لامی نه‌و نامه‌ی مه‌حموود به‌گه .

واقعی حضرت معزی الیه سالکی بود بانواع سلوک و عرفان آراسته، و بهر گونه حلی و حلل اسرار طریقت ایقان پیراسته بود، ظن آن فرزندی در حق او صائب است، و حسب الاستدعای ایشان چنانکه شیوه جلی و کلای عالی و شنشنه اصلی بندگان متعالی است اورا بحضور طلبیده، حجره برابر مسجد درونی خودرا که در جنب حرم واقع است برای او آراسته و آماده نموده، آدم کار آمد بر سر ایشان تعیین نموده که (آفاء اللیل و أطرف النهار) بخدمت آن قیام و در انجام هرگونه مطالب و مرام او کوشش و اهتمام نمایند، و ان شاء الله در هیچ باب کوتاهی نخواهیم نمود. پیوسته مطالب را قلمی و مقرون بانجاح شمرند. والسلام.

نامه‌ی بیست و ششم

بۆ مهلا نه‌مه‌دی یاوزی نووسیوه

نورچشما، یاوزی! اینکه به عون و عنایت ایزد بیهمال، بتاریخ چهارم شهر شوال ۱۲۲۰ از بلده حلب الشهبای دیار جنت‌وار شام (که)^(۱) شامه، عذار عذرای عالم است، بار رحلت بستم. و تفصیل حکایت به کتابت نمی‌آید، لکن اگر ما حجاج امسال باز نیامدیم والدما و سائر احباء عاجز نشوند، اذن طلبیدمام یک سال ان شاء الله مجاور، و بعد از آن عائد خواهیم شد، و البته شما و أعرج^(۲) محب خودرا از دعای خیر فراموش ننمایند. و اگر امسال باز نیامدیم، با حجاج آینده تفصیل واقعه و ولایت،

(۱) نه‌م (که) به پتویست بوو، بۆیه خومان دامان نا. نه‌بج له نه‌سه‌که‌شدا بووبی.

(۲) نه‌عرج: مهلا موحه‌مه‌دی نه‌عرج. نه‌م مهلا موحه‌مه‌ده و مهلا نه‌مه‌دی یاوزی فه‌قتی مه‌ولانا بوون. مه‌ولانا نه‌م نامه‌یهی له زیکای حجه‌وه، له حه‌له‌به‌وه بۆ نووسیون.

ولاسیما کیفیت دعوی عجم و فرنگ قلمی داشته روانه دارند ، و عرض
بندگی بخدمت والدهام و احباء میرسانم، خصوصا بعضی از آنها . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و هفتم

له سهردهمی مه‌لایه‌تیعا باش سهری جهج بق نوره‌جمان باشای نویسیوه

صاحباً ، امیدگاها ! چونکه نهال اخلاص در اصل کار بصفت بسیار و
تصادق بی‌شمار در کشتزار خاطر اندوه‌بار مغروس شده‌است ، هر روز
میوه تازه‌رس صداقتی ، و هر زمان ثمره نوظهور مودتی بار می‌آورد ، تا
به غایتی انجامید که با شاه گل گلستان طریقت و سرو بوستان حقیقت و اختر
برج سعادت و گوهر درج سیادت سفینه اسرار فرائد ربانی و فریده دریای
عرفان سبحانی ، غواص قلزم هدایت ، و پیک دین ، حضرت قطب العارفین
سید محمد هراتی چینی سررشته تعلق بهم پیوسته و طناب جدائی بکلی
گسسته شد .

لهذا بعد ازین بر ذمت همت داعی دولت خواه لازم و لابد شد که
(آناه‌اللیل و اطراف النهار) دست تضرع را برای سعادت دین و دنیای آن
حضرت بدرگاه ایزد آفریدگار بردارد و در هر خصوص خود را از زمره
هواخواهان برون نشمارد .

و بجهت تهی نبودن عریضه یک رشته سبجه یمنی و مززم که بزیارت
حرمین هم مشرف شده ، و بعضی زیره که یکی از عزیزان خراسان بهدیه
بخدمت سید فرستاده بود و او بتبرک بحقیر انعام فرموده بودند با یک عدد
عرق چین دست دوز خودش بصورت تبرک روانه خدمت شدند .

امید بمرض قبول فائز و باعث سعادت آن عزیز گردند . دگر ادهم
خامه لنگ ، و عرصه نامه تنگ است ، نه اینکه ماجرا کم است بلکه زبان
از تفصیلش ابکم است ، امید بکام باشند . والسلام والاکرام .

نامه‌ی بیست و هه‌شتم

له سهرده‌می مه‌لایه‌تینا بؤ نه‌وزه‌حمان پاشای بابانی نویسیوه
بؤ بازانموه له خوا که لمرز و تاکی چاک بکاتموه

حق سبحانه سبب به حرفت طب طرب انگیز طلب ، از تشویش حمای
عادی فراغتی ، و از شدت غائله خستگیهای روحانی راحتی ، و از تألم
جراحات جسمانی نسیان و استراحتی کرم فرماید ، که صنوف آلام و اسقام
در جنب این مرض نابوداست .

مکرر درد پای مبارک بسمع این بی‌حاصل رسید ، و حرقت تاب و تب
حمارا هم علاوه آن از بعضی عابرین شنید .

این مسکین بی‌نوا از بسکه از ضرب مولای خود بعضی اوقات
شادان و مسرور البالاست اگر سبب بعلم اجباء اظهار تأسف نماید موجب
خجلت و افعال است (اذ لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضر مولاہ)
بهر صورت (اتباعاً لأمر لابد من امثاله ، واقتداءً بحیب کل شیء سهل)
فی طریق وصاله) این دو کلمه‌را وکیل خود ساخته نائب الزیاره گردانید .
و اگر بعضی موانع کلیه نمی‌بودند میبایست خود بشرف مجاوره مشرف
شویم که عادت و عبادت در ضمن عیادت مندرج است . اما چکنیم این
مسکین‌را برای تقدیم مراسم مردمیت نیافریده‌اند .

گر طمع خواهی ز من سلطان دین
خالک بر فرق قناعت بعد از این

والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی بیست و نهم^(۱)

واله شوق جمال دوستان
بی‌نصیب از گشت و باغ و بوستان

بنده و امنده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هیندوستان

بعد از عرض دفتر ، دفتر نیازمندی ، و اظهار طومار ، طومار اشتیاق آن کان سعادت‌مندی ، عرض میدارد ، بوجهی که بهتر ازان در حیز امکان و سرنوشت انسان نباشد ، بدارالخلافه (شاه جهان آباد) در صبح بیست و ششم ماه ذی‌الحجه الحرام سنة ۱۲۲۴ هزار و دوصد و بیست چهار داخل شدیم ، و بعد از تهیه تحف و هدایا در عصر همان روز بدولت قدم‌بوسی حضرت غوث الخلائق و قطب الطرائق شیخی شیخ الاسلام و امامی امام الانام فیضیاب سعادت ابدی شدید (الحمد لله الذي هدانا لهذا ، و ما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله) ، و این هفت ماه تمام است که خاک آستان ملایک آشیانرا سرمه دیده امیدواری کرده ، و شب و روز معتکف حضور باهر النور که مرغان اولی اجنحه‌را با وجود تیسر محضرش سایه سدره‌را سد سعادت دانسته ، صد ره گریزان می‌پویند ، هستیم .

اگرچه این دولت ابدی که ایزد بی‌علت بمحض فضل خود این روسیاه سراپا گناها را بدو مخصوص فرموده است جای آنست بشکر گذاری آن عمر نوح و صبر ایوبرا در خاک رومی آستان جان جهان بسربریم ، اما سبب باینکه سواد کمر و تاریکستان ضلالت و معاصی بکلی نور شریعت غرارا پوشیده ، در اقتضای بازآمدن بآن صوب نه بآن مکان ملک خاطر شریف

(۱) مولانا نهم نامه‌ی له زه جمبی ۱۲۲۵ی هیجره‌تدا له (شاه جهان آباد)ی هیندستانه‌وه بو سهید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه له سوله‌یمانی که می‌ردی خوشکی بووه :

آن حضرت تعلقى بسلام داشت ، و از آنجا که صلاح امور دینى و دنیوی برایشان پوشیده نمى ماند ، از صلاح ایشان درگذرى عین شقاوت بوده ، آمدنرا برضای ایشان موقوف داشته ایم ، هر وقت اشاره شود بسر رویم .

وصیت این جانب بدوستان و هواخواهان خود این است که هر کس بقدر اهلیت خود از دنیا معرض و بخدا مقبل باشد . دنیا نه همین فلوس و جامه است . هر چه بنده را باو رغبتى باشد دنیای او است و هواخواهان خود را از خدا میخواهم که باطواری مشغول شوند که فردا روز حساب در دیوان خدا سرخرو شوند . فریاد از زردرویی آن روز ، و در حق ایشان همین وصیت است : (من عمل صالحاً فلنفسه ، و من أساءَ فعلیها) .

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیهه ۴ .

له وهلامی دوستیکیا باش همزانهوی له هیندستان نووسیویه

حق جل شأنه و تقدس برهانه ، ذات خجسته صفات جناب سعادتآب آن کریم ابن الکریم باتباع شریعت غرا مجلی، و بصیقل محبت ذاتی مصفی و محلی دارد ، و از جمیع علل و امراض قلبی و قالبی سالم و مخلی فرماید .

رقیمه، کریمه، عزیز شمیمه را بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال فرموده بودند در ابرک امکنه و اسعد ازمنه شرف وصول و عز نزول ارزانی فرمود . رجای واثق و امل صادق اینکه در مظان استجابت این نیازمند بارگاه اقدس باری را بدعای توفیق یاد ، و اتباع سنت سنیه شاد فرمایند .

تصمیم شرفیابی دیدار و ملاقات اهالی آن دیار نموده بودیم . اما اول اشاره زیارت اولیای دارالسلام بغداد شد . اینکه بآن صوب مستعد

ارتحال شدیم تا در آنجا بکدام طرف مأمور شویم و تا اوان دریافت شرف خدمت کثیر المسرة فقرای بی مراد را بنوازش نامجبات تذکار خاطر سعادت مظاهر فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی سی و یه‌که‌م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

با هزاران تضرع و نیاز ، و التجا و سوز و گداز ، مستدعی از دادار بنده نواز ، اینکه در سراء و ضراء و دنیا و آخرت مدد و کارسازت باشد .

معلوم خاطر مودت مآثر بوده باشد قطع النظر از مهربانیهای که در طی نوازش نامجبات مینویسند اخلاص و اشتیاقی که نسبت باین مسکین دارند هویدا و منعکس است ، و هرچند این معنی در ازدیاد بود او را محض موهبت الهی دانند و شکر او را بجا آرند ، و از حق سبحانه و تعالی مزید طلبند که هرکس را نخواهند او را محبت اخلاص مستان دیداری که موعود دار القراست ندهند (و زیاده) .

آرزوی شرفیابی خدمت در دل بود ، و بعضی صلاح را هم برای آنجناب در ضمن آمدن تصور مینمود . اما چکنم ؟ اهل فقر در نشست و خواست و گفت و شنود و سفر و حضر مطلقا بدون اشاره چیزی نمیکند ، چنانکه حافظ قدس سره میگوید .

در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند
آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم

لهذا ناچار بسوی بغدادم میکشند و از آنجا نمیدانم میگردانند یا بشامم میبرند ، یا انجایم میدارند .

چون فرود از پی صاحب گمند
آهوی بیچاره به گردن آسیر

عذر این مسکین را بپذیرید ، و گاهی در فاصله چند وقتی بتذکار فقرا بپردازند ، تا موجب یادآوری شود و نسیان کلی روی ندهد . در پناه خدای بی همتا باشند ، بینه .

و برادر طریقه ملا عباس را ملاحظه نمودن مصلحت آن جناب میدانم .
دل فقرا مورد نظر رحمت حق است نوازنده آنها از آن رحمت بهره مند است .
والسلام علیکم ورحمة الله .

(خالد)

نامه‌ی سی و دوهم

به زمانی دایکیموه له وهلامی پیروزبایی هاتنهوهی مولانادا
بو دوستیکی نووسیوه

منظور نظر شیران بیشهء هدایت و مردان خطهء ولایت اعنی پیران
سلسلهء علیه تقشبندیه باشند بینه .

نوازش نامه را به تهنیت قدوم فرزند ارجمند دلبند (خالد) و بعنوان
تشکر خوش وقتی و چشم روشنی این شیفتهء دیدار آن جرعه نوش صهبای
مصائب و کربت و آن مرحله پیمای بوادی هجرت و غربت ، قلمی و ارسال
داشته بودند ، حقا و بعزة الله تعالی و تقدس جای تهنیت و تبشیر و مقام
شادی و رفع تشویراست . امیداست خدای عالمیان به بشارت عظمای قبول
اتم آن فرزند و پیران طریقهء علیه شمارا سرافراز و در جمع مریدان آن

آستان علیه بدولت فنا و بقای اتم ممتاز فرماید . مقصود خردمندان
همین است و بس . بعضی شیرینی بعنوان هدیه فرستاده بودند رسید .
والسلام والاکرام .

(والده خالد)

نامه‌ی سی و سیّهم

له وهلامی دۆستیگدا که باش هاتنهوهی مهولانا بؤ کوردستان و
دهس گردنی به نیرشاد ، داوای ته‌لقینی ته‌ریقه‌تی لی کردوه

حق سبحانه و تعالی بسبب تعلق ماسوی از دولت عبودیتت باز ندارد،
و بمحض فضل طرفه العینی طرفیرا بخود باز نگذارد . از عنوان نوازش نامه
هدایت علامه معلوم شد که آن عزیز پیری دستگیری از دور و نزدیک خبری،
و بغیب و شهادت بصیری می‌خواهند . و این مسکین ایمان دارد که صحیفه
سرزمین هرگز از همچنین شخصی خالی نخواهد شد . این داغدار الم
مهجوری ، و دردمند بلای فایافت دوری ، چندانکه خدا میداند از این
صفات دوراست .

آری از عنایت درویشان چیزی در کشکول گدائی این مسکین ریخته،
هرکس را که خدا خواهد چیزی از آن خواهد رسید . اما اکنون بسبب
بعضی موانع ظاهری و باطنی بترك ارشاد مأموریم ، و در مخالفه امر طالبان
معذور . امیداست معذور دارند تا وقت خود (فان الأمور مرهونة بأوقاتها)
وقتی که ارشاد شروع شد ، البته مسموع خواهد شد . (نرجو من الله لنا و
لكم العافية) . وعلیکم السلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و چوارم

بق میرتکی باباتی نویسیوه

بدرگاه دادار دادگری که یوسف کنمازنا بعد از اذیت اخوان و گرفتاری زندان احزان بتاج سلطنت سرافراز فرمود ، دست تضرع و نیاز برداشته ، بسوز و گداز تمام رجا مینماید .

باستمداد خواجگان نقشبندیه بسطنت حقیقی که سلطانان جهانرا آنجا بندگی و گردن‌فرازانرا سرافکندگی میزید ، آن نور دیده‌ء اهل دیده ، و آن عزیز ارجمند برگزیده‌ء خلعت سعادت و تاج کرامت فرماید .
سلطنت ایناست و دولت این و برخورداری این .

زهی سعادت بی‌نهایت بنده که در هول رستخیر در صف مردان خدایش راه دهند ، و در زمره آن عزیزانش جای کنند ، و زهی خجالت و ندامت نامردی که سبب بآرزوی هسانی ، و هوس حکومت دنیای فانی ، ازان دولت جاویدانی ، ناامید و مأیوس ، و منفعل و منکوس گردد .

سخن بسیاراست بعبارت نمی‌آید . همین میگویم سلام و کلام فقیررا همین سلام و کلام حضرت سیدچینی دانسته ، و هرچه میگویند و میخوانند و میبخشند و میکنند ، همین برای خدا و نیت پیروی شهنشاه اورنگ لولاک کرده ، و مقدار ثواب همرا هدیه روح سلطان بهاءالدین نقشبند فرمایند و در هر کاری ازو مدد طلبند باین لفظ (یا پیرم بهاءالدین نقشبند) . باقی آنچه من خواهم چنان باشی ، و اگر میل بدنیا هم میکنی آنرا خواهی یافت و دارنده‌ء ملاحظه کن . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و پینجم

له سوله‌یمانی‌یموه بو دوستیکی نووسیوه له هه‌وتیر

داغدار دولت دیدار و حسرت‌مند هجران یار خالدرایار سال استبشارنامه
یادآوری نموده بودند ، موجب یادآوری شد .

به تأیید الهی صبح شنبه بصوب دارالسلام بغداد عزیمت انتقال
مصمم‌است ، و آجای آنجارا عموما ، واستادی ملا عبدالرحیم و برادری ملا
هدایت الله و خادم فقرا ملا مصطفی‌را خصوصا دعاگو و سلام رسانیم .

وصیت این‌است ترك اعتراض از مرشد و اتباع شریعت غرا و
شکستگی و نفی وجودرا رکن طریقه دانند که بی این هرسه اساس سالک
رو بافندام و ترقی باطن موصوف بانعدام‌است و واردات فقرا اگرچه اندک
باشد عزیز و محترم دانند که صالحین سلف رحمهم الله تعالی برای این دولت
ترك سلطنت نموده‌اند ، و بوادی کربت و غربت پیموده‌اند .

و امروز که دولت بدر خانه رسیده‌است خبردار باشند که بتلییس
ابلیس و تخیلات نفس خسیس فریب نمانند . در خانه اگر کس‌است یک حرف
بس‌است . و دعاگوی خودرا بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع شریعت یاد
و شاد نمایند ، و بعد از چندی که استقرار شد حاجی حسن بشرف صحبت
مأذون‌است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی سی و شه‌شهم

بو سه‌مید عبدالقادری حمیدری نووسیوه

مخلص جانی و محب روحانی و جنانی ، سیدی و سندی و منظوری
و معتمدی ، مولانا ملا عبدالقادر الحیدری الماورانی ، در کنف حمایت

روحانیت خواجه گردن فراز سریند امام الصدیقین بهاء الدین نقشبند قدس سره باشند ، بمنه .

نوازش نامچه غریب نوازی فقرای بی مراد عز ارسال و شرف ایفاد فرموده بودند ، و در طی آن داد اخلاص و تواضع داده بودند (حماکم الله من شر النوائب ، و قضی لکم المنی والمآرب) ، و تا اوان دریافت ملاقات فائض البرکات ابواب مکاتبات را مفتوح داشته بصحت احوال خیریت منوال احبای فی اللهرا مسرور و محبور البال فرمایند که سبب به بدعوائی آن دیار خاطر تطقی بطرف آنجناب دارد . مأمول است سلامت روحانی و جسمانی نایل ، و برادات دو جهانی اصل باشند ، بمنه . والسلام ختام الکلام .

و محمود برادرم مصدع اوقات شریف است .

(خالد)

نامه‌ی سی و جهونهم (۱)

امیر روشن ضمیر ، و والی زاده نیکو سیر بی نظیر بخدای بی همتا میسپاریم که از تردد و انکار مستان مصطبهء جنون سودای محبوب حقیقی تقدس جماله نگه دارد ، که سمی است قاتل ، و بلائی است هائل .

نامهء احبای زبانی آنجا بمعیت مفاوضهء آن مخلص جانی رسیدند . کسی که شب و روز در محافل و مجالس کار او غیبت پیران بزرگوار ، که سروران دنیا و دین و رهبران شاهراه یقین ، و ملاذ و ملجأ دنیا و آخرت

(۱) مهولانا پاش کوچ کردنی جاری دوهومی به زویری بو بهغدا بق به کج له میرزاده کانی بابانی نووسیوه ، وا دیاره مهحموود پاشای کوزی نهوژه همان پاشا بووین .

هستند ، باشد ، از این چه سود که بر است یا بنوعی دگر دعوی محبت این مسکین بی‌مراد کنند ؟ و اگر بالفرض همه عمر و دولت خود را در راه ما باز د ، بچه کار ما خواهد آمد ؟ این مسکین تا دلت میخواهد از شما رضامندیم . اگر جهان ترا هم بتهلکه بیندازد ، و اصلاً غبار خاطری در حق هیچکس نداریم . اما معلوم خاطر شریف بوده باشد که مرشد بزرگوار این آواره اوطان و دیار که بکرات و مرات (پاشا) میگفتند ما او را هم قبول نداریم چ جای (خالد) ، بسیار از مریض عاقبت خیر شما دلگیر و رنجیده خاطر است . و سلسله علیه پیران بزرگوار هم بسیار بمقام غیرت آمده‌اند ، سبب باین بی‌ادبها که با این فقیر از حد مروت و انصاف برون بوده معمول نموده .

اگرچه سخنهاى این مسکین هم قیاس از هرزه درائیهای معبوده این مملکت میکنند ، و بحرف من باور ندارند ، اما میدانم که آنجناب باور دارند نجات پدرت موقوف بر طیب خاطر نمای پیران سلسله علیه ما است که بآدنی همتی کوهرا چون گاه به باد میدهند .

و حقیر هم از او رنجیده بودیم ، اما محض سبب به رجای شما ازو درگذشتیم ، و از حضرات قدس الله اسرار هم نیز استشفای خواهم نمود تا کار بکجا رسد ، سر رشته در دست من نمانده است ، سعی میکنم اگر خدا قبول کند .

و ضرورت طریقت داعی به آمدن متعلقات این مسکین است ، در آمدن اوهارا مساعده نموده بزودی باینجا برسند ، دگر حق تعالی عاقبت را خیر کند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و هه‌شتم (۱)

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاله
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

اگرچه آینه مصیقل خاطر فقرای بی‌مراد از قنار ناهنجار فساد آن دیار سراسر کدر و غبار شده بود، اما بعد از آنکه این مصیبت روی داد، اگر بتفریح خاطر آن در درج اقبال و اختر برج اجلال، با این همه آزار بصوب وطن انتقال مینمود، جای آن داشت، والبته خالی از برکت و سعادت بجهت شما نمیبود، ولیکن سبب باینکه این مسکین بدون اجازه پیران بزرگوار هرگز بر رحلت و اقامت هیچ مکانی نتواند پرداخت، و از حضرات مأمور بعودت فوری نیستم، این وسیله را بهانه ساخته که اکابر اینجا بر حسن ظنی که دارند باین زودی انتقال این مسکینرا از دارالسلام بغداد نمی‌پسندند، و بغایت ابرام و الحاح پیش می‌آیند چنانکه تفصیل از عبدالرحمن خواهند شنید، حتی چنان مفهوم میشود که بی‌تشدد کلی و آن هم بیرون از مشرب ارباب فقر است، فقیرا نخواهند گذاشت که در این وقت عائد شود.

بنا بر این که چندی میباید اهل این مسکینرا مأذون فرموده، و تهیه سفر از وجه مشروع ایشانرا هم ملاحظه نموده، بایشان هم نوشته میشود که قبول نمایند تا وقتیکه اجازه عودت حاصل شود. و والدهام و محمد خان و سائر تملقات در آنجا برای اطمینان خاطر شریف میمانند، و خود

(۱) مولانا هم نامه‌ی هشی هر بی‌میرزاده‌کسی پیشو نووسیه بی‌سرخوشی لپ‌کردنی به‌بونه‌ی مردنی منالیکیه و عوزری بی‌دینیتیه که نه‌بتوانیوه بچن بی‌لای بی‌پرسه.

یقین بدانند اخلاصی که دارند بوجه اتم معلوم خاطر است ، باید ازدیاد آنرا از خدا طلبیده ، باور نمایند که باعث دولت دارین همین است . تا در آنجا بودیم سلوک و رفتار آن بود که میشنیدی . والسلام .

وجه طلبیدن اهل این است که مدتهاست آن ضعیفه را بمشرب درویشی پرورش نموده ایم و بودن ایشان منفعت کلی برای تایید این مسکین دارد . دگر امانت شما و عدل و انصاف است که دنیا هیچ است . والسلام .

نامه‌ی سی و نۆه‌م (۱)

نور چشمان دل‌آویز (یاوزی) و (عبدالعزیز) ! موفق بتوفیقات ربانی باشند . بعدها دو کلمه بیادآوری این جانب قلمی نموده بودند ، موجب شادمانی گردید .

ورقها ، اشکال ، شمسیه البته بملا محمود می‌رسانند . و شرح (نخبة الفکر) ملا محمود شیخ المارینی نمیدانم بشما سپرده ایم یا بشیخ صالح . البته زود بدو تسلیم نمایند .

و رکاب اسماعیل بیگ بزین ما انداخته بودند، هیچ آگاه نبوده ایم . بعد از باز آمدن (صاحب) معلوم شد که این رکابها از وی میباشند . ظن چنان بود اگر آنها را باز بفرستیم احتمال دارد که مکدر شود . البته صیغه ابراء از او طلب نمایند ، و از دعای خیر برای توفیق ما کوتاهی ننمایند . البته برای شما از اصلاح خالی نخواهد (بود) . والسلام .

(خالد)

(۱) مهولانا هم نامه‌ی له بهفداوه بق (یاوزی) و (عبدالعزیز) ناو نووسیوه که دوو کهسی دلسۆزی بوون ، بق داوای دانه‌وی هندی ئمانت به خاوه‌نه‌کانیان .

نامه‌ی چله‌م

بِقِ خَیْزَانِی نُووسیوَه لَه سوله‌یِمَانِی کِه بَرَوَا بَقِ لَای بَقِ بَه‌غَدَا

ضعیفه عقیفه ، و همخوا به شریفه ، دختر یوسفرا سلام تام میرسانم .
آنست تصمیم بآمدن شما شد . اگر اهل بغدادی هم تن درست و سلیم است
اورا هم بیاورند . و اگر نوعی دگراست هیچ به توقف مأذون نیستند ، خود
آمده و حضرت والدھام برضامندی کلتی دلالت نمایند که اندیشه نداشته
باشد . و اگر بالفرض حاجت بمساعده حاکم شد و مبالغه نمودند ، قبول
بعض اسباب سفر اگر از وجه شرعی باشد مانع نیست بشرطی که خود
رغبت نمایند ان شاء الله بسیار زود بیایند . از ازدحام مردم به تنگ آمدیم ،
بلکه به بهانه شما اندکی راحت شویم . و هیچ کتابی را بجا نگذارند ،
همه را بیاورند ، و بغدادیان خیمه و کژاوہ را برای شما فرستاده اند . دگر
حاجت بتأکید در احتیاط نیست . بسیار با احتیاط شرعی براه بیایند . هنوز
یک منزل یا بیشتر ماند کسی را بفرستند که خبر آمدن شما بیاورد . دگر در
پناه خلا باشند . بمنه . و بغیر از محمود و احمد و حسین هیچ کسی دگر را
برای امداد پدرت نیارند . و آن روز که از آنجا حرکت میکنند فقیه
یوسفرا اگر بفرستند مانع نیست . حاج محمد هم همراه است . همین پنج
آدم برای خدمت راه کافی اند . اما میاید پر احتیاط باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و یه‌که‌م

بِقِ سَهید عمبولقادی زاوای نُووسیوَه

لہبارہی ناردنی ژن و منالہ کانیهوہ بَقِ بَه‌غَدَا

سینا سندا ! البتہ سبب باین عارضه مجدد ، و این مکاتیب ابله فریب
که بما نوشته شده بودند تعویق بفرستادن خانه نیفتد . و اگر بالفرض

همشیره محمود سبب به آزار استعجال آمدنرا نمیتواند توقف کند تا وقت
توافقی . اما خانه بزرگرا البته میخواهیم که بفرستند و هر مالابدی باشد
بر ملا موسای حاجی رحیم محول است .

و اگر خود اهل بغدادی هم تواند بیاید در آمدن اگرچه مقصود نیست
ممنوع هم نیست . علی ای تقدیر عذر تعویق نامسوع است .

ظاهرا اهل بغداد پیش ازین عهد کردهاند اگر خانه فقیر بیاید ، با
حامل الاغهای رونده تا به کفری استقبال کنند . و ظاهرا حاجی محمد برادر
حبیب با چند کسی با کجاوه خواهند آمد .

والده مکره را سلام بی حد و انجام میرسانم . امید از ناطلییدن
آزردن نشود . بخدا که عین صلاح است تا بموسم پایز ، بلکه تا جواب حقیر
نیاید به آمدن مرخص نیست . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و دووهم

بؤ سهید عبدالقادی زاوای نویسیوه

سیدا ، سید عبدالقادرا ! آمدن اهل بغدادی هم بتازگی لزومیت پیدا
کرده است بعد از آمدن وجهش معلوم شما خواهد شد ، البته اورا بدون
مزامح راهی نمایند .

و اگر بالفرض وکلای عالی اراده ابله فریبی با ما داشته باشد که
کسی را بدلات ما بفرستد ، باز از آمدن اهل فقیر خیالی نکنند که مطلقا
بودن و نبودن او در اینجا تأثیری در توقف و رجعت حقیر ندارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و سیّهم

دیسان بۆ سه‌یید عببولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، عبدالقادرا ! اگر اغتشاش راه مقتضی بدرقه باشد ، خود و شیخزاده‌های (خیوته) با چند کسی از اهل شهر و (کونه کوتر) و (سنگاو) چ سواره و چ پیاده بقدر احتیاج سوار شده تا بامن همراه خانه بیایند . و اگر خود از جهت راه باکی نیست ، مضایقه ندارد . خلاصه علی ای تقدیر توقفرا در ارسال خانه جائز ندارند . ولی عهد جمیل الشیم میر جلیل الشان هم قبول نداریم که مزاحم شود . کاروبار این مسکین اکثر باشاره بزرگان است ، مخالفه اش نامحموداست . خبر شرط است ، آگاه باید بود .

و البته ما ایشانرا اعنی محمود بیگرا از خاطر بیرون نخواهیم کرد ، اگر بتلیس شیاطین الانس او هم از راه برون نرود . امید در کنف حمایت الهی باشد بمنه . و در خصوص رخصت خانه چیزی به میر هم نوشته‌ام . اما بی ضرورت اذن طلبند . و اگر الاغ کراهه بهم رسد خوب و الا از امیر طلبند ، در میان ما و ایشان دویی نیست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و چواره‌م

دیسانموه بۆ سه‌یید عببولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، معتمدا ! ادامکم الله ! بمبالغه هرچه تمامتر مؤکد و مبالغ که والده مکرمه و شما و نور چشمی محمود به خاطر جمعی تمام در آنجا بماتند ، ناطلبیدن خود و طلبیدن خانه‌را عین مصلحت طرفین دانسته ، و اورا حمل بر قلت مبالغت بحال شما نمایند .

و خود فی الفور بخانه ما منتقل شده در پی فروختنش باشند ، هر وقت اتفاق افتاد او را بفروشند . و والدہام اگر میخواهد در همان جا باشد ، باشد . و اگر نزد محمد خان میرود ہم مانع ندارد ، و انشاءالله بی تغییر آہی موسم پایز البتہ او را خواہم طلبید .

و کتاب (رشحات) در نزد ملامحمد ملامحمد صادق، و (حاشیہ سیوطی) در نزد شیخ حسین سیتکی ، و (روضہ) در نزد شیخ عبداللطیف ، و (شرح مقامات) در نزد ملا عبدالرحمن قرہ داغی هستند ، میخواہم . برای احتیاط شما ہم لفظ آزادی از والدہام شنوند . فقیر از خلق بسیار وسوسہ دارد .

من همان دم کہ وضو ساختم از چشمہ عشق
چار تکبیر زدم یکسرہ بر ہرچہ کہ هست

دہ و نیمہ کاررا بدہند یا بستانند باکی نیست . سخن بسیاراست ، ناگفتن بہتر . ثانیاً محمودرا ناطلبیدن حمل بر تعافل فرمایند کہ بعد از ملاحظہ معلوم شد کہ اکنون آمدن هیچ متعلقی مصلحت نیست ، خصوصاً بغداد بسیار گرم و محمود نفاقتی دارد ، باید از این مسکین او را دلالت کلی دہند خاطر جمع باشند ، و صاحبی سیدی شیخ عبدالصمدرا با اولاد بحافظ حقیقی میسپاریم کہ از فتنہ متموجہ کہ بعین عیان مشہوداست محفوظ مانند ، و حقیرا گلہ از جناب ایشان نیست ، مرد دنیا داررا ملاحظہء طرف دنیا و منارا با اہل تسلط ضروراست . الحمد للہ سوای اخلاص بقدر توانا و حسن سلوک چیزی از ایشان ندیدہ ایم ، و برادر جانی ملا موسای حاجی رحیم من جملہء محسوبان بلکہ منسوبان خود میدانیم . امید کہ در دین و دنیا برادر باشند .

و بمبالغہء اکیدہ ثانیاً مؤکد میشود کہ والدہام تشریف نیاورند تا جواب دوبارہ می آید . آمدن (و) ازدحام امسال مغل کار این مسکین است .

شما در همه عمر چیزی مصلحت اندیشی این مسکین نکنند ، گنه کار
نمیشوید .

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی چل و پینجه‌م

له وهلامی نامه‌ی دایکی و دوو خوشکه که بیدا

غلام کمترین خالد ، و بنده سرافکنده محمود ، بشرف عرض والده
ماجده میرسانند سرافراز نامچهه بیادآوری این مسکین قلمی فرموده بودند
رسید و موجب تذکار گردید .

امانت عظیم این است که همه وقت در یاد حق و ذکر مرگ باشند که
عاقبت مرگ است . با محمود و احمد و زید و عمرو کار نداشته باشند ،
و هرچه میخواهند از خلا بخواید که ذره از عالم امکان از حکم او بدر
نیست . و محمد خان در هر جا باشد در پناه خلا است اگر جانب شرع
نگه دارد خدا او را نگه میدارد ، و اگر هرچه نفس و شیطان میخواهند بکنند ،
خدا و رسول او را بیزار ، و این مسکین از وجودش در آزار است ، دگر
چه نویسم ، اگر شنویدند خوب بود .

هر دو مکرمه عزیز مرا بخدا میسپاریم . در کنف حمایت الهی محفوف ،
و در ستر جمیل ایزدی مستور و مکفوف باشند ، بمنه . عریضه را ارسال
داشته بودند رسید ، موجب کمال خوشنودی گردید .

شما و غیرت خود . این قدر بر تکرار نفی و اثبات و مراقبت معیت
مداومت نمایید که مرادی غیر از جناب اقدس خداوندی در ساحت سینه

نماند ، غبار ما سوی الله را بجا روبرو ذکر از نشیمن دل همچنان باید رفت
که قابل نشستن مهمان قدس شود .

مهمان عزیز را در نشیمن نارفته طلبیدن سخت بی ادبی است ، مطلق
دنیارا در بند نباشید ، تا ان شاء الله دفعهء ملاقات واقع شوده خطرء ما سوی
الله اگر چه من باشم در دل نباشد ، در شب و روزی طرفه العینی غفلت روی
ندهد .

کسی را تعیین نموده بضرورات خانه پردازد . خود بعمل تصفیه مشغول
باشند ، و بعد از ان اگر مقصودی در صفای خاطر مانده باشد از شما قبول
نمی نمایم .

و هرگز این مسکین را از دعای خیر فراموش ننمایند ، و در پناه خدا
باشند بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و شه شه م

بؤ سید عمیدولقادی زاوای نویسیوه

سید سینه وسیع معتمد سید عبدالقادر را رشك حساد و رغم جهال
بدنهاد میخواستیم . و کلای عالی بغایت مخلص خود میدانیم . لهذا محمد
خان باید ایشانرا ملاحظه نماید . تا نوازش و مهربانی در بارهء ایشان معمول
شود با انتقال مأمور نیستند ، و گاه گاهی اگر ایشانرا دیدن هم کند پر
مضایقه ندارد .

لکن اگر مارا میخواستند میباید که خود را با روح و زن و فرزند در راه
اتباع سید اولاد آدم تلف نمایند ، اعنی برای خاطر مال و اولاد و هوای
نفس مرتکب امر نامشروع نشوند که خدایرا برای دنیا آزردن سخت
بی معرفتی است .

والدهء مكرمه و نور چشمى همشيرهء مهربان و محمود و سائر اهل بيترا سلام رسانم ، اميداست كه بحسن خاتمه فائز شوند . دگر چه تصديع دهد برادات دارين نايل و بمقاصد كوين واصل شوند بمنه . و عموى زادهء مكرم سليمان آغارا سلام رسانيم . الدعاء .

(خالد)

نامه‌ی چل و جهوتهم

له بهغداوه بؤ سهيد عبدالقادرى زاواى نووسيوه

محرك سلاسل جنون و مهيج پيمان و لوايح مجنون ، اعنى نامهء شفقت علامهء سيدى سيد عبدالقادر جذبه الله اليه ، و جملة من المقربين لديه رسيد ، و لسان حال آن منبع شرف و كمال ناطق باين بيت حافظ گرديد :

كوته تكند بحث سر زلف تو (حافظ)
بيوسته شد اين سلسله تا روز قيامت

و كوششى كه در تنفيذ مدعاى اين مسكين فرموده بودند معلوم خاطر فاتر شد .

بايد از زبان ما مهجوران بفرستادگى همشيرهام تسكين خاطر والدهام و اطفاى بى آرامى اهل بغدادى نمايند ، هيچكدام گله مند نشوند . اگر شدت گرما و عدم محرم شرعى كه از ما لابد مسافرهء نسوان است مانع نميشد ، البته فى الفور ايشانرا ، اعنى همخوابه را ميطلبيدم . اما چنانكه يوسفرا سفارش نموده ايم بايد صبر كنيد ، حقير از ايشان رضامندى داريم . اما باطن پر ظلمت و قلت اهتمام كه بفرائض خسه در اين اوان بهم رسيده اند نزديك است موجب آزار خاطر شوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و هه‌شته‌م

له وه‌لامی سه‌یید عبدالقادی زاوایدا نووسیوه

سیدا ، سندا ، ملاذا ، معتمدا ! مظنه قلت التقات از این مسکین نسبت به شما چه مجال دارد. اگر قصوری در تعارفات رسمی شود ، نظر بمصلحت جویی آن جناباست ، والا :

توهر مخزن اسرار هماناست که بود
حقه مهر بدان مهر و نشاناست که بود

و برادر دین و یقین ملا موسای حاجی رحیم ، و ملا احمد یاوزی و ملا عباس و کاک علی و محمود شیخ ویس و شیخ رسول حلبی و فقیه عثمان و فتاح حاجی و سائر احبای آنجارا سلام رسان و دعاگو و امیدوار دعای خیریم . امید قبول فرمایند . والسلام علیکم ورحمة الله . و فقیه اسماعیل ملا احمدرا با مصطفی برادرش سلام مخصوص میداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و نۆه‌م

بو شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود ! نسیدانم چه نویسم . رفقای شما غریق دریای نور ، و شما متوغل در رد و بدل دنیای دوتند . از استعداد بنی فاطمه حیف می‌آید که همچنان عبث و بی‌حاصل گردد . اگر شمه از احوال سید حسین درک کنند که چه معلوم خاطر فرمایند جای رشکاست ، اگرچه هنوز قطره از دریای محیط بیش نیافته‌است .

بشما امید دگر بود ، اگرچه فی الواقع تعلق خاطر بوجه اتم بدنیا

نداشته باشند • اما تبدیل آرایش ظاهری هم سم قاتل است • (انما علینا
البلاغ) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجاهم

دیستاموه بق شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نویسیوه

کاکه محمود !

بشوی اوراق اگر هم‌درس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ان شاء الله تا حین ملاقات این همه قیل و قالرا تمام فرمایند • فرصت
تنگ و راه بس دوراست • در خاتمه غزلی گفتیم :

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخنرا تمام کن

والسلام ، ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و یه‌که‌م

همر بق شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نویسیوه

کاک محمود !

چو میرفتم بسلطان خیالت ملک دل دادم
غرضی از چشم اگر رفتی نخواهی رفت از یادم

و فرزندان دل‌بندان نور چشم ارجمند امانت خدا و خواجه سربلند
تقشند باشند ، و والده اوها همچنان ، و مادر مهربانرا بدعا مخصوص
میداریم ، قبول فرمائید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و دووهه‌م

دیسانهوه بق شیخ محمودی ختیه‌ته‌یی نویسیوه

کاک محمود خیه‌ته‌یی ! وظیفه‌ه شمارا بریده‌اند ، خاطررا جمع مییاید داشت . پیران طریقه‌ه علیه از احوال متعلقان غافل نیند ، و هیچ آفریده‌ه معارضه‌ه ایشانرا نمیتواند نمود . معارض ایشان آتش در خدمت و دولت خود میزند . منتظر باش تا خدا چه ماجرا می‌انگیزد .

بس تجربه کردیم دین دیر مکافات
با دردکشان هرکه در افتاد ، در افتاد

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و سیهه‌م

له وهلامی نامه‌ی یه‌کن له دوستانا

تموید جان و مروحه‌ه جنان ، نامه‌ه مودت نشان بسروقت دوستان صافی جنان رسید . چند کس‌را همراه خود آورده‌اند . اندک ملالی از ازدحام هست ، اما چونکه بتوسل آن عزیز آمده‌اند ، رضا بآمدن داریم بشرطی که بر مجرد ملاقات حصر نمایند . زیاده‌ه چه تصدیع دهد . حق از خود برهاند و بخود برساند که کار ایناست و بس . قدوم شریف بغایت انتظام‌است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی په‌نجا و چواره‌م

له به‌غداوه بو سلیمان ناغای ناموزای نووسیوه له سلیمانی

بو سه‌رخوشی‌ن کردنی به‌پونه‌ی مردنی ژنه‌که‌یموه

عموی زاده‌ه آرشد أمجد سلیمان آغا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشد ، و روح پرفتوح مرحومه‌ه مغفوره بجنّت شاد ، و عمر بازماندگان باضعاف تراب مرقد او در ازدیاد باد .

در هیچ خصوص غباری بخاطر شریف راه ندهند . زن و فرزند و مال و منال امانت خداست ، هر وقت امانت خودرا برد مختاراست .

و در خصوص این مسکین هم خاطر جمع باشند . ان شاء الله چیزی خواهد شد که باعث سعادت دارین شود . والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

و همه‌ه اطفالان خافه‌را سلام رسانیم ، قبول نمایند . اگر خدا دوست دارند ، همه کار دین و دنیای شما بمراداست ، و اگر هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند ، خواهیم هرچه خواهد آن کنند و ارواح پیران بزرگوار هم از شما در آزار میباشند .

و اگر خواهش نقلت بطرف (اردلان) یا جای دگر داشته باشید از این طرف مرخص‌اند .

برادری و دوستی این مسکین بدون ترک هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و پینجه‌م

له به‌غداوه بۆ مەلا محمود ناویکی نووسیوه

که بههۆی سه‌هید ئیسماعیل ناویکه‌وه نامه‌یه‌کی بۆ مه‌ولانا نووسیوه

برادر دینی و مخلص یکرنگی و یقینی ملا محمود را بامداد روحانیت
خواجگان حواله مینمایم که از مزاحم اعدای آفاقی و نفسی در نگهبانی
ایشان باشند .

در مکتوب قره‌العین سید اسماعیل اسعده‌الله فی الدارین در خصوص
امر معهود ابرامی نموده بودند . یقین بدانند که این مسکین خاطر آن عزیز را
بسیار مرعی میدارد . اما استعجال ننمودن دران خصوص حکمتهای خفیه
و جلیه دارد .

و شما خود بآمدن این ولا با یک شخص مرخصند . بعد از تشریف
آوردن مشافهه تفصیل مدعا خواهند شنید . باید بدون تعویق برخاسته
عازم شوند ، و زیاده از یک شخص با خود نیاورند . هرچه مصلحت پیران
طریقت و مقتضای امثال شریعت باشد ، ان شاء الله الرحمن معمول خواهد
شد . زیاده چه تصدیق دهد ، نائل فنای اتم و موصول بلطف اعم باشند ،
بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و شه‌شهم

بۆ شتیخ مه‌حمود صاحیبی برای نووسیوه

وجود مسعود و نور چشمی محمود را بکنف حمایت ایزد معبود
میسپاریم . ازینکه بصوب این ولا راهی شده ، و شمارا در انجا گذاشته ،
تشویش بخاطر راه ندهند ، بحمد الله خود یقین میدانند هرچه کرده شود
بدون اشاره حضرات فخواهد شد .

اینکه چند نفر اعزه از سکان بخارای شریفه و خراسان بصوب کعبه معظمه راهی و واصل آنجا میشوند ، در هر خصوص اکرام و اعزاز آنها را لازم شمرده ، و در وقت رفتن فقه عبدالله بیدرقه گی ایشان تا به سلیمانی فرستاده و بنزد عزیز جانی شیخ محمود خیره تهیی سفارش نموده در آنجا در هر خصوص تا حین راهی شدن از ملاحظه آنها کوتاهی ننمایند .
والسلام . ختام الکلام .

و والدمام را قدم بوس و سلام میرسانم . ان شاء الله عنقریب عودت خواهم نمود . والسلام علیکم .

نامه‌ی پهنجا و جهوتهم

له وهلامی مریدیکیا که داوای پله بهمرزبونهوی لبی کردوه

داغدار الم نابافت مهجوری ، و گرفتار قیسود خودبینی و مغروری ، مسکین بی بضاعت خالد کرد شهرزوری ، بعد از تقدیم دعا مصدع میشود که نوازش نامه آن جناب مشتمل بر بعضی آثار تواضع و حق جویی رسید ، بر خاطر شریف هویدا است که سید اولاد آدم صلی الله علیه وسلم بصدر شریف خود اشاره نمودند و فرمودند (التقوی هیئنا) و معامله با این طایفه علیه ماورای گفتن و نوشتن است . اگر اخلاص و طلب بدل بدرجه قبول ایشان رسید خود بخود امر باین در مانده میفرمایند که فلان کس مقبول است ، و الا بمصلحت آن کس که بتوقف میافتد (الی ان یبلغ الکتاب اجله) . این فقیر اصلا اعتماد بر کشف و ماجرای خود ندارد ، همین اعتصام کلی به ذیل عنایت پیران بزرگوار است (روحی فداهم) ، و از امر ایشان مطلقا تجاوز نمیتوان کرد . اگرچه خاطر بقبول و بهره مندی آن جناب سخت متعلق است ،

و سخن اظهار و رفع مظنه و ولایت و صلاح کردن باشد ، با شما گفته‌ایم
صرف برای فتح الباب قبول حضرات است . خود میدانند که گفته‌اند :

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

درین رباعی خوب تأمل باید کرد :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت نا پاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

حضرت مولانا قدس سره العزیز در مثنوی میفرماید :

بی عنایات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سیه هستش ورق

شیخ مشو ، ملا مشو ، این مشو ، آن مشو ، مسلمان شو . مسلمانی
کاری بس بزرگ‌است . اگر از همین مردان بر کسی واردات متواتر شود ،
و اگر اعضایش خشك گردند ، منت از صاحب حال نیست ، از واسطه آن
حالا است .

اما اگر ظاهر و باطن باتباع سید اولین و آخرین صلی الله علیه و علی
آله و صحبه اجمعین آراسته شود ، حال همه وبال و کشف همه استدراج و
ضلال است ، و از نحوست بیدولتی که دارند به دولت استقبال عنایت نامه
بیر دستگیر هم فائز بشوند ، خدا عاقبت خیر بکند ، آمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی په‌نجا و هه‌شته‌م

بۆ پرسەڵی کردن بۆ دۆستیکی نووسیوه

گەر ریخت گلی ز باغ دولت بر خالە
از باد خزان دوخت گل ایمن باد

اگرچه مصیبت مرگ اولاد که پاره‌ء اکباد و جگر گوشه‌ء عبادند ، اکثر اصحاب صبر و سداد و ارباب هوش و رشادرا از جا میبرد ، و اما بحقیقت که سبب وصال محبوب بی‌مثال و موجب دولت دیدار جمال ذی‌الجلال باشد نعمت است نه بلاء ، و راحت است نه عناء ، و مرد حکمت‌نیوش تیز هوش که کوه راسخ حق‌الیقین و دوحه‌ء برومند صاحب ثمر اسلام و دین است از هبوب عواصف نوائب از تزلزل‌آمین و نعمت و تقمّتش بشکر و صبر حسرت بخش و غیرت‌فزای دیو لعین و جالب رحمت ارحم الراحمین است ، اگرچه حسن ظن بشما محقق است ، اما غرض ادای سنت دین و احیای سیرت سید المرسلین است (قل الله ، ثم ذرّهم) والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی په‌نجا و نۆه‌م

دیسانموه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه

سینا ، سندا ، سید عبدالقادرا ! حقیقت امر این است بخدا که این فقیر مطلوبی غیر از خدا ، و مقری و وطنی سوای قبر ندارد، و برای مثل شما اکابر معلوم است رندی و قلندری و بی‌وطنی مناسب نمی‌نماید .

ما هزار نظام دنیا را بمویی برهم می‌زنیم ، و غیر از قدم تجرید خوش نمی‌نماید ، پیشتر بنا بجانبداری بعضی اقربا و اجبا گاهی بحث دنیا سرزبانی نقل میشد ، صرف نظر برعایت قلوب دوستان محبوب بود . اکنون

اصلح را در ترك ماسوی و مقید ناشدن بچیزی دانسته ایم ، و کسی فریب ندهیم بهتر است ، کار این مسکین در دنیا نه مانند دگر مردم است ، هر طایفه همانا گمانی دارد .

من دانم و دوست هر چه هستم هستم
و عباس و موسی را سلام رسانم . والسلام .
الداعی :

(خالد)

و حضرت مولانای امکنگی قدس سره ، مدت ها در کمال عسرت و مذلت ظاهری طالبان حق را بوصول محبوب حقیقی هدایت می فرمودند . روزی با جمعی مریدان در خارستان میگذشتند ، بعضی از مریدان پا برهنه بودند ، هر لحظه خاری در پایشان میخلید ، و آه سردی از درون دردناک میکشیدند ، و قدم از پیروی آن پیر طریقت باز نمی گرفتند . دفعهء الثقات فرمودند و گفتند : برادر تا خار المی در پا نخلد ، گل مراد نخواهد شکفت . آن طالب بهمان قدر خوشنود شد . کار فقرا همگی مردن و خون خوردن و خانه ویرانی است . و این مسکین در غزلی گفته است :

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
به سیل اشک باید کند اساس خاتم خود را

بالجمله از قبض و بسط چاره نیست ، اما عاقبت همه خیر است . در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر او است .
والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

حق (تعالی شانه ، و تنزه سلطانه) به اقصی مراتب فنای اتم که ترك تعلق نفیم دارین است برساند ، و از (اعدی الاعادی) مردان راه که نفس

اماره است برهاند ، و مصداق این رسیدن و رهیدن جز این نیست که رغبت مردم و انکارشان و مدح و ذم عالم و وجود و اقرارشان در نظر سالک یکسان شود ، چنانکه گفته اند :

نفع و ضرر گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند

محض ساده لوحی است که برغبت مردمان فرحمند ، و از بی رغبتی ایشان ناخرسند شوند ، که احيانا این صعود و نزول برای امتحان میشود (نمود بالله من هذا) .

خطاب مستطاب (فلعلك باخع قسك) الآیة با سرور كائنات عليه افضل التحیات باریك بینان اهل ارشادرا موعظه تمام است .

و احوال محمد حمزه آغا موجب شکر است . باید بقدر مقدور در اتباع سنت و ترك هوا و هوس بذل مجهود نمایند . اگرچه كشف گوئی و اطلاع بر مغیبات در نظر این طائفه علیه بی اعتبار است ، اما اشعاری بحسن استعداد دارد . از شکر این نعمت غافل بودن نهایت دون همتی است و شکر در اتباع اوامر منعم است جل جلاله . . احوال فقه محمد مقبول است ، اگر چند وقتی دگر تمام قوای ظاهره و باطنه را با محافظه بر نماز جماعت و احتیاط در لقمه با جمال محبوب حقیقی صرف نماید ، تا غفلت کلی با استمرار از ماسوی الله حاصل شود ، امید فنای حقیقی است که حاصل شود . این همه تأثیرات عبرتند . بود که ارباب انکار را اعتقادی حاصل گردد . اما طالب باینها غره نباید که شود تا فنا بحصول نرسد ، همه احوال را رجوع قهقری نزدیک است . (نمود بالله من الحور بعد الكور) .

هرچند میسر شود تأیید شریعت نرا هم مقصد پیراست . هزار كشف

و کرامت را با حیای سنتی برابر نمودن از نارسائی است . دگر چه نویسد ،
جمله سر خواص و شر عوام گفته شد . والسلام والاکرام .

بعد از نوشتن مکتوب دوباره از زبان همه دوستان خود عرض دعا
و سلام بخدمت مقدسه قبله مراد و پیر برزگوار کردیم ، و از آنجا که
اتباع شریعت محمد صلی الله علیه وسلم طینت ایشان ، برای رفع حق
شرعی شما که رد سلام است ، به کلك درر بار جوهر تار علی الاجمال جواب
سلام همرا ترقیم و مکرر سعادت احباب این درمانده گرداب خودینی را از
حضرت ذی الجلال والاکرام طلبیده اند . و سید عبدالقادر را با محمد خان
و والده مکره و همشیره مکره و همخوابه ضعیفه و محمودین و بکررا
که زیاده اختصاص دارند همت باطنی هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهه يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان بکام
چسپانیده با همه فکر و خیال هر روز چهار پنج هزار (الله الله) بزبان خیال
گفته ، متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شماها ذاکر شده است .

و بکشف صحیح جمعی کنیز از اولیا ثابت شده است که ایمان آن کس
که قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ،
و آن بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود و در خواب از بیداری زیادتر ،
و در مرض از صحت ، و در مرگ از حیات بیشتر ذکر مأمول و عام است ،
و نور دیده مرزا اسماعیل خودم اگر شماها قدر این دولت را میدانید ،
و اگر نمیدانید فقیر در نزد همه حقوق شما را بتسبب این سعادت ادا نموده .
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی شه‌سته‌م

بو دوستی‌کی نووسیوه که خبهری داوه‌تی همندی کتیبی فوتاون

محبوب حقیقی تقدس جماله غیوراست ، چونکه این مسکین‌را از جمله
دنیا و مافیها تعلق خاطر به کتابها هست ، بمقتضای غیرت محبوبیت ، هر
روز کتابهارا یا بغارت میدهد و یا در آب می‌اندازد .

بلی سلطان معشوقان غیوراست
ز شرکت ملک محبوبیش دوراست

سر و مال و عمر و زندگانی و دنیا و آخرت همه فدای جمال باکمال
او ، این رباعی چه مناسب مقام است :

هر شب ز غمت نعره بر افلاک زنم
وز دست غمت سینه به صد چاک زنم

چون موج زند عشق تو در سینه من
درس و ورق و کتاب بر خاک زنم

افسوس حکایت عشق بیایان نمی‌آید . والسلام علیکم .

ولد بزرگوار آن برادر وفادار و مهاندار ستوده اطوار سید نورالدین ،
و ملا مصطفی ولد قاضی برادر خود و شما و سایر احبای آن دیار را دعاگو
و سلام رسان و امیدوار دعای خیریم ، و مأمول از همه رعایت مضمون این
بیت حافظاست :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

والسلام ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شهست و یه‌گم

بق عثمان به‌تی برای محمود پاشای کوزی عبدولرحمان پاشای

بابانی نویسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ، ذات حمیده صفات امیر بی‌ظیر ،
و امیرزاده ، والا تبار روشن ضمیر ، بامداد روحانیت اولیای کرام مؤید
داراد ، بمنه .

درین وقت نوازش نامه‌ی مشتمل بر کمال خلوص و آداب‌دانی ،
و متضمن وفور تواضع و مهربانی ، بیادآوری این مسکین بی‌مراد ارسال
و ایفاد شده بود ، و در طی آن چشم عنایت و گرشنه‌ی التفاتی از هم‌علیه
درویشان در یوزه نموده بودند ، رسید و باعث تحرك سلسله‌ی همت و توجه
عنایت شد .

اما اینکه ، هرگز در خصوص امداد و اسعاد در عسر و یسر و غربت
وطن نسبت به برادر بزرگ شما (محمود پاشا) اصلاً کوتاهی ننموده بودیم .
حتی بعد از آنکه بدولتی مشرف شدیم که سلطان هفت کشور را در جنب
او (کالمعلوم) است ، باز سبب باینکه پیشتر او را بمخلص خود محسوب
نموده بودیم ، او را فراموش نکرده ، و نسبت بایشان عنایت‌های نمودیم که
بخاطر کسی نیامده .

همینکه حاکم شدند بفرور ایالت چند روزه که آن هم از ین حضرات
ما بود ، بطرحی مغرور شدند که گویا میان ما و ایشان آشنایی نبوده‌است ،
و حقوق عنایت مردان خدارا بالمره منسی نمودند . چشم ما از تائید
و صاحب‌داری ارباب دنیا ترسیده‌است . دل نمیخواهد که لاف محبت
و پیمان و اتحاد و مودت را با کسی بندد ، و اما اینقدر ثابت که این مسکین
همیشه دعای توفیق و نصرت در حق امرای عادل که اهل مروت و راعی

حال برایا باشند ، کرده و میکنم ، و هرچند بترویج شریعت و ترحم با رعیت
کوشند ، بهمان مقدار شایسته ادعیه این مسکین خواهند شد .

دگر اصلاح حال و حسن مال را برای آن مرکز دائره اقبال ، از ایزد
بیمال ارتجا و سوال مینمایم .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و دووهم

بِق عثمان به‌تی برای مه‌حمود پاشای نویسیوه

امیرزاده نیکوکار والا تبار عثمان بیگرا بحسن احتمای هم علیه
پیران سلسله سنیه حواله مینمایم ، یار و مددکارش باشند . نوازش نامه
که پیشتر به یادآوری این مسکین بمعیت شیخ محمد (آدم بوداق خان)
فرستاده بودند ، رسید . اما رافتش در حین عودت این فقیررا مطلع ننموده
معاودت نمودند ، لهذا نوشتن جوابش اتفاق نشد .

و در مکتوب دوم ملالی نظر بنانوشتن جواب آن اظهار نموده بودند ،
یقین بدانند که خاندان شما امروز از خورد تا بزرگ محسوب سلسله علیه
پیران طریقه ما میباشند . پس اگر بمقتضای سکر درویشی و ذوق حال
احیانا قصوری در تعارفات رسمی با یکی از شما واقع شود ، باید حمل بر
قلت التفات نکنند که ارباب احوالرا در بعضی حالات امکان و پرداخت
آداب رسمی ندارد

و اینکه داخل طریقه علیه شدماند ، بسیار خوب کرده‌اند (بای وجه
کان) تعلق باین طائفه علیه غنیمت است . اما باید ان شاء الله اندکی نیت
خودرا بهتر نموده ، رغبتی مجددی باتباع شریعت حاصل نمایند تا زیاده

قبول پیدا کنند که مقبولیت در پیش این بزرگان بقدر پیروی شرع
از راست ، تا آن پیروی بیشتر مقبولیت بیشتر ، تا کمتر کمتر . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و سی‌هفتم

له وه لامي به‌کين له تموره بياواننا (که وا دياره مه‌حموود پاشا بووين)

بعد از طول ازمنهء تطاول و غرور و وفور بی‌التفاتی و معارضهء این
مسکین مه‌جور ، نوازش نامچهء مبنی بر حسن اعتقاد و کثرت اخلاص بنامزد
فقرای بی‌مراد ارسال و اصدار فرموده ، و بعضی مرا مرا در طی آن بسفارش
عبدالرحمن حواله نموده بودند رسید ، و مضمون نامه و سفارش مفهوم
گردید .

دعوی بقای حسن ظن سابق فرموده بودند ضمیر ارباب فقر ازینکه
ساده و بی‌غباراست ، بعد از این همه ماجرا توانستم که بگویم چنان نیست .
اما هرچند تأمل نمودیم شاهد بر طبق این دعوی و بینه بر صدق این مدعا
نیافتیم . همین دوباره جواب صریح صحیح را بسفارش عبدالرحمن موکول
نمود . البته تفصیلاً خواهند شنید .

این قدر حجت‌های قاطعه مسکته هستند . اگر بعضی نوشته شوند
میدانیم خود هم بانصاف فقراء معترف خواهند شد . اما طول و تفصیل از
مقولهء امر لایعنی دانستیم . (^(۱)) باین بیت حافظ ختم نمودند :

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیم
که دل آزرده شوی و نه سخن بسیاراست

والسلام علی من اتبع الهدی .

(خالد)

(۱) نه شوینه له ده‌سنووسه‌کهی به‌رده‌ستمانا هروا به بؤشی هیترا بوه‌وه .

نامه‌ی شه‌ست و چواره‌م

بو لای به‌کنی له میرزاده‌کانی بابان

امید ، ذات خجسته صفات امیر روشن ضمیر بامداد روحانیت پیران کبار مؤید باد . دوباره این مسکینرا بنوازش نامچهء یاد ، و بمعیت مخلص صادق الوداد () (۱) اصدار و ایفاد فرموده بودند ، رسید ، موجب تشیید مبانی اخلاص آن امیرزادهء جمیل الشیم گردیده . باید بکمال نیازمندی مزید اخلاص ارباب فقرا از ایزد بی‌نیاز مسؤل ، و از آن فتح الباب مآرب دارین مأمول نمایید .

برای تیسیر مدعای محسوبیت فرارا تبرکی طلبیده بودند ، آنست یک قطعه شانه و یک رشته تسبیح‌را بجهت آن عزیز روانه نمودیم ، البته بنظر خواهد رسید .

زیاده مصدع نشد ، کامیاب مطالب دارین گردند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و پینجه‌م

بو شیخ شه‌سهددینی مریدی نووسیوه

محب صفوت آیین، و مخلص صداقت تضمین، جناب شیخ شمس‌الدین، حق سبحانه و تعالی باقصی مراتب جنون محبت خود که غایهء مرام مردان راهاست برساند ، بمنه .

بطاقهء مملو از محبت و صداقت بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال فرموده بودند ، رسید . موجب تجدید اتساب و تعلق بسلسلهء علیه گردیده .

(۱) شوینی نهم پوشایی‌به له ده‌سنووسه‌که‌ی بهره‌ستماندا هه‌روا به سپیره‌تی هیلکرا‌بوه‌وه .

وصیت است که قلیل این طریقه را کثیر دانسته ، تمسک باین خاندان عظمی را سرمایه دولت دارین دانند . اصل اراده این طایفه کاری بس بزرگ است . ذکر و کیفیات و شهود اگر باشد دولت دیگر است .

گفته اند تا حق تعالی بتجلی بر باطن بنده متجلی نشود ، آن بنده مرید خاندان اولیا نمیشود . غرض این است که از شکر نعمت اراده این طایفه غافل نشوند که حدیث (المرء مع من احب) مشهور است و بر السنه خواص و عوام مذکور است . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شهست و شه‌شهم

دیستانهوه بو شیخ شهمسه‌ددینی نووسیوه

برادر طریقه ، و مخلص فی الحقیقه ، شیخ شمس‌الدین را بمدد روحانیت پیران کبار موکول میداریم . از کمال مهر و وفا بدو کلمه فقرای بی‌مراد را غریب نوازی فرموده بودند ، رسید .

چند روزی با اشاره حاج محمد مشغول بذکر لطائف شوند ، بعد از آن ایشان اگر مناسب دانستند ، شمارا به تھی و اثبات مأمور مینمایند . و درین خصوص بحاج محمد هم اشاره شده است . وصیت عظیم همین است ناموس صلاح و نیکنامی شمارا از فیض باطن فقرا باز ندارد که هرکس بصاحب باطنی در عصر او باشد باور نکند ، یقین است اگر در عصر رسول الله صلی الله علیه وسلم هم میبود بآن حضرت باور نمیکرد ، و باوری که اکنون دارند سبب به عدم معاصره و نبودن عیب و عار است که سبب به کمال شهرت آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای او عار نیست بگوید من غلام آنحضرتم ، بلکه از ربقه غلامی او سر برون بردن عار و ادبار است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شهست و هفتم

بق بهمن له مریده کتی نووسیوه

حق سبحانه بیدد روحانیت پیران بزرگوار بر جاذبهء طریقت و صراط المستقیم شریعت پاینده دارد بمنه . محبت نامچهء ایشان بیادآوری دوستان قلبی نموده بودند رسید، موجب تذکار عهد مودت گردیده امانت و وصیت کلی این است که از تذکر مرگ و آخرت منعم حقیقی غافل نشوند و تا میتوانند از اتباع سنت سید المرسلین در ترقی باشند ، و همه روز هزار تهلیل زبانی است که فشنوند^(۱) با وقوف قلبی و لحاظ معنی عادت کنند تا مرادی در ساحت سینه بجز از مطلوب حقیقی نمانده باشد . بنده از ایمان حقیقی دوراست و در کلمهء توحید کاذب ، زیرا در مذهب پیران طریقه هرچه مقصوداست معبوداست چنانکه گفته اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
نیغ (لا) برکش که آن معبود تست

خلاصه مدعا در طریقت بی مرادی است و از ماسوای مولای حق آزادی است . دگر همه هیچ است . کشف و کرامات مردان خدا بلا داند در بند آنها نباید بود ، و این مسکین را بدعای توفیق در اتباع سنت یاد نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شهست و هه شتم

بق عثمان بهمنی برای مه محمود پاشای باباتی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

معتقد کامل الاعتقاد ، و محب مخلص پاکیزه نهاد ، امیر روشن ضمیر

(۱) له چند زسته‌ی پتشیودا هندی نانه‌واوی هیه ، به‌داخوه له‌بهر
نه‌بوونی ده‌سنووسی‌تر بزمان راست‌نه‌کرانه‌وه .

عثمان بیگ بحافظ حقیقی میسپارم ، از شر انکار ارباب فقر و فنا (که) سم
قاتل و بلای هایل است حارس و نگهدارش باد ، بمنه .

شما بدفعات چه به سفارش و چه به تحریر مکاتیب تمنای عودت این
مسکین بولایت خود مینمودند ، و انواع دلالت و اظهار اخلاص نسبت باین
فقیر میکردند . اکنون این فقیر رو بولایت شما آورده^(۱) ، و چند روزی
بمهمانی در کوهستان (سرگت)^(۲) نیت سکونت دارد . انواع حرکات
عجیبه ، نسبت باحبای این جانب کرده میشود . این کار جای تعجب است .

نظر بمبالغه‌های پیشین و به آداب بزرگی و مهمان نوازی چنان گمان
میردم شماها اگر خود باستقبال فقیر نیایند ، البته کسی را از معتبران خود
خواهند روانه نموده . اکنون علاوه همه میشنوم که انواع سخنهای ناشایسته
در مجالس شما باین مسکین گفته میشود ، و در صدد ایدای بعضی فقرای
که محبت فقیر دارند هستند ، و هزار افتراء از زبان این جانب و متعلقان این
جانب بگوش و کلای عالی رسانیده‌اند و ایشان هم باور نموده‌اند .

این حالت مأمول از هوش و فهم و کلای عالی نبود ، چرا ایشان اول
تا بآخر این مسکین را از همه کس بهتر میشناسند ؛ و مردم اهل عناد از افتراء
کوتاهی نمی‌نمایند .

خلاصه اگر مروج طریقه علیه نقشبندیه است این مسکین است ، و اگر
شایسته گفتگو و نزاع است هم این جانب .

اگر ملاحی که انکار ارباب فقر مینمایند راست میگویند و دعوی
برای خدا مینمایند ، کار مردان دشنام دادن و غیبت فقرا کردن نیست .

(۱) مه‌ولانا هم نامی لهو سردمه‌دا نوسویوه که له به‌غداوه هاتووه بؤ
ههورامان بؤ هاوینه‌خوری .

(۲) سرگت : دچی‌به‌که له ناوچه‌ی ههورامان و سر به ناحیه‌ی خورماله .

شما خود جوانی سعادت‌مند هستید ، برای خدا نائزءه این فتنه و فساد را خاموش گردان . برخیز و شیخ معروف و ملا صالح و شیخ عبدالرحیم که از اکابر علما هستند ، همراه خود آورده . اگر میگویند که ما عار داریم نزد فلان برویم ، این سخن مسموع نیست ، زیرا ایشان بزعم خود دعوی برای خدا میکنند نه بنزد این جانب می‌آینده و اگر بقریهء (سرگت) نمی‌آیند ، بشهر (گلغمبر)^(۳) هم بیایند رضا داریم و ما خود بآنجا خواهیم آمد .

با وجود اینکه پیش از این ایام حکومت پاشای مرحوم شیخ عبدالرحیم و شیخ عبدالکریم^(۴) با چند نفر از اشخاص معتبر بنزد شیخ رضای بیلو^(۵) که علم و معرفت او معلوم خاص و عام است رفته‌اند ، چه جای فقیر که چندها از سادات و علمای منتهی مانند ملا یحیای مزوری و شیخ احمد بغدادی و ملا عبدالرحیم زیارتی و ملاهای کوی که خود اوهارا میشناسند مرید و معترف حقانیت کار فقیراند .

و شما خود هم حاضر مجلس شونید ، این فقیر با اوها مباحثه و گفتگو میکنم . اگر معلوم خاطر شد که سوای عناد و حسد و افساد غرض دگر دارند ، خوب . و الا بعد از آن اگر این مسکین دعوی ارشاد و مشیخت نمود معلوم میشود دعوی پوچ و عبث میکنم .

و اگر خود ملاها نمی‌آیند ، شماها که ارباب جاه و دولت دنیایند ،

(۳) گولعه‌نبر : خورمال .

(۴) ثه‌بج نه‌وه‌مان لن تیک‌نه‌چن که نه‌م (شیخ عبدالکریم) ه شیخ عه‌بدولکه‌ریمی به‌رزنجی برای شیخ عه‌بدولزه‌حیمی به‌رزنجی و ماموستای مه‌ولانا نی‌به ؛ که‌سیکی‌تره ، چونکه به‌پیتی مهرئی‌به‌نامه‌ی شیخ عه‌بدولکه‌ریم که مه‌ولانا نووسیویه و له دیوانه‌که‌یدا هه‌به ، نه‌م ذاته له ۱۲۲۲ ی هیجره‌ندا کوچی دواایی کردوه که نه‌کاته پیتش سه‌فهری مه‌ولانا بو هیندستان و له‌ورژوه‌دا باسی شیخیه‌تیی مه‌ولانا له‌نارادا نه‌بوه .

(۵) بیلوو : دئی‌به‌که له مهریوان . شیخ زه‌زا له نه‌وه‌ی شیخ عه‌لی‌به کوسه‌ی دؤل به‌مووه .

و پدر مرحوم شما بسیار نیکبها با این مسکین دارد ، برای شما مناسب
نمیدانم به سخن بیهوده اذیت دل اهل فقرا بر خود روا دارید . یقین
بدانند این فقیر اگر خود ولی نیست ، اما تمسک بسلسله اولیا دارد ،
و اولیایا رنجانیدن برای دین و دنیا ضرر کلی دارد .

والحاصل شما میباید آمدن آنجارا تصدیق ندانند که باعث چندها اجر
و ثواب و موجب رفع چندین کشاکش میشود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

و حاضر گوشهء کم نامی (خالد) محبتهای سابقه و مودتهای لایقہء شمارا
نصب العین خاطر دارد . یقین است که به بهره از فقرای بی مراد فائز خواهند
شد تا کی باشد و چند باشد ، و این قدر بشارت اهل سعادت را کفایت دهنده
و هر وقت اراده آمدن نمودند يك دو روز پیشتر تا به اینجا میرسند
روزه داشته ، و به نان مرکز سعادت و سیادت (شیخ محمود) افطار نموده ،
چیزی دگر نخورند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شہست و نۆہم

له وهلامی به کنی له تموره کانی سوله یمانیدا

درویش بی نوا مصدع رای آن مایه مروت و وفا میگردد . پیش از
این بمعیت سید اسماعیل نوازش نامهء بیاد مهجوران قلمی و اشارهء زبانی
برای مراجعت بصوب وطن فرموده بودند ، و بصحابت ملا عباس دوباره
مؤکدا تصویب نموده بودند . معلوم است هرچه رای صواب نمای عزیز
بدان تعلق گیرد نسبت باین مسکین عین صواب است ، اما صحبت رفیق غیر
شفیق امر شاق و تکلیف ما لا یطاق است . گفته اند :

تا توانی میگریز از یار بد
یار بد بهتر بود از مار بد
مار بد تنها همی بر جان زند
یار بد بر جان و بر ایمان زند

بتفصیل جواب مدعارا حوالهء تقریر ملا عباس نمودیم ، ان شاء الله
بسمع شریف خواهد رسید . و ثانیاً وصیتاست اندکی همواره راه عنایت
و مواهب و اهدای بی مثل را تقدس ذاته بر خود گشاده داشته ، بکلی راه
نسیان جانب خدا و فراموشیء زلزلهء رستاخیز بر خود جائز ندارند که نه
شاه میماند و نه وزیر، و نه پاشا میماند و نه امیر ، نه غنی میرهد و نه فقیر،
نه ظالم جان برد و نه اسیر . هرچه در عالم خائست خاک شود ، و اسمشان
در دیوان هستی پاک شود ، و هرکه بفرح غروری دارد غمناک شود . بعد
از نزول ملك الموت مریض مرض موت بهبودی ندارد ، و بعد از هبوط
بمهاوی هلاک ندامت سودی ندارد . (لیس فی الدار غیره دیار) . (لمن
الملك الیوم ؟ لله الواحد القهار) والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفت‌آه‌م

له وهلامی که سیکند که داوای به منسوب بوونی مولانای کردووه

از روحانیت پیران بزرگوار استدعا اینکه بایمان کامل و حسن خاتمه
سرافراز ، و مورد مراحم رءوف بنده نواز شوند . از عنوان نامچه اریحهء
طلب بمشام خاطر رسید ، خصوصاً رافع لسانا مؤکد آن امر گردید . اگر
زندگی باشد بعد از ملاقات بهره خواهند برد ، و الا همین اخلاص شما کاری
میکند . (المرء مع من احب) مشهوراست .

وصیت عظیم همیناست از سابقهء رحمت بیدریغ غافل نباشند . واگر

معامله بفضل بود کار سهل است ، و گر نه عبادت یقین در آن بارگاه بجوی
نیرزد . و غرض از عرض این است سبب بکثرت گناه پا بسرحد مأیوسی
ننهد و ازین مر دیو لعین فرصتیاب نشود . شاعری گفته است :

ماقیم پر گناه و تو دریای رحمتی
جایی که فضل تست چه باشد گناه ما

کلام مقبول گفته است .

و حسن ظن که بفقرا دارید بی اثر نخواهد بود . والسلام والاکرام .
و نرجو من الله حسن الختام . و اگر بمجرد قبول غائبانه اکتفا میکنند
قبول است .

(خالد)

نامه‌ی هفته و یه‌که‌م

له وهلامی دوستبکیا که بانگی کردبوو بچی بو لای

اگر بخواهند دور و نزدیک برابر است . فقیر از آمدن آنجا
ممنوع است ، و از زیارت آن جناب محروم تا حکمت چه باشد .

وصیت کلی همین است : هر کس را بر فسق و معصیت مبتلا بینی خود را
از او بهتر ندانی . اگر نفس امارهء مکاره بمقتضای بشریت چیزی از حسب
و نسب در میان آورده و وسوسهء بهتری یا برابری در میان آرد ، بقلب
صنوبری متوجه با لحاظ رابطه استغفار کنند . ای بسا خرابیان او باش که
با کشف و کرامت از دنیا رفته‌اند ، و بسا ارباب علم و عمل و حسب و
نسب و کمال و عرفان که مرشد وقت بودماند بی‌ایمان مرده‌اند . هرگاه
مدار بر خاتمه باشد . مجال عجب را بر خود گذاشتن از غایت ادباری است .

بالجمله رضای ما دراناست رضای مادراناست • موجب خوشنودی
ایشان برای شما بغایت سودمنداست • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و دووهم

له شیوه‌ی گله‌ی کردنها بؤ دوستیکی نویسیوه

اعزاز غریبان سبب ذکر جمیل است • جانا مگر این قاعده در شهر شما
نیست ؟ وجود و عدم دوستان بی‌استقامت برابراست • اما سبب باینکه
اگر مهلت دهد درین موسم پایز عزیمت حرمین شریفین جزم است و احتمال
دارد بعد ازین راه مکاتبات و آمد و شد کمتر مفتوح شود ، مناسب دانست
آن یار وفاداررا بدین دو کلمه یاد نمایم • و اگر دوباره سوگند خورند که
قطع رشته و قطع ماده مکاتبات نمایند باکی نیست •

ما خود کهر بدشمنی کس نه‌بستنمایم
وگرم بحال زار نه تفقد کند کسی

و سید بزرگواررا اگر سلام رسانند ازین طرف مرخصند • باقی
خدای تعالی ما و شما و سائر مسلمانانرا بدولت حسن ختام سرافراز
و بردوام استقامت و محبت ارباب فقر و فنا ممتاز دارد • انه ولی التوفیق •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و سیّهم

له وهلامی نامه‌ی موحهمهد به‌گننا

امیر روشن ضمیر درویش نواز محب قدیم محمد بگرا بعنایت الهی
محول میداریم که بکمال اخلاص دیوانگان محبت خود سرافراز و ممتاز
فرماید که سررشته سعادت دارین همین است •

دو کلمه بیادآوری این مسکین رقمزد بنان بیان شده بود رسید .
موجب تودد و تذکار احوال آن مخلص جانی گردید . امید که کامیاب
دولت سرمدی و سعادت ابدی که نتیجه رضای مولی و رضوان ایزد
تعالی است نائل شوند ، دولت مستعاره دنیا هم در ضمن آن است .

عزیزی اشاره بتوغل در دنیا و نسیان آخرت گرو دفتر نموده است :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

باقی از شر مکاره مصون ، و بدولت دارین مقرون باشند . والسلام
ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و چواره‌م

له به‌غداوه بق عیسا به‌گی نووسیوه

منظور عنایت درویشان از خود رسته ، و مورد همت فقرای از هم
گسسته ، و پرورده نظر مجردان به حق پیوسته ، آغای عالی شان عیسا
آغا ، امید که ذات کثیر الخیرات آن پاکیزه نهاد با عمر و سعادت اولاد
امجاد الی یوم التناد در کنف امداد هم برادر رسیدگان بی‌مراد محفوظ
و مکنوف باد .

نامه شوق انگیز محبت آمیز را بعنوان التماس توقف بنامزد این مسکین
قلمی و ارسال داشته بودند رسید ، مایه زیاده استحقاق منظورت ایشان
گردید . چونکه فقیر با کمال عسرت بغداد و بی‌آشنائی در دارالسلام
بغداد مییاشد ، و بعد از این روز بروز گرمی هوا بیشتر میشود ، اراده‌را

جرم نموده بودیم که روز دوشنبه راهی شویم، و صلاح هم در رفتن بود .
اکنون که آن دوست حقیقی خواهان شده‌اند که چند روز دیگر مکث
نمایم ، بنا بخواش شما چشم ازان مصلحت پوشیده رفتن را بعد از نماز
جمعه انداختم . از حال متعلقان غافل نبودن فرض طریقت‌است ، و هرچند
مکث این جانب بیشتر خواهد شود ، پریشانی برای اهل فقیر در آن غریبی
بیشتر خواهد بود ، و الا در استعجال رفتن غرض دگر نیست .

و از آنجا که حسن اخلاص و کمال حسن اعتقاد آن عالی شان‌است ،
این جانب در دور و نزدیک شمارا فراموش نخواهم نمود . و محمد از جان
دوست می‌دارم ، و بعد از محبت قلبی دور باشیم یا نزدیک برابراست .
حافظ شیرازی در لسان الغیب خود گفته :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
می‌بینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و پینجه‌م

بق شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوه

برادر طریقه فقیه عثمان بتأیید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند .
بارها دوستان حقیقی‌را بمحبت نامجات یاد مینمایند ، بجمعیت ظاهر و باطن
باشند .

وصیت عظیم همین‌است که بجاوب کلمه، توحید ساحت سینه‌را از
تعلق ماسوی بردازند و بنیاد هستی موهوم‌را بتکرار کلمه، طیه براندازند.
بزرگان فرمودند :

هر چه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برگش که آن معبود تست

بظهورات متنوعه والوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان وانوار نیست .

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی برنگ نگاه ای دل

دگر چه نویسد . (خیر الکلام ما قل و دل) . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و شمشه‌م

دیسان بق شیخ نه‌محمدی هولتیری نووسیوه

برادر طریقه شیخ احمداست . موفق و مؤید باشند .

در جواب مکتوب استادی ملا عبدالرحیم و سائر برادران طریقه
نوشته‌ایم خیردار باشند که بتقرب اهل و عیال دوری و سستی در کار فقرا
بهم رسانیدن غایت ادبار و منصب ارشاد و مشیخترا سد راه خود نکند .
روز بروز امیدوار ترقی باشند که ادنی نقص در سلوک خسارت بسیار
عظیم است .

مرد آناست که نظر بدولت دارین فرونیارد ، و از غلبهء تعشق بجمال
محبوب حقیقی نامراداست کسیکه بقلت و کثرت اهل اراده یا به اخلاص
و انکار مردم رخنه در کارخانه طلبش بهم رسد . در همه حال چشم دلرا
بجمال بیهمال باید دوخت . گفته‌اند : درویشی چیست ؟ یکسان زیستن و
یک سو نگرستن . دگر چه نویسد ؟

این سخنرا بتکلف ندانسته ، گاهگاهی در هنگام خلوت رخساررا بر

خاك نهند و توفيق واستقامترا برای اين مسكين از خدا خواهند . والسلام
والاكرام .

اولیای کرام قدس الله اسرارهم فرموده‌اند :

کفر باشد در طریقت کاولیا
از خوا خواهند هرگز جز خدا

معلوم خاطر شریف است که ارباب دنیا تا چه مقدار از مطالبه دنیا
تنگ می‌آیند . بنا بران مناسب مروت فقر نیست که دست طلبرا برای
جیفه دنیا بسوی کسی دارند . بنا بر قانون ارباب فنا استغنا از دنیا و
اهلش بهتر میدانیم ، و در حق آن عزیز در وقت استجاب دعا برای
رفاهیت کرده شود امید است که قبول گردد . دگر توانای تملق اهل دنیا
نداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفته و چه‌توهم

بؤ مهلا عبدولزه‌حیمی زیاره‌تی نویسیوه

مخلص صمیم و مشفق قدیم ، استاد اجل ملا عبدالرحیم را موكول
هم علیه مردان توحید و شیران بیشه تجرید ، اعنی پیران سلسله علیه
مینمایم که در ظاهر و باطن و دنیا و آخرت یار و مددکارش باشند بمنه .

این مسکینرا بمحبت نامچه یاد ، و دوباره بوسیله تبریه برادر
طریقه شیخ احمد برقمه الموده مسرور الفوآد فرموده بودند . اگرچه
شهود مخالف جم غفیر بودند ، از انجا آن جنابرا اگرچه مفردند قائم مقام
جمع میدانیم ، مدعای شمارا از انصراف ممنوع و حکم آن مفرد بی‌ظیرا
مقدم بر مجموع نموده ، گوش بمقال آنها ندادیم .

همین میباید بقدر مقدور از اعتصام بحبل المتین شریعت غرا کوتاهی نشود . دگر امیداست که سخن ارباب اغراض تاثیر نکند . این مسکین که خود بهزاران ذله و خطا مبتلا باشد ، از خلفای ما کسی که تخفیل عصمت از ذلات نماید جای تعجب است .

در عصمت انبیای کرام علیهم الصلوة والسلام این همه تنازع هست تا بأولیا چه رسد ، و ما بی مرادان سگ اولیاء الله هم نمیشویم . میباید این رشحه فیوض اولیارا که در کشکول گدائی این بی مراد ریخته غنیمت دانند ، و هرچند کم باشد از فیض مقدس اولیاست . هر که با ارباب فقر طریق عناد و نفسانیت سپرد در خطراست . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی هفتا و ههشتم

بؤ شیخ محمدی هولتیری نووسیوه

امیدگاهی شیخ احمد در پناه مهین وهاب باشند . هرچند دست و پا نمودیم شرف ملاقات دست نداد ، و درین وقت کار ملا نعمت الله را بهانه ساخته بمقام اظهار برآمده ، هرگاه ممکن شود چونکه موما الیه ادعای حق ازان عزیز مینماید و بنزد فقیر آمده و شکوه نموده تشریف بیاورند و در حضور این مسکین دعوی او طی شود که بحق و ناحق دل نمیخواهد که کسی در جایی نام ارجمندرا بنحوی برده باشد ، و شیخ سعیدرا خصوصا وهمه ساداترا عموما سلام رسانیم . باقی باقی باشند . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و نۆهه

دیسانهوه بؤ شیخ محمدی نووسیوه

مخدوم مکرم و آدمیت مجسم ، مخلص جانی شیخ احمدرا بهم علیہ

پیران ینایع الحکم والاسرار موکول میداریم که همیشه یار و مددکارش باشند .

نوازش نامه، بیاد فقرای بی مراد قلمی و اشاره خدمتی دران رفته بود، چنانکه عکس نمای خاطرانست موجب کمال خرسندی گردید . نهایت چونکه امر معهودرا پیش از اطلاع فقیر بسمع شرف وکلای عالی رسانیده و جواب امتناع را از ملازمان ایشان شنیده بودند ، دوباره امر مزبور را تبلیغ نمودن بی ماحصل دانستیم . اما در خارج زیاد از حد قانون خود دست و پای نمودیم بجایی نرسید . ظاهرا از نتایج افکار (بیدل بخاری) است :

گره گشادن مردم گره به دل زدن است
خدا کند که نیفتد بخلق کار کسی

زیاده چه عرض نماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتاھم

دیسانہوہ بو شیخ محمدی ہوتیری نویسیوہ

برادر عزیز شیخ احمد موفق باشند . اگرچه در شریعت مقرر است که امور غیر اختیاریہ مخل و مبطل نیستند ، اما نظر باینکه در وجود ضبط و تفصیل آن امور حاجت بتدبیر تمام در فروع میشود کہ اکثر طلبہء علم ازان تفصیل بی خبرند چه جای مردم عوام ، و نماز کہ اجل عمدہ دین است در شبان و روزی اندک مدتی انسان بآدای آن میردازد ، (سدا للباب عن العوام والخواص ، و تأدبا مع الشریعة الشریفۃ النبویۃ علی مؤسسھا الصلوۃ والسلام والتحیۃ) ، تنبیہ شدید و امر اکید میشود کہ هرکس در اثنای نماز صوتی و صیحه و تفعہ و اضطرابی کہ بافعال مبطلہ بکشد ،

اگرچه بی اختیار باشد ، برای اتباع شریعت آن نماز را دوباره بگذارد ، تا بعضی مردم جاهل که معتقد جذبات ارباب احوال نیستند ، در ورطه نیفتند ، و باین تقریب (نمود بالله) رخنه در بنیان مرصوص سنهء سنیهء محمدیه علیه و آله افضل الصلوة والتحیة راه نیابند . و محقق شده است که کسی مغلوب جذبه باشد و جبرا و قهرا خود را از اظهار آن منع کند ، برای ترقی باطن هم شع کلی دارد ، و تا میتواند در نماز خود را منع کند ، و اگر نتواند نماز را دوباره بگذراند . در ضمن این وصیت مصلحتها هست هرگز مخالفت ننمایند ، عین مضمون بلا مصطفی هم بنویسند . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و یه که م

همر بو شیخ نه‌حمده‌ی هولیری نووسیوه

به شیوه‌ی ناموژگاری تا ببین به سه‌رمه‌شق بو هموو مریدان

(بعد محامد الملك المختار ، والصلوة والسلام علی سید الابرار وآله الاطهار وأصحابه الأخیار) نموده می‌آید که تصور وجود را اهل طریقه شرك اکبر گفته‌اند ، چ‌جای آنکه کسی خود را بصفات حمیده موصوف داند تا خود را از موجودی از موجودات بهتر خواند . این خود دعوی الوهیت و موجب لعنت ابدی است (العیاذ بالله) ، چنانکه ابلیس (انا خیر منه) گفت و موجب طرد ابدی گشت .

پس بغایة الغایات ترسان و لرزان باید بود که هیچ مریدی و هیچ عوامی و هیچ میخواره‌ها از خود کمتر ندانی ، نه به این معنی که می خوردن بد نیست (نمود بالله من هذا الاعتقاد) بلکه باین معنا که خاتمهء کار

مجهول است . ای بسا می‌خوارگان فجار که در آخر کار دست تذلّل به ذیل استغفار و ندامت و انابت بدرگاه کریم دادار محکم کرده و ثبت جریدهء ابرار میشوند . وی بسا زاهدان متشرع خلوت نشین مرتاض که عاقبت بسمت فجار متسم بلکه برسوم کفار مرتسم میشوند (نسال الله العافیة فی الدنيا والآخرة) .

پس بکثرت اهل ارادت و تاثیر توجه غره نباید بود . آن تاثیر از جای دگر مییاید بود و دانست و محقق از جای دگراست . مطلقا جیفهء دنیا را خصوصا از اهل طلب قبول نکنند نه کم و بیش مادام باعث بسیار دل شکستگی نشود یا اشاره ازین طرف نشود برین همت مییاید بود . اگر تمام عالم منکر و عدو شوند یا مخلص و معتقد سرموئی تفاوت در مراد پیدا نشود . همین رضای محبوب بخواهی و بس . اگر کسی گوید بعضی اولیاء الله عظیمیها کرده و بزرگیها نموده‌اند و مردم ایشانرا بندگیها نموده‌اند ، شما چطور میگوی خودرا بزرگ نمییاید گرفت ، در جواب ، میگویم که اولیاء فانی فی الله و باقی بالله‌اند . از خواهش نفس اماره بکلی نهی شده‌اند و هر حرکتی که بر ایشان سرزند بمحض قدرت و ارادت الهی است . اصلا تقاضای نفس درونی است و فعل شر باو مساسی ندارد ، و آیهء کریمهء (و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی . . . الآية) اشاره باین مقام است .

خلاصه ، فعل اولیا اگرچه در صورت بفعل سائر مردم مینماید ، اما در معنی کردار آن برگزیدگان نوعی دگراست . در نامه همین میتوان نوشت .

وصیت است کسیرا بی‌استخاره قبول نکنند که قبول شما قبول این مسکین است و قبول این مسکین بالاتر میرود . و سر موئی در قول و فعل و ظاهر و باطن چه خود و چه اهل اراده ، تکاهل در شریعهء محمدیه علیه

و علی آله و صحبه کل السلام والتحیه جائز ندارند ، که صد هزار کشف و کرامات در پهلوی این نعمت و دولت به جوی است، بلکه کشف و کرامات اگر باعث کثرت اتباع شریعت نشود ، بلا در بلا است .

و هیچ جارا وطن خود ندانید ، و هیچ کسرا بالذات محبوب مشر که وطن قبراست و محبوب محبوب حقیقی است جل جلاله . آری اگر سبب بکثرت افکار و سوء ادب مردم فتوری در شغل پیدا شود از آنجا رحلت باید کرد ، و اذن ازین مسکن میباید طلید ، و ملا مصطفی از خود هشیار باشد حضرات مارا از خود زنجاند .

بعضی مردم سبب به گلکاری و بعضی به خیر قبول کردن متفر شده اند . عمل باین دو بیت خواهند کرد :

بروزی بود خشک نان کفاف

بسالی بود کهنه دلقی بسند

بی لقمه و خرقة هر لحظه

نباید کشیدن ز خلقی گزند

الحاصل خاطرجویی هرکسی با شریعت غراء راست آید مانع نیست . و اگر کچ آید شریعت بگیر و اورا بگذار . فلاح و استقامتی برای این مسکن هم بطلید که دعای غائب باجابت قریب است . (والسلام علیکم و علی الحاج حسن و علی سائر الاحباب و طلبه الحق ، والحمد لله اولاً و آخراً ، والصلاة والسلام علی محمد باطنا و ظاهرا ، و علی آله و صحبه الذین تلالاً منهم وجه الدین صبیحا و باهرا) .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و دووهه‌م

بۆ مه‌لا موحهمهد ناویکی نووسیوه

برادر عزیز ملا محمدرضا مفوض هست قاهرهء شاهان مرقعپوش بی‌تخت
و کلاه مینماید .

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نبرد منصب صاحب جاهی

امانت شما و نگهداشتن نسبت حضرات روحی فداهم که نسبت این
طایفه بی‌ظنیر قلیل شأن کثیر است .

والدین ماجدین شما را سلام‌رسان و امیدوار دعا هستیم . باید تا اشاره
نشود نه خود بیایند و نه والده را بفرستند که ضیقت مکان ازان بیشتر است
که دیده‌اند ، مبادا در آکشاکن قبض و بسط بیفتند . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و سییه‌م

بۆ فهقی موحهمهد ناویکی نووسیوه

برادر ارشد فقه محمدرضا بمدد ارواح اولیای کرام میسپاریم که در دین
و دنیا مددکارش باشند ، بمنه .

در عهد طفولیت و بی‌خردی یک عدد چاقوی شما را بخلاف وجه شرعی
تلف نموده‌ایم ، و ازان حرکت تائب و پشیمان و خجالت‌مندم . لهذا یک
ریال قدره اگرچه بسیار کم بود ، برای شما ارسال .

و عالی‌جناب اعنی ملا عبدالرحمن‌را دران خصوص وکیل خود نمودیم .
لطف کرده لوجه الله حسب التقریر ایشان ذمه این مسکینرا از چاقوی

مذکور و کراهه او ابراء نمایند که رد مظالم شرط توبه است . والسلام
ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و چوارهم

بۆ مه‌لا موحده‌مهدی ئه‌عره‌ج

برادر دینی و محب یقینی ملا محمد اعرج‌را به حسن خاتمه داعی و در
اوقات استجابه‌ذاکر و راعی میباشیم .

بیشتر هم گاهگاه در حق این مسکین ترحم معنوی میفرمودی . اکنون
نظر بملاحظه‌ محبت قدیم ، اگر در حرمین شریفین این مسکین گناهکار را
بدعای خیر تذکار فرمایند ، موجب ازدیاد موآلفت خواهد شد .

و یک مصری‌را بجهت تهی‌نبودن عریضه روانه نمودیم . امید با واردین
احوال بودن و نبودن و سکونت و اقامت روانه نمایند ، و محمود برادرم
دعاگو و امیدوار دعااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و پینجه‌م

بۆ حاجی حسنه‌ن ناوی مریدی نووسیوه (۱)

برادر عزیز حاجی حسن‌را بخدای بی‌همتا میسپارم که در سفر و حضر
آگهدارش باشد . .

(۱) مه‌ولانا ئه‌م حاجی حسنه‌نه‌ی ناردووه بۆ هیندستان کاغه‌ز بۆ شاه
عه‌بدووللای دیله‌وی به‌ری . حاجی حسنه‌ن کومه‌ئێج کاغه‌زی تریشی
پێ ئه‌بێ . له‌ ژێدا کاغه‌زه‌کان ون‌ئه‌کا . بۆ مه‌ولانا ئه‌نووسێ ئاخۆ
بگه‌ژێته‌وه یا چی بکا ؟ مه‌ولانایش بۆی ئه‌نووسێ که بزوا و ژاسپیری
ناو کاغه‌زه‌که‌ی به‌ دهم به‌ شاه عه‌بدووللا بگه‌یه‌نێ .

توقف شما درانجا پر بی سبب بود . همچنان میخواهم که هرچه بر شما بگذرد همراه عین مطلوب بدانند . (حافظ) گفته است :

در طریقت هرچه پیش سالک آید خیر اوست
بر صراط المستقیم ای دل کسی همراه نیست

هرچه در راه تلف میشود ادب همین است . اگر بسلامت بخدمت شریف حضرت مشرف شدی ، همراه با تفصیل عرض کنی ، و اصلاً نه غباری بر خاطر راه دهی و نه توقف بر خود جائز داری تا دوباره جواب از ما طلبی . اینها همه نتیجه دون همتی و بی‌مایگی میباشند ، و معلوم سبب تلف شدن نامها این بود که بعضی اکابر دنیا دار عریضه‌ها در میان آن عرایض داشته ، باین جهت تلفشان مرضی آلهی بود ، با چندین حکمتهای دگر .

و چونکه توقف فرموده بودند آن‌است علی الاجمال عریضه بخدمت شریف حضرت قدس سره العزیز نوشته شده . اما نامهای یاران طریقه و شاه عبدالعزیز و برادران ایشانرا با دگر تفصیل که پیشتر نوشته بودیم نوشتیم ، همراه با سفارش شما حواله نمودیم . والبته درین سفر این مسکینرا از دعای حسن خاتمه فراموش نفرمایند . والسلام علیکم . و محمود و حسن افندی سلام رسان و منتظر دعای خیرند .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و شه‌شهم

بوی به کن له تموره‌کانی کوبه‌ی نووسیوه

بِسْفَرِ رَفْتَنْتِ مَبَارَكِ بِسَادِ
بِسَلَامَتِ رَوِی وَ بَسَاؤِی

اشعهء خورشید اخلاص و اختصاص آن مخلص جانی همهء اوقات در مرآت قلوب مساکین بی‌مراد تابان و نمایان است .

سفارش برادر طریقه بجای خود سفارش شده است ، و لکن یقین بدانند که اکنون در سلك جانفشانان محسوب و منسلک اند . اما بر حذر باشید که زیاد ارتباطی حاصل شود ، نه امر موجب تهاون که آینه جهان نمای قلوب فقراء اگرچه گاهگاهی زنگار اندوز صحبت اجانب میشود ، اما بعضی اوقات اخلاص و جانفشانی دورانرا چون نزدیکان مینماید ، و تا اخلاص بیشتر عنایت فقرا بیشتر ، و تا کمتر کمتر است .

خلاصه ، هر قدر اخلاص و جان فشانی را در خود یابند همان مقدار لطف و عنایت ازین طرف یقین دانند ، بلکه همان اخلاص عین همین مییابد فهمید . دگر چه نویسد . و اینرا هم بدانند که قلوب فقرا مورد فیضان انوار الهی است ، نوازنده ایشانرا حق مینوازد ، و هر که خودرا در دل اوها بگنجانند ، دولتی بس عظیم است . و برادر طریقه ملا عباس دلی دارد مییابد در هر خصوص خدمت و انجام مآرب او را سرمایه سعادت دارین دانند چه پیر روشن ضمیر و چه آن خادم دیرینه فقیر . والسلام .

(خالد)

اگر اندك عاجزیء بسبب بعضی ناهمواریهای که خود میدانند ، پیش از اینها بوده باشد ، اکنون نیست . اما خود میدانند که هرچه منافی خواهش پیر طریقت باشد باعث قبض باطن و رسوائی ظاهر خواهد شد و این گناه من نیست . باقی خدماترا منتظریم .

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقیقه مهر بدان مهر و نشان است که بود

نامه‌ی ههشتا و جهوتهم

بؤ خلیفه‌ی کی خوی نویسیوه

با مار سیه نشین و با خود منشین .

از کثرت ارادت و رغبت و تاثیر در مریدان میباید دید که آن رغبت و تاثیر در جای دگراست ، و بشما وصیت سخت مؤکد میشود از افشای آنکه از عقل عوام بلکه خواص دگراست مانند تاثیر در امورات و غرائب رابطه و نمود لطائف در طبقات سماوات ، چ خیر ؟

با اهل محبت بغایت محبت باشند ، والا از غبار خاطر مسکین باید ترسید . بعضی حرکات از شما و فقه محمد خود سر زده است . اگر این نبودی که بتازگی شما را اجازه توجه فرموده بودیم ، قریب بود نسبترا از شما سلب نمایم . باید خوب از افشاء پرهیز نمایند . تنگ ظرفی عاقبت محمود نیست .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتا و هشتادم

له وهلامی نیسماعیل ناویکی عمرزو حال نووسدا نووسیویه

برادر جانی اسماعیل عرضه‌چی را بحافظ حقیقی میسپاریم . در خصوص اظهار غبار خاطر مسکین هیچ جای اضطراب نیست . خود میدانید که چندها خلاق هستند که شب و روز ورد زبانشان طعن و لعن و تضلیل و تفسیق این حقیر است . اصلا به کسی اظهار گله یا درد دلی نمی‌نماید ، چونکه آنچه فقیر از عالم معارضه ارباب طریقه میدانند شما نمیدانید .

و فی الحقیقه از بعضی رفتار دور و نزدیک شما قلت رضائی بهم رسیده بود ، و اظهار این سخن را نظر بحقوق وفای قدیم و مهربانیهای آن برادر

دائره وجود ، قره العین عبدالوهاب ، مرتقی مدارج مقامات ، و مستغنی از ظهور انوار و کشف و کرامات باشند بمنه .

دو کلمه بیادآوری این مسکین قلمی نموده بودند بسیار مسرور شدم . الحدله خود حدیث (من سنَّ سُنَّةَ حَسَنَةٍ) در خاطر دارند تا بسبب شما عباد الله بدولت سلامتی قلب و حضور مع الله و محبت الهی و خشوع عبادات برسند (بمقدار اجرهم) در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد بشرط اخلاص .

و خاتمه جدیده مبارک باد ، تا میتوانند در احیای سنت و امامت بدعت و عمل بعزیمت مسلمانانرا ترغیب فرمایند ، و کاررا بر مریدان بسیار تنگ مگیرند به نحوی که از عهده برون نیایند ، و بتدریج به کمال اتباع سرور عالم صلی الله علیه وسلم مشرف شوند . و باطن خودرا همه وقت بطرف ارباب ارادت متوجه دارند و جواب سفارشات دارنده هم بایشان محول نمودم . مبارک باشد هرچه مصلحت مسلماناناست ، مادام منافی امر شرع نبود عین صلاح است . والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌دهم

بِقِ مَحْمُودِ صَاحِبِي بِرَايِ نُووسِيُوِه

صاحب والا مقامیرا بخدا میسپارم ، و بنظر التفات اثر مخصوص

میداریم .

عریضه که فرستاده بودید رسید ، و مضمونش معلوم مسکین گردیده .
نهایت () (۱) که در نامه عبدالله مبین شد جوابش را ایفاء

(۱) شوینی ثم بوشایی به له ده سنووسه‌کی به‌رده‌ستماندا هه‌روا به سپی‌به‌تی هیترا بوه .

بنمودیم . اما چونکه این دفعه مخلص فقرا سلیمان بگ بدان دیار راهی
 میشد ، بتسطیر این چند کلمات ورزیدیم . بس بر تو باد به حسن سیره
 و صفای سریره و اخلاق حمیده و اطوار سدیده گذشته‌ها را تدارک نموده ،
 و خوب متبصر و نگران باشند که نیابت چه بزرگوارها را میکنند . ذله
 مقتدی همگی مقلدانرا گمراه میدارد ، و همیشه بر جاده شریعت و طریقت
 پا بر جای استقامت و ثبات بوده ، روز بروز در ترقی محاسن اخلاق و اتباع
 سنن واماته بدع کوشیده . (من استوی یوماه فهو مغبون) کلمه جامعه
 مشهوراست ، و این مسکینرا از دعای توفیق و حسن خاتمه منسی نمایید .
 والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و یه‌که‌م

بق میرزا لوطف‌وللای نووسیوه

مخلص جانی میرزا لطف الله بفحوای (من أحب شیئا أكثر ذکره)
 هر روز فقرای بی‌مرادرا به نوازش نامه یاد، و شرح و بسط اخلاص و اعتقاد
 میدهند . آری سعادت‌مندانرا با ارباب قلوب محبت بی‌اختیاری و سوز
 و گدازی اضطراری حاصل میشود . همین محبت و اشتیاق است که
 سررشته دولت دارین میشود (المرء مع من أحب) مشهور و بر السنه مردم
 دائر و مذکوراست . این اشارت کافی و این بشارت وافی است . عقد درر اعنی
 منظومه آن مخلص درویشان و سفینه گهر اعنی رقیمه منشوره ایشان
 که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده بود ، رسید ، نمونه
 ازان مجموعه کمال گردید .

اگر نه این بود که مبنی بر تمدح مهجور سراپا قصور ، و این سرگشته
 از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود، هر نکته ازان لالی گوشواره گوش

ارباب هوش را برارنده ، و هر نغمه ازان سرود داغداران رسم عشق را نوازنده بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامهرا بتأکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد ، و نتیجه هم معلوم گردید . اما ادراك شما دریافت مشکل که کند .

از بنده نسبت بمسولای حقیقی که از رگ بهر جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان است . هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت احوال اولاد آدم پرتو افکن میشوند ، محجوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ازان همه دولت غافلند ، بلکه نزدیک که ازان انکار کنند .

پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست ، که بتدریج بترك ماسوی و فنای اتم ، اگر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود ، بکشد ، و الا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن ناله نیست ، اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن نمیتوان نمود . والسلام علیکم .

دل گفت مرا علم لعلی هوس است

تعلیم کن ار ترا دسترس است (۱)

گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ

در خانه اگر کسی است يك حرف بس است

امید بیک دولت ناپایدار هزاران دولت سرمدی از کف ندهند که از

(۱) نهم نیوه بهیته بهم جزیره هه که یه کی تیایه و لنگه .

شیوه دوراندیشی دور ، و از رویه سنیه درویشی مهجوراست ، و در
مشارب جانبازان سراسر قصد و غروراست .

تا که از جانب معشوق نباشد کششی
کوشش عاشق بیچاره بجائی نرسد

ولیکن بقدر سر موی تغییرا کششی قوی باید دانست و بمقتضایش
عمل باید نمود ، و منتظر ازدیاد باید بود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نهود و دووهه‌م

دیسانوه بو میرزا لطفوللای نووسیوه

مرید صفوت نهاد و مخلص پاکیزه اعتقاد میرزا لطف الله (کثر الله
خلوصه و دمر الله أعادیه و حساده) درین ایام قبل بمعیت سعادت
و سیادت پناه سید محمود دو کلمه به تهنیت قدوم این مسکین مرقوم ، و در
طی آن داد ارادت و صداقت داده بودند . اگرچه دانایی آن مرید فهیم
و مخلص بحمد الله خود ناصح شما تواند شد ، لیک اندک ملاحظه حاصل
دنیای مکاره غداره میباید نمود که چه دولتهای سرمدیرا از دست اولاد
آدم میدهد . مرد عاقل هرگز بزیب و زینت آن دشمن دین و رهن غافلین
فریب نخواهد خورد .

اگر کسی سلطنت هفت اقلیم داشته باشد ، در دم مرگ بغیر اندوه
و حرمان و ندامت و خسران نتیجه ندارد و هرچه اسباب عیش و زینت
و تفاخر است همه را باید گذاشت و سودی نخواهد داد .

بلی اگر کسی مردانه همه را با اختیار خود گذاشته روی بمحبوب حقیقی

آرد ، دولتهای میباید که اندیشه فیلسوفی به گنه عشر عشرش نرسد . چه خوش گفته‌ایست :

گر بروی عنبر پذیرت برند
ور نه خود آیند اسیرت برند

زیاده چه تصدیع دهد ، بخاتمه حسنی نایل و بدولت تجرید از ما
سوی الله واصل شوند بمنه . درویشی یکسان زیستن و یک سو
نگریستن است ، دگر هیچ . والسلام .

*(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و سیّهم

دستانه‌وه بق میرزا لوطفوللای نووسیوه

میرزا لطف الله ! درویش دل ریش صداقت کیش خلوصیت اندیش‌را
بیش از بیش بملد جاذبه حضرت غوث عالم خواجه گردن فراز ارجمند
یکه‌تاز عرصه تجرید شاه نقشبند میسپاریم که قطره از ماء الحیات محبت
ذاتی در دلش ریزانند ، و از تمام مسند و مستراح دنیا‌دارش خیزانند .
دیوانه‌وارش از تعلق تمام ما سوی الله گریزانند . دولت این‌است و بس ،
دگر همه خواب و زوال و وبال‌است .

نامه مشحون بفتون جنون و رقیمه ضمیمه تأدب مضمون‌را با نمونه
خط خود و نسخه تهذیب بمعیت برادر دینی سید محمود روانه نموده بودند
رسید ، و مخلصان اینجا خط آن نادیده مخلص‌را دیدند و همه قطع النظر
از خواهش این مسکین اورا پسندیدند . الحق سخت مطبوع خاطر آمد ،
همچنان که خودرا رأی دانسته رأی این جانب هم در نوشتن چنان‌است .
اما این یک جزء که آمده غلط بود . اگر بعد از نوشتن و جدول کشیدن

و مجله کردن هم چنان باشد دشوار است ، چرا که در اینجا خط مطابق خط ایشان کشیدن یحتمل که نباشد . پس زیاده اهتمامرا در تصحیحین کرده باشند تا حاجت بادراج خط دگر دران نباشد . در کاغذ و قلم و مرکب و دوات احتیاطی بدیع باید کرد که سر موی مشوب به شبه نباشد . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

و برادر طریقه ملا محمدرضا بخصوص دیدن درویش خودرا روانه فرموده‌ایم ، و الا در این وقت بودن ایشان در اینجا لزومیت داشت و ایشانرا امر فرموده‌ایم . اگر از معتقدان آن سامان کسی رغبت کلی داشتند ، اورا رابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بوئی از باطن فقرا بمشامش برسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و چواره‌م

بؤ به کن له منسووباتی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده گشا می‌گردد رقیمه مشتعل بر مدعا بمصحوب محمود میرزا حسین قلمی و توصیه در خصوص موما الیه و اظهاری در باب استیذان پدر عبدالله فرموده بودند ، رسید . سلیقه پیران طریقت و شیران پیشه حقیقت چنان‌است که مردم اهل دنیا را تا بر محك نزنند بتبرکش امر نمی‌فرمایند . ولیکن توبه باب الله‌است ، اگر کسی صرف برای خدا اقدام نماید چه حاجت باستیذان فرمودن‌است . در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست .

از طرف فقیر کاکه علی‌را سلام برسانند ، و عبدالله حاجی و نور الله پیش ازین مکتوبی نوشته بودند سبب بتزاحم منکاتب از هر طرف فرصت

کتابت جوابشرا نیافتم . اگر از زبان این مسکین وکیل سلامش باشند جای دارد ، و احبای آنجارا همگی سلام رسانم قبول فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و پینجه‌م

له وه‌لامی به‌کئی له گه‌وره بی‌اواندا نووسیه

مسکین مستهام‌را از روی مکرمت بدو کلمه یاد فرموده بودند ،
زنک‌زدای فوآد گردید . امید روز بروز در مراقی عزت صوری و معنوی
مرتقی باشند .

این درمانده سبب به خرابیهائی خود نزدیک‌است که سد باب امر
معروف نماید ، و هرگز از خجالت گنه‌کاری لب بانذار کسی نگشاید .
اما رخصت پیران طریقت بمقام جرأت می‌آرد . امیداست از یاد هازم اللذات
و تقدیم اعمال صالحه سستی نیارید ، و گاهی بدعای حسن خاتمه و توفیق
اتباع سنت این فرومایه‌را امدادی فرمایند ، (وللارض من کأس الکرام
نصیب) . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و شه‌شه‌م

بق هندی له مهنسووبانی نووسیه

تمام برادران طریقه‌را عموما ، و هردو میرزا ابراهیم‌را خصوصا ،
بحمایت حضرات میسپاریم . طریقه‌ه علیه ما اتباع شریعت غرااست ، حتی
المقدور هرکس بمناسبت احوال خود در پیروی شرع انور کوشیده

و مناقشه‌های اهل حقد و حسد را نشنوند . بکشف صحیح ثابت است که هر کس قلبش ذاکر شود بطریق عاده‌الله ، شیطانرا بسلب ایمان او در تسلط نمی‌ماند ، قطع النظر از سعادت‌های که درین طریقه علیه پیدا میشود . اگر کسی از شما تمام مال و جان و عمر خود را در مقابله این تنها نعمت که ادنای فیض‌های این خاندان بزرگوار است صرف نماید هیچ نکرده است .

و این مسکین را بدعای خیر یاد نمایند ، و شکر این نعمت را بجا آرند که محبت این طائفه از عبادت عمر نوح علیه السلام بهتر است . حدیث (المرء محشور مع من أحب) مشهور است .

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و جه‌وته‌م

له وه‌لامی به‌کن له مه‌لا گه‌وره‌گاندا نووسیه

حق جل شأنه و عز برهانه از سلاسل خودی و خودینی برهاند ، و بغایت علت غائیه ایجاد آفرینش برساند ، بمنه .

نوازش نامه‌چهره را بیادآوری این مسکین مشتمل بر دعوی مطلوب حقیقی قلمی و ارسال فرموده بودند ، منطوق و مفهومش معلوم گردید . قدم در طلب مردان خدا هرچند در طاقت باشد ، دولت نایافت است . خدا بآبروی مردان راه خود عنایت فرمایند . بعد از تصمیم تام و غلبه اشتیاق و قبول مطاعن و ملامت محجوبان و قدم نهادن بر عزت و آسایش نفس اماره ، قدم در طریق الله تعالی دولتی است که مافوقش متصور نیست . اما تا تصور نجابت و شرف علم و عمل و دولت و شرف را يك سر قلم نزنند ، پای

درین ره نهادن خطراست . و باید دانست که هرچه در علم و کتاباست ، همه را یکطرف بجای باید گذاشت . تا گفتگو و عبارت آرائی بیشتراست ، سد راه محکم تراست ، و تا امید خوارق عادات در خاطراست ، سالک راه در مهلکه و مخاطراست . مقصود حق باید و وصول بمقام قرب ، و ماسوای این غرض در طریقت تركاست ، و بقیهء مرام حواله بسفارش رافعاست . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و هشتادم

بۆ به‌کن له مهنسووبانی نووسیوه

حق سبحانه و تعالی آن منبع مکارم اخلاق و مجمع مراحم و اشفاق را بعین عنایت کامله محفوظ دارد ، بمنه .

درین وقت دوباره فوت نورچشمی محمد علاوه مصیبت انتقال مرحوم جنت مکان قاضی گردید . فی الواقع انکسار فوآد این مسکین بغایت رسید . حق تعالی از محض فضل و کرم ایشانرا صبوری عنایت و موجب خوشنودی گرداند .

بحقیقت با وجود این همه مفسده‌های دینی که درین زمانه دچار شدیم ، در نظر انسان خرده‌بین هیچ مصیبتی از مصیبت بی‌توفیقی و محجوبی سخت‌تر نیست .

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض یک دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌وهد و نوهه‌م

بۆ حسەن ئەفەندی ناویکی نووسیوه

مرکز دائره‌ی سعادتمندی و منظور پیران نقشبندی ، مخلص جانی و جنانی حسن افندی بهرچه باید محظوظ و از هرچه نشاید محظوظ مانند ،
بینه .

نوازش نامجات مکرره‌ی شما پی‌درپی رسیدند ، موجب ازدیاد تعلق خاطر گردیدند . اگرچه تفصیل تبیان اشتیاق و شرح ماجرای فراقرا در ضمن آنها بمعراج کمال رسانیده ، اما نظر بحسن نیت و صفای طویت و غایت آداب‌دانی و نهایت مهربانی که مرکز طینت شماست ، استغرابی نداشت ، و اشاره نمودن بملاقات آن مخلص جانی چه پیشتر و چه اکنون خالی از مصلحتی نبوده و نیست . امید هست که عاقبت بمراد باشد (الأمور مرهونة بأوقاتها) .

و در خصوص خطبه‌ی مبارکه‌ی نورچشمی عبدالقادر ، بغایت مستحسن و مطبوع است . حق تعالی بفضل خود بر طرفین مبارک و موجب سعادت دارین گرداند . و همین دانسته باشند که عبدالقادر از مقبولان حضرات مااست روحی فداهم ، و این دولتی‌است که مافوق ندارد . والسلام .

(خالد)

دوستان ما صدریانتند . امید که صدیقی شوند ، و دوستانرا هم از ما سلام برسانند ، و (حزب البحر) را هم از نسخه‌ی یادکرده بخوانند ، و ملا محمد امام که اشعث و اغبر و فتاده و رد از نیستی‌است ، خالی از تعظیم نام نبرند ، چنانکه در نامه‌ی اخیره نام برده‌اند ، چونکه مخلص مائی

چنین امرها ضروریست که مطلع شوی • اندکی پیش تو گفتم غم دل
ترسیدم •

و در شغل باطنی سرگرم باشند • (ما لا یدرک کله ، لا یترک کله) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صدهم

دیشان هر بق حسن نهفتنی نویسیوه

مخلص جانفشان فدوی ، و مرید صادق الایقان معنوی ، و برادر
صافی الجنان دنیوی و اخروی شیخ حسن افندی ، در حصن الحصین حمایت
ایزد آفریدگار ، و حرز المتین عنایت پیران بزرگوار محفوظ و مصون ،
و از شر نتن حساد بدنهاد محروس و مأمون باشد ، بمنه ، آمین •

از آنجا که شدت لواعیج درون آن شیفته مهجور محزون ، پرتو افکن
خاطر این مسکین مفتون میاشد ، تبرعا برشحات قلم محبت رقم آبیاشی
آتش سینه آن مخلص دیرینه ما از حسنات مقبول شمرده ، بمقام تسکین
دل خاوصیت منزل آن عزیز برآمده ، بمسکنت تمام امیدواراست که
گاهگاهی در اماکن غربت ، و اوقات فراق و کربت ، این دردنوش صهبای
دوری ، و این سودازده الم مهجوری را بدعای توفیق طاعت و حسن خاتمه
یاد و باین هدایای غائبانه مسرور القوآد نمایند ، موجب ازدیاد روحانیت
این بی‌مراد خواهد شد • دگر امانت شما و بذل مجهود در اتباع شریعت
غرا (علی شارعها من الصلوة اتمها ، و من التحيات اعماها • والسلام علیکم) •
و محمود برادرم از ذکر خیر آن دوست جانی غافل نیست و تعافلی
ندارد ، و شمارا (من کل الوجوه) بحافظ حقیقی میسپارم ، و سلام وافر
علاوه ادعیه خالصه میدارد ، قبول فرمایند • والسلام •

نامه‌ی صد و یه‌گم

بقیه‌ی له منسووبه‌گانی نووسیوه

بارها گفته‌ام و بار دگر میگویم همه اولیای امت قدس الله اسرارهم متفقند که طریقت بی شریعت الحاد و زندقه‌است . اما سوای برگزیدگان طریقه نقشبندیه از اولیاء شریعت را بعضی فرع و پوست و معارف اولیاء اصل و مغز میگویند، و این سخن در مشرب حضرات ما محض بی اعتبار است، بلکه حقیقت همه شرع و ماسوای شرع فرغند ، اگرچه کشف و کرامت باشد .

اگر گویی اولیا این همه تصدیع و ریاضتها چرا کشیده‌اند ، و سلوک و فقرا چرا بر خود گرفته‌اند ، و برای چه همین راه شرع و زهد را پیش نگرفته‌اند که از کشف و طریقت بهتر است ؟ جواب این است که سلوک راه شرع برای غیر اولیا متعسر بلکه متعذراست ، چه نفس اماره بلاها و فتنه‌ها دارد . اگر کسی تمام علوم رسانی را در حفظ داشته باشد از تلیسات او آگاه نخواهد شد . مادام بامداد روحانیت پیر کامل طی مقامات و سیر و سلوک نکند ، و مورد تجلی از تجلیات ذات نشود که اثری از هستی او نگذارد ، بعد ازان که او را بشعور باز آرند ، سلوک راه شریعت را میتوان کردن .

پس در مشرب حضرات ما طریقت برای حصول شریعت است . اما طریقت هرگز کما ینبغی ادا نخواهد شد . علم بی باطن و بال ، و باطن بی شرع ضلال است . نعوذ بالله من الضلال والوبال . حقیقت این سخن بی طول حجت مفهوم نخواهد شد .

هدیه و عریضه از دست سید علی رسیدند ، و نزدیک بود که غبار خاطری بسبب شما رسد . اما آخر خوب شد . آنچه در مکتوب محمود

نوشته‌ایم بکنند ، و بکثرت مریدان و شلخت عزت غره نشوند . در پس پردها شعبده‌هایست . وصیت عظیم این است که سوای بی‌مرادی مرادی نداشته باشند ، که در طریقه هرچه مقصوداست همان معبوداست . والسلام .

و اذن زیارت ضریح ضراح آسای ذوالنون علی نبینا و علیه الصلاة والسلام طلپیده بودند ، هنوز مأذون نیستند . میاید یک ماه تمام روزه دارند ، و افطاررا صرف بنان خشک گذارند ، و هیچ حیوانی نخورید . بعد ازان طلپیده ، هرچه امر شد همان کنند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و دووهم

بِقَمَلِ مَحْمُودِی جَوَاتِرْقِی نُووسیوه

جناب استاد اجل وفادار ، و ولی نعمت قدیم بافضل و وقاررا به بشارت التفات خاص مبشریم ، اگرچه تبشیر فقرا نسبت به فیض طلاب طریقه علیه خارج از قانوناست ، و چونکه عبارت آرائی و تعارف رسمی منافی روش فقراست ، و آنجناب بحمد الله مستغنی از پندارند ، لاجرم بر مجرد تذکار اقتصار نموده ، این رباعی حضرت مولانای جامی قدس سره السامی را مینویسد و خاموش میشود :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض یک دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

دگر منتظر نگارش کیفیت مزاج شریفم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیّهم

بۆ مه‌لا زه‌سوولی کۆیی و هه‌ندی دۆستانی کۆیه‌ی نووسیه‌وه

مخلص مقبول ملا رسول و سائر برادران دینی آن سامانرا بدعای غائبانه یادآوریم . بعد از ارسال دعا از روی شفقت اظهار میشود که برادر طریقه ، محب بالحقیقه ملا عباس جعله الله سببا لاصلاح الناس این دفعه زیاد از دفعات متقدمه از مواهب الهی سیراب و از برکات تامه اولیای کرام حظی برداشته‌اند . اگر کسی جوایب فیض و تشنه‌ی لقای محبوب حقیقی باشد تقدس جماله ، اگر عمر و زندگانی خودرا در راهش صرف نماید ، هیچ نکرده‌است ، و ازین فقیر برای توجه و افاده برادران دینی مأذون و مجازاست . بعد ازین دست او را دست این مسکین دانسته ، و اراده او را اراده این جانب پندارند . امیداست که هیچ کدام از شما از اکابر و اصاغر سبب به نفخت و ناموس چنانچه مقتضای بشریت است ، خودرا از دولت صحبت او محروم ننمایند که لذت از وجدان اولیا ناچشیده کسی بمرصه رستاخیز برود () (۱) که هرگز خبر نخواهد شد . و اینکه ملا عباس همشهری شماست، سد راه شما نشود ، و خدا ناخواسته مانند بعضی مردم سلیمانیه ازین دولت سرمدی بی‌بهره نمائند ، (والسلام علی من اتبع الهدی ، والتزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله و صحبه الصلوات والتسلیمات) . و عبدالقادر خصوص حاضر حضور ملا عباس شود ، مریدی این مسکین مانعش نشود . والسلام .

نامه‌ی صهد و چواره‌م

بۆ سه‌یید ئیسماعیلی هه‌نارانی نووسیه‌وه

مسکین بی‌نوا ، برقع‌فگن جمال سلمای مدعا می‌گردد ، و مکرر تحریرا

(۱) چیکه‌ی ئهم بۆشایی به له ده‌ستنوو سه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سپی به‌تی هیترا بوه‌وه .

و تقریرا و تصریحا و تلویحا خواهان تصدیع ذات حمیده صفات و تفسیح اوقات بایرکات خود اعنی ترقیم و ارسال نامه ازین ولایت شده بودند ، چونکه نامه بی مدعا مجرد تعارف رسمی ، و از عداد امر لایعنی میباشد ، به فحوای کلام معجز نظام (انا و اتقیاء امتی براء عن التکلف) در امر مزبور توقف و تهاون نمودیم ، نه اینکه خلافا خواسته آینهرا غباری یا دل دیوانه از ایشان انکداری وارد ، این تصویرست محال که این مسکینرا هرگز با شما انحرافی پیدا شود و واقعه که دیده‌ماند صورت خیالی شماست که بنظر رسیده‌است ، که در دل خود اضمار آزرده‌گی ازین طرف داشته‌اند ، و الا حقه مهر بدان مهر نشانی‌است که بود و () (۱) سلام رسانیم .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صه‌دو پینجه‌م

بقی‌یه‌کی له دوستانی نووسیوه
اگر مرد کاری ، در دوست بازاست
وگر قصه‌جویی حکایت درازاست
بود کار آزادگان ترک هستی
نه اباحت محمود و نقل ایازاست
گر آزاد خواهی شدن ترک جان کن
هر آینه محبوب بنده نوازاست
ز سوز حقیقی ببر بهره‌ای را
نه بهره بتحریر سوز و گنازاست
ز خود رستن و ترک دعوی نمودن
ره مرد مردانه پاکبازاست
نه خرگوش‌را بچه نره شیراست
نه دراج‌را چنگل شاهبازاست
ز (خالد) شنو شرح فتح طریقت
ورق شستن و خامشی و نیازاست

خلاصه اگر می‌خواهی بوئی از روائع اذواق مردان خدا بمشام جانت

(۱) چنگای نهم بوشایی‌به له ده‌سنووسه‌کی بهره‌ستمانا به سچی‌به‌تی
هتکرا بوه‌وه .

برسد، از همه دعویها درگذر ، و خیالات عرفان و ذوق وجدانرا که نداری چنانکه از کلمات و شعارت مفهوم میشود ، يك قلم قلم درکش () (۱) چنانکه تشنه سوی چشمه زلال رود ، و یا گدائی بی نوائی بدریوزه پادشاه با حشمت و جلال رود ، برخاسته بدولت صحبت فقرا مشرف شو . هر که از یاران قابلیت معنوی دارند با خود بیارند ، و هر چه که دارند ازو بگذارند که دعوی اسم و رسم همه هلاک در هلاکاست ، و هر چه بر روی خاکاست عاقبت خاکاست ، و هر که اسم بی‌سمای دارد عنقریب اسمش از جریده وجود پاکاست . همین خداوند بی‌همال میماند و پاک و پاکبازی و ماسوی همه بیهوده‌است و لهواست و بازی .

چون نامردان خودرا بمدح و تحسین مردمان مسرور کردن ، و دماغرا بتهمت مردی از نامردان پر باد غرور کردن ، در نزد تیزبینان حقیقت بین مایه بی‌مایگی‌است . پس اگر مردی ، بیا خواجگی‌را بگذار و بنده شو ، و الا از مردانگی شرمنده شو . دگر چه نویسد . والسلام ختام الکلام .
(خالد)

نامه‌ی صده و شصت‌شهم

بؤ شیخ محمدی همولتیری نووسیوه

محب جانی شیخ احمدرا بخدا میسپاریم . این دفعه هم از سر جرائم شما و خلفا درگذشتیم . اما من بعد بکلی مقید باید بود . اگر نعوذ بالله نقض عهد شود گله ازین مسکین نکنند ، حضرات پیران مزاجهای نازک دارند از اندک حرکهء ناهموار میرنجند . (و ما علی الرسول الا البلاغ المبین) . امانت شما و ترویج شریعت و اجتناب از بدعت ، و دعا در کار این وامنده ضروراست . والسلام والاکرام .

(خالد)

(۱) له ده‌ست‌نوسه‌که‌ی بهره‌ستمانا شویتنی ثم بؤشایی‌به‌به‌سپی‌به‌تی به‌جن‌هیترا‌بوو .

نامه‌ی صمد و حوتهم

بق محمود چاوشی نووسیوه

محب فقرای بی‌مراد، اغنی مخلص صفوت نهاد محمود چاوش‌را بالطف
خضیه الهی و امداد روحانیت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم حواله
مینمایم که بآنچه صلاح دین و دنیا است مهتدی فرماید .

درین وقت بحمدالله نورچشمی (جوان‌میر) بمیامن اقباس پیران
طریقه‌ی علیه از قید جنون خلاص و نجات یافته ، اگرچه هنوز سبب بطول
علت مهلکه که داشته‌است اندک اختلالی دارد ، اما چونکه اصل آزارش
نمانده‌است و هرچه بقیه مانده باشد از آثار علت ماتقدم است ، آن هم بکلی
بتدریج مرتفع خواهد شد .

و چون خاطر آن جانب و والدهاش تعلق کلی باستخبار احوال او دارد،
موسی‌را بعنوان تبشیر روانه نمودیم که این مؤدبه فرح بخش‌را بمسامع
شما و سائر هواخواهان رسانیده ، و عنقریب او را با بعضی لباسهای حلال
بجهت معزی الیه اعاده نمایند . ان شاء الله الرحمن بعد از چندی بهمراهی
(جوان‌میر) بصحت تمام باز او را روانه خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هه‌شتمه

بق محمود به‌تی صاحبقرانی نووسیوه

مخلص جانی محمود بیگ صاحبقرانرا بدعای خیر یاد مینمایم .
دو کلمه‌را سفارش برادر طریقه سید محمود تبلیغ نموده بودند بوجه اتم
رسانیده‌اند . باز چگونگی حسن التفات خودرا بشما بتقریر لسانی ایشانرا

حواله نمودیم . البته خواهند شنید . دگر وصیت باد مرگ و هول روز
رستاخیز فراموش ننمایند که جیفهء دنیا راهزن دین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نۆهه‌م

بق عومر به‌گی فرمانداری توله‌منبری نووسیوه

نظر بمقتضای محبت دیرینه ، اگر بمخلص خود باور دارند صلاح آن
جانب‌را منظور نموده می‌گوید که حسن سلو‌کرا با فرزندان ملا جلال مرحوم
علامت دولت دارین ، و بدرقتاریرا سم قاتل داند . بجان شما قسم هرچند
نکبت و بی‌دولتی دچار رستم بیگ میشود همه از شامت بدسلوکیهای
اواست که با ایشان نموده‌است . مردم گلعبیر اندکی میل بدگویی در حق
همدگر دارند ، مطلقا نشنوند ، و تا میتواند رضامندی اوهارا غنیمت
شمرده یقین بدانند که درویشند . و گفته‌اند :

آه دل درویش بسوهان ماند
گر خود نبرد برنده‌را تیز کند

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و دهه‌م

بق به‌کنی له میره‌کائی نووسیوه

میر جلیل الشانرا بمدد روحانیت اولیای کرام حواله مینمایم که در
دین و دنیا یار و مددکارش باشند . درویش محمد دارنده مرد مسکین
و بی‌نواست . یکی از ملازمان سرکار دو زوج کمشرا ازو گرفته‌اند .
مأمول است که قلدغن فرموده باز بمومی‌الیه عائد شوند که دل بیچارگانرا

شکستن میمنت ندارد . لهذا بمقام تصدیع درآمده ایشانرا سر حساب نمودیم . دگر مختارند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و یازدهه‌م

بؤ فرمانتره‌وای خورمالی نووسیوه

شیخزاده‌های سرگت‌را دشنام دادن قبول نداریم . میرزارا تنبیه نمایند که آنها تصدیع ندهد . بمردم اوجاغ‌زاده بیگار کردن و حکم کردن از مسلمانی دوراست . میگویند دوبه‌ره‌های غسل‌را از آنها گرفته‌اند . از خدا شرم میباید کرد . در روز قیامت پشیمان خواهند شد . خاطر شیخ عمر و شیخ ابراهیم‌را ملاحظه نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و دوازدهه‌م

بؤ ئیسماعیل به‌گئ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی زمرهء ارباب فقر اسماعیل بیگ‌را بخدا میسپاریم که در پناه روحانیت حضرات پیران بزرگوار محفوظ دارد .

پسران مرحوم ملا جلال همه بزبور علم و عمل پیراسته ، و بحلیهء فضل و شرف طریقت و حقیقت آراسته‌اند . و از آن روز که مرحوم مرقوم بدار البقا انتقال فرموده‌اند ، در انواع عسرت و عاجزی میباشند . و مع‌هذا خانهء نشیمن ایشانرا رستم بیگ این دو سال است غضب نموده‌اند . اگر بسخن این مسکین خوب باور دارند هر نکبت و دردی که دچار مومی الیه شده‌است همه از تیرباران اتفاس شبگیری آن بزرگواران بوده‌است .

لهذا چونکه از طرف حضرات ما گوشهء عنایتی شامل حال شماست ،

و ما خود با شما محبت کلی داریم ، نحوی نشود خاطر ایشانرا در هیچ خصوص بیزاراند ، و در خصوص خانه ایشان حتی المقدور متعرض نشوند بلکه چنان بدانند که شمارا بعلت نوازش و دلداری ایشان بدانجا رسانیده‌اند . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و سیازدهم

له وهلامی نامه‌ی هندی له منسووبانینا

برادران فی الدین و دوستان علی الیقین درویش (^۱) و ملا محمد و ملا قطب‌الدین چاشنی گیر لذت ناکامی باشند . مسکین بی‌نوارا به دو کلمه یاد ، و در طی آن داد خودشکنی داده بودند ، خوب کرده‌اند . جزاکم الله خیرا .

برادر عزیز ملا محمد اگر در اینجا ماندیم البته بعد از تخفیف برودت استدعای ملاقات شریف خواهم نمود . و اگر ان شاء الله المهین العزیز اشاره عزیزت بغداد شد فی الفور اشاره بجهت آمدن شما خواهیم فرمود ، تا اینکه از دور و بعد از ملاقات حضور حسن احوال ایشان معلوم میشود ، و شما اکنون اندکی از بار اول بجوازود رفته بودند بهترند ، اما نه چنان هستند که ما میخواهیم . البته سعی کلی نموده باشند همان قدری که بشما رسیده‌است بکثرت شغل و تکرار نفی و اثبات و وفور نگهداشت صورت این مسکین که اعظم اسباب تصفیه‌است .

حالا که نزدیک نیستند ، خودرا بکثرت شغل راسخ کنند تا نحوی شود که در دل شمارا لطافتی حاصل شود ، تا ان شاء الله بعد از ملاقات عروجات

(۱) له ده‌سنووسه‌کمی بهره‌ستمانا شوینی نهم بوشایی به همروا به سپی‌بته‌تی هیترا بوه‌وه .

فضاهای ملکوترا آماده شوند . مردان همین قدر در صحبت پیر خود برداشته ، کار خودرا بریاضت و مخالفت نفس پیش برده اند . دگر چه نویسم ، والسلام ۰

(خالد)

نامه‌ی صهد و چوارده‌هه‌م

بۆ سه‌یید زه‌کیی کوچک چه‌رمووی لای سنه‌ی نووسیوه

که به‌کبیک بووه له ساندانی پیر خوری

بعد از ازمنه‌ه متطاوله‌ه دوری و تمامی اوقات محرومی و مهجوری ، این کرد فرومایه‌ه شهرزوری‌را به دوکلمه‌ه یاد و در ضمنش داد دعاگویی خود داده بودند ، و در خصوص تلقین و توجه اشاره‌ه رفته بود . البته اگرچه طبع‌را از بس کم استعدادی اهل اراده و کثرت مشغلت از تلقین و توجه کلالی پیدا شده‌است ، اما حسب اشاره‌ه جناب شریف التفاتی بحال ایشان مینمودیم ، اگر فرصت صحبت دست میداد . اما سبب به بعضی موانع درین وقت اشاره بآمدن اتفاق نشد ، هر وقت آمدند هرچه نصیبات خواهند یافت . و دوستان بی‌وفای آنجارا همگی سلام رسانیم . و نور چشمی سید فضل الله بدعای عمر و سعادت و علم و هدایت مخصوص میداریم . اگر نه این بود هرچه میگویم فوراً میگوی ، چیزی میگویم . لکن الکتّم اسلم . والسلام والاکرام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پازده‌هه‌م

بۆ یه‌کمی له دوستانی نووسیوه

حق جل شأنه و عز برهانه آن نور چشم مسعود عاقبت محمودرا از

تعلقات دنیای دنی برهاند و بمرکز بندگان مقبول خود برساند (انه ولي
الاجابة) .

درین وقت نوازش نامچمه بنامزد مهجوران قلمی و ارسال فرموده
بودند مشتمل بر کمال اشتیاق و نهایت تکدر از ازمنه فراق . برخوردار
باشند . یقین بدانند که تعلق خاطر آن عزیز باینجانب روشن و هویدا است ،
و یقین میدانیم اگر این همه موانع صوری و معنوی در میان نمی بود ، پیش
از همه خود را باین محب میرسایندند . گاهگاهی صورت اخلاص این قره
العین منعکس میشود . محبت اهل فقر دولت عظیم دانند و از خدای
عالیان ازدیاد این دولت را بطلب و شکر اورا بجا آر . يك ساعت محبت این
طاقت از عبادت عمر نوح بهتر است . حدیث (المرء مع من أحب) مشهور است .

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شازده‌هه‌م

بقیہ کی له مہنسویانی نووسیوہ

حق تعالی شانه و تقدس سلطانه از نوائب صوری و معنوی و مصائب
دنیوی و اخروی در کنف امداد روحانیت حضرات دارد .

دو کلمه بعنوان استشاره و شیوه استمداد که گویا بتقدیر الله المہین
العزیز سگ دیوانه که آنرا در عربی (کلب کلِب) میگویند زانوی آن
عزیز را گزیده و زخم نموده این مسکین چه مناسب میدانند که معمول دارند .
اولا اظهار میشود باعتقاد درست توکل نموده رضا به قضا باشند . اگر خدا
ناخواسته خلاف آن صادر شود موجب قلت الثقات خواهد شد .

ثانیاً یقین دانند در جنب پیران بزرگوار دفع الم و سلب آزار بغایت سهل و هموار است ، انشاءالله مطلقاً شمارا خطر نخواهد بود . اما چونکه حضرات ما قدس الله اسرارهم بنا بر مشرب صدیقیت که اعظم مشارب اهل الله حتی المقدور بتوسل اسباب تستر میفرمایند ، تداوی مأذون بلکه مأمور و حقیر استمداد از حضرت خواجه بزرگ خواهد نمود . و اگر امداد ظاهریا هم ازین صوب میجویند ، بعد از استئذان درین آمدن مانع ندارد . و اگر نیایند هم خوب است ، اما تدابیر میباید نمود .

حکایت حضرت یعقوب نبی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و امر فرمودن اولاد امجادش را به تنها داخل شدن امر معروف است ، باوجود اینکه میفرمودند « و ما أغنی عنکم من الله من شیء . ان الحکم الا لله ، علیه توکلت » الآیة . خلاصه اگر در دانش دیده مؤثر غیر حق نباشد ، توسل بسیار محمود است والا فلا . الدعاء والسلام .

از فرموده قبله حضرات محبوبان و قدوه سالکان و مجذوبان شاه نقشبنداست قدس سره این رباعی :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
 خاک در آستان ما باش و مترس
 عالم همه تر قصد بجان تو کنند
 دلدار قوی ازان ما باش و مترس

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فده‌هم

بقیه کن له ملاً گه‌وره‌کائی نووسیوه

مخلص درویشان و مرید و معتقد ایشان ، استاد علامی حق جل شانه و عز برهاته ، در کنف مدد روحانیت خواجه ارجمند سربلند غوث الخلاق

خواجه بهاءالدين نقشبند قدس سره وجود مسعود خود و اولاد امجاد آن
پاك سیرت و صافی سریرت محفوظ و برادات دارین محفوظ گرداناد .

وازانجا که آثار خلوص و صفای طینت آن نیک طویت دور بدور در
مرآت دل منعکس است ، لازم بود که شمارا بامدادی از روحانیت طائفه
علیه نقشیه خصوصا و سائر اهل فقرا عموما مبشر شویم . البته تا میتوانند
اخلاص این طائفه را موجب سعادت دارین دانسته ، بتضرع و انکسار تمام
ازدیاد این دولت را از جناب الهی مسؤل و مأمول دارند . خبر (المرء
محمشور مع من احب) مشهور و در هر زبان مذکور است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و ههژدههههههه

بؤ شیخ عملی نویسیوه

زبدهه دودمان حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ، قره العین حیدر
و بتول شیخ علی مورد تفضلات داور دادگر و سیراب عنایات فیض اکبر
باشند . زیبا مراسله آن عزیز رسید ، موجب ازدیاد محبت گردید . امید
بیکام ما بینوایان کامیاب باشند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نوژدههههههه

له وهلامی بهکن له دوستانا نویسیوه

عقد درر ، اعنی منظومه آن مخلص درویشان و سفینهه گهر اعنی
رقیمه منشوره ایشان که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده
بود رسید ، و نمونهه ازان مجموعهه کمال گردید . الحق اگر نه این بود که

مبنی بر تمدح مهجور و توصیف این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته از آن گوشواره گوش ارباب هوش را پرازنده ، و هر نغمه از آن سرود داغداران عشق را نوازنده ، بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتاکید اکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشارة التفات بطرف آن مخلص جانی شد . اما ادراك شما دریافت آنرا مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ و جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان ، و راست هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت اولاد آدم پرتو افکن میشود . محبوبان حجب نفسانی و محبوسان جلابیب بشریت و انسانی ، از آن همه دولت غافلند ، بلکه که نزدیک که از آن انکار نمایند . پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امیداست که بتدریج به ترك ماسوی و فنای اتم و اکبر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود بکشد . والا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن نیست . اگرچه مثلا بهره هم نصیب شود اما ادراك آن توان کرد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیستم

بؤ شیخ ئیسماعیلی نووسیوه

نور چشنی شیخ اسماعیل را سلام رسانیم . ظاهراً مظنه کم التفاتی

از حقیر دارند . غلط دانسته‌اند . بجان شما حقهء مهر بدان مهر نشان است
که بود . و هروقت کتابت نسخه اعلام باتمام رسید اگر اورا بردارند با خود
بیارند مأذونند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و یه‌گم

بقیروت ناغنا ناویکی نووسیوه

حق سبحانه و تقدس شأنه ذات حمیده صفات پیروت آغای خزینه‌دار
از مکاره محفوظ و بحس رضای خود محفوظ گرداند . رمضان نام ساکن
قریهء (رباط) خویش و داماد این جانب پیش ازین هیچ کس متعرض مومی
الیه نشده‌است ، و حالا تذکرهء جدیده نواب عالی در دست دارد . البته
بمقدار مقدور تصحیح نموده و تذکرهء میر جلیل الشانرا بر طبق تذکرهء
نواب عالی برای مومی الیه اخذ نمایند ، باعث سعادت شما و میر جلیل
الشان خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و دووه‌م

بقیه‌کی له دؤستانی نووسیوه

حق سبحانه عاقبترا بخیر و عاقبت داراد . حاجی محمد میگویند بسیار
مفلس و مدیون است و بدولت‌مندی مشهور است . بمظنهء حقیر تقصیری
هم ندارد . اگر برای سلامت سفر و حضر و نصرت بر اعداء غدر ازو
خوب است مبارک باد ، و اگر خود بنحوی دگراست اختیار بدست شماست .
در پناه خدا باشند ، بنه آمین . بالنبی وآله الامجاد اجمعین . والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و سیّه‌م

بۆ یونس ناغای مۆرداری نووسیوه

محب حقیقی یونس آغای مهردار ، بخدا و همت اکابر دین میسپاریم .
میاید از یوسف خسوره این مسکین خبردار باشند که گزیرهای شهر مزاحم
او نشوند . عوض این خدمت را از واهب بی منت چشم دارند . والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و چواره‌م

بۆ مهلا موحهممد و مهلا مصطفای

کوژانی مهلا جهلالی خورمالی نووسیوه

عرض نیاز بخدمت مخدومان مکرم استاذ شفیق و رفیق بالتحقیق ملا
محمد و ملا مصطفی میرسانم . از عقل طریقهء علیه نسیان کلی ننمایند ، و این
مسکینرا گاهی بالتفاتی یاد و شاد فرمایند . یقین بدانند که اندک این طریقه
بسیار و قطرهء ازو دریای زخاراست . دگر چه نویسد . تا میتواند اتباع سنت
و اصلاح ذات البین را لازم شمردند ، و اهل هردو بیت را از خورد و بزرگ
دعاگو و سلام رسانم . بامداد پیران بزرگوار امیدوار باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و پینجه‌م

باشی گهژانهوی له بهغداوه بۆ سوله‌یمانی

بۆ دوستانی بهغدای نووسیوه

از بسکه خاطر این مسکین بآب و سنگ و کلوخ و فضای دل‌گشای
برج اولیا متعلق است ، پیوسته خواهان عتبه‌بوسی شیران بیشهء

هدایت و یکه‌تازان عرصه ولایت اعنی اولیای کرام (مدینه السلام) می‌باشد.
اما چکنم . (ما کل ما یتمنی المرء یدرکه . الخ) ، بهر حال نهال دست پرور
خود سید اسماعیل را وکالة بشریابی دوستان جانی و آستان بوسی اعلام
دین و سلاطین دو جهان روانه نموده . ونعم ما قیل :

اهیم بلیلی ما حییت ، و ان امت
اوکل بلیلی عن یهیم بها بعدی

والسلام علیکم و علی کل من سکن مدینه السلام .

بجان شما کبوتر روحم همیشه به گرد قبه حضرت غوث الثقلین در
پرواز ، و دل اندوه منزلم از اشتیاق آن مکان شریف در سوز و گدازاست .
اما آن بس که دوستان اینجا شیون و زاریها نموده‌اند ، بخلاف مراد به
سکونت اینجا رضادادیم . ترک کام خود گرفتم تا برآید کام دوست . و همه
دوستان از ما وکیل سلام باشند .

درویش خود را روانه فرمودیم ، والا درین وقت بودن ایشان در اینجا
لزومیت داشت . و ایشانرا امر فرمودیم اگر از معتقدان آن سامان کسی
که رغبت کلی داشته او را برابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بویی
از باطن فقرا بمشامش برسد . والسلام . الدعاء .

(خالف)

نامه‌ی صهد و بیست و شته‌شهم

بؤ دوستیکی نویسیوه

حق جل شأنه و عز سلطانه ذات مجمع الکمالات آن ملاذ الفقرا و اولاد
امجاد پاکیزه نژادش را در کنف حمایت خود در عسر و یسر بمدد روحانیت
پیران بزرگوار نگه‌دارد ، بمنه .

فرستادن ملا عبدالله را بدون اذن صریح آن جناب خود هم صواب
 نمیدانستم ، بلکه از سایر امور دل نمیخواهد بدون اشاره آن صاحبی
 متحرك شویم ، مادام حکم نافذی را از طرف دیگر نباشد . اکنون حسن
 افندی را از عوض خود بخدمت فرستادیم . بهر صورت که برای شریف
 اصوب دانند مخالفه نخواهیم نموده . و اما قطع النظر از خاطر شما این مسکین
 حتی المقدور مزاحمه خواهش اشارت پیران خود نمیتواند نمود . والسلام
 علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هفتم

بۆ لای حه‌مه‌خانی برای نووسیوه

اگر خدا را دوست دارند همه کار دنیا و دین شما براداست ، و اگر
 هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند خواهیم آنچه خواهد آن کند ،
 و ارواح پیران بزرگوار از شما در آزار میباشند . و اگر خواهش نقله
 بطرف اردلان یا جای دگر داشته باشند ، ازین طرف مرخصند . برادری
 و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت
 نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و بیست و هشتم

بۆ (عرب) ناویکی نووسیوه

عرب ، بجان شما دوست منی اما نادانی . و گفته‌اند دشمن دانا به
 از نادان دوست . و گفته کسی در حق شما نشنیده و نخواهم شنید . اما

عمدهء طریقت سلب اختیار و بی‌مرادیت ، و همه چیز را براد خود طلبیدن
در طریقت ابله‌ی است . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و نۆهه‌م

بۆ یه‌کێ له دۆستانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جانی‌را بامداد روحانیت پیران سلسلهء
علیه حواله مینمایم . نامهء دل افروز و شامهء شور انگیز شوق آمیز
بنوازش مساکین بینوا و مجانین بی دست و پا رقم زدهء کلک درر سلك
شده بود ، تذکار عهد دعای قدیم و تاکید قواعد دوستلاری آن مخلص
صمیم نمود .

استدعای ظری ازین مسکین بی‌بصیرت فرموده بودند ، چیزیکه آن
جناب می‌خواهد از بسکه محقر است فقرای بی‌مراد نامش بر زبان و خیالش
بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن عزیز
آرزویش ندارند .

بهر صورت محبت این طائفه سعادت دین و دنیا و باعث دولت اولی
و اخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود . اگرچه هر امری بوقتی مرهون
و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیهه‌م

بۆ ئیسماعیل ناغا و فهقی زه‌سوول ناوی نووسیوه

هردو برادر عزیز اسماعیل آغا و فقه رسول برادرش‌را بامداد ارواح
پیران حواله مینمایم . اخلاص نو و کهن طرفین شما معلوم است . و در

خصوصاً امر معهود بتفصیلی کہ مام یوسف از محمود شنیده‌است ، حوالہ
بتقریر لسانی نمودیم . یقین بدانند کہ محبت شما چند روزہ نیست و اخلاص
و نیازمندی شما پنهان نہ . والسلام .

(خالد)

نامہی صہد و سی و یہ گہم

بق سلیمان بہ گئی نووسیوہ

چاکر قدیم و جانفشان صمیم سلیمان مہر دار را بامداد کلی مبشریم .
باید در یسر و عسر و فراخ و تنگی در غایت امیدواری باشند . در زمانیکہ
شما بجهت خدمتہای شایستہ این مسکین کمر نیاز را بمیان جان بستہ .

اخلاص مردم بعد از ظہور این غرائب ، و جانفشانی شما جبلی . دگر
ہمین قدر کمایت است . دلدار قوی ازان ما باش و مترس . و اگر درین
وقت حاضر میبودند غایتہای شگرف کہ نسبت بوکلای عالی شدہ است
بتوسط شما بایشان ممکن بود القا شود . والسلام .

(خالد)

نامہی صہد و سی و دووہم

بق یہ کنی لہ دوستانی نووسیوہ

زیبا مراسلہ فقر نواز ، و رعنا مفاوضہ خلوصیت طراز کہ مالا مال
از نکت حسن آداب و مہربانی و مملو از کمال نیازمندی و اخلاص
و جانفشانی آن مخلص جانی و معتقد روحی و جانی بود ، عز ورود ارزانی
نمود . چون نیک ملاحظہ نمودہ ، سراسر از جوش و داد ، و از منبع اخلاص
و اعتقاد سر زده بود . آری حسن اخلاص شما امریست نمایان و اظہر من
الشمس است . امید از امداد روحانیت پیران بزرگوار در دین و دنیا بہرہ ور

شوند . در خصوص مطلبی که التماس نموده و در واقعه دیده بودند ، امیداست که بدون استدعای شما آن مدعا منظور خاطر بوده باشد .
خصوصا که شما بمقام التماس آن برآمده باشید . انشاءالله الرحمن نظر عنایت از ارباب حاجت باز نخواهم گرفت . وصیت عظیم بشما اینکه مرگرا فراموش نکنید ، و با مردم دور مهلت داشته باشند که :

**جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق**

و نور چشم مخلص تو و مخلص زاده قدیم احمدرا از شر نوائب بهمت پیران حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند بمته . دگر چه نویسد . عاقبت بعافیت باد ، بالتون والصاد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و سیّه‌م

بؤ عبدالکریم نایکی منسووی نویسیوه

مخلص صفانشان و مرید فدویت بنیان ، و قره‌العین این مهجور ناتوان عبدالکریم صاعد مصاعد مقامات علیه اولیا باشند بمته .

از درد دوری و الم مهجوری ، از حضور دوستان صادق آن ولا ، و هم‌پیاله‌گان مصطبه (قالوا بلی) اعنی این مسکین فرومایه و سایر برادران طریقه‌ه علیه صرافنی بخاطر راه یافته‌است ، در کمال امیدواری بشفقت و تطفهای گوناگون مطمئن القوآد بود این رقعه المودقرا مکسحه‌ه ظاهر خاطر ، و زنگ‌زدای دل سعادت منزل خود دانسته .

بمکتوب این مسکین و محاوره‌ه سید اسماعیل تا حین ملاقات تآلفی بهم رسانند ، که بحمدالله وعده‌ه وصال و رعایت در غایت نزدیکی مییاشد .

گمان مدار که رفتیم و مهرت از دل رفت
قسم بجان عزیز تو همچنان باقی است

والباقی عند التلاقی • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

پدرت متعهد شد که همه تکلیفات عیال شمارا بر ذمه خود گرفته
مطلقا برای شما تعلق بغیر از علاقه زن و شوهری نباشد • لهذا اگر خود
هم رغبت دارند بعد از مراجعه کتب دین به نیت اتباع سنت سید المرسلین
صلی الله علیه وسلم مأذون باشند و امانت شما و ترک تجرید و اتباع سنت
و امانت بدعت و مخالفه هوی و مجاهده کبری و دوام یاد مولی • و برادر
عزیز ملا یوسف و نورچشمی ملا محمد امین و تمام ملایان و طلبه علم را
سلام میرسانم و از همه مستدعی دعای خیریم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و چوارهم

بقیة اسماعیل ناغای نووسیوه

در درج نکته‌دانی ، برادر جانی و دوست زبانی اسماعیل آغارا بهمت
پیران خود که شیران بیشه و ولایت و مردان خطه هدایتند میسپاریم •
استاد نجفعلی مرد زار و بیماراست ، و گمان دارد که وکلای عالی این
مسکین را دوست میدارند • بسیار برای خانه مغصوبه‌اش بحقیر ارتجا
و التجا نمود ، و دلم به بیچارگی او سوخت • اگر دراین خصوص خود را
تصدیع دهند ، دیوان کردن برای او ثواب جمیل و احسان جزیل است •

وقت ضرورت چو نمائد گریز
دست بگردد سر شمشیر تیز

• والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و پینجه‌م

بۆ مه‌لا عبه‌دولفه‌فهور نه‌فه‌ندی ناوی قازی به‌سره‌ی نووسیوه

حق جل شانہ و تقدس سلطانه ذات حمیده صفات با برکات قاضی القضاة ملا عبدالغفور افندی را از شر آفات اعدای آفاقی و انفسی مصون و به سعادت دارین مقرون گرداند .

نظر به انعکاس اخلاص آن عزیز بر مرآت خاطر پیوسته آشکار و نهان نظر عاطفت بسوی شما نگران است . و خصوصا سبب به هواگرمی محروسه بصره دائما فوآد صداقت نهاد منتظر اخبارات شما خصوصا تحریر اعتدال مزاج شریف میدارد . البته با واردین کیفیت اخبار سعادت آثار ذات مستجمع الحسنات و تفصیل نقل وهابی و لشکر روم را مرقوم نمایند ، بتخصیص احوال چگونگی گذراندن خود نسبت به آب و هوای آنجا . و امیدوار از نظر عنایات پیران سلسله علیه باشند ، والسلام علیکم .

(خالد)

بعد از اتمام رقعة التحية نامه شفقت علامه به عبارت فصیحه عربیه رسید ، چونکه رافع مستعجل بود جواب این حواله بدفعه دگر شد .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و شه‌شه‌م

بۆ سه‌هید عبه‌دولقادر و سه‌هید ئیسماعیلی نووسیوه

سیدان سند و سندان معتمد ، سید عبدالقادر و سید اسماعیل دعاگو و سلام رسان است . ماجرای اخبار این جانب را تفصیلا بالقای لسان عبدالقادر حواله نموده ، به اطناب اخبار و حکایات پرداخت .

همین می نویسد به ملا محمد امام بنویسید اگر ملال در ماندن ساوجبلاغ دارد بر جعت مأذون است . هر وقت میخواهد باز آید . و ملا محمد و ملا محمد صادق بدون فرمودن ما ارشاد عام میکنند . نمیدانند بدین است ، و ما هر چه بدو داده ایم اگر ازو بازگیریم چه میتواند گفت .

ازین بدحوصله گی و تنگ ظرفی توبهء نصوح کنند ، و اگر نه ایشانرا دچار بلا میکنم ، و عین این عبارت باو بنمایند . مریدان حق نعمت پیرانرا این طور ادا میکنند که بی اذن صریح بتخیلات رابطه فریفته شوند و مرتکب امری گردند که عالیرا بانکار طریقهء علییه پیران بیاورند ؟ عجب اخلاص و عجب مریدی ! دگر چه نویسد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و هفتم

بوی به کنی له میرانی بلانی نووسیوه

مخلص کامل الوفا و محب قدیم بی ریب و خفا میر جلیل الشانرا در کنف امداد روحانیت مردان خدا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشند .

ظنر بمصلحت بودن آن عزیز دران ولا از آرزوی ملاقات گذشته بفرق و درد اشتیاق راضی شدیم . غرض از تکرار خواهش ملاقات شما نمودن این بود عنقریب اعنی درین يك دو ماه اگر بمقر حکومت و دولت بسعادت عودت نمایند ، سبب بکثرت امور دنیا مبدا از تاثیر این خاندان اندکی بازماند زیرا تعلق بسیار بماسوی الله مانع فیض طریقه است ، و شکستگی و ترك تعلق در مقر حکومت اشکال دارد . اما ان شاء الله عاقبت خوب خواهد بود . خاطررا از طرف این مسکین نسبت به خود جمع دارند ، و از خدا بطلبند که همواره اخلاص در ازدیاد باشد . سرمایه دولت دارین

اخلاص فقر است . این کلمه حافظ مشهور است که گفته است : « مایه
محتشمی خدمت درویشان است » . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و هه‌شتم

بۆ سهید عبدالقادی نووسیوه

سید خود جناب زبده الاکارم والاجناب سید عبدالقادررا بعرض دعا
مصدعیم . دوستان مهجور و فقراى از دولت دیدار دوررا بارسال
نوازش نامه قرین حبور فرموده بودند ، موجب التفات گردید . تصور اینکه
فقیر بهیزم‌کشی مردم تغییری نسبت بآن عزیز حاصل کند هیچ معنی ندارد .
بقای کیفیت قلبی اگرچه کما ینبغی شما از ادراک آن راضی نیند ، برخلاف
آن صورت برهان جلی است .

امید هست بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سرور عالم صلی الله
علیه وسلم امدادی فرمایند . دگر بر شما باد در یاد محبوب تقدس جماله از
خود باهمال راضی نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و نۆهه‌م

بۆ حاجی محمد نهفندی نووسیوه

منظور این مهجور الحاج احمد افندی مورد امداد پیران نقشبندی
باشند . درین وقت مخلص صافی ضمیر این مسکین فقیر عبدالفتاح عازم آن
دیار میشد شمارا بدین دوکلمه یاد نمودیم . امانت شما و تمسک بمروة
الوثقای شریعت و ترك التفات بجیفه دنیا و دوام مراقبه جناب مولی تبارک

و تعالی و دوام اشتغال بطریقه علیه و بعلوم دینی و احیای سنت سنیه و تبری از بدع ردیته و تجنب از اطوار متصوفه اباحیه .

و کیفیت احوال مخلصانرا با تفصیل دسایس ارباب حسد و انکار قلمی و ارسال دارند که ترجم بحال برادران دینی مهیج این معنی شد که از شما استخبار شود . دگر (بای وجه کان) انحرافرا از شاهراه شریعت غرا از هیچ فردی نمی‌پسندیم . سعدی شیرازی علیه الرحمة گفته‌است :

که (سعدی) هیندر راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم الی یوم الدین ، ابد الآبدین ،
الف الف مرة فی کل لحظة و حین ، آمین ، والحمد لله رب العالمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و چله‌م

بؤ دوو منسووبی خوی نووسیوه

که نلویان فمردی نمفمندی و خالید نمفمندی بووه

هر دو منظور این مرکز دائره مستندی : و هر دو مورد هم علیه
پیران نقشبندی ، فردی افندی و خالد افندی به دولت حسن خاتمه ممتاز
و سعادت قبول سرافراز باشند ، بمنه .

امانت شما و تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا علی مصدرها افضل
الصلاة والتسلیمات ابد الآبدین . پیروی سنتی هرگز بصد کشف و کرامات
برابری ندارد بلکه کرامات اتباع سنتاست و بس .

بدوام مسکنت و انکسار بمراقبه جمال مبرا از خیال محبوب بیهمال ،
و کریم منزله از مثال ، و رحیم مقدس از شائبه زوال ، بوصف احدیت

بیچون و معیت از شوب حلول و سریان مصون ، مشغول شوند ، و گاهی
مارا در اوقات حضور یاد نمایند .

چو با حبیب نشستنی و باده پیمانی
بیاد آر حریفان باده پیمارا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و یه کهم

بؤ یه کنی له منسووبه کانی نووسیوه

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سختم پند گیر و خواه ملال

بی‌التفاتی که این مسکینرا با شما هست همه سبب به تعلق است که
بشما داشته و داریم . آن جناب که در مظنه خود و نزد اکثر مردم در فهم
و استعداد سر آمد زمان و زشک خلان او خوانند ، چه بلا در خصوص
سلوک بی‌سلیقه و دور از آداب ارباب طریقه افتاده‌اند ، چندها سال است بی
جهت در کنجی خزیده ، و از معاشره ارباب حقوق بریده‌اند ، و خود البته
خبر (لا رهبانیه فی الاسلام) شنیده‌اند ، هر روز سبب باین ریاضت
(لامعنی) چندها معاصی در صحیفه اعمال شما ثبت خواهد شد ، و اگر صد
سال همچنان میماند سوای پندار و خودبینی که همین مظنه درویشی از
خود کردن است حاصلی نیست ، باوجود خلوت در برابر فقر کردن پنداریست
که مافوق ندارد .

لهذا چندها اکابر ارباب احوال سنیه بمجرد اینکه کسی را از خود بالاتر
در احوال دیده‌اند ، خرقة و اسباب درویشی را از خود تزع نموده‌اند تا کسی
در آنها گمان برابری نکند و این گمان موجب تفاق آن بزرگ افضل میشود .

و بهمین جهت اکابر نقشبندیه خلوت نشستن و کلاه و خرقه را قبول ندارند ، و اگر یقین میدانستی بعض مردمرا در صحبت این بی‌مراد در مده ، يك دو ماه چ غرائبرا میدهند ، و آن سر حلقه خردمندان دور از حلقه آن ، این چند ساله چه هایم و چه بی‌حاصل میباشند جای شیون و ماتم بود .

نتیجه از نتایج مجاهده آن جناب آن بود که بعد از ملاقات این مسکین در شهرزور با بعضی از یاران بخوردن گوشت و آش مشغول ، شما دست خودرا باز گرفته در میان آن مجمع خودرا از همه امتیاز نمودند ، دست کشیدن از موافقه ارباب فقر عبادت عمریرا (مالم یتب توبه نصحوا) تباه میکند خصوصا در چیزی که مشروع بود .

آیا در کدام کتاب دیده‌اند که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوشت نخورده ، و یا از خوردنش نهی فرموده باشند . نتیجه دیگر اینکه در عرض این مده جناب هدایت مآب ملا محمد امام که اجازه ارشاد پیران طریقه علیه یافته و بحقیقت مصداق حدیث (ربّ اشعث اغبر) میباشند در انجا هستند ، برای سعادت دارین خود بایشان توسلی مینمودند که خوشنودی هر خلیفه از خلفای خاندان موجب خوشنودی تمام پیران سلسله است .

از کجا دانسته‌اند که جناب ملا محمد را سبب بحکمتی بآنجا فرستاده‌اند ، و بچه معلوم که توسل بایشان باعث فلاح دارین نیست ؟

هلا تا نپنداری که این مسکینرا سوای مصلحت‌جویی آن عزیز درین گفتگو مرادی باشد . بخدا که مقصود صلاح شماست . خلوت‌نشینی درویشان بی‌معنی از همه چیز بدتر است .

می‌خواره و بت‌تراشی و فاسق بودن

با اهل خرابات موافق بودن

بر هر چه که نارواست عاشق بودن

به زانکه بخرقه در منافق بودن

والحاصل آزرده گی ما از شما سببش جز این نبود که بشما مأمول بهره
از احوال مردان داشتیم • اکنون که ازین مأمول گذشتیم دگر از شما آزرده
نیستیم و با شما طریق محبت و سلوک و ابواب مکاتبه مفتوح است • والسلام
علیکم •

(خاند)

نامه‌ی صد و چل و دووهم

بوق شیخ عملی قاضی نویسیوه له سوله‌یمانی

قرة العین خود سید علی قاضی را از شر زخم چشم زمان مصون و در
امان می‌خواهیم •

دراین اوائل از مترددین مسموع شد که خاتقاه سلیمانیة نظام و انتظامی
و جماعت و امامی و سررشته و التیامی ندارد ، باور نمی‌نمودیم تا اینکه
عریضه از طرف مخلص جان‌فشان محمد ابراهیم آغا بتصدیق آن اخبار رسید ،
و التماس تعیین امامی برای خاتقاه نموده بودند • ازین سخن بسیار استغراب
نمودیم ، و ما خود میدانستیم سید عبدالقادر مرد اختیار ، و تحمل التزام
این کار ندارد ، اما سبب به بعضی وجوه که اعظم آنها رعایت جانب آن نور
چشم وفادار کامل العیار بود ، ادب می‌کردم که بگویم بگیر و آن امر نگردد ،
و شغل صاحب‌داری حلقه و توجه و نماز و جماعترا بکسی دیگر واگذار ،
و هنوز آثار تجنب او بظهور نرسیده •

آری برای اتمام این مهم برگزیده این مسکین مستهام ملا عبدالرحمن
تعیین شد که بمعاونت الهی و امداد حضرت رسالت پناهی علیه وعلی آله
و صحبه الصلوة والسلام المصونان عن التناهی ، باتفاق ملا عبدالله با وی
بامر ارشاد و تدریس و ختم و توجه و وعظ و امامت باستقامت قیام نمایند •

آخر درین شهرهای اسلام زمزمه ارشاد و خلفای این بی‌مراد بسامع دور و نزدیک رسیده‌است . تنها اهل سلیمانیه که وطن مألوف این بقصور موصوف‌است ، باوجود رغبت بندگان خادم خاندان علیه این قدر افسرده و بی‌بهره باشند از وحشتی و بیم مصیبتی خالی نیست .

باید اعلی و ادنی دست او را دست من دانسته . در خصوص ارشاد و تربیه ، عبدالله مطلقا سر از امر او نیچد ، و یقین بدانند که هرکس با او طریق مخالفه و عناد را ورزد ، هرگز ما را مجال سازش نیماند ، زیرا بتحقیق از مریدانی که در خاک عراق هستند مریدی ازو حلیم‌تر و متأنی و مخلص‌تر و بی‌غرض‌تر نداریم ، بلکه باضعاف او را ازخود بهتر میدانیم . هرگاه با او بمقام کشاکش و تفسانیت آمدند ، دگر توقع بهبود بشماها نمی‌ماند . یقین بدانند بطرد و ابغاد کس خلل بخاندان ما راه نخواهد یافت .

دگر در پناه خدا باشند . همین نامه را بدارنده باز دهند . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و چل و سیّه‌م

بقیه‌کی له منسووبه‌کاتی نووسیوه

حق عز‌شانه و جل سلطانه از شر مکاید اعدای آفاقی و افسسی در ضمن عنایت و کنف حمایت خود نگه دارد .

مکور تقریرا و تحریرا این مسکین قدیم‌را نوازش و بارسال مکاتیب یاد نموده بودند ، موجب تذکار تألف سابق و تجدید مراسم توادد لاحق گردید ، و اشارت به تشریف آوردن خود هم فرموده بودند ، بدان سبب عزیمتی که برای زیارت مشاهد علیه، نجف و کربلاء جزم نموده بودیم فسخ نمودیم . و مبادا در وقت آمدن آن جناب این مسکینرا دراینجا نبینند جزئی

ملالی بخاطر راه یابد . اکنون که نیامدن مشخص شد ، ممکن است اگر دوباره عزم جزم شود ، در چند روز خودرا بزیارت آن عتبات عالیات مشرف سازد . باقی زیاده اطناب ننمود . بدعا ختم مینماید . در هر آن و زمان در حمایت منان باشد بمنه . والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و چواره‌م

بؤ نیسحاق بهگه ناویکی نووسیوه

مخلص جانی اسحاق بیگرا بسلام ما لا کلام و ادعیهء سعادت انجام مخصوص میداریم . شکوه از نارسیدن جواب مکاتیب متعدده ازین مسکین نموده بودند ، معلوم خاطر شریف است که این مسکین تنها و منفرد است و از جمیع اقطار حتی از سمت خراسان و ماوراء النهر دائم نامه‌های احباب می‌آید ، و با این همه .

نمیدانم در اوقات آن مجالی
که پردازم ازان تا فوق حالی

که وصف آن به گفت و گو محال است
که صاحب حال داند آنچه حال است

لهذا اگر قصوری در تعارفات رسمی دیده شود عفو مأمول است .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و پینجه‌م

بؤ محمود پاشای بابانی نووسیوه

ایزد غلام جل سلطانه ، و فیاض منعم عم برهانه شما و سائر برادران

دینی را بسرایر غیب پاک دلان صفاکیش بینا گرداند تا عیوب و نقص خود را
نپوشیم ، و در مذمت و پرده‌داری مردم نکوشیم آمین .

بعد از تمادی ازمنه تطاول و فراموش کاری به نوازش نامه که سراسر
مملوء از براهین بی‌عیبی و بی‌گناهی ملازمان سامی ، و گناهکاری و
بدکرداری این جرعه‌نوش صهبای ناکامی بود ، به انضمام دو مقاله کتاب
(اطباق الذهب) که خلاصهء یکی ازین دو مقاله اینکه مرد عاقل باید که
مکتوم و پوشیده باشد و هیچکس او را نشناسد ، و حاصل دیگر اینکه
کسی با دوست جانی خود قرب روحانی داشته باشد ، نسبت باو قرب و بعد
جسمانی برابراست ، قلمی و ارسال فرموده بودند .

بدانند که ارباب باطن دو قسمند . قسمی اهل انزوا میگویند که
واجب الاستتارند و مأمورند بعبادت و اخفای حال ، زیرا ازیشان فیض به
کسی نمیرسد ، و برای ایشان از شهرت غیر از خرابی احوال فایده نیست .
قسمی دیگر اهل عشرت میگویند که مأمورند بارشاد عباد الله و بروز
و آشکارشدن در حق این قسم واجب است ، و يك ساعت آمیزش قسم
ثانی از صد سال عبادت قسم اول بهتر است ، و بأنواع فضل و شرف ارباب
عشرترا از اهل انزوا امتیازاست .

و مراد صاحب (اطباق الذهب) قسم اول است نه قسم ثانی ، و الا این
اعتراض میشود بر اکابر اولیای امت مرحومه محمدیه صلی الله علیه وسلم
که هر یکی از شمس رابعة النهار مشهورتراند (اعاذنا الله من الاعتراض
علی اولیائه ، و حشرنا فی زمره خلص احبائه و اصفیائه) .

اگر اهل ارشاد پوشیده باشند ، طالبان چگونه سلوک طریقه کنند ،
و احدی کی به بهره برسد ، و این همه اولیا که چندها قرن است بآخرت
رفته‌اند و هنوز شهرتشان مشرق و مغرب گرفته‌است مانند حضرت شاه

نقشبند و بایزید بسطامی و غوث گیلانی قدس الله تعالی اسرارهم اگر خود را پوشیده‌اند ، و هیچکس ایشانرا نشناخته‌است ، چگونه از شهرتشان آفاق هنوز پراست ؟ انصاف باید داد . عقل خرده‌بین باید بکاربرد که به سخن بی‌خبران اسرار طریقت انسان بمغظه نیفتد .

اگر میگویند مسلم ارباب ارشاد در کاراست ، اما این مسکین اهل ارشاد نیست ، چنانکه بعضی مردم آنجا باطراف نوشته‌اند ، این سخن دگراست . و کتاب (عوارف المعارف) که جامع طریقت و شریعت‌است ، در آنجا شمه فضل مشیخت و ارشادرا خواهند دید .

و ادعای قرب روحانی علامات دارد . روزی که شما اسیر حبس عجم بودی و این فقیر در هندستان در آستان ملایک پاسبان مرشد قدس سره العزیز سلوک مشغول بودیم ، هر روز تقریبی پیدا میکردیم . در آن آستانه برای شفاعت و رستگاری شما و بزرگ شدن و منصب یافتن شما چنانکه شمه از سید محمود میشنوند تا اینکه بفضل و کرم الهی خود بدولتی رسیدیم دقیقه‌ها را از اعانت و امداد شما چه بخود و چه باستمداد روحانیت پیران کبار نه در هند و نه در بغداد و در سائر ممالک غربت فرو گذاشت نمودیم تا بعراج دنیای خود رسیدند . اگر بآن صورت ادعای قرب نموده شود جای آن دارد . اما آن جناب از روزی که بدولت مستعاره خود رسیده کدام مکافات حمیت فقرا و کدام مکافات هم علیه ارباب فقر و فنا نمودماند ؟ کسیرا از شما مأمول دنیا نبود ، همین مأمول بود گاهی مرد مرا بگویند که طریقت نقشبندی حقا است ، فلان اگر گناهبار هم هست اما بآن سلسله علیه تمسک دارد ، قبول نداریم کسی مزاحمش شود .

در تمام عالم مردم این مسکینرا چون تاج بر تارک مینهند . همین کار بمردم شهرزور میشود این‌است که میگویند و بهر اطراف باز میفرستند . آن

جناب که عین حکومت و شوکت دارد اینقدر نتوان کرد چگونه ادعای قرب روحانی و محبت جانی از شما مسموع خواهد شد ، یا چگونه خیال همت و اعانه را در حق خود از پیران طریقه علیه خواهند نمود .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

(خالد)

بقیه سخن را به جناب زبده اهل بیت اولاد حیدر و بتول حواله نمودیم . البته تفصیلا عرض خدمت خواهد نمود . والسلام .

نامه‌ی صده و چل و شه‌شهم

بؤ عثمان به‌غی نویسیوه

عرائض متعدده شما در دم صبح رسید . اظهار اسف و اخلاص نهال دست پرور فقراء اعنی وکلاء عالی‌را ملاحظه نمودیم . سعدی شیرازی علیه الرحمه گفته است :

(سعدی) بروزگاران مهری نشسته بر دل
بیرون نمیتوان کرد الا بروزگاران

سخن همانست گفته‌ایم . دور و نزدیک ان شاء الله الرحمن ایشانرا فراموش نخواهم نمود و اگر احیانا بدین زودی ملاقات میسر نشد ، همه وقت این بیترا ملاحظه فرمایند :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

نامه‌ی صهد و چل و جهوتهم

بۆ به‌کئی له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مورد فیوضات جناب رب الارباب ، و منظور پیران ینابیع الاسرار
والآداب ، برادر طریقه و مخصوص علی الحقیقه ، جناب ملا () (۱)

به کام دوستان باشد بمنه .

از خیر رغبت اهل آن دیار بطریقه‌ی علیه ، خصوصا علما و طلاب
علوم ، لاسیما بتحصیل و سعی شما در ماده‌ی رسوم فرح فرح افزود .

اول امانت شما و اتباع سنت و اجتناب از بدعت ، و ثانی زینهار که در
خواندن و مطالعه کوتاهی جائز ندانند ، بشرطیکه در اول و آخر هر درس
چند مرتبه استغفار بزبان و دل فراموش نمایند ، و نیترا در خواندن درست
نگهدارند که نیتهای مردم این زمانه پراکنده‌است ، و بین العشائین و بین
الطلوعین را نیک معمور دارند ، و دائما به دل بدین طرف نگران باشند ،
و طلبه‌ی علم را بترك جدال و مکابره و خشم و کین تاکید کنند که چراغ دلرا
مانند باد صرصر خاموش میکنند ، و خود تا میتوانی لحظه‌ی در خواب
و بیداری غفلت روا ندارند که از شما قبول نمیشود . و بزرگی گفته‌است :

یک دم زنی غافل ازان شاه نباشی

شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

یقین بدانند سالک تا ذاکراست در بارگاه اقدس مذکوراست . و تا
غافل است ازان مطرود و مهجوراست . کریمه (فاذکرونی اذکرکم) برهان
قاطع و حدیث (من ذکرنی فی نفسه ذکرته فی الملائ) دلیل ساطع است . اگر

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی به به سپی به‌تی
هیترا بوه .

در دوام حضور غیر ازین نتیجه نباشد کفایت است (مع ان نتایج لا تحصی،
و ثمراته لا تستقصی) • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و هه‌شته‌م

بق هندی له دانیشتونانی خانه‌قای نووسیوه

له‌بارهی کاروباری خانه‌قاوه

مخدوم خود سید عبدالقادر ، و منظور خود ملا عبدالله هروی ،
و عبدالقادر و عبدالرحمن و هر دو احمدرا سلام میرسانم •

این همه کدورات در درویشی حسنی ندارد ، و آنست دست تسلط
ملا عبدالله در باب رد و قبول و تبعید و تقریب مریدان و ما يتعلق ارشاد
از سر سکان خانقاه برداشتیم و اورا صرف ضبط و ربط ملک و قری و جمع
محصول و اطعام طعام و سائر خدمات بیرونی ابقا و تعیین نمودیم •

باید هرگاه ملا عبدالرحمن خانه‌ء خودرا با نجا آورد ، بی‌توقف خانه‌ء
مارا برای سکونت آنها خالی نموده درانجا اسکان شوند • و گمان نکنند
که سید عبدالقادررا از نظر انداخته‌ایم • در هر خصوص آگاهدار بوده ،
در قضای حوائج او کوتاهی ننمایند ، و هرچه نموده بودند بتقریر
و تصویر نور چشم ملا عبدالرحمن با شما بمقام مسامحه آمده شما عفو
فرمودیم • یقین بدانند اگر این بار هم معامله‌را بطور ماتقدم کنند دگر مارا
گناهی نمی‌ماند ، گناه شما بگردن شما •

و میخواستیم ملا عبدالرحمن‌را بخلافت بجایی بفرستم • اما از آمدن
مکتوب محمد ابراهیم آغا ازان نیت رجوع و اورا بامر خلافت روانه‌ء آن
ولایت نمودیم ، باید مخالفه‌ء اورا نمایند ، و هرچه پیش ازین و بعد ازین

کرده باشند یا نکنند ، اگر بیاطن معلوم نشود بظاهر خواهش خواهد شد .
اگر همه شما متفق شده سوگند جعفری را بر مخالفه ما بخورند ،
بغیر از رسوایی و بی‌دولتی نتیجه برای شماها ندارد . کسی با استاد
مکتب خانه بی‌ادبی نماید ، از علم و عمر و اقبال خود بهره نخواهد برد
و ندیده چه جای واسطه فیض الهی و علم لدنی ؟

از کلمات مجمع علماست : « و من قال لشیخه : لِمَ ؟ لا یفلیح
ابدا » و اگر خود مرا بشیخ خود نمیدانند ، دگر از فقیر چه مأمول مسامحه
دارند . من شمارا بکسی حواله نمایم ، شما رفته گردن کسیرا میگیرند که
از آداب و امر و نهی ما خبری ندارند و اظهار صلاح و نیکوئی شمارا
بما کند ، این چه تعقی دارد ؟

خلاصه ، (الماضی لا یدکر) . این آخر کلام است . بآن سوگند که شما
میدانید ، این بار در میان من و شما فراق ابدی میآفتد .
والسلام علی من اتبع الهدی . ملا عبدالرحمن مفوض و عبدالقادر
بغدادی (کنز الهدایه) را بعاریه بملا عبدالرحمن بدهد . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صهد و چل و نۆهه‌م

بۆ ملا محمودی بازیانی نووسیوه

مخلص فدوی جانی ، ملا محمود بازیانی را موعید بتأییدات سبحانی
باشند .

تقطه دائره ارجمندی و منظور نظر پیران نقشبندی ، مرحوم جنت
مکان حسن افندی افاض الله علیه شایب رحمته با چند نفر از حجاج ازان

طرف موصل بضر ب شمشیر اعدای دین فرقه شیطانیه (داسنی) شریست
شهادت را نوشیده ، و خلعت تشرف بمقام فردوس اعلا را پوشیده ، بارها در
حضور این مسکین تمنای این دولت خداداد را که مینمودند ، بوجه اتم
بآن سعادت نایل ، و بآن قرب و منزلت واصل شدند .

البته شما از عوض این فقیر رفته برسم تعزیه و دلداری اطفالان مبرور
مزبور ، و اینکه در عین خدمتکاری بحرام خواری از دست همه برداشته ،
و بیض باطن این طائفه فائز و علاوه همه در کربت و غربت جرعه نوش رحیق
شهادت گردیدند ، ایشانرا تسکین و تثبیت نمایند که همه میمیریم . اما چنین
مردن برای هر بی سز و پایی دست نخواهد داد .

و این فقیر را من کل الوجوه مند و معاون خود دانند که آن مرحوم
برادر دنیا و قیامت این مسکین است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجاهم

بؤ کوزی حسنه نهفندی شهیدی نووسیوه

نور چشمما ! در حفظ حافظ پروردگار و منظور نظر پیران بزرگوار
باشند . دو کلمهء مشتمل بر نوش و نیش ، و حاکی از مرهم و ریش ، برای
خاطر این مسکین جفاکیش قلمی ، اعنی تصحیح سلامتی خود و شهادت برادر
دارین ، مرکز دائرهء سعادت مندی مرحوم مبرور جنت مکان حسن افندی
نوشته بودند ، رسید .

چندانکه بحمد الله مرحوم بسعادت شهادت و دولت حسن خانمه
چنانکه قرائنش (اظهر من الشمس) است رسیدند ، و مردان خدا جانرا
برای این چنین سعادت باخته اند ، اما خاطر این مسکین سبب به پس ماندگان
آن فردوس آرامگاه تأملی دارد . لکن مژده زندگی آن عزیز موجب ازاله

دوالم و وسیله دفع هر غم و ماتم گردید . بر هر تقدیر خاطر خوش دارند .
بحمد الله برای آخرت پدر مرحوم شما دولتی ازین بهتر تصور بتصور
نمی آید ، و برای انس خاطر پس ماندگان آن مرحوم اگر این مسکین
بماند بفضل الهی از لوازم صاحبداری شماها آنچه مقتضای
مروت و وفاست معمول خواهم داشت . زیاده چه تصدیع دهد . در اوقات
غم و مصیبت ممارسه تھی و اثبات نتیجهای عظمی دارد ، کوتاهی در شغل
نکنند . والسلام علیکم .

(خالد)

والده ماجدهات هیچ حصه در میراث ابراهیم پاشای مرحوم ندارد
زیرا که پسر حاجب خواهر است از ارث . و باغ پشت حمام کهنه بی شک
ملك ابراهیم پاشا است . اگر حاکم نمی بود احتمال بود که بگویم شاید ارض
اورا برای او اقطاع نموده باشند . اما سبب به ایالتش این احتمال گنجایش
ندارد . و در صورت این احتمال هم بی فائده است زیرا که مسأله آن جناب
از چوب آن باغ است ، و آن علی کل تقدیر ملك آن مرحوم است ، لکن
استعمالش برای مسجد خیلی ناهموارتر است ، البته نکنند .

در خصوص بام سرای که به گلی پلید اندوده اند ، اگر نیندوده باشند
گو نیندودانند ، زیرا گل پاك بسیار است . و اگر اندوده اند و نجاستش
بمجرد احتمال است ، آن هم پاك است . و اگر خود نجاستش محقق است ،
اگر نجاست معنوی یا حسی مایع بسیل باران به کلی پاك میشود بمجرد
استهلاك . و اگر عین جامده است بی ازاله آن عین هرگز طهارت نخواهد
یافت . درین صورت هر چه بدو آلوده شود از مقداری که پرهیز از آن
دشوار باشد بشرطیکه بفعل خودت نباشد عفو است ، و همین از وجوه فرق

در میان ظاهر و معفو شمرده‌اند . در کتابت همین قدر می‌گنجد ، باقی‌را از زبان فقیر خواهند شنید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و یه‌که‌م

بؤ منسووبه‌گانی سنهی نووسیوه

نوازش نامه‌ء احبای کردستان سلمهم الله تعالی ، بواسطهء برادر طریقه حاجی محمد رسید . همه‌را بدعای خیر یاد نمودیم . امید منظور نظر پیران سلسلهء علیه شوند و اظهاری که برای مجبوییت مرزا فرج‌الله و مرزا هدایت‌الله نموده بودند از ملاقات مرزا هدایت‌الله پر مشخص شد که آنچه گفته بودند بجا بود، بلکه توجه خاص هم کرده شده اصل سعادت مجبوییت این کارخانه‌است . شاه نقشبند قدس سره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه‌متر قصد بجان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

اصلا التفاتی بژاوخائی منکران ننمائید . جامی در مدح این سلسله قصیدهء گفته‌اند که يك بيتش این‌است :

همه شیران جهان بسته‌ء این سلسله‌اند
روبه از حيله چه سان بگسلند این سلسله‌را

مولانای رومی در بی‌تائیری انکار معاندان نسبت بارباب باطن میفرمایند :

مصطفی مه میشکافد نیمه‌شب
ژاژ میخاید ز کینه بولهب

الغرض ، هرچه از منبع الفساد و افواه و السنه حساد بد نهاد سر
 میزند گوش بآن نمیاید کرد . مخلصان آنجا در اخلاص خودشان سرگرم
 باشند و اظهار رضامندی را از جانب نواب عالی نموده و طلب امداد و نامه
 نوشتن را ازین مسکین کرده بودند . نیکیهای سابق ایشان نصب العین است
 و ایشانرا مطلق از امداد باطن و دعای ظاهری غافل نخواهیم نمود . اما
 چونکه بارها از طرف کردستان آدم باینجا آمده و بسلیمانیه آمده ، گاهی
 فقرای مهجور را بنامه غریب نوازی ننمودند . اگر ما به نوشتن نامه مصدع
 شویم مظنه ایست که پر زیبا بنماید ، زیرا تواضع ز گردن فرازان نکواست .

و حاجی عبدالمؤمن صرف بگفته ما راهی آن صوب شد ، و بأحسن
 وجه اگر از طرف خان کسی همراه او شد فبها ، و الا مرزا هدایت الله و یا
 شما کسی از مریدان کارآمد بیدرنگی او البته تا بطهران رسیده وصول
 اورا باین مسکین بفرستند . والسلام . و همه یاران آنجارا هر یک بقدر
 اخلاص او سلام رسان و دعا گوئیم ، قبول فرمایند .

و اگر احیانا از آمدن جواب مکاتیب توقی شود ، حمل بر بی التفاتی
 ننمایند که سکر درویشی بعضی اوقات از ادای تعارف رسمی مانع ، و از
 جمیع اقطار نامهای بسیار میآیند . فقیر کاتب جواب صد یکی تواند بود ،
 و شیخ شمس الدین را بعد از چند روزی ذکر لطائف و نفی و اثبات
 پیاموزند . دگر چه تصدیع دهد . امید دعای خیر و اتباع شرع از همه داریم .
 والسلام (۱) .

(خالد)

(۱) نهم دوا بزرگه به له دهستنوسه که می بهره استمانا له داوینی نامه ی
 پتیشووه بوو . له بهره وه که پتیه ندی پتیه نه بوو و بو تیره باشتری
 دهستنه دا ، به هی تیره مان زانی و گواستمانه وه نهم شوینه .

نامه‌ی صهد و په‌نجا و دووه‌م

بۆ دوستیکی نووسیوه

بعد از طول مدت سکوت و فراموشکاری ، بلکه وفور معارضه و مسکین آزاری ، به دو کلمهء بشارت صلح دوباره داده بودند رسید . هرچه ملاحظه نمودم در جواب آن عزیز جز این دو بیت قلمی گنجه چیزی گنجایش نداشت . لذا مضمون مکتوبرا برو محصور نموده ، و آن این است :

آن روی نه کاشنات دانم
و ان دل که نه بی وفات خوانم
عاجز شده‌ام ز خوی خامت
آخر چه توان نهاد نامت

هر که بناز و غرور و دولت و بزرگی پا بخرهء دار المذلهء فقر نهد ، مشکل است که آخر کارش جز بی‌حاصلی نباشد . حافظ میفرماید :

اینجا همه شکسته دلی میخرند و بس
بازار خود فروشی ازان راه دیگر است

این مسکین باز آن عزیزا برای این بر نمیداشت که خودرا از ارباب باطن بهتر دانی و سلسلهء پیرانرا از خود برنجانی . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و په‌نجا و سیه‌م

بۆ یه‌کن له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا خالد مصدع رأی عقده گشای استاذ اجل میشود . نظر به شدت تفرق بال و وفور تشتت حال ، پیوسته حسن مآرب و کمال

آداب‌دانی و سلوک طریق خلوص و مهربانی در وسع این مسکین نیست .
خصوصا بعضی احوال فقیر بکلی مانع تعارف رسمی میشود . لهذا مأمول
از حسن اخلاق اینکه اگر از تعارفات این بیچاره قصوری دیده شود ، حمل
بر امری که منافی باشد نشود . از محض کرم این مسکین را بدعای حسن
ختم و توفیق یاد و شاد فرمایند .

پی لقمه و خرقه هر لحظه
نشاید کشیدن ز خلقی گزند
بروزی بود خشک نانی کفاف
بعمری بود گهنه دلقی پسند

هرچه مناسب ترك و تجرید و اتباع شریعت و طریقت بشرط اخلاص
ادا کرده شود عین رضااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و چواره‌م

دیار نریه بق کبی نویسیوه

زهی سعادت و بختیاری که با وجود جمعیت اسباب ، و وفور مشاغل
تعلقات و احباب ، همیشه دیده دلش نگران از خود رسته ، و از همه کس
گسسته ، و بمحبوب حقیقی پیوسته بود ، و همواره دورادور ، در مطاوی
شب دیجسور ، بدل و جان در حضور ، و درپوزه کنان دران منبع
فیض و نور باشد . مصداق این مقال ، و شایسته این احوال ، مخلص
وفاکیش ، و مرید جان‌فشان عقیده اندیش ، زبده هنرمندان خاندان علیہ
مرزای ملقب بدرویش است (زاده الله اخلاصا ، و ضاعفه ارادة و اختصاصا) .
صداقت نامهء مشتمل بر شواهد امتیاز ، و رقیمة المودهء فرح‌فزای
دوستان دادنواز ، بمعیت درویش سید رجب که دراینجا موسوم به علی

شده است ، در خصوص ملاحظه ایشان ، رقمزد خامه عنبرین نموده بودند ،
رسید .

سبب به کثرت ازدحام ، و قلت اتفاق مشاغل طریقه علیه اورا مرخص
نمودیم ، تا اگر ان شاء الله تعالی هیچ آشوب و انقلابی روی نداد ، بنای
خانقای نهاده اند باتمام رسد . بعد ازان اگر رغبت عودت داشته باشند ،
آمیداست بیض برسند .

دگر امانت شما و دوام التفات بقلب صنوبری که مرآت تجلیات است .

يك چشم زدن غافل ازان شاه نباشی
شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

اسرار درویشی در نوشتن نمی آید . والسلام والا کرام .

خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و پهنجا و پینجه‌م

بؤ پرسه‌لن کردن بؤ مهلا هیدایه‌توللای همولتیری نووسیوه

به‌بؤنه‌ی مردنی سه‌لیم ناوی کوزیه‌وه

مخدوم من هدایت (لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب موله) ،
مال و اموال و اولاد و ارواح و اجسادرا مسلمانان حقیقی با اختیار فدای
محبوب بی‌همال تقدس جماله نموده‌اند . اکنون که ما مرد اختیار نیستیم ،
اگر مولی جل شأنه بی‌اختیار ما ذخیره پیشروی برای قیامت ما آماده فرماید ،
جای اضطراب نیست .

اولا کار مردان کار شکر است نه اضطبار و از ذروه مقام شکر
بحضیض صبر آمدن ، پایینتر مقام مسلمانی است . نگویند فلانی سخن
میگوید ، ما خود جگر سوخته‌ایم . البته تقول وفات فرزند دل‌بند بهاء‌الدین را

شنیده‌اند ، بلکه مشخص بدانند بنا بعنایت که نسبت به سلیم داریم چندها
 فرزند این مسکین مرده‌اند ، تأسف این فرزند سلیم از اغلب آنها زیادتر
 بوده . اما چیست که بعظمت و محبوبیت محبوب بی‌زوال قدر و مقداری
 داشته باشد . دگر چه نویسد . جمله نزد خواص و عوام گفته شد .
 والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و شه‌شه‌م

بۆ به‌کن له مهنسووبانی نووسیوه

مخلص خاندان علیه ، فرع شجرهء طیبهء عباسیه ، منظور این مهجور
 منصرف دیار سعادت آثار (عمادیه) در کف امداد هم پیران طریقهء نقشبندیه
 باشند بمنه .

درین وقت از لسان برادری ملا محمد خلیفهء عقره مسموع شده که
 ازو چند گلی سردی خزان اجل از شاخسار گلبن وجود بر خاک فنا
 ریخته‌است و اندکی خاطر سعادت مآثررا به انکدار انگیخته . لهذا بقلم
 شکسته رقم خودرا بمقام تسکین دل پر فتون به منزل آن عزیز آمده ، اظهار
 میشود که ازانجا از دست برد اجل هیچ آفریدهء گزیری ، و احدی‌را از
 افتادن بگرداب فنا دستگیری نیست . خاطر شریف‌را از غبار انکدار پاک
 فرموده ، و سینهء بی‌کینه‌را از ان رهگذر غمناک نمایند . مقصود اعظم
 رضای الهی و اتباع سنت حضرت رسالت پناهی‌است . بقدر مقدور کوشش
 نموده که از درماندگی هول رستاخیز و از عبوری صراط قیامت قدم ثباتی
 بهم‌رسد . دگر هر کاری سهل‌است . (ولنعم ما قال) :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
 از باد خزان درخت گل ایمن باد

دگر چه نویسد . در پناه حضرت آفریدگار و مورد نظر اکسیر اثر
پیران کبار باد ، بمنه و یسینه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و جهوتهم

بق پرسملی کردن بق مهلا هیدایه توللای هولتیری نویسیوه

نور چشما هدایت الله ، منظور پیران کبار و مقبول این مسکین خاکسار
باشند . سبب به تملقی که شما با مرحوم اسعد داشتند ، از استماع انتقال
ایشان خاطر فقیر را انکداری حاصل شد ، و تعزیه نامه را بمعیت نور چشمی
سید اسماعیل برزنجی مشحون بمزید مواظ و نصایح برای طیب خاطر آن
عزیز نوشته بودیم ، ظاهرا اورا گم کرده بودند . نظر بوفور عنایتی که با
شما داریم ، دوباره بمقام تحریر این رقعہ برآمده ، لکن سبب بر با اطلاعی
شما بر آیات و اخبار ناطقه بکثرت ثواب و اجر صابر مصاب و عدم استقامت
بر اضطراب این عالم خراب ، ادهم قلمرا در میدان تذکیر گرم عنان ننمود ،
و بهمین دو بیت اختصار ورزید :

انی اعزیک لا انی علی نقه
من الحیة و لکن سنة الدین
فلا التعزی بباقی بعد میتہ
ولا المعزی و لو عاشا الی حین

و تا میتواند متعرض امری که درو دخل حکومت وکیل یا غیر او
باشد نشوند که خلل دنیا و آخرت در ضمن او مندرج است . (فان هذا
یوم یكون القابض فیہ علی دینہ کالقابض علی جمر النضا) . حافظ
میگوید :

چریده رو که گنرگاه عافیت تنگناست
پیاله گیر که عمر عزیز بی بدل است

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و په‌نجا و هه‌شته‌م

بو به‌کن له مه‌سووبانی نووسیوه

حضرت عزیزان قدس الله سره العزیز فرموده‌اند :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شیم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

غلامان آستان خواجه نقشبندرا باید که کاررا بعیان و بیداری رسانند .
اگر خوابهای نیک مبتدیان طریقه‌را برمشد رسانند ، عیب ندارد . اما علو
همت آن‌است که بماورای عالم خواب و خیال برسند . لکن احوال‌را
نوشتن بد نیست ، بلکه در هر مدهه خودرا فریاد شیخ طریقت نمودن سنت
مؤکده طریق و موجب افتتاح ابواب فیض است . زیاده تصدیع نمیدهد .
وصیت کلی اینکه ظاهرا و باطنا سر موئی بقدر مقدور عروة الوثقای
شریعت غرارا از دست ندهند که بدون اتباع آن سرور عالم شاهراه ترقی
مسدوداست . سعدی گوید :

که سعدی میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

والسلام والا‌کرام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و نوهه‌م

له شاموه بو شیخ عملی قاضی سوله‌یمانی نووسیوه

قرة العین ارجمند شیخ علی قاضی‌را بخدا میسپاریم .

پیش ازین سبب باغتشاش شهرزور و مزید احتیاج مردم ، چنان بما معلوم شده بود هرگاه بدانند فقیررا در شام جنت مشام اعتبار و تمولی هست، بسیار کس متوجه این صوب شده ، جلای وطن مینمایند . چه سبب بمیل آبدانی وطن و چه سبب بآنکه بحمد الله تعالی اقبال الی الله و اعراض عما سوی الله بر دل این مسکین استیلا نموده‌است ، نمیخواستیم که ارباب طمع باطن مرا تشویش و بحرکات کردانه، خودمان مرا دل‌ریش نمایند . عموما و خصوصا بمضی یاران خودرا امر فرموده بودیم که هرکس مکتوب بولایت بنویسند اظهار مسکنت و مدیونی و فقر مرا بنویسند تا از ازدحام ارباب اغراض دنیویه استراحتی یابیم .

اکنون چنان مسموع شد که خادم خاندان علیه گفته‌اند که الحمد لله خوب شد که فلان هنوز بما محتاج شده زود بازآید . با این همه ادعای میل و اخلاص کهنه ده سرگت که بمد از سفر هند مرحوم عبدالرحمن پاشا با وجود غضبیکه با محمد خان داشتند ازو قطع نمود ، ازو قطع نموده‌اند ، و با آن همه عیال و بی‌توکلی اورا دربدر نموده‌اند و میگویند ما بسیار مشتاق عودت فلانیم و گمان میکنند که فقیررا بسوء معامله صید توان کرده با این طول صحبت هنوز داعی خودرا نشناخته‌اند .

و بملا عبدالرحمن بگویند همینکه از تصرفات ما بیرون رفتند ، از طریقت بیرون خواهند رفت . ما اگر در شام باشیم و گر در شیراز هیچکس از مریدان ما از دست ما بیرون نخواهند شد ، و همه مریدان ما بقدم صحبت و قوه باطن ازو زیاده‌ترند ، اورا بظنه

مزید انقیاد قلب و قلت طمع و عدم خودرانی بدانجا آورده‌ایم . هرگاه بعکس آن بیرون آمدند معامله را با او معکوس میکنیم و قبول نداریم بتدبیر نابلدان امور خانقاه از دست خادمان بیرون کند ، و هرچه با او میدهند باید راضی شود . مطلوب از او توجه است و نماز . و اینکه گاهی میگویند اگر کار از دست ملا عبدالرحمن نباشد دهاترا قطع میکنند ، رضاداریم و ما هم مریدان خود را بر میداریم . بعد ازان هر کسی پشیمان شد گو شود و مضمون این رقعہ را بمعیت حاجی بگ مصرف بوکلاء عالی برسانند و جوایرا بنویسند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صہد و شہصتہم

بق حاجی نوحہدی حاجی سہلانی نووسیوہ

مخدوم خود حاجی احمد حاجی سلمان را دعاگوی دولتیم .

مکتوب سراپا توییخ شما بحضور این مہجور رسید . معاملہ ما با ملا عبدالرحمن نہ از مزید التفات است . قاعدہ طریقہ علیہ این است هرکسیرا در جائی نصب نمودند میباید ہمہ یاران دگر موافق او و منقاد او شوند ، اگرچہ ازو بزرگتر باشند . نمیینی عبداللہ افندی با ملا محمد جدید و ہدایت اللہ با ملا محمد بیتواتی معاملہ مریدانہ میکنند ؟ باوجود کہ هیچ کدام ازان دو بہ گرد دامن یکی ازان دو نمیرسد . و دیگران ہم بدین گونه بسیارند ، خصوصاً من کہ از روزی ترا برگزیدہام بمیزان هیچ کست نسنجیدہام سوای عبدالرحمن برادرت گاہ گاہی .

ثانیا من ترا از جہت شیخی و خلافت داخل دائرہ سرکوبی ننمودہام ، بلکہ سبب باینکہ با این ہمہ گزافہای عریض کہ در ترک دنیا و تجرید

میزدید ، يك دو بار بی اذن این داعی چیز را از مردم قبول میفرمودید بلکه برای طلب سفر میکردید ، ازین جهت ترا طعن زده ام ، خصوصا من چنان دانستم که مرشد بی موجب اگر مرید را مورد طعن و ملامت کند حق دارد ، پس سرکوبیت درست آمده .

مقرر جمیع اولیا است « من قالَ لشیخه : لِمَ ؟ لم یفلح أبدا » ، ودرین مکتوب شما هفتاد « لِمَ » بیشتر بود . عبدالقادر بغدادی را بسبب کاغذهای مینوشت و شفاعت نسبت بملا عبدالرحمن که بدانجا فرستاده بود میکرد او را از خلافت عزل فرمودیم . اگر بمسکنت مریدی خود راه میکند و این بار غرور را از دماغ خود بیرون میکند خوب ، والا او را هم پایینتر میآوریم . فحش و غیبت کردن لایق خلیفهای این طریقه نیست (فاعتبروا یا اولی الابصار) . و ملا عبدالرحمن را هم در صدد گوشمالیم تا چه ظهور کند . خلاصه اگر خود را ادب میآموزید و الا همهء شمارا دور میکنیم ، بعد از آن میبینیم ضرر کرا خواهد رسید .

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و یه‌که‌م

بؤ نامؤژتاری کردنی مریدیکی خوی نووسیوه

دادها کردم و فریادها بر اوردم که آبروی خدمتهای خود را مبر ، بردی ، و آه ناولك دل دوز فقرا را عبث مشمر ، شمردی ، و راه عداوت درویشان را مسپر ، سپردی ، و صلاحرا بدرقه مکن ، کردی ، و بزبردستی بر سعادت خود شکست میاور ، آوردی .

به گرد جسم چو خاکستم میا گستاخ
که هست در ته آن آتشی و درسای

آری :

قضا دستی است پنج انگشت دارد
چو خواهد از کسی کامی برآرد
دو بر چشمش نهد ، دیگر دو بر گوش
یکی بر لب نهد یعنی که خاموش

اکنون که مخلص جانفشان محمد ابراهیم آغارا بعضی آثار ندامت و شکستگیهای آن عزیزرا بانضمام نامه اخلاص علامه با بعضی فقرات دگر رسانید ، بالکلیه شمارا غفو فرمودیم ، و ساحه سینه بی کینه را از غبار انکدار زدودیم . اما شرایط توبهء نصوحرا هنوز بجا نیآورده اند . من جمله میبایست بطور آزادی یکی یکی تفصیلات خودرا اظهار ، و از همه به کمال مسکنت و انکسار خودرا بیرون و برکنار ، و بتصریح بتوبهء نصوح و استغفار از مساکین خاکسار ، و التجا بروحانیت پیران کبار نمایند ، شاید که شود شیشهء اشکسته درست .

با این همه گمان نکنی که فقیر کمتر از فقیر خودرا بجیزی حساب مینماید که کاروبار و رای فهم و دانش ما و شماست . دیگر تا بهنوز وجود بهبود خودرا اگر ندانسته اند و غظ و نصیحت چه فائده دارد . خدای تعالی ما و شما و سائر برادران دینی را بر حسن ادب با ارباب فقر و فنا توفیق عنایت فرماید (و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه ی صهد و شهصت و دووهم

بوی به کن له میره کنی بابانی نووسیوه

دشمنترا همچو میخ خیمه میخواهم مدام
سر بستگ و تن بخالد و ریسمان در گردنش

پیش ازین بعضی سفارش لسانی را به سلیمان آغای آدم سرکار القاء

نموده بودیم . اکنون مکرراً بجناب سعادت امتساب مخلص خاندان علیه ملا
یحیی افندی امر فرمودیم که بشما ابلاغ نموده و بمقتضایش عمل نمایند .

ثانیا از شکر نعمت شیران بیشه ولایت و علم افرازان خطه هدایت
اعنی پیران طریقه علیه فراموشی نگزینند که نظرشان اکسیر و مددشان
دولت بی ظییراست ، و بتاکید اکید بشما امر میشود که در فریادرسی مظلومان
بذل مجهود نموده ، طریق امر معروف و نهی منکررا سخت محکم گیرند ،
و تغلب و بی انصافی را هرگز از ظالمان نپذیرند . باید مظلومانرا از دست
ظالم برآری و یا امر حکومترا بکسی دیگر بسپاری که محبوب حقیقی
تقدس جماله بمردم آزاری سخت می آزاراند . بعد ازان در هر دو سرا
پشیمانی سود ندارد و برای دولت دو روزه دنیا سعادت سرمدیرا از دست
دادن خیلی ناهمواراست . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صده و شصت و سیّه‌م

بقولای عثمان به‌تی برای مه‌حموود پاشای باباتی نووسیوه

فراق بر دل نادان چو برنگ کاهی نیست
ولیک بر همه دان همچو گوه الوند است

خالی از شائبهء تکلف ، و برون از غائلهء تصنع ، بعد از تحقق سفر
مبارک حجاز بنحوی نسبت بملازمان سامی دریای وفایم بجوش ، و از تذکار
بعض اطوار حسنه آن عزیز بحور اشتیاقم بجوش آمد که چه گویم
و چه نویسم .

بقلم گفتم ای سخن پرداز
بنویس آنچه در دین من است

بالجمله زبان فصاحترا بریده ، و پای در دامن خاموشی کشیده ،

همین قدر مینویسد که از هرگونه انکداری خاطر فقیرا صفای وجدانی بهم رسیده ، و از هرچه نسبت بما کرده و گفته‌اند از ذره تا به کوهی و از قطره تا به بحر انبوهی ، شما و هردو خانمرا و هردو میرا بخشیده ، و بصیغه استغراق همه ابرای ذمه نمودیم ، و منت نیکیهای شمارا بر دوش انصاف نهاده بر مراتب حسن الثقات افزودیم ، و از همه شما نیز ابرای ذمه این مسکین بصیغه استغراق به تلفظ نه تنها به کتابت مأمول و تحریر این مضمون به فقیر در هر کجا باشم ، از زبان هریکی علی حده مسؤول است . این معنی را بر تعارف رسمی حمل نکنند که گاه گاهی ارباب احوال را بعضی اسرار معنوی روی میدهد و این گونه ثمرها از آنها مشر میشود .

و رعایت برادران طریقه‌را عموما و جناب عارف کامل مولانا عبدالرحمن و ملا عبدالله هروی را خصوصا ، نیک بکنند . و لابد ان شاء الله اورا میبینید ، و بخلوت با ایشان میشینید تا بدانند که چگونه نفسی مقدسی دارند ، و هرگز اورا از عداد امثال ما نمی‌شمارند . باقی

گر بمانیم زنده بردوزیم
جامه کز فراقی چاله شده

ور بگردیم غم ما پذیر
ای بسا آرزو بخاله شده

والسلام ، ختام .

(خالد)

اگر گویی در آیات صریحه و احادیث صحیحه به ثبوت پیوسته است که نام هرکسی که در سابقه ازلیه ثبت جریده شده باشد ، در دم اخیر نائل سعادت مقبولیت حضرت آفریدگار و عاقبت بهره مند دخول خلود روضه دارالقرار خواهد شد ، اگرچه بمقتضای نفس خسیس و تلبیس ابلیس تا نزدیک وفات راه نافرمانی سپرد ، و اوائل و اواسط عمر گرامی را بانواع

معاصی و مفسد بسر برد ، پس همه سعید و مرادند ، و مع هذا ائمهء طریقه
قدس الله اسرارهم و افاض علی المعتقدين انوارهم فرموده‌اند که بعضی از
سالکان طریقه مرادند آنها اقل قلیلند و ماعدای ایشان از اهل سلوک مرید
و تمام مسلمانان غیر سالک از طریق مرادیت بمراحل بعیدند ، جواب این دقیقه
چیست ؟

گویم : در نزد محققان سعادت عبارت‌است از دولت وصال محبوب
بیمال جل جلاله و مشاهدهء جمال ذی‌الجلال عم افضاله ، و شقاوت
عبارت‌است از عکس آن و اقسام عبادت بر سه قسم‌اند . قسم محروم مطلقند
و العیاذ بالله تعالی ، و آنها کفارند که نه در دنیا و نه در آخرت بهره‌ازان
سعادت ندارند .

و قسم دوم گنه‌کارانند که چشمشان بمقتضای سابقهء ازلیه بر
ایمان‌است . اینها اگرچه در دنیا ازان دولت محرومند ، اما در دارالقرار ازان
بهره دارند . این فرقه‌را نظر به اینکه به مال نصیبی می‌یابند ، سعید میتوان
گفت . و نظر به اینکه دائم یعنی در دنیا و آخرت شرمسار لذت آن
گرامتند و در دار دنیا بامور نفسانی و تفکعات حیوانیه متلذذ و خرسندند ،
و بغیر آن جناب اقدس اطمینانی دارند ، شقی میتوان گفت .

و قسم سوم اولیاء الله‌اند در دار دنیا و آخرت طرفه‌العینی از دولت
دیدار محبوب نیستند . (یا لیتی کنت معهم فافوز فوزاً عظیماً) و این
برگزیدگان سعید محض‌اند . و این قسم سوم پیش از وصول هم دو قسمند .
قسمی تقریبشان موقوف بر جهد و کوشش‌است . اگر بذل مجهود نمودند داخل
قسم ثالثند ، و اگر نه از جملهء قسم دومند . و اینها را ارباب سلوک مرید
مینامند . و قسم دگر قربت وصالشان به کوشش الهی‌است ، و جذبهء ایزد
نامتناهی‌است اگر خود میل کنند ، و اگر نکنند البته ایشانرا میرند ، و بدولت

وصال بی‌زوال میرسانند. آنها را مراد می‌گویند و راه اجتناب این است و جمیع انبیاء علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام درین راه رفته‌اند. پس عوام مسلمانان باعتبار اینکه سعادت اعظمشان موقوف بر کوشش است، و اگر بذل مجهود نکنند نیابند، آنها را مراد نمی‌گوییم. اما باعتبار نجات از خلود عذاب و مرور رسیدنشان بدولت دیدار جناب رب الارباب آنها را مراد توان گفت. اما تسمیه آنها نسبت به اشقیای محض‌اند که کفارند.

و هر جا که اولیاء الله قدس الله اسرارهم لفظ مراد گویند، مراد مطلق مراد است که ناهجان منهج اجتناب و طائفه از قسم سوم‌اند. مثلاً تمامی عسکر و توابع پادشاه نسبت بتوابع دشمن او مرادند و خدام اویند، لکن در جمع مقربانرا بخود اضافه می‌فرمایند که اینها خواص خواص و برگزیده‌گان‌ منند، و تمام توابع را بدین اضافه اختصاص نیده‌ند اگرچه نسبت به لشکر اعداء همه را اختصاص بدو ثابت است.

خلاصه مرادیت بعضی از عباد که عوامند، عدم مرادیت ایشان نیست بمعنی دیگر. آنچه مناسبت به عبارت و تحریر داشته باشد همین است و اسرار را نتوان نوشت. شیخ شبستری قدس سره می‌فرماید:

معانی هرگز اندر حرف ناید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید

(وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا خاتم النبیین و علی جمیع الانبیاء و آلهم و صحبهم اجمعین الی یوم الدین) .

★ ★ ★

حضرت حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمه الله علیه روایت می‌کند که زنا از مرد مؤمن ممکن است صادر شود، اما دروغ ازو هرگز بوجود نمی‌آید، خصوصاً ازو بدتر مینماید. جناب قدوة الاولیاء ابوبکر محمد

* بن اسحاق گلابادی در کتاب مستطاب (بحر الفوائد) والی کذاب را از جمله آنان حساب میکند که (العیاذ بالله) در روز قیامت از رحمت بی‌دریغ الهی نومیدند ، و حدیث صحیح را به سند خود درین باب روایت میکند .

خلاصه در جمیع کبائر از دروغ پلیدتر و مبعدرتر از رحمت جناب ارحم الراحمین بعد از شرك حقیقی گناهی نیست . اما از بسکه نقلهای مردمرا آزموده‌ایم که اکثر اعتباری ندارد ، و اگرچه نقل آن عزیز با نقل دیگران مناسبت ندارد ، برای صحت حجت شرعیه میبایست که آن مکتوب که دلیل اقوال کاذبه و ایمان حائثه جناب ولی‌الامر بود بحضور این بی‌حضور بفرستند ، شاید که اگر ما و ایشان هردو زنده مانده‌ایم چه بتحریر و چه بتقریر با ایشان دران باب مناظره نمائیم . باقی الی التلاقی .

اگرچه ما اکنون سبب بحکایات گوناگون اعتمادی بر رهنمونی خود نسبت بآن جناب نداریم ، اما دو کلمه را بسلیمان القا نموده‌ایم اگر معمول دارند اصلح میدانیم ، و اگر صلاح نمیدانند خود میدانند . بدعا ختم نمودن اولی بود . حسب المرام فقرا کامیاب باشند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شهصت و چواره‌م

بقوه‌کئی له دوستانی خوی نووسیوه

قوه باصره من ، و مظهر همت قاهره من ، درین مدهء مفارقه اشتیاق بیش از پیش نسبت بآن فدوی وفاکیش در خاطر این مسکین دل‌ریش سر زده بود ، میخواستیم شمارا بهدیه سرافراز ، و دو کلمه خط خود بین الامثال ممتاز فرماییم . و چندی پیش ازین ملا خالد خواهان رخصت آن طرف بودند ، مانعشان شدیم . اکنون يك توپ جبهء نازك هندی را که خود پوشیده‌ایم ،

• برای زینت بر دوش آن عزیز تیز هوش ارسال فرمودیم • امید بسعادت دارین واصل و به نسبت مجددیه نائل شوند • امانت شما و احیای سنت و فرار از بدعت •

و هواخواهان مارا عیوما و آنانکه بدولت دیدار این مسکین خاکسار مشرف شده‌اند خصوصا سلام برسانند ، و از همه دعای توفیق و ترویج شریعت و حسن خاتمه‌را مسألت نمایند • باید بچشمی که مجبورا میبینی بطرف دیگر نگاهی نکنی ، و الا در لاف محبت مصدق نخواهی بود • والدعا •

(خالد)

نامه‌ی صهد و شهصت و پینجه‌م

بق عبدالکریم ناویکی منسووبی نووسیوه

عزیزا ! عبدالکریم !

امید که بقوه قاهره مردان سلاسل و اغلال تعلق معنوی آن عزیز گسسته ، و از ماسوای محبوب حقیقی بریده ، وبالکلیه بآن حضرت پیوسته شوند ، بمنه •

این مسکینرا (مره بعد اخری) بنوازش نامه یاد ، و در طی آنها داد مجون جنون داده بودند از بسکه تلاطم امواج مواجید بحمد الله برتر ازان است که در ظروف حروف ادا شود ، و فضای اشارت و عبارت تنگ و ادهم خوش خرام قلم درین میدان لنگ بود ، اما بالضرورة ایشانرا بدین دو کلمه تذکار نمود مبادا به نسیان کلی منجر شود • بالجمله در هر امری استقامت از لوازم جوهر مردی است • حضرت مظهر قدس سره فرموده‌اند :

بر اهل استقامت فیض نازل میشود (مظهر)
نمیبینی تجلی گرد گوی طور میگرد

وگر وظیفه این مسکین دعاگویی است ، بایه که شما هم بر حال زار
مستمندان رحم آرند و از ادعیه صائبه خود فراموش نگذارند . والسلام
علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و شه‌شهم

بؤ مه‌لا به‌حیای مزوودی نووسیوه

محبوب القلوب فقراى بینوا ، مخلص کامل العیار سیدی ملا یحیی
ملحوظ عنایت و محفوظ از اهل غوایت باشند . اگرچه در اول کار بعضی
از اهالی این دیار در امور جناب منظور فقرا (زبیر پاشا) تکاهل نمینمودند ،
اما بحمد الله چه بامداد ظاهری و چه بامداد باطنی مال مآدب فوق خواهش
هواخواهان آمد ، و تفصیلا در مکاتب جناب پاشا خواهند یافت .

یقین بدانند اگرچه گفته‌اند (الاسباب لاتنکر) اما کار جناب خادم
خاندان علیه زبیر پاشا چونکه صلاحش صلاح این بزرگان ، و خدا ناخواسته
فسادش هم راجع باین خاندان است ، صرف بامداد آلهی و نظر مرحمت
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم و هم علیه سحر مان اسرار
لایتناهی نظام پذیراست ، باید نظر همت خودرا پست نکنند ، که حضرت
خواجه گردن فراز سربلند غوث الخلاق خواجه به‌الدین نقشبند قدسنا
الله تعالی باسراوه و لا حرمانا من فیوضه و انواره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس

خالد در آستان ما باش و مترس

عالم همه قصد گر بجان تو کنند

دلدار قوی ازان ما باش و مترس

و سعی کنند که خاتمه معمور باشد تا بخیریت نظام امور با تمام
میرسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و جه‌وته‌م

بؤ خواجه عیسی‌ای نووسیوه

مخلص جان‌فشان خود خواجه عیسی‌را حوالهء همم علیهء پیران دستگیر
مینمایم .

درین وقت دوکلمهء بیاد فقرای بی‌مراد قلمی و ارسال نموده بودند ،
موجب استحضار و مهیج التفات خاطر بسوی آن دوست کامل العیار گردیده .
و آن‌است تبرکاً یک توپ عبا‌ی مخصوص خودرا با یک عدد عرق‌چین و یک
رشته تسبیح روانه نمودیم چونکه مقصود صرف یادآوری عزیزان‌است ، به
کم و کسری هدیه نظر نباید نمود که اندک در عالم محبت بسیاراست .

دگر امانت شما و فکر مرگ و زمزمهء روز رستاخیز ، دران غوغا که
کس کس‌را نیرسد . بدانند امام سمعانی از جملهء احادیث قدسیه روایت
میکند که جناب اقدس جل جلاله میفرماید : « اذا اخذت کریمتی العبد فصبر
ایماناً واحساباً ، لم ارض له ثواباً غیر الجنة . » قیل : یا رسول الله وان کانت
واحدة ؟ قال : و ان کانت واحدة ! » .

معلوم‌است که نه گوش میماند و نه چشم ، و نه روح میماند و نه
جسم . همه خالک‌است و نامش از دفتر هستی پاک‌است . والسلام علیکم
و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شهصت و هه‌شته‌م

بو (ملا موحممد) ناویکی نووسیوه

قره‌ه باصره‌ه این مرکز دائره‌ه مستمندی ، منظور نظر پیران نقشبندی ملا محمدراد داغوی و بسیار آرزومند دیداریم . میخواستیم که بمجرد استماع خبر وفات والد مرحومت از وجه تبرک و تعارف یک دست لباس خودرا برای زینت بر و دوش آن عزیز تیز هوش فرستاده باشیم . بتوقع آمدن شیخ فراقی در توقف افگندیم ، شاید که با او بفرستیم . اکنون که آمدن او دیر کشید ، یک ثوب چوغه‌ه خاصه‌ه خودرا بمعیت برادری شیخ محمد روانه‌ه نزد فراقی نمودیم که بدست خود شمارا پوشانیده و نیت سعادت دارین و توفیق علم و عمل و فنا و بقای اتم‌را در پوشیدنش نموده اورا نیک نگهدارند .

دیگر امانت شما و جهاد اکبر و اتباع سنت سید سرور علیه و علی آله و صحبه افضل الصلاة و اتم السلام . و از کیفیت احوال چیزی نمی‌نویسند ، آیا چه قدر ترقی کرده‌اند و ادراک احوالتان چ‌تفاوت نموده‌است . والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شهصت و نوّه‌م

بو لای به‌کن له دوستانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده‌گشا میشود چونکه پیشتر هرگاه اجتماعی با احباب روی میداد بعد از ملاقات اظهار گله‌مندی میفرمودند که چرا مارا از زمره‌ه احبا جدا نمودند . اکنون بشما اظهار میشود که بقصد

تفرج صحرا با گروهی دوستان جانی عزیمت دربند باصره (۱) داریم .
 اگر هوس آمدن دارند که احدی از مساکین همراه خود آورده باشند
 و قدم ارزانی فرمایند ، مبادا گمان کنند که بتعریض نیت بیگار کردن بفقرا
 داریم والعیاذ بالله . غرض سیراست و اجتماع دوستان . بغیر از شما هم
 بهیچ کس ننوشته ایم . و قره العین ملا غفور را هم خصوصا مشتاق دیداریم .
 والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتادم

بِقَهْقَرِ عِيسَى نُووسِيُوِه

گر در یمنی چو با منی پیش منی
 ور پیش منی چو بی منی در یمنی

فقه عیسی عریضه آن قرهء باصره ارباب بصیرت را در اول تحویل
 میزان که عبارت از بیست و دوم ذی القعدة الحرام است باین مسکین مستهام
 رسانید ، و استماع اینکه بحمد الله بسلامت از بلدهء (ارزن الروم)
 حرکت با برکت کرده اند ، خیلی سرور بخاطر فقرای بی مزاد رسید . حق جل
 سلطانه و عز برهانه بعد از نیل مرادات و وفور منافع و افادات ، دیدهء بی نور
 فقرای مهجور را دفعهء دیگر بدیدار آن منبع الفیض والحضور روشن و خاطر
 پژمردهء فراق و آشفتهء لواعیج اشتیاق را بعکوس جمال حسی گلشن فرماید .
 (الله در من قال و اجاد فی المقال) :

چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام بازاست
 بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

(۱) دربند باصره : دهر بند باصره .

البته از تفصیل احوال باطنی و ظاهری تکامل نخواهند ، و وجود مشخصات مسکن خود را بنوعی شرح دهند که اگر بالفرض کسی از اینجا بیاید بی تکلف بیدار آن یار وفادار مشرف شود ، و چگونگی (عمادیه) بنحوی است که ایشان هنوز برای طلب فرستادن کسی عرض ننموده اند . و این فقیر هرگز بی عرض و التماس کسیرا نخواهم فرستاد تا حکمت الهی درین تسویف چه باشد ، بعد از وقوع معلوم خواهد شد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چهفتا و یه‌که‌م

بۆ سهید ظاهای نه‌ه‌ریی نووسیوه

حق تعالی منظور نظر فوآد سید طه را بفنا و بقای اتم مشرف گرداناد ، بمنه . نامه اخلاص علامه که بنامزد این مسکین قلمی نموده بودند رسیده . از رواج طریقه علیه و ختم کلام الله مجید که نوشته بودند ، بسیار مسرور شدیم . بشرط اخلاص عباد الله هر چند بعبادت الهی جل و علا و اتباع سنت رسالت پناهی صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم بواسطه شما پردازند ، بمقدار اجر همه در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد . خبر وافی اثر (من سنه سنة حسنة . الخ) شاهد این حال و ماصدق این مقال است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

اضعف العباد

خالد النقشبندی المجددی

نامه‌ی صهد و چهفتا و دووه‌م

بۆ یه‌که‌ی له مه‌نسوویانی نووسیوه

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میینمت عیان و دعا میفرستمت

امام همام ذوالجناحین ابوالحسن الشاذلی قدس الله تعالی سره میگوید:

«لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السماء والارض» •
یقین است ماها که عموم الناسیم اعمال و حسنات ما از کدورات خالی
نیست • اگر ایمانرا در نفس اخیر از ما باز نگرفتند دولتی است که تماشاگاه
انبیا و سائر امهات • (یصدقه خاتمهم علیه و علیهم الصلوٰة والسلام
والتحیات و علی آلهم و صحبهم اجمعین) •

و اگر نوعی دگر بود (العیاذ بالله تعالی) نمیتوان گفت چ شقاوت است،
و بغیر از انبیا هیچکس از خوف خاتمه مأمون نیست ، و چشم کسیرا بر عیب
مسلمانان بینا گرداند علامات بداست ، به عنایت ازان گریزان باید بود •

خواجه بزرگ حبس نفس را در تقی و اثبات شرط نکرده • هرگاه
ظهور نتیجه در اطلاق آن بود مانع ندارد • و آنچه از لواجیح فراق فقیر
بی پروا و از وفات کسان مرحوم اظهار نموده بودند اغلبش صحیح بود •
اما مادام خود را از سنگ گرگین و از خرابیان بهتر دانند ، در خطرند • ابلیس
با آن طاعتی که میدانند به کلمه (انا خیر منه) سزاوار لعنت شد • اعاذنا
الله تعالی • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و حفتا و سیبهم

بؤ (نئسماعیل) ناویکی نووسیوه

چاکر شاکر خود اسماعیل را سلام رسانیم • آن عیال شسا روانه شد •
و امانت شما و استدامت در شغل طریقت و استقامت در اتباع شریعت • به
تاثیر طالبان و کثرت ازدحام ایشان غره نشوی و خود را صاحب تاثیر
ندانی ، و بمدح و تحسین مردم محبوب دولت خود را برباد ندهی • و همه
وقت ترسان و لرزان باش ، نوعی نشود که پیران کبار از شما کم لطف
شوند • اجل در کمین است و پرداخت حضور دولتی است که در شأن او

(غریب لا یقزی دینه) گفته اند . با منکران مهربان باشند . تحقیق اغلب از بی خبری منکرند ، و بعضی انکارشان محض از حسد است . مغلوب معذور است . دگر چه نویسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و چهارم

بؤ شیخ موحممهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود فراقی را دعا گویم . ظاهرا از دو کلمهء مشفقانه که بشما نوشته بودیم ، ادنی اضطرابی بهم رسانیده بودند . نیش مردان خدارا نوش باید دانست ، که جلال این طایفهء علیه ممزوج بجمال است ، و اساس قبولشان میرا از رخنه و اختلال ، و پر بمقام عذرخواهی آمدن نیز حسن ندارد ، شاهراه طریقه و جادهء شریعه را خوب باید سپرد ، و مابین خود و محبوب حقیقی را درست باید کرده . دگر هرگز خللی پیش نمی آید ، و اگر آید اعتنارا نمی شاید . (لله در من قال) :

دل آرامی که داری دل درو بند
دگر چشم از همه عالم فرو بند

ماندیم و تکدر خاطر این بی مراد . هرگاه شما آن طرف را محکم گیرید و اشارتهای غیبیه به حسن استقامت شما صادر شود ، از گفتگوی زید و عمر جای توهم نیست ، و از مواظت و اندرز این فقیر مجال اضطرابی نه . دگر چه نویسد . (قل الله ثم ذرهم) . (و خیر الکلام ما قل و دل) والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و پینجم

دیسانموه بؤ شیخ موحممهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود شیخ فراقی را مصدع رأی عقده گشاییم . بارها گفته ام

و بار دگر میگویم زنهار صد زنهار در احیای سنت سنیه بذل مجهود نموده ، این اذواق و اشواق و احوال باطنی را سوی دامی برای ترویج شریعت غرا ندانند . کار مردان پیروی شریعت حضرت خاتم الانبیاست علیه افضل الصلوات والتحیات ، و در تصحیح عقاید مسلمانان کوشیده ، و این فقیر را گاهی بدعای حسن ختام و اتباع حضرت سید الانام علیه و علی آله و صحبه الصلوة والسلام یاد آرند .

و رساله شرائط صلوة را که بفارسی گفته شده بمردم بیاموزند که هرگز دولتی ازین عظیم تر نیست که کسی را وکالت سید اولاد آدم روزی شود ، و آن تعلیم شرائع است . زهد و عبادت بی ترویج شریعت خود از دست هر مفلوج و پیرزنی میآید .

ما بلا خواهیم و زاهد عافیت
هر متاعی را خریداری فتاد

و همه اهل طریقه را سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هفتاد و شش

بویه کنی له مهنسووبانی خوبی نووسیوه

جان من ار بعرش رسانم سریر فضل
مکلوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
آن مهر بر که بندم و این دل کجا برم

از شعبده‌های پس پرده غافل نباید بود . مدار کار خاتم است ، و رضای پیران در ترك وجود و بذل مجهود و وفا بمهود و قناعت بموجود ، و نسیان ماسوی بمشاهده جمال بیهمال رب و دوداست . البته چه خود و چه سائر

مخلصان از دعای توفیق احیای سنت و حسن خاتمه خادم خود را
فراموش نمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و هفتا و هه‌تته‌م

بقیه کن له دوستانی نووسیوه

جناب رب الارباب ، و حضرت ایزد فیض بخش وهاب وجود مسعود
صاحب مطاعمرا در حرز الامان خود محفوظ دارد •

چونکه (محمد) بیاویله‌ئی بر خاطر شریف پوشیده نیست مرد بسیار
مستحق است ، و بغیر حق میخواهند تمام قوت امسال او را از دست او
بگیرند ، دران باب دوکلمه به احمد بگ میر البجه نوشته شده است •
عنایت فرموده (بای وجه کان) تذکره ازو گرفته که کاربردست البجه
متعرض او نشود • اگر چنانچه خاطر ما و شمارا نگیرد دگر مختاراست •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و هفتا و هه‌تته‌م

بق چوار دوستی خوی نووسیوه

مخادیم خود فردی افندی را در قدس شریف ، و ملا محمد سپیوری در
مکه معظمه زاده‌ها الله تکریم و محمود و جوانیر آغارا در مدینه منوره
ضاغفا الله تنویرا و تعظیما سلام رسانیم •

دارنده رقه المسکنه ملا عبدالله بلباس با اهل خود هجرت و بدیار
جنت‌وار حجاز متوجه شده ، چونکه موما الیه مرد باخداست و از اوضاع

آن دیار نابلد است ، از رهنمونی و تعلیم مناسک و دلالت بر مشاعر حرم محترم بلکه توسط در سکنی و گذران نسبت باو کوتاهی نمایند ، که فقیر اورا دوست میدارم که طالب آخرت است .

و همهء شمارا بدعای حسن ختام و توفیق اتباع سادات کرام که عبارت از سلوک عزایم سنت خیر الانام است علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوة والسلام وصیت مینمایم .

و اجمالا بدانند که سبب بمزید اختلاط با اکابر دنیا و میل اشتها در بلاد و حب تمیز از برادران طریقه و ماشبه ذلك ، عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند (فاعتبروا یا اولی الابصار ، و علیکم بمخالفة النفس الامارة ، والاعراض عن الدنيا الدنية المکاراة ، والتمسک الصحيح بالطریقة الزهراء والشریعة الفراء ، والحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فتا و نوّه‌م

بِق فیهضوللا ئەفہندی نووسیوہ له ئەستہموول

مخلص دیرین فیض الله افندی از شر غرور در حفظ الامان مهیمن غفور باشند . دوکلمهء را بیاد این بی مراد قلمی نموده بودند رسید . ترا بترك عادت که سرمایهء سعادت است وصیت ، و به عدم انهماک در لذائذ و شهوات امر ، و تمسک تام بمروة الوثقای طریقت و شریعت تاکید اکید مینمایم ، شاید تهذیب اخلاق رذیله و تحصیل مکارم جمیله بخلاف سابق حاصل شود .

بدانند که از اجازه دادن چون شما ناقصان خیلی پشیمانیم ، اگر جدّ و جهدی نکنند ازین بلاهای نفس اماره و گرفتاری بدنیای دنی مکاره

سلامتی بامداد روحانیت حاصل گردد ، هر آنی احتمال تنزیل شما از پیری
بریدی مکنون خاطراست .

سعادت خواهی از عادت نگرکن
که ترک عادت است اصل عبادت

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و هفتم

دیسانوه بو شیخی فیراقی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(وسلام علی عباده الذین اصطفی) . منظور فدوی خود فراقی را مؤید
و موفق بتأیید و توفیق مهین باقی میخوامم که از شر مکاید ابلیس لعین
و اعادی انفسی و آفاقی نگه دارد ، و هرگز بخودی خودش وانگنارد .

عریضه مشتمل بر ادای خلوص واردات و دال بر مزید ارتباط بقدر
استطاعت رسید . من البدایه الی النهایه ملحوظ عین التفات گردید . اما
خیلی مشتاق قرآه العینی ام سید عبدالله افندی بودیم ، از خبر احوالش هیچ
ننوشته بودند ، و آنچه از جهت دگر نوشته غالبش باور کردیم ، و خبر این
ولا بنحوی است عبدالوهاب را از طریق بیرون کردند چنانکه مو از خمیر ،
و ملا احمد تا حال تحریر مطرود نشده است ، اما نمیدانم عنقرب میشود یا
نه . حق تعالی او را توبه عنایت فرماید . بهر طور شد خواهند شنید .
القصه از مکر و دلسه و حيله و زن خواستن و کمران نعمت پیران کبار
و اشاعه فضل خود زیاد از مقدار خواهش ما ، و اسرار طریق و فضل
اولیارا صرف واسطه جاه و جیفه دنیا نمودن و هدم قواعد طریق و در پس
زانوی بی دولتی غنودن پر بر حذر باشند که بعد ازین امور کمتر مسامحه

میشود . و ازینها عبدالوهاب بحفره طرد وارد ، و ملا احمد بکنار آن حفره رسیده است . (وَ مَنْ أَنْذَرَ ، فَقَدْ أَعْذَرَ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) .

و سلام مارا با این اجمال بسید عبدالله برسانند ، و از مزید عنایت ما خبر دهید ، و فیض الله افندی دو کس را با چند آلتونی برای استئذان زن گرفتن روانه حضور این مهجور نموده بودند ، هدیه اش مردود و مدفوع ، و امنیتش نامقبول و نامسموع شد . (والامر الی الله) . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و ههشتا و یه‌کهم

بق ملا عبدولتره حمان ناویکی نووسیوه

منظور پیران نقشبندی ، و محبوب این مرکز دائره مستمندی ، مولانا عبدالرحمن افندی لازال بعین العنایة ملحوظا ، و من جمیع النوائب محفوظا . آمین .

هرچه در خصوص عبدالله افندی نوشته بودند مصدقند سوی قابلیه الطریقه و چند چیزی دگر ، و اورا عفو فرمودیم بنا بخاطر شما بشرطیکه هیچ مخالف ازو سرزنند ، و ملا محمد مدرس را بفرمایند آنچه از طرف بندگان وزیر به اهل تکیه احسان شده اگر حلال صرف است بسیار ممنونیم و قبول نموده‌ایم ، و هر تقسیمی که مناسب میدانند بنمایند ، و اگر حلال نباشد قبول ندارم که بفساد فقرا منجر میشود . آهسته آهسته باید بدون تکدر خاطر ولی امر آنرا بحسن تقریب رد نمایند (لا باریک الله فی دنیا بلا دین) . اگر ایشان خواسته باشند میتوانند از مر حلال آن مقداررا بفقرا عنایت فرمایند .

و هدایت از راه حج عودت نمود ، اورا از رجوع بارییل منع نمودیم .

اگر او را به اذن یا به منزع خلافت اذن و اعاده نمایم ، احتیاج به اذن
 بندگان وزیر هست یا نه . با سعی جواب این معنی را بنویسند . فی الواقع
 آن کسی که اکنون در جای او به ارشاد مشغول است در نزد من از هدایت
 مقبول تر و تمسش مطمئن تر است ، و هوای خلیفه گی او را بیشتر داریم
 و نیت نداریم که هرگز هدایت را خلیفه اربیل سازیم . والسلام .

(خالد)

نامه ی صهد و ههشتا و دووهم

بویه کن له دوستان و منسوبانی نویسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت یادآوریم .
 بنوازش مساکین بی نوا و مجانین بی دست و پا رقم زد کک درر سلك شده
 بود تذکار عهد وفای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص صمیم
 نمود . استدعای نظر این مسکین بی بصیرت و بصر نموده بودند ، چیزی که
 آن جناب میخواهد از بسکه محقر است ، فقرای بی مراد نامش بر زبان
 و خیالش بر جان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خدا است آن
 عزیز آرزویش ندارد .

بهر صورت محبت این طائفه که سعادت دنیا و دین و دولت اولی
 و اخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود ، اگر چه هر امری به وقتی
 مرهون ، و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

دوباره از زبان همه دوستان خود عرض سلام بخدمت مقدسه صاحب
 قبله مراد پیر بزرگوار کردیم . از انجا اتباع شریعت مخیره طینت حضرت

ایشان است ، برای رفع حق شما که رد سلام است به كلك دربار جواهر نثار
علی الاجمال جواب سلام همه را ترقیم ، و مكرر سعادت احباب این در مانده
گرداب خودینی را از حضرت ذی الجلال والاكرام طلبیده اند، و سید عبدالقادر
و همه شما را که زیاده اختصاص دارند همت باطن هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهه يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان به
کام چسبانیده با همه فکر و خیال چهار پنج هزار (الله ، الله) بزبان خیال
گفته متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شما ذاکر شده .

و بکشف صحیح جمع کثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آنکس که
قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ، و آن
بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود ، در خواب از بیداری زیادتر ، و در
مرض از صحت و در مرگ از حیات بیشتر . دگر مأمول دعا است . والسلام .

(خالد)

در سلسله علیه نقشبندیه این فرد بدیع بمنزله ضرب المثل است :

چو غلام افتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

وقایع ارباب فقر اگرچه مبشراست ، اما ارباب استقامت بغیر از فنای
حقیقی بر هیچ واقعه اعتماد ندارند . حضرت غوث صمدانی خواجه یوسف
همدانی فرموده اند (تلك خیالات یتربی بها لطل الطریقه) . مقصود اعظم
این است که خطر مه ماسوی نماند (و ما سوی ذلك كالمطروح فی الطریق) .
والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و سی‌هفتم

بۆ مه‌لا عه‌به‌یسی کۆیی نووسیوه

مخلص صداقت اساس ، برادر عزیز ملا عباس مورد الطاف بی‌قیاس
باشند بینه .

پیش ازین از چگونگی آنجا اظهار اسف فرموده بودند ، حکیمان الهی
گفته‌اند :

مرد باید که در کشاکش دهر
سنگ زبرین آسیا باشد

باید مطلقاً از آنجا حرکت نکنند ، و تشویش بخاطر راه ندهند که معامله
جناب اقدس با زمره اولاد آدم بتخصیص نسبت باریاب فقر و فنا
امتحان است . پیوسته بادب میاید بود ، و ناظر مجاری قدر و افعالرا از ایزد
بیهمال باید دانست که زید و عمر در میان بهانه‌اند . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و چوارهم

بۆ لای شیخ موحممندی فیرایی نووسیوه

منظور این زاویه نشین گوشه‌ء مشتاقی ، برادر طریقه شیخ محمد
فراقی سلامت باشند . آخر خود بسعادت مطلعند روزی که ما از هند
عودت نمودیم خود بودیم و کشکول‌گدائی خود . جمیع حکام و مشایخ
و علما و ارباب دنیا منکر بودند . کی گاهی اظهار ملالتی‌را از کسی نمودیم
یا سستی در کار خود آوردیم ! اکنون بحمد الله تعالی تمام سکان بسیط
(الا من شاء الله) مخلص فقرایند ، از هر نقیر و قطمیری متزلزل بودن
و بانیک و بد حسن ماشاة نمودن بر ناتمامی شما دلیل تمام و موجب کم

التفاتی این مسکین مستهام است • خلاصهء کلام اگر بندهء میرزا هاشم و محمد خانی ، از کم میلی و پرودتشان بیندیشید • و اگر بندهء خدائی ، از اخلاص و انکار هیچکس باک مدار • هرکس مخلص است بدولتی میرسد ، و هرکس نیز با او راه مهربانیرا پیموده و او را بحسن خلق و مسامحه مخلص نموده باشند •

مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشد که او بت میکند

و ملا محمد تمام مقبول ما شد ، خدمت و تربیت او را غنیمت دانند •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و پنجم

بوی به کن له دوستانی نووسیوه

حافظ شیرازی (افاض الله علیه شایب رحمته) میگوید :

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
آیتی در وفا و در بخشش
هر که بغراشدت جگر بجفا
همچو کان کریم زر بخشش
کم مباش از درخت سایه فکن
هر که سنگت زند ثمر بخشش
از صدف یاد گیر نکتهء حلم
هر که برد سرت گهر بخشش

خلاصهء کلام ، تحمل ایذای اهل عصر مرضی خداوند دادار ، و مرغوب سید مختار (صلی الله علیه وسلم) ، و محبوب اولیای کبار است ، و اینکه گفته‌اند اگر حضرت رسول (صلی الله علیه وسلم) زنده میبودند قبول نمی‌فرمودند ، غلطها دارد ، یکی اینکه سرور زنده دلانرا

مرده نمیاید دانست • جامی گوید :

زندهء عشق نمردهاست و نمرده هرگز
لازالی بود این زندگی و لم یزلی

دوم اینکه ماجراهای ازین عجیبتر بران حضرت آمدهاست ، و صبر فرمودهاند ، من جمله در روز طائف آنحضرت را سنگ باران نمودهاند ، اصلا لبرا به شکوه نگشودهاند • سوم اینکه قبول نانمودن این گونه بدسلوکی نه ایناست که بظاهر کمر عداوت ببندند ، بلکه کاررا بصاحب کار باید گذاشت که زود در دنیا و یا دیر در آخرت از عهدهء کار بیرون خواهد آمد • دگر چه عرض نماید • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و ششم

بؤ سهید عبداللای حمیدری نویسیوه

مسکین بی‌نوا ، مصدع رأی عقده‌گشا میگردد درین وقت بصحابت قرۃ العینم ملا صبغةالله ، فقرای خاکساررا بنوازش نامهء عنبرین شمامه تذکار و اشارهء بالبشارهء در خصوص اسعاد و چشم‌داشت مومالیه فرموده بودند ، از تذکار آن دیار جنت‌وار شاهباز همت به پرواز ، و نائرهء فوآد باهترزاز ، و دل مودت منزل بسوز و گداز آمد •

ارحّ النسیم سری من الزّوراء
ستخراً فاحیا میئت الاحیاء

اما چه باید کرد ، هرچند این سودازدهء فنون جنوزرا بدان دیار مزید اشتیاقاست ، بندگان آن مکان مینوشانرا زیاده هوای فراقاست •

قصد من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست

آخر پای صبر را در دامن شکیبائی کشیده ، و با بود و نابود خود
آرمیده . دل را بفراق بسته ، و از تمنای وصال رسته ، زبان حالم مترنم این
مقال است :

بنشینم و پا کشم بدامن تا کار وفا شود بسامان

و از انعکاس اشعهء انوار مزید اخلاص آن جناب از جانب این مسکین
درویش ، بامداد بیش از بیش امیدوار ، و از طرف انظار اکسیر آثار پیران
کبار رجای بی حد و شمار داشته باشند بینه . والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته .

وصیت کلی ازین سرگشتهء بوادی حیرت به آن سرحلقهء ارباب
بصیرت اینکه یقین صادق بدانند هر نوع تأثیری که بواسطهء شماست از
جای دیگر است ، و دگر اینکه تیز بینان عالم شهود بعین عیان تمام ماسوی
الله را معدوم محض می یابند ، و خود بحمد الله ذائقهء آن مقام چشیده اند ،
و در احادیث بصحت رسیده است که دنیا ملعونه و مبعوضهء حق است . پس
نیک تأمل باید کرد . کسی که از محبوب واجب الوجود مبدأ التلطف والوجود
نظر بسوی عدو معدوم ام الخبائث مشؤوم بازگرداند ، و بزخارف بیهوده اش
که سراسر سوای نمود بی بود نیست مانند طفلان نادان فریفته شود تا چه
مرتبۀ نادان و بی معرفت و دون همت است . در پیش و پس هر توجهی ، بلکه
هر مجلسی ، بمواطاة قلب و لسان استغفار را از کف ندهند ، و سبب به
بعضی اسرار که بدون مشافهه و مواجهه دریافتشان مشکل بود ، خواهش
آمدن آن عزیز نموده بودیم ، اما تا ستهء شوال توقف باید نمود .

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صد و هشتاد و هفتم

بویه کن له دۆسته تاییه‌تی به‌کانی نووسیوه

چو میرفتم بسطان خیالت چشم دل دادم
ز دیده غائبی ، اما نخواهی رفت از یادم

سپاس و ستایش صانعیرا سزد کریمانرا بر غلوه هم گماشته ،
و دانشمندانرا بر معالی شیم برافراشته ، و درود بی‌شمار بر روان سید ابرار
و سرور اخیار ، اعنی احمد مختار و آل و اصحاب او که یتابع حکمتند
و منابع دولتند ، باد ، بنحوی حصر و عد از سرحد او بیرون ، و از مراتب
اعداد افزون‌تر .

بمنظور ما که محبوب فی ذات‌است معلوم باشد اگر جوانب انصافرا
منظور نمایند ، ماشاءالله خود تصور سفر حجاز بنحوی‌است بهر محبت
دلربا ، چه‌جای آنکه در مدت حیات یکبار ، بلکه بالفعل کسی هر روز از
چند بوادی غبارها انگیزد ، و هر شبی آهووار در هر رملی برخیزد ،
و حق رافت و کمال محبت کسیرا سزد در کشاکش احوال ، و از سواری
و حل و ترحال رقت‌القلبی نصیب او شده ، و از باغ روضه اسرار ، و گلشن
جامع حکم و اسرار گلی چیده ، و بوی خیری بدماغ او رسیده و از
فیوضات حرم محترم هبه بجانب او وزیده . آری (لله الحمد ثم له الشکر
بمجامع حیده و شکره) این جانبانرا رجای اندراج ازان زمره بسیاراست ،
و ایشانرا از تفرستادن مکتوب و سفر سلامتی اعتداز . رجا و اتق پروردگار
عالم مارا و شما با خود دارد و بیخود نگنارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هشتام

بق میرزا عبدلولو هه‌بابی موشیل‌مه‌مالیکی شای تیرانی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(قل الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى) .

من چه باشم کز من بی‌قدر یاد آورده‌ای
نامه از ننگ همین معنی بخود پیچیده‌است

بنان بیانرا به سخنان سبحان‌سان ، بیاد فقیر بی‌نام و نشان جنبش دادن ، و سلام و پیامرا بخدمت ارباب فقر و فنا فرستادن ، بنا به سلیقه ارباب طریقه ، و در مظنه شاهبازان قله قاف حقیقه ، نه از آن جناب که معتمد دولت علیه و فرع شجره طیبه هاشمیه ، و گل گلستان نسبت طاهره (فاطمه) رضی الله عنها استعجابی دارد ، و نه از چاکران شاه مسکین نواز استغرابی ، زیرا که طریق تواضع در همین لباس مکت و فخامت پیمودن ، و ابواب مهربانی بر چهره ضعفا گشودن ، در سلسله شریفه آن عزیز مکرم رسیت مقدم ، و شنشنه‌ایست (قد عرفت من اخزام) .

و از جانب شاه درویش دوست ، که نظر عنایت فقرا بدوست ، از کمال پرسش چگونگی ما خاکساران لب‌گشادن ، و آن عزیز ارجمندرا در خصوص ارسال رسل و رسائل و تفقد و استکشاف حال بینوایان شکسته بال اجازه دادن ، همچنین زیرا که سایمان با همان حیثیت نظرها داشت با موری .

على الخصوص که در جنب عظمت و سلطنت پادشاه پادشاهان جل جلاله و تقدس جمانه که بدرویش نوازی یحتمل که راضی شود ، و سلطنت دنیویه‌را چه قدر و مقداری ، و ارباب جاه و جلال‌را نسبت باهل ذوق حال دران بارگاه اقدس لایزال چه مزیت و افتحاری . (ولله در من قال) :

درویش و غنی بنده آن خاله درند
آنانکه غنی ترند محتاج ترند

نهایت اساطین کشف و شهود ، و سلاطین اقلیم بذل وجود (قدسنا الله
بأسرارهم و آفاض علینا من فیوضهم و انوارهم) دریافت اسرار اهل حال را
با وجود طول صحبت حسی و اتصال ، و با وصف گذشتن از سر و مال
و منال ، و درباختن رتبهء جاه و جلال ، بیرون از دائرهء تکلم و مقال ،
و خارج از حوصلهء تعلم و خیال فرموده اند .

لهذا بدون غوطه خوردن ، گوهری را ازان دریای ژرف بدست آوردن ،
و بدون طریق ویرانهء فنا سپردن ، از دینهء بدفائن خفیه آن گنج شگرف
پی بردن ، بمحض تقریر و تحریر چ مجال دارد ، و بمجرد پیغام و سفیر چه
احتمال .

اسرار حقیقت نشود حل بسؤال
نه نیز بدرباختن حشمت و مال
تا خون نگنی دیدمو دل پنجه سال
هرگز نمهند راهت از قال بحال

آری در صورت عدم امکان صوری ، سبب بوفور شواغل و دوری ،
از ذروهء جلال بنا بمناسبت روحانیت تنزل فرمودن ، و بواسطهء کتاب
و خطاب دریوزهء التفاتی که از فقرای بی نوا نمودن ، و سبب بلطف استعداد
بحسن فطرت با گنبدیان بی نشان خواهشمند ارتباط و التیام بودن ، هم رأی
صائب و فکر دقیق است . اگرچه نسبت بدولت حقیقی (کالمطروح فی
الطریق) است (اذ ما لا یدرک کله لا یترک کله) .

آسمان نسبت بعرش آمد فرزود
ورنه بس عالی است پیش خاله تود

بلکه همین درآمدن در جرگهء محبان درویشان و حسرتنندان ،
و داغدار بودن برای حصول مواجد ایشان ، و فتح باب محاوره یا مراسله

نمودن در نکته و اسرار صفاکیشان ، لذتی است از هر لذتی خوشتر ،
و دولتی است نه مانند دولتهای دیگر . (نعم ما قال المولوی فی المثنوی) :

گر نذارم از شکر جز نام بهر
این بسی بهتر که اندر کام زهر

و عزیزی دگر فرموده :

آنکس که بیافت دولتی یافت عظیم
و آنکس که نیافت داغ نیافت بس است

دگر چه نویسد :

معانی هرگز اندر حرف نیاید
که بحر قلم اندر ظرف نیاید

باظهار التفاتی ختم نمودن انبب بود .

گرچه دوریم ، از بساط قرب همت دور نیست
بنده شاه شماییم و ثناخوان شما

والسلام ختام الکلام . اضعف العباد :

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صمد و ههشتا و نوهه‌م

بؤ ناغا عبدالقمنی ناویکی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

قل الحمد لله ، و سلام علی عباده الذین اصطفی . بمقتضای دریافت
اهل کشف صحیحه ، و مضامین صدق آیین آیات و اخبار صریحه ، شاهد
سرادق حقیقت بر قطارگان مناظر طریقت چنان جلوه مینماید که هرگاه
سرطقهء مجردان بیابان ملکوت اعنی جان انسان پیش از مرقع پوشیء عالم

ناسوت اعنی تلبس به لباس) (۱) در مصطبهه خمخانهه
 (الست) با کسی صبح پر فتوح تعشق را نوشید ، و در جامه خانهه
 (خَلِقَتِ الْأَرْوَاحُ) دیبای گرانبهای تعلق را پوشید ، عاقبت بمؤدای
 غیب اتمای (الأرواح جنود مجنّدة ، فما تعارف منها ائتلف ، و ما تناکر
 منها اختلف) دوباره در عالم اجسام با وجود (بعد المشرقین) حکیم کارساز
 بنده نواز سببی می انگیزد که هر دو سالک طریقی و داخل جرگه فریقی شوند ،
 و ساقی باقی در کام التام جرگه میریزد که هر دو سرشار نشأه رحیقتی
 گردنده درین خراب آباد نه سنی عمری را با شیعهه جعفری غباریست ، و نه
 شریف قریشی را با بندهه حبشی نقاری و نه ندمای سلاطین را بر فقرای مسکین
 مزیت و افتخاری . بلکه درین معنی مرقع داران ژنده پوش را با مرصع
 پوشان جوهر فروش جای همسری است ، و گدایان بی نوای فقیرا با
 پادشاهان اورنگ پوش جهانگیر مجال برابری . و اگر فی المثل دران عالم
 مقدس آن تعشق و تعلق روی نداده باشد ، هرگز درین خاکدان صحبت
 و یگانگی سبب رفع وحشت و بیگانگی نخواهد شد .

حسن ز بصره ، بلال از حبش ، صهیب از روم
 ز خالک مکه ابوجهل ! این چه بوالعجب است

(و لنعم ما قال العارف الجامی قدس سره السامی) :

چو پیوندی نباشد جان و دل را
 چه خیزد از ملاقات آب و گل را

لهذا جناب مخلص درویشان ، و معتقد حضرات ایشان ، آقا عبدالغنی را
 بمناسبت روحانی ، با فقرای از وجود خود فانی بشارت ، و بندیم مصطبهه
 عالم ارواح با شبیم زدگان اربعین صباح اشارت میفرماییم . درین هنگام

(۱) له ده سنووسه کهی به رده ستمانا شوینی ثم بؤشایی به به سپی به تی
 هتکرا بوه وه .

نیکو سرانجام با وجود بعد صوری و عدم ملاقات و دوری ، این گدای بی‌مردار بنوازش نامه یاد ، و در طی آن شرح اشتیاق صنوف آرزومندی دیدار را داده و تمنای وصال را از عد و حصر زیاد نموده بودند . اگر نه این بود که سلاطین دین و اساطین ایوان حق یقین اسرار معنوی را بیرون از دایره خیال و خارج از حوصله مقال فرموده‌اند ، چنانکه صاحب (گلشن راز) میفرماید :

معانی هرگز اندر حرف ناید
چو بحر قنزم اندر ظرف ناید

هر آینه چند نکته گوهر وار گوشواره گوش آن ندیم جواهر فروش ، و اندکی اسرار طریقه را قارح السمع آن حکیم حکمت نیوش مینمود . اما اگر ملاقات جسمانی نیز مانند تألف روحانی ثبت جریده قضای ربانی شده ، تن دران وقت شبهه داد بی‌سر و سامانی را توان داد ، و الا مهر خاموشی را بر زبان بیان باید نهاد ، و بمجرد محبت این طایفه اکتفا باید نمود که التفاتی دورادور ایشان بی‌تایج نخواهد بود . لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة میفرماید :

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صد و نه‌دهم

بۆ پرسه بۆ دۆستیکی نووسیوه

موجزن میبینم از هر گوشه طوفان غمی
میرسد مردم بگوش من صدای ماتمی
اهل عالم را نمیدانم چه کار افتاده‌است
این قدر دانم که درهم رفته کار عالی

(حقاً ، و کمی بالله شهیدا) که از استماع قصه هائله جانسوز ،
 داهیه پر غائله محنت اندوز ، اعنی پرواز روح مرحوم مبرور (۱))
 طیب الله ثراه و أنعم علیه و أرضاه ، بسوی شاخسار (طوبی) و بصوب
 گلزار فردوس اعلی ، نه چندان متحسر و متألم شده است که خامه دوزبان
 از عهده تقریر و بیان آن بیرون آید ، و سبحان بلاغت نشان قلم دو زبان
 شرح داستان آن تواند گشاید . و در هر مواد خود را شریک درد و الم ،
 و سهم رنج و ماتم می شمارد . نهایت چه کند کسی که چاره ندارد . زیرا
 به فحوای آیه کریمه (کل نفس ذائقة الموت) انتقال ازین دار فنا امریست
 بودنش ناچار . و بیدای مخوف ممات مرحله ایست پیمودنش بی اختیار است .
 بنا بران و بمصدق آیه های متواتره و اخبار متواتره پای صبر را بدامن
 شکیبائی کشیدن چونکه موجب صهبای رحمت چشیدن است از همه اولی ،
 و ترک جزع و زاری و تضرع و سوگواری ماتم زده و اندوهگین را گویند ،
 چونکه بی سود و لاطائل بلکه باعث ضیاع ثوابهای جزیل است ، آنسب
 و آحری است . لهذا هر چند لقمانرا حکمت آموزی است آیه وافی هدایه
 (و بشر الصابرين .. الآية) نصب العین سازند ، و خود را بورطه لطمات
 غم و اندوه نیندازند (أعظم الله أجركم و أحسن عزاءکم و غفر لیتکم بحرمة
 الفاتحة) .

هر کس که خدا شناس شد آزاد است
 و ز نیک و بد زمانه دائم شاد است
 بر هستی خویش دل چه بندی چو حباب
 بنیاد وجودش گرهی بر باد است

یعنی کسی که انشای کار را نگریست ، عاقبت کار نگریست ، و مرد
 دنی چون مرد وفی غم خورد و کلان نخورد ، و اگر غم خورد صرفه نبرد .

(۱) چیکه می نم بوشایی به له ده سنو سه که می بهره ستماندا به سپی به تی
 هیلر ابوه ، نه شگونجن مه ولانا خوی نهینو وسیج .

کیست که در باغ پرورد جهان نوگلی پرورد ، و خار هجرانش بر خلد نخلد .

سایه این خرگه نیلی کرا مامن بود
یا درین دنیا کجا آسایش یک تن بود

لیلی را از مجنون ، یوسف را از زلیخا ، میهرا از ریا ، هر برادر را از
دو برادران مانند دو بره در آن در ربود .

گردش گردون هزاران خاندان بر باد داد
نه همین بی مهریش با تست یا با من بود

و اگر این کلمات دل پسند نپسندید چشم عبرت برگشا و طاق کسری را
بین . با وجود اینکه پیشتر اطاقان سپاه و حشم سرا ، و ستاد صد صد از هر
سو که خواهی ، و آواز پنج نوبت کنگرهای فلك خامشش گوش زهره را
کر میکرد . اکنون پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود . اگر اهل
انصافی گوشواره گوشترا این لالی کافی ، (والا نطلب شفءك من الله
الشافی) . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نهود و یه‌گه‌م

بؤ شاه عبداللای دیله‌ویی نووسیوه

خالد سرگردان ، قربان خاکپای توتیا آسای سکان آستان ملک پاسبان
آن قبله حق شناسان باد .
از شرح الم دوری چه گوید ، و از ماجرای مصیبت مهجوری چه
نویسد .

آنچه بر من می‌رود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت الماوی علم

عجب معامله‌ایست از روزی دیده‌ رمد دیده از نور جمال با فر و کمال

آن قرهء باصره مردم و ، مردم دیدهء دیدهوران اولاد آدم بی نصیب ماندهاست ، نه دلرا آرام و قراری و نه جانرا شکیب و اصطباری باقی ماندهاست ، تا بحدی که احیانا این قدر توییح و تقریح نفس خود میکند که چرا پیش از مرگ بداغ مفارقهء حسی غلامان درگاه عالمیان موسوم و خودرا ازان دولت سرمدیه محروم نمود که دور و نزدیک و ترك و تاجیک بر حال پر اختلال این مسکین ترحم مینمایند ، و اگر نه آمدن این فدوی درین هنگام موجب پراگندگی مجمع طلاب میشد ، و یقین معلوم شدهاست که ترك ارشاد بسیار بر خاطر آن حضرت و سائر پیران کبار قدس الله اسرارهم گران و دشواراست ، بخدمت میرسیدم . والسلام (۱) .

(خالد)

(۱) **نعمهش نامه‌ی شاه عبداللای دیپلهوی به بق مولانا که وهلامی نامه‌کی نموی بی داوه‌تهوه :**

مقبول بارگاه الهی ، مصدر نسبت حضور و آگاهی ، جناب مبارک حضرت مولانا خالد سلمهم الله تعالی ، و بارک فی ما اعطاه ، و جمله للمتقین اماما ، السلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

شکر و سپاس نعمتهای متکثرهء حضرت حق سبحانه که شامل حال این فقیر سراپا تقصیراست زیادهاست از تقریر و تحریر .

**گر بر تن من زبان شود هر موئی
یک شکر وی از هزار نتوانم کرد**

ازان جمله انعام منعم حقیقی طریقه گرفتن شما عزیزان است ازین پیر عمر ضایع کرده . و ابوسعید پیرزاده و پسرش و رؤوف احمدی پیرزاده ، و مولوی بشارت الله ، و فاضل غلام محی‌الدین نام از قصور درین وقت آمدهاست ، در اندک مدت مناسبی به نسبتهای حضرت مجدد رحمة الله علیهم بهم رسانیده و از بعضی دگر امتیاز دارند .

خصوصا ذات بابرکات شما موجب شرف و افتخار این فقیراست که طریقهء مارا شما رواج دادید و عالی بتوجهات شما نفعها برداشت . الحمدلله ثم الحمد لله .

جناب حضرت خواجه محمد باقر مثل حضرت مجدد ، و حضرت مجدد مثل سید آدم بنوری خلفا دارند . و بنده بارها گفته‌ام که مولانا خالد موجب افتخار و مباهات من است . الله تعالی باین طریقه مرضیه شمارا و این بنده را استقامت و کرامت فرماید آمین . بخاطر جمع افاضه فیوض طریقه بکنید . هیچ اندیشه بخاطر نیارید . شمارا واسطه فیض و قطب آن بلاد ساخته‌اند . بدخواهی کسی ضرر نخواهد رسانید . افترای مفتریان پیش ما قبولی نیست . والحمد لله ، و صلی الله علی سیدنا محمد اولاً و آخراً . شما بحال مستفیدان خود عنایتها دارید ، وازینها آنچه شما بفرمایید از اذکار و اشتغال و ملاقات مردمانرا بجا آرند و سعادت خود دانند . ملاقات منکران طریقه نکنند . هر که با پیر تو بد و تو با او نیک ، سگ از تو بهتر است .

سید برزنجی بر عبارات محرفه که (عارف) نامی عبارت مکتوبات شریفه حضرت مجدد تحریف نموده بعدینه منوره فرستاده بران اعتراض کرده است ، هر اعتراضی را جوابی است ، و رساله رد جمیع اعتراضات پیش این فقیر است . عرفا و علما گفته‌اند و نوشته‌اند (لابجه المؤمن تقی ، و لایبفضه الامناق شقی) . بر شد بلاد اسلام از فیوض حضرت مجدد ، واجب شد بر مسلمانان شکر و سپاس انعامات حضرت مجدد رحمة الله علیه ، و افاض علینا من فیوضاته و برکاته فی الدنیا و الآخرة . بر علماء و شرفاء و امراء آن دیار لازم است که وجود مسعود شمارا غنیمت دانند ، و از شما استفاده کنند ، و در تعظیم و احترام شما قصوری نکنند ، و مخالفان و بدخواهان و حاسدان شمارا ممانعت کنند . این فقیر از راه نصیحت گفته است : « قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدين النصيحة » .

الله تعالی شمارا خلیفه شاه نقشبند و مجدد الف ثانی و مرزا صاحب ، و قبله گردانیده است . هیچکس جای شما نتواند گرفت ، و دیدن شما دیدن من . ازین مسافه بعیده اراده سفر ابتدا نکنند ، نیاز و روابط قلبی کافی است . و نیز مبادا لطافت و بیرنگی نسبت این فقیر موجب انکار ذوق و شوق طالبان گردد . تم الکلام .

عبدالله غلام علی

نامه‌های نامیه کی تری شاه عبداللایه بق مولانای نووسیوه ،
به‌ونه‌ی تم شوپنه‌وه لیره‌دا بلاوی نه‌که‌ینه‌وه :

.....
درویش صداقت کیش سعادت اندیش خود را بحافظ حقیقی
میسپاریم . از شر فتنهء حساد بدنهاد محفوظ داراد .

پیران طریقهء علیه قدس الله اسرارهم احیانا به بعضی انواع عسرت
که دچار اهل ارادت شود خرسندند ، تا اخلاص و انکاررا محک امتحان
و زبان آوران بی مایهرا موجب تکذیب و امتهان شود .

و بعضی مردم خامرا بخمال میآید اگر پیر من صاحب تصرف ، و یا
طریقهء من حق بودی ، چرا باین زودی مارا رهائی ازین عسرت نمیشد .
نمیدانند که عسرت عین طریقت و محض مراد پیراست ، تا سیه روی
شود هر که دروغش باشد .

از مقولات خواجه بزرگداشت : دلدار قوی ازان ما باش و مترس .
دگرها خردمندانرا کفایت است .

والسلام والاکرام .

عبدالله غلام علی

نامهش دوو نامه‌ی تره بق شاه عبداللای دیلهوی نووسراون ،
یه که میان نهمهده نهمندی حمیدری موفتی به غدا نووسیویو
دووه میان حبیب ناغا نایک نووسیویو هردوو نامه که بههوی
مهولاناوه نیراون .

نامه‌ی یه کهم ، نامه‌ی نهمهده نهمندی حمیدری :

ز بس وصف فضل تو بشنیده‌ام
بچان مهر حب تو بگزیده‌ام
چنان در دل و دیده جا کرده
که گویی ترا سالها دیده‌ام

حق جل شانہ و عز سلطانه ، سایه قطب الاقطاب مرجع الشیخ
والشباب ، منبع الاسرار و مطلع الانوار ، دفینة الكلمة ، و خزینة الرحمة ،
شیخ الاسلام و المسلمین ، مجدد الشریعة و الطریقة و الدین ، بر مفارق
ما مخلصان جان فشان ، بل تمام عالم و عالمیان ممدود و مبسوط دارد ،
بالنبی و آله الامجاد .

غرض از تصدیق خدام عتبهء علیه ، و واقفان سدهء سنیه ، اینکه این
مسکین بیچاره ، مغلوب قیود نفس اماره ، به محض فضل که مقتضای
مشرب پیران این طریقهء علیه است ، در سلك غلامان آن آستان که قبلهء

راستان است منسلک شود . در حال حیات خود و بعد از ممات در اوقات نشر و موقف حشر در زمره خدام آن زمره سعادت مند محسوب و معدود شود .

یقین شده است بحمد الله که دولت مند و کریمند و از اغنیاء چیزی اندک طلبیدن دون همتی است . پس همین دولت مطلوبه را میخواهم که باولاد و احفاد این مسکین صداقت بنیاد هم سرایت کند . دگر چه تصدیع دهد .

احوال ما ضعیفان داند ضمیر پاکت آری که پرده نبود جام جهان نما

امید اطمینان دو کلمه را به بشارت قبول و سرافرازی و دل نوازی حقیر قلمی و ارسال فرمایند . زیاده گستاخی نشد . ظل ظلیل بر مفارق عباد معدود باد . والسلام ختام .

خادم الفقراء النقشبندیة
محمد اسعد الفتی بیفداد
حمیت عن طوارق الفتن والفساد

نامه‌ی دووهم ، نامه‌ی حبیب ناغا :

عرضه داشت غلام زرخریده ، حبیب ، بدروه عرض میرساند که بفحواى (الاذن تعشق قبل العین احیانا) از تاریخ استماع شمایل و اخلاق آن قطب دائره کمال و مهر سپهر مجدت و افصال تا الحال ساعت بساعت آتش اشتیاق عتبه بوسی در اشتعال است . امید بخدام آن آستان فردوس نشان اینکه بنده و بنده زاده از جمله کناسان خانقاه علیه معدود فرمایند .

برای خاطر حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، و شاه نقشبند قدسنا الله بسرهما من زلال برهما بدو کلمه از جانب سعادت جوانب سرافراز و ممتاز فرمایند (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) .

و این مسکین بحمد الله چیزی از آثار تصرف غلامان آن حضرت را دیده ، و مضمون این مصرع را بگوش از زبان خود شنیده است . گفته اند : قیاس کن ز گلستان من بهار مرا (الامر اعلى وارفع) . والسلام .

بنده آستان
حبیب

نامه‌ی صهد و نهود و دووهه‌م

بۆ مه‌نسووبه‌کانی شاری هه‌ولێری نووسیه

حضرت حق جل جلاله و فیاض مطلق عم نواله مخلصان کرام قصبه
اربیل را از برکات همم علیه پیران سلسله جلیله نقشبندیة بهره‌یاب داراد
بنه . نوازش نامه‌چه‌را باتفاق باستدعای قدوم این مسکین مرقوم و همگی
بختامهای محبت و ارادت مختوم فرموده بودند رسید . یقین بدانند که
اخلاص و حمیت اهالی آن سامان پرتو افکن خاطر و عکس نمای آینه فوآد
این مسکین است . اما درین وقت آمدن بدان دیار بنا بر بعضی مصالح نامقدور
بود . لیکن اگر مشیئت الهی باشد در هنگام عودت مدینه السلام نیت
چنان است صرف بنا بدلجوی اجبای آن سامان اهل خود را از راه زهاب راهی
سمت بغداد و خود با چند کسی از مخصوصان عازم آن صوب شویم .
و اگر آمدن اتفاق نشد یقین بدانند که از طرف باهر الشرف حضرات قدس
الله اسرارهم مأذون نشده‌ایم ، نه اینکه خود از جاده التماس آن مخلصان
عزیزان انحرافی نموده باشیم . دگر مقصود اعظم سلامت و توفیق استقامت
آن عزیزان است که حتی المقدور دست تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا
و طریقه علیه زهرا را لوازم شمرده ، منتج سعادت دارین درین آخر الزمان

مهولانا خویشی له‌گه‌ل نارونی ئەم نامه‌یه‌دا ئەم چهند دێزه‌ی نووسیه :

الحق درین اننای فتنه‌ه ارباب انکار ، صاحب این دو عریضه ، اعنی
علامة الزمان مولانا محمد اسعد افندی الحیدری زاده مفتی دار السلام
بغداد ، وحیب آغا تأیید فقرا و ترویج طریقه علیه دادند . اگر بعنایت
خامه سرافراز شوند ، میزید .

کاتب عریضه ، غلام آستان

(خالد)

همین است و بس • و این مسکین را با قفاس مبارک امدادی فرمایند • والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته •

اضعف العباد
خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و نهود و سیبهام

بۆ به‌کۆ له گه‌وره گه‌ورانی نووسیوه

مجموعه، لآلی و مراد و غنچه شکاف فوآد صداقت نهاد، یعنی سرافراز
نامه‌ی نامی و زیبا مفروضه گرامی که از جانب خیریت جوانب ملازمان سامی
بسرافرازی داعی مخلص رقمزد کلک درر سلك منشیان عطارذ نشان شده بود
رسید، و باعث ازدیاد دعاگوئی و امیدواری گردید • امید باستانه داداریکه
در لباس شهزادگی سلوک درویشی و در کسوت جهاننداری شیوه تجرد
اندیشی بارجمندان جهان میکند، این است چنانکه بدین شیوه حمیده از
جمیع نامداران سلسله جلیله آباء و اجداد ممتاز و با کمال علو حسب و نسب
با فقیران بی‌وجود بموقف تواضع و نیاز در می‌آیند، در عرصه سعادت
و اقبال دنیوی گوی سبقت از اقران ربوده، و در مراتب علیه اخروی
تتبع و پیروی هم‌مقام پیشین خود نموده باشند، و برای چوب پاره که
بجمع آن با غیر حسودانت خطاب نتوان نمود، اشاره شده بود، روانه شد،
و خلاصه اظهار صداقت اینکه اگر این فقیر هیچ قطره آبروی در بارگاه
جناب احدیت داشته باشد، یقین دانسته در سروکار نیکویی و سعادت‌جویی
دینی و دنیوی آن صاحبی متقاطر میشود • دگر امانت خود و ترک هستی
و اختیار پستی، امید بمرادات دارین واصل و بتمنای نشأتین نائل باشند •

بسلیمان هم در هر خصوصی سفارش شده‌است بموقف عرض خواهد
رسانید .

الداعی

خالد

نامه‌ی صهد و نه‌وهد و چواره‌م

بۆ موحه‌مه‌د ناویکی کۆنه فه‌قیبی خۆی نووسیوه

تلمیذ فهیم و مخلص قدیم صداقت پیوند ، و محب صمیم سعادت‌مند
محمدر را سلام رسان و دعا گوئیم . بعد از طول مهاجره این دوست وفادار را
یاد ، و بدو کلمهء مراتب محبت را بالمضاعف از دیاد نموده بودند رسید ،
خوشنود شدیم . اما از مردم بسیار می‌شنویم در ظلم و مردم آزاری جرأتی
کلی بهم رسانیده و بمراتب ترقی کرده‌اند . آگاه باش که عباد الله مخلوقات
خدا و عیال ویند ، چنانکه در حدیث آمده‌است . و بعضی از مسلمانان
هستند که دلها دارند نظر گاه رحمت الهی‌اند ، و با عیال خدا بدسلوکی کردن
و همچنان دلها را آزردن چه شامت دارد و تحقیق خواهند مرد ، و غیر آن
عمل نیک هیچ بکار نخواهد آمد . والسلام .

اضعف العباد

خالد النقشبندی

برای نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌مه‌د ناویک

نهمش په‌یمانگی برابته‌تی‌یه

که مه‌ولانا له‌گه‌ل ده‌رویش موحه‌مه‌د ناویک کردوویه‌تی :

بندهء آواره ، مسکین بیچاره ، خالد کردی نقشبندی مجددی
شافعی ، جمله الله له و صرفه عما سواه ، با برادر دینی درویش محمد عقد

اخوت و پیوند صداقت که پیش ازین بسته بود بران عهد و میثاق اکنون باقی است ، و تا بروز حشر ان شاء الله تعالی پیوند عهد محکم خواهد بود ، مادام که نقض عهد ازیشان سرتزند ، ازین مسکین ظهور نکند . و برادران دینی ملا مصطفی و حسن افندی و محمود برادرم همه برین شخص شاهد نمودم که بآدای شهادت در دنیا و آخرت قیام نمایند .

(رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) . و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آلہ و صحبه اجمعین . و عقد پدر و فرزندی و خادم و مخدومی شده بود بران ثابت و برقراریم .

والسلام .

(خالد)

★ ★ ★

لیزهدا نامه فارسی به کانی مه ولانا ته و او نه بن . و هك له خویندنه و میانه وه دیاری نه دا له زور لادا ناته و او بی رسته یان ری نه که وتنی له باره ی زمانه وه نه که ویتنه بهرچاو . ئیینه له بهر نه بوونی نوسخه ی زور له بهر ده ستمانا نه و ناته و او ی و هه لانه مان بو زاست نه کرایه وه . نه شمان ویست خومان له خومان وه ده سکاری یان بکه یین . بوینه تکامان له هه مو و نه وانیه که نوسخه تری زاستی نامه کانی مه ولانا یان لایه نه و هه له و ناته و او ی یانه مان بو زاست بکه نه وه و ناگادارمان بکه ن تا نه گهر خوا یار بی جاری کی تر نه م کتیبه مان له چاپ دایه وه که لك له و نوسخه زاستانه وه ربگرین .

★ ★ ★

نامه عه ره بی به کانی مه ولانا

لیزه وه دست نه کهین به نامه عه ره بی به کانی مه ولانا . له پاش نامه
عه ره بی به کانی شی و هر لهم به شهدا نهو ئیجازه نامانه نه نووسینه وه که بو
مه نسووبه کانی نووسیون له گه ل هندی ورده نامیلکهی بیروباوه ژ و
لیکدانه وهی بابه تی ئایینی . شایانی وتنه نه نامه عه ره بی به کانی مه ولانا له
کتیپی (بغیة الواجد فی مکتوبات حضرة مولانا خالد) وه رگراون که شیخ
موحه مهده نه سهد صاحیپی برازای مه ولانا زکی خستووه و له ۱۳۳۴ی
هیجریدا له چاپخانهی (تهره ققی) له شام له چاپدراوه .

★ ★ ★

الرقعة الاولى

الی مقام النبی صلی الله علیه وسلم

بسم الله الرحمن الرحیم

المعروض من العبد المذنب الظالم لنفسه ، المتناسی عما یجروء علیه فی
غده وما اقترفه فی أمسه ، خالد ، الی سدة مرکز دائرة السعود ، وسبب ایجاد
کل موجود ، وصاحب المقام المحمود ، وینبوع الكرم والجود ، سید الانبیاء
والمرسلین، المبعوث رحمة للعالمین، قائد الفر المحجلین ، النبی الهاشمی الابطحی
الیثربی العربی القرشی علیه وعلى آله وصحبه افضل الصلوة والتسلیمات
عدد معلومات الله فی کل بكرة وعشی - ان العبد الفقیر المسکین ، والمجرم
الحقیر المستکین ، لازال یترقی فی العثرات یوما بعد یوم ، ویحمل اوزار الرعايا

والبرايا قوما بعد قوم ، فلا يوفق لترك الكل حتى يطوى البيد الى هاتيك
الحضرة العلية بالراس دون الاقدام، ولا يؤيد لاتباع شريعتكم الفراء ، واحياء
سنتكم السنية البيضاء بالتمام ، ولا يستعد لترك الظلم وبسط بساط العدل
ليستريح بسببه الاثام ، ويرضى عنه الرب المهين العلام ، ويسر به ذلك
الجناب عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام .

ظلمت سنة من احيا الظلام الى
ان اشتكت قدماء الفجر من ورم

فواحسرتا على ما فرطت في جنب الله ، ولا حول ولا قوة الا بالله ، فالى
من اشكو سوء حالي سوى ذلك الجناب ، ولدى من ابث ما انا فيه من
الاضطراب ، وانت خليفة الله على عباده ، وهادى الانام الى سبيل سداذه ،
ومغيث كل متحير وقائده الى رشاده ، وغوث كل مضطر وموصله الى مراده ،
فالمرجو اما التخلص من هذه الورطات والتوجه مع الاخلاص الى ارض
الحجاز ، (ومن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) ، واما الامداد للعدل
والانصاف ، وخفض الجناح والانتصاف وترك البدع والاعتساف ، والا فها
أنا منكوس الرأس بين يدي ربي يوم القيامة ، ومتيقن للندم حين لا تنفع
الندامة ، وصلى الله عليكم وعلى اخوانكم النبيين ، وعلى آلكم وصحبكم
اجمعين ، بداء كل كلام وختام .

خالد النقشبندي

الرقعة الثانية

كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء ومنهم الشيخ عمر الغزى مفتى
الشافعية بدمشق والشيخ عبدالرحمن الكريري والشيخ عبدالرحمن الطيبي عن
تحقيق معنى قوله صلى الله عليه وسلم : «أقرب ما يكون العبد من ربه وهو
ساجد» .

اعلم ان قوله صلى الله عليه وسلم «أقرب ما يكون العبد... الخ»

تقديره أقرية العبد الى ربه حاصلة حالة كونه ساجدا من نفسه حال كونه غير ساجد اي تلبسه بالسجود اقرب لفضل الرب تعالى ورحمته من نفسه حال تلبسه بسائر العبادات .

فالتفضيل مبتدء خبره محذوف وجوبا وهو حاصل ، وقوله (وهو ساجد) جملة حالية سادة مسده . وذكر مفصلا في الرضي في باب حذف الخبر وجوبا فراجع ان شئت . ونظفة (من) في الحديث صلة للقرب بمعنى (الى) وليست هي التفضيلية بل هي محذوفة مع المفضل عليه وهو الضمير الراجع الى العبد او للفظ النفس المضاف اليه . ووجه حذفها استبشاع التكرار مع لفظ (من ربه) ، اذ يصير التقدير (أقرب ما يكون العبد من نفسه من ربه وهو كما ترى) . والمراد من القرب اليه تعالى وتقدس القرب الى معرفة رحمة ربه . ثم الحديث ظاهر فيما ذهب اليه بعض الفقهاء من ان السجود أفضل ، واليه ذهب المحققون من الصوفية وعللوه بأنه يشير الى المقصود الأصلي الذي هو المبدأ والمعاد المشار اليهما بقوله تعالى (منها خلقناكم .. الآية) .

وقال سيدنا الامام الشافعي رضى الله تعالى عنه : القيام افضل ودليله حديث رواه مسلم عن جابر بن عبدالله رضى الله تعالى عنهما «أفضل الصلوة طول القنوت» . ويتأيد بأن ذكر القيام فرض وذكر السجود سنة وذكر القيام قرآن وذكر السجود تسبيح . وورد أن فضل القرآن على سائر الكلام كفضل الله تعالى على خلقه ، وقالوا ان ثواب الفرض يفضل على ثواب النقل بسبعين درجة .

ولذا كتبت على هامش الركن الثالث مانصه : «والقيام افضل الاركان ، ثم السجود ، ثم الركوع» . قال الشهاب القليوبي وفاقا للروضة : ولا شيء اذا ينوب . انتهى . وتوقف الامام احمد رضى الله تعالى عنه في هذه المسألة ولم يقض فيها بشيء . وقال اسحق بن راهويه رحمه الله تعالى : الافضل في

الليل طول القيام وفي النهار كثرة السجود والرکوع ، اي لأنه لم يرد في تطويله صلى الله عليه وسلم القيام في النهار ماورد فيه في الليل • وقد يرجح ما ذهب اليه محققو الصوفية بوجوه تركناها قاطبة تأدبا وتوقيا من تأييد اضعاف ماذهب اليه الامام الشافعي المطلبي رضى الله تعالى عنه وجزاء عن الأمة خير الجزاء ، وسقى مرقدہ المبارك شآبيب رضوانه وسجال فضله وامتنانه في كل صباح ومساء • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثالثة

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاء للخلاف بين علماء السليمانية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين • اما بعد فقد ورد مرسومكم الناطق بأنه وقع الخلاف بين السادات الموجودين عندكم في ان ارواح الانبياء الكرام عليهم الصلوة والسلام اين تكون في البرزخ ، هل هي حالة في اجسادها المكرمة كما كانت في الدنيا ام في أعلى عليين ، ام غير ذلك ، فما تحرر الامر فطلبتم التحقيق من العبد المسكين •

ف نقول وبالله التوفيق : الادب ان لايعين مقر معين لارواح الانبياء صلوات الله وتسليماته عليهم وعلى آلهم وصحبه اجمعين ، ولا يعتقد ان في عالم الامكان من السموات والارضين بقعة تخلو من مدد روحانياتهم عموما ، وروحانية سيدهم وخاتمتهم خصوصا ، بل يجب اعتقاد انهم احياء واجسامهم في قبورهم ، وحياتهم فوق حياة الشهداء ، يصلون ويحجون ويلبون ويقرأون القرآن ويسبحون تلهذا بطاعة الله تعالى ويزيدهم الله تعالى بذلك من فضله ،

فلا يرد ان الآخرة ليست دار تكليف لاجتماع حياة الجسم بدون الروح كما هو المقرر عند اهل السنة ، ولا ينبغي التصريح بان حياتهم فيها كحياتهم في الدنيا ، ولا بمقارنة الروح للجسد وان جاز ذلك ، لاحتمال حياة الجسم بدون الروح كما هو معلوم ، لان الروح عندهم من الاسباب العادية كالشراب والطعام للرئى والشبع ، فالله تعالى قادر على خلق تلك المسببات بلا هذه الاسباب ، فيجوز كون ارواحهم في اجسادهم واجسادهم في قبورهم ، ويجوز كونها فيها وهى منعمة بسيرانها في الملك والملكوت على طريق خرق العادة ثم تعود الى قبورهم حيث شاء الله ، ويجوز كون اجسامهم احياء في قبورهم بلا ارواح كما تقدم والارواح حيث شاء .

وكون ارواحهم في أعلى عليين او في الرفيق الاعلى او في الفردوس او غير ذلك مما دلت عليه الاخبار الصحيحة ، لا يقتضى كون هذه المذكورات مقرا لها بخصوصها ، اما لجواز انتقالها من حال الى حال ومن منتزه الى منتزه ، واما لان للروح شأنًا غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى وهى متصلة بالبدن ، واذ سلم على البدن ترد الروح عليه السلام وهى في مكانها هناك كما قاله ابن القيم في كتاب الروح وأقره الحافظ السيوطي في كتابه (المنجلى في تطور الولي) ، واما لان الكمل حتى بعض الاولياء يمكنهم الله تعالى من التصور بصور عديدة بحصر او بغير حصر ، وقد تكون لهم صورة واحدة تملأ الكون ، ويذهب بالكشف احيانا الى ان السموات والارضين والعرش والكرسي مملوءة من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكرم ، ومنه يظهر انحلال كون سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم رأى ليلة المعراج سيدنا موسى عليه السلام ، مثل له عند الكتيب الاحمر يصلي في قبره ثم رآه في المسجد الاقصى اقتدى به مع الانبياء عليهم السلام ، ثم في السماء السابعة او غيرها مع جماعة من الانبياء فكله في امر الصلوة ومراجعة ربه .

وهنا احاديث ضعيفة او باطلة تدل على خلو قبره عنه ظاهرا مطلقا او بمد

ثلاثة ايام او بعد اربعين يوما اغتر بها بعض الناس ، فلا يجوز التعويل عليها لانها مع ضعفها وتأويلها تعارض الاحاديث الصحيحة الدالة على بقاء الانبياء في قبورهم كحديث انا اول من تنشق عنه الارض وحديث نقل يوسف الصديق عليه السلام من قبره بمصر الى مقبرة آباءه الكرام بارض الشام عليهم الصلوة والسلام . والسلام ختام الكلام - نور عيني

خالد النقشبندي

الرقعة الرابعة

ارسلها الى خلفائه في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد الفقير المستهام (خالد النقشبندي) المتمسك باتباع سنة خير الانام ، عليه افضل الصلوة واكمل السلام ، الى الاخوان المخلصين الكرام ، من سكان دار الخلافة العظمى ، لازالت مصونة عن كيد الخائنين ، ومقرونة بنصرة حاميا وحامى بلاد المسلمين الى يوم الدين آمين .

السلام التام والتحية والاكرام . اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على صحة ذواتكم فاورثت المسرة المشيرة الى ثباتكم على الطريقة السننية السننية مع كثرة مزاحمة المنكرين ، فحمدت الله تعالى على ذلك ، المرة بعد المرة .

وقرع سمع هذا المسكين ، ان بعض الغافلين عن اسرار حق اليقين ، يعدون الرابطة بدعة في الطريقة ، ويزعمون انها شيء ليس له اصل ولا حقيقة . كلا انها اصل عظيم من اصول طريقتنا العلية النقشبندية ، بل هي اعظم اسباب الوصول بعد التمسك التام بالكتاب العزيز وسنة الرسول . .

ومن جملة ساداتنا من كان يقتصر في السلوك والتسليك عليها ، ومنهم

من كان يأمر بغيرها ايضا مع تنصيحه على انها اقرب الطرق الى الفناء في الشيخ الذي هو مقدمة الفناء في الله ، ومنهم من اثبتها بنص قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) ، فقال من سادتنا الكبار (الشيخ عبيدالله المشهور بخواجه احرار قدس سره) ما حاصله ان الكينونة مع الصادقين المأمور بها في كلام رب العالمين هي الكون معهم صورة ومعنى ، ثم فسر الكينونة المعنوية بـ (الرابطة) وهي عند اهلها مشهور .

وفي كتاب (الرشحات) بالتفصيل مسطور ، فكأنهم لم يتصوروا منه الرابطة اصطلاحا والا لما وسعهم انكارها ، اذ هي في الطريقة عبارة عن استمداد المرید من روحانية شيخه الكامل الثاني في الله تعالى وكثرة رعاية صورته ليتأدب ويستفيض منه في النية كالحضور ، ويتم له باستحضارها الحضور والنور ، وينزجر بسببها عن سفاسف الامور ، وهو امر لا يتصور جوده الا ممن كتب الله تعالى له في جبهته الخسران ، واتسم والعياذ بالله تعالى بالملت والحرمان ، لانه ان كان ممن يعتقد بالاولياء ، فقد صرحوا بحسنها وعظم نفعها ، بل اتفقوا عليها ، كما لا يخفى على من تتبع كلماتهم القدسية ، واستنشق تفحاتهم الأنسية ، والا فلا بد ان يعتقد بكلام ائمة الشرع ، واساطين الاصل والفرع ، فقد قال بها من كل مذهب من المذاهب الاربعة ائمة تصريحاً وتلويحاً . وها انا اسرد بعض ما ذكره مع تعيين اماكنها ليراجعها من ليس في قلبه مرض ، ولا ينكر على الاولياء بمجرد اتباع الهوى والغرض .

فاقول وبالله التوفيق ، وهو الهادي الى سواء الطريق ، فقد صرح بالتصرف والامداد الروحانيين جماهير المفسرين في تفسير قوله تعالى (لولا ان رأى برهان ربه) ، ومنهم صاحب (الكشاف) مع انحرافه عن الاعتدال واتصافه بالانكار والاعتزال ولفظه « وفسر البرهان بانه اي يوسف عليه السلام سمع صوتا اياك واياها ، فلم يكثر له ، فسمعه ثانيا فلم يعمل به ، فسمع ثالثا :

اعرض عنها فلم ينجع فيه حتى مثل له يعقوب عليه السلام عاضا على انمته ،
وقيل ضرب بيده على صدره « الى آخر ما قال » .

وقال من الائمة الحنفية الشيخ الامام اكمل الدين في (شرح المشارق) في
حديث (من رأني . . الحديث) «الاجتماع بالشخص يقظة ومناما لحصول ما به
الاتحاد له خمسة اصول كلية ، الاشتراك في الذات او في صفة فصاعدا او في
حال فصاعدا او في الافعال او في المراتب ، وكل ما يتعلل من المناسبة بين
شيئين او اشياء لا يخرج عن هذه الخمسة وبحسب قوته على ما به الاختلاف
وضعفه يكثر الاجتماع ويقل ، وقد يقوى على ضده فتقوى المحبة بحيث يكاد
الشخصان لا يفترقان ، وقد يكون بالعكس ، ومن حصل الاصول الخمسة
وثبتت المناسبة بينه وبين ارواح الكمل الماضين اجتمع بهم متى شاء » . انتهى .

وقال منهم محشى الاشياء الشريف احمد بن محمد الحموي في كتابه
(فحات القرب والاتصال باثبات التصرف لاولياء الله تعالى والكرامة بعد
الاتقال) ما خلاصته «ان الاولياء يظهرون في صور متعددة بسبب غلبة
روحانيتهم على جسمانيتهم وحمل على هذا المعنى ما في بعض روايات الحديث
الصحيح قال صلى الله عليه وسلم (ينادى من كل باب من ابواب الجنة بعض
اهل الجنة ، فقال ابو بكر رضى الله تعالى عنه وهل يدخل احد من تلك
الابواب كلها ؟ قال نعم وارجو ان تكون منهم) » .

وقالوا « ان الروح اذا كانت كلية تظهر في سبعين الف صورة ، هذا في دار
الدنيا وفي البرزخ من باب الاولى ، لان الروح فيه اغلب واشد استقلالا
بسبب المفارقة عن البدن » . انتهى .

ومن الائمة الشافعية الامام الغزالي في (الاحياء) في باب (تفصيل ما ينبغي
ان يحضر في القلب عند كل ركن من الصلوة) مانصه «واحضر في قلبك النبي

صلى الله عليه وسلم وشخصه الكريم وقل السلام عليك ايها النبي وليصدق
املك في انه يبلغه ويرد عليك ما هو اوفى منه « . انتهى .

وقال منهم العلامة الشهاب احمد بن حجر المكي شيخ شيخ الشهاب الخفاجي
في (شرح العباب) في بيان معاني كلمات التشهد مانصه «وخوئب صلى الله عليه
وسلم كانه اشارة الى انه تعالى يكشف له عن المصلين من امته حتى يكون
كالحاضر معهم ليشهد لهم بافضل اعمالهم وليكون تذكر حضوره سببا لمزيد
الخشوع والخضوع ثم ايده بما مر عن الاحياء « .

ولشيخ الشيوخ الامام العارف السهروردي الشافعي في (عوارف
المعارف) في باب (صلوة اهل القرب) مثله ومن عباراته « ويسلم على النبي
صلى الله عليه وسلم ويمثله بين عيني قلبه « . انتهى .

وصرح العلامة الشهاب ابن حجر في اواخر (شرح السائل) وفاقا للحافظ
الجلال السيوطي في كتابه (تنوير الحلك في رؤية النبي والملك) انه « حكى عن
ابن عباس رضى الله تعالى عنهما انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في
النوم ، فدخل على بعض امهات المؤمنين ، فاخرجت له مرآة النبي صلى الله
عليه وسلم فنظر فيها فرأى صورة النبي ولم ير صورة نفسه « . انتهى .

وهذا هو الفناء في الرابطة في اصطلاح القوم . لا يقال ليس الكلام في
صورة النبي ، لانا نقول ان هذا ليس من خصائص الانبياء ، وكل ما هو
كذلك فهو مشترك بينهم وبين الاولياء ، ولاشك في هذا عند اهله . نعم مخاطبة
غيره صلى الله عليه وسلم في الصلوة مبطله لها واحضار الصورة فيها والتسليم
على صاحبها من خصائص حضرة روح الوجود وصاحب المقام المحمود عليه
وعلى آله وصحبه الصلوة والتسليم من الكريم الودود ، وهو غير مراد في مانحن
فيه . هذا . وقال منهم الحافظ الجلال السيوطي في رسالة حاقله الفها في مثل هذه
المادة سماها كتاب (المنجلى في تطور الولي) نقلا عن الامام السبكي الشافعي في

(الطبقات الكبرى) «الكرامات انواع» الى ان قال «الثاني والعشرون التطور باطوار مختلفة ، وهو الذي تسميه الصوفية بعالم المثال ، بنوا عليه تجسد الارواح وظهورها في صور مختلفة من عالم المثال ، واستأنسوا له بقوله تعالى «فتمثل لها بشرا سويا» ، ومنه قضية (قضييب البان) « ثم ذكرها وذكر غيرها .

وقال منهم الامام العارف الشعراني قدس سره في كتاب (النفحات القدسية) عند عد آداب الذكر ما نصه : « السابع ان يخيل شخص شيخه بين عينيه وهذا عندهم أكد الآداب» . انتهى بحروفه .

قلت وليست الرابطة عندنا معاصر النقشبندية الا هذا كما يشهد له ما في جميع كتبهم المعتمدة . وذكر العلامة السفيري الطيبي من الشافعية في شرح البخاري عند قوله «ثم حجب اليه الخلاء» «ان الشيطان كما لايقدر ان يتمثل بصورة النبي صلى عليه وسلم لايقدر ان يتمثل بصورة الولي الكامل ايضا» بشرط ذكره ثمة .

وقال من اكابر الحنفية ايضا العلامة الشريف الجرجاني قدس سره في اواخر (شرح المواقف) قبيل ذكر الفرق الاسلامية وفي اوائل حواشيه على (شرح المطالع) بصحة ظهور صور الاولياء للمريدين حتى بعد التوفي واخذهم الفيوض منها .

وقال منهم ايضا الامام العارف بالله تعالى الشيخ تاج الدين الحنفي النقشبندي العثماني قدس سره عند بيان طرق الوصول الى الله تعالى في رسالته المعروفة (بالناجية) مانصه : «الطريقة الثالثة الربط بالشيخ الذي وصل الى مقام المشاهدة وتحقق الصفات الذاتية ، فان رؤيته بمقتضى (هم الذين اذا رأو ذكر الله) تفيد فائدة الذكر ، وصحبتة بموجب (هم جلساء الله تعالى) تنتج صحبة المذكور» الى ان قال « فينبغي ان تحفظ صورته في الخيال وتتوجه الى القلب الصنوبري حتى تحصل الغيبة والفناء عن النفس . وان وقتت

عن الترقى فينبغي ان تجعل صورة الشيخ على كتفك الايمن وتعرض من كتفك الى قلبك امرا ممتدا ، وتأتي بالشيخ المذكور على ذلك الامر الممتد وتجعله في قلبك ، فانه يرجى لك بذلك حصول الغيبة والفناء» • انتهى بحروفه • وجرى عليه قدوة المحققين وزبدة المتأخرين الشيخ العارف عبدالغني النابلسي الحنفي قدس سره واقره في شرحه على الناجية المسمى (بمفتاح المعية) •

وقال من ائمة الحنابلة الفوثن الاعظم والامام الافخم سيدي الشيخ عبدالقادر الجيلي قدس سره مامعناه : «ان للفقير اي السالك طريق القوم رابطة قلبية مع الاولياء ويستفيد منهم بسبب تلك الرابطة باطنا فلا بأس بعدم اكرامه ظاهرا بخلاف الاجنبي الذي ليس له رابطة معهم» • انتهى نقلا عن الامام السهروردي في (باب آداب المريدمع شيخه) من عوارفه •

وقال منهم ايضا العلامة شمس الدين ابن القيم في كتاب (الروح) «للروح شأن آخر غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى ، وهي متصلة ببدن الميت بحيث اذا سلم على صاحبها ترد السلام وهي في مكانها هناك» • انتهى نقلا عن الحافظ السيوطي في كتاب (المنجلي) •

قلت والنصوص بهذا المعنى اكثر من ان تحصى ، وفيه دلالة ظاهرة على نوع تصرف للاولياء بعد الموت • وقد الف كثير من المحققين في ذلك رسائل واضحة المسالك ، فليحذر الموفق عن انكاره فانه من المهالك •

وقال من الائمة المالكية الامام الجليل صاحب (المختصر) المشهور الشيخ خليل رحمه الله تعالى مانصه : «الولي اذا تحقق في ولايته ، تمكن من التصور في روحانيته ، ويعطي من القدرة التصور في صور عديدة ، وليس ذلك بمحال لان المتعدد هو الصورة الروحانية وقد اشتهر ذلك عند العارفين بالله نقله الحافظ السيوطي عنه في الكتاب المذكور ونقل فيه ايضا عن الامامين الهمامين

من المالكية الشيخ ابي العباس المرسى وتلميذه ابن عطاء الله السكندري
قدس سرهما ما يقاربه » •

فكيف يسوغ للعوام انكار مثل هذه الاحكام ، بعد تصريح الاولياء
الكرام والعلماء الاعلام الذين هم اهل الحل والأبرام ، ومنهم من يتلقى العلوم
اللدنية بلا واسطة من الحي الذي لا ينام ، واقتصرت على هذا القدر من الكلام
خوفا من الاملال والاسنام ، والا لآلفت فيه مجلدا حافلا بعون الملك العلام •
ولولا رعاية الشفقة على الاخوان في الدين من وقوعهم في انكار طور الاولياء
الكاملين ، لما أقدمت على اظهار بعض هذه الاسرار ، لكن الجأني اليه امران :

الامر الاول : الذبّ عن الطريقة التي هي عروة الوصول ، وسلكهم
رضوان الله واتباع الرسول التي اصولها التمسك بعقائد اهل السنة الذين
هم (الفرقة الناجية) ، وترك التقاط الرخص ، والاخذ بالعزائم ، ودوام المراقبة،
والاقبال على المولى ، والاعراض عن زخارف الدنيا بل وعن كل ماسوى الله
تعالى، وملكة الحضور المعبر عنه في الحديث الشريف بالاحسان وهو ان تعبد
الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك ، والخلوة في الجلوة مع التحلي
بالاستفادة والافادة في علوم الدين ، والتزبي بزي عوام المؤمنين ، واخفاء
الذكر ، وحفظ الانفاس بحيث لا يخرج ولا يدخل نفس مع الغفلة عن الله
الكريم ، والتخلق باخلاق صاحب الخلق العظيم عليه الصلوة والتسليم •

وبالجملة فهذه الطريقة بعينها هي طريقة الاصحاب الانجاب عليهم
الرضوان من غير زيادة ولا نقصان ، وهي عبارة عن الاخذ بعزائم الكتاب
والسنة ولهذا قال امام الطريقة وغوث الخليفة الشيخ بهاء الحق والحقيقة
والدين السيد محمد البخاري المعروف بشاه نقشبند قدس سره ما معناه
«من اعرض عن طريقتنا فهو في خطر من دينه» •

والامر الثاني : التحذير عن تمويه الغافلين وتزويرهم لتلايؤدى الى انكار

هذه الطائفة وتكديرهم ، ويسرى من شؤمه والعياذ شيء الى باب لا يزال
الفقراء الصادقون متضرعين الى الله تعالى لتأييده وبقائه وحفظه من فتن الحساد
و مكاييد أعدائه ..

وهذا الفقير يوصيكم بجميع ما تقدم من الآداب ويخبركم بانه يبرأ الى
الله تعالى من كل من يخالف الكتاب والسنة ولم يتبع هدى النبي واصحابه ،
ويامرهم بصالح الدعوات في الصباح والمساء لدوام تأييد الدولة العلية العثمانية
التي عليها مدار الاسلام ونصرتها على اعداء الدين والمرتدين اللثام . والسلام
عليكم ورحمة الله وبركاته في البدء والختام .

خالد النقشبندي

الرقعة الخامسة

كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوتري خليفته في (المدينة المنورة)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، والمذنب المستكين ، خالد المجددي النقشبندي ،
سومح بالفضل الجلي من الوهاب العلي ، الى خليفه وصفيه الوشى النبيل ،
قدوة السالكين ، الشيخ اسماعيل ، كان الله له عوضا عن كل كثير وقليل ،
ولهذا الفقير الذليل ، انه هو حسبنا ونعم الوكيل .

وبعد فقد شرفتنا مكاتبيكم المرة بعد المرة فاطربتنا واورثتنا غاية المسرة،
وهديتكم الرسالة من الشام ، ايضا وصلت بالتمام ، وكتبت اليكم الأجوبة
قبل هذا وكأنها ما تشرفت بليقاكم ، وما تنورت من اشعة محياكم ، والتمستم
في هذه النوبة مع خادمكم تحرير بعض آداب الطريقة العلية ، وابداء شيء من
الأسرار القدسية .

لا يخفى عليكم ان الأسرار لا تكتب في الأسفار ، واما الآداب فتفصيلها
لا يسعه الكتاب ، ولاشك ان هذا بين لدى ذلك الجناب . وقد امرنا بعض

الاجاب بتحويل شيء منها امثالاً واداء لبعض ما لكم علينا من شكركم ،
وضمننا اليه اجمالاً بعض كلماتنا ، وهى ان اهم الآداب في الطرق كلها لاسيما
في الطريقة العلية النقشبندية ، شدة التمسك بالشرعية الغراء ، والتشهير التام
للصبر في البأساء والضراء ، وبذل المجهود في الشكر في الرخاء والسراء ،
واحياء السنة السنينة والتباعد عن البدع الردية ، ودوام التضرع الى الله
بالانكسار ، والجهد الجهد لطرده الخواطر ولو اخروية آناء الليل واطراف
النهار ، حتى يصير الحضور ملكة في القلب كابصار الباصرة ، ولا يبقى تعلق
البال بشيء سوى المحبوب الحقيقي عز شأنه في الدنيا والآخرة ، مع تنزيه
الشهود جلت كبرياؤه غاية التنزيه ، واثبات الصفات له زائدة من غير شائبة
التكيف والتشبيه .

فمن كلماتهم القدسية كل ما خطر ببالك او هجس في خيالك فالله بخلاف
ذلك . فعليكم بمزج الحيرة التامة بالحضور والثقة الكاملة به تعالى في جميع
الأمور ، وعدم الاعتماد على الوقائع وان كانت في غاية الظهور ، والاستقامة
مع الاخذ بالعزائم على حسب المقدور ، (وما لا يدرك كله لا يترك كله) .

ومن انقاسهم النفيسة «الطرق الى الله تعالى مسدودة الاعلى المقتفين آثار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وان المدار على تمى الوجود وبذل المجهود
والوفاء بالعهود والقناعة بالموجود» .

**امرتك الخير لكن ما اتتمرت به
وما استقمتم فما قولي لك استقم**

وصلى الله على سر الوجود ومنبع الكرم والجدود سيدنا محمد النبي
الاممي الهاشمي وعلى آله واصحابه افضل صلوات واتمها ما تعاقب بالبكرة
والعشي وسلم تسليماً ، وكذلك ثم السلام عليكم وعلى كل من لديكم ، وقد
وصيناك بامور هناك فلا تنس ما به وكلناك .

وتقبل باطني قدمي من وطئ ثرى طيبة الطيبة بقدمه ، ولا سيما من يذكر
احيانا اسمنا منهم بفضله وكرمه ، ونرجو من كل الدعاء وحسن النظر وتبليغ
سلامي بغاية الذل والمسكنة الى سيد البشر ، عليه وعلى آله وصحبه من الله
الصلوة الزاكية ، والسلام الاطيب الازهر .

الرقعة السادسة

كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب
انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق

بسم الله الرحمن الرحيم

ما قول مشايخ الاسلام والعلماء الأعلام من اهل الحديث والتصوف
والقضاء والافتاء والتدريس والأحكام ، نعم الله تعالى بعلومهم وبركات
انقاسهم الانام ، واحلهم اعلى فرايس دارالسلام ، في من كان اشعري الاعتقاد
وشافعي المذهب ، نقشبنديا وقادريا في المشرب ، حائا على اتباع السنة
السنية النبوية ، محذرا عن كل بدعة غير مرضية ، مقتنيا ما استطاع
آثار السلف الصالحين ، معرضا عن الدنيا واهلها ، لا تاخذة لومة لائم في
الدين ، يجب الله الى عباده ، ويسلكهم طريق عباده ، يامر بالمعروف وينهى
عن المنكر ، ومن تردد اليه بحسن النية والاخلاص استيقظ من نوم الغفلة
وبدوام الذكر تحلى وتذكر ، وله في الباطن قوة تصرف يقتدر بعون الله تعالى
بها على التأثير في المريدين ، والقاء الجذبات الالهية في قلوب المسترشدين ،
ورفع الحجب ونفى حضور ما سوى الله او تقليده عن قلوبهم ، مع امور آخر
من اسرار الطريقة مما ينبغي كتبه على غير اهله ، وحب العبادة والشوق اليها
من الخشوع والمواظبة على افادة الفرائض بالجماعة وعلى سنن الرواتب والاشراق
والضحى والاوابين ، والتهدد وقله الهجوع وكثرة الجوع ولا اقل فيهم من
المدائمة على الذكر الخفي الثابت تفضيله على الجهرى بسبعين ضعفاً على الوجه

الواضح الوفي ، وكان ماذونا بل مأمورا من طرف شيخه المأمور كذلك ، وهكذا يتلقين الذكر والارشاد للطالبيين ، وتعليمهم آداب الطريقة الأنيقة النقشبندية والطريقة العلية القادرية ، على سنن الأسلاف الماضين ، وحشهم على اتباع الشرع الشريف ، فهل يكتفى حينئذ لجواز التلقين والارشاد بما تقدم من المكارم والسداد ، أم يشترط مع ذلك كله ظهور بعض خوارق كونية وكرامات حسية ، مما الفت طباع العوام بطلبه من المشايخ كالمنشي على الماء والطيران في الهواء والاتفاق من الغيب ، وعلى تقدير جواز ارشاده للمسلمين من غير اشتراط تلك الأمور على ما هو المقرر عند اساطين الكشف وائمة الوجدان من المتقدمين والمتأخرين ، فهل يحكم بوجود الارشاد عليه نظرا الى قلة هذه الأمور النفيسة او اتفائها ظاهرا في اكثر اقطار الاسلام ، او بندبه كما هو الظاهر ، او بجوازه مطلقا ، او بتغيره بالنسبة الى اشخاص المريدين قياسا على الامر بالمعروف والنهي عن المنكر في وجوبه تارة وندبه اخرى وكراهته مرة وحرمة أخرى ؟

وهل يجوز الارشاد بلا تصرف باطنى قياسا عليهما ايضا ؟ وعلى تقدير ان يشترط في حقيقة الارشاد امور ، فاذا اتفت ايمتنع او يحكم بجوازه عند فقدانها ايضا كقضاة الضرورة الموجودين الآن المحكوم بنفوذ احكامهم مع عدم جمعهم شرائط القضاء ام لا ؟ أفنونا ماجورين برد الجواب واضحا على وجه الصواب ، لازلتم موفقين لمرضاة العليم الوهاب (١) .

(١) ومما رأيت في تعليقات المرحوم السيد اسعد صاحب ابن المرحوم الشيخ محمود صاحب أخي حضرة مولانا خالد قدس سره انه قد كتب والده الشيخ محمود صاحب في سنة الف ومائتين واربعين هجرية من السليمانية الى حضرة اخيه الماجد مولانا خالد كتابا يشكو فيه تهاجم الناس من شتى الاطراف بالتنقيدات عليه بحجة ان ليس له كرامات على ما هو المشهور من المرشدين ، فلا يليق بالبقاء على مقام الارشاد بدلا عن حضرة اخيه مولانا خالد ، ولا يريدون بذلك شيئا الا ازعاجه واخراجه من بلدة السليمانية .

الرقعة السابعة

كتبها الى مریده عبدالله باشا حاكم ايالة عكا
مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الفاني ، خالد النقشبندی المجددی العثماني ، اخذ
الله بيده ، وامده بمدده ، الى خادم الفقراء ، وغرة الوزراء ، لازال بعين
العناية محروسا ، وبنيل المآرب مأنوسا . آمين .

فكتب حضرة مولانا خالد قدس سره ذلك الاستفتاء وعمه على علماء
البلاد الاسلامية ، وقد افاد فيه واجاد وأومى بطرف خفى او جلى أن
شرط الولي المرشد للناس هو اتباع الكتاب والسنة واقامة احكام الدين
وقوته على تربية المريدين من المسلمين ، كما يظهر منه ايماء ان اخاه
الشيخ محمود صاحب رجل متصف بشروط الارشاد ولذلك اتابه منابه
عند غيابه عن بلده . وقد اعترف بفضل الشيخ محمود صاحب معاصروه
من اكابر العلماء من المؤلفين الفضلاء ، وكان له خلفاء كبار في زمن ارشاده
بالشام بعد وفاة اخيه حضرة مولانا خالد قدس سره كالامام العارف بالله
تعالى مولانا الشيخ بكر الكردي الكلالى نزيل دمشق صاحب (صفوة
التفاسير) ، ومرجع العلماء الشيخ علي البالولى ، والمحقق المتين العارف
بالله الشيخ احمد السمين البغدادي مدرس المدرسة الاعظمية ، ومولانا
الشيخ مسعود الامدي والشيخ محمد الهراى نزيل (ادلب) ، والعلامة
الشيخ محمد القرمشلى قدوة الشافعية في (ديار بكر) ، وغيرهم من اجلة
العلماء الفضلاء .

ويؤخذ من كلام حضرة مولانا في كتابه الاستفتائي ان المرشد اذا كان
ملازما لطاعة ربه ، ممثلا او امره ، مجتنباً نواهيه ، متمسكا بالسنة ،
مقتفيا اثر الكمل العارفين ، مشتغلا بذكر الله تعالى مراقبا عظمة ربه
جل جلاله بحيث لا يفغل عنه تعالى شأنه ، وكان مأذونا من شيخه الكامل
المأذون له كذلك ، فهو جدير بان يقوم بوظيفة الارشاد ، في طريق الدعوة
الى توحيد رب العباد ، ولا يشترط ان تظهر على يده خوارق العادات ، اذ
هي ليست شرطا لصحة الارشاد ، ولا دليلا على الافضلية بل التفاضل
باعتبار درجات القرب الالهي ، ولذلك قل ظهورها على ايدي السلف
الصالحين من الصحابة والتابعين ، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين .

اما بعد فقد بلغني مرسومكم الحاوي لشدة الاعتقاد ، والمبالغة في الاستمداد ، لطلب الذرية لكم . اما الدعاء فقد صدر مني مرارا ، واما الهمة فليست من اهلها . ولئن سلم فلا تستعمل الهمة الا بعد ظهور ان المطلوب قضاء معلق . والى الآن ما تبين كون مطلوبنا كذلك لعمى بصائرنا بسبب البدع والشبهات .

ولا يجوز اعتقاد ان القضاء المبرم يرد بهمم الانبياء فضلا عن الاولياء ، وكل ما يرد فهو معلق وان لم يظهر تعليقه في اللوح او الكشف ، بل لا يرد مطلقا اذ المقضى في صورة وقوع شيء وقوعه ، وفي عدمه عدمه ، لان معنى ابرام وقوع شيء مثلا احكامه والقطع بوقوعه بحيث لا يرده احد ولا يصرفه صارف ، فاذا فرض رده يلزم منه محالات :

احدها عجز الباري تعالى حيث ابرم شيئا ونقضه غيره . وثانيها الكذب في كلامه النفسي لانه تعالى قال في نفسه في الازل هذا الامر سيقع حتما ، والا لما كان مبرما مع ان الفرض عدم وقوعه . وثالثا الجهل ، لانه تعالى تعلق علمه بانه لا يرده شيء ، ووقع خلاف ما علمه تعالى وتقدس عما لا يليق بجنابه الاقدس ، بل لايجوز تعلق ارادة الباري تعالى بنقض ما ابرمه ، اذ الارادة لاتتعلق بالمحال الذاتي كما تقرر في محله ، وكل ما يستلزم نقضا عليه تعالى فهو محال ذاتي .

وما يحكى عن بعض أصحاب الغوث الاعظم بابي هو وامي من ان الله تعالى رد له مبرم القضاء ، فغير ثابت بهذا اللفظ ، وبفرض ثبوته وهو الشايخ فالولي يعذر في نطقه بغير المشروع لسكروه ومحوه ، ولايجوز تقليد غيره له لشعوره وصحوه ، ولا يسقط التكليف الا عن سقط عنه شرعا . وأيضا الخطأ الكشفي كالخطأ الاجتهادي يعذر صاحبه ولا يقلد فيه . ومن لم يجوز الخطأ على الأولياء لم يفرق بين النبي والولي تماما .

وايضا قد يكتب في اللوح امر من غير تعليق فيظنه بعض اهل الكشف مبرما لعدم رؤية تعليق له في اللوح ، فيخبر بابراره وهو صادق بحسب ظنه لأنه لم يره الا مبرما مع أنه معلق في علم الله تعالى .

فالمعلق قسمان أحدهما معلق في العلم واللوح ، والثاني معلق في العلم مبرم في اللوح . وما وقع للعوث الاعظم قدس سره الاقوم من القسم الثاني ، وقد وقع لغيره من الاولياء ايضا .

وكما يجب التحرز عن انكار الاولياء ، يجب التحرز عن الغلو في الاعتقاد بهم بحيث يؤدي الى خلل في فرض العقيدة ، وهذا كثير في المفرطين في حسن الظن بالاولياء ، والشيطان ذو مكر ومكيدة .

واذا اراد الله بأحد ان ياخذ حظا من فيض شيخ ، يظهر عليه كمال ذلك الشيخ فوق ما هو فيه . فلا ينبغي الاصغاء الى قول (اسماعيل الانارائي) فينا ، فوالله أنا دون ما يعتقدني هو بكثير ، ولا ينبئك مثل خبير . وافضل الصلوة والسلام على البشير النذير وعلى آله وصحبه اجمعين .

الرقعة الثامنة

كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي

شيخ الاسلام في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على جميع نعمه ، لدى جميع خلقه ، ما علمنا منها وما لم نعلم ، وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

أما بعد ، فقد ورد الينا مكتوبكم ، وامال اليكم قلوب الفقراء بعض الأمانة ، ووصلت الينا شهرة اهتمامكم بترويج طريقتنا التي هي لب الشريعة ،

فراذكم هذا عندنا مهابة وجلالة ، جزاكم الله في الدارين خيرا ، وحفظكم من كل ضير سرا وجهرا .

اعلموا انه ثبت بالكشف الصحيح والوجدان الصريح عند جهابذة الكشف والشهود وبذلة الروح ونفاة الوجود ، ان اجل السعادات وافضل العبادات بعد تصحيح الاعتقاد والتبري عن ترهات اهل الفساد والقيام بالفرائض على مذهب احد الاربعة الامجاد ، المواظبة على الذكر الخفي مع دوام العلم بانه سبحانه وتعالى يراك وان لم تكن تراه ، ولا يغيب عنه مثقال ذرة ، وحاضر عنده متقلب عبده ومثواه ، ولا يريد العلم التقليدي فانه يكون في بعض الاحيان ويشترك فيه اهل البدع والاحسان وارباب الكفر والايان ، بل المراد العلم الحقيقي المأخوذ من أئمة المشاهدة بالوجدان ، وهو يحصل على طريق جرى العادة اما بترك الكل وارتكاب المجاهدات الشاقة والخروج عن جميع الزخارف ، واما بالتمسك قلبا وقلبا بباطن اهل المعارف ، ولا سيما احد خلفاء هذه الطريقة العلية قدس الله اسرار مواليها ، وامد في الدارين من جد في تكثير اهلها فانهم قد يكرمون اناسا بعون الله تعالى بدولة الشهود وبالهمم القاهرة ، ولو كانوا متقلبين على الفرش الممهدة في الثياب الفاخرة ، بشرط كمال الاخلاص واتباع السنة وترك البدع والاعراض القلبي عن متاع الدنيا والميل الى نعيم الآخرة ، وعليهم حمل كثير من الاولياء وبعض العلماء ما رواه ابو سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال « ليذكرن الله عز وجل اقوام في الدنيا على الفرش الممهدة يدخلهم الدرجات العلى » ، قالوا ان هذا الحديث الشريف دليل على صحة ما عليه السادة النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم وافاض علينا انوارهم ، ومن لم يوفق لاحد الامرين فحق له البكاء على نفسه ولله در القائل :

على نفسه فليبك من ضاع عمره
وليس له فيها نصيب ولا سهم

فعلبيكم على قدر المقدور الاعتناء بالاذكار الخفية ، والاستمداد من سادة هذه السلسلة السنية ، ولا يصدنكم ما اتم فيه من المراتب العلية ، فقليل هذه الطائفة كثير ، وضعيفهم عند الله جليل وخطير ، وفطرتهم تزرى بالبحر فضلا عن الغدير • كأن فيهم من يقول :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وحسبنا الله ونعم الوكيل •

الرقعة التاسعة

كتبها الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليه التعويل ، وهو حسبي ونعم الوكيل • من العبد الفقير ، الى جناب العلامة التحرير ، الغطريف العلم ، صاحب السيف والقلم ، لازالت صعاب الامور لقائد رأيه لينة القيادة ، وفكره الصائب ناظما لشتات مصالح البلاد والعباد • اما بعد فقد تواترت الاشارة منكم الى افقر الفقراء ، وزاد في الالاح والايام وزير الامراء ، ليوست الفقير لاصلاح ذات البين وليبذل النصح لدفع الكدورة والشحناء والشين ، ليتبدل النفاق بالوفاق ، وتتحول المنافرة الى الاتفاق ، مع ان اقتحام هذا المسكين الفقير وخوضه في مثل هذا الامر الخطير ، كان بالنسبة الى بعض العقول ، سببا للسقوط عن العيون ، والانحطاط والنزول ، على ان الاعتماد على عهد اهل الدنيا حق الاعتماد عزيز علينا ، اذ هو اصعب من خرط القتاد ، ولا تأمن من نقضهم الميثاق واخلافهم الميعاد • الا انا لما نظرنا الى رضى المولى جل جلاله ، وان امر وزراء الاسلام ما لم يخالف الشرع يجب امثاله ، وغلبتنا حمية الدين ، وملاحظة صلاح المسلمين ، وتقوية السنة السنية ، ورعاية جانب الدولة العلية ، ونجاة المؤمنين عن سلط

الفرقة الافاكة الدينية ، قبلنا المطاعن والعار ، واعرضنا عن سفاسف الاشرار
كما قيل :

اذا رضى الكريم بفعل مرء
فلا يرتاع ان لام اللئام

فשמرنا عن ساعد الجد تسمير اولى العزائم ، واقدمنا عليه بعونه تعالى
وتقدس اقدام من لا يخاف في الله لومة لائم ، وتوجنا استخارة واستجازه
واستمدادا الى ساداتنا وقادتنا ائمة السلسلة النقشبندية ، قدسنا الله تعالى
وتقدس باسرارهم السنية ، كما ملا الخافقين بفيوضهم وانوارهم البهية ،
واستحضرنا امير امراء البابان محمود باشا، وعمه عبدالله باشا، واخاه عثمان
بك، مع القاضي ومعظم اكابر اعوانهم مجتمعين، بعد ما كلناهم واحدا بعد
واحد منفردين فملات بتأييده تعالى قلوبهم وآذانهم من زواجر الوعظ، وحشيت
جيوبهم وارداهم من جواهر اللفظ ، حتى اجابوا وانقادوا ، وانقلعوا عما
ترسخ فيهم طول السنين واعتادوا ، ثم عقدنا لهم محفلا وشددنا عليهم غاية
التشديد ، وسددنا عليهم طرق التورية وانذرناهم بالوعيد ، وبذلنا المجهود في
اتقان تحليف محمود باشا بالوجوه العديدة ، واخذنا الموائيق الاكيدة ،
وسلكنا به في ذلك المسلك الأوعر ، وما احتقلنا به مع حقوقه اذ حقوق الله
اجل واكبر . وهذه صورة التحليف قد ارسلت اليكم مع المصحف المهور ،
وكم من وجوه من التاكيد ما استحسنا ثبتها في هذه السطور . وبالجملة
لايتصور نكت هذه الموائيق والعهود ، الا من لا يهاب والعياذ بالله جزاء اليوم
الموعود ، ولا يتأتى نقض هذه الآرام الا من يهون عليه الخروج عن دائرة
الاسلام ، والبراءة من ملة سيد الانام ، ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه افضل الصلوة واتم السلام . فاذا تقضتم اتمم وبالله المستعان او
محمود باشا هذا الميثاق والالية ، وتعرضتم لسخط الجبار تعالى وتقدس لاجل
جيفة دنية ، واركتبتم الخروج عن دائرة الاسلام واستوجبتم العار والبوار

والملام ، واطلتم اليكم السنة مطاعن الكرام واللثام ، فأبي عتاب يبقى على هذا المسكين الضعيف او على غيره من الوضع والشريف ، ام اي قصور يتطرق الى المحلف والتحليف ؟ اقول هذا ولا اعلم الغيب ، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون .

واجل صلوات الله وتسليماته على خاتم النبيين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ابد الآبدين ، عدد معلوماته ومداد كلماته في كل لحظة وحين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين (١) .

(١) له وانه به هندی کهس له زوی ناشاره زایی به وه بلین مهولانا که پیاوئی خاوهن تهریقمت و دیانمت و مه لایه کی گوره بووه ، هقی به سهر مهسه له پیوهندی نیوان والبی عوسمانی و میری بابانه وه چی به و ، دوور نی به سوودیکی دنیایی بو خوی مه به ست بووین یا دلی له گهل داوود پاشا بووین که واته لایه نگری کردنی ده ولته تی عوسمانی و پشت تی هه لکردنی ده ولته تی بابان .

له وه لایمی گومانیکی وادا نه لیم له بارهی سوودی تایه تی دنیایی به وه نه وه میژوو شاهیده که مهولانا هه رگیز به دوای سوودی وادا نه گه زاوه و نه یو بستووه و نه له کوردستان و نه له به غدا و نه له شام سهروهت و سامانیکی له پاش به جی نه ماوه .

له بارهی پیوه ندیشه وه به فرمانزه وایان ، جکه له مه بهستی چاکه و خیر خوایی و ناموزگاری کردنیان ، مهولانا مه بهستیکی که ی نه بوه ، ته نانهت وه که له نامه کانیه وه ده رنه که وئی زور جار خه لیفه ی خوی له خه لیفه یی ده رکردووه چونکه پیوه ندیان بو سوودی دنیا له گهل کار به دهستان په بیدا کردووه .

که واته له پاش لیکدانه وه به کی ورد ده رنه که وئی که نه م میانجی گه ری به ی مهولانا ته نها به پیتی سوودی نابین و به کاره ییانی عه قل و سوودی موسولمانان بووه .

چ میرنشینی بابان و چ ده ولته تی عوسمانی هه ردوو موسولمان بوون . نایینی نیسلامیش هه میشه موسولمانان بانگ نه کا بو یه کیتی و هاودهنگی و هاوده ردی . خوا له قورنانا فه موویه تی « انما المؤمنون اخوة ، فاصلحوا بین اخویکم » . پیغه مبه ریش دروودی خوی لی بی

الرقعة العاشرة

الى خلفائه في مدينة السلام بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . من العبد الساعي
في هلاك نفسه ، الملتهي بشغل يومه عن جزاء غده وذنوب امسه ، خالد ، الى

زورجار ناره زووی خوی پیشان داوه بۆ ناشت کردنه وهی نهو
موسولمانانهی له ناو خویانا ناکۆک بوون .

له سه ریکی تریشه وه نه وهی ناگای له میژووی بابان بچ نه زانی که
له سالی (۱۱۵۶)ی هیجری به وه که نه کاته (۱۷۴۳)ی میلادی واته له
سه رده می سه لیم پاشای کۆزی به کر به گی بابانه وه که له سه رده می
نادرشای هه وشاردا بووه تا سه رده می مه ولانا که حوکم زانی به دهستی
مه محمود پاشای بابانه وه بووه که نه کاته سالانی (۱۲۲۰ - ۱۲۳۰)ی
هیجری ، هه میشه دوو به ره کی له ناو بابانه کانا بووه و تیره به کیان په نیان
بردووه ته بهر ده ولته می عوسمانی و تیره به کی تریان په نیان بردووه ته بهر
ده ولته می ئیران و هه ر کام سو پای به کچ له م دوو ده ولته می هیتاوه بۆ
سه ر خاکی بابان و ویرانی کردووه و خه لکه که می تووشی کوشت و بۆ
کردووه و مالی هه زاران که سه سو وتاوه و تالان کراوه و نامووسی که لچ
که سه پین شیل کراوه و هیج سه ریکی بابان سه چوار سالی به سه قام گرتووی
نه بردووه ته سه ر . ژبانی خه لکه که مردن و هه نکوینیان ژاری مار بووه .

ده ولته می عوسمانی له باره ی نایینه وه هه رچۆن بچ له کورده کانی بابان
نزیکتر بووه تا ده ولته می ئیران . ولاتیکی زۆری موسولمانانیشی له ژیر
ده ستا بووه . نه م ده ولته ته به شتیکی زۆری جیهانی ئیسلامی له ژیر
ده سته لاتا بووه و زۆر به توانا بووه . له ولشه وه مه رنشینی به کانی کورد
له ناو خویانا جیا جیا و دوودل بوون و نه یان توانیوه به ک بگرن . بابانیش
ته نانه ت نه گهر و یستبیتیسی ، به ته نها خۆی به ره به ره کانی عوسمانی یا
ئیرانی بچ نه کراوه . بۆ به له حالی وادا نه گهر پیاوچاکیکی دینداری شیخ و
مه لای وه که مه ولانا و یستبیتی نیوانی بابان و عوسمانی ژیک بخا ، هیج
خراپه به کی تیا نه بووه و بۆ سوودی خه لکه که و بۆ سوودی بابانیش و بۆ
سوودی عوسمانی یش بووه و مه عنای نه م نامه به ی مه ولانایش هه ر
نامه به و هه ر له م ژووه وه بووه .

مخاديبه السيد عبدالغفور والشيخ محمد الجديد وموسى الجبوري • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته • اما بعد فاوصيكم وأمركم بالتاكيد الاكيد بشدة التمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن الرسوم الجاهلية والبدع الردية ، وعدم الاغترار بشطحات الصوفية ، وترك تصحب العوام المسمين اوباشا ، بالترجي لهم عند وزير او امير او باشا، لانه ينجر الى اتهامكم بما يشين • واذا تعارضت المفسدتان فارتكاب اھونھما لازم ، والسعيد من اتعظ بغيره • فلايوھمنكم ان قضاء حاجة الاخوان من اعظم العبادات لانه مخصوص بما اذا لم يتولد منه ما هو اكبر ولا تتداخلوا مع الملوك والامراء والآغوات واعوانهم فانكم لستم ممن له قوة اصلاح هؤلاء • ولا تقتابوھم ، ولا تسبوھم بطرا وغرورا بزعم انھم ظلمة واتم صلحاء ، فانه عجب وجھل ، اذا ما منا احد ليس بظالم ، بل عليكم بالدعاء لولي الامر واعوانه بالتوفيق والاصلاح • فقد روى الطبراني في معجمه الكبير والاوسط باسناده انه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لاتسبوا الائمة وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم صلاح • انتهى • ولا تدخلوا الطريقة بعد هذا اليوم احدا منهم ولا من اعوانهم ، ولا من التجار المتكھين بالدنيا المنھكين في الشهوات ، ولا من العلماء وطلبة العلم الذين جعلوا العلم وسيلة الجاه عند الخلق وجمع الحطام ، ولا من البطلين الذين يستندون الى الطريقة بسبب البطالة ، فيحملوا اثقالمهم على رقاب الناس باسم الصلاح والارادة، ولا من الذين اذا تيسر لهم رتبة من مناصب الدنيا وثبوا اليها وثبة النمر، وقد كانوا يفضبون اذا تساوى بهم احد من الخلفاء ، فضلا عن غيرهم من المريدين، ولا من الذين يريدون الخلافة ليشتھروا لما رأوا ان بعض الناس صارت لهم الشهرة وجمع الفلوس بسبب الخلافة • واعلموا ان احبكم الى اقلكم اتباعا وعلاقة بأهل الدنيا ، واخفكم مؤنة واشغلكم بالفقه والحديث • وقد ورد في بعض الاحاديث «ما ازداد رجل من السلطان قريبا الا ازداد من الله بعدا ، ولا كثرت اتباعه الا كثرت شياطينه ، ولا كثر ماله الا اشتد

حسابه» • وحينئذ لم يبق وجه للميل الى تكثير السواد بهؤلاء الا الطمع وحب الشهرة والجاه واخذ الدنيا بالدين • وجميع هذه النيات فسادها غني عن البيان • ولا يخدعكم الشيطان بان فائدة الخلافة وقدرة القاء الجذبات ايصال النفع الى الخلق ، وبأنكم اذا ما كثرت اتباعكم ما تيسرت لكم الختوم كل يوم لانني تركت لكم الطلاب الصادقين الذين لا يتصفون بشيء من الذمائم المارة • وهم وان كانوا نادرين لكن واحد منهم احسن من الوف من البطالين •

وختم القرآن يكفيه نحو ثلاثين مریدا مع انه يمكن بالمخلصين من الجيران وان لم يتيسر فلا يكلف الله نفسا الا وسعها •

وليترك تردد النساء الى بيت عبيدالله افندي الحيدري للتوجه فانه لخروجه عن الطريقة ودخوله في ما دخل بطووعه وغروره ، صار له هبوط عظيم • وسادة هذه الطريقة لا يتلاعب بهم • وامر عبيدالله بسبب وقوع اسم الخلافة عليه وزعم كونه اقدم من غالب الخلفاء ، لا يشبه امر الذي دخل في الطريقة وهو من اهل الدنيا ، ولا الذي لم يدخل فيها وهو من اهل الدنيا من المحبين كاخيه المرحوم طاب ثراه • ائمة هذه الطريقة طردوا المريدين بادنى انصراف بعد الارادة فضلا عن الخلافة • فراجعوا (الرشحات) عند رد امام الطريقة بهاءالدين شاه تقشبنند وعبيدالله الاحرار قدس الله سرهما لبعض من استاذن للحج او قبل التدريس في بعض المدارس من المريدين • فان خالفتم فلستم على عهدى واتم تعلمون • وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون •

الرقعة الحادية عشرة

الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين المفتقر الى غفو الغفور الباري ، (خالد) ، الى سيده

وحبيبه الملا احمد الكردي الهكاري • سلام يجري صفاء كالماء الجاري ،
ودعاء يخرج المدعو له عن الحجب البشرية ومن طوق التواري •

اما بعد فلما كان خاطر متعلقا بتطبيقكم اشد التعلق ، والتاظر متشوقا
الى رؤية محياكم ابلغ التشوق ، احببت ان اذكركم بهذه الورقة وامدكم بدعاء،
واوصيكم بالتمسك التام بالطريقة العلية الغراء ، ولا تغرنكم كثرة الاشتغال
بالنوافل ، فانها مع حسنها الذاتي لغير ارباب الفناء كالسهم القاتل • الا ترى
ان بعض الناس بسبب تعبدهم الظاهري تبدأ لهم الافانية والجور ، حتى
يعرضون عن الطريقة واهلها بزعم انهم اتقى منهم ، مع ان ذلك من اكبر
الكبائر ، كما اطبق عليه اساطين الشرع والشهود • بل من المتعبدین بزعمهم
من يعادى أهل الفقر جهارا ، وقد قال في الحكم «معصية اورثت ذلا وانكسارا،
خير من طاعة اورثت عزا واستكبارا» • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثانية عشرة

كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام ، المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب سيدي
وسندي العالم الفاضل والنحرير الكامل مولانا الملا رسول ، حصله الله تعالى
كل مأمول •

وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فرأيناه مشحونا
بكمال المحبة والوداد ، ومشيرا الى وفور التعلق والاتحاد ، جزاكم الله تعالى
عن الفقراء المساكين خيرا •

ثم لا يخفى على جنابكم انه ورد «نعم المال الصالح للرجل الصالح» • وايضا
تواترت الآيات والاحبار في ذم المال وتحصيل الامتعة الدنيوية والميل اليها ،

منها حديث « حب الدنيا راس كل خطيئة » و « تعس عبد الدرهم والدينار » .
 فما صرح به اساطين الكشف والشهود ، وعليهم التعويل في مثل هذه الامور ، ان ممدوحية المال انما هو بالنسبة الى اهل الكمال ، واما الى امثالنا فانما هو وبال ونكال ، ولاسيما ان تحصيله في هذه الازمان ، قليلا ما يمكن بدون العصيان والامتهان . وهذا امر لا يخفى على جنابكم السامي .
 جعلنا الله تعالى ممن القى نعيم الدارين الى القفا ، وتوجه بشرائه الى اتباع سنة محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

الرقعة الثالثة عشرة

كتبها من دمشق الى نجيب افندي (1) في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى مخلصه في الله تعالى محمد نجيب افندي ، لازال بعين العناية ملحوظا ، ومن شر النوائب محفوظا آمين . وبعد فقد وصل مكتوبكم ، وبالقبول اتصل مطلوبكم . واوصيكم بتذكارات احوال القيامة ، ومواقف الخجلة والندامة . واعلم بان الدنيا ظل زائل ، وحاجز بين العبد ومولاه حائل .

لا يعد عبدا حقيقيا من كان في قلبه مثقال ذرة من حبا ، وليس بمقبول من لم يرمها بقشرها ولبها . وورد في بعض الاحاديث النبوية « الدنيا مغضوبة الحق ما نظر اليها منذ خلقها » او كما قال صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم فطوبى لمن هجرها وطلقها . والسلام عليكم في البدء والختام .

(1) نجيب افندي : احد كبار رجال الدولة العثمانية ، صار فيما بعد واليا على بغداد ، ثم على دمشق ، وعمر التكية والقبة على ضريح مولانا خالد قدس سره .

الرقعة الرابعة عشرة

كتبها الى الشيخ معروف النودهى
عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده

بسم الله الرحمن الرحيم

ياسيدي ، قال بعض المحققين من الاولياء العارفين « لو كشف عن نور
ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السموات والارض » وهذا العبد المسكين
ما ارى احدا من فساق المؤمنين الا واعتقده أحسن مني ، لان ايمانه ثابت
وفسقه خفي عني ، ومثالب نفسى جلية لدى . هذا والخاتمة مجهولة فكم من
فاسق فاجر صار من كمل الاولياء . وكم من صالح ورع رد الى اسفل السافلين .
اسأل الله تعالى العافية لي ولك ولسائر المسلمين .

وبالجملة فلا يمكنني طرد احد وانا اعتقده افضل مني وما اردته لا يتيسر
الا بطرد المسلمين . والسلام .

الرقعة الخامسة عشرة

كتبها الى مولانا يحيى الزوري جوابا له على طلبه

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى سيده المعترف بفضله الصديق والحسود ،
والمقر بانفراده من صنفه السائد والمسود ، الشيخ يحيى ، من الله تعالى عليه
ببصيرة تدرك السم في الدسم ، وتشغله بما هو الاحوط قبل حلول الندم .
آمين .

اما بعد ، فقد تشرفت بوصول رقعة الوداد ، وأورثني من السرور ما
أورث ، وأفاد مني بسط الفؤاد ما أفاد ، وان سألتكم عن احوال الفقير المستهام ،
فهو متقلب من نعمة الى نعمة ، ومن فضل الى ما هو اعظم منه طول الليالي

والايام • فما احسن قول من قال وأجاد في المقال (شعر) :

و لو ان لي في كل منبت شعرة
لسانا يبث الشكر كنت مقصرا

وقرة اعيننا عبدالحميد مجاور في الحرم المحترم المكّي زاده الله تشريفا
وتعظيما • واسلم على اولادكم الامجاد واخص محمد أمين وعبدالرحمن من
بينهم • واسلم على احبابي الملا احمد والملا ياسين والملا طاهر البامرني
والملا حسين خصوصا ، وعلى سائر المخلصين والمحبين عموما •

واخبر الكل باني كنت اتفرس بعض الدسائس في عبدالوهاب السوسي
قبل هذا بسنين ، وقد ادرك بعضهم هذا من شواهد حالي وعرض مقالتي مرارا ،
الا ان الادراكات الباطنية عند اهل الاستقامة لاتصير حجة على شيء ، فأبقيناه
على حاله • وكنت اتعرض له في بعض الخلوات ، وهو يرضيني بالحلف
والمواعيد والتوبة ، وانا اتركه رجاء في صلاح حاله ، الى ان وفقني الله تعالى
للمهاجرة الى دمشق الشام ، فخاف من هذا وبالغ في الجهد ان لايتوجه الى
ولا يجالسني ولا احدا من المعتبرين عندي بلا واسطة احد من مريدي الاتراك ،
لثلا يحصل الاطلاع على ما كان يلتبس علي مما كنت اتفرس فيه من الحيل
والدسائس ، وامرته مرارا ان يقول لهم ان مرشدكم فلان ، وكل من يقدمه
هو لينقطعوا عنه ويظهر بما ابتدعه في (اسلامبول) وسائر بلاد الاسلام ، خفية
من هنا المسكين المستهام ، فما تقع فيه نصحي وتذكيري الى ان ظهرت الارادة
الالهية بطرده عن طريقتنا ، فطرده واتت مكاتيب جميع المخلصين في الدولة
العلية وغيرها بالتبري منه وقطع العلاقة عنه ومحو اسمه من السلسلة والختم •
وظهرت من حركاته ما يتعجب منه غفر الله تعالى لنا وله •

والمقصود اعلامكم بقطع العلاقة عنه ظاهرا وباطنا الى ان يبلغ الكتاب
اجله • ومن خالف يخاف عليه دينا ودنيا • والسلام ختام •

الرقعة السادسة عشرة

كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

ادام الله تعالى وجود سيدي واستظهارى ، وحبيبي ونور ابصارى .
وبعد ، فقد شرفتنا رقيمتكم الكريمة المنبئة عن مودتكم المستديمة ، فتلوناها
بمزيد الغرام والاشتياق، ودأبنا بها بعض آلام البعاد وكلوم الفراق . ولما اراد
السفير الرجوع الى تلك الديار ، بادرنا الى جوابكم ، وتلذذنا بلذة خطابكم ،
وما تعرضتم في المكتوب لكتابة حواشيكم الميامين الفرر ، على تحفة المحتاج
للعلامة ابن حجر ، افاض الله عليه شآبيب الرضوان ، واسكننا واياہ فراديس
الجنان ، وذكرتم ان زبير باشا ايده الله تعالى حضر البازى (١) فقد احسن
جزاءه في الدارين الجازي . ثم المرجو أن تذكرونا بدعاء حسن الختام والتوفيق
لاتباع سنة خير الانام ، عليه وعلى آله الكرام واصحابه الفخام افضل الصلوة
واكمل السلام . والسلام عليكم من هذا المسكين المستهام .

الرقعة السابعة عشرة

كتبها الى نجيب باشا (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي الى منظوره محمد نجيب
افندي سلام يرجى وصوله، ودعاء يؤمل قبوله . اما بعد فليكن معلوما لديكم
ان عبدالوهاب رجل اخل بكثير من اصل الطريقة والشريعة وجعل نور الولاية
لجلب جيفة الدنيا والاعتبار عند اهلها ذريعة ، وصار سببا في الآستانة العلية
صينت عن كل بلية وفي العراق وغيرهما لانكار الناس ، وتولد من حركاته

(١) لم نفهم المقصود من هذه الجملة ، ولعل فيها خطأ .

(٢) هو نجيب افندي الذي سبق ذكره .

الاهام والوسواس واكثر ما صدر منه بسبب تعظيم جنابك له مع المبالغة التي اوردته موارد الغرور وترك من حقوق تربيتي عليه وظهرت منه المخالفات الكثيرة غاية الظهور ، فظهرت الارادة الالهية في طرده عن الطريقة لاسرار لاتخفى على اهل البصائر ، والغرض اني لا ارضى بعد وصول هذا المكتوب اليك ان تخاطبه بنقير وقظمير ، والا فلا يبقى لك علاقة مع ائمة السلسلة ولا مع هذا الفقير ، فاخبرتك رعاية لحق محبتك لثلا يصيبك ضرر ولا ينبك مثل خير . وسائر المخلصين والأحباب مخاطبون بعين هذا الخطاب ، والسلام .

الرقعة الثامنة عشرة

كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد النقشبندي الى الاحباب الانجاب يوسف افندي وعمر افندي وظاهر افندي . السلام ورحمة الله وبركاته . اما بعد فاعلموا انه ظهرت الارادة الالهية بطرد عبدالوهاب عن هذه الطريقة العلية ، فلا تذكروا اسمه في الختم والسلسلة ، فانه خلاف رضا السادة الكبار . ومن توقف من المأذونين بختم الخواجگان في هذا فليترك الختم .

واوصيكم بالدعاء في الختم الشريف لتأييد مولانا السلطان حفظه ونصره الرحمن ، ولهذا العبد الفقير بحسن الختام ، وتوفيق الاتباع للحضرات الكرام . وليس من عادتي ان اكتب بنفسي طرد احد ، لكن بسبب كثرة دسائس عبدالوهاب ، ما امنت اذا امرت احدا بالتحريم اليكم ان يبلغ بان الكاتب لم يكتب برضى فلان ، بل كتب ما كتب عن حسده وهواه ، فاخبرتكم بخطي لثلا يبقى عندكم ريب . وكل من بقى له ادنى علاقة معه حسا او معنى فقد بسرىء من امداد هذا الفقير ومشايخه . ومن انذر فقد اعذر ، ولا ينبك مثل خير . وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد البشير النذير وعلى آله وصحبه

ما هبت نسائم القبول ، وصار مرید اهل الطريق مورد رد وقبول • آمین
والسلام •

الرقعة التاسعة عشرة

كتبها الى عيني افندي احد رجال طريقته في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على عيني افندي واقول :

الفقير من العام الاول تبرأت من عبدالوهاب بسبب ما ظهر منه من الامور
المخالفة للطريقة والشريعة ، وانه صار سببا للدسائس التي اختلقها علينا
التمشيخون ، حتى توهم كثير من الناس في حقنا امورا لاتليق باراذل العوام ،
واردت ان اكتب هذا الى الاستانة العلية ، صينت عن كل بلية ، ليعلم الناس
انه الآن مطرود عن الطريقة ، فلا يلتفت اليه احد لثلا يصير مظهرا لجلال
سادات الطريقة البهية البهائية (١) ، فتوصل بي وجعل روحانية مشايخ السلسلة
شفعاء له وحلف الايمان المؤكدة انه يكتب اليكم هذا المضمون بخطه ، ثم ظهر
انه بلغ تقريرا مع بعض المرسلين من طرفه ، وكتب تحريرا الى بعض المخلصين
ان بعض اخوانه في الطريقة افتروا عليه عندي ، ثم ظهر افتراؤه لدي وهو
صار مثل الاول واكثر ، حتى ان بعضكم ترك طلب الدعاء والمكاتبة الى بعض
اهل الطريقة رعاية لجانبه ، والمرء يعذر لجهله •

فالآن اخبركم بأني وجميع رجال السلسلة تبرأنا من عبدالوهاب فهو مطرود
عن طريقتنا ، فكل من تصادق معه لأجل الطريقة يترك مكاتبته ومصادقته ، والا
فهو ايضا برىء من امداد هذا الفقير وامداد السادات الكرام ، ولا أرضى ان

(١) البهائية الطريقة المنسوبة الى السيد محمد البخارى الملقب بهاءالدين
المشهور بشاه نقشبند قدس سره •

يكاتبني ولا ان يستمد مني بعد وصول هذا المکتوب اليه وانت مأور بايصاله الى كل مخلص ، فمن كان مرید الطريقة يظهر البراءة منه ، ومن كان مرید نفسه فلا يلومن الا نفسه اذا هلك مع الهالكين • وصلى الله على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين •

الرقعة العشرون

كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلى سيدي مجمع الفضائل ومكارم الخصال ، ومرجع المآرب ومعضلات المسائل ، الذي حب امثاله من اقرب الوسائل ، السلام ورحمة الله وبركاته ما سأل سائل •

وبعد فقد امرتم داعيكم باعطاء ثمن شرح المقدمة للحاج بكري ، وهو امر لا يخفى ثوابه وكماله ولا ينبغي للموفق الا امثاله ، الا اني ما املك الا ان درهما من النقد ولا دانقا ، وما ارى التصريح بهذا لدى غيركم لائقا •

ومن الناس من قد يأتينا بشيء من متاع الدنيا وهو يظن بنا ما ليس فينا من الصلاح ، فترى رده احوط وان بالغ في الابرام والالاحاح ، وان اتفق على الندرة ما لا يؤدي قبوله بنا الى الاتفاق ، فيصرف كما يؤخذ لكثرة ما هنا من اهل الاستحقاق • لكن اذا يسر الله بعد اليوم ما ارضى ان شاء الله من نفسي بالتخلف ، وكنت استقرض له لولا ان المؤمنين براء عن التكلف ، والغرض من تحرير الرقعة تمهيد العذر خفية والقيام بجواب سلامتكم ، وكيلا تسبونني بمقتضى ظاهر حالي الى قلة الاهتمام بكلامكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الحادية والعشرون

كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدي السلام التام المقرون بمزيد المحبة والاكرام ، الى جناب زبدة العلماء الكرام وعمدة الوعاظ الهادين الى دار السلام ، الاجل الاكرم ، الحاج حسين افندي المكرم ، سلمه الله من العوائق ، ووفقه للسلوك في اقرب الطرائق
آمين .

وبعد فان جناب نخبة الامراء مخلص الطريقة العلية ، السيد مرتضى بك ، لما التقى مع الفقير ، وبلغ اليه حسن استقامتكم وسلامتكم ، التمس مني أن احمر لكم ورقة تتضمن ذلك وتشعر بمزيد الارتباط ، فلذلك اكنفى الفقير بهذا القدر وهو يوصيكم بالتقوى وترويح السنة السنية على الدوام .
وهديتكم الثوب الكتان والخواولي الاسلامبولي وصلت الينا . جزاكم الله عنا خيرا كثيرا . ونسلم على جميع اهل البيت وخلائه ، ونخص كذلك الحاج محمد بمزيد التحية والدعاء ، وعليه بالتقيد على الاشياء التي امر بها . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثانية والعشرون

كتبها الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده . من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى منبع المكارم والاخلاق ، والمومى اليه بحسن السيرة وطيب السريرة في الآفاق ، سيدي وسندي ومحبوبي ومعتمدي ، مولانا الملا يحيى المزوري . السلام عليكم من

الكريم الخلاق • وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فوجدناه حاكيا عن سلامة تلك الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص وسائر المطالب المنيفة • فدعونا لكم بحسن الختام ، وبلوغ المرام ، والتوفيق على اتباع السنة السنية الفراء ، وتسيير السلوك في الطريقة العلية الزهراء ، التي يشرف جاحدها على الخطر والابتلاء ، عافانا الله واياكم من المبارزة لا يذاء الاولياء ، وجعلنا من المحشورين في زمرة الاصفياء بحرمة حبيبه خاتم الرسل وامام الاولياء ، عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ، ما دامت الارض والسماء • ثم الوصية من هذا المسكين الفقير ، التشمير عن ساق الجد على حسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة عليه ، فانه انجع دواء لازالة الامراض القلبية على ما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، واساطين الشهود والعرفان ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام •

الرقعة الثالثة والعشرون

كتبها الى خليفته في (كوى سنجاى) الشيخ الملا عبدالله الجلى

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب ، الى حبيبه النجيب ، ومنظوره اللبيب ، قرة عيني الشيخ عبدالله ، لازال في كنف حماية مولاه ، ومتربيا في حجر عناية اولياه • اما بعد فقد ورد لينا كتابكم ، وفهمنا خطابكم ، فحمدنا الله تعالى على حسن اعتدالكم ، ودعونا لكم بالتوفيق التام في حالكم ومآلكم • فان البصير لا يغفل عن المصير ، والوقت عزيز ويسير ، والتعافل ليس من شأن الفقير ، وناهيك ما ورد عن النبي صلى الله عليه وسلم «الدنيا ملعونة وملعون مافيا الا ذكر الله وما والاها» • واوصيكم بما لا بد منه في النفس الاخير ، واتباع السنة السنية ، وعدم الالتفات الى زخارف دار الغرور ، ومعتاد العوام في كل

قليل وكثير ، وبان لا تنسوا هذا المسكين المستهام ، من دعاء التوفيق وحسن الختام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الرابعة والعشرون

كتبها الى مردييه في قرية التل من اعمال دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من اقل الورى وتراب اقدام الفقراء الذي لم يزل عن وداد اصحابه ودعاء احبابه ، وان قصر بترك آدابه وبعث كتابه ، خالد ، الى محبيه في الله عز وجل الحاج مصطفى المؤذن والشيخ مصطفى الامام وجميع اخوان التل . سلام يتلوه الفيض من سطوع انواره ، ودعاء يعقبه الاجابة والبشارة من صفاء اسراره .

اما بعد فقد طالت مدة الفراق ، وهيجت الاشواق ، في قلب المشتاق ، وما لاح منكم ما يشفي العليل ، ويروي الغليل ، لا من كثير ولا من قليل ، فهلا علمتم ان تحرير الكتاب من جملة الآداب ، لما فيه من الاستجلاب ، للفيض والامداد ، وتجديد الرغبة الى الذكر المعتاد .

اخواني انصفوا مع حضرة مولاكم ، الذي لا غنى عنه في اخراكم واولاكم ، ولا تتركوا ذكر الذي بالفضل اعطاكم واولاكم ، لما ورد عنه تعالى ما مضمونه « من عاديته سلبت عنه ذكرى ، فوق في محارمي ، فحل عليه غضبي ، فاحرقته بالنار » . ومن احبته الهمة ذكرى ، فترك معصيتي واشتغل بطاعتي ، فقربته الي وادخلته في رضواني ونعيم جناني . الم يكفه شرفا وجمالة ما شهد به القرآن الكريم في آيات كريمة ، وصرح بطلب التكثير منه ، وحذر عن تركه بانواع التحذير ، فدل ذلك على انه احب الاعمال الصاعدة اليه ، واقنع الاشياء للعباد لنيل المراد .

الا يكفيكم في شرفه قوله تعالى « فاذكروني اذكركم » وفي التحذير ما
تتلونه مدى المدى « ومن يعرض عن ذكر ربه يسلكه عذابا صعبا » ؟

ثم اعلم ان الذكر القلبي مما لا معارض له ابدا من منكر ، ويشهد لذلك
قوله تعالى « واذكر ربك تضرعا وخفية » ، فتنهوا لأخراكم واستمعوا
لذكراكم ، وعودوا الى حضرة مولاكم اذ لا مفر منه الا اليه ، ولا خير الا
لديه ، ولا حكم الا في يديه ، ولا سر ولا نجوى الا مطلع عليه . واذكروا
ما قال سيدنا الصديق رضی الله عنه في خطبته اذ قال « الا من كان يعبد محمدا
فان محمدا قد مات ، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت » .

فالموفق حسبه ما قيل ، ولا يحتاج الى التطويل ، والله على ما نقوله
وكيل . والمسؤل من الجميع الدعاء عقب الأوراد ، وتبليغ السلام غني الى
عتبة الصحابي الجليل سيدنا قثم ، عليه الرضوان الاعم الاتم . والحمد لله
رب العالمين .

الرقعة الخامسة والعشرون

كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام من الله مقرون بالتوفيق ، ودعاء من هذا المسكين الغريق ، الى
الأخ في الله والمحب لوجه الله ، سمي الصديق ، ايده الله على جنود ابليس ،
واعانه من شر كل جليس تلبيس ، آمين .

اما بعد فقد ذكرتم داعيكم بارسال المكاتيب مرارا ، وشممنا من
كلماتكم نوعا من روح الوداد اعلانا واسرارا ، وكتبتم الينا بعض ما تعلقونه
الى حين اللقاء وهو ابرد على كبدي ، واعلق بخلدي ، فالامور مرهونة باوقاتها ،
والمقادير موكولة الى ساعاتها ، واسرار الفقراء لاتسعها طروس من الحروف ،
وما من مخفياتهم الا وهو على الملاقة والمشافهة موقوف .

وارجو من جنابكم التذكر بصالح الدعوات في بعض الاوقات، لاستقامتى
على سنة اشرف المخلوقات وخلاصة الموجودات ، عليه وعلى آله وصحبه افضل
الصلوات وأكمل التحيات ، فان اتباعه هو السعادة الكبرى ، والدولة السرمدية
العظمى ، وما سواه لا يعد شيئا عند ذوى الهمم العلية . والسلام عليكم ختام
الكلام .

الرقعة السادسة والعشرون

كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب
لا اذن له باداء فريضة الحج ، وذلك سنة ١٢٣٩ ، يوصيه فيها بما يلزمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فاوصيكم
بتقوى الله وطاعته ، وترك ايذاء الناس ولا سيما في الحرمين الشريفين ، ولا
تغيب احداً وان اغتابوك ، ولا تاخذ من احد شيئا من حطام الدنيا الا ان يحكم
باخذه الشرع فخذه واصرفه في سبيل البر ، ولا تتفكه بصرفه في الشهوات
واخوانك المؤمنون جاعة عالة ، ولا تكذب ولا تحقر ولا تحتقر احدا ، ولا تعتقد
فسك فوق احد ، وابذل جهدك في العبادة القلبية والبدنية ، واحسب فسك
انك ما عملت خيرا ابدا اذ النية روح العبادة ، ولا نية الا باخلاص ، ولا اخلاص
لاكبر منك فضلا عنك ، وانا والله لا اعتقد اني عملت خيرا منذ ولدتني
امي ، وانت تعتقدي خيرا منك . فان لم تجدك مفلسا عن كل خير
فهو غاية الجهل ، وان وجدتك مفلسا فلا تقنط من رحمة الله تعالى ، فان
فضل البارئ خير للعبد من ان يكون له عمل الثقلين « قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون » . قال ابن عباس رضى الله عنه
« اى يكسبون » . ولا تجعل الطمع في فضل الله تعالى سببا لترك العبادات
كمن لعب بعقولهم الشيطان ، وداوم على ذكر القلب والمراقبة ولا تفر عنهما

ولو في المشي ، وتمسك بحول الله تعالى وقوته في كل أمر ، واستمسك بروحانية السادات الكبار قدس الله تعالى اسرارهم ، وأكرم حملة العلم وحفظه القرآن واشتغل بقراءة القرآن بحسب التيسير ، واشتغل بعلم الفقه والحديث اكثر من غيرهما ، ولا يصرفكم الحضور القلبي عن ذلك فانه علامة على ضيق المشرب وقصر الباع ، وعليك بالمداومة على صلوات النافلة من التهجد والاشراق والضحي والاوابين ودوام الوضوء وقلة الهجوع وقول « سبحان الله ويحمده عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته » ثلاث مرات .

ولا تدخل في امور اهل الحكم من الامراء ولو طلبوا ذلك منك ، وادع بالصلاح والاصلاح لامام المسلمين ، واطلب من الله تعالى ان ينصر الاسلام على اعداء الدين ، وعليك بترك الوجود وبذل المجهود والقناعة بالموجود والتمسك التام بسنن صاحب المقام المحمود ، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه ابد الآبدين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة السابعة والعشرون

كتبها الى مولانا الحاج عبدالؤمن البخارى في بلد الله الحرام

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام على الاخ في الله والمحب لوجه الله الحاج عبد المؤمن ، جعله الله له وصرفه عما سواه آمين .

وبعد فقد وصلت الينا الوكتكم الكريمة في اعز وقت وابرک ساعة حاكية عن صحة ذاتكم الشريفة ، مخبرة عن استقامة طبيعتكم المثيفة ، فسررتنا غاية السرور ، واورثتنا البهجة والحبور ، والمرجو من اخلاقكم الحميدة ، وطوبيتكم الشريفة السعيدة ان لا تسوا هذا المسكين من الدعاء بحسن الخاتمة وتوفيق الاستقامة في اتباع السنة السنية الفراء ، والموت على الملة الحنيفية البيضاء ،

أدام الله صلاحكم وسدادكم ودمر اعدائكم وحبادكم ، بجاء النبي الاكرم
صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم .

ثم وصيتي ان تبلغوا سلام هذا المسكين اللاشيء الى روحانية ساداتنا
الائمة النقشبندية قدس الله اسرارهم السنية ، بعد الرجوع الى بلاد ما وراء
النهر حيث اتفق لكم زيارة مشاهدهم العلية . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثامنة والعشرون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلى زاده في كوسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته . طالعنا مكتوبكم ، وعرفنا على
مقتضى فهمنا مطلوبكم ، وما تعرضنا لجواب شبهكم لأمر : احدها نحن
متفقون معكم في بعض ما كتبتم من الشبه . وثانيها جنابكم عن احوال الفقراء
بعيد بمراحل فلا ينجلى لكم الامر بالمكاتبة . وهذا لا شبهة فيه عندي ،
فلاشتغال بالكتابة اشتغال بما لايعني ومن سعادة المرء تركه . وثالثها سمعت
من سفيركم انكم عازمون على الملاقاة ، فاخرنا الامر الى وقته ، والباقي لا
جعلنا الله تعالى واياكم ممن فتح الله ابصارهم واعى بصائرهم حتى توغلوا
في تنقيص الناس ، وغفلوا عن عيوبهم واستقصوا ذنوب اخوانهم عدا ،
وما تنبهوا لذنوبهم اخذوا وردا . ولئن شرفتمونا بالمجيء هنا ، ولكن
بشرط حسن النية ، لكان خيرا . ختم الله تعالى لنا ولكم بالخير آمين .

الرقعة التاسعة والعشرون

كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مریده محمد نجيب افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الكتيب ، خالد الغريب ، الى مخلصه النجيب ، وجيبه

اللييب ، سلام يفوق طيبا على المسك الازفر ، ويزرى شذاه بالنذ والعنبر .
وبعد فقد ورد مكتوبكم المحتوي على فنون التادب والخلوص ، والمنطوى
على ود راسخ كانه ببيان مرصوص ، فاستجلب حسن الالتفات اليكم ،
واستوجب مزيد الرأفة والنظر عليكم . فعليكم بدوام الخلوص والاستقامة
فانهما من احسن البضاعات ليوم القيامة . واياكم والغفلة عن الاستغفار من
الذنوب بالتضرع والندامة ، ولا تغفروا بالدنيا الدنية المكارة ، فانها من حباله
الشیطان الملعون والنفس الامارة ، ولا قدر بها في نظر اهل الدين لانهم يرون
حقيقتها بعين اليقين ، فقد روى البخاري رحمه الله تعالى في صحيحه عن ابن
عمر رضی الله عنهما انه قال « اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم منكبي ،
فقال : كن كأنك في الدنيا غريب أو عابر سبيل » انتهى . وحسبنا الله ونعم
الوكيل .

الرقعة الثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضي بالبصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

اخض بالسلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب الحسيب
النسيب والأديب الأريب ، المحب في الله والمعتقد لوجه الله ، فرع الشجرة
المباركة الحيدرية السيد عبدالقادر افندي لازال مترقيا في درج خلوص
الفقراء ومتريبا في حجر عناية الاولياء .

وبعد ، فقد وصلت الوكتكم الكريمة ، مخبرة عن صحة ذاتكم السليمة،
وحاكية عن اضحلال الفرقة الوهاية ، ومبشرة عن بعض اخبار وصولنا الى
العتبة العلية ، مع بعض دواعي الاخلاص ، وعلائم الاختصاص ، جزاكم الله
في الدارين خير الجزاء ، وحشركم في زمرة خلص عباده الاصفياء ، بحرمة
خاتم الانبياء وآله وصحبه الأزكياء . وشكوتم من طول انقطاع اخبارنا وعدم
جواب بعض مكاتيب كنتم ارسلتموها مع عريضة الحاج . اول ما وصل ذلك

المكتوب • وثانياً انتقلنا من مدينة السلام بغداد بإشارة من سادة الطريقة وأساطين الكشف والحقيقة ، الى طرف كردستان لمجرد زيارة الوالدة الماجدة، وانتقل معنا كثير من احبة بغداد منهم اخوكم مريدنا المخلص الملا عبيدالله افندي • لكن بعد ما وصلنا الى قريتنا وبلغنا ان والي كردستان عازم على ان يبعث في طلبنا قاضي السليمانية مع بعض اشخاص معتبرين ، معتذرا عما سلف منه ومن والده في حق الفقراء ، ارتحلنا حالا الى ارض (اورامان) من مضافات (سنه) ، ومن هنا امرنا الملا عبيدالله افندي بذهابه الى (ماوران) لصلة الرحم وزيارة الاقارب والايوان • وبعد مضي مدة الحر نعود ان شاء الله الرحمن الى مدينة السلام • وفي ضمن ما كتبت الاعتذار عن تقصير اخي الملا عبيدالله افندي في قلة المكاتبة مع جنابكم ، والعذر عند كرام الناس مقبول •

هذا ، وقد تعتري احيانا بعض الاحوال الباطنية تمنع الفقراء عن الآداب الرسمية ، وتشغلهم عن جميع الامور الدنيوية • فان اتفق على الندرة عدم الجواب والتعويق في الخطاب ، فليس لعدم الالتفات الى جنابكم او قلة الاحتفال بحسن خطابكم • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة العادية والثلاثون

كتبها الى الشيخ عبدالله الفردي خليفته في القدس الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الفقير خالد العثماني الجافي الكردي ، الى حبيبه الشيخ عبدالله الفردي ، سلام يعطر القدس بابتسامه الوردية • اما بعد ، فقد تكرر منكم تذكارة هذا العبد المسكين للاستشارة لافراد بعض المريدين عن الحلقة العامة وتخصيصهم بصحبة خاصة ، وتوجه على حدة • كل ما فيه صلاح احد من المسلمين ، فلا بأس به • لكن الملتسين لهذا الامر لو رضوا بالجلوس مع

اخوانهم الفقراء لكان أقرب لهم الى التواضع ، وأبعد لهم من المراء واكثر لهم فيضا ، وأوفق لاتباع السنة السنية الغراء ، وأحسن لاصلاح قلوبهم ، وأقمع لطور الجاهلية الجهلاء .

وما كتبتم في صدد خادمنا الملا احمد الخطيب وعدم قيده ، فهو معذور فيه مع علمي بكثرة مكروه وكيده ، كما تطلع عليه من مكتبه الذي بالغ في اغراب اسلوبه .

واوصيك ببذل المجهود ، والرضا بالموجود ، والوفاء بالعهود ، ودوام الاقبال على المهيمن المعبود . ولا تغفل عن الشكر على نعمة الاسلام ، وتيسير السكنى في ذلك المقام ، وعن الدعاء لسلطان الاسلام ، ولهذا الاشياء المستهام ، للتوفيق التام وحسن الختام .

الرقعة الثانية والثلاثون

كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيرواتي

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الأقل من كل قليل ، الى خادم بابه ، وقدوة اجابه الشيخ اسماعيل ، عصمه الله مما وصمه ، وصانه عما شانه ، آمين .

اما بعد فقد قال كثير من نجوم الاهتداء ومصايح الاقتداء ، بأن الكفران هو نسيان المنعم بسبب الاشتغال بنعمته . وصرح محققو طريقتنا بان رابطة من لم يفن عن وجوده لا يورث الفناء للسالك ، بل قد تورطه في المهالك . واتم ماكان المأمول منكم ان تقطعوا عنا السلام والكلام ، بل كمال المروءة والوفاء كان مقتضيا ان تواجهونا احيانا بانفسكم ، والا فتراجعونا في النقيز والقطمير ، وتذكرونا دائما بالتحريم مع السفير . ومن خدامنا من هو أبعد شقة منكم ، وأقدم صحبة وأكثر خدمة ، لا يتحرك بدون اشاراتنا . ولا تقس هذه الطريقة بخزعبلات متمشيخي العصر ، وترهات ارباب الخداع والمكر . فالشيخ المحقق

واسطة بين المرید وربہ ، والاعراض عنه اعراض عنه . فلا تطمؤوا رابطة
صورتكم لأحد ، ولو ظهرت له فانه من تلبیس ابلیس . ولا تستخفوا احدا
منهم الا بأمری ، فضلا عن مزاحمتهم لخلفاء الاطراف من نحو (ارزنجان) و
(بدلیس) ولئن تمادیتم فی هذا التغافل الذي تستعملونه ، لنعرضنّ عنكم
بالكلية ، وخرط القتاد دونه . ومن انذر فقد اعذر . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثالثة والثلاثون

كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتي الحنفية ببغداد (1)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بازكى التسليمات ، وابهى التكريمات ، جناب قدوة العلماء
الراسخين ، واسرة الكرماء الماجدين ، سلالة النجباء ، وتبيجة السعداء ، الكريم
ابن الكريم ، مولانا محمد الاسعد ، لازال نائلا مآرب الدنيا والآخرة ،
ومشرفا في الدارين بالخلع الفاخرة .

وبعد ، فقد وصلت الينا الوكتكم الدالة على كمال الوداد ، وغاية التلطف
والاتحاد ، وحاوية على وفور الشوق الى الاحبة المهجورين ، من شرف لقاءكم ،

(1) هو عميد الاسرة الحيدرية . كان له في العلوم العقلية والنقلية الباع
الطويل ، وكان من كبار اخصاء مولانا خالد واقرب المنتمين اليه ، وكان
عنده بمنزلة اكابر الخلفاء . اخذ الطريقة النقشبندية منه وحضر جل
دروسه العلمية . قال حفيده السيد ابراهيم فصيح في كتابه (المجد التالد)
ما حاصله ان مولانا خالد قدس سره كان يعامله معاملة الامثال والاقربان ،
وما زال هذا خاضعا لاوامره مستفيضا منه باللسان والجنان ، حتى انه
مع كونه شيخ علماء العراق ومفتي بغداد واستاذ الوزير العلامة داود باشا
قال « لو امرني حضرة مولانا خالد بوضع قصعة فيها لبن على رأسي
وامشي بها في اسواق بغداد ، لفعلت ذلك امتثالا لامره » .

والعز والاحترام ، سيدي صبغة الله افندي زاده عبدالقادر افندي النبيل
الهمام ، القاضي بمحروسة قبة الاسلام ، لازال مؤيدا من الواهب المنعم ،
بمزيد الانعام والتوفيق والاحتشام ، بحرمة سيد الأنام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلوة والسلام •

وكتبتم في القائمة الاخيرة ان الحاج حسن انتهت امتعته الا الهدية
المرسولة الى الحضرة العلية ، وتوقف حتى تأتية العرائض من هذا الفقير ثانيا
الى تلك السدة السنية • استغربنا منه هذا الامر ، فان الفقير لا يكون معدودا
من زمرة الفقراء حتى لا تكون جميع مرادات المحبوب مرادا له ، وتبين عند
اهله بالكشف الصحيح ان لا مؤثر في الوجود الا هو ، فينبغي ان يلاحظ
السالك في كل حادثة نزلت انها منه تعالى شأنه •

واذا رأى كل حادثة منه تقدر شأنه ، لا يجوز له ان يكون بصدد تغيير
الحوادث ، مثلا اذا اخذ منه المكاتيب لا يتوقف حتى يأتيه المكتوب مرة ثانية
بل يذهب بلا مكتوب • وكذلك لو انتهت الهدية بالقرض •

ولا يتخيل في قلبه كيف يكون وفودي على تلك الحضرة العلية بلا
مكاتيب ولا هدية ، لانه تعالى اذا اخذها هو فما مراده الا الرواح صفر اليدين
لحكم بالغة ما كلفنا بادراكها ، وان اراد بتوقفه ثمة ان يخبر شيخه حتى ينظر
كيف يأمره رعاية لادب الارادة كما هو ظاهر حاله ، فشيخه امره بهذا المضمون
قبل هذا •

والآن ايضا أمره به ، فلا يتوقف في موضع بعد اليوم لغرض من الاغراض
وكل ما يجري عليه يحكيه في الحضرة العلية ، ولا ينزعج لشيء وان ما وصل
الا بسائر عورته •

ثم بشرتم فيها داعيكم ببعض الاخبار السارة من جهة الحرمين الشريفين ،
وغلبة عساكر الاسلام وانتظام امرهم ، وذلة الفرقة المخذولة الوهاية وقربهم

الى الدمار والبوار ، ووقوفهم على شفا جرف هار . بشركم الله بالجنة مكافأة
لتلك البشرية ، وايدكم لرضوانه ويسر لكم العسرى . آمين . واخونا
(محمود صاحب) يخلصكم بمزيد التوقير والتسليم ، واهداء التحية والتكريم .

الرقعة السابعة والثلاثون

كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر الهندى الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب، الى حبيبه الأديب الأريب، وصفيّه الوفي الحبيب،
منظورى القديم ، وحبيبي الكريم ، قاضي (البصرة) الفيحاء ، قبة الاسلام ،
ودهليز بيت الله الحرام ، عبدالقادر افندي ، لازال مؤيدا بالتأييد النقشبندي .

اما بعد ، فقد ورد مكتوبكم المشعر بصحة ذاتكم ، المشحون بتعداد
نعمكم واحسانكم ، بالنسبة الى هذا الفقير واتباعه ، ونزال الفيحاء السابلة
لطرف الهند ومكة من اشياعه . على ان ذلك الجناب لدينا بالمعروف موصوف،
وبكثرة الايادي على احبابه معروف . فقد أبديتم شيئا لاجحة الى
ابدائه ، واطببتم في ما اظهاره ليس اولى من اخفائه ، ثم اقدمتم
لفرط خلوص بالكم ولغاية منزلتكم عندي ودلالكم ، على شيء لم
يتجرأ عليه احد وهو العفو عن اخيكم خادمي القديم عبيدالله من غير
اطلاع لكم على وجه تكديره ، ولا اخبركم بما جناه ، فسامحته تطيبا
لك ، فطب نفسا بذلك ، فقد صرت سببا لنجاته عن كثير من المهالك ،
وهذا قضاء لبعض ما لك علي من الاحسان ، وسنقضي سائر ان شاء الرحمن،
في ما سيأتي من الزمان .

وما قرع سمعكم من طرفه بأن بعض اخوانه افتروا عليه عندي بأشياء
كدرت خاطرى عليه ، فليس له اصل اصلا ، وان قدر الله الاجتماع بيننا

لأفصله لك فصلا فصلا . لكن هو من دنو همته يذكر في سبب تكدر قلبي
عليه خلاف الواقع، وانا من فتوتى استر على عيوبه وعوارده، فيقول من لادراية
له ما بال فلان يكدر خاطر عبيدالله وهو بطاته وحقية اسراره . وبالجملة
فانى سامحته بشرط ان لا يعود لما يعمله ويكتمه ، ويتعلم تمام المادة الرسمية ،
ولا ينسى ما يتعلمه . واسلم على اجابى عموما وعلى حريري زمانه (عثمان
بن سند الوائلى) خصوصا ، ولا تقوت ان شاء الله صلته عندى ، وكان تأخيرها
ليس منى . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثلاثون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري المشار اليه بالرقعة الانفة الذكر

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المهجور ، الى السيد الذي كلما جفوته خاطبني بلسان
شكور ، ومهما آذيته قابلني بقلب صبور . سلام يتعطر بنسيم قبوله الصبا
والدبور .

اما بعد فقد ورد من ذلك النديم القديم ، ما ابدعه في متن مكتوبه ،
فقضيت في مطالعته العجب من بدايع اسلوبه . فيا له من كتاب حوى ذكر
الحبيب واحتراق الزائر المشتاق بمجنه ، وهيج البلبل بتذكار منزلته وماوالاه
من طولوه واوديته وامنه ، فقد فاق نظمه بنات النعش وثره الثريا ، وابنت
تغزلاته ما قيل في سالف الزمان في (بثينة) و (ريتا) :

فلو قبل بكها بكيت صبا
بسعدى شغيت النفس قبل التندم

ولكن بكت قبلى فهيج لي البكا
بكها فقلت الفضل للمتقدم

و لولا مزيد اشتغال البال بمتاعب الحط والترحال، وبكثرة القيل والقال،
ووفرة تردد الزوار ، الى ان ضاقت بنا الدار ، لاتخذت مع اليراع ضراما ،
وفصلت ما اكتبني رقيمكم شوقا وهياما ، فاكتفيت بهذا القدر وجملت السلام
ختاما .

الرقعة التاسعة والثلاثون

كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد الله والصلوة والسلام على اشرف رسل الله ، اني اخص
بالدعوات المرجوة الاستجابة في الاوقات المعلومه المستطابه ، جناب العالم
النحرير والعلم الشهير ، جامع شرفي الحسب والنسب ، وحائز خصلتي الفضل
والادب ، محب الفقراء الاكرم الأفخم ، سيدي الحاج محمد اسعد افندي
مفتي بغداد الافخم ، جعله الله منظورا بعين عناية الأولياء ، و رزقه مزيد
الاعتقاد في السادة الاصفياء .

وبعد فالبادي لتحرير رقعة المودة والخلوص ، هو شكر احسان ودادكم
الذي كأنه البنيان المرصوص ، ثم اخباركم بان هذا المسكين وصل مع كافة
الأحباب الى شهرزور .

وبعد ما سمعنا ان محمود باشا حاكم بابان يريد ان يرسل الينا قاضي
السليمانية مع اشخاص آخر معتبرين ، يدعونا الى البلد لاستمالة قلوبنا
والاعتذار عما سلف منهم في حق الفقير ، اتقلنا من قريتنا الى (اورامان)
من مضافات (سنة) ، ثم بلغنا انه فسخ عزيمته حيث منعه بعض من لا يخفى
عليكم من علماء السليمانية ، فاسترحنا بحمد الله تعالى عن تكليف مدافعة
مأمولهم ، وتجشم معاورة رسولهم ، فالآن نحن مشغولون مع جماعة من

الفقراء بأمر الفقر والفاقة متحفون لكم صالح الدعوات بقدر الطاقة ، والمرجو منكم تذكّار هذا المسكين احيانا بدعاء توفيق اتباع السنة السنية ، وان لا تقطعوا اخباركم عنا الى حين اللقاء . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، ما جرى للفلك حر كاته .

الرقعة الاربعون

كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تفوح منه فوائح تستطاب ، ودعاء ينال به الفوز والفلاح في المبدء والمآب ، وغالب الظن ان شاء الله تعالى بظهر الغيب مستجاب .

من العبد المسكين ، والفقير المستكين ، خالد ، الى حضرة الوالي الراقي مراقى المجد والمعالي ، المشهود له بالسؤدد والهمم العوالي ، والانعام المتوالي ، التحرير العلم ، صاحب السيف والقلم ، ايده الله لحماية الانام ، ومن عليه بحسن البداية والختام .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم الصادر عن مصدر الولاية والصدارة ، الوارد من مورد الأيالة والوزارة ، الى فقير ان حضر لا يلتفت اليه بالفحص والسؤال ، واذا غاب لا يخطر من قلة خطره بالبال ، مصحوب قرة العين ، منظور سادة الطريق النقشبندي ، اعنى ولدنا الاعز حيدري زاده السيد صبغة الله افندي ، فاستحسننا هذا الصنيع الناشئ من ذلك القدر الرفيع والمقام المنيع ، مع هذا العبد الوضيع ، وكيف لا تستحسن المبادرة بالتواضع من الوزراء والملوك ، ولاسيما بالنسبة الى الفقير الصلوك ، ولعمري ان التفقد عن احوال مثلى من امثالكم لحرى بالاستغراب ، وخطور هذا المسكين الخامل بيالكم مع الارتداء برداء الوزارة لشيء عجاب ، رفعكم الله بهذا التواضع

وصانكم عن التكبر ، ووقاكم بفضله يوما فيوما في مراقى التمكن والتصدر،
فالتواضع من اولى الامر شرف وزين ، والتكبر حفظتم عنه سرف وشين .

ثم لا يخفى على الجناب العالي ان صلاح الملوك والوزراء حلاكم الله به
صلاح البرايا ، وفسادهم خلاكم الله عنه فساد جميع الرعايا . ولقد ورد الامر
بتعميم الدعاء . فلا جرم ان شيمة الفقراء الاعتناء التام بالدعاء للوزراء الكرام
وسائر المسلمين والاسلام ، ولو بلا تبليغ واعلام . فعلى مقدار صدق نيتكم
وتعلق همتكم برعاية الانام ، وحماية الأرامل والايتام ، لكم الانتظام في سلك
الدعاء العام ، ونخصكم انشاء الله المهيمن المنعم ، بعد هذه الايام ، امثالاً
لأمركم واداء لما لكم من الانعام . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته في
البدء والختام .

الرقعة الحادية والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده .

وبعد فمن العبد الذليل ذى خاطر الفاتر ، المخالف باطنه للظاهر ، الى
السيد السند مولانا عبدالقادر افندي الحيدري قاضي مدينة البصرة المحمية،
لازال بهمة سادة الطريقة في كنف حماية رب العزة محميا ، ومن جميع ما هو
اصح له في الدارين من حيث لا يحتسب مكفيا . وبعد فقد طالت مدة الفراق،
وعز بين الأحبة التلاق ، وقبلنا كنا نستانس بفقرات مكاتيبكم الفائقة ،
ونستنشق روائح ودادكم من عباراتكم الرائقة ، ونسلي بها ضرورة تحتم
البين الصورى ، وتتمثل بهذا البيت الفارسي :

چونكه گل رفت و گلستان شد خراب

بوی گلزار كه یابم از گلآب

منذ ازمة لم تأتنا من خطوطكم الا القليل ، وليس الظن بكم في معاملتكم هذه الا الجميل ، الا ان مكتوبكم الذي كتبتموه تهنة بقدم هذا المسكين المستهام الى برج الاولياء الكرام ، بغداد مدينة دار السلام ، كان عوضا عن كل مافات من كثرة ما نشرتم فيه من جواهر النظم والنثر ، وما طويتم من بدائع الطي والنشر ، فهو قام مقام الجمع وان كان فردا ، فله دركم ما الطف ما جمعتم فيه من البدائع وسردتموها سردا . ووالدتك الماجدة ، رؤوسكم بها سالمة ، انتقلت الى جوار ارحم الراحمين بوجه اغتبطها كثير من الناس من الخواص والعوام ، لما رأوا منها من الامارات المفصحة عن سلامة الايمان وحسن الختام . فالحمد لله اولاً وآخراً في البدء والختام . والسلام عليكم .

الرقعة الثانية والاربعون

كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي
ابن كاكى جلي خليفته في قصبة كوى سنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى حبيبه وسيده الوافي الملا عبدالله الجلي ،
صرف الله قلبه من زخارف الدنيا المكارة ، وصانه من تلبيسات النفس الامارة ،
آمين .

اثر ذا ان تفضلتم علينا بالسؤال ، فحمدا له تبارك وتعالى الفقير في ارفه
حال ، الا اني من كثرة البدع في حزن وملال . ولو علمت الاراضى المقدسة
هكذا لما هاجرت اليها ، مع ان من الاحباب الأماجد من يقول بسبب نزول هذا
المسكين فيها لم يبق من العشرة واحد . والآن لو وجدت مكانا يستريح فيه
القلب لقله الفساد ، لهاجرت اليه ان شاء الله تعالى ، ولو في اقصى البلاد .

ولا ارضى ان تتحرك لملاقة هذا المذنب الذي هو في لجة التقصير مفترق ،
وان كان القلب بنار فراقكم يحترق . فان بقائي في الشام بفرض الحياة غير

معلوم، لان استقرار البال مع قلة المتبعين للسنة الغراء شؤم ومذموم. وليكن معلوما لديكم انه ما بقى من اشراط الساعة الا الاشراط الكبيرة ، ويمكن ظهورها ايضا في مدة يسيرة .

وصلى الله وسلم على خاتم النبيين الذي بعثته من اشراط الساعة ، وعلى اله واصحابه الملبين بالسمع والطاعة ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثالثة والاربعون

كتبها الى خليفتين من خلفائه في بغداد
للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني
نقيب بغداد في طريقة اسلافه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد
فالمكتوب الذي وصل من خصوص المخلص العزيز ، الأصطفى من الابريز ،
السيد عبدالعزيز صاحب السجادة القادرية ، اعجبني مضمونه ان كان من
قريحته ولم يكن بتلقين احد منكم .

فآمر كما ان تكثرا اليه التوجه وان يشتغل اشتغالا مستمرا باسم الذات
والرابطة تارة وتارة ولو مدة قليلة. والفقير بالنفس اتوجه اليه من هنا ان شكر
هذه النعمة ان شاء الله تعالى ويظهر عليه الاثر. ثم اذا حصل له الفناء في الرابطة
او ظهرت له مع تاثيرها المعهود ، او التاثير المجدد بلا ظهور ، هو ادنى المراتب
لقوة التوجه ولو بعد يوم واحد ، ولا تستغربوا ذلك ، فان التاثير بالحقيقة
ليس الامن الرابطة ، فيتوجه الى (جاءت له الاستخارة) بنفى وجوده واثبات
صورة الرابطة على الوجه المعهود ⁽¹⁾ ، ثم الاستمداد من روحانية جده الغوث

(1) هكذا في الاصل ، وفي سياق الجمل ارتباكات لا تخفى .

الاعظم بأبي هو وامي ، وكل ما هو معتاد اسلافه الكرام من الأوراد ان كانت
قلبية فبها او لسانية فيلقنها من ياخذها منه بشرط مطابقة القلب للسان ، وهو
لا يترك الاشتغال بنفسه ليرتقى كثيرا .

وساكتب له السلسلة القادرية بسند الاولياء الكرام . وهذه معاملة ما
عاملتها احدا غيره ، ولا ارضى ان يعامل ، وانا اردت هذه لغيره وابي الله الا
ان تكون له . وستأتيه السلسلة وبعض آداب الطريقة العلية القادرية ، وكل
هذه المعاملات لسبب صدقه واعترافه بانه ليس اهلا لاعطاء اوراد الطريقة
لاحد ، وان زاد زادت والا فلا . من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها فلا
تقطعوا عني خبره ، بل هو مباشر تحرير اخباره بنفسه الى مع السعادة . واذا
علمت ان السيد لا يعد هذه المعاملة نعمة عظيمة ولا يستقيم عليها ولا يقوم
بحقها ولو مالا فلا تظهرها عليه . دعه يعمل ما يريد . انت اشارة من الغوث
الاعظم ان اعامل بعض من يرجع اليّ للطريقة من اولاده الكرام هذه المعاملة
وارادة ذلك ، وما وجدت اهلا من الموجودين . فان قام بها فله سعادة الدنيا
والآخرة ، والا فهو الأعمى . والسلام .

الرقعة الرابعة والاربعون

كتبها الى راغب افندي في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي ، الى مخلصه راغب افندي ،
سلام من قلب سليم ، ودعاء يرجي به الفوز بجنة النعيم . اما بعد فقد بلغني
مزيد التماسكم لتحرير اسطر من هذا المسكين اليكم فاسعفتكم .

وأمركم بالحوذر التام من الانهماك في طلب الدنيا الدنية ، فان من كلمات
السادة الصوفية ان المعرض عن الطريقة بعد الاقبال عليها يسقط عن عين الله
تعالى . حماكم الله من ذلك .

الرقعة الخامسة والأربعون

كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في (ديار بكر)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد المسكين
خالد الى احبائه المخلصين من سكان (آمد) • السلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

وبعد فقد تكرر منكم الاحاح والابرام ، وجاءت مكاتيبكم مرارا في
بغداد ، ثم وردت مرة اخرى في دمشق الشام ، لأن ارسل اليكم الشيخ احمد
الخطيب أو أحداً آخر ممن له تأثير نظر في الطريق ، فيستنقذ منكم المنقطع
والغريق • فما انا اتخبت لكم من له قدم راسخ في الترك والتجريد ، وتأثير
مجرب في رفع حجب المرید ، اعنى المجذوب المقبل على مولاه الباقي ، صاحبنا
القديم الشيخ المشهور (بالفراقى) • فهو ان استحقرتموه هيئة ولسانا ،
فستجدونه جليلا ان شاء الله تعالى تصرفا وجناناً • فعليكم بحسن اتباعه مادامت
الشريعة شعاره ، والطريقة دثاره • واوصيكم واياه بكثرة الذكر ودوام الالتجاء
الى الله تعالى ، والاعراض عن زخارف الدنيا الفانية ، ووفور الرغبة في الآخرة
الباقية ، وذكر الموت ووحشة القبور والاستعداد التام ليوم الحساب
والنشور ، والتمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن البدع الردية ، وبالبدعاء
لنصرة الاسلام وخذلان اعداء الدين والمرتدين اللثام ، والتضرع الى المولى
الكریم المنعم ، ليحسن خاتمة هذا المذنب المستهام ، ويوفقه لاتباع سيد الانام
عليه وعلى آله وصحبه الكرام ، في كل طرفة الف صلوة وسلام • والسلام في
البدء والختام •

الرقعة السادسة والاربعون

كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجدي الدهلوي في الهند

بسم الله الرحمن الرحيم

ايد الله شيخ الاسلام والمسلمين ، وايد بطول بقائه الشريعة والدين ، اعني الامام الهمام ذا العلم العزيز والعمل العزيز ، سيدي وسندي محيي السنة السنية وقامع البدع الغير المرضية ، مولانا الشاه عبدالعزيز ، اطال الله ظلال فيضه على الانام ، وامد المؤمنين ببيان انفاسه الى يوم القيام .

وبعد ، فان تفضلوا على داعيكم المسكين بالفحص والسؤال عن حاله ، فلا يحرر من الم فراقكم شروح بلابل باله . فالرجو من حضرتكم العلية ان تطفثوا بتذكاره نيران كمدته وبلباله ، وان تمنوا عليه بخط منكم مزيلين همومه برقمه وارساله ، فان هذا المسكين لايقاس على سائر الرعاة المهجورين ، اذ من طول مسافة البعاد ، وكثرة تخلل الاودية والفيافي والبلاد ، لايمكن له الكتابة الا مرة من السنين ، وتستحيل معرفة احوالكم عليه وامتناع اللقاء امر مستبين . ما احسن قول من قال واجاد في المقال :

كيف الوصول الى الحبيب و دونه
قلل الجبال ، ودونهن حتوف

فالمأمول من جنابكم ومن جناب اخويكم الفاضلين الكاملين العالمين العاملين سيدي مولانا عبدالقادر وسيدي مولانا رفيع الدين ، تقح الله بوجودكم ووجودهما المسلمين ، وقمع بكم آثار المبتدعة والملحددين بحرمة سيد المرسلين عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ابد الآبدين ، ان تذكروا داعيكم احيانا بادعتكم المستجابة في اوقاتكم المستطابة ، وتكرموا الفقير المحتاج اليكم كل مرة بكتاب ، وتنعموا عليه بكلام وخطاب ، وتشفعوا له لدى حضرة سيدي وسندي وقدوتي وقبلتي ومعتمدي وذخري ليومي وغدي،

شيخ الطريقة ومحبي الحقيقة شيخي وامامي قدسنا الله بسره السامي ، فلكل من خدامه امكان التردد اليه وتيسير الفوز والفيض لديه ، سوى هذا المسكين فانه حسا من هذه الدولة محروم وبميسم الفراق الدنيوي موسوم ، فقد طال الكلام وجل ، وخير الكلام ما قل ودل . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .
واسلم على اخي المولوي اسماعيل واوصيه بالدعاء ، وارجو ان تجددوا لنا اجازة كتب والدكم طاب ثراه خصوصا شرحه على حزب البحر بجميع مافيه وبيان ان الرطب والعنب والحجب من الجمادي ام لا ، وحينئذ فما الفرق بين الجماديات والحيوانات ؟ جزاكم الله خيرا .

الرقعة السابعة والاربعون

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن من علينا بازاله من المعصرات ماء ثجاجا ، ومرج البحرين يلتقيان ، كان هذا عذبا فراثا وهذا ملحا اجاجا . وصلوة وسلاما على سيدنا محمد عين سماحته ومعدن ملاحته الذي جعله قمرا منيرا وسراجا وهاجا ، وعلى آله واصحابه الذين لم يزالوا يدخلون الناس في دين الله افواجا .

اما بعد فلما كان حقا على الامراء العادليين والعلماء العاملين ، ان يراعوا حال الفقراء حق الرعاية ، ويعنوا بشأن العلماء جل العناية ، وتوافرت الآيات المنزلة في الحث على الصدقات والاحسان ، وتواترت الاحاديث المعولة في الترغيب على الانعام احتسابا لله الملك المنان ، وكان اهل العلم احق مسعف في الناس كما نطقت به الاخبار الدائرة على اللسن ، واثمن من كان على الولاية رعايتهم كما سمعت الآذان وشهدته الاعين ، وكان حبيينا الفاضل السيد اسماعيل البرزنجي والشيخ احمد الاربيلي ووالده منهم ، رأينا ان نساعدهم

كما ساعدنا قاطبة السادات والعلماء برشحة من داماء نوالنا اسوة ببقية
الاصحاب ، فانعمنا عليهم بما هو مشروح في القائمة المرسولة اليكما طي هذا
الكتاب ، وهي من اخلص اموالنا ، سلما عليهم وسلامها كل سنة اليهم على
ممر الدهور والسنين ، لينفقوها على نفهم وفي مصالحهم ويكونوا بذلك
للدولة العلية من الداعين ، وفي استدعاء ارتقاء السدة السنية من الخالدين .
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والاربعون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى .

من المسكين المستهام الى خله الوفي قاضي قبة الاسلام ، لازال موقفا
لاتباع سنة سيد الانام عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلاة والسلام ، غير
ملتفت في نشر الاحكام الى جمع الحطام .

وبعد فلما طال امد الفراق وعز الاجتلاء والتلاق ، وهيجتنا لواعج
الاشواق والاشتياق ، بادرنا بتحرير رقعة المودة والوفاء ونخبركم بانا تشرفنا
بزيارة ائمة الزوراء ، فالأمول منكم ثبات القدم على اخلاص الفقراء ، وعلنا
نسمع عنكم من ترك العشر وحسن القضاء . وثانيا لما تواتر عندنا حسن سيرة
بعض احبة الطريقة العلية والميل منهم الى ارسال واحد من اهل التصرف
المجربين من اصحابنا ، ارسلنا اليكم حامل هذه الورقة الشيخ اسماعيل وهو
رجل يعتمد عليه في الارشاد ، وارجو من الله تعالى ان يجعله سببا للهداية
والسداد ، وفي نفس الامر على فضل الله وتوفيقه يعتمد ومنه يستمد . وان
الناس ولو كانوا من اجلة الاولياء ليسوا سوى آلة ، فعليكم بحسن الامداد

ظاهرا وباطنا ، ولا فطيل الرسالة • ونسلم على أخينا الارشد الاسد الشيخ
عثمان بن سند كان الله له عوضا عن كل شيء ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي الى محبه ومخلصه القديم عبيدالله
افندي الكردي الحيدري بصره الله تعالى بقصوره ، وحماه من الاجتراء على
السادة الاولياء بغروره مع شدة وهنه وقتوره آمين •

اما بعد فالامر الذي استشرتني فيه بالتحريز ، ليس لك فيه دخل بالنكير
والقطمير ، ولقد كنت تعلم ان الطريقة النقشبندية اسست قواعدها على دعائم
الشرعة التي ليها كنهارها ، ومبناها على ان لا يتغير شيء منها لمن يريد الاهتداء
بمنارها ، ودخول الطريقة لا يبارك فيه ولا يحمد غبه ان لم يراع فيه قواعدها
وآدابها ، ومن اهم الآداب ان لا يختار الطالب شيئا لنفسه ، وقد سمعت مني
اقوال السادة الكرام في حق طالب اراد تغير شغله بتعريض والمأم ، وانت بعد
ما قدر لك ما قدر لا ينبغي لك الا بذل الجهد في ارضاء السادة وتوقيرهم ، بل
خفض الجناح لصغير منتسبهم فضلا عن كبيرهم ، ولا تكن بصدد ارضاء احد
يهدم اساسهم ، ولا تطلب ذل الطريقة لاجل الاتصال بكبراء الدنيا واستيناسهم ،
وبالنسبة في حسن التأدب معها ومع اهلها ، فلا ينفك شيء من مناصب الدنيا
من حزنها وسهولها ، بل لو لم تمثل امري ترى الضرر في دنياك ايضا ، فحين
زلة القدم تندم ولا ينفك الندم ، ولو كنت عندي لسمعت مني في هذا الباب
ما قضيت منه العجب ، واعترفت منك باساءة الفعل وترك الادب ، نعوذ بالله
تعالى في كل قول وفعل •

واسلم على حبيبي الملا صبغة الله اسعد افندي زاده رقيه الله ورباه
وزاده. والحاصل انك ان اردت ارضائي فكن سببا لاخلاص الناس على مقتضى
القاعدة واعترف عند كل احد بانك ضيقت نفسك وتركت قاعدة السادة العلية
في مباديك واواسطك ونهايتك ، والله لو علمت ما اعلم لبكيت دما . صرفك
الله تعالى الى ما هو الاهم وبصرك بأن السم في الدسم . وطالع مكتوبي المرسل
الى عبدالغفور وصاحبيه الملا محمد الجديد وموسى الجبوري ففيه بقية من
هذا الباب . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

متع الله تعالى جناب الاخ الارشد ، والخليل الامجد الانجد ، منبع
الحياء والأدب ، كريم الحسب والنسب ، عبيدالله افندي ، لازال متمسكا
بالعروة الوثقى ومتوجها الى مولاه وهو خير وابقى .

وبعد فقد هيج قراءة رقيمتكم الكريمة غرامي ، وازداد بتذكار مدينة
السلام هيامي ، واكثرتم فيه من تقييح هاتيك البلاد ، والترغيب الى سكنى
مدينة السلام بغداد ، حيت عن طوارق الفتن والفساد .

حسن هذا الامر لاشك فيه لدى اولي الالباب ، وليس استحسانه
منحصرا عن رأي ذلك الجناب . وكيف لاتترجح بغداد على بلاد الاكراد
حتى عند ارباب الجنون ، ولكن مايقضي فسوف يكون ، وان الامور باوقاتها
مرهونة والتقدير عن التغير مصون ، والصبر على المصائب من شأن الفقراء ،
فانا لله وانا اليه راجعون .

ثم اصبتم في طرد زين الدين . فله دركم ، ولكن اوصيكم بالحلم

والمسامحة والاعراض عن سفاسف الجهال ، والاقتصار عن القيل والقال ،
والاكتار من السكوت ومطالعة الجمال ، والمواظبة على الشغل والاشتغال ،
والمن على هذا المسكين بدعاء حسن الختام ، والتضرع والانكسار على الدوام،
والالتفات لنحو داعيكم في اليقظة والمنام . واسلم على قرة عيني صبغة الله
افندي اطال الله بقاءه ، وباديت جناب العالم الفاضل اخي عبدالله افندي
بالمكتوب المستقل بخلاف ما مضى ، وجزنا عن جرايم ابراهيم آغا واهل بيته
وفرجو منكم الاستقامة ، واعجبني نظمكم الشجرة المباركة النقشبندية سوى
مدح الفقير . والسلام عليكم ، وامر الطريقة في الترقى ، والترقى كالمتمنزل
هنا . والسلام .

الرقعة الحادية والخمسون

كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . اسأل الله
الكريم المنعم حسن الختام وثبات الاقدام في المعاملة مع مجانيين محبة جماله ،
والوالهين في مهامه طلب وصاله ، ولأخي في الله والمحب لوجه الله سيدي
الملا عبيدالله . واسلم انا واهلي على الشقيقة الشفيقة والدة عبدالحكيم ، عاملهما
الله بلطفه العيم ، انه هو الجواد الكريم . ثم انها مأمورة مني ومن اهلي
ان تعزي زوجة المرحوم حسن افندي وبنته نيابة عنا مع المبالغة في تسكين
خاطرهما من جانبنا ، والسعي الحثيث في افهامهما بان هذا المسكين لا اظرفهما
بعد اليوم بالمعين التي كنت اظرفهما بها سابقا ان شاء الله الرحمن .

ثم اخبركم بان انكار اهل السليمانية تبدل باخلاص ما رأينا مثله في بقعة
من بقاع الارض ، كما تسمعون نبذة منه من حامل الرقعة ، ولا تظنوا اني

اخلف الميعاد مع اجبة بغداد، واغتر باخلاص الاكراده ولكن من شاة الازدحام،
 يفوت منا كثير من المرام ، فما صار لنا افراز الاجباء بالمكتوب وبالسلام .
 وبعد الست من شوال ان شاء الله تؤذن بالارتحال لذلك الطرف ، ولو عمل
 ولي الامر ما عمل ، لكن وكتك لتسلم على جميع المخلصين ، الملام محمد
 الامام نحيه بالسلام ، واخبرنا بما اجتمعتم عليه . والسلام عليكم من ورحمة الله
 وبركاته .

الرقعة الثانية والخمسون

كتبها براءة لنمة السيد الشيخ معروف النودم ،

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده ، والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله
 وصحبه .

من العبد المسكين والفقير المستكين الى جناب سيد
 الفضل والادب ، الحائز لكرامتي الحسب والنسب ، سيدنا
 معروف سامحه بفضلته الكريم الرؤوف .

وبعد ، فقد بلغني ما وصيتم به الاخ الملا
 وامرتموه بتبليغه اليانا من حسن العبارات ، ولطائف
 ما القيتموه مع قررة عيني العالم الفاضل السيد اسماعيل .
 والاشتياق الى التلاق ، واظهار الأسف على ما صدر منكم
 سبيل الاتفاق ، بسعاية ارباب الاغراض واهل الشقاق ، و
 ما جرى به اليراع في رسالتكم المعهودة الناشئة عن تقليد
 الاطلاع ، المهيجة عند بعض عوام المريدين لفرط الوحشة
 الحاكمة على هذا المسكين بأمور تنبو عن استماعها الاس
 : حسين القاضي
 الاشارات ، ثم
 ن مكارم الاخلاق
 في حق الفقير على
 الاعتذار عن جميع
 الوشاة وعن عدم
 وشدة النزاع ،
 مع ، من استحلال

المحرم والكلمات الدالة على الكفر وداعية الاستيلاء على البقاع ، وغير ذلك مما لا يليق بشأن الاوغاد والرعاع ، وتفصيله لا يخفى على ذهنكم الوقاد ، وطبعكم النقاده . واني لبريء مما نسبتهم الي من فنون المثالب والفساد والافساده .

وامرتم السيد المذكور ان يستكتب مني الوكة تنطق ببراءة ذمتكم عن جميع ما صدر وغير ، وجرى به القلم بمقتضى القضاء والقدر ، لتصير مفتاحاً لابواب الائتلاف ، ومصباحاً لدياجير المراء والخلاف ، وبلغني من السفيرين المذكورين تصميمكم على الامساك فيما بعد عن امثال مامضى من النزاع والمفاخرة ، وملاقة مافات بطيب التحاب وحسن المعاشرة ، وتبديل المعارضة والمنافرة بالمفاكمة والمسامرة . فسررتي هذه الحكاية غاية المسرة ، وحمدت الله تعالى على هذه النعمة المرة بعد المرة . شكرا لمن بدل الشقاق بالاتفاق ، وهياً اسباب الوصال بعد طول الفراق . ادامنا الله تعالى على هذه النية ، واتم لنا بمنه هاتيك الامنية .

ثم الامر بارسال المكتوب ، امثلناه وهو احسن مطلوب ، وتزيد جوابه على ابلغ اسلوب . واما الابرء فهو يصدر مني ليلا ونهارا ، وافصحته به في المحافل جهارا ، كما قرع سمعكم مرارا . واما حب الالتئام وترك الخلاف فأمر يشناق اليه اهل الانصاف ، فكيف بمن يدعى له قدم في طريق التصوف ولو بالجذاف .

ولا يخفى عليكم ان السبب الاصلي لهذه الوحشة انما هو ترك التردد وتقليد اقاويل الناس . فان صح ما بلغني عنكم فعليكم بالاعراض عن الكلمات المؤدية الى الشك والوسواس ، فان احوال اهل الفقر وراء العقل والعلم لا يدرك بالقياس . وبعد اللتا والتي يضمن لك هذا المسكين ان ثبت قدمك وما طفى قلمك بعد اليوم ان ترى نتائج لا يحمل اكثرها السفير ، وتزيد على حوصلة التقرير والتحرير .

ومن بعد هذا ما تدق صفاته
وما كتبه احظى لدي واجمل

والسلام عليكم وعلى ولديكم السيد محمد والسيد كاكاه احمد ورحمة
الله وبركاته .

الزقة الثالثة والخمسون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي ازل على عبده الكتاب ، والشكر للمنعم الذي اذهب
عنا الحزن باطلاع احوال الاحباب . والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي
ما انكشف عن شمس محياه الحجاب ، الا وانشقت بنصول هيته الدور
وانكبت بحلول عظمته الانصاب ، وعلى اتباعه الذين لم يكن لمخالب صولتهم
سوى دماء اعاديهم خضاب ، والآل والازواج والذريات والاصحاب ، ما ناح
الحمام وجاد السحاب .

وبعد ، فوالذي احرق قلبي بنار اشتياقكم ، واغرق جسدي في بحار
دموعي من شدائد فراقكم ، ثم والذي اكرمني في زمن الوصال بسعادات
الهوى ، وسقاني وقت حرمان الجمال كؤوس غساق الجوى ، لايمضي علي
وقت الا وذكركم انيسي ، ولا يمر علي حين الا وشبحكم جليسي . ولم ازل
مذ فارتكم ليلا ونهارا ، اريق من عيوني الدموع انهارا ، واصب منهما
العبرات بحارا ، وصارت مقلتي سحابا ، ودموعي امطارا ، فسبحان من ارسل
السحاب علي مدرارا ، واعظمه عندي شرفا ومقدارا . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الرابعة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بابهي التحيات وازكى التسليمات ، جناب من اطفأ نيران همومنا
بعباراته الرائقة ، وكسر فقرات غمومنا بفقراته الفائقة ، اغني سيدي ومجسي
لوجه الله ، سليل ليوث غابة السلسلة العلية الحيدرية الملا عبيدالله ، جعله
الله له وكان له عوضا عن كل شيء .

وبعد فقد تشرفنا بمكتوبكم الكريم ، وهاج مجددا شوقنا مما فيه من
اسلوبه الحكيم ، وتأملنا ما فيه من استدعاء الالتفات ، واستعدبنا زلال هاتيك
العبارات والاشارات ، الا انكم قليلا ماتقومون باداء ما به الترقيات تنوط ،
ولا يخفى عليكم ان وجود المشروط كيف يكون مع اتقاء الشروط ، واحوال
بعض الطلبة مع قلة بالاكتراث لاتنهض حجة على عدم المبالاة بشروط الطريقة،
لان منهم المرادين ومنهم ارباب الاستعدادات الرقيقة . نعم ما قيل :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

ان السفينة لا تجري على اليبس

والباقى عند التلاقي .

وبلغوا سلامي الى مولانا محمد اسعد افندي وولده الاكرم الامجد الملا
صبغة الله وابن عمكم الملا عبدالله افندي ، ولايشوشهم التقديم والتأخير ،
فان القلم قد يجري بلا اختيار الفقير . واكتبوا لنا بعض الاخبار في بطاقة من
طرف الوهابية ومن طرف وقايع مدينة السلام فانا نرى بعض الامور في الوقايع
بحسب تطبيقها على ماجرى في الواقع . والسلام عليكم وعلى من لديكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الخامسة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا
وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الى سيدي الوفي النبيل ، السيد عبيدالله افندي لازال
ملحوظا بالحافظ عنايات الرجال ، وبالغا في المجد اقصى غايات الكمال .

اثر ذا فالبادي لتحرير رقعة المسكنة والوداد ، البحث عن احوال ذلك
المخلص الكامل الادب والاعتقاد ، ثم الوصية المؤكدة بان تشيدوا باتباع
السنة السنية الغراء ، بنيان الطريقة العلية الزهراء ، وتؤكدوا على المخلصين
من الاثاف والذكور ، بث الشكر للكريم الشكور ، فضلا عن الصبر على
توفي الولد الاعز المبرور ، فان المحب الكامل لايقبل الاشترار والمحبوب
الحقيقي غيور ، وما نريد في الدارين الارضاه ، ولا حول ولا قوة الا بالله .
وقد كنتم تسمعون منا مرارا شدة المناشدة لجناب رب العزة والكمال ،
لتخفيف الاثقال والعيال . والسلام .

الرقعة السادسة والخمسون

كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجة عمر راسم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد ورد المكتوب من منظور هذا العبد الضعيف مخلصنا النجيب
اللطيف محمد طاهر افندي مفتي القدس الشريف ، ومن المخلص للطريق
النقشبندي محسوبنا الخواجة عمر راسم افندي حاويا لفقرتين سرتا الخاطر ،
واقرتا الناظر .

احدهما ان بعض الاخوان المسلمين ، قالوا فينا باجتهادهم اشياء ارادوا بها تكدير خاطر ظل الله على العالمين ، ملجأ الفقراء والعالمين ، مولانا السلطان الاعظم ، لازال محفوظا عن تكدير قلوب الفقراء ، وملحوظا بعناية الله الاقدس الارحم ، فالهمه الله تعالى ان مازخرفوه من جملة دواعي النفس الامارة ، فلم يصنع اليهم بل ردهم بصريح العبارة •

وثانيهما أن حضرة منظور هذا المسكين على الدوام مفتي الانام وشيخ الاسلام ، له الاخلاص التام والميل القلبي الى هذا الفقير المستهام ، فوجب هذا علينا مزيد الدعاء لمولانا السلطان الاعظم ، والخاقان الافخم ، اثناء الليل واطراف النهار بالنصر والتأييد وبالحفظ والبقاء والتأييد ، واضمحلال اعداء الدين والكفرة الملحددين بطالع دولته السعيد ، وان يجعل الله جناب شيخ الاسلام محفوظا في ظل حمايته وموردا لفضله وعنايته الى امد بعيد • لكن القلب يميل الى قضاء ما سافرتم لاجله من مطلبكم وما كتبتم من خصوصه اشياء فبقي الخاطر من جهتكم منتظرا ، والقلب متفكرا ، عسى ان يكون المانع خيرا ، وسيجعل الله بعد كل عسر يسرا • وصلى الله تعالى وسلم على خاتم الانبياء والمرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين • واخص جميع المخلصين الفقراء المساكين بالدعاء والسلام ، وهو خير الختام •

الرقعة السابعة والخمسون

كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على حبيبي محمد سعيد السويدي • فوضتكم الى موسى الجبوري على طبق طلبك ، فانقطع عن صحبة عبدالغفور ، واشتغل بالعلم والعمل وما يعينك واترك ما لايعينك • الله تعالى يصلحنا واياك آمين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثامنة والخمسون

كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المستهام ، على سكان طيبة الطيبة السلام .

يا اخوان الطريقة ، جزاكم الله خيرا واسكركم من رحيق الحقيقة . ما احسن ما بلغني عنكم من سرعة التنصل عن ذلك العبد المقتون ، لما اعتراه والعياذ بالله من الجنون والمجون . ثبتكم الله على طريق الاستقامة ، وصانكم بمنه وكرمه عما يوجب الندامة . لقد شكر الله لكم ما صنعتم ، واستحسن الفقير فعلكم الذي فعلتم . لهذا ارسلت اليكم السيد السند الفاضل ، والحبر المستند الكامل ، سيدي السيد عبدالقادر افندي البرزنجي ، كان الله له عوضا عن كل شيء ، فعليكم باتباعه وامثاله ، وبالاقتداء بفعاله واستماع مقاله ، والاعتقاد التام بنفوذ تصرفه وباهر حاله ، وان ساق القدر المحتوم سيدي المرقوم الى غير قطركم فتمسكوا فيما يأتيكم من كماله ، واسألوا لهذا المسكين عنني الالتفات ممن اتم الله فضله وافضاله . صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة التاسعة والخمسون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

ولا قوة الا بالله العلي العظيم

وحيث اتجهتم صادفتكم عناية
ويرعاكم الرحمن من كل جانب
مفيض عليكم ما قصدتم من المنى
بنهج سلكتم في فنون الاساليب

وبعد فقد وردت رقعة الاستغاثة والاستمداد ، فوقع التوجه اليه تبارك وتعالى لكم في تسهيل المراد ، وطلب التوفيق والنصر والاستيلاء على ... الدروز ، واطفاء نائرة فسادهم وتسكين ماوقع منهم من الحركة والبروز . والمرجو منه تعالى وتقدس تيسير كل عسير انه على كل شيء قدير . وعليكم بصدق النية ، وتحقيق الامنية والتعويل عليه تبارك وتعالى من يسير وعسير ، والاستمداد من روحانية الرجال في كل نقيز وقطير ، والتبرؤ من حولك وقوتك في الفعل والقول ، والتمسك القوي بحول ذي القوة والطول . ولا تغفل عما اجزتك به من الكلمات المأثورة فان لكل ورد واردا ، ودمتم في توفيق الله ونصره وهو الحافظ الامين . وصلى الله تعالى وسلم على سيد المرسلين وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الستون

كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر الله تعالى عينكم ، وايدكم بنصره ، وحفظكم عن رؤية نفسكم ، واقامكم في اجتناب نهيه وامثال امره .

اما بعد ، فقد وردت بشارة غلبة جيشكم على الدروز ... وعدم وقوفهم في مقابلة المجاهدين في سبيل الله بعد ما حملوا عليهم حملة صادقة . فالحمد لله تعالى على حسن صنيعه مع اوليائه ، وقطع دابر اعدائه ، حمدا يوافي نعمه ويكافي مزيده . لا زلت كما رمتهم مظفرين ومنصورين ولأرباب الاقطار الاكسيرية منظورين . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخادية والستون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المسكين الى منظوره الملا محمد الجديد عصمه الله عما وصمه
وصانه عما شانه آمين .

ما كتبتة الينا من اخلاص خادمتنا اسعد افندي ابن النائب وقاه الله من
شر النوائب ، فهو بعض من آثار خلوصه وما خفي عليك اكثر . وعليك برضاء
عبدالغفور فاني ارضى لرضاه واسخط لسخطه .

وذكرت ان المخلصين بل اهل بغداد كافة صار لهم اخلاص عجيب مع
جناب الوزير داود باشا بسبب هذه المعاملة التي وقعت منه ، وهو بالنسبة
الى ما يهدي له من الادعية المستجابة والاثنية المستطابة في سائر الاقطار من
ارباب الحضور والانكسار ، كالقطرة بالنسبة الى البحر الزخار ، بل من
الاذكياء من يقول ان هذه الخدمة ظاهرا من ابن النائب .

وكتبت من اخلاص الحاج محمد المستغنى عن البيان . وبيت السويدي
عموما والملا محمد امين والملا اسعد خصوصا كتبوا الي ان الملا محمد سعيد
اراد السفر لملاقة الفقير فمنعوه ، وقالوا له امكث في مدرسة القشطيني
واشتغل بقراءة العلم ونشر الطريقة . لقد اصابوا في ذلك . اني لا ارضى ان
يترك عياله ويحيى الى هنا . وهو الآن متيقن ان القرب والبعد في عالم الباطن
سواء ، فليس لهذا التعب فائدة فليشتغل بالعلم والعمل واحياء ما بين العشائين
والطلوعين والتهجد . واذنت له في ختم الخواجگان وختم القرآن ان تيسر ،
ولم يؤذن له فيما طلبوه مني الآن لعله يتيسر في وقته . ومن خصوص اجوبة
الاحباب المخلصين لاتكتب بخطي وبعضها لاتكتب اصلا ، لاتظنوا بي السلو
والتناسي عنهم ، فقد كتبت لك قبل هذا اني احن اليهم حين الطائر الى فرخه .

فالمرجو مسامحتهم والاكتفاء بالود القلبي والدعاء الغيبي وبما تيسر من
تحرير الجواب • ثم اوصي الاحبة عامة واياك خاصة باتباع السنة وترك
الخطوط وسعة المشرب والصفح عن عثرات الاخوان ، والاعراض القلبي عن
زخارف الدنيا الفانية وترك الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود والقناعة
بالموجود والسعي في تحصيل الشهود • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الثمانية والستون

كتبها الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي

بسم الله الرحمن الرحيم

من اذل العبيد الى سيديه عبدالغفور ومحمد الجديد • السلام ورحمة
الله الكريم المجيد •

وبعد فقد مضى برهة من الزمن لم اذكر كما بورقة ، فاجبت ان اكتب
اليكما مع الخادم القديم والمخلص الصميم عبيدالله افندي وبعثته الى اهله
وامرته بالاشتغال بطلب العلم ليكمل ما بقي له من المادة ، ويقراً تنمة ما جعله
العلماء جادة • وامر الارشاد مفوض اليكما كما في السابق فاتما بالاختيار في
كثيره وقليله ، ودقيقه وجليله ، وله شغل آخر لا يترحمكما في امركما •
وعليكما باتباع الشريعة الزهراء ، والسنة السنية الغراء ، والرفق والمداراة مع
الاخوان المسلمين ، وعدم الاعجاب بما يظهر منكما من التأثير ، والتبري من
الحوال والقوة حتى في النقيير ، وكمال المجاملة ، وحسن المعاملة مع موسى
الجبوري • والسلام •

الرقعة الثالثة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .
اما بعد فقد تشرفنا بمطالعة المکتوب ، وترجينا لانجاز ما فيه من المطلوب ،
فاما الاذن للاشتغال بالنفي والاثبات فهو موقوف على الوصول الى مقامه او
اشارة احد من الحضرات ، واما التوجه والالتفات فعسى ان يكون في بعض
الاوقات . والأدب الاهم في كتابة المکتوبات التصريح بما لا بد بيانه للمريد
من الاحوال والادراكات قل او كثر والقليل هنا كثير . ولله در قائل هذا البيت
اجاد فيما افاد :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وطلب تبديل الذكر غير متعارف عند اهل الطريق . اياك ان تشتغل بما
لم تؤمر به قياسا على اخيك واخي الشيخ علي فيفوت عنك فوائد لاتحصى ،
فانه قد يكون ضررا والمريد لا يدري به . « عسى ان تحبوا شيئا وهو شر
لكم » نص قاطع ، والحقير بمقتضى ادراكي ما ارى احوال قلبكم بعد مقتضية
للفني والاثبات واتم ما كتبتم ادراككم فبقى الامر على ما هو عليه . والخروج
عن ديدن اهل الطريق بمظنة عده من عداد الاخلاص امر يفهم بشاعته العوام
فضلا عن الخواص . والسلام ختام .

الرقعة الرابعة والستون

كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كوسنجنق

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بمزيد التحية والسلام ، وغاية العناية والاكرام ، محب هذا المسكين

المستهام ، الذي لاتزعزعه لومة اللوام ، وتسويل اللثام والطعام • وبعد فظالما
عذبنا بفراقكم ومللنا من شدة ترقب لقاءكم ، وتمللنا باطفاء لواعج الهجران
بتكرار ذكراكم ، الى ان اتفق توجه ناقل الرقيمة الى تلك الجهة ، فبادرنا
بتحريرها مبشرين لكم بتجديد العهود القديمة ، ومزيد الالتفات الى هاتيك
الاخلاق الكريمة • فعليكم بشدة الاعتناء بالختم والتوجه وترويج الطريقة
العلية ، والانتظار في صبحي الجمعة والثلاثاء للانتظار الاكسيرية في الاستفاضة
القلبية ، فان المؤمن الكامل لايبالي الا برضا مولاه ، ولايرجو النجاة في كل
حال الا منه ، ولا يطمئن قلبه الا بذكره ، ولا يصرف وقته الا بشكره • فبعد
انكشاف غبار الاكدار يحمد اهل الاستقامة ، ويشكر مساعي من لم يسمعوا
الملامة ، والمتصنع الجبار يعرض بنان الندامة ولا يجبر كسره الى القيامة •
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته بدء كل كلام وختامه •

الرقعة الخامسة والستون

كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن النائب

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام الى من لديه روجي وفؤادي ، وثنائي على من لازالت تتوقد له
فيران ودادي ، بل ليس سوى تشرفي بحضوره في الدنيا مرادي • ادام الله
تعالى بقاءه وزاد على الامائل نماءه •

وبعد فان تتفحصوا عما جرى على من طول ازمنة فراقكم وامتداد اوان
اشتياقكم ، فنحن بحمده تعالى على حسب مرامكم من جميع الجهات ، سوى
افتراق جنابكم ، فانه لمن اشد البليات ، ونرجو ان ترسلوا كيف ما اتفق كيفية
الحالات ، وتفرحوا مهما امكن قلوبنا بنقل المقالات • لازلتم تقضى كما تحبون
مناكم ، وما انفكتم في ظل حماية مولاكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة السادسة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

من العبد الغريب الى المحب الأديب الحسيب النسيب الشيخ صالح ،
لازال بالنعيم محفوظا ، ومن النقم بحرر الله مكشوفاً . سلام الله ورحمته
وبركاته .

اما بعد فقد ورد كتابكم ، وسرنا خطابكم ، فبحمده سبحانه وتعالى نحن
مع الاتباع والاصحاب الى تاريخ الكتاب في ارغد عيش وهناء ، وسلامة عن
الاكدار والاسواء ، وقد دعونا لكم بحسن التوفيق وبلوغ المرام ، كما هو
المأمول من جنابكم السعيد ويحسن الختام .

الرقعة السابعة والستون

كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعة النعمان بولاية حلب

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الفاني خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى محبه
في الله ومخلصه لوجه الله ، الحسيب النسيب والعالم الفاضل الاريب ، جندي
زاده السيد محمد افندي المفتي بمعة النعمان ، لا زال من صروف الدهر
محفوظا ، وبمأرب النشاطين محظوظا . السلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

وبعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا مافيه من لذيذ خطابكم ، فوجدناه
حاكيا عن سلامة الذات الشريفة ، وحاويا على مايستطاب من الاخلاص التام
وسائر المطالب المنيفة وتلذذنا من تلك العبارات ، وصار موجبا لمزيد الالتفات .

ولا يخفى لدى ارباب العناية ان ميل قلوب ارباب الباطن على قدر اتباع المرید للسنن السنیة ، واجتنابه عن البدع الردیة ، وترك الوجود بالكلیة ، فان من الاصول المشتركة بین ائمة الطرق اجمعهم ، تھی الوجود وبذل المجهود . والقناعة بالموجود والوفاء بالمعهد ونسیان ما سوی الله فی مشاهدة المولی المعبود . واوصیکم بكل ذلك مع التسمیر عن ساق الجد بحسب الطاقة للذكر الخفی والمواظبة على ما اجزناکم به من الاوراد فانها انجح دواء لازالة الامراض القلییة كما اطبق علیه جهابذة الكشف والوجدان ، وان لاتنسوا هذا المسکین المستهام من دعاء التوفیق وحسن الختام .

الرقعة الثامنة والستون

کتبها جوابا الى عبدالله باشا حاکم ایالة عکا

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذلیل الاقل من کل قليل ، الى جناب الوزير الجلیل ، ذي الخلق الجمیل . سلام ارق من النسيم الساري ، ودعاء اروق من التسنيم الجاری .

اما بعد فقد وصل المرسوم السامي حاويا لفنون الأدب واصناف المحبة والخلوص ، ومشتملا على انواع التواضع الذي يرفع الله صاحبه كما هو المنصوص ، وعلى التماس الادعية المستطابة ، في ازمنة الاجابة ، من الفقير الادنى من التقير ، فاخبر جنابکم بان الدعاء لسطان الاسلام حفظه المهيمن العلام ، ثم للوزراء والکبار من الرجال والامراء بل القضاة والمفاتي من اهم الواجبات في ذمة الفقراء ، لان مصالح البلاد بهم منوطة وراحة العباد بصلاحيهم واصلاحيهم مربوطة ، ففي صلاحهم المصلحة العامة وفي العکس العکس . لكن القبول موقوف على صفاء سر الداعي وحسن استعداد المدعو له ، فاذا عارض دعاء الفقراء المساكين السهام الصائبة من ادعية المظلومين المضطرين ، فالغلبة

لدعاء المضطر ، اذ لاحجاب بينه وبين ربه ولو كان فاجرا او كافرا ، فضلا عن مؤمن وصالح ، كما ورد ذلك في عدة احاديث . فبقدر مزيد الاعتناء منكم بالشرعية المطهرة الغراء ، والميل الى جبر خواطر الرعايا الفقراء ، تصيرون مظاهر الادعية المستطابة ، في مظان الاجابة . ولا زلتم مؤيدين بامداد السادات الكرام ، و متمسكين بسنن سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام . والحمد لله رب العالمين في كل بدء وختام .

وان اردت المنظورية التامة من ارباب القلوب ، فلا تصغ الى كلمات اهل العناد ، فان من كلماتهم القدسية « من علامة اعراض الله تعالى عن العبد وقيعته في عرض اوليائه » ، وكل من يصغي اليهم فهو منهم ، بل يجب عليك ردع ارباب الانكار ومنع المفترين على اهل الفقر والانكسار .

الرقعة التاسعة والستون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل خالد الشهرزوري الجاني ، الى خادمه مروج الطريقة بالبيان الصافي ، اعني الرفيق الشفيق عبيدالله افندي امده الله تعالى بالامداد الخاص ، وأيده بمزيد التقوى والاخلاص .

اما بعد فانا قد تشرفنا بمطالعة مكتبكم المهيج للاشواق والمذكر عن ايام التلاق ، فمع وفور رسلكم تترى ، وتذكر الفقراء بالمكاتيب مرة بعد اخرى ، ما اخبرتم الفقير عن احوالكم ولو في مرائي استعدادات الطلاب ، ولا افصحتم عن كيفية احوال امثال عمر افندي من الاجاب ، وان لم تر له مثيلا في هذا الباب ، فان مكاتيبكم ما اتتنا من زمان ، وترك المحاورة قد يفضى الى الاعراض والنسيان . واهم الامور عند ارباب القلوب الاستقامة ، وابتعد الاشياء لدى

خلص الاحباب التهاون والسامة . اما الفقير فهم ليسوا عنده على بال مع قوة الاشتغال وغاية البعد قلبا عن اشغال ارباب المقال . ثم المأمول تذكّار داعيكم في مظان الاستجابة بالدعوات المرجوة الاجابة لحسن الختام ، والتوفيق لاهياء سنة سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام .

الرقعة السبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

حبيبي الملا محمد الجديد ، وفقه الله تعالى على سلوك هذا الطريق السديد ، وعلمه المباشرة مع القريب والبعيد .
اما بعد فقد اذنت في زواج سيدي عبدالغفور وامرته بالتوسط بل بالتقليل في اسباب العرس ، فان عمل به فاعلمني عما يصرف ان صار فتوح فيه هنالك . والا فانا اقضي عنه ان شاء الله تعالى كثير ويسير ذلك . الملا محمد الموصلني من خلص الاحباب وفيما اعتقده انه لا يظهر منه سؤال ولا جواب .
والبيت محول الى اختيار الخادم التائب اعني اخي وحبيبي اسعد افندي ابن النائب . وان اردتم تفصيلا عن احوال الفقير فارجعوا اليه فعنده الخبر اليقين .

واترك التاكيد عليّ في تحرير اجوبة المكاتيب ، فان الكتاب المقربين لدي لا يوجد منهم احد . والفقير ليس بحمدالله على ما تعهدونه من كثرة مجالسة الناس ومجاوبة اهل التصلف . وقد ورد «انا واتقياء امتي براء من التكلف» ، والاشتغال بمكاتبة الناس يضيع مني خيرا كثيرا ، فمن يحبني فليدع لي بحسن الخاتمة وتوفيق اتباع السنة وانا ادعو له بذلك ، ولا يحتاج الى كثرة المكاتبة . ولا يترتب عليه شيء الا برودة خاطر والمعاتبة . نعم ان اتفق امر مهم او خبر يسر القلب ، فليكتب من غير انتظار لثلا يشوش علي . وسيدي عبدالرحمن افندي الروزبهاني ان رضي بالعود مع العيال في دارني فليقعد فيها ، وان

تحاشى عنها حياء كما هو دأبه فالحوا عليه عن لساني انت وابن النائب وان لم يرتضه في نفس الأمر فهو مختار ، والامر الى من فوضته اليه .
واسلم على محمد بن سليمان^(١) شرط ان لا يرى للناس منامات كثيرة .
والسلام ختام .

الرقعة الحادية والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد
بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على سيدي عبدالغفور و محمد الجديد . ان حامل الورقة رجل غريب عن اهله في اليمن يريد الرجوع اليهم عن طريق البصرة فعليكم بمساعدته وتحرير التوصية له لمن يلزم . ثم اخبركم من طرف محمد سعيد السويدي بانه عجزني واعجز خلفائي والمريدين من كثرة ما كتب اليهم من الوسوس والشكاية الى الناس عن يد الخلفاء رعاية اتياده لعبدالغفور ، وافهموه بان لايراجعني بكتاب وخطاب ولا يحزر من عنده شيء ، فضلا عن ان يوسط غير المريدين في الترجي والالاحاح بواسطة الغير . فالان اخبركم تكراراً بانه مفوض الى عبدالغفور اجازة وقبولاً وغير ذلك ، وانا لا احب عبدالغفور الا لاجل نسبه الكريم ، على علمي بكونه مغفلاً فلا اسمع شكاية احد فيه . والسلام ختام الكلام .

واذن محمد سعيد مشروط بارضاء خليفتي عبدالغفور وامثاله له كما كتبتة قبل هذا اليه بخطي ، والحاصل انه انما اذن بسبب تزوجك لثلا تنقطع انت عن ملازمة التكية وتستعين به على مداومة قراءة الختم الشريف الخواجكاني ، ولم اجعله مصدرا للارشاد وشيخا مستقلا حتى يتباهى بمكتوبي في الجانبين الغربي والشرقي ويقول فلان جعلني خليفة له ، لكن

(١) يقصد به صاحب كتاب (الحديقة الندية) .

عبدالغفور وغيره حسدوني ويأخذ مكاتيب من الناس في ذم خلفائي بانهم حساد وذووا نفوس امارة و يرسلها الي . اذنه محول الى السيد عبدالغفور ، فوضته اليه ، فوضته اليه ، فان رده فهو ردي ، وان قبله فله الفضل عليه ، فلا يرى شيخه الا عبدالغفور ، و لا يراجعني في شيء اصلاً . وان لم يرض بمشيخة عبدالغفور فلا اذن له ولا يلومن الا نفسه . هذا مع علمي بقصور عبدالغفور وقلة فهمه . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثانية والسبعون

كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الاقل من كل قليل ، الى جناب الشيخ اسماعيل .
لازال موقفا للمحامد والخصال الكرائم ، وملجأ لاصحاب الذنوب والجرائم ،
آمين .

وبعد فقد ورد كتابكم الشريف ، وخطابكم المنيف ، متضمناً للترجي والشفاعة ، والعتو عما صدر من محمد الكركوكي من الاساءة والشناعة . ولا يخفى عليكم ان هذا المسكين على حسب المقدور يجب المعاملة مع اجابه واصحابه بما هو ديدنه الدفع بالتي هي احسن ، الا ان مساوىء اخلاق بعض الناس تلجىء الحليم الى التهور ، وتحمله على ما ليس في التصور ، بحيث يجب عليه شرعاً هجره وفراقه ، اذ حسن المعاملة معه يخرج عن حيز القدرة والطاقة . وبالجملة فتكدر خاطري على المومى اليه بلغ مبلغا لو لم يتوسل بكم لكان العفو عنه اصعب من خراط القتاد ، لما ظهر منه من المساوىء والفساد . لكن اجر كظم الغيظ عند الله عظيم ، واتم تصديتكم لعفو جرائمه ، ولاجل عين تكرم الف عين . فسامحته بشروط كتبها في جوابه ، وطويت الكشح عن مؤاخذته رجاء فضل اؤمله يوم الحساب . والسلام .

الرقعة الثالثة والسبعون

كتبها جواباً الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد

اسلم على سيدي عبدالغفور والملا محمد الجديد ، لازالا قائمين بافاضة الانوار الى امد بعيد . فما حررتموه من نصرة المسلمين على الروافض افاد في العين قررة وفي الفؤاد مسرة ، وازال ما ارجفه قبل وروده بعض المعتنتين . فالحمد لله على نصرة المؤمنين وقمع مادة فساد المبتدعين .

وما كتبتم من انهدام الحائط الغربي من الدار وانه لم يتضرر من اهل بيت حبيبي عبدالرحمن افندي الروزبهاني احد من الصغار والكبار ، وان المخلصين القديمين الحاجين محمود ومحمد ابتداء في تجديده وتشييده احسن مما كان ، صار كل ذلك معلوماً لدينا وحمدنا الله تعالى مزيد حمد على عدم ضرر اهل بيت سيدي عبدالرحمن افندي . . . ومن خصوص مصارف التعمير وجدت كلامكم فيه مضطرباً فحرروا لنا كيفيتها ، وانها ممن كانت حتى اكون على بصيرة في الحوالة لصاحبها . ومن جهة استكتاب الكتاب من مخلصي القديم الملا خطاب ، فرح خاطر وطاب . والاهم من ذلك كله التمسك بالسنة والكتاب ، وبذل الجهد في العلوم الدينية والعمل بها مع اخلاص النية ، وامثال ما سبق تحريره اليكم من النصائح والدعاء للمخلص والمنكر بالغو والعافية والحفظ والحماية وتوفيق الطاعات وترك المخالفات وعدم الارتباك بشبكة حب الدنيا والتنزّه عن الحطام والتباعد عن اكل الحرام والوفاة على الايمان الكامل . والسلام .

(حاشية) : سيدي ومنظوري مولانا الحاج محمد اسعد افندي المفتي الحيدري لازال يترقى ما يعيش ويبقى . نسلم عليه وعلى ابن عمه عبدالله افندي والحاج ميران وسائر من ينتمي اليهم . والملا عبدالغني ابن جميل لازال مورداً للجمال مصوناً عن نقص الحلال ، نسلم عليه . وجناب الوزير الفخيم

والدستور المكرم ابادالله بوجوده اعداء الملة واحيا به الدين المبين ، وان اندرج في عموم من تدعو لهم من الولاة المروجين للسنة القامعين للبدعة ، لكن لانتساء ان شاء الله الرحمن من الدعاء الخاص والاستمداد للتوفيق والنصرة بالاخلاص . ونخصه بالسلام السليم من شوب الاغراض الدينية والدينيوية والدعاء بالتوفيق للعدل والسداد وترويح السنة السنية النبوية فلازال للحق ناصراً وعلى اعداء الدين والدولة قاهراً ، آمين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الرابعة والسبعون

كتبها جوابا من القنس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى ، وعلى اخينا الشيخ عمر السلام والرحمة من الكريم المنعام .

وبعد فقد احييتم داعيكم بارسال الكتاب وبالخطاب المستطاب من ذلك الجنب ، جزاكم الله خيرا ، ووقاكم في الدارين ضيرا . وشكوتم من قلة الحضور ، وكثرة الخطور . بحمد الله احوالكم موجبة للشكر لانكم ما اتفق لكم سلوك طريق القوم ، وهذا الامر خطير لا يوصل اليه الا بعد ركوب المشاق والاطار ، بل وترك المألوفات والاحبة والديار ، لكنني ارجو من الرب الكريم ان يعامل جنابكم بالفضل ، ويقرب اليكم ما ترغبون من حيث لا تحسبون . والسلام ختام .

الرقعة الخامسة والسبعون

كتبها من دمشق جوابا الى خليفته في بغداد

السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المهجور ، الى سيده وقبلته عبدالغفور . ومن المسكين المرمي
بسهام الفراق الشديد ، الى سيده وقدوته محمد الجديد . كان الله لهما عوضاً
عن كل طارف وتليد آمين .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم مخبراً عن قيام قرّة عيني بهاء الدين وتوجههم
الى هذا الطرف ، وفيه تفصيل واف بكيفية سفرهم ، ومن قام بخدمتهم ، ومن
سبق غيره فيها ومن ساعدهم اكثر ، جزاهم الله عني خير الجزاء في الدنيا
والآخرة ، فقد وقع عندنا موقع القبول ، مع ان حاصل الدنيا لا يساوي جناح
البعوضة كما ورد عن الرسول . لكن الى ساعة تاريخه وهو يوم الخميس
السابع عشر من شهر ربيع الاول سنة ١٢٣٨ ما جاءنا خبر من طرفهم ،
واستعدادهم لله الحمد والمنة تام ، وفي كل بلدة يشيعهم العسكر ويركب معهم
اكابر ذلك البلد الى المآمن . وان تسألوا عنا فنحن بحمد الله سالمون ، والطريقة
العلية في غاية الرواج والابتهاج ، لكن ميل الفقير الى الانزواء اكثر مما كنتم
تعهدونه ، ويتكدر خاطري باجتماع الناس واره اضاعة للوقت . حتى الى
الآن مع كثرة التماس الاحباب ما شرعت في الدرس فضلا عن الطريقة ، لكن
مخلصنا الشيخ احمد الخطيب مشغول بالتوجه والرغبة عليه زائدة ، وبسبب
عزلي عن الاجتماع ارسلت من عندي من المريدين كلاً الى مكانه : الملا
ابراهيم الى الجزيرة ، والسيد اسماعيل البرزنجي الى شهرزور ، وأخي الشيخ
محمود صاحب الى محلي في السليمانية وعبيدالله افندي الحيدري الى بغداد ،
ومحمد المجذوب الى كركوك ، والسيد طه الشمديناني الى وان ، وهكذا

جميع من عندنا من الخلفاء • وعليكم بحسن حماية كتبنا والاحتياط في ارسالها
الينا • وعليكم بحسن المعاملة مع موسى الجبوري فان محبتي له غير خفية
عليكم • والسلام عليكم •

الرقعة السادسة والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، الى اخي الملا محمد الجديد سلمه الله تعالى •

كتاب التصريح عند عيسى بن المرحوم موسى المندلاوي ، وشرح المطالع
عارية عند المرحوم الملا عبدالعزيز الكردي في السليمانية • ترسل خبراً الى الملا
عبدالرحمن يأخذه من اخيه الملا علي ويبعثه اليك وترسلهما مع الكتاب الصغير
(في الشهور والايام) الذي انت اخذته من بين الكتب او ضاع ، وتكتب صورة
المكتوب الآتي اليكم سابقاً من خصوص النصائح الى الشيخ محمود اخي
والى كل من الملا عبداللله وهداية الله الى اربيل وترده للملا محمد سعيد
السويدي • ومن خالف في شيء مما فيه تخبرني لأعامله بما يتأدب به • علامات
آخر الدنيا متعاضدة فلا تفرنكم الحياة المستعارة والاغترار بامنيات النفس
الامارة ، وترسل الي الخبر باي واسطة كانت • ارسل الملا مصطفى بن زينية
كتاب الاصابة • هل هو بالثمن حتى أمر له ، أو بالعارية لأعلم ذلك ، فانك ما
اخبرتني فيه بشيء • ونسخة حاشية السيوطي بخط مؤلفها التي اعطيت الى
عبدالفتاح كي يكتب لي منها نسخة خاصة لكن بشرط أن لا تكون الا بخط الملا
خطاب ولو طلب زيادة في الاجرة فلا بأس بذلك • والسلام عليكم وعلى سائر
الاحباب عموماً واخي محمود خصوصاً ورحمة الله وبركاته •

الرقعة السابعة والسبعون

كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن من على كثير من العبداء السعداء لقبهم المعنوي بحسب بعض حاله ، وخيب اناساً من محيط فيضه ونواله ، حتى لم يبالوا بياهر حاله ولم يتذكروا بحكمه وامثاله . وصلاة وسلاماً على الخليفة الاعظم ، والكنز المطلسم ، مظهر جماله وجلاله ، الذي كفى عبرة لمن اعتبر بشقاوة عتبه وعتية وسعادة صهييه وبلاله .

اما بعد فقد وصلت كتابتكم الميينة عن الاخلاص التام وحسن الاعتقاد المطوية على آيات المحبة والوداد ، وعلى اهداء النسخة النفيسة من القاموس المحيط لان التهادي تورث التواد . وكان الطريق اما الرد واما القبول مع اتحاف احسن منها . ولما كان في الرد مظنة كسر الخاطر ، قبلناها والقبول عندنا من النوادر ، فخالقنا عادتنا رعاية لحالككم ، وجبراً وتفريحاً لبالككم ، وحينناكم ببعض الادعية الفاخرة ، وهي احسن منها عند ارباب الدنيا فضلاً عن اهل الآخرة . واظهار الشوق الى خدمة الفقراء وانجذاب الخاطر اليهم مع الانهماك في زخارف الدنيا ، ادل دليل على حسن الاستمداد ، وواقع عندنا من اهداء الهدايا واجلب بحسن النظر والامداد ، اذ التذكر في اسباب الغفلة لا يلقي الا ببعض الافراد . زادكم الله اقبالاً اليه وبلغكم الامنية ، ووقاكم بالاعراض عن تلك الزخارف الدنية ، واعانكم على اماتة البدع الردية ، واحياء السنن السنية ، على صاحبها افضل الصلاة واكمل التحية . ولله در من قال واجاد في المقال :

هب الدنيا تساق اليك طرا
ليس مصير ذلك الى انتقال
وما دنياك الا مثل فيء
اظلك ثم آذن بالزوال

من الله علينا وعليكم براءة حقيقتها كما اراها عباده الصالحين ، ونبهنا واياكم قبل زلة القدم حين لاينفع الندم ، من ندامة الغافلين • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثامنة والسبعون

كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الالوسي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى لاتباع حبيبه خاتم المرسلين ، وثبتكم على سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنيوية والفرار الفرار عن البدع القبيحة الردية •

واوصيكم بترك الانهماك في اللذائذ ، والتمسك التام بالطريقة والشريعة والعض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا العبد المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والسبعون

كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسأل الله عم افضاله ونواله ، وتقديس جلاله وجماله ، ان نذكر في هاتيك الحضرة العلية لدى الاخوة المسلمين عموماً ولدى سيدي الشيخ محمد صالح خصوصاً لكي تفوز بسعادة الالتفات من سكان ذلك المقام ،

ويذكرنا السيد المرقوم اطال الله بقاءه احيانا بدعاء حسن الختام • طوبى لكم
ما أوفر حظكم بدوام الاقامة هناك • ياليتني كنت معكم فأفوز فوزا عظيما •

هنيئا لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرع

ونياية عن وجود من هو سيد كل فضل وجود بارسال سجادة لعلكم
تشفونها بوطء قدميكم ، فيا لها من سعادة • والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

الرقعة الثمانون

كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم غب دعوات فائقة ، واهدي تحايا التسليمات بعد الابتهالات من
الله بجنابكم لائقة ، راجيا من الله فلاحكم في الدارين ، وطالبا منه صلاحكم
في الناشئين امثالا لأمركم ، وتطيبيا لقلبكم بطلب الدعاء • اولاً فالفقير ماله
لهذا استحقاق واجتراء ، لانه مغمور بالذنوب ومعترف بالعيوب • اسأل الله
لي ولكم العفو والعافية في الدنيا والآخرة وارجو منكم ان تذكرونا في مظان
الاستجابة بحسن الخاتمة وطلب الاستقامة على اتباع سيد المرسلين والاقداء
بهدي السلف الصالحين ، واقتفاء السنة السنية واجتناب البدع الردية ، فدعاء
الاخوان الصالحين في ظهر الغيب أرجى للاجابة واقرب للاصابة • اراني الله
تعالى واياكم حقيقة الدنيا كما اراها عبادة المتقين ، وحشرتني واياكم في زمرة
عباده المقربين ، وما ذلك على الله بعزيز • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اولاً وآخراً ، وايدكم بروحانية اوليائه باطناً وظاهراً • وآخر دعوانا ان الحمد
لله رب العالمين •

الرقعة الحادية والثمانون

كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على نعمائه ، والصلاة والسلام على قدوة انبيائه محمد الذي ما
أوذى نبي مثل ايدائه ، وعلى آله وصحبه وازواجه واحبائه .

وبعد فقد شرفتنا رقيمة كريمة من جناب سيدي وسندي مروج طريقة
الفقراء ، العلامة التحرير الملا يحيى جزاه الله عنا خير الجزاء ، فوجدناها
مشحونة بكمال الاخلاص والاشتياق ، ومملوءة بمحامد الخصال ومكارم
الاخلاق ، ووصل معها جواب مكتوب الشيخ معروف ، عومل بحسن الختام
من الكريم الرؤوف ، فوجدناه مسكتاً له بالادلة والوجدان ، ومنفتحاً على
مسلك العلماء واهل العرفان ، فبعثناه اليه مع والينا لعله ينتفع به وما اراه .

واوصيكم وصية تامة ببذل المجهود على قدر المقدور في ترويح هذه
الطريقة العلية المندرسة من قديم الزمان ، وترغيب المسلمين فيها بالدلائل
والبرهان ، فقد بلغ الى درجة اليقين ، ان المقبولية عند سادات الطريقة تكون
على مقدار الجهد في احياء رسوم الدين وتقوية المريدين ، وسمعنا ان اكثر
قوى عمادية المحمية كانت بها مساجد معمورة بالجماعة والاذكار والآن اما
تعطلت واما خربت ، فما يتردد اليها من المصلين ديار . فان امرتم ولو على لسان
هذا المسكين ان يجتهد مخلصنا زبير پاشا كان الله له في تجديد رسومها يكون
لكم اجر عظيم ، فقد ورد في حديث رواه ابو هريرة رضي الله تعالى عنه «من
تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيد» . وادعو لاولادكم عموماً
وحبيبي الملا محمد امين خصوصاً كتبه الله في زمرة السعداء وحشره تحت لواء
الانبياء والاولياء يوم اللقاء ، وعليكم بالثابرة على شغل الطريقة العلية فانها

انجح دواء لمداواة الامراض القلبية ولا ينبؤك مثل خبير . والسلام عليكم
ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثانية والثمانون

كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدينان

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة ربنا الكريم المنعام ، وخصكم بعرفانه ومن عليكم
باحسانه انه هو الرؤف الرحيم .

وبعد فقد تشرفت بوصول مكتوبكم وابتهلت الى ربي لنجاح مطلوبكم،
وارجو منه المن والقبول ، والتفضل بحصول المسؤل ، ومن شفقتكم ايضا
هذا هو المأمول . واصحابي يأملون فلاحكم عموماً وخصوصاً سيدي السيد
عبدالقادر البرزنجي والحاج موسى ، يرجون من ذلك الجنب الامداد بدعاء
سلامة الايمان ، فانكم اهل الترحم والاحسان . وانا ارجو منكم ومن اخينا
الفقيه عبدالقادر طلب التوفيق لهذا المسكين الغريب ، والمجرم الكتيب ، وان
يشغلني واياكم في رضاه ، ويصرفني عما سواه ، وان لا يصدني بالمتاع القليل
المحتقر عما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر .

الرقعة الثالثة والثمانون

كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربيلي

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تام بمزيد المحبة والاكرام ، على الاخ في الله مخلص الطريقة بلا
اشتباه الملا احمد افندي النقشبندي الشافعي سلمه الله تعالى . ان سألتم عنا
فنحن بحمده سبحانه وتعالى في صحة وعافية ، ونعم من الله وافية .

نسأل الله لنا ولكم دوام الاستقامة • فعليكم بالسعي الحثيث في اسبابها فهي خير من الف كرامة • واوصيكم بالاشتغال باحياء السنن السننية وقمع البدع الردية ، ونشر العلوم بالاخلاص ، والتمسك بأداب ساداتنا الخواص ، وتقي الوجود وبذل الموجود والصبر على المفقود ، والتبتل الى الملك المعبود ، وتذكر هذا المسكين بالدعوات الخيرية على الدوام ، والسلام في البدء والختام •

الرقعة الرابعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد خليل السمين
نقيب اشراف طرابلس الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، وسلام على رسول الله ، وعلى آله ومن والاه • وبعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى الى اتباع حبيبه خاتم النبيين ، وعلى سيرة السلف الصالحين • واياكم والاعتزاز بهذه الجيفة الدنية ، واوصيكم بالفرار عن البدع الردية وترك الانهماك في اللذائذ والتمسك التام بالطريقة والشريعة والعرض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة الخامسة والثمانون

كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام على الاخ الرفيق والمحب الشفيق والخذن الصديق ، اعني السيد حسن افندي تقي الدين ادم الله اقباله ولازال تقضى آماله •

وبعد فقد كنا من وفور الاشتياق الى جنابكم مترصدين الوسيلة للتذكار ، وطال ما كنا نأمله منكم في الأسفار ، فبينما نحن مترقبون لذلك اذ جاء اخونا السيد عبدالرزاق القطب وعاد الى طرفكم فبادرنا الى ارسال الالوكة معه ، وبحمد الله قد شاهدنا بدر مجدكم يلوح ومن تلقاء خيالكم نسيم البهجة يفوح ، ونرجو ان تفرحونا بارسال حالاتكم ولا تنسونا بملاحة مقالاتكم ، وتسرونا بالمداومة على اذكاركم التي اجزناكم بها وهي الدواء الناجع لكل مرض قلبي . والسلام عليكم .

الرقعة السادسة والثمانون

كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهرير بابن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

ارسل من التحايا اعرفها ، ومن الثنايا الطفها ، الى من ما برحت بزلال وصاله ظلماً ، وبرشحات جماله عطشان ، اعني به السيد السند والحبر المستند مولانا محمد امين عابدين ، لازال في كنف الحق محميا ، وفي الطريق المستقيم مهدياً .

وبعد فلما طال لملاقاتكم اشتياقنا وزاد بحرارة الود احتراقنا ، ولم يتفق الى الان ببستان اشتياقكم لقاءنا . فحين ما اتفق عزيمة الشيخ اسماعيل الاناراني الى ذلك الصوب الشريف والمقصد المنيف ، بادرنا الى اظهار محبتنا والدعاء لجنابكم في المقامات المباركة بان ينفع بمؤلفاتكم العالم الاسلامي ، فلو كنتم تسألون عن كيفية احوالنا او كمية بلبالنا ، ما كنا نشكو الا من حرقة بالنا من نأي من لا راحة بدونه لحالنا . والمرجو منه تعالى ان لا تكونوا ايضا كذلك ، ولا تمهلوا في ارسال الاحوال وابرار الامال ، فانا لن نألو جهداً فيها بعون الله الملك المتعال . والسلام عليكم وقلبي وروحي لديكم .

الرقعة السابعة والثمانون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزيري

بسم الله الرحمن الرحيم

من الحقير الفقير ، الى سيدي الكريم ابن الكريم ، عامله الله بلطفه
العميم .

تشرفنا بالوكتكم الكريمة ، واطلعنا على وفور محبتكم المستديمة ،
جزاكم الله خيرا وافاض عليكم من وابل فضله وظله ، وجعلكم من الذين
يظلمهم يوم القيامة في ظله . واسلم على اخي وحبيبي المحقق المفضل الشيخ
عبدالرحمن الطيبي ومخلصنا الصميم الملا احمد الطرابلسي الاروادي ، ونرجو
منكم ان تذكرونا بصالح الدعوات ، ونحن مانقصر ان شاء الله الرحمن .
وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته .

الرقعة الثامنة والثمانون

كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فاسلم على السادة الكرام السويديين عموما واخص منهم سيدي
العالم الفاضل الملا محمد امين لازال على جادة سيد المرسلين صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه اجمعين . ثم البادي لتحريره طول مدة الفراق ، وهيجان
لواعج الود والاشتياق ، ثم الاستخبار عن ذلك الخل الوفي وكيفية مزاجه
في هذه الازمنة التي مضت مع انقطاع الاخبار ، وعدم الاطلاع عن احوال تلك
الديار ، بسبب المتاعب في الاسفار . والفقير بحمد الله لانشكو سوى الم
البعاد المزوج بالهيام .

اكثروا من الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر الطاقة في
اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين . والسلام ، في البدء والختام .

الرقعة التاسعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على الأخ في الله والمحب لوجه الله ، المنظور بعين عناية الحضرات
النقشبندية ، مولانا عبيدالله لازال محفورا بالمنن الرحمانية ، ومكنوفا
بالامدادات الروحانية .

وبعد فقد طالعنا رسالتكم الحاوية لانواع اللواعج والاشتياق ، المنبئة
عن التألم بالم الفراق . حقا وكفى بالله شهيدا قرت عيون الاحبة بسواد
سطورها ، وامتلأت قلوب المشتاقين من لذة سرورها . نرجو الله لنا ولكم
الاستقامة ، والفوز بسعادات الدنيا ودرجات القيامة، انه معطي المسؤل ومانح
كل مأمول . وعليكم وان قلت فائدتكم بالنسبة الى اخوانكم بالمواظبة على ما
امرتم به ، فان مالا يدرك كله لا يترك جله . وقد اخبرتكم اولا بقله الفائدة ،
لكن القليل من هذه النسبة الشريفة كثير، والقطرة منها فوز كبير، نرجو منكم
الامداد بدعائكم ، ومن الله جل جلاله طول بقائكم وسعادة لقاءكم . والسلام
عليكم .

الرقعة التسعون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

احلف يمينا بكمال ربي الرحيم ، وانه قسم لو تعملون عظيم ، ان لانجاة

بشيء الا بالقلب السليم ، وهذا امر منصوص بنص القرآن الكريم • فاوصيكم
ياسيدي بتقوى الله وطاعته ، واجتناب ما نهى عنه برحمته ، وترك التعلق
بالمال والاولاد ، وادخار الاعمال الصالحة ليوم المعاد ، وبسائر ما كتب في الاجازة
فوالله تعالى شأنه يصير المال والاولاد هباء منثورا ، وسوف تعلم كأن لم تكن
الدنيا شيئا مذكورا • وبلغني من الملا عبدالله الهراطي ماقرت منه العيون ،
وانبسط منه القلب المحزون • وكذلك ارجو من الله الزيادة اذ من استوى
يوماه فهو مغبون ، فانا لله وانا اليه راجعون •

واسلم على الاخ الارشد ابن عمكم عبدالله افندي المجد ضاعفه الله
اخلاصا وزاده بهما اختصاصا ، والاخ العزيز ابن الافندي الملا صبغة الله ، وعلى
جميع الاحباء والاخلة والمنتسبين الاجلة ، خصوصا الممتاز بين المخلصين عمر
افندي كان الله له ، والمدعي التفوق على جميع المنسويين حبيب آغا جعله
الله حبيب احبائه بحرمة محمد خاتم انبيائه منتظرا الدعاء بحسن الختام •
والسلام عليكم والاكرام •

الرقعة الحادية والتسعون

كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد المسكين والفقير المستكين خالد الى خله وسيده محمد الامين ،
الفاضل المحقق المتين والكافل المدقق الرزين • السلام الاغلى من الدر الثمين،
والتحية التي تضحك في رياض الصدق واليقين ، على الحوحم والعنبر
والياسمين •

اما بعد ، فقد شرفتنا رقعتم السامية القدر المحتوية على العتاب على

قلة ادبي ونسيان التفتيش عن كتاب (الادب المفرد) وتحصيله لذلك الاديب
المفرد القائم مقام الجمع ، واني ماتلقت امركم بالطاعة والسمع . كلا اني
مانسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق ، كيف واني احن الى هاتيك الربوع
حنيني الى جزوى والعقيق ، بل قد يجري على لساني في خلال المقال من غير
احتفال من فرط بلبال البال هذان البيتان :

الا هل الى اكتاف زوراء عمران
معاهدها قبل المات معاد

بلاد سكنناها وكنا بحقها
اذ الناس ناس والبلاد بلاد

لكن مهام طلبي للكتاب المذكور ماصارت بهدف النجاح مقرونة ،
وما وجدت له اثرا عند احد والامور باوقاتها مرهونة ، وان شاء الله الكريم
الوهاب ، اذا وجدت ذلك الكتاب ، لا اتساهل فيه ولو بالاستكتاب .
والسلام عليكم في البدء والختام .

(حاشية) الجدمهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر المقدور
في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين . والسلام ختام . (اتمى) .

★ ★ ★

الإجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندی

الإجازة الأولى

إجازته للعلامة محمد بن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي رفع منار العلم في كل مصر وعصر ، واقام اهله ظاهرين على الحق مؤيدين بالفتح والنصر . والصلاة والسلام على سيدنا محمد المنزل عليه سورة الفتح والنصر ، وعلى آله وصحبه صلاة وسلاما لا يحويهما عد ولاحد ولا حصر ماروى محدث حديثا مرفوعا فازاح عن رواته وصمة الحصره .

(اما بعد) فالعلوم شتى وغورها بعيد ، والسعيد كل السعيد من طاب له موردها العذب الفريد ، واجلها علوم الشريعة التفسير والفقہ والحديث ، كما اجمع عليه من العلماء القديم والحديث ، اذ بها فجاتنا في الدنيا والآخرة ، وهي ضياء قلوبنا ومنتنا الفاخرة . والتفسير والفقہ لايتمان الا برواية الحديث النبوي ، لانه مفصل لاجملها وموضح لمشكلها ومقيد لمطلقها فلا يتم الخوض فيها الا بذلك الدر المنوي . ولم تزل اكابر العلماء يبذلون المهج الحجج بعد الحجج ويقتحمون النهج او خوض اللجج لاقتناص شوارد ذلك البلج ، ولتصفية ماهب منه وما درج ، حتى اصبحت السنة المحمدية بيضاء نقية ، خالصة سائفة للشاربين طيبة بهية ، ولم تزل خيار الناس من الاوائل والاواخر ، يتبركون بسلسلة حديث النبي الفاخر ، ويزاحمون بالركب لاهل المحابر .

ولما كان الامر هكذا طلب منا نور السلالة الهاشمية ومصباح السلسلة الفاطمية ، الرفيع العماد الشامخ الاوتاد ، غطريف الجحافل وبهجة المحافل ، صاحب المجد الاثيل ، محمود السيادة الهمام الجليل ، صاحب التأليف العديدة الفريدة والتصانيف المفيدة ، لو لم يكن منها الا رد المحتار ومنحة الخالق ونسمات الاسحار التي عم تفعاها الاقطار ، وجاءت اوفى كتب الفقه تفعا واحصاها فرعا ، وعرف الكل فضل منشئها وعلو همته وتمنى معاصروه الفوز بخدمته الا وهو العلم كنار على علم ، لا يمتري في سؤدده اثنان ، وما لمدعي الخلف يدان ، عزيز مصره وفريد عصره ، علامة المعقول والمنقول ، المستخرج بغواص فكره ما يمجز عنه الفحول ، غرة الزمان وبهجة العرفان ، المصباح المنير والكوكب الشهير والروض النضير ، السيد السند بلا نكير ، السيد محمد امين ابن المرحوم السيد عمر عابدين ، لابرح رفيع العماد محفوظا من كل مايشين (اجازة) ما تصح لنا روايته او تنسب اليها درايته سيما ما تضمنته هذه الوريقات من مشاهير الكتب الحديثة المعول عليها عند الاثبات . فاقول اجزته بجميع مروياتي تبركا بها وبسلسلها كي يرد اعذب مناهلها وابحت له الرواية غني في ذلك بشرطه المعتبر عند كل سالك كما ان المجاز لي بمثل ذلك اباح واجاز وان كنت لست اهلا لان اجيز او اجاز . والله سبحانه يرفع عماده مادامت السموات والارض ويحرسه ماتعاقب الملوان من رتبة الخفض ، واسأله الدعاء لي بالتوفيق التام وحسن الختام .

الاجازة الثانية

اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا يرتضيه لجنابه ، والصلاة والسلام على اجل من اصطفاه لوجه وخطابه ، خليفة الله في خليقته سيدنا محمد وعلى آله واصحابه .

اما بعد فقد اجزت الاخ في الله والمحب لوجه الله الشيخ حسن احسن الله حاله ومآله واسبغ على المؤمنين فيضه ونواله ، بتلقين الذكر والتوجه للطالين والارشاد في الطريقة العلية النقشبندية ، بعدما جربت تأثير ظره للطلاب وحسن اقتداره على القاء الانوار ورفع الحجاب . وما اجزت له الا بعد الاستجازه من سادات السلسلة العلية والاستخارة الشرعية النبوية ، فليغتم صحبتته كل من يريد التثبيت بطريقة الاولياء وضمن لكل من يلزم امره وخدمته ان ينال ما لا يحيط به عقل العقلاء ويقصر عنه علم العلماء، واوصيه بالتمسك بالكتاب والسنة والامر بتصحيح العقائد بمقتضى آراء اهل السنة الذين هم الفرقة الناجية على ما اطبق عليه ائمة الكشف والوجدان ، واوصيه بتوقير حملة القرآن والفقهاء والفقراء ، وبسلامة الصدر ، وبسماحة النفس ، وبسخاوة اليد ، وبشاشة الوجه ، وبذل الندى ، وكف الاذى ، والصفح عن عثرات الاخوان ، والنصيحة للاصاغر والاكابر ، وترك الخصومات ، وترك الطمع ، وبالاعتماد في قضاء الحوائج على الله جل جلاله فانه لا يضيع من عول عليه ، وان لا يرجو النجاة الا في الصدق ، ولا الوصول الى الله الا في اتباع سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم سيد الخلق ، وان لا يظن انه افضل من احد بل لا يرى لنفسه وجودا ، وكل من يتناول عليه بالنميمة والحسد يفوض امره الى الله ، ولا يتكلف في دفع شره بالهمة فان في مشايخ هذه الطريقة رجالا تتدكدك من همهم الجبال ، فان شأوا قلعوا مادة فساده بقدرة الله تعالى في اسرع ما يكون .

وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته وسلم تسليما كذلك . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الثالثة

اجازته للشيخ احمد الاغربوزي

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاعتراف بالعجز عن اداء حمد كلت عن احصائه السنة فحول البلاء،
وحارت فيه فهوم الانبياء والاولياء ، حتى اقر كمل افرادهم بعدم احصاء
الثناء ، والصلوة والسلام على خاتم الرسل وسلطان الانبياء وآله وصحبه
نجوم الاهتداء وشمس الاقتداء .

اما بعد فيقول العبد الذليل الاقل من كل قليل ، خالد ، اني قد اجزت
الاخ الجليل والمشفق النبيل مولانا الحاج احمد افندي بالتوجه وتلقين الذكر
وتلبية الطلاب في الطريقة النقشبندية قدس الله اسرار موالها ووفق على اتباع
السنة جميع اهلها ، فهو مأذون بذلك مالم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها
وسداها الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل سلطانه اعلى ذريعة
بل التمسك بها عبارة عن التمسك بعزائم الشرع في جميع الامور مع دوام
المراقبة ورؤية القصور والاعراض عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل
في الطاعات والتجافي عن دار الفرور ، فرده ردى وقبوله قبولي ويده يدي
ومدده مددي ، واوصيكم واياه بنفي الوجود وبذل المجهود والوفاء بالمعهد
والقناعة بالموجود والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود وتصحيح
الاعتقاد على وفق آراء اهل الحق الفرقة الناجية السنية والعض بالنواجذ على
هدى الاصحاب الكرام واتباع السنة السنية وترك الخوض في مشاجرتهم
وحسن الظن بهم جميعا ، رضي الله عنهم ورضوا عنه ، فانهم هداة الامة ونقله
الكتاب والسنة ، فالقادح فيهم قادح في دينه وليس وراءه وراء . نسأل الله
العافية في الدنيا والاخرة . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الرابعة

لاخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى للطائف احببه الخمسة الامرية بافعاله واسمائيه وصفاته السلبية والثبوتية ، حتى تجلى لهم بالذات البحت الاحدية المنزهة المقدسة عن الكيفية والكمية ، وزكى لطائفهم الخلقية من الصفات الذميمة المهلكة ومن الكدورات البشرية ، وجذب روحانية اصفائه بنار العشق وانوار تجلياته الى مشاهدة جمال وحدة شهوده المطلقة حتى اراهم الكثرة في الوحدة والوحدة في الكثرة بعين البصيرة ، ووصفهم بكلامه القديم الازلي « الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون ، الذين آمنوا وكانوا يتقون ، لهم البشرى في الحياة الدنيا وفي الآخرة » . والصلاة والسلام على نور قطرة بحر المجاز وقنطرة محيط الحقيقة سيدنا ومولانا محمد القائل « من اخلص لله في العبادة اربعين يوما تفجرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه » وعلى آله وصحبه ا خيار البرية وهداة الخلق الى الحق ومعرفة شمس الاحدية ومعية الاقربىة .

(اما بعد) فان اعظم العلوم واشرفها عند الله تعالى العلم الباطن الذي يتطهر به الانسان عن الصفات الذميمة المهلكة ، ويتخلق بقدر استعداده بالاخلاق الحميدة المنجية ، ويموت قبل الموت باربع موات ، ويحصل ثمرة محبوبة الحقيقة المحمدية المخوفة باوراق المعرفة النابتة المخضرة من اغصان الطريقة الناشئة من شجرة الشريعة ، كما تحقق ان شرف العلوم بشرف المعلومات . (فليكن) معلوما لدى الناظرين الى هذه الاجازة الحققة ان اخي الشقيق وعضدي الوثيق العالم الماجد الفاضل والعايد المجاهد الكامل المولى المراقب ولد قلبي وقره عيني الشيخ محمود صاحب اخذ الله بيده وامده بمدده ،

قد سلك على يدي في الطريقة العلية النقشبندية الجديدة والمعروة الوثقى
 القادرية قدس الله تعالى اسرار اهاليهما السنية ، حتى تصفت لطائفه الخمسة
 الامرية بذكر الله وتنورت بانوار تجليات افعاله واسماؤه وصفاته السليية
 والثبوتية وبتجليات ذاته البحت المقدسة عن الكيفية والكمية ، وحصل له
 الفناء والبقاء الاثمان في كل قسم منهما على وجه الحقيقة وحصل له العلم
 الباطن بعلومه اللدنية ، وتزكت لطائفة الخلقية العنصرية والنفسية من الامراض
 والكدورات البشرية وعرف منازل مقامات الطريقة • (فاجزت له) اجازة عامة
 مطلقة في تلقين الاذكار للمريدين وتسليك المسترشدين والتوجه للطالبين
 وقراءة ختمات الطريقة بانواعها وتلاوة القرآن الكريم ودلائل الخيرات والاوراد
 لاسيما اورادي الموسومة بجالية الاكدار والسيف البتار في الصلاة على النبي
 المختار فهو مأذون بذلك ما لم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها وسداها
 الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل جلاله أعلى ذريعة ، بل التمسك
 بها عبارة عن التمسك بعزائم الامور مع دوام المراقبة ورؤية القصور ،
 والاعراض القلبي عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل في الطاعات والتجافي
 عن دار الفرور • فرده ردي ، وقبوله قبولي ، ويده يدي ، ومدده مددي •
 فاوصيه بنفي الوجود وبذل المجهود ، والوفاء بالمجهود ، والقناعة بالموجود ،
 والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود ، وتصحيح العقيدة على وفق
 آراء اهل الحق اعني الفرقة الناجية السنية السنية ، وان يعرض بالتواجد على
 هدى الاصحاب وترك الخوض في مشاجراتهم وحسن الظن بهم فانهم هداة
 الامة ونقلة الكتاب والسنة • واجزت له ايضا ان يجيز من رآه اهلا للارشاد
 بعد تسليكه وتعريفه المنازل والمقامات في اي مكان شاء واراد فان اجازة
 المشايخ نعمة ابدية ودولة ملوكها سرمدية ، فمن امثل امرهم فقد اهتدى ومن
 خالفهم فقد ضل وغوى • وفقه الله تعالى وعصمه عن ذلك وجعله اماما
 للمتقين ونورا نافعا للطالبين ، واسأله ان لا ينسى هذا المسكين المستهام من
 دعاء التوفيق التام وحسن الختام •

الإجازة الخامسة

إجازته للشيخ ابراهيم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فيقول العبد المسكين الفقير والذليل المستكين الحقير ، خالد النقشبندي المجددي ، اني اجزت مخلص الطريقة ومحب اهل الحقيقة ابراهيم افندي بقرائه ختم الخواجگان بشروطه الممهودة عند اهله ، وان يدعو عقبه لنصرة سلطان الاسلام وبقاء نسله على مر الايام ، (كما كتب في ورقة على حدة) وان يجتنب اكل الحرام ونحو الكلام ، وان يقوم لمناجاة ربه تعالى والناس نيام ، وان لا يمكن من الجلوس في حلقة الختم الشريف المتجاسرين على عظام الآثام ، ولا سيما شرب الخمر نعوذ بالله من ذلك الا بعد توبة صحيحة ، وان يحضر احياناً ارواح السادات والملائكة الكرام ، وان يدعو لهذا الفقير اللاشيء بتوفيق الطاعة واخلاص العمل ونشر علوم الدين والحفظ من شر النفس وشياطين الأانس والجن وحسن الختام •

(وهذا هو الدعاء) واحفظ اللهم مولانا السلطان الاعظم الهام ، وايده بجنود الغيب وأعنه على حماية بيضة الاسلام ، وأدم له خلفاً اهلاً من ذريته على مر الايام ، وانصر عساكره في البر والبحر ، وأصلح وزراءه واعوانه وسفراءه واجعله وياهم سبياً لعمران البلاد وراحة العباد ، وأحي به وبهم السنة السنية الفراء ، وارفع به وبهم منار الشريعة النبوية الزهراء ، واخذل اعداءه فعدوه عدو دين الاسلام ، ودمر المبتدعة من سائر المارقين والخوارج اللثام ، واقطع دابرهم والحق الداب منهم بالدارج ، واكتب السلامة والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والغزاة والمرابطين والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك

من امة سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وعلى آله وصحبه اجمعين ،
والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السادسة

اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني

الحمد لله الكريم الوهاب ، والصلوة والسلام على سيدنا وسندنا
وملاذنا محمد الذي اوتي الحكمة وفصل الخطاب ، وعلى آله وصحبه واتباعه
الى يوم المآب •

(وبعد) فقد اجزت الأخ في الله تعالى الشيخ محمد بن عبدالله الخاني
بالتوجه والارشاد وتلقين الذكر في الطريقة العلية النقشبندية قدس الله اسرار
اهاليها السنية ، وما اجزته الا بعد الاستخارة الشرعية والاستجازه من ارواح
سادات السلسلة الزكية ، وأوصيته بتقوى الله في السر والاعلان والامر
بالمعروف والنهي عن المنكر حيثما كان بقدر الامكان ، وأن لا يرى النجاة الا
بالصدق ولا السلامة الا باتباع سيدنا محمد سيد الخلق صلى الله عليه وعلى
آله واصحابه وتابعيهم باحسان في كل وقت واوان ، آمين • حرر سنة احدى
واربعين ومأتين والف • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السابعة

كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجان

عند الشيخ خالد الجزري خليفته في ديار بكر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الحمد والصلوة والتسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ، لا يخفى على ارباب التصديق والتوفيق ان مخلصنا في الله الشيخ
ابو الخير قبلناه في الطريقة النقشبندية واذنا له بحضور الختم عند خليفتنا
وبالاذكار القلبية • ونوصيه باتباع الشريعة الفراء ، والسنن المصطفوية وترك
الآثام والاخلاق الردية ، وان يذكر الفقير المستهام بدعاء حسن الختام •

رسائل مولانا خالد النقشبندی

رسالته في العقائد

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهد الله تعالى ، واشهد ملائكته وانبياءه واوليائه وجميع من حضر او غاب روحانيةً وجسماً من الانس والجن والملك مع سائر ما خلقه الله تعالى مما هو معلوم ومما لا يعلمه غيره ، على اني اشهد شهادة جازمة متواطئة فيها القلب واللسان بان الله الذي خلق العالم بعد ما لم يكن ، اله واحد واجب الوجود لذاته ، متصف بكل كمال ، ومنزه عن كل نقص ، متفرد باستحقاق العبودية على العالم اذ هو مالكم حقيقة لانه الذي اوجدهم من العدم ، ومتفرد بالالوهية والقدم والبقاء وبالخلق والقدرة ، ليس بجسم ولا جوهر ولا عرض . وكذلك صفاته ، لا يقوم به جادث ، ولا يحل في شيء ، ولا يتحد بغيره ، مقدس عن التجسم وتوابعه وعن الجهات والاقطار ، مرئي في الدارين بالقلوب وفي الاخرة بالابصار ، كان ولم يكن معه شيء ، لا بداية لوجوده ، ثم احدث العالم باختياره ولم يحصل له بسببه كمال ولم يتجدد له تعالى بايجاده اسم ولا صفة بل لم يزل باسمائه وصفات ذاته . لاشييه له في الذات والصفة والفعل ، حي قيوم ، خالق كل شيء علواً وسفلا ، براً وبحراً ، جسماً وجوهرأ وعرضاً ، حتى أفعال العباد الاختيارية ، عليم بكل شيء كذلك من الموجودات والمعدومات ومن الكليات والجزئيات ، عالم الغيب والشهادة ، بل لاغيب في حضرته فالكل شهادة ، يعلم خائنة الأعين وهو اجس الضمير ، كيف لا وهو خالقها ، الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير ، ولا مزية بشيء من ارادته في عالم الارض والسموات ، لم تتعلق قدرته بشيء حتى اراده ، كما لم يردده حتى علمه ، فما في الوجود شيء الا وهو مراد ومقدور له تعالى ، مريد لكل شيء كذلك ، قادر على كل شيء كذلك ، سميع بكل شيء كذلك ، بصير بكل شيء ، لا يخرج عن علمه مثقال ذرة من المعلومات ، ولا

يخرج عن سمعه ذرة من المسموعات ، يسمع كلام النفس في النفس ، وصوت
المماسة الخفية عند اللمس ، ولا يطلع عن أبصاره شيء من المبصرات ، يرى
سبحانه ديب النملة السوداء في الليلة الظلماء على المسح الأسود ويصر اصغر
الاشياء في سواد الدأداء خلف الف حجاب ، سواء لديه الاقرب والابعد ،
يتكلم لا عن صوت مقدم او سكوت متوهم ، بكلام ازلى مقدس كسائر
صفاته ، كلم به موسى وانزله على الرسل ، وسماه قرآناً وزبوراً وانجيلاً وتوراة
وصحفاً ، حياته ليست بالروح والجسد والاركان ، وعلمه منزه عن التفكير
وسبق الجهل وتطرق النسيان ، وارادته مقدسة عن الاضطراب وعن القلب
والجنان ، وقدرته مبرأة عن توسط الآلات وتأييد الاعوان ، وسمعه برىء
عن توهم الاصمخة والآذان ، وبصره لا يتخيل له الحدقة والاجفان ، وكلامه
ليس من فهمٍ ولهاتٍ ولسان ، فسبحانه وتعالى رب كريم عظيم السلطان عميم
الاحسان جسيم الامتنان ، وكل من صفاته لا تكثر فيه ، وكثرة التعلقات
لا توجد فيها كثرة ، لا يقع شيء من غير ارادته ، ولا يكون في ملكه الا ما يشاء
من خير وشر ، والكفر والمعصية بارادته دون امره ورضاه ومحبته . انه
تعالى علم في الازل جميع الوقائع الآتية من افعال العباد وغيرها وما يجازون
عليه وكتبها باشخاصها واحصاها ، فلا يجرى شيء الا على طبق ما سبق في
علمه .

رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ

((العقد الجوهري))

في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاطر السموات والارض وخالق العباد وما يعملون ، الذي
اذا اراد شيئاً انما يقول له كن فيكون . والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا

محمد خير اهل الوبر والمدر ، وعلى آله وصحبه هداة طريقته الوسطى بين
الجبر والقدر .

(اما بعد) فاعلم ارشدك الله تعالى ان اهل القبلة اطبقوا قاطبة بل
الفلاسفة واكثر الملمين ايضا على انه لا مؤثر فيما سوى افعال الحيوانات من
الموجودات الا الله الواحد تبارك وتعالى . وافعال الحيوانات منها الطبيعية
ولا خلاف في مخلوقيتها له تعالى ايضا سواء كانت من الافعال المشعور بها
كالمرض والصحة والنوم واليقظة او من غير المشعور بها كالنمو وهضم الطعام .
ومنها الاختيارات ، وانما النزاع فيها فقط . فذهبت الجبرية الى انها بقدرة
الله تعالى بلا قدرة من العبد . والاشعري الى انها بلا تأثير من قدرة العبد .
والمعتزلة الى انها بقدرة العبد فقط بالاختيار . والفلاسفة الى انها بقدرته
بالايجاب . ونسبة هذا الى امام الحرمين سهو كما افاده العارف السنوسي
تصرحا ، والسعد في شرح المقاصد تلويحا . وذهب ابو اسحق الاسفرائيني
الى انها بمجموع القدرتين على ان تؤثرا في اصل الفعل . والقاضي الى انها
بهما على ان تأثير القدرة القديمة في اصل الفعل وتأثير الحادثة في وصفه ككونه
طاعة او معصية . وهذا المذهب عين مذهب الماتريدية كما افاده المحققان ابن
الهمام في متن المسامرة وابن ابي شريف في شرحها والمولى حسن چلبى في حاشية
شرح المواقف ، وصرح به المدقق الكلبوي في حاشية العقايد الدوانية وفي
تعليقاته على السالكوتي الواقع على الخيالي .

فلا تعويل على قول من جذب مذهبهم الى شوب الاعتزال كما سيجيء
ولا الى قول الاستاذ كما توهمه بعض الامجاده ولما لم يتعلق الغرض ببيان تشعب
فرق الاعتزال بالنسبة^(١) الى المباشرة والتوليد في الافعال وكون قدرة العبد

(١) قوله بالنسبة الى المباشرة والتوليد اما في المباشرة فخالف التجار منهم
جمهورهم وقال بقول الاستاذ . واما في التوليد لما راوا انه قد يترتب
على فعل العبد فعل آخر وان لم يقصده وان الفعل الاختياري لا يكون بلا

مؤثرة عند بعضهم بمجرد الرجحان الناشيء عن اجتماع الشروط وتعلق الارادة بالحادثة بناء على الفرق بين القديمة وبينها بالايجاب وعدمه، فيمتازون عن الفلاسفة بكون العبد مختارا في فعله عندهم وغير مؤثرة عند بعض آخر منهم الا بالبلوغ الى حد الوجوب بناء على ان الارادة الحادثة (٢) موجبة للمراد كالقديمة ، فتكون مذاهبهم عين مذهب الفلاسفة في الفعل وان امتازوا عنهم بالاختيار في المباديء وكون الحوادث في ظاهر مذهب الفلاسفة منسوبة الى الوسائط فينسبون الفعل الى قدرة العبد كما مر وفاقا للمواقف والخيالي . وفي تحقيقه منسوبة الى المبدأ الفياض ولا تفيد الوسائط الا اتمام الاستعداد كما هو مقرر في محله فينسبونه الى القدرة القديمة كما في شرح الجلال خلافا للغزالي . وبهذا التفصيل تطبق المناقضة بحسب الظاهر بين الاقوال في هذا المقام كما لا يخفى على الفطن .

وايضا لما كان الفرق بين قدرة العبد عند الاشعري ، وقدرته عند الماتريدي ، وكسييه عندهما في غاية الغموض حتى قال بعض من ادركته من

قصد لم يسندوا الفعل المترتب الى العبد رتبة بل قالوا بالتوليد وهو ان يوجب فعل لفاعله فعلا آخر كحركة اليد وحركة المفتاح . ثم اضطربت اقوالهم فذهب بعضهم الى ان الافعال المتولدة باسرها فعل لفاعل النسب . وذهب النظام الى انها برمتها من فعل الله تعالى . وزعم ثمامة بن اسرث انها حوادث لامحدث لها . وفرق ضرار بن عمرو وحفص الفرد بان ما كان منها في محل القدرة كالعلم النظري المتولد من النظر فعل العبد وما ليس في محلها فان وقع على وفق اختياره كالقطع والذبح فهو ايضا من فعله وما لا فلا كموت العبد المصاب بالسهم اذ قد يحدث بعد موت الرامي . ولعمري ان من اطلع على حقيقة اقاويلهم واهوائهم في اكثر اصولهم لا يرتاب في ان مذهبهم بناء على الماء واساس على الهواء (منه) .

(٢) الارادة الحادثة لا توجب المراد عند الاشاعرة وواقفهم الجبائي وابنه وجماعة من المعتزلة وخالف النظام والعلاف وجعفر بن حرب وجمع من قدماء معتزلة البصرة فقالوا بايجابها له اذا وصلت الى غاية توطين النفس على الفعل (منه) .

اكابر العلماء انه فتش الكتب في طول عمره فما وجد بينهما فرقا ، فاحتاج الى القول بانها بمعنى واحد ، واضطر بعضهم الى القول بان مدخلية القدرة بالسببية الحقيقية عند القاضي وهما كما ترى . ورأيت تأليف متعددة في هذه المسألة فما وجدت احدا حام حول تحقيقها ، مع ان عدم الفرق بين القدرتين والكسبين يقتضي كون المذهبين واحدا . ومغايرتهما في هذه المسألة اظهر من ان تنكر ، واشهر من ان تستر . ولهذا شاع في جميع البلدان والبقاع ان القدرة مؤثرة عند الماتريدي دون الاشعري ، حتى طعن فيه طوائف بان مذهبه جبر محض . ولا فرق بين نهي القدرة واثباتها بلا تأثير ، مع ان بداهة الفرق بين حركتي المرتعش والمختار جزء دليل اثبات مذهبه كما يأتي - حداني هذا والتماس بعض الاحبة مني ان اكتب ما من الله تعالى به علي في تحقيق هذين الفرقين وما يتعلق بهما معرضا عن استيعاب الاقاويل والاسترسال مع القول والقليل ، فاقول وبالله التوفيق :

العزم المصمم الذي هو التوجه الصادق نحو الفعل الصادر عن العبد بقدرته عند الماتريدي وهو المسمى عندهم بالكسب . ويقال له الارادة الجزئية . والقصد الجزئي ايضا لتعلقه بمطلوب معين . وهو من الامور اللا موجودة واللامعدومة ، المسماة بالاحوال عند صدر الشريعة ، ومن الامور الاعتبارية المعدومة في الخارج عند الاكثريين . واضطرب فيه كلام بعضهم في تفسير البسمة الشريفة . فقال تارة بموجوديته عندهم ، واخرى بمعدوميته ، وتارة بكونه من الاحوال . وصرح المحقق ابن الهمام في المسامرة بانه امر موجود واثر لقدرة العبد اذا خلق الله تعالى له جميع ما يتوقف عليه فعله من القدرة والارادة والآلات والشروط . يوجد العبد بقدرته ذلك العزم المصمم باعانة الله تعالى . واذا اوجده خلق الله تعالى له فعله عقبه . انتهى ملخصا .

ويلزمه مخالفة اجماع السلف قبل ظهور البدع والاهواء على ان لا يؤثر في الوجود الا الله تبارك وتعالى كما صرح به غير واحد منهم امام الحرمين في

الارشاد على ما في شرح المقاصد وشرح الجلال الدواني •

ويلزمه ايضا موافقة المعتزلة في كون العبد موجدا لبعض الاشياء وخلاف العقلية • وتخصيص النقليات الدالة على استناد كل شيء اليه تعالى ابتداء • وألجأه الى هذا ظن عدم النجاة من الجبر الا به ، وان الكسب لا يفهم منه لغة الا التحصيل ، ولا معنى لتحصيل الفعل المعدوم سوى ايجاده •

والجواب منع كل ما في كلامه من الحصر • اما الاول فسيظهر مما سأحرره لك ان شاء الله تعالى من تحقق الاختيار في المذهبين مع التنزه عن نسبة اليجاد الى العبد • واما الأخيران فلجواز ان يراد بالكسب لغة صرف القدرة نحو المقدور الذي هو شرط عادي لخلق الباري تعالى الفعل بعده ولجواز تسمية العبد محصلا والفعل المخلوق فيه تحصيلا للمحلية والتسبب العادي للفعل • وهو في اللغة اكثر من ان يحصى ، كقولهم البحر مفرق ، والنار محرقة ، والشريعة عربية • ولئن فرضنا صحة ذلك فلا نسله لغة في الاصطلاح • وقد صرح حجة الاسلام في الاقتصاد كما نقله عنه ابن ابي شريف بان تسمية مقارنة القدرة والارادة الحادثتين كسبا وضع اصطلاحهما لما وجدوا اطلاق الكسب في القرآن على اعمال العباد اصطلاحا عليه تيمنا بكتاب الله تعالى • فكيف يكون للمناقشة فيه مجال • ومنه يعلم جواب ما استشكله السعد في شرح العقائد ولم يأت في حله بشيء ينفع المناظرة من انه لا معنى لكون العبد فاعلا مختارا الا كونه موجدا بالارادة • فما معنى عد الاشعري له فاعلا مختارا مع حصر اليجاد فيه تبارك وتعالى انتهى بالمعنى ، وحله ظاهر مما حررته •

ثم المراد بالعزم المصمم هو الارادة الجزئية التي هي شرط عادي لخلق الله تعالى الفعل عقبه كما مر • ومغايرتها للفعل بديهية لانها امر متقدم على الفعل ذاتا ومتأخر عنه وصفا • بمعنى انها لا تسمى كسبا الا بعد خلق الله تعالى الفعل • وان كان الخلق متفرعا عليه عادة • كالرمي لا يسمى قتلا الا عقب خلق

الله تعالى الموت به • وان كان الموت ناشئا عنه وله نظائر كثيرة • وايضا هو من (٣) الاعراض الاضافية ولا وجود لشيء عند اهل الحق سوى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق التي تسمى بالاكوان الاربعة عندهم خلافا للفلاسفة كما حرر في محله • فتنزيل مذهب الامام الماتريدي على مذهب الاستاذ مع القول بان الكسب عنده امر اضافي هو الارادة الجزئية التي هي اثر لقدرته ، فيه تناقض ناشيء عن خلط المذهب الحق بخرافات الفلاسفة ، او عن الغفلة عن بيان المذاهب لانهم صرحوا فيه بان القدرة عند الاستاذ مؤثرة في اصل الفعل ، وقالوا مراده ان قدرة العبد ضعيفة تقوت باعانة الله تعالى فأثرت في اصل الفعل بالايجاد لثلا يلزم توارد العلتين عنده • والارادة الجزئية امر عديم يتوقف عليه الفعل الموجود في الخارج توقفا عاديا ، فصار التنزيل المار مع القول المذكور في قوة قولنا اثرت قدرة العبد عند الماتريدي في اصل الفعل • وما اثرت فيه بل في شرطه العادي • واثرت القدرة عندهم امر موجود في الخارج وامر اعتباري لا وجود له في الخارج • والارادة الجزئية عندهم امر عديم وموجود في الخارج • والتناقض في المقدمات الثلاث اظهر من ان يخفى • ولا يجوز ان يراد ان الفعل لما خلق بسبب قدرة العبد سميت مؤثرة ، لان الله تعالى لا يخلق الفعل عادة ما لم يصرف العبد قدرته صرفا جازما كما

(٣) الاعراض عند الفلاسفة تسع مقولات كلها موجودة في الخارج سواء الغير النسبية منها وهي (الكم والكيف) او النسبية وهي السبعة الباقية اعني (الابن والتمى والوضع والاضافة والملك والفعل والانفعال) وللمتكلمين دلائل على عدم الاعراض النسبية السبعة الا الابن وسموه بالكون المقسم عندهم اعتبارا الى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق الموسومة بالاكوان الاربعة • وقالوا العرض ثلاثة اقسام لانه اما مخصوص بالحي كالحياة وما يتبعها من الادراك والكيفيات او لا وهو (قسمان) احدهما الاكوان الاربعة (والثاني) مدركات الحواس قطعا كالاصوات والالوان والطعوم والروائح وغير ذلك من المحسوسات • ودلائل المتكلمين مسرودة في المواقف مع ما عليها من جانب الفلاسفة (منه) .

توهمه بعضهم ، لان هذا قدر مشترك بين مذاهب القاضي والاشاعرة والاستاذ اذ الكل متفقون (خلافا للمعتزلة) على ان الله تعالى لا يخلق الفعل مالم تتعلق قدرة العبد ومتفقون على ان قدرة العبد بخلق الله تعالى والعبد مضطر فيها وفاقا للمعتزلة ، وانما الفرق بكونها مؤثرة في اصل الفعل استقلالاً او اعانة يكون الصرف الجزئي اثر قدرة العبد . وهي مؤثرة في وصف الفعل بواسطته او غير مؤثرة قطعاً . والصرف من لوازم الارادة المخلوقة في العبد بلا اختياره مع انه ناشئ عن عدم الفرق بين التأثير وما يتوقف عليه التأثير . والقدرة لاتصلح للمحلية مع ان الاطلاق المارة لغة يمنعها التقابل هنا . فافهمه فانه دقيق .

وزعم بعضهم ان المؤثر عندهم قدرة العبد ابتداء واستقلالاً . ولما كانت القدرة والاختيار مخلوقين له تعالى ، كان الفعل المخلوق للعبد اولاً مخلوقاً له تعالى بالواسطة غفلة عن رجوع هذا الي نفس الاعتزال ، وانه يلزم عليه مالزم المحقق الكمال . وجعل بعضهم مذهب الاشعري جبراً محضاً ، ونزل مذهب الماتريدي على مذهبه . وزعم بعضهم اتحاد المذهبين في هذه المسألة . والكل باطل ناشئ عن امور (احدها) قلة التتبع (وثانيها) شدة غموض الفرق بين المذهبين لما تواتر من النقل عن السلف قبل ظهور البدع والاهواء في هذه المسألة انه لاجبر ولا تفويض . ولكن امر بين امرين . واجمع اهل السنة على حقية المذهبين . والمتبادر من المذهب المتوسط بين الجبر والقدر ان يكون واحداً لامتعدداً ، فاشكل عليهم الامر لصعوبة تحرير مذهبين حقين واقعين في حاق الوسط ، منزهين عن جهالة الجبر وشركة الاعتزال ، فتجاذبوا اطراف المسألة من غير امان ، فوقعوا فيما وقعوا . (وثالثها) ان السلف لما نهوا عن الخوض في هذه المسألة وتركوا المناظرة فيها لشدة خطر الوقوع في احد طرفيها ، لم يحرق الامام الماتريدي رحمه الله مذهبه فيها تفصيلاً تورعاً واتباعاً للسلف لعدم احتياجه اليه للبعد عن المبتدعة ، ولهذا تشعب اصحابه فذهب

اكثرهم الى ان مذهبه مذهب القاضي ابي بكر الباقلاني ، وتوهم احد منهم غير ذلك كما قدمت الكل مع تزيفه .

واما الامام الهمام ابو الحسن الاشعري رحمه الله فاحتاج لكونه بين اظهر المعتزلة والمبتدعة ومبتلى دائما بالمناظرة معهم وابطال مذاهبهم كما هو في الكتب مسطور وبالالسنة مذكور وبين العلماء مشهور ، الى تحرير مذهبه حق التحرير وتواتر القدر المشترك منه بين اصحابه حتى اتفق جميع المحررين لمذهبه على انه لا تأثير عنده لقدرة العبد بالفعل وان تخالفوا في وجوه التحرير .

ولاجل هذا ايضا ترى كتب الاشعري في العقائد مشحونة بالدلائل القاطعة والبراهين الساطعة ، والخوض في كثير من التأويلات والتدقيقات .

ثم اعتذر عنها في كتابه (الابانة في اصول الديانة) الذي هو آخر مؤلفاته وعليه التعويل في مذهب الاشعري كما صرح به غير واحد . وقال فيها لولا الاضطرار بسبب منازعة المبتدعة لما تكلمت بشيء من ذلك . وصرح بان مذهبه في التشابهات التفويض مثل مذهب السلف ، لكن المبتدعة الجاؤه الى التأويل . وترى كتب الماتريدي نفسه اكثر ما فيها من المسائل من غير دلائل . ومتأخرو اصحابه رجعوا في التدوين الى سياق الاشعري ، لشيوع الابتداع والرفض والجبر والاعتزال ، وشدة الاحتياج الى التحرير والتدقيق والاستدلال . وكل هذا ظاهر عند من له باع في هذا الفن ، وبه يندفع في حق كلا الامامين اقاويل من ظن فيهما بعض الظن .

والعبد المسكين لكون مذهبه مذهب السلف بعينه وطريقته الصديقية عين طريقة الاصحاب واجلة التابعين ، عسر عليه الخوض فيما نهوا عنه . لكن لما رأيت المسألة مع كونها من امهات المسائل الدينية واساس كثير من العقائد اليقينية وقع فيها الخلط والخطب والتشبه وعدم الضبط ، شرعت فيها اقتداء بالامام الاشعري ومتأخري اصحاب المذهبين ، متبرء من حولي وقوتي

ومخرجا لوجودي من البين ، متمسكا بقوة وحول ذي الطول الذي ليس
الا عليه التعويل ، فهو حسبي ونعم الوكيل .

اعلم ان الارادة الجزئية التي هي الكسب عند الماتريديّة، صادرة عن العبد
باختياره واثرا لقدرته عندهم ، لانهم مع منعهم ان يكون العبد موجدا لشيء
اجماعا من محققهم يجوزون ان يكون له قدرة ما تختلف بها النسب
والاضافات على وجه لا يلزم منه وجود امر حقيقي اصلا كما صرح به صدر
الشريعة في التوضيح ونسبه الى مشايخ مذهب الماتريدي ، وافاده المولى حسن
چلبي في حاشية شرح المواقف . وهي شرط وسبب ^(٤) عادي لخلق الله تبارك
وتعالى الفعل كما مر غير مرة ، وتتعلق بوصف الفعل اعني كونه طاعة او معصية
كلطم اليتيم ان اريد به تأديبه فطاعة او اهاتته فمعصية فهي اثر لقدرة العبد
ووصف الفعل الذي هو ايضا امر اعتباري عديمي كما تدل عليه الكلية المارة
عن اهل الحق وصرح به غير واحد من فضلاء المذهبين ، اثر لها واثرا اثر
والامر العدمي يجوز ان يتوقف عليه الأمر الموجود كعدم الموانع ، فاندفع بهذا
امور (احدها) كيف يترتب الامر الموجود في الخارج على غير الموجود فيه ،
(والثاني) ان قولهم اثر القدرة هو العزم المصمم المعبر عنه بالارادة الجزئية
ينافي قولهم هو كون الفعل طاعة او معصية ، (والثالث) ان معنى كون القدرة
مؤثرة عندهم ان كان انها من الشروط العادية مثلا فهو عين مذهب الاشعري ،
او انها مؤثرة بالايجاد في اصل الفعل فهو عين مذهب الاعتزال ان اريد التأثير
بالاستقلال ، وعائد الى مذهب الاستاذ ان اريد على جهة الاعانة والاسعاد .

(٤) السبب وجودي يدور عليه امر وجودا وعدما وهو عقلي كالنظر للعلم عند
الامام وشرعي كالتكلم بصيغة الاعتناق له وعادي كالنار للاحراق ولفوي
كالاسباب الداخلة في حيز حرف التعليل والفعل بمعناه عند الاصوليين
والشرط امر وجوديا كان او عدميا يدور على عدمه العدم وهو ايضا عقلي
كالحياة للعلم وشرعي كالطهارة للصلاة وعادي كالسلم للصعود ولفوي
كالشروط الداخلة في حيز حرف الشرط (منه) .

ومن هذا نشأ بعض الاقاويل الباطلة السالفة ووجه الاندفاع انها لا تأثير لها في اصل الفعل عند المعتزلة والاستاذ ومؤثرة في امرين اعتباريين هما الارادة ووصف الفعل بالطاعة والمعصية بخلاف مذهب الاشعري فانها لا تأثير لها عنده حتى فيهما . وزعم بعضهم ان عدم لا يصير اثرا للقدرة ولا معنى لتأثير القدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود منشأه عدم الفرق بين الاعدام الازلية والاعدام الحادثة بعد الوجود والامور الاعتبارية المتجددة فان الاولى لا تصير اثرا للقدرة . وفي جواز تعلق الارادة بها كلام بينته في غير هذا المحل . والاخيرتين لاخلاف في جواز صيرورتهما اثر القدرة كالحوادث الموجودة . والمنكر لهذا معذور لعدم اطلاعه بشرط ان لا ينازع فيه ، وقوله ولا معنى للتأثير للقدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود لامعنى له لان من جملة معاني تأثير القدرة في شيء اخراجه الى نفس الامر ومنها اعدامه ومنها افاضة الوجود عليه .

ان قلت فهلا لزمتم الشركة التي بالغت في الفرار عنها ، وما الفرق بين هذا التأثير والتأثير الذي انكرته على الامام ابن الهمام ؟ (قلت) بينهما فرق عقلا ونقلا (اما الاول) فلان افاضة الوجود اتم وابلغ من تفرع الامر الاعتباري بل لانسبة بينهما ، ومن ثم رتب الحق تبارك وتعالى على الخلق الذي هو عين افاضته الوجود استحقاق العبدية في آيات شتى . (واما الثاني) فلانه تبارك وتعالى اطلق مرارا على ذاته المقدسة انه خالق كل شيء والخلق بمعنى اليجاد والشيء في اصطلاح اهل السنة بمعنى الوجود والامر الاعتباري والحال ليسا بموجودين ، فجعل الوجود اثر قدرة العبد يصادم النصوص بخلاف الامر الاعتباري والحال . وبه يندفع استعظام بعضهم ايضا مطلق تأثير القدرة لانه ناشى عن عدم الفرق بين اليجاد والتأثير في الامر الاعتباري .

واما عند الاشعري فالكسب عبارة عن مقارنة قدرة العبد وارادته بالمقدور بشرط عدم تأثيرهما باليجاد كما في المواقف وغيره . وتلك المقارنة شرط عادي لخلق الله تعالى ذلك المقدور وصرف القدرة تابع لصرف الارادة وهو

عبارة عن ترجيح الفعل والترك وهو لذات الارادة كما يفصح عنه قولهم في تعريفها انها صفة من شأنها ترجيح احد المتساويين .

(وهنا اشكالات) احدها ان مقتضى الذات لا ينفك عنها ، فكون تعلق الارادة مقتضاها يقتضي تعلقها باحد الطرفين . ولو لم يكلف العبد فما فائدة التكليف ؟ (والاشكال الثاني) مدار كسب الاشعري على ماقرته على تعلق الارادة الذي هو امر لازم للارادة ، فما معنى اختيار العبد عنده ؟ (والاشكال الثالث) انه لا يظهر على ما ذكرت معنى كون الفعل طاعة او معصية لان مداره كان على ان يحدث العبد بقدرته عزمًا مصمما به يصير الفعل طاعة او معصية كما مر في مذهب الماتريدية . فاذا لم يكن لقدرة العبد تأثير عند الاشعري اصلا ، لم يصير الفعل طاعة او معصية .

والجواب ان الارادة تابعة للعلم ، فكذا مقتضاها . فاذا علم العبد تكليفه بالطاعة والاجتناب عن المعصية وان الله تعالى وعده على ذلك النظر الى وجهه الكريم والفوز بالنعيم المقيم ، يصير هذا العلم داعياً له الى الطاعة ، كما ان وساوس الشيطان اللعين بمعونة النفس الامارة مع شهوة الاستراحة والتفكه باللذائذ الفانية وتقديمها على الدولة الباقية تصير داعياً له الى المعصية ، فيتشعب تعلق الارادة باحد الطرفين لانجذابها الى الخير لاجل الداعي الاول ، والى الشر لاجل الداعي الثاني . وكون العبد مجبوراً في الارادة لا يستلزم الجبر في الافعال الصادرة بها كما في افعال الباري تبارك وتعالى فان ارادته تعالى صادرة عنه بطريق الايجاب مع انه فاعل مختار في افعاله وفاقاً كما صرح به غير واحد من المحققين على ان بداهة الفرق بين الحركتين محققة للاختيار وجهل السائل بكيفيته لا يضر .

ثم القدرة كما انها غير مؤثرة بالفعل ، غير مؤثرة بالقوة ايضاً ، على ما هو المشهور من مذهب الاشعري ، لكن تعلقها الناشيء عن تعلق الارادة الناشيء

عن ذات الارادة شرط عادي لتأثير قدرة البارئ تعالى ، فالفعل صادر عنه تبارك وتعالى بقدرته بسبب قدرة العبد ولولا تعلق قدرة العبد لما خلقه ، كما ان المؤثر بالاحراق هو الله تعالى وفاقا ولولا مس النار للمحرق لما احرقه ، ويزيد العبد عنده بالنسبة الى الفعل على النار بالنسبة الى الاحراق بكونه متصفاً بالقدرة والارادة وبتعليق قدرته بالمقدور بارادته ، ولهذا يتوقف كل فعل من افعاله الاختيارية البدنية على المبادئ الاربعة التي هي التصور بوجه ما ، والشوق الجزئي المنبعث منه والقصد الجزئي وتحريك الاعضاء التي هي مبادئ لكل فعل اختياري يفعل بالجوارح . ولا يشته عليك الامر من كون العبد مضطراً فان الاشعري يلتزم الاضطرار في الاختيار مع كون العبد مختاراً اذ الاضطرار في الاختيار محقق للاختيار لا ناف له كما مر وصرح به السعد في كتبه بل البيضاوي في احد تفاسير قوله تعالى (ما كان لهم الخيرة) ، على ان الحسن والقبح لكونهما شرعيين عنده يجوز التكليف مع الجبر المحض على اصله فكيف بالجبر المتوسط . ووجه تركهم الاستدلال بهذا المذهب اشتراكه بيننا وبين الجبرية الموهمة للاشتراك معهم في اصل المسألة مع بداهة بطلان مذهبهم عند الكل . ولما وقع البحث عن الحسن والقبح احببت ان افصله لك لنفاسته وبناء اصول كثيرة عليه وخفاء تفصيله والفرق بين مذهبي الحنفية والمعتزلة في المسألة وفروعها عند كثير من الناس .

اعلم للكلام في الحسن والقبح مقامات اربعة (المقام الاول) كل منهما يطلق على ثلاثة معان احدها الحسن صفة الكمال كالعدل والقبح صفة النقص كالظلم . ثانيها الحسن ملائمة الغرض كموت العدو والقبح منافرة كموت الصديق ، وقد يمر عنهما بالمصلحة والمفسدة . ثالثها الحسن تعلق المدح عاجلاً والثواب آجلاً والقبح تعلق الذم عاجلاً والعقاب آجلاً وهو المتنازع فيه اذ هو عندنا شرعي وعند المعتزلة وجمهور الحنفية عقلي . (المقام الثاني) معنى القبح شرعاً النهي تحريماً او تنزيهاً ، والحسن بخلافه فالمباح حسن . وقيل القبح

المنهي عنه والحسن المأمور به، فهو واسطة كفعل البهيمية. وفعل الصبي مختلف فيه. والقبیح الشرعي يصير حسناً وبالعكس لجواز اعتوار النهي والأمر على شيء واحد بالنسخ. (المقام الثالث) الخلاف مبني على أن الفعل هل له جهة يحكم العقل بسببها بحسنه أو قبحه وتقتضي كونه مأموراً أو منهيّاً سواء أدركها العقل بنفسه بداهة أو بالنظر أو لم يدركه إلا بعد ورود الشرع، أو لاحكم للعقل فيهما لأن الفعل لا يقتضي في نفسه المدح والذم والثواب والعقاب وإنما يصير كذلك بالشرع، ويتنى عليه نجاته أهل الفترة وأن لا حكم قبل الشرع. الثاني مذهب الأشاعرة، والأول مذهب المعتزلة وجمهور الحنفية كما مر، ثم اختلفوا في أن السبب المقتضي لهما ذات الفعل أو صفة حقيقية له أو اعتبارية أو المحتاج إلى المقتضى هو القبح والحسن بكيفية التقاء موجب القبح، قال بكله بعض. (المقام الرابع) الحنفية قاطبة في أصل المسألة وبعض فروعها كمنع التكليف بما لا يطاق وافقوا المعتزلة وخالفوهم في أكثرها، فقالوا إن الله تعالى حاكم على الإطلاق ولا حاكم عليه فنوا وجوب نحو اللطف والأصلح والثواب والعقاب عليه تعالى لأن اضدادها لا تخالف الحكمة، وإن العقل ليس موجِباً للعلم بالحسن والقبح لا مباشرة كما في البداهة ولا توليداً بل آلة عادية يخلق الله تعالى عندها العلم في الإنسان ابتداء عقب التفاته المجرد أو مع الفكر كسائر الأسباب العادية.

واختلفوا في بعض الفروع فقالت النجارية منهم عقلاً لكل ما قال به الأشاعرة شرعاً. قالوا لا يجب قبل البعثة إيمان ولا غيره ولا يحرم كفر ولا غيره ولا يجب شكر المنعم، بل لا يجوز بلا إذنه لأنه لا تصرف في ملك الغير، بل قالوا قد يجوز العقاب عقلاً عليه. وقالت السمرقندية وفاقاً للماتريدي بوجوب شكر المنعم قبلها وأرادوا به وجوب الإيمان به تعالى ووجوب تعظيمه وحرمة نسبة القبيح إليه ووجوب تصديق نبيه صلى الله على كل نبي وآله وصحبه وسلم تبعاً لخاتمهم.

عدنا الى المقصود .

في شرح المواقف وفاقا للامدي ان القدرة عند الاشعري مؤثرة بالقوة بمعنى انه لولا ان الله تعالى خلق الفعل لأوجد العبد بقدرته لكن لما تهيأ العبد لايجاده اختطفه القوي المتين تبارك وتعالى من بين يديه لئلا يشاركه احد في الخلق الذي هو اخص افعال الالوهية لما مر من ترتيب الحق تعالى عليه استحقاق العبودية . انتهى محررا . وقال الامام الغزالي لما بطل الجبر المحض بيدها الفرق بين حركة المرتعش وحركة المختار وبطلت خالقية العبد بالادلة العقلية والنقلية المبسوطة في الكتب الكلامية، وجب اعتقاده ان فعل العبد مقدور بقدرة الله تعالى اختراعا⁽⁵⁾ وبقدرة العبد على وجه آخر معبر عنه بالكسب . انتهى بالمعنى . وحاصله ان للقدرة الحادثة علاقة بالمقدور، عليها مدار التكليف والثواب والعقاب ووجود هذه العلاقة بديهي ، وهي المسماة بالكسب ولا يلزم ان نعلم حقيقتها وكيفيتها ، وهو في غاية الحسن ، وهو ملائم لقواعد السنة السنية الغراء اذ المسألة مما لا بد فيه من نوع تفويض في الكيفية مع الاعتقاد الراسخ في اصله . ومن ثم اجري بعضهم هذا القول على ما يعم مذهب القاضي ايضا الذي هو مذهب الماتريدية .

ان قلت من الناس من زيف مذهب القاضي وانكر كونه عين مذهب الماتريدية فما وجهه ؟ قلت وجهه توهم ان معنى تعلق القدرة الحادثة بكون الفعل طاعة او معصية تأثيرها فيه بالايجاد ، وان كون اثرها امراً اعتيادياً وامراً موجوداً في الخارج متساويان في الحظر وعدم الجواز وقد حقت لك بطلانها بعون الله تعالى .

(5) الایجاد الاختراعي افاضته الاثر على القابل كالصور والاعراض المفاضة على المادة وهو يقتضي مجعولا ومجعولا اليه والایجاد الابداعي اخراج الشيء عن صرف العدم وهو جعل بسيط متعلق بذات الشيء مستغن عن قابل ومجمول ومجمول اليه وهو التأثير الحقيقي في الشيء واما الاول فتأثير في وصفه بمرض ما فتنبه منه لوجه اختيار الاختراع هنا (منه) .

ان قلت توهم عبارة المحقق الدواني عدم صحة تأثيرها في وصف الفعل كما في اصله وصرح العارف السنوسي بعدم جواز كون الحال اثراً لها ، قلت الاول مبني على الاول ، والثاني على الثاني ، مع انه ليس وراء الوجود سوى العدم ولم يقل بالحال الا شذمة قليلة من المتكلمين واكثرهم من المعتزلة ، ومنه يعلم ضعف انكار السنوسي ايضا لنقل هذا القول عن القاضي . نعم انكاره نسبة موافقة الفلاسفة الى امام الحرمين في محله ووافقه غير واحد من المحققين . وتزييف القول المنسوب الى الاستاذ ايضا متجه لتوارد العلتين . وقولهم قدرة العبد غير مستقلة بالتأثير تبعا للسعد في شرح المقاصد يدفع توارده العلتين المستقلتين ، لكن يلزم عليه جواز تبعض قدرة الباري تعالى وهو محال كما صرح به المحقق الدواني في برهان التمانع ، وشيدت اركانه في مواضع من تعليقاتي على الحواشي الهندية على الخيالية . ولبعضهم ههنا اسباب في تصحيح مذهب الاستاذ ناشيء عن عدم التنبه لما فيه من الفساد وعدم الفرق بين الموقوف عليه التأثير والمؤثر مع وضوح الفرق بينهما عند اهله لان الاول يصدق حتى على الاعداء وقدرة الاشعري بخلاف الثاني .

فنقول لا نسلم صحة هذا القول منه ، ولئن سلم فعله صدر عنه في مباحثة جدلية لافهام خصم قويته منافرة عن الحق فاحتال في جذبه الى الحق بنحو من السرقة ، ولذا قال المشايخ ما ينقل عن عالم من المباحثة لايجوز جملة مذهبا له قاله السنوسي . ولئن سلم فلا يؤاخذ به لانه بذل جهده في الوصول الى الحق ، ولا يقلد فيه لظهور ظله . ومنه يعلم شدة خطر حمل مذهب الامام الماتريدي عليه كما فعله بعض المؤلفين في البسطة تبعا لوالده الماجد ، ومرت الاشارة اليه والفرق ان الاستاذ احد رجال الاشاعرة كالكافسي وما قلدهما احد من الاشاعرة فيها لاتباعهم الاشعري وانحراف قوليهما عن مذهبه على التفاوت ، والماتريدي قدوة اكبر فرق اهل السنة وهم السادة الحنفية ولم يثبت انهم خالفوه في هذه المسألة ففي جعل القول المعترض مذهبا له اخلاص

بعقيدة السواد الاعظم والله تبارك وتعالى احكم واعلم .

فالذي تحرر فيما فيه اشتراك المذهبين وما به امتيازهما انهما متفقان في ان العبد فاعل ومختار ، وان له كسبا هو مدار التكليف ، وان الاستطاعة بمعنى القدرة بشرط استجماعها لشرائط التأثير مع الفعل زمانا وبدونه معه وقبله وبعده ، وخلافه ضعيف او مؤول، وبمعنى سلامة الاسباب قبله وعليهما مدار التكليف ، والفعل مخلوق له تعالى وحده ، وان الحق ما تواتر عن السلف من انه لا جبر ولا تفويض بل امر بين امرين ، واسم الخالق مخصوص به تعالى ، والكاسب والعامل مخصوص بالعبد ، والفاعل والمختار والقادر والمريد مشترك في الاطلاق لا في الحقائق وجميع الآثار وهذا الاختصاص والاشتراك تابع لاختصاص المآخذ واشترائه ، وان الكسب امر اعتباري . وهذه احد عشر وجهاً مشتركة بينهما وتزداد بتغير الاعتبار ، ومفترقان في ان الكسب اثر القدرة المؤثرة في وصف الفعل فقط عند الماتريدية . ومقارنة الغير المؤثرة بالفعل في شيء من الفعل والوصف مع الارادة عند الاشعري . ومتعلق القدرة الوصف فقط عندهم ، والفعل والوصف عنده . ويمتنع تعلق القدرة بلا تأثير عندهم . ويجوز عنده . ولا يجوز صدور الفعل بقدرة العبد لولا تعلق قدرة الباري تعالى عندهم ويجوز عنده بناء على تحريري السيد والآمدي وهو المراد بقول بعضهم انها غير كافية عندهم وكافية عنده على فرض عدم تعلق القدرة القديمة . والقدرة الحادثة مؤثرة بالفعل عندهم غير مؤثرة عنده . وهذا فهم من معنى الكسب . وصرف الارادة التي هي العزم المصمم اثر قدرة العبد ناشيء عنه باختيار عندهم . هذا ايضا فهم مما مر . ومقتضى ذات الارادة عنده وهي غير موجودة بخلاف الارادة الكلية عندهم ، ولا فرق بينهما عنده ، ولا صنع للعبد في شيء منهما فان الارادة صفة ذات اضافة تطلق وتقيد، والمشروط عادة بتعلق قدرة العبد خلق الله اصل الفعل فقط ، اما الوصف فصادر بتأثير القدرة بوساطة العزم المصمم عندهم ، وكلاهما عنده . وهذه ثمانية وجوه

للامتياز بين المذهبين ، وما استحضرت الآن مما به الاشتراك والامتياز بينهما
اكثر من هذه الوجوه وفي بعضها التصريح بما علم ضمناً لمزيد التوضيح .

تبيينان . احدهما : نسبة القول المقابل لقول الاشعري الى الماتريدي لا
الماتريدي غالباً لان هذه التديقات انما صدرت من متأخري اصحابه لا منه لما
من الله تعالى عليه بالمعافاة من اختلاط المتدعة فاختر طريق السلف في المسألة
كما قدمته فاخترت ما هو اقرب الى الصدق وتبعت هدها في عدم نسبيتي اليه
ما تورع عن الخوض فيه . ثانيهما : صرح اللقاني في شرحه على الجوهرية
وفاقاً للمولى الخيالي ولحسن چلبي في شرح المواقف نقلاً عن ابيكار الامدي
ان نزاع الافعال جار في افعال جميع الحيوانات وقد اشترت اليه في اوائل
الرسالة وزاد اللقاني انها تعم فعل كل جماد او نبات صدرت عنه صورة فعل
اختياري كمشي الشجر وتسييح الحصى وحنين الجذع واطلال الغمام وتسليم
الحجر ونطق الذراع له صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وان المراد
بالعبد في كلامهم مطلق الحيوان . انتهى ملخصاً . اقول ويجوز ان يراد به
المكلف كما هو الظاهر ولتخصيصه وجوه لا تخفى وان اقتصر الخيالي منها
على عدم جريان بعض الادلة فيما سواه والحمد لله رب العالمين (٦) .

رسالته في آداب الذكر للمريدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فهذه فائدة
في بيان نبذة من آداب الذكر وغيره عند السادة السنية قادتنا النقشبندية قدس
الله اسرارهم العلية .

اعلم ان آداب الذكر الاول اعني اسم الذات بالقلب ان يجلس الذاكر

(٦) صححت هذه الرسالة على شرحها المسمى (السمط البقري) للشيخ
عبد الحميد حمدي الخربوتي ، المطبوع في استانبول في سنة ١٣٠٥ هجرية .

على ركبتيه متوركاً يعكس تورك الصلاة ، بان يخرج قدم الرجل اليمنى من تحت ساق الرجل اليسرى ويعتمد على وركه الايمن متوضئاً مستقبلاً للقبلة، ويقول بلسانه استغفر الله اما خمساً او خمسة عشر او خمساً وعشرين ، ويفمض عينيه لاصقاً الاسنان بالاسنان والشفة بالشفة واللسان باللهاة اعني سقف الفم موجهاً جميع حواسه الى القلب ، مدققاً النظر الخيالي بالنفوذ اليه منطلق النفس على حاله ، ثم يخطر بقلبه انه مذنب مقصر غير قابل لشيء خال من الاعمال الصالحة بحيث ييأس من اعماله ويتكل على الله ويعول على فضله، ثم يلاحظ الموت واحواله والقبر واهواله وكأن الموت قد دخل به الآن وأن هذا آخر اقسامه من الدنيا، ثم يقرأ فاتحة الكتاب مرة والاخلاص ثلاث مرات بلسانه ويهدي مثل ثوابها الى حضرة امام الطريقة وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري الخواجه بهاءالدين نقشبند الشيخ محمد الاويسى البخاري قدس سره العزيز ويستمد بالقلب منه ، ثم يقرر صورة حضرة مولانا الشيخ قدس سره العزيز بين حاجبيه اعني الناصية ويعمق النظر من ناصيته الى ناصية الشيخ قدس سره ويستمد في القلب منه وهذا التقرير والتصوير يسمى رابطة. ثم يطرح الصورة بالخيال في وسط قلبه ويدعها ويجمع كل حواسه الى القلب ويتصور بفراغ البال فيه معنى اسم الجلالة ومدلول كلمة (الله) ، وهو ذات بلا مثل الذي يفهم من الاسم الاقدس ويجعل قلبه مملوءاً بتذكر المعنى المدلول وهذا الجعل يسمى (وقوفاً قليلاً) ، ولا بد من وجوده في جميع اوقات الذكر وفي خارجها ما يتيسر وهو الركن الاثم للذكر والمحطة لفائدته . ثم مع الوقوف يقول بلسان القلب « اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي » ، ثم يشرع في ذكر الله تعالى بالقلب لكن مع الوقوف القلبي المذكور وتفرغ القلب من الخطرات مهما امكن وبين كل مائة او اقل يكرر قوله اللهم « انت مقصودي ورضاك مطلوبي » . واذا حصلت للذاكر غيبة وذهول عن الدنيا وتمطلت حواسه ومع بقاء قليل شعور بنفسه ، يترك الذكر ويبقى تابعاً لتلك الكيفية

مستغرقاً في الوقوف القلبي منتظراً لوارد الورد ومستحضراً قلبه لنزول الفيض
اذ قد تفيض عليه تلك المدة اليسيرة امور غزيرة وان لم يدركها . ثم ان شاء
بها يفتح عينيه ويوسف لنفسه وقتاً قدر ساعة او اقل بعد العصر يشتغل فيه
بالرابطة مع الوقوف القلبي من غير ذكر . واذا ارتسخ الذكر بحيث لو تكلف
الذاكر باحضار الغير لم يخطر ، انتقل ذكره الى الروح وهي لطيفة تحت الشدي
الايمن ، ثم الى السر وهو في يسار الصدر فوق القلب ، ثم الى الخفي وهو
في يمينه فوق الروح ، ثم الى الاخفى وهو في وسط الصدر . وهذه اللطائف
الخمس من عالم الامر الذي خلقه الله تعالى بامر (كن) من غير مادة وركبها مع
لطائف عالم الخلق الذي خلقه الله تعالى من مادة هي النفس الناطقة والعناصر
الاربعة ، ثم الى هذه النفس وهي في الدماغ والعناصر الاربعة تندرج فيها
وكل من هذه المحال محل ذكر على الترتيب وكذلك الرسوخ لما بعد القلب من
اللطائف على الترتيب المذكور . فاذا ارتسخ الذكر في لطيفة النفس حصل
سلطان الذكر وهو ان يعم الذكر على جميع بدن الانسان بل على جميع
الآفاق .

واما الذكر الثاني المسمى بالنفي والاثبات بكلمة (لا اله الا الله) الملقن
للمريد بعد اللطائف فكيفية آدابه ان يلتصق اللسان كالاول ويحبس النفس
تحت السرة ويتخيل منها (لا) الى منتهى الدماغ ، ومنه (اله) الى كتفه
الايمن ، ومنه (الا الله) الى القلب الصنوبري الشكل وهو المضغة التي في
الجانب الايسر تحت اصغر عظم من عظام الجنب ، ضاربا عليه منفذا الى قعره
بقوة يتأثر بحرارته جميع البدن ، وينفى بشق النفي وجود جميع المحدثات
وينظرها بنظر الفناء ، ويثبت بشق الاثبات ذات الحق سبحانه وتعالى ناظرا
اليه بنظر البقاء فيحيط على محال اللطائف ويلاحظ الخط الحاصل من
الاتقالات ومعناها (اي الكلمة الطيبة) من هي المعبودية لان كل معبود
مقصود ولا عكس ، ويقول في آخرها بالقلب « محمد رسول الله » ويريد به

التقيد بالاتباع ويكررها على قدر قوة النفس ، ويطلقه من الفم على الوتر المعروف عندهم بالوقوف العددي ، ويقول بقلبه ايضا قبل اطلاق كل نفس «اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي» . فاذا استراح يشرع في نفس آخر لكن يراعي ما بين النفسين بان لايفعل فيه بل يبقى التخيل على حاله لئلا يختل الاستمرار . فاذا انتهى العدد الى احد وعشرين تظهر النتيجة وهي النسبة المعهودة من الذهول والاستهلاك . وان لم تظهر فمما وقع من الاخلال في الآداب فليستأنف . وليطابق الفعل القول مضمون الذكر عملا واعتقادا واتباعا ، فان المقصودية به فيما سواه اذا كانت باقية او خلاف الاتباع في شيء كان ثابتا في الواقع لزم الكذب فليس بصادق ، ولا حصر في العدد . فمن يستعد لتقدم الجذبة فله (الذكر الاول) . ومن يستعد لتقدم السلوك فله (الذكر الثاني) وكلاهما بالقلب . فاذا جاهد فيه حق الجهاد واتقى المنفي وثبت المثبت وظهرت النتيجة تصح له المراقبة حينئذ .

واما الآداب خارج الذكر فدوام الوضوء وصلاة سنة الوضوء والاشراق والاستخارة والضحي والاواين والتهجد وملازمة الجماعة والرواتب واحياء ما بين المشائين بالذكر . فان ضم ذلك الى ما بعد العصر واشتغل بالذكر والرابطة ، كان اتم واكمل . والعمل في ذلك كله مهم وعليه (أي المرید السالك) باتباع الكتاب والسنة وامانة البدعة . والمكتسب الغير المجرد لاينقص ورده عن خمسة آلاف في اليوم والليلة وما زاد فهو اتم . والمجرد يطلب منه الاكثار على ذلك المدد واستغراق اوقاته في الاشتغال بها مهما امكن . والاعتزال عن غير المعتقدين بالطريقة مهما حصل يكون احسن اذ مخالطة المنكرين على اهل الباطن تورث قسوة في القلب على قدرها .

واما الآداب في حل المأكول ان لا يكون منفوسا ولا معمولا بيد تارك الصلاة ومنكر على الطريقة ولا بيد جنب ، بل بيد مصل متطهر بل على وضوء . واكثر هذه الآداب المتعلقة بالمأكول احسنية وكذا سائر العبادات والعبادات

يراعى المرید فیہما الشریعة کل علی مذهب من المذاهب الاربعہ حسبما استطاع
مع اتباع السنۃ ملاحظا نفسه بعین الانکسار والتضرع والابانة مطلقا ، ورباطا
قلبه بقلب شیخہ ایضا کان ، متأدبا معه فی الحضور والقیة • واللہ الموفق وهو
ولي التوفیق • وصلى اللہ علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ وسلم تسلیما
کثیرا • سبحان ربک رب العزة عما یصفون ، وسلام علی المرسلین ، والحمد
للہ رب العالمین •

رسالته فی بیان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسیة علی المشرب المجددی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد لله ، والصلاة والسلام علی رسول الله • اعلم انه بعد مراقبة
المعية مراقبة الاقربیة (ونحن اقرب الیه من حبل الوريد) فی الدائرة الاولى من
دوائر الولاية الكبرى وهن ثلاث دوائر ونصف دائرة وهو یسمى بالقوس ، ثم
فی الدائرة الثانية والثالثة والقوس مراقبة المحبة (یحبهم ویحبونه) • وفی هذه
الولاية الكبرى التي هي ولاية الانبیاء یظهر لصاحب الادراك الصحیح احوال
غیر الاحوال الاولى ، ثم فی العناصر الثلاثة غیر عنصر التراب مراقبة مسمى الاسم
الباطن وتسمى هذه الولاية بالولاية العلیا ، ثم مراقبة کمالات النبوة فی عنصر
التراب ، ثم کمالات الرسالة ، ثم کمالات اولی العزم ، ثم مراقبة هیئة الوجدانی
(ای هیئة الحاصلة من اللطائف العشرة خمسة من عالم الامر وهي القلب
والروح والسر والخفی والاخفی ، وخمسة من عالم الخلق وهي النفس الناطقة
والعناصر الاربعة) • فاذا کملت الكل تصیر كأنها لطيفة واحدة وتصیر مورد
الفیض ، ثم مراقبة الخلة الابراهیمیة یعنی مراقبة الذات الاقدس باعتبار كونها

مبدأ للغة الابراهيمية او الحقيقة الابراهيمية ، ثم دائرة المحبة الذاتية وهو المقام الموسوي ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الموسوية او المحبة الذاتية ، ثم دائرة المحبة الذاتية المزوجة بالمحبوبة الذاتية ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة المحمدية ، ثم دائرة المحبوبة الصرفة ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الاحمدية ، ثم دائرة الحب الذاتي الصرف ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحب الذاتي الصرف ، ثم مرتبة اللاتعيين واطلاق حضرة الذات ، ثم حقيقة الكعبة الحسنة وهي عبارة عن ظهور عظمة الله تعالى وكبريائه ، وهنأ مراقبة الذات باعتبار مسجوديته لجميع الممكنات، ثم حقيقة القرآن وهي عبارة عن مبدأ الوسعة باعتبار لامثلية الذات العلية وملاحظة انها منشأ للحقيقة القرآنية ، ثم حقيقة الصوم وحقيقة الصلوة وهما عبارة عن كمال وسعة لامثلية حضرة الذات تعالى وتقدس باعتبار كونها منشأ لحقيقة الصوم وحقيقة الصلاة . واطلاق التعبير بالوسعة في هاتين الحضرتين تولد من ضيق ميدان العبارات . وفي هذه الحقائق تلاوة القرآن المجيد مفيدة للترقي . ثم دائرة العبودية الصرفة باعتبار معبوديتها وحصول السير النظري لإلقدمي الذي هو من المقامات العابدية ، فهذه اسامي المقامات والمراقبات في الطريقة العلية النقشبندية ، وتفصيلها مندرج في المكتوبات الجديدة . ومن اشتغل بالمراقبات في هذه المقامات يجد حظاً منها وبتوجه الشيخ المرشد تحصل التريقات . والله ولي التوفيق .

سلسلة رجال الطريقة النقشبندية

كتبها لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا ذا الجلال والاكرام . اني اسألك اللهم بحرمة الواصل الى اقصى درجات الولاية

ومرشد طريق درج النهاية في البداية ، قطب الطرائق وغوث الخلائق ، الخازن
للسر المعنوي ، مولانا الشيخ عبدالله العلوي الدهلوي قدس سره ، وبرفقة
المطلى المزكى المصطفى المظهر شمس الدين حبيب الله جان جانا المظهر قدس
سره ، وبهمة المتشرف بالتجلي الذاتي والصفاتي والشؤوني سيد السادات
السيد نور محمد البدواني قدس سره ، وبصفوة المستغرق في لجة بحر حق
اليقين سلطان الاولياء الشيخ سيف الدين قدس سره ، وبلوغة شيخه ووالده
امين سرك المكتوم العروة الوثقى الشيخ محمد المعصوم قدس سره ، وبمكتبة
شيخه ووالده مظهر العجائب ومنبع الاسرار والمعاني الشيخ احمد الفاروقي
السرهندي المعروف بالامام الرباني مجدد الالف الثاني قدس سره ، وبنخوة
القطب الذي لصهبا الحب الذاتي هو الساقي مؤيد الدين الرضي الشيخ
محمد الباقي قدس سره ، وبنجدة الولي الكريم السني مولانا خواجه
السرقندي الامكني قدس سره ، وبسيرة شيخه ووالده المكرم المجد شيخ
الشايع مولانا درويش محمد قدس سره ، وبسكرة شيخه وخاله الشيخ الراكع
الساجد شيخ المشايخ مولانا محمد الزاهد قدس سره ، وبقرية مروج الدين
ومقوي المشرب النقشبندي المعروف بخواجه احرار عبيدالله الطاشكندي
قدس سره ، وبرتبة المورد لتواتر عنايات الباري مولانا يعقوب الجرخي
الحصاري قدس سره ، وبصولة مفتاح خزائن الاسرار قطب الاقطاب الشيخ
محمد البخاري المعروف بعلاء الدين العطار قدس سره ، وبدولة امام الطريقة
وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري المعروف بشاه نقشبند
بهاء الدين السيد محمد الاوسي البخاري قدس سره ، وبجولة منبع المعارف
والكمال سيد السادات مولانا خواجه امير كلال قدس سره ، وبرهبة المقبل
عليك ولما سواك الناسي قطب الاولياء الشيخ محمد بابا السماسي قدس سره،
وبغية الواله في محبة مولاه الغني المعروف بحضرة عزيزان الشيخ علي
الراميتي قدس سره ، وبرحمة المعرض عن المراد الدنيوي والاخروي شيخ

المشايخ مولانا محمود الانجير الفنوى قدس سره ، وبنيية المتسلق عن
الحجاب البشري قطب الاولياء الشيخ عارف الريوه گري قدس سره ، وبنحلة
القطب الرباني والغوث الصمداني مرشد الخلائق مولانا عبدالخالق النجدواني
قدس سره ، وبقوة الغوث الصمداني مولانا الشيخ يوسف الهداني قدس
سره ، وبنيية النشوان من رحيق الحب الصدي قطب الاقطاب ابي علي
الفارمدي قدس سره ، وبصوبة المحبوب السبحاني غوث الواصلين ابي الحسن
الخرقاني قدس سره ، وبحيرة المؤيد بالتأييد الالهامي سلطان العارفين ابي يزيد
البسطامي قدس سره ، وبجعة امام الائمة الذي هو بالحق ناطق الامام جعفر
بن الامام محمد الصادق رضي الله عنه ، وبنسبة الامام الهمام المؤيد بالتوفيق
الامام قاسم بن محمد بن ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنهم ، وبغربة
الغريب المعدود من آل بيت الرسول الصحابي الجليل سلمان الفارسي المكرم
المقبول رضي الله عنه ، وبسبقة افضل الائمة على التحقيق خليفة رسول الله
وصاحبه في الغار سيدنا ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنه ، وبحظوة منبع
الصدق والصفاء افضل الخلائق سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله تعالى عليه
وعلى آله وصحبه وسلم .

سلسلة رجال الطريقة القادرية

كتبها ايضاً لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا
ذا الجلال والاکرام اني اسألك بجاه حبيك شفيع المذنبين وخاتم النبيين سيدنا
محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وبقرّب وليك
مظهر العجائب ومصدر الغرائب اسد الله الغالب امير المؤمنين سيدنا الامام
علي ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه ، وبحرمة الامام المجتبي امير المؤمنين

سيدنا الحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ، وبلوغة الامام السعيد الشهيد
سيدنا الحسين ابن علي رضي الله تعالى عنهما ، والامام علي بن الحسين
المعروف بزین العابدین رضي الله تعالى عنهما ، والامام محمد بن علي المعروف
بالباقر رضي الله تعالى عنهما ، والامام جعفر بن محمد الموصوف بالصادق
رضي الله تعالى عنهما ، والامام موسى بن جعفر المنعوت بالكاظم رضي الله
تعالى عنهما ، والامام علي بن موسى الملقب بالرضا رضي الله تعالى عنهما ،
والشيخ معروف الكرخي قدس سره ، والشيخ سري السقطي قدس سره ،
وسيد الطائفة جنيد البغدادي قدس سره ، والشيخ ابو بكر الشبلي قدس
سرّه ، والشيخ عبدالرحمن اليوسي قدس سره ، والشيخ ابي الحسن المكاري
قدس سره ، والشيخ ابي سعيد الخزومي قدس سره ، وامام الطريقة وغوث
الخليقة المحبوب السبحاني الشيخ السيد عبدالقادر الجيلاني قدس سره
العزیز وولده السيد عبدالرزاق قدس سره ، والسيد شرف الدين القتال قدس
سرّه ، والسيد عبدالوهاب قدس سره ، والسيد بهاءالدين قدس سره ، والسيد
عقيل قدس سره ، والسيد شمس الدين الصحراوي قدس سره ، والسيد گدای
رحمن الاول قدس سره ، والسيد شمس الدين العارف قدس سره ، والسيد
گدای رحمن الثاني قدس سره ، وشاه فضيل قدس سره ، وشاه کمال الکتلی
قدس سره ، وشاه اسکندر الکتلی قدس سره ، وحضرة الامام الرباني مجدد
الالف الثاني الشيخ احمد الفاروقي السرهندي قدس سره ، والشيخ المعروف
بخازن الرحمة قدس سره ، والشيخ عبدالاحد المعروف بدليل الرحمن قدس
سرّه ، وشیخ الشیوخ محمد العابد قدس سره ، وقدوة العارفين وزبده
الواصلين شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس سره ، وحضرة
الواصل الى اقصى درجات الولاية ومرشد طريق درج النهاية في البداية قطب
الطرائق وغوث الخلائق الخازن للسر المعنوي شيخنا ومولانا وملاذنا الشيخ
عبدالله العلوي الهندي الدهلوي قدس سره العزيز ، ان تجعلنا لك وتصرفنا

عن سواك ، وان تكتب الغفو والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والفزاة
والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك ، وان تعاملنا بفضلك ولا تعاملنا بعدلك ،
وان تعيننا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك وان تمدنا بمدد روحانية
اوليائك في السراء والضراء والموت والحياة والصحة والمرض والظاهر والباطن .

اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا كبيرا وانه لا يغفر الذنوب الا انت
فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم . اللهم اغفر لي
مغفرة تصلح بها شأني في الدارين ، وارحمي رحمة اسعد بها في النشأتين ،
وتب علي توبة نصوحا لا انكثها ابدا والزمني سبيل الاستقامة لا ازيغ عنها
ابدا . اللهم انقلني من ذل المعصية الى عز الطاعة وأغنني بحلالك عن حرامك
وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عن سواك ونور قلبي وقبري واعذني من
الشر كله واجمع لي الخير كله . استودعك ديني واماتي وقلبي وبدني وخواتيم
عملي واسبغ ما انعمت به علي وعلى جميع احبائي والمسلمين اجمعين . وصلى
الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه اجمعين . والحمد لله
رب العالمين .

دیوانی مولانا خالیدیٰ نقشبندی

پیشگی

بۆ کوکردنهوه و ژاست کردنهوهی ئەم دیوانەیی مەولانا خالید کەلک لە سێ نوسخە وەرگیراوه : (۱) چاپی یەکەمی دیوانە کە بە ناوونیشانی (دیوان بلاغتەتوان مولانا الشیخ مجدد طریق نقشبندی ضیاءالدین خالد قدس سره المزیز) و لە ساڵی ۱۲۶۰ی هجریدا لە ئەستەموول لە چاپدراوه و ناوی چاپخانهکەیی لێ نهووسراوه . (۲) نوسخەیی دەسنووسی عەلی کەمال باپیر ئاغا کە لە ۱۳۲۳ی هجریدا نووسیویەتەوه . (۳) نوسخەیی چاپی لاتینی و عەرەبیی ئەستەموول کە بە شرحی سەدرەددین یووسەف لە ۱۹۷۷دا لە چاپخانهی (سەبیل) لە چاپدراوه . ئێمە لە پەراوێزی دیوانە کەدا بۆ نوسخەیی یەکەم نیشانهی (طا) واتە (طبعه اولی) یا (طبعه استانبول) و ، بۆ نوسخەیی دووهم (مع) واتە (مخطوطة علی باپیر آغا) و ، بۆ نوسخەیی سێهەم (طلا) واتە (طبعه لاتینیە - استانبول) مان داناوه . لە هەر شوێنیکیشدا (ن) هەبوو ، ئەوه واتە (نوسخه) .

باشان فۆتۆی دوو کەشکۆلی دەستنووسی (مەلا فەتاحی کاکردەلی) و (مەلا عەزیزی زێشاوی جوازۆیی) یشمان کەوتە بەردەست . لە چەند پارچە شیعریکا کەلکمان لە کەشکۆلی یەکەم و ، تەنها لە پارچە شیعی درێژی کوردیی (یا فەرد ئەعظم .) دا کەلکمان لە کەشکۆلی دووهم وەرگرت . کەشکۆلی یەکەم چەند پارچە شیعیکیشی تیاوو کە لە سێ نوسخە پێشتر ناوبراوه کەیی بەردەستماندا نەبوون ، نووسیماننەوه . ئێمە بۆ ئەم نوسخەیی نیشانهی (مەف) مان داناوه کە واتە (مخطوطة الملا فتاح) . دوو پارچەیی کوردیشمان تەنها لە گوڤاری (دەنگی گیتی تازە) وەرگرتوو .

لە هەر گۆی بێ کدا نوسخەکانی بەردەستمان جیاوازییان بووین ، چیمان بە ژاست زانیبێ خستوو مانەتە بۆزەیی شیعرەکانەوه . ئەوانیشیان ، ژاست بێن یا هەلە بێن ، لە داوینەوه نووسیوماننەوه ، تەنها لە پارچە شیعی (یا فەرد ئەعظم) دا نەبێ کە لەبەر زۆری جیاوازی دوو دەسنووسەکەیی مەلا فەتاح و مەلا عەزیز هەر ئەوه نەمان بێن کرا نوسخەیکەیی ، بە بۆچوونی خۆمان ژاست ، لە هەردوکیان هەلبێتێرین و گۆی بە جیاوازی بەکانیان نەدەین .

(۱)

- ۱ -

(وا حسرتا) جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته (۱) شود دل ز تن (۲) جدا
مارا نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر او است ز سر میکنیم پا
اهل صفا بداغ غم مروه مرده اند
من شاد چون زیم که شدم دور از صفا
حجر و مقام و زمزم و ارکان و ملتزم
گویند بازگرد کجا میروی ، کجا
دامان دل گرفته برندم کشان کشان
خانه (۳) ، روضه (۴) ، منبر و محراب مصطفی
از اشتیاق یثرب و درد فراق بیت (۵)
گاهی است دل فتاده میان دو کهربا

- ۱ -

- (۱) گشته : له همر سج نوسخه کهدا نو سراهه (کشت) . دیاره هه لیه .
(۲) تن : (طا) هم .
(۳) خانه : (طا) ؛ (طلا) خانه .
(۴) روضه : (طا) ؛ (طلا) روضه .
(۵) بیت : (طا) او .

(خالد) چو دوست در همه جا جلوه گر بود
پس (۶) غم مخور ز خانه او گر شدی جدا

- ۲ -

وام بگرفتم بصد جان گرد نعلین ترا
هست جانی و آن هم از تو چون دهم دین ترا
بی توام چندان مطول شد شب تاریک هجر
مختصر خوانم (۱) تطاولهای زلفین ترا

ماه نو بر مهر ثابت عقرب و پروین روان
وه چه زبید هیبت اشکال بی شین ترا

بر رصدبندان نگردهد کشف این تا ننگرند (۲)
گرد روی خون چکان (۳) جولان زلفین ترا

تهی جزء و حصر فرد (۴) شمس و استلزام او
بس منافی شد دهان و زلف و خدین ترا

چشم بیماریارت دهد در هر اشارت صد شفا
بوعلی مشکل که داند حکمت العین ترا

(۶) پس : (طا) ؛ (مع) بس .

- ۲ -

(۱) خوانم : (طا) خانم .

(۲) ننگرند : (طا) ننگرد .

(۳) خون چکان : (طا) ؛ (طلا) خوی چکان .

(۴) فرد : (طا) ؛ (مع) فرد و .

چهرهات ز اب دل آرایی هوارا داده نم (۵)
تاب رخسارت هویدا کرده قوسین ترا
(خالد) از ابروی مشکینت اگر گوید سخن
چون کشد آخر کمان قاب قوسین ترا

- ۳ -

به معمار غمت نو ساختم ویرانه خودرا
به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه خودرا
فروماندند اطبای جهان از چاره‌ام آخر
به دردی یافتم درمان دل دیوانه خودرا
ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
بگوش خود شنیدم هر طرف افسانه خودرا
به گرد شمع رویت بسکه گشتم ماندم از پرواز
سرت گردم چه زیبا سوختی پروانه خودرا
ادیب من جلیس من شود در حلقه رندان
بگوشش گر رسانم ناله مستانه خودرا
در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
بسیل اشک باید کند اساس خانه خودرا
سراپا نعمتم با این همه درماندگی (خالد)
نمیدانم چه سان آرم بجا شکرانه خودرا

(۵) نم نیوه به‌یته له (مع) دا بهم‌جوره‌یه :
چهره زرد و دل‌آرای هوا آورده‌ام

- ۴ -

جز تو سرمایه جان نیست مرا
بی تو سودای جنان نیست مرا
کی کنم قول کسی در حق تو
گوش جز تو بجهان نیست مرا
گر (۱) شوم از سر کوی تو جدا
غیر فریاد و فغان نیست مرا
بی وصال که جز او (۲) مایه عیش
نیست شادی پروان نیست مرا
بوفای تو که تا روز وفات
جز وفا با (۳) تو گمان نیست مرا

- ۵ -

چنان (۱) بیریدی (۲) آخر رشته‌های آشنایی را
که نتوان داد داد شکوه روز (۳) جدایی را

- ۴ -

- (۱) گر : (مع) چون .
(۲) بی وصال که جز او : (طا) بی وصال که جز . (طلا) بی وصال تو که
جز .
(۳) با : (طا) از .

- ۵ -

- (۱) چنان : (مع) چنین .
(۲) بیریدی : (مع) بیرید .
(۳) روز : (مع) درد .

پس از همخانه گی چندین (۴) بیابان در میان آمد
 کبوتر برتباد خط شرح بی نوایی را
 کسی کو باشد از اهل سعادت چون روا دارد
 بحرف دشمن دین ترك احباب خدایی را
 چنان دانم که ناگه دامن از وصلت برافشانم
 که تا بینی جزای این همه بی اعتنایی را
 بسی گفتم مشو زینهار مغرور تطفها
 که لطف و قهر یکسان است رند (۵) لا ابالی را
 بود بس ناروا در ناز و نعمت ناسپاسیها (۶)
 چه سان هرگز روا دارد خدا این ناروایی را (۷)

- ۶ -

میرسد گر شوی تو دور ز ما
 تا سمک اشک و آه تا به سما

-
- (۴) چندین : (مع) چندان .
 (۵) یکسان است رند : (مع) یکرنگ است اندر .
 (۶) ناسپاسیها : (مع) ناسپاسان .
 (۷) ثم پارچه شیعره تنها له (مع) دا هه بوو . پاشان له که شکوئیکی مهلا
 فه تاحی کاگرده کیشدا دیمانه وه له گهل (مع) بهراوردمان کردو نه وهی
 به زاستمان زانی خستمانه بززه ی تیکستو نه وهش که به زاستمان
 نه زانی له بهراویزدا نووسیمانوه . شایانی وتنه که شکوئه که هی مهلا
 فه تاح گهلن پارچه ی تریشی تیابوو ، بهلام نئیمه تنها بۆ نووسینه وهی
 نه وانه که لکمان لئ وهرگرت که له نوسخه کانی بهرده ستماندا نه بوونو
 هه روا بۆ بهراوردی ثم پارچه شیعره وه پارچه شیعرئیکی تر که هه ر له
 (مع) دا هه بوو . نئیمه لیره دا (مع) مان کردووه به نیشانه بۆ ده سنووسه که هی
 مهلا فه تاحی کاگرده لی .

دل به کویت چنان شده است اسیر
(أبدأ ليسَ يرفعُ القدما)

دیده جویای خاک در گه تست
(ترب أقدامکم^(۱) یزید عمی)

بی جمال تو گر روم به بهشت
(لا أرى الروح بل أرى ألما)

دم بدم در فراق ای همدم
(تمزج العين بالدموع دما)^(۲)

دل هدف پیش تیر غمزه تست
(لحظ^(۳) عینیک لو رمی کرما)

(خالد) از عشق تو چ چاره کند
(خالق العرش بالهوی حکما)

- ۷ -

ای بی گل رویت بود مزگان بچشم خاها
صد ماه کنمانی برت^(۱) چون نقش بر دیوارها

- ۶ -

(۱) اقدامکم : (مع) ابوابکم .

(۲) دما : (طا) و ما .

(۳) لحظ : (طا) لحظة .

- ۷ -

(۱) برت : (طا) برد . (طلا) برم .

احوال آزار مرا پرسیده بودند از گرم
سهل است با هجر تو بر جان سختی و (۲) آزارها
لیک از وفور انتظار شد چشم گریانم چهار
شاید کند آن غمگسار غمخواری بیمارها
ناآمدنرا غیر بیم (۳) از (۴) طعن مردم وجه نیست
هستند صافی طیتتان عاری ز عیب و عارها
نبود تفاوت پیش من از آمدن تا نامدن
این بس که (خالد) در دلت باری گذشت از بارها

- ۸ -

آلهی تا بکی مرغ دل اندر دام کاکلها
بود درمانده و پابسته ای حلال مشکلها
اگر نه خامهء مانی فیضت رشحه ریز آمد (۱)
کجا یک قطره شبنم ریختی بر چهرهء گلها
وگر نه در گلستان پرتو حسنت زدی عکسی (۲)
که در وی (۳) میشنیدی بانگ واویلائی بلبلها

-
- (۲) بر جان سختی و : (طا) جان سختی دهد . (طلا) بر جان سختی .
(۳) ناآمدنرا : (طا) نامد مرا چون .
(۴) از : (مع) جز .

- ۸ -

- (۱) آمد : (طا) ؛ (طلا) آید .
(۲) زدی عکسی : (مع) ز عکس وی .
(۳) در وی : (طا) دردی .

بتقدیر ار نبودی دست تقدیرت (۴) جهان آرا
 که را درخور (۵) بدی مشاطه گمی زلف سنبلیها
 به یک پرتو (۶) ز روی ماه کنعانی درافگندی
 ز شهرستان مغرب تا به مصر آواز غلغلها
 جمالی را که نه آرایش از عکس رخت گیرد
 چه سود از خط و خال و غازه و زیب و (۷) تجملها
 بداد (خالد) بیچارهء درمانده رس یا رب
 که دارد قلم جودت بسی چون او بساحلها
 بیک جنبش ز برق لامع نور قدیم خود
 به لطفش وا رهان از گردش دور و تسلسلها

(۴)

(۱)

ای بقدر سرو و بعارض همچو (ب ، د ، ر ،
 کرده زلفت آفتابی را نهان بر (ش ، ب)
 مرده را لعلت حیات جاودانی میدهد
 کی ازین معجز زند دم (م ، س ، ی ، ح)
 زخم دلرا از تو میخواهم بتازی مرهمی
 اعطنی من فیک لطفاً (ق ، ب ، ل ، ت)

(۴) تقدیرت : (طا) تقدیر .

(۵) درخور : (طا) در خود .

(۶) پرتو : (مع) جلوه . (طلا) جنبش .

(۷) زیب و (طا) ؛ (مع) زیب .

گر نقاب از روی برداری که خواهد فرق کرد
مه بر آمد ز ابر یا بنمود یارم (ر ، خ)
منکرازا کشف گردد آیهء (یحیی العظام)
کشتگان خویشرا گر لب نهی بر (ل ، ب)
ماه کنعان حبس زندان بود^(۱) و (خالد) ماه من
صد چو او دارد اسیر چاه (ز ، ن ، خ)

(ب)

- ۱ -

مجرر سینه ز دوریت بتاباست امشب
وز غمت صبر بدل نقش بر اباست امشب
در هوای نمک لعل و می^(۱) دیده تست
دل که از آتش عشق تو کیاباست امشب
گل رخسار تو نقشاست چنان در دیده
آب^(۲) چشم همگی عین گلاباست امشب
نایدم خواب مبادا که بخوابت^(۳) بینم
دیده بخت مرا بین چه^(۴) بخواباست امشب

(و)

- ۱ -

(۱) زندان بود : (طا) در زندان .

(ب)

- ۱ -

(۱) و می : (طا) دمی .

(۲) آب : (طلا) کاب .

در غمت سیل سرشکم همه معموره گرفت
 بی گل روی توام خانه خراباست امشب
 بزلال لب از بسکه بود تشنه لبم^(۵)
 عالم اندر نظرم موج سراباست امشب
 (خالدا) تا بخیال نگهش^(۶) مدهوشم
 کی مرا داعیه باده ناباست امشب

(ت)

- ۱ -

جای جاناناست اینجا مایه جانم^(۱) کجاست
 منزل سلطان خوباناست سلطانم کجاست
 همچو مجنون کوه هامون مینوردم بهراو
 سو به سو میجویمش اما نمیدانم کجاست
 چون کواکب صف به صف فوج^(۲) بتان در جلوه‌اند
 شاه خوبانم کجا ، خورشید تابانم^(۳) کجاست

-
- (۳) بخوابت : (طا) بخوابم .
 (۴) چه : (طا) که .
 (۵) لبم : (طا) بهم .
 (۶) نگهش : (مع) نکهت .

(ت)

- ۱ -

- (۱) مایه جانم : (مف) مایه و خانم .
 (۲) فوج : (مع) خیل .
 (۳) تابانم : (مف) رخشانم .

سخت سرگردانم اندر این شب تاریک هجر
 روشنی بخشم کجا ، خورشید رخشانم ^(۴) کجاست ^(۵)
 اشکبارم ، بی قرارم ، دردمندم ، دل‌فگار
 قره‌الینم کجا ، آرام و درمانم کجاست
 بلبل فصل خزانم ، واله شیدای گل
 ای درینا نو گل گلزار رضوانم کجاست
 قمری بیچاره‌ام ، طوق وفا در گردنم
 هر طرف کوکو زنان ^(۶) سرو خرامانم کجاست
 باز دل طرز سخن سنجی ز نو آغاز کرد
 محفل آرا نکته پرداز سخن دانم کجاست
 (خالدا) ^(۷) خاطر ز خوبان جهان دارد ملال
 دلربای نازنین و ناز پستانم کجاست

- ۲ -

بی روی توام ای مه نو خانه خراب‌است
 وز هجر توام صبر بدل نقش بر آب‌است
 در خواب توان دیدنت و خواب نیاید
 از بس که مرا دیده‌ا اقبال بخواب‌است

-
- (۴) خورشید رخشانم : (مفف) شمع شبستانم .
 (۵) نهم بهیته له (مفف) دا بهیتی حه و ته مه .
 (۶) زنان : (مفف) زنم .
 (۷) خالدا : (مع) خالد از .

دوشم به نگاه تو دل از باده غنی بود
خون جگر امشب می و غم جام شراب است
گر بار دیگر دست دهد آن می لعلت (۱)
مازا چه غم از فوت نی و چنگ و رباب است
(خالد) اگر آن عمر گرانیامه ز کف رفت
افغان چه کنی قاعده عمر ذهاب است

- ۳ -

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است
وز شرم شمسهای زرش کمبتین شمس
در تخته نرد چهارم به شش دراست
وز انعکاس صورت گل آتشین او
بر سنگ جای لغزش پای سمندر است
نعمان خجل ز طرح اساس خورنق است
کسری شکسته دل پی طاق مکسر است
بهر نگاهبانی کفش مسافران
بر درگش هزار چو خاقان و قیصر است
این بارگاه قافله سالار اولیا است
این خوابگاه نور دو چشم پیمبر است

- ۲ -

(۱) لعلت : (طا) ؛ (طلا) لعلش .

این جای حضرتیست که از شرق تا بغرب
از (۱) قاف تا بقاف جهان سایه گستر است
این روضه (رضا) است که فرزند (کاظم) است
سیراب نوگلی ز گلستان (جعفر) است
سرو سهی ز گلشن سلطان انبیا است
نوباوه حدیقه (زهرا) و (حیدر) است
مرغ خرد بکاخ کمالش نمیرد (۲)
بر کعبه کی مجال عبور کبوتر است
تا همچو جان زمین تن پاکش به بر گرفت
اورا هزار فخر برین (۳) چرخ اخضر است
بر اهل باطن آنچه ز اسرار ظاهر است
در گوشه ضمیر مصفاش مضراست
خورشید کسب نور کند از جمال او
آری جزا موافق احسان مقرر است
آنکس بیندگیش شد آزاد از (۴) دو کون
ننگش ز تاج سلطنت هفت کشور است
برگرد حاجیا بسوی (مشهد)ش روان
کانجا (۵) توقی نه چو صد حج اکبر است

- ۳ -

- (۱) از : (طلا) بر .
(۲) نمیرد : (طا) ؛ (طلا) نمیرود .
(۳) برین : (طا) بدین .
(۴) از : (طا) در .

بی طی ظلمت آب خضر نوش بر درش
کین دولتی است رشك روان سکندر است

بتوان شنید بوی (محمد) ز تربتش
مشتق بلی دلیل بمعنای مصدر است

از موج فتنه خرد شدی ^(۶) کشتیء زمین
گر نه ورا ز ^(۷) سلسله آل لنگر است

زوار بر حریم وی آهسته پا نهید
کز خیل قدسیان همه فرشش ز شهپر است

غلمان خلد کاکل خود دسته بسته اند
پیوسته کارشان همه جاروب این در است

شاهان ستایش تو بعقل و زبان ما
کی میتوان که فضل تو از عقل بر تراست

اوصاف چون تو پادشهی ^(۸) از من گدا
صیقل زدن بآینه مهر انور است

جانا بشاه مسند لولاک کز شرف
بر تارک شهان اولوا العزم افسر است

آنکه بحق آنکه بر ^(۹) اوراق روزگار
بابی ز دفتر هنرش باب خیر است

(۵) کانجا : (مع) کاینجا .

(۶) شدی : (طا) شد .

(۷) ورا ز : (مع) دراز .

(۸) پادشهی : (مع) پادشاهی .

(۹) بر : (مع) ز .

دیگر بنور (۱۰) عصمت آنکس که نام او
 قفل زبان و حیرت عقل هنروراست
 آنکه بسوز سینه آن زهر خورده
 کز ماتمش هنوز دو چشم جهان تراست
 دیگر بخون ناحق سلطان کربلا
 کز وی کنار چرخ به خونابه (۱۱) احمر است
 وانگه (۱۲) بحق آنکه ز بحر مناقبش
 انشای بوفراس ز یک قطره کمتر است
 دیگر بروح اقدس (باقر) که قلب او
 مر (۱۳) مخزن جواهر اسرار را در است (۱۴)
 وانگه (۱۵) بنور باطن (جعفر) که سینه اش
 بحر لبالب از در عرفان داور است
 دیگر بحق (موسی کاظم) که بعد از او
 بر زمره اعظم اشراف سرور است
 وانگه (۱۶) بقرص طلعت تو کز اشعه اش
 شرمنده ماه چهارده و شمس خاور است

-
- (۱۰) دیگر بنور : (مع) آنکه بنام .
 (۱۱) خونابه : (طا) خوناب .
 (۱۲) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۳) مر : (طا) ؛ . (مع) بر .
 (۱۴) اسرار را در است : (مع) اسرار اندر است .
 (۱۵) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .
 (۱۶) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

دیگر به نیکی (تقی) و پاکی (تقی)
وانگه (۱۷) به (عسکری) که همه جسم و جوهر است
وانگه (۱۸) بعدل پادشهی کز سیاستش (۱۹)
با بره شرزه بسی به ز مادر است
بر (خالد) آر رحم که پیوسته همچو بید
لرزان ز بیم زمزمه، روز محشر است
تو پادشاه دادگر (۲۰) این گدای زار
مغلوب دیو سرکش (۲۱) نفس ستمگراست
از لطف چون تو شاه (۲۲) ستمدیده بنده
از جور ار خلاص شود وه چه درخور است
نااهلم و سزای نوازش نیم ولی
نااهل و اهل پیش کریمان برابر است
پیکی فرست بهر من بینوا به هند
سوی کسی که خاک درش مسک اذفراست
دیو مرید در نظر هر مرید او
مانند پشه در گذر باد صرصر است

(۱۷) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .

(۱۸) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .

(۱۹) سیاستش : (طا) ستایشش .

(۲۰) دادگر : (مع) ؛ (طلا) دادگری .

(۲۱) سرکش : (مع) ؛ (طلا) سرکش و .

(۲۲) شاه : (طا) ؛ (طلا) سرکش .

سالار کاروان طریق هدایت است
آگاه سر بندگی حی اکبر است
آسوده رهروست بسر منزل بقا (۲۳)
پنهان به مکمن حرم قدس رهبر است
از نام نامیش بود این نکته آشکار
کز جان و دل ز خیل غلامان این دراست
دارم ز چشم پر فن او چشم رحمتی
ما مفلسیم و دیده او کیمیاگراست
نی نی مس شکسته‌ام و دارم این امید
زر سازدم که با نگهش مس همه زراست

- ۴ -

اگر مرد کاری ، در دوست بازااست
وگر قصه جویی ، حکایت درازست
بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایازاست
گر آزاد خواهی شدن ، بندگی کن
هر آینه محبوب بنده نوازاست
ز سوز حقیقت طلب بهره‌ای را
نه بهره به تحریر سوز و گدازاست

(۲۳) بقا : (مع) تباہ .

ز خود رستن و ترك دعوی نمودن
 ره مرد مردانهء پاكباز است
 نه خرگوش را پنجهء نره شیر است
 نه دراج را چنگل شاهباز است
 ز (خالد) شنو : شرط فتح طریقت
 ورق شستن و خامشی و نیاز است

- ۵ -

ز رشك سرو قدت پای سرو (۱) در خاك است
 كتان پیرهن گل ز روت صد چاك است
 کنایت از دهن تست سر جوهر فرد
 برون ز دائرهء فهم و حد ادراك است
 نه دیدهء من مسکین نظاره باشد و بس
 نظارهات همه شب چشم هشت افلاك است
 چو بگذری بسر کوی کشتگان غمت
 هزار جان گرامیت بند فتراك است
 (مع الوجود) زلال دهان و زلف کچت
 چه جای چشمهء حیوان و مار ضحالك است
 بدان امید که چون باد بگذری بسرش
 برهگذار (۲) تو (خالد) فتاده چون خاك است

- ۵ -

- (۱) پای سرو : (طا) سرو پای .
 (۲) برهگذار : (طا) بریگذار .

- ۶ -

بازم از سودای مهر وی درون پر ماتم است
رشتهء کارم ز زلف درهمش خم در خم است
آبرویم ز آتش رخسار او بر باد شد
آری آری با وجود خور چه جای شبنم است
خرده بینان را کند آگاه خالش زیر لب
در فضای آفرینش گر بود مثلش کم است
زخم دلرا مرهمی جستم نمودی چین زلف
خستگانرا کی تسلائی ز مشکین مرهم است
هر که دید آن شاه خوبان (۱) را رسن بازی زلف
بیژن چاه ز نخدانش شود گر رستم است
(خالد) اندر قولها لاف فصاحت میزند (۲)
لیک در وصف جمال آن پری وش ابکم است

- ۷ -

گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه کم است
شادیم بی گل روی تو همه درد و غم است
دأب ارباب محبت نبود آسایش
لذت عاشق دل سوخته اندر الم است

- ۶ -

- (۱) خوبان : (مع) ترکان .
(۲) میزند : (طا) میکنی .

بأمد سر خود پای منه در ره عشق
کاندرین مرحله سر باختن اول قدم است

گردن شیشه می گیر و سفالینه جام
اگر آرزوی تاج کی و جام جم است

جان من دولت جاوید بدنیا مفروش
گر کنی نیک نظر (۱) حاصل آن (۲) یک دو دم است

گر زنی نوبت شاهی بجهان تا مانی
اولت درد سر و آخر کارت ندم است (۳)

زخم ناخورده ز (خالد) طمع شعر مدار
سینه اش گر بمثل لوح و زبانش قلم است

- ۸ -

امامانی کز ایشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است

علی سبطین جعفر با محمد
دو موسی باز زین العابدین است

پس از باقر علی "عسکری دان
محمد مهدی هم (۱) زان پس یقین است

- ۷ -

- (۱) نظر : (طا) امل .
(۲) حاصل آن : (طا) آن نیز .
(۳) ثم بهینه له (مع) دانی به .

- ۹ -

هرگز ترحمی بمن مبتلات نیست
معلوم شد مرا که تو بیم (۱) خدات نیست

ما در قمار عشق تو جان باختیم لیک
با آن دو رخ تو (۲) شاهی و پروای مات نیست

بهر بلای جان سخنی جستم از لبت
خرسند کن بلا تو مرا گر بلات نیست

گفتم مگر حیات بود لعل جان فزات
گفتا کلام بیهوده (۳) کم گو حیات نیست

گر بینم از وفات بیالین پس از وفات
مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

(خالد) ز کلکت این غزل (۴) دلگشا که ریخت
جز درخور بلاغت پیر هرات نیست

- ۸ -

(۱) مهدی هم : (طلا) مه‌دیم .

- ۹ -

(۱) بیم : (طا) ؛ (طلا) هم خوف .

(۲) تو : له نوسخه‌ی (طا) دا نی‌به .

(۳) بیهوده : (مع) فساده .

(۴) غزل : (مع) سخن .

(ث)

- ۱ -

رو بمحراب دو ابرویت عبث کردم عبث
سجده سوی کعبه کویت عبث کردم عبث
آن نهء رحمی (۱) بحال دادخواهان آیدت
دست در زنجیر گیسویت عبث کردم عبث
بر سر راهت چو خاک افتادیم بی سود بود
ناله شبگیر در کویت عبث کردم عبث
کاکلت را مشک چین گفتم خطا گفتم خطا
نسبت خورشید با رویت عبث کردم عبث
ناخدا ترس و جفا آیینی و (۲) مردم فریب
میل دل روز ازل سویت عبث کردم عبث
دل بفتراک نگاهت بستیم بد بود (۳) بد
جان فدای چشم جادویت عبث کردم عبث
خویت (۴) ار (۵) خون ریزدم رویت دهد صد خون بها
(خالد) آسا شکوه از خویت عبث کردم عبث

(ث)

- ۱ -

- (۱) آن نهء رحمی : (طا) آن نهء رحمی کان .
- (۲) آیینی و : (طا) آیینیء .
- (۳) بود : (طا) ؛ (طلا) بود و .
- (۴) خویت : (طا) خونت .
- (۵) ار : (طا) از .

(ج)

- ۱ -

این چه نام است کزو سکهء دین یافت رواج
شد ازو مملکت کفر و ضلالت تاراج
بندگان همگی خرقةء صد پاره به بر
پای بر تارك گردون و پر آزرَم (۱) ز تاج
برزخ (۲) قلزَم امکان و وجوب (۳) ار نشدی
ذاتش (۴) آمیخته میگشت بهم عذب و اجاج
شد نبی و ولی از جرعهء جامش مدهوش
(ابن عمران) «أرنی» گفت و «انا الحق» (حلاج)
«لمی مع الله» ورا خاصه بلند اورنگی است (۵)
نردبان گشت مران تخت شرفرا معراج
بازم ار (۶) دست بدامن رسدت پیش از مرگ
ندهم از کف شود این چرخ (۷) بیازی لجلج (۸)

(ج)

- ۱ -

- (۱) پر آزرَم : (طا) درآورد . (طلا) در آزرَم .
- (۲) برزخ : (مع) برخ .
- (۳) و وجوب : (مع) وجود .
- (۴) ذاتش : (مع) فرش .
- (۵) اورنگی است : (طا) ؛ (طلا) اورنگ است .
- (۶) ار : (طا) از .
- (۷) این چرخ : (مع) ار . (طلا) ار چرخ .
- (۸) لجلج : (مع) ؛ (طلا) لجلج .

ای خوش آن وقت که بینم رخ بزم آرایت
چون مه چارده باری دگر اندر شب داج
(خالد) از وصف تو نام آوریء میخواهد
ور نه آینهء خور^(۱) نیست به صیقل محتاج

(ح)

- ۱ -

ای شده در دور لعلت تازه ایام مسیح
زنده گشته از دم جان پرورت نام مسیح
عالم و آدم گرفتار خط سبز تو شد
نه همین زنجیر موسی^(۱) گشت یا دام مسیح
بای کی بر تارك گردون نهادی از شرف
گر نشد بر بنده گیت ختم انجام مسیح
گر لب او را بدی خاصیت لعلت چرا^(۲)
عالم سفلی سلیمانوش نشد^(۳) رام مسیح
(خالد) مردانه از دنیا برافشان آستین
کز تجرد گشت گردون جای آرام مسیح

(۱) خور : (مع) خود .

(ح)

- ۱ -

- (۱) موسی : (مع) موی .
(۲) لعلت چرا : (مع) لعل لب .
(۳) نشد : (مع) شدی .

(خ)

- ۱ -

ای تاب ز افتاب ربوده ز تاب رخ
پیراسته است (۱) ایزدت از مشک ناب رخ

زین چاشتگاه روی نهفتن ز من چرا
در چاشتگاه کی بنهفت آفتاب رخ

مهر منیر با همه خوبی و منزلت
هر شب کند ز شرم رخت در نقاب رخ

مفتون يك نگاهتم از من میوش چشم
مجنون روی ماهتم از من متاب رخ

(خالد) اگر بروی تو گل را قرین کند
شوید ز خجلت رخ تو از گلاب رخ

(د)

- ۱ -

داد از تظلم فلك حقه باز داد

چندین هزار خرمن هستی بیاد داد

در گلشن وجود شکفته نشد (۱) گلی

کاخر ورق ورق نه بخاک فنا فتاد

(خ)

- ۱ -

(۱) پیراسته است : (مع) پیراهن است .

این معدن مروت و این کان عقل و هوش
 این بحر علم و منبع عرفان و عدل و داد
 جانش که طوطی چمن خلد بود شد
 آخر باآشیانهء اصلی خویش شاد
 یعقوب بود یوسف زندان مرگ شد
 سر در (۲) ره وفای شه دادگر نهاد
 تاریخ رحلتش ز خرد جستم و ز غم
 اول (دریغ) گفت و پس آنکه بگفت (۳) (داد) (۴)

- ۲ -

آنکه صد فضل بر روان (۱) دارد
 هر که سودای نام آن دارد
 نام نامی او بیت اخیر
 همچو در (۲) در صدف مکان دارد

(د)

- ۱ -

- (۱) شکفته نشد : (طا) ؛ (طلا) نشکفته شد .
- (۲) سر در : (مع) سرو .
- (۳) بگفت : (طا) ؛ (طلا) گفت .
- (۴) وشه ی (دریغ) و (داد) به حروفی نه بجهد نه که نه ۱۲۲۳ که به سالی هیجری سالی کوچی دواپی نه و که سه به که نه پارچه شیمره له لاواندنه ویدا نووسراوه .

- ۲ -

- (۱) بر روان : (طا) پروان .
- (۲) در : نه و سه به له (طا) و (مع) دانی به .

گنج فضل است و معدن عرفان (۳)
 زبیدار (خالد)ش (۴) نهان دارد
 آنچنان جای کرده در دل تنگ
 تو میندار جای جان (۵) دارد
 خامه در وصف آدمیت او
 اخرس است گرچه صد زبان دارد
 زلف سربسته در (۶) دل عشاق
 مرغ پابسته در میان دارد

- ۳ -

کیست این (۱) کز نگهی رهزن صد جان باشد
 هر زمان جلوه کنان بر سر میدان باشد
 خسروانه چو پی گوئی دواند گلگون
 سر صد کوه کنش در خم چو گان باشد
 حور از عکس رخس دست ز حسن (۲) خود ششت
 وای بر حال اسیری که از (۳) انسان (۴) باشد

(۳) عرفان : (مع) اسرار .

(۴) خالدش : (طا) خواندش .

(۵) جای جان : (مع) جا ز جان .

(۶) در : (طا) ؛ (طلا) از .

- ۳ -

(۱) این : (مع) آن .

(۲) حسن : (مع - ن) جان .

(۳) از : (مع) ز .

(۴) انسان : (طا) آن سان .

این همه فتنه کز ان کاکل مشکین خیزد
 ابله آن است که اندر غم ایمان باشد
 از قد و لعل و رخ و چشم و خطش شرمنده
 سرو و یاقوت و گل و سنبل و ریحان باشد
 بس که در مصر ملاح^(۵) تو عزیزی امروز
 کی کسی طالب بیع مه کنعان باشد
 گفتمی از غمزه من جان ندهی سنگدلی
 آری اندر دلم آمد شد مزگان باشد
 ماه نالد^(۶) که چو رویت شود آخر ناچار
 خوشه چین گردد از ان برزده دامان باشد
 (خالدا) تا دهدم دست گدائی^۷ درش
 ابلهم^(۷) گر هوسم ملك سلیمان باشد

- ۴ -

هزبر بیشه^(۱) مردی سلیم ابن محمود آنکه^(۲)
 بنوك نیزه اش بس عقده و نا شده و اش شد

(۵) ملاح: (طا)؛ (طلا) لطافت .

(۶) نالد: (مع) بالا . (طلا) بالذ .

(۷) ابلهم: (مع) کافر .

- ۴ -

(۱) هزبر بیشه: (طا) هنرور بیشه .

(۲) آنکه: (طا) آنکه شد . (طلا) آنک .

ز کینش رزمگه ^(۳) شد دشت چین از بس تن ^(۴) بی جان
 تو میگوی ز چین جبهه اش قابض هویدا شد
 تمنا داشت پیش شیر شیران داور اعظم
 کشد خود را و آخر عمر او در این ^(۵) تمنا شد
 بسوی آشیان قدس در پرواز شد جانش
 روانش طوطیء نزهتگهء فردوس اعلا شد
 به ماتم داریش آشفته شد شاهنشه ایران
 بچشمش روز روشن چون شب تاریک یلدا شد
 ز مرگ او بسی ^(۶) آه و دریغ اندر ^(۷) جهان افتاد
 همین تاریخ سال مرگ او (آه و دریغا) ^(۸) شد

- ۵ -

به اکسیر و ^(۱) حیل هر خاک راهی زر نخواهد شد
 همه بداصل سنگی در بها گوهر نخواهد شد

-
- (۳) رزمگه : (طا) ؛ (طلا) زد نگه .
 (۴) از بس تن : (طا) ؛ (طلا) تن از بسی .
 (۵) و آخر عمر او در این : (طا) در آخر عمر او این .
 (۶) بسی : (مع) ز بس .
 (۷) آه و دریغ اندر : (طا) ؛ (طلا) آه و دریغا در .
 (۸) هم رسته به حوروونی نه بجهد نه کانه ۱۲۲۱ که سالی کوچی دویبی
 نه و که سه به شیعه که ی بؤ دانراوه .

- ۵ -

- (۱) اکسیر و : (طا) اکسیر .

سلیمانی زبید هرکرا خاتم بود در کف
 هرآنکو آینه میسازد (۲) اسکندر نخواهد شد
 همه کس خویشرا عاشق تواند کرد چون بلبل
 ولی پروانه‌وش جویای ترك سر نخواهد شد
 همه گلگون سواری خسرو پرویز نتوان گفت
 همه زیبا رخی شیرین صفت دلبر (۳) نخواهد شد
 بعالم هرکه بینی (خالد) بیچاره‌است (۴) اما
 چو ابراهیم کس زبندهء افسر نخواهد شد

- ۶ -

جانا بیا که بی تو جهان جمله (۱) واله شد
 بس دل ز داغ نرگس مستت که لاله (۲) شد
 آماده‌است بزم بامید مقدمت
 قد چنگ و اشک تار و دو چشمم (۳) پیاله شد
 در طفلیت تملك دلها وظیفه بود
 بی حجت و کنون خط سبزت قباله شد

-
- (۲) میسازد : (طا) دم‌سازد .
 (۳) دلبر : (طا) دائر .
 (۴) بیچاره‌است : (طا) بیچاره هست .

- ۶ -

- (۱) جمله : نهم وشه‌یه نه (طا) و (طلا) دانی‌یه .
 (۲) لاله : (مع) واله .
 (۳) چشمم : (طا) شمم .

بودم امید بوسه از لب ز چشم تو (۴)
گفتند (۵) بچاه غبغت از وی حواله شد
(خالد) ز هجرت ای (۶) گل سیراب اگر (۷) نمرود
معدور دار مرگ ز (۸) بالا حواله شد

- ۷ -

این چه خاک است کزو رایحه جان آمد
خس و خارش بنظر سنبل و ریحان آمد
همچو مرغی که پس از هجر بگلزار رسد (۱)
دل از شادیء او سخت به افغان آمد
شوره خاکبست کزو سر نزده (۲) شاخ گیاه
نگهش رشكده روضه رضوان آمد
خواندمش مشك خطا (۳) ، لیک خطا میگویم
گفت دل عنبر سارا و پشیمان آمد

(۴) نهم نیوه بهیته له (مع) دا بهم جوره به :
بودم امید بوسه ز لب آن هم ز چشم تو
له (طا) یشدا بهم جوره به :

بودم امید بوسه چشم از لب تو
(۵) گفتند : (طا) ؛ (طلا) آنرا .
(۶) ای : (طا) آن .
(۷) اگر : (مع) گر .
(۸) ز : (طا) به .

- ۷ -

(۱) رسد : (طا) رسید .
(۲) نزده : (طا) نزند .
(۳) خطا : (طا) ؛ (طلا) ختن .

این همان (۴) خالك كزین پیش زمانی بقدم
تا سحر نیمه شبی منزل جانان آمد

آن زمان کاهوی مشکین شکار اندازش
بود مدهوش می خواب هراسان آمد

نیمه خوابش اثر نشئه می میبخشد
چهره‌اش رشك ده شمع شبستان آمد

(خالد) آن عشرت جان بخش در آن شب که گذشت (۵)
وہ چه خوش بود ولی زود بیایان آمد

- ۸ -

برد گل رشك از روی محمد

خویش خون (۱) گشته از خوی محمد

سپر شد پیش پیکان غم آنکو

نظر دارد بر ابروی محمد

دهد شیر افگن‌نارا خواب خرگوش

شکوه چشم آهوی محمد

ز فردوس برین جا دور دارد

اسیر آن دو جادوی محمد

(۴) همان : (طا) همین .

(۵) در آن شب که گذشت : (مع) که ناگه بگذشت .

- ۸ -

(۱) خون : (طا) چون .

نگردد بلبل اندر صحن گلشن
ز باد ار بشنود بوی محمد

غنی از سبجه و زنار شد دل
مرا بس خال و (۲) گیسوی محمد

نهاده در قدم سرو سهی سر
ز شرم سرو دلجوی محمد

نهندت حجر (خالد) گر ستانی
دو عالم را به يك موی محمد

- ۹ -

سایه این خرگه نیلی کرا مأمن بود
یا در این دنیا کجا آسایش يك تن بود
گردش گردون هزاران خانه را بر باد داد
نه همین بدمهریش با تست یا با من بود
چشم عبرت برگشا و طاق کسری را بین
پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود
شهریارانی که (۱) بر اورنگ زرین خفته اند
يك بنگر تا کجاشان منزل و مسکن بود

(۲) بس خال و (طاس) خال و در .

- ۹ -

(۱) شهریارانی که : (طا) شهریارا اینکه .

پا بخاك آهسته نه (خالد) كه اين خاك سياه (۲)
از غبار خط مهر و بان سيمين تن بود

- ۱۰ -

جان باستقبال جانان ميرود
تشنه سوي آب حيوان ميرود
بلبل شيدا شد آزاد از قفس
سوي گلگشت گلستان ميرود
زين عجيب تر چه باشد در جهان
مهر را شب پره مهمان ميرود
تا ز كف دامان يارم شد برون
خونم از مژگان بدامان ميرود
در فراقش صبر كردن چون توان
جسم اگر باز ايستد (۱) جان ميرود
كرد (خالد) دامن از لعلت يمن
سوي سامان بدخشان ميرود

- ۱۱ -

في نعت النبي صلى الله عليه وسلم

عجايب نشئه زين دامن كهسار ميايد
تو گويي با نسيم صبح بوي يار ميايد

(۲) خاك سياه : (طا) ؛ (طلا) سياره خاك .

- ۱۰ -

(۱) ايستد : (طا) ايستد از .

ز خاکش یافت تسکین زخمهای سینه ریشم
(تعالی الله) چه سان از مشک این کردار میآید

نشانی از هلال عید وصل دوست میبخشد
هران نقشی ز سم توسن رهوار میآید

ندانم از (۱) کجا میآید، اما این قدر دانم
دمادم تفحه‌های طبله‌ء عطار میآید

علامتهای روز و شب بکلی از میان (۲) برخاست (۳)
ز بس نگسسته از هم پرتو انوار میآید

اگر نه جای آن سر حلقه‌ء مشکین غزالان است
چرا زین خاک بوی نافه‌ء تاتار میآید

بای این جلوه‌گاه دلربای عالم آشوبی است
که تصویر نظیرش بر خرد دشوار میآید

بهر ساحت (۴) دمی آن (۵) مایه‌ء جان جلوه‌گر گردد (۶)
ز خاکش تا به محشر نکفت گلزار میآید

نشانی از کف (۷) پایش بهر منزل که شد (۸) پیدا
از آن جا سرمه‌ء چشم (اولوا الابصار) میآید

- ۱۱ -

- (۱) ندانم از : (طا) ؛ (مع) نمیدانم .
- (۲) میان : (مع) جهان .
- (۳) برخاست : (طا) ؛ (طلا) برخواست .
- (۴) ساحت : (طا) ساعت .
- (۵) آن : (مع) کان .
- (۶) گردد : (طا) کردند . (طلا) گردید .
- (۷) کف : (طا) کف و .
- (۸) که شد : (طا) شده .

همه آزاده (۹) سروان بنده بالای او گردند
 خرامان چون بزم جلوه در رفتار میآید
 ته این خاک چندان از شهیدان غمش پر شد
 برنگ لاله‌ها بیرون دل افکار میآید (۱۰)
 نگین خاتم جم شد مرا هر دانه سرخی
 ز شوق لعل او از (۱۱) دیده خونبار میآید
 دلا هشیار باش از پرتو حسن ازل کاینجا (۱۲)
 تجلیها دمام بر دل هشیار میآید
 به بیداریم دادند آنچه در خوابش نمیدیدم
 سعادت بین مرا (۱۳) کز دولت بیدار میآید
 سخن سر بسته تا کی با نسیم صبحدم (خالد)
 شمیم خاک کوی احمد مختار میآید
 امین (لی مع الله) ، محرم اسرار (ما اوحی)
 زهی وصفش که گویم برتر از پندار میآید
 شه تخت (لعمرك) ، شهنسوار عرصه (لولاك)
 مجلدها ثنایش ز ایزد دادار میآید (۱۴)

- (۹) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
 (۱۰) نهم به‌یته له (طا) و (طلا) دا نی‌یه .
 (۱۱) از : (مع) کز .
 (۱۲) کاینجا : (طا) ؛ (طلا) اینجا .
 (۱۳) مرا : (طا) مر .
 (۱۴) نهم نیوه به‌یته له (طا) دا به‌م‌جوره‌یه :
 مجلدها ثنایش را برو دادار میآید

ز یمن^(۱۵) پای بوسش فرشرا بر عرش تفضیل است
 سعود نحس را انکار در این کار میآید
 ز ایوان جلالش بر صفوف زائران قدس
 صدای دور شد دور از در و دیوار میآید
 زهی ایوان که کمتر بندگان آستان او
 ز شاهنشاهی^(۱۶) روی زمینش عار میآید
 ز زیرین پایه اش شهباز فکرت تا فراز عرش
 بمقصد نارسیده خویش از منقار میآید
 جنون دوره دارد^(۱۷) چرخ از سودای پابوسش
 ازین معنی چنین در^(۱۸) گردش دوار میآید
 گر از^(۱۹) اهل عنادم در رهش خاری خلد بر دل
 کجا گلچین ز خار گلشنش آزار میآید
 مرا تا تاری از گیسوی طرارش بچنگ افتاد^(۲۰)
 کجا هرگز سخن از نافهء تاتار میآید
 زهی شاهی که ناید غیر اندر رشتهء وصفش
 ز گنج عرش اعظم هر دری شهوار میآید

-
- (۱۵) ز یمن : (طا) زمین .
 (۱۶) شاهنشاهی : (طا) شاهنشاه .
 (۱۷) دوره دارد : (طا) : دوره دار .
 (۱۸) در : (مع) هر .
 (۱۹) گر از : (مع) ، (طلا) اگر ز .
 (۲۰) افتاد : (طلا) افتد .

دهد یکتاره مویش رشته (۲۱) تشبیه را از کف
بنقش (۲۲) چون کمال حسین در اشعار میآید (۲۳)

ثنایش از خرد در تنگنای امتناع افتاد

معاذ الله چه سان از عقل این مقدار میآید

بود از آفرینش آفرینش بادیه پیمای (۲۴)

همین جان آفرین از عهده این کار میآید

جهانرا میتوان در دانهء خاشخاش جا کردن

ولی مدحش کجا در حیز گفتار میآید

کسی کو هردو عالم زو بسلك انتظام آمد

چه سودار گویمش بر سروران سردار میآید

ز اسرار درویش جبرئیل آگه نخواهد شد

ز بهر شق صدرش گر دمی صد بار میآید (۲۵)

درین موسم بیابان طی مکن بیهوده ای حاجی (۲۶)

که بیت الله بطوف روضه دلدار میآید

بنام ایزد کریمی کز وجود فائض الجودش

در از دریا ، گهر از خاره ، گل از خار میآید

(۲۱) یکتاره مویش رشته : (مع) یکتائی اش سررشته . (طلا) تکتائی اش سررشته .

(۲۲) بنقش : (طلا) بنعتش .

(۲۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۲۵) و له (مع) دا بهیتی ژماره (۳۰) .

(۲۴) بادیه پیمای : (طا) ؛ (طلا) باد پیمایی .

(۲۵) ثم بهیته له (مع) دا بهیتی ژماره (۲۴) و له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۳۰) .

(۲۶) حاجی : (طا) جامی .

نیابی (۲۷) غنچه لب از تبسم باز ناکرده
 اگر از حسن خلقش بحث در گلزار میآید (۲۸)
 بحسن التفاتش میتوان رستن دران روزی
 که از گردن فرازان نالهای زار میآید
 گهی مه نیمه میگردد ز اعجاز سرانگشتش
 گهی بر تشنگان از پنج او انهار میآید
 سخن با مشک چین از چین گیسویش خطا باشد
 که این هر خسته را مرهم وزان آزار میآید
 نه تنها آهوی وحشی بتصدیقش زبان بگشاد
 ز سنگ خاره بر اعجاز او اقرار میآید
 باندک مدتی رفت و بیامد باز راهی را
 که بر پیک خرد پیمودنش دشوار میآید
 ملائک تا بسدره صف کشیده در (۲۹) سر راهش
 بشارت گوی کاینک (۳۰) سید مختار میآید
 ز هجرش چوب مینالید زار و تو نمی میری
 اگر مردی ترا زین زیندگانی عار میآید
 اگر بر مشتری خورشید رویش جلوه گر گردد
 مه کنعان بنقد جان سوی بازار میآید (۳۱)

-
- (۲۷) نیابی : (طا) بیابی .
 (۲۸) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (مع) دا له جیتی به کدان .
 (۲۹) در : (مع) بر .
 (۳۰) گوی کاینک : (طا) گویی و بین هم . (طلا) گویی کاینک .
 (۳۱) نهم بهینه و بهیتی پیشووی له (طا) و (طلا) دا له جیتی به کدان .

گهی داده‌است نسبت قد و رخسارش بسرو و گل
 خرد شرمنده این فکر ناهموار می‌آید
 اگر از مهر گویی پرتوی از نور (۳۲) او باشد
 و گر گل قطره خوبی زان گل رخسار می‌آید
 بود يك جذبه از عشق وی و يك پرتو از رویش
 نیاز از بی‌دلان و ناز از دلدار می‌آید
 ازو خیزد تجلی از درخت وادی ایمن
 وزو بر طور موسی طالب دیدار می‌آید
 ازو (هل من مزید) از بایزیدی تشنه لب برخواست
 وزو بانگ (انا الحق) بر فراز دار می‌آید (۳۳)
 بود حرف مفید و مختصر در بحث نیرویش
 برو از آستینش پنجه قهار می‌آید
 ز جودش ابر اگر بر خویش گرید جای آن دارد
 کفش را صد هزاران خنده بر ابحار می‌آید
 اگر بر بر چکد يك قطره از دریای احسانش
 بخشکی هر طرف صد قلزم زخار می‌آید
 درین معنی حکیم کور دل اندر غلط افتاد
 وساطت زواست و گفت از گنبد دوار می‌آید
 ز سرّ سینه پاك وی از نص (الم نشرح)
 همین دانی و بس کان مخزن اسرار می‌آید

(۳۲) پرتوی از نور : (طا) پرتو از انوار .

(۳۳) نهم به‌پته له (طا) و (طلا) دانیه .

گذارد انبیارا زهره اندر موقف محشیر
 اگر نه جلوه گر در عرصه اظهار میآید
 کند ناموس اکبر فخرها از غاشیه داریش (۳۴)
 بلی زین نکته بر خیل ملک سالار میآید
 سخن در (۳۵) وصف او زین پایه بس بالاتراست اما (۳۶)
 اگر برتر روم نااهل را انکار میآید
 به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانند
 نخستین از مهاجر وانگه از انصار میآید
 جوانمردان گردون جاه دشمن سوز شیر افکن
 که اوصاف پیمبر در همه تکرار میآید
 ز جود خویش گو شرمنده شو ای حاتم طائی
 کزان گردن فرازان (۳۷) بحث از ایثار میآید
 نه چون آن مهتر آزادگان (۳۸) ، سرمایه ایمان
 که در هر منقبت سردقتر ابراز میآید
 صدیق سرور و صدیق اکبر آنکه در شانش
 بقرآن (ثانی اثین اذ هما فی الغار) میآید
 ملایک ژنده پوش از خرقة پشمینه اویند
 نوید ارتضایش (۳۹) ز ایزد دادار میآید

(۳۴) داریش : (طا) برادریش .

(۳۵) در : (طا) از .

(۳۶) بس بالاتراست اما : (طا) بسی .. الخ . (مع) بس بالاتر از عقل است .

(۳۷) کزان گردن فرازان : (طا) کزو گردن فراز آن .

(۳۸) مهتر آزادگان : (طا) مهتران زادگان .

بکام مار پا (۴۰) بگذاشت تا زو دوست (۴۱) نازارد
 تواین یاری پنداری که از هر یار میآید
 مگر کشور ستانی (۴۲) تاج بخشی خرقة پشمینی
 که با عزمش مقارن سطوت قهار میآید
 گریزد از شکوهش دیو دون چون پشه از صرصر
 بجز وی کی چنین کردار از دیتار میآید
 ز علم و حلم و عدل و فضل و عرفان و کمالاتش
 خرد سرگشته تر از گردش پرگار میآید
 فرا نگرفته (۴۳) در هردو سرا هردو سر از پایش (۴۴)
 چنین باشد کسی کز بخت برخوردار میآید
 بیا و (۴۵) داستان پور دستانرا (۴۶) قلم برکش (۴۷)
 که بحث از گیرودار حیدر کرار میآید

- ۱۲ -

آرام رفت از دل و آرام جان ندید
 جان بر لب آمد و رخ آن مهربان ندید

-
- (۳۹) ارتضایش : (طا) ارتضایش را .
 (۴۰) مار پا : (طا) ما ز پا .
 (۴۱) تا زو دوست نازارد : (طا) تا زو دست ناز آرد .
 (۴۲) کشور ستانی : (طا) با کشورستان .
 (۴۳) فرانگرفته : (مع) فرانگرفت . (طلا) فرونگرفته .
 (۴۴) سر از پایش : (طا) سراپایش .
 (۴۵) بیا و : (طا) بیاد .
 (۴۶) داستانرا : (طلا) داستانرا .
 (۴۷) برکش : (مع) درکش .

بر گلشن خزان رسیده رویم ز اشک سرخ
بس جویبار روان شد و سرو روان ندید

شد دامنم چمن ز گل اشک ای دریغ
آن نونهای روضه باغ جنان ندید

درد سری که دیده‌ام از یاد (۱) خط او
از شهر پریان (۲) دل دیوانگان ندید

از بسکه در ربودن دلها دلاوراست
گویی (۳) شکوه و شوکت شاه جهان ندید

شاهنشهی که هر که سر از مراد (۴) تافت
در ششدر زمانه ره امان (۵) ندید

وانکس بیندگیش (۶) چو جوزا کمر ببند
آرامگاه خود بجز از آسمان ندید

- ۱۲ -

- (۱) از یاد : (طا) آواز .
(۲) پریان : نغمه زاست‌کردنه‌وی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (بری آن) و له (طلا)دا تمنها نووسراوه (بری) . (مع)بش پارچه‌کهی به تینکزایی تیانی‌به .
(۳) گویی : (طا) کوه .
(۴) مراد : (طلا) امر او ، به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌تکه .
(۵) امان : له (طا)یش و (طلا)یشدا نووسراوه (امن و امان) به‌لام به هردوو جۆره‌که نیوه به‌یتکه له‌تکه .
(۶) بیندگیش : نغمه‌ش زاست‌کردنه‌وی خۆمانه ، نه‌گینا له (طا)دا نووسراوه (که بند کیش) و له (طلا)دا نووسراوه (که بیند کیش) . ناشکراشه هردوو نوسخه‌که هه‌لن .

زینسان کریم و عادل و عالم یگانه
 شنید گوش چرخ و زمین و زمان ندید
 بس نسخهء مصحح و جامع فتاده است
 آن کس که آصف و جم و نوشیروان ندید
 منت خدایرا که ز تایید لطف او
 زخمی ز چشم فتنهء آخر زمان ندید
 هر روز بر تراست (۷) سلالیم رفعتش
 هرگز (۸) تنزلی (۹) کس (۱۰) ازان نردبان ندید
 شرمنده ام ز چشم جهان بین خود چرا
 بیناست و مدتی است که آن آستان ندید

- ۱۳ -

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
 یا رب بقاطعیت برهان بایزید (۱)
 یا رب باآشیانه شهباز لامکان
 یعنی بقرب و منزلت جان بایزید
 یا رب بحق وسعت آن مشرب کریم
 یا رب به تشنگی فراوان بایزید

-
- (۷) هر روز بر تراست : (طا) بر هر وزیرانراست .
 (۸) هرگز : (طلا) هرگز .
 (۹) تنزلی : (طا) تنزل .
 (۱۰) کس : (طا) که کس .

- ۱۳ -

- (۱) نهَم پارچه شیعره له (مع) دا نی یه .

یا رب بسوز سینه آن پیر نیک بخت
یا رب بنور مشعل ایمان بایزید

وز حضرت غلام علی تا بیوالحسن
یک یک بحق جمله مریدان بایزید

یا رب بهر دو سلسله از حضرت رسول
تا جعفر از اعظم پیران بایزید (۲)

بر (خالد) شکسته بیچاره غریب
بگشا دری ز مخزن عرفان بایزید

لب تشنه زلال هدایت بود ورا
سیراب کن ز قلزم احسان بایزید

اورا بخود رسان و ز خودببینش رهان
او هم یکی شود ز غلامان بایزید

- ۱۴ -

مژده ای یعقوب دل کان یوسف کنعان رسید
محنت بی‌منتهای (۱) هجررا پایان رسید
باز گرد ای جان بر لب آمده کان نازنین
عیسی مریم صفت بهر علاج جان رسید

(۲) ثم بهیته و بهیتی پیشه‌وهی له (طلا) دا بهرودوان .

- ۱۴ -

(۱) منتهای : (مع) انتهای .

کوه غم بر باد ده ای دل که با باد صبا
 بر مشامم بوی خاک مقدم جانان رسید
 تلخی دوران به یکسر محو شد از دل مرا
 چون نسیمی بر مشامم زان گل خندان رسید
 (خالد) ای مرغ^(۲) گلستان وفا بس کن فغان^(۳)
 کان بهار زندگانی خرم و خندان رسید

- ۱۵ -

سوگند به خالی ز لب^(۱) گشته^(۲) پدید^(۳)
 سوگند به خطی که به گردش بدمید
 سوگند به آن قامت چون سرو چمن^(۴)
 کاندر هوشش عمر بیایان برسید^(۵)
 سوگند به آن فتنه که چشمش گویند
 وانگاه قسم به آن هلال شب عید
 سوگند به آن لعل لب مایه جان
 هرکس که بدیدش لب حسرت بگزید^(۶)

(۲) خالد ای مرغ : (طا) خالد باغ .
 (۳) فغان : (طا) ؛ (طلا) سخن .

- ۱۵ -

(۱) لب^(۱) : (طا) ؛ (طلا) رخت .
 (۲) گشته^(۲) : (مع) ؛ (طلا) گشت .
 (۳) پدید^(۳) : (طا) بدید .
 (۴) چمن^(۴) : (طا) ؛ (طلا) بلند .
 (۵) برسید^(۵) : (طا) نرسید .
 (۶) لب^(۶) به لبته له (مع) دا نی به .

سوگند به آن طرهه پرتاب شکن
 سوگند به آن غرهه میمون سعید
 (خالد) ز غمت گشته^(۷) چنان زار و نزار
 این بیت نکو صادق حالش گردید
 تصحیف برادر پدر همدم او است
 تا بر رخ تو برادر مادر دید^(۸)

(ذ)

- ۱ -

ای بامید وصال تلخی هجران لذید
 آب تیغت در گلو چون قطرهه حیوان لذید
 لذت زیبائی خال رخت از دل نرفت^(۱)
 وه که هندو بچه در مینو بود چندان لذید
 گاه مژگانت ربایند^(۲) از کم دل گاه خط
 در گلستان رخت هم خار و هم ریحان لذید
 یاد خورشید رخت بر دل نماید آن چنان
 بندی را پر خورد اندر ته زندان لذید^(۳)

(۷) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۸) دید : (طا) تست .

(ذ)

- ۱ -

- (۱) نرفت : (مع) برفت .
 (۲) ربایند : (طا) ؛ (طلا) رباید .
 (۳) نهم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوره به :

جان من از دوریت جانم بلب نزدیک شد
هوشمندان جان نپندارند (۴) بی جانان لذید

خار خار غنچهء مژگان پیکانت به جان
چون تبسمهای گل بر بلبل خوشخوان لذید

(خالدا) بی روی زیبایش بفردوسم مخوان
آتش دوزخ مرا صد بار ازان (۵) بستان لذید

(ر)

- ۱ -

موسم عیداست و ما نوید از دیدار یار
عالمی در عیش و نوش و ما دو (۱) چشم اشکبار

هرکسی با یار در گشت گلستان است و من
ز (۲) اشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار

جان تثار مقدم جانان نکرده دم بدم
چیست بهره از تفرجهای تخت (۳) جان تثار

بندیء پر تو خورد رنگ ز زندان لذید
له (طلا) یشدا بهم جوره به :

بندیء را پر تو خورد در تک زندان لذید
(۴) نپندارند : (مع) نیندارند .
(۵) ازان : (مع) زان . (طا) از .

(ر)

- ۱ -

(۱) دو : (طلا) و .
(۲) ز : له (طا) دا نی به .
(۳) تخت : (طا) بحث .

بی‌نوا و دل پر از خار و غریب و دردمند
 دست بر دل ، سر بزانو ، چشم در ره ، دل فگار
 سینه سوزان ، دل فروزان ، کوچه کوچه ، دربدر
 کس مبادا همچو من آواره از یار و دیار
 بکره‌جویی شد ز هر چشم روان از خون دل
 عاقبت کردم دوا داغ فراق سرچنار
 (خالدا) گر نیستی دیوانه و (۴) صحرا نورد
 تو کجا و کابل و غزنین و خاک قندهار

- ۲ -

ای ملک شیوه فرخنده شعار
 وی فلک پایه عالی مقدار
 کان فضل و (۱) هنر و مهر و وفا
 منبع شرم و ادب ، کوه وقار
 مفخر (۲) زمره دانشمندان
 هستی و نیست در این کار انکار
 رو بمطلب نهم اولی‌است از آنکه
 برتری زان چه نویسم صد بار

(۴) دیوانه و : (طا) ؛ (طلا) دیوانه .

- ۲ -

(۱) فضل و : (طا) و فضل .
 (۲) مفخر : (مع) معجز .

چون درین وقت به یاد آوردیم
 شده بر نامه نامیت (۳) اظهار
 نامه نه (۴) کاتب فهرست وجود
 شده بر صفحهء مه عنبر بار
 طره اش رشك ده گیسوی حور
 غره اش داغ نه عارض یار
 طرفه تر اینکه خط مشکینش
 شده مرهم پی ریش دل زار
 آمده از همه حرفش فرحی
 رخ نما شد بمن محنت بار
 نافه سان باز گشادم چو سرش
 این حوالی شد آزو رشك تار
 رشحهء خامهء جانان است این
 یا خم زلف پری بر رخسار
 یا خداوند بمحض قدرت
 جمع کرده است بهم لیل و نهار
 بسکه جان بخش بود میزید
 کنش تا بقیامت تکرار
 از همه سلسله اش زنجیری
 رفته دریای روان بهر قرار

(۳) نامیت : (طا) نامیت آن . (مع) نامیت .
 (۴) نه : (طا) بی .

(خالد) از مدحت او رنجه مشو
زانکه يك عشر نیاید به شعار

- ۳ -

ای سراسیمه، قهر تو سپهر دوار
گر نه طاقی ز چه نه طاق فلک راست مدار
تو آمان وار کنی جمع بهم آتش و آب
شاهد حال بود (فی الشجر الأخضر نار)
هست با حکم تو آسانتر (۱) هر کار که هست
حلّ هر عقده که باشد بر عالم دشوار
پرتو مهرت اگر (۲) شعله به گلشن نزدی
مرغ کی زار شدی از پی گل (۳) در گلزار
عرش عکسی بود از عشر بحار کرمت
یا جاببی است از ان قلزم نایاب کنار
فهم در کنه تو دخلی نکند گر بمثل
مور مساحی افلاک کند در چه (۴) تار
نیست محرم به شبستان جلالت از هان
نبرد ره به دبستان کمال افکار

- ۳ -

- (۱) آسانتر : (طا) آسانتر و .
(۲) مهرت اگر : (مع) مهر تو گر .
(۳) زار شدی از پی گل : (طا) ؛ (طلا) از پی گل زار شدی .
(۴) چه : (مع) شب .

طائر فکر ابد در طلب معرفت
 گر سوی عالم بالا بپرد آخر کار
 نشود نیم جو از ساحت قدست آگاه
 گر دوصد جای کند بند ز سستی^(۵) منقار
 طرفه تر اینکه ز^(۶) جانی بیدنها نزدیک
 بلکه نزدیکتر از بینش چشم از^(۷) ابصار
 لیک اگر بوم ز خورشید^(۸) ندارد بهری
 نیست چیزی بجز از ضعف خودش مانع بار
 (خالد) ای غرقهء گرداب هوس زار بنال
 پیش ارباب کرم سود دهد ناله و زار

- ۴ -

دوشم خرد بطعنه بگفت ای گناهکار^(۱)
 نیکو شدی ز فعل بد خویش شرمسار
 بگداخت از خجالتتم از بسکه یاد کرد^(۲)
 نااهلی من و نعم و لطف شهریار

-
- (۵) سستی : (مع) چستی .
 (۶) ز : (مع) چو .
 (۷) از : نهم وشهیه له (مع) دانی به .
 (۸) بوم ز خورشید : (طا) نور ز خورشید . (طلا) شب پره از مهر .

- ۴ -

- (۱) گناهکار : (مع) تباهکار .
 (۲) کرد : (طا) گیر .

تا صبح در میان من و او نبرد بود
او سرزنش نمود مرا و من اعتذار
گفتم که اختیار بدستم نبود ، گفت
در شرع چون رواست کنی نفی اختیار
گفتم که بیم قصد سرم بود ، گفت رو
از بیم سر چگونه کند رسله (۳) مرد کار
گفتم که سرنوشت ازل بود گفت هان
گر عذر این بود نبود کس گناهکار
گفتم علاج نیست قضای خدایرا
گفتا بلی ولیک توی جای عیب و عار
آخر بگفتمش ای عقل خرده بین
تدبیر چیست چون نبود راه اعتذار (۴)
گفتا بگو (۵) مقصرم و معترف بجرم
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار
دارم گناه پر خطر و لیک کرده ام
توبه ازان گناه هزاران هزار بار (۶)

(۳) رسله : (مع) ذله .
(۴) له نوسخه‌ی (طا) دا ثم بهیته و بهیتی باشه‌وه‌ی یه‌ک به‌یتن که نه‌ویش
به‌م‌جوړه‌یه :

آخر بلا بگفتمش مقصرم و معترف
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

(۵) بگو : (مع) برو .
(۶) هزار بار : (طا) ؛ (طلا) بار هزار .

هر روز بندگان خدا گر هزار جرم
ورزند (۷) محو (۸) میشود از توبه آن هزار

شاهان (۹) بروزگار (۱۰) چو ظل الهی اند
باید کنند پیروی لطف کردگار

دانم بزرگی گنه خویشرا ولی
نسبت بعفو شاه جهان نیست (۱۱) در شمار

دآب شهنشان همه عفو است و مغفرت
ورنه کسی خلاص نگشتی بروزگار (۱۲)

پروردهء عنایت خودرا ز (۱۳) مکرمت
زین يك گناه عفو کن ای شاه نامدار

گویند چوب زاب بود پرورش پذیر (۱۴)
اورا ازان فرو نبرد آب خوشگوار

از مکرمت رجای مریدی ز پیرا (۱۵)
نسبت باین مقصر مجرم قبول دار

(۷) ورزند : (طا) ورزید .

(۸) محو : (مع) عود .

(۹) شاهان : (طا) ؛ (طلا) شایان .

(۱۰) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) بزرگان .

(۱۱) جهان نیست : (مع) نیابند .

(۱۲) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) ز پروردگار .

(۱۳) ز : (طا) ؛ (طلا) و .

(۱۴) چوب ز اب بود پرورش پذیر : (مع) چوبرا بود از اب پرورش .

(۱۵) مریدی ز پیرا : (طا) ؛ (طلا) افندی و میرا .

تا آسمان به پرتو خورشید روشن است
تا میچکد بصبح زمین ابر نوبهار
خضرا ز نور (۱۶) معدلت باد مستنیر
غبرا ز ابر موهبت باد سبزه زار

- ۵ -

خواهم از نظم ده سلسله لیل و نهار
مدد مدحت شه (۱) گرچه نیاید به شمار
آنکه در رزم دلش خنده بفولاد کند
وانکه در بزم کفش طعنه زند بر ابجار (۲)
آنکه در منقبتش ایزد بیچون گویا است
شاهد حال بود آیت (قلنا یا نار)
بسخایش که دهد نسبت جود حاتم
تا کنم رد بیرهان و دلیلش صد بار
همت عالی او داغ دل چرخ برین
بخشش بی حد او رشک ده ابر بهار
دارد از موهبتش بهره همه روی زمین
عرب و کرد و عجم تاجک و اتراک و تاتار (۳)

(۱۶) ز نور معدلت : (طا) این در معدلت . (مع) بنور معدلت .

- ۵ -

(۱) مدد مدحت شه : (طا) مد مدحترا به شه .

(۲) بر ابجار : (طا) ابر بهار .

(۳) اتراک و تاتار : (مع) ترک و تاتار .

زیر زین چون بکشد رخس و هنر بنماید
 بزبردستی^(۴) او رستم دستان اقرار
 و رکنند درگه کین روی سنان در دشمن
 خصم را از غضبش کیک فتد در شلووار
 و ر برد حمله بکوهسار چو شیر شرز
 کوهرای کی بود از هیبت او استقرار
 اهل چین را که کند فرق^(۵) ز شیرنگ^(۶) اگر
 نظر قهر گمارد سوی آن مرز و دیار
 نیست آینهء خورشید بصیقل محتاج
 بهتر این شد بدعا ختم شود این اشعار
 کردگارا بشهنشاه سریر لولاک
 هم بسکان شبستان سپهر دوار
 بصفوف ملک و زمره^(۷) اصحاب رسول
 بمصاییح ظلم شردمهء هشت و چهار
 بتولای^(۸) مجرد شده گان از عالم
 بتمنای کریمان ز جنت بیزار
 باد آن داور دین با همه اولاد کرام
 ایمن از قاطبهء صدمهء^(۹) چرخ دوار

-
- (۴) بزبردستی : (طا) ؛ (طلا) بر زبردستی .
 (۵) فرق : (مع) فوت .
 (۶) شیرنگ : (طا) سرتنگ .
 (۷) و زمرهء : (مع) دائرهء .
 (۸) بتولای : (طا) بتولای که .

بأبد خرم و فرمانده و اورنگ نشین
دشمنش بددل و محروم و ستمدیده و زار

افسر مجد به سر ، شاهد بختش در بر
تا بود پرچم شب برقع عذرای نهار

در سخن پروریم عیب جز این نیست که نیست
جام در جام بخارا و سمرقند خمار^(۱)

(خالد) این شکر شیرین ز سخن میریزی
خسروت گر بنوازد بکرم دور مدار

- ۶ -

اندر ره عشق خسته جانی بهتر
وز شرح غم تو بی‌زبانی بهتر

بیماریء کو^(۱) موجب دیدار تو شد^(۲)
صد بار ز صحت جوانی بهتر

با وصل توام ز شربت مرگ چه باك
وصلت ز زلال زندگانی بهتر

آزرده مشو عزیز من ز آزارم^(۳)
صد چون من اگر مرده^(۴) تو مانی بهتر

(۱) صدمهء : (مع) صدمت .

(۱۰) خمار : (طا) : قیمار . (طلا) قمار .

- ۶ -

(۱) بیماریء کو : (طا) ؛ (طلا) بیماریکه .

(۲) شد : (طا) ؛ (طلا) بود .

رنجورم و ز ازردگیت^(۵) میمیرم
 بر من ز گل از شکر فشانی بهتر
 جان میکنم و طاقت فریادم نیست
 جان کردن عشاق نهانی بهتر
 (خالد) اگر ت هست بکف جوهر جان
 از بهر تثار یار جانی بهتر

- ۷ -

ندارد هیچ کس یاری چو یار من همایون فر
 خجسته طلعت و فرخ رخ و ماه و سعید اختر
 صنوبر قامتی ، آهو نگاری ، کبک رفتاری
 سمن بویی ، قمر رویی ، ملک خویی ، پری پیکر
 جبین مهری ، پری چهری ، ستمکاری ، دل آزاری
 شهی سرکش ، بتی سرخوش ، نگاه آتش ، مه انور
 به طلعت خور ، به سیما مه ، به مو سنبل ، به خط سبزه
 دهان غنچه ، لبان پسته ، زبان طوطی ، سخن شکر
 خجل از گردن و روی و لب و موی و قد اویند
 صراحی و گل و صها و ناب و عنبر و عرعر
 برفت از سحر چشم و عشوه ناز و نگاه وی
 خرد از سر ، روان از تن ، شکیب از دل ، دلم از بر

-
- (۳) ز آزارم : (طا) نه آزار .
 (۴) مرده : (مع) ؛ (طلا) مرد .
 (۵) ازردگیت : (طا) آرزوگیت .

ز مژگان سیاه و غمزه او قتل (خالد) را
مرتب کرده پیکان و خدنگ و ناوک و خنجر^(۱)

- ۸ -

روزم از هجران شب دیجور شد باری دگر
لاله‌سان شد دل ز داغ لاله رخساری دگر
بر دل از^(۱) بیداد چرخم بود چندین بار غم
داغ غربت بر سر هر بار شد باری دگر
چنگ شد قامت ز درد دوری و^(۲) از خون دل^(۳)
تا قدم پیوسته شد بر هر مژه تاری دگر^(۴)
چاک خواهم زد گریبانرا چو گل زین غم که شد
نو گل گلزار جانم زیب دستاری دگر
غمگسار خویشتن را بی‌جهت بگذاشتم
مثل او دیگر^(۵) کجا یاییم غمخواری دگر
بی‌وفایی با وفاداران نه طور عاقلی است
خاصه یاری نیست مانندش وفاداری دگر

- ۷ -

(۱) نهم پارچه تنها له (مصف) دا هه بوو .

- ۸ -

- (۱) از : نهم وشه‌یه له‌نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .
(۲) دوری و : (طا) دوری .
(۳) دل : (طا) درون .
(۴) نهم به‌ینه له (مع) دا نی‌یه .
(۵) دیگر : (طا) ؛ (طلا) هرگز .

در خرامش گر ببیند يك نظر كبك دري
تا بود هرگز نخواهد رفت رفتاری دگر
پیش مهرویان شوی^(۶) (خالد) به رسوایی علم
دل مده ز نهار هر ساعت به دلداری دگر

- ۹ -

نبی صدیق و سلمان قاسم است و جعفر و طیفور
که بعد از بوالحسن شد بوعلی و یوسفش گنجور

ز عبدالخالق آمد عارف و محمود را بهره
کز ایشان شد دیار ماوراء النهر کوه طور

علی بابا کلال و نقشبنداست و علاءالدین
پس از یعقوب چرخي خواجه احرار شد مشهور

محمد زاهد و درویش محمد خواجه باقی
مجدد عروة الوثقی و سیفالدین و سید نور

حسب الله مظهر شاه عبدالله پیر ما
ازینها رشك صبح عید شد مارا شب دیجور

(ز)

- ۱ -

دل پراکنده شد از یاد دل آرامی باز
لاله‌وش شد جگر از داغ گل اندامی باز

(۶) شوی : (مع) شدی .

داده‌ام دل (۱) به خیال لب شور انگیزی
دل ربوده ز کهم شیفته بادامی باز

شکرین خنده بتی برده بغارت دینم
کرده در (۲) رهگذر هر نگهی دامی باز

هردم از بهر خدا باد صبا از سر لطف
برسائش ز من دل شده پیغامی باز

دهد آیاد کرم دست ز مسعودی بخت
که برآید ز لب لعل توام کامی باز

در پس محنت دوری بنشینیم بهم
کنم از درد جدایی گله هنگامی باز

(خالد) ار خون خورد (۳) از نرگس جادوش چه غم
لعل میگون ویم میکند اکرامی باز

(س)

- ۱ -

بازم افتاده بدل داغ نگاری که می‌رس
لاله زاری است پر از لاله عذاری که می‌رس

(ز)

- ۱ -

(۱) دل : (مع) ؛ (طلا) جان .

(۲) در : (طا) دل .

(۳) خورد : (طلا) خوردم .

گشته جان صید بتی تازه شکاری که مگوی (۱)
شده دل (۲) بسته فتراک سواری که می‌رس

تا غبار فتن انگیخته در دور قمر
وز (۳) خطش ره بدل آورده غباری که می‌رس

تا برون شد بسفر میکشد از قطره اشک
خون دل دم‌بدم از دیده قطاری که می‌رس

کو دگر میکده‌را در نگشاید خمار
که مرا هست از آن دیده خماری که می‌رس

موسم تیر (۴) کنم گریه بحال بلبل
دارم از هجرت گل ناله زاری که می‌رس

تا شد از خنده گل صحن گلستان خالی
سرفرو برده بدل چنگل خاری که می‌رس

در نظم و گهر اشک جدائی (خالد)
به‌م آورده بامید ثاری که می‌رس

- ۲ -

مردم ز هجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس

(س)

- ۱ -

(۱) مگوی : (طا) ؛ (طلا) می‌رس .

(۲) شده دل : (طا) دل شده .

(۳) وز : (طا) ؛ (طلا) از .

(۴) تیر : (طا) نیر .

هر سو رود از دیده خون ، جولان کنان آید ^(۱) برون
 سرو قد دلجوی تو ای نازنین فریادرس
 دل نافهء تاتار شد ، اشکم همه گلزار شد
 هر گوشهء از کوی تو ای نازنین فریادرس
 کی بی رخت بویم سمن ، بیزارم از مشک ختن
 گر باد آرد بوی تو ای نازنین فریادرس
 (خالد) اگر بی روی زیبای تو بر ^(۲) گل بنگرد
 شرمنده باد از روی تو ای نازنین فریادرس

(ش)

- ۱ -

بنازم نازنینی را که شد از عکس رخسارش
 عیان زین سان گلی صد دل کشد قلاب هر خارش
 ز اوراقش دو صد یا قوت رمانی بود در کف
 شده هر قطره شبیم بر جبین لولوی ^(۱) شهوارش
 دم از نعتش زدن محض پشیمانی است و نادانی
 همین کافی است ^(۲) باشد نسبتی با روی دلدارش

- ۲ -

- (۱) آید : (طا) ناید . (طلا) نامد .
 (۲) زیبای تو بر : (طا) تو زیبای بر . (مع) تو زیباییء .

(ش)

- ۱ -

- (۱) لولوی : (طا) ؛ (طلا) لؤلؤ .
 (۲) کافی است : (مع) کافیت .

شده پیراهن فیروزه‌اش صد پاره و آری (۲)
 همیشه بدر کامل با کتان این است کردارش
 چه نقش است اینکه نقاش ازل بنمود در گلشن
 هزاران آفرین بر رشحهء کلك گهر بارش
 ز استغنائی خوبی با لبی صد خنده می‌آید
 برنگ حور بوی نافهء آهوی تاتارش
 نماید چون بیازار لطافت روی می‌بینی
 زلیخاوش بجان صد یوسف مصری خریدارش
 درین موسم زمام اختیار آن کس بکف دارد
 که نبود فرق پیش اهل دل با نقش دیوارش
 نظربازی نزیبد (خالدا) جز با دلارامی
 بود پروانه‌وش شمع و چو گل بلبل گرفتارش

- ۲ -

ای رام ترا ابلق چرخ سرکش
 از یمن شه عادل افریدون‌وش
 شاهی که سراسیمه شود زال فلك
 چون رستم اگر پای نهد بر ابرش (۱)

(۲) و آری : (مع) از برکش .

- ۲ -

(۱) ابرش : (طا) برش .

این (۲) نامهء مرسوله برش عرضه بدار
 از وجه کرم این همه تصدیع بکش
 ما ساکن نفتیم (۳) و هوا آتش بار
 جز آب که در نفت زید (۴) با آتش
 این (۵) پیش حیات بس محال است مگر
 خود را فگنم زود بکانی بکتش (۶)

- ۲ -

ای گشته من فگار بی تو
 نو مید ز کامرانی خویش
 زارم چه کشی بدرد هجران
 میترس ز نوجوانی خویش
 تا چند فرامشم گذاری
 یاد آرز مهربانی (۱) خویش
 تا بی تو نزیستم نکردم
 اقرار به سخت جانی خویش (۲)

-
- (۲) این : (طا) وین .
 (۳) نفتیم : (طا) نفسیم . (مع) نفطیم .
 (۴) زید : (طا) زند .
 (۵) این : (طا) زین .
 (۶) بکتش : (طا) بکنش .

- ۳ -

- (۱) ز مهربانی : (طا) مهر زبانی .
 (۲) نهم بهینه له (مع) دانی به .

خود گوی که یا که گویم آخر
 شرح الم نهانی خویش^(۳)
 باز آی که بهر تو گذشتم^(۴)
 از مطلب دو جهانی خویش^(۵)
 یعقوب بکنج غم گرفتار
 یوسف بجهان ستانی خویش^(۶)
 تا چرخ ترا ز من بریده است
 شاداست بنکته دانی خویش^(۷)
 جانا بسعادتی که داری
 رخم آر بیار جانی خویش^(۸)
 در یاب که بی تو گشت (خالده)
 بیزار ز زندگانی خویش

(ص)

- ۱ -

ز شوق شمع چون پروانه رقاص
 نه تنها شمع بل کاشانه رقاص

-
- (۳) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی هه شتممه .
 (۴) گذشتم : (مع) گذاشتیم .
 (۵) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی چواره مه .
 (۶) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی شه شتممه .
 (۷) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی پینجهممه .
 (۸) نهم بهیته له (مع) دا بهیتی حه و تهممه .

ز بیتابی عشقش منع دل چند
کز آتش چون نگردد دانه رقاص

اگر عشقت بکوه آرد شیخون
جهد از جای چون دیوانه رقاص

ز تمکین شیشهء دل تیره گردد
مؤدب^(۱) باش و شو^(۲) طفلانه رقاص

تو در دل ، دل بزلفت^(۳) در کشاکش
چو جان از عشق خود جانانه رقاص

ز سوز^(۴) عشق (خالد) چون نرقصد
کز و چون خویش شد بیگانه رقاص

(ض)

- ۱ -

ای ز گلزار جهان شمشاد دلجویت غرض
در نگارستان هستی صورت رویت غرض

هست از (والشمس) خورشید رخت مقصود و بس
وز سواد طرہات (واللیل) شد مویت غرض

(ص)

- ۱ -

- (۱) مؤدب : (مع) مودت .
(۲) و شو : (طا) چون .
(۳) بزلفت : (مع) بزلفش .
(۴) سوز : (مع) نور .

سجده پیش آدم خاکی کجا کردی ملک
 گر نبودی زان میان محراب ابرویت غرض
 تیرهای غمزها را از دل دل دادگان
 هر طرف بینم فتاده بر سر کویت غرض
 نیست تاب اینکه بی پرده ز رویت دم زخم
 خوب رویان را ستایم روی نیکویت غرض
 خنده گل نشئه مل جمع^(۱) سنبل بر زبان
 شیمه خوش چشم دلکش تاب گیسویت غرض
 (خالد) ار دم زد ز مشک ای جان نکوید^(۲) از خطا
 چین زلفت مدعا و خال هندویت غرض

(ظ)

- ۱ -

خدایا جز تو مارا کیست حافظ
 گدا تا پادشارا^(۱) کیست حافظ

(ض)

- ۱ -

- (۱) گل نشئه مل جمع : (طا) گل جمع سنبل نشئه . (مع) گل نشئه دل جمع .
 (۲) نکوید : (مع) بگوید .

(ظ)

- ۱ -

- (۱) پادشارا : (طا) ؛ (طلا) پادشهر .

بمحنت خانهء غربت شب و روز
 غریب بی نواری کیست حافظ
 شب تاریک و بی ره در بیابان
 من بی رهنماری کیست حافظ
 ز موج قلزم زخار خونخوار
 خدا و (۲) ناخدارا کیست حافظ
 ز دست اندازی شیطان سرکش
 من بی دست و پارا کیست حافظ
 نباشد ره نما گر لطف عامش
 تو میگو (خالدا) خود کیست حافظ (۳)

(ع)

- ۱ -

ای جلوه گاه ایزد دادار الوداع
 وی قبله گاه احمد مختار الوداع
 ای شافع گروه گنهکار روز حشر
 وی واضح شکوه ستمکار الوداع
 ای مخزن جواهر الطاف کردگار
 وی مکمن (۱) ذخایر ابرار الوداع

(۲) خدا و : (مع) ؛ (طلا) خدارا .
 (۳) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

ای آشیان طایر ارواح اصفیا
وی آستان حضرت دلدار الوداع

ای معبد گروه اولوا العزم انبیا
وی مقصد مهاجر و انصار الوداع

ای مطلع کواکب انوار ایزدی
وی منبع لطائف اسرار الوداع

(خالد) چو دیر آمدی و زود میروی
با شادی کم و غم بسیار الوداع

(غ)

- ۱ -

عمر شد در کار ناهموار برباد ای درینغ
هیچ روزی روی (۱) فردا ناورم یاد ای درینغ

مینهم مردم بنایی بر هوا ، بیچاره من
قصر اعمالم بود بس سست بنیاد ای درینغ

کرده بر آمرزش حق تکیه ، بی باک از گناه
هرگز از قهاری او ناورم یاد ای درینغ

(ع)

- ۲ -

(۱) مکمن : (طا) ممکن .

(غ)

- ۱ -

(۱) روی : (مع) روز .

در گنه چندان دلیر و در نکویی ناتوان
 با چنین بدخویام مادر چرا زاد^(۲) ای دریغ
 آرزوی دولت ناپایدار این جهان
 چند دولتهای جاویدم ز کف داد ای دریغ^(۳)
 راه باریک است و شب تاریک و همزه دیو و دد^(۴)
 مانده زیر بار عصیان زار و ناشاد ای دریغ
 نیکی^(۵) ناکرده ثبت در نامه^(۶) روز جزا
 (خالد) آلوده چون خواهد شد آزاد ای دریغ

(ف)

- ۱ -

اینکه رویت را بود^(۱) بر مهر تابان صد شرف
 تیر باران خیال غمزهات را جان هدف
 نسبت ماه دو هفته با رخت از ابلهی است
 نه همین نقصانش از رویت خسوف است و کلف

- (۲) بدخویام مادر چرا زاد : (طا) بدخویم و در جرم آزار .
 (۳) ثم بهیته له (مع) دا له پیش بهیتی پیشووه و به .
 (۴) و دد : (طا) ؛ (طلا) بد .
 (۵) نیکی : (طا) نیکی .
 (۶) در نامه : (مع) نامه در .

(ف)

- ۱ -

- (۱) رویت را بود : (طا) مهر رویت را .

آب حیوان ، مهر رخشان در رخت باشد عیان
 مسك و عنبر ، شهد و شكر ، لعل و گوهر در صدف
 دسته دسته بسته بسته رسته سبزه^(۲) گرد سلسبیل
 نقطه نقطه مشك تر بر صفحهء مه بسته صف
 روز و شب دست آمیدم در خم زلفین تو^(۳)
 وه درین طول امل عمر عزیزم شد تلف
 غبغبم در دست و لب بر لب نهادی روز وصل
 زان تخیل گاه جانم بر لباست و گه به کف
 (خالدا) امید شادی بگسل از دنیای دون
 لشکر سلطان غم صف صف ستاده هر طرف

- ۲ -

از روم تا بهند گرفتیم^(۱) جان بکف
 بهر ثار مرقد شه بو علی شرف
 بر وی قسم بجان عزیز مبارکش^(۲)
 کاندر وفاش کرد جوانی خود تلف
 هست این غلامرا بدرش حاجتی عظیم
 لطفی کنند^(۳) باز رهاندش از اسف

(۲) رسته سبزه : (طا) ؛ (طلا) سبزه رسته .
 (۳) تو : (مع) تست .

- ۲ -

(۱) گرفتیم : (طا) ؛ (طلا) گرفتم نقد .
 (۲) مبارکش : (مع) بها زرش .

باشد در آستانش امید شفاعتی
 در حضرتی که هند ازو یافت (۴) صد (۵) شرف
 (یمضی علی الصلاح (۶) من العمر ما بقی)
 (یاوی الی الفلاح من الذنب ما سلف)
 شاهی ز چشم خشم بیحرار (۷) نگه کند
 در یتیم آب شود در دل صدف (۸)
 بر ماه خاسف از کرم ار بنگرد گهی
 بر روی آفتاب شمارد دوصد کلف
 نسبت باغتناش (۹) خرف بهتر از گهر
 با (۱۰) قوت غناش گهر کمتر از صدف
 در چشم اهل دیده مسماش همچو اسم
 آینه ایست عکس نمای شه نجف
 (خالد) خموش ، هرچه تو گویی بطرز شعر
 بی دولتان مبالغه داندش و صلف (۱۱)

- (۳) کنند : (طا) ؛ (طلا) کنند و .
 (۴) هند از او یافت : (مع) یافت از او هند .
 (۵) صد : (طا) چون .
 (۶) الصلاح : (طا) الصباح .
 (۷) بیحرار : (طا) بی خیر .
 (۸) صدف : (طا) صد صدف .
 (۹) باغتناش : (طا) باعشعاش . (طلا) باعتناش .
 (۱۰) با : (طا) یا .
 (۱۱) صلف : (مع) سلف . (طا) وصف .

(ق)

- ۱ -

باز شد دل بدرون نائره افروز فراق
چون دهم شرح غم و غصهء جانسوز (۱) فراق
خوابم از دیده و صبر از دل و تاب از تن شد
وای من گر همه زینسان گذرد روز فراق
بسکه در آرزوی وصل تو غرق خیال
تیر مژگان شرم ناوک دللوز فراق
دورم افکند (۲) بصد مکر و حیل از بر خویش
آه ازین نگبته (۳) مسأله آموز فراق
من نه آنم (۴) که ز وصل تو کنم قطع امید
خرمنم گر همه بر باد دهد سوز فراق
(خالد) سوخته از هجر تو روزش تاراست
شب یلداست برش غرهء نوروز فراق

(ق)

- ۱ -

- (۱) جانسوز : (مع) جاندوز .
- (۲) افکند : (طا) افکنده .
- (۳) نگبته : (مع) مکتبی .
- (۴) نه آنم : (طا) ندانم .

(ك)

- ۱ -

الا (۱) ای جامهء صبر از غمت (۲) چاك
(ترحم ، قد دنت للموت مرضاك)

تو رفتی ، لشکر جانهاست در پی
(فیا طوبی لروح کان یلقاك)

بفرقم پای استغنا نهادی
بلندم ساختی ، (الله اعلاك)

ز خاك ار لاله سان (۳) فردا برایم
(ترانی (۴) هكذا حیران سیماك)

بسوگند و عهدت دل نیندم
(فان الرب بالاخلاف (۵) ربناك)

بفردوسم مخوان زاهد که بی او
(لدی أهل الشهی ما طاب طوبیاك)

بمژگان میدرد (خالد) پس از مرگ
(تجاه اللحد حتی نال (۶) مشواك (۷))

(ك)

- ۱ -

- (۱) الا : له (مع) دا نی به .
- (۲) غمت : (مع) رخت .
- (۳) لاله سان : (طا) لاله سا .
- (۴) ترانی : (مع) تران .
- (۵) بالاخلاف : (مع) بالاخلاق .
- (۶) نال : (مع) طاب .
- (۷) مشواك : (طا) مسواك .

- ۲ -

ماهر علم و حاکم لولاک
اوحدی ممالک ادراک

واحد^(۱) دهر و حامی اسلام
اعلم واعمل و همه^(۲) دراک^(۳)

طالع سعد و احمد مرسل
سحررا محو کرده در املاک

(ل)

- ۱ -

ای مه و خورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل و یاقوت از لب لعل شکر بارت خجل

آهوی چینی ، گل فردوس ، طاووس چمن
مانده اند از غمزه و رخسار و رفتارت خجل

محتسب بیهوده زنجیر جنون دارد بکف
زانکه عالم شد بدام زلف طرارت خجل

گفتمش خواهم کنم مه را^(۱) برویت نسبتی
گفت رو رو بوالهوس ، باشم ز گفتارت خجل

- ۲ -

(۱) واحد : (مع) داور .

(۲) همه : (مع) هم او . (طلا) هم .

(۳) دراک : (مع) ادراک .

گو بیا بنگر خطش را چون بنفشه گرد گل
تا شوی ای باغبان از حسن گلزارت (۲) خجل

از سر کویت جدا افتاده دارم زندگی
زین گنه هستم ز دیدارت بدیدارت خجل
(خالد) از درد و غمش افغان و زاری تا بکی
نالاه کم کن ، شد جهان از ناله زارت خجل

(م)

- ۱ -

از بسکه ز صهبای هوس بیخود و مستم
بیرون شده سررشته ادراک ز دستم
در (۱) معرکهء نفس بسی پای فشردم
بفریفت مرا عاقبت و داد (۲) شکستم
هر لحظه پرستیدن (۳) دو نیم نماید
خواهد که کند رو سیه از عهد آستم

(ل)

- ۱ -

- (۱) مهرا : (مع) گلرا .
(۲) گلزارت : (مع) گفتارت .

(م)

- ۱ -

- (۱) در : (طا) از .
(۲) داد : (طا) دام .
(۳) پرستیدن : (مع) پیرسیدن . (طا) پرسیدن .

با فضل تو ای مفضل جان بخش خطا پوش
پیوستم و از غیر تو امید گسستم (۴)
اضعاف گنه میکشم از توبه خجالت
(خالد) ز بس از بیخودیم (۵) توبه شکبستم

- ۲ -

عاشق و مست و خراب کیستم
بیخود از جام شراب کیستم
در مذاق آب حیاتم تلخ شد
تشنه لعل مذاب کیستم
نیم بسمل غرق اندر خاک و خون
صید چشم نیمه خواب کیستم
در بدر مانند قیس عامری
واله شوق جناب کیستم
رخت بر بست از دلم صبر و قرار
این چنین در اضطراب کیستم
ز آتش دل سوختم سر تا پیا
ای دریغا من کباب کیستم
(خالد) اندر رقص و حالت ذره سان
در هوای آفتاب کیستم

(۴) گسستم : (طلا) گستم .

(۵) بیخودی : (مع) بیخودی .

- ۲ -

چه دولت بود یا رب دوش من در خواب میدیدم
که نخل مدعارا پر بر و شاداب میدیدم
سکندر بهر آب زندگی ظلمت برید و من
بتاریکی شب سرچشمه آن آب (۱) میدیدم
نگه مل ، چهره گل ، خط سنبل و قد سرو و لب شکر (۲)
مژه نشروش و کاکل چو مشک ناب میدیدم
قیامت مینمود از قامت و میگفت (قد قامت)
بروی خویشتن حیران شده محراب میدیدم
شب یلدا بروی روز رستاخیز شد پیدا
نداتم یا دو زلف پر ز پیچ و تاب میدیدم (۳)
ازین تشبیههای نامناسب صد (معاذالله)
که بالله در جهان مانند او نایاب میدیدم
بخاک پاش میغظیدم و شکرانه میکردم
تو گویی خویشرا بر بستر سنجاب میدیدم

- ۳ -

- (۱) آب : (مع) خواب .
(۲) لب شکر : (طا) شکر لب .
(۳) نهم نیوه به بته له (طا) دا بهم جور به :
یا نداتم یاد زلفین پری بر تاب میدیدم
له (طلا) شدا بهم جور به :
نداتم یا دو زلفین پری بر تاب میدیدم

ز شوق شمع رویش جمله اعضايم برقص آمد
 ز هر مویش به بند جان دو صد قلاب میدیدم
 ندیدم زان شبی فرخنده صبحی پرتو افکن تر (۴)
 اگرچه کلبه را بی شمع و بی مهتاب میدیدم
 تنم یکباره شد چشم از برای دیدن رویش
 بهر عضوی جمال آن گل سیراب میدیدم
 اشارت بر بشارت بود (خالد) خواب دوشینم
 که من بیمارم و گل شکر و عناب میدیدم

- ۴ -

ای خون فشرده (۱) در دل یاقوتت (۲) از رقم
 تیر فلک چو قوس ز رشکت شده است خم
 این بارهاست کز پی يك (۳) نامه سیاه
 آدم روانه گشت نه (لا) بود و نه (نعم)
 چون تو سوار شاهی و (۴) ییمی ز مات نیست
 آن به صریح گویی و رخ ناوری بهم

(۴) پرتو افکن تر : (طا) پرتوی افکن .

- ۴ -

- (۱) فشرده : (مع) فسرده .
 (۲) یاقوتت : (مع) یاقوت .
 (۳) يك : (طا) ؛ (مع) چند .
 (۴) سوار شاهی و : (طا) ؛ (طلا) سوار شاهی .

این بار میفرست (۵) وگر نه ز دست تو
خواهیم (۶) برد شکوه بشاه فلک هم (۷)

- ۵ -

جانا خدا گوااست ز دوریت قنسم
وقت است کاشت برد از جای چون خسم
بی یاد رویت ار بزمن یک نفس جدا (۱)
بندد چو مهره شش در دور مسدسم
پرسش نکردم (۲) تو (۳) بغفلت گمان مبر
شرمندهء تطف آن روح اقدسم
من بی وفا و غافل و سرکش نیم ولی
حیران کار گنبد چرخ مفرنسم
در روی دهر نیست زبان آوری چو من
تحریر مدعای ترا کنک و اخرسم
هر سو که بنگرم پی تسهیل مشکلی
عالم مساعد است و بکار تو بیکسم

-
- (۵) میفرست : (مع) میفراست .
(۶) خواهیم : (طا) ؛ (طلا) خواهیم .
(۷) نهم پارچه به له (طا) و (طلا) دا دوو چوارخشته کی به .

- ۵ -

- (۱) جدا : (مع) خدا .
(۲) نکردم : (طا) نکردنیم . (طلا) نکردنیم .
(۳) تو : له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۶ -

ای شده در دهر بدانین علم
وی زده بر مهر ز عنبر رقم
نامه اندوه زدایت (۱) رسید
شکوه کنان از من و رنج و الم
سلسله اش مرغ روان را چو دام
رایحه اش اخگر دل را چو دم
در حق تو نیست قصوری مرا
لیک بآن جان عزیزت قسم
هوش نبید در دم باز آمدن
رفت ز یادم که بخدمت رسم
هست بسی کار (۲) به بی اختیار
نیست نهان نکته (جف القلم)

- ۷ -

ز چنگ این سپهر چنگ پشت چنگ سان نالم
مکن عیبم که قامت گشته از نیرنگ آن نالم (۱)

- ۶ -

- (۱) زدایت : (طا) زد آیت .
(۲) کار : (مع) گاه .

- ۷ -

- (۱) نهم پارچه شیعره له (مع) دا نی به .

ز بدمهری و بدعهدیء این گردون دون پرور
 ز سفاکی و دم‌سردیء این خون‌خوارهء عالم
 یکی دوزخ شراره شد هویدا آن پی مردم
 انیس خسروان شد باز نامد همچو اقبالم
 پی تاریخ و جایش از زبان حال هاتف‌وار
 (کفانی خالداً دار النعیم) گفت فی الحالم (۲)

- ۸ -

بچوگان قضا بادا شکسته دست چوگانم
 که برهم زد هلال ابروی خورشید تابانم (۱)
 مرا سودای چوگان بازی اندر سر کجا بودی
 اگر قلاب مهرش چنگ وا کردی ز دامانم
 بوجه خون بها بر کف گرفته نقد جان و دل
 بامید قبولش از دو دیده گوهر افشانم
 غرامت چون توانم داد زخم ابروی او را
 که دخل هردو عالم را بموی زان چو نستانم
 چکد بر برگ نسرینس دمامد لاله زان هردم
 چو غنچه دل پر از خونم چو (۲) گل پاره گریبانم

(۲) رسته مهره بی‌یه که به خوروفی نه بجهد نه کاله (۱۲۰۳) که میژووی مردنی
 نهو که سه به پارچه شیعره که ی بۆ و تراوه .

- ۸ -

(۱) نهم پارچه شیعره له (طا) دا به شیکه له پارچه شیعره پاشه وه .
 (۲) خونم چو : (طا) خون همچو .

شفق شد (خالد) از خون مشرق پیشانی جانان
قیامت خاست ، تا کی زنده ؟ زین نکته حیرانم

- ۹ -

ز سودای خود ار خطی بکلك شوق بنشانم
دو صد مجنون کند مشق جنون اندر دبستانم

بگیرد شب پره خورشید را چون آشیان در بر
اگر يك شمه از دل تیرگیء غم برافشانم

گرفتارم بدام دیلمی خویی ، ستمکاری
رباید دین و دل از مردم و گوید مسلمانم

ندانم در چه کارم ، چیستم ، از حسن بیدادش
گهی چون گل به خنده ، گاه چون بلبل در افغانم

کند بد خویش (۱) هر دم پشیمانم ز جانبازی
جمالش مینماید از پشیمانی پشیمانم

اگر هر سو خیال فیلسوفی را کنم پیکی
نشانی از دل گم گشتهء خود از کجا دانم

به محراب هلال ابروش (۲) روکن دمی (خالد)
کند شاید ز شیر غمزهء خون ریز قربانم

- ۹ -

- (۱) بدخویی بيش : (طا) بدخویش .
(۲) ابروش : (طلا) ابرویش .

(ن)

- ۱ -

چون کنی از لعل لب میل شکر (۱) ریختن
هر طرف ارزان شود جان بلب آویختن
خنده زنان هر زمان مینگری بر فلك
عقد ثریا (۲) شود مایل بگسیختن
مه (۳) همه تن رو شده چون نگرد بر رخت
نیست ورا چاره غیر ز بگریختن (۴)
از مژمات ای صنم گشته مشبك تنم
نادره پرویز نیست بهر طرب (۵) ریختن (۶)
دیدهء مستت (۷) فگند (۸) شور بدور قمر
بر سر کویت ز بس خون جگر ریختن
پاسخ تلخت بلب وه (۹) که چه (۱۰) شیرین بود
لذت شکر گرفت زهر ز آمیختن

(ن)

- ۱ -

- (۱) شکر : (طا) شکرخند .
(۲) ثریا : (طا) سریا .
(۳) مه : (مع) مو .
(۴) غیر ز بگریختن : (طا) خون ز يك ریختن .
(۵) طرب : (مع) شکر .
(۶) ریختن : (طلا) بیختن .
(۷) مستت : (طا) مست .
(۸) فگند : (طا) افگند .

شکوه مکن (خالد) از نرگس فتان او
عادت مستان بود فتنه برانگیختن

- ۲ -

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضه رضا بدل و جان سلام کن
از گفتگوی خام روافض دلم گرفت
بر بند و بار قطع سخنهای خام کن
بدعت سرای طوس نه جای اقامت است
برخیز و روی دل بدر پیر جام کن
از خاك قندهار و هرات (۱) نیز در گذر
مقصود دل چو خاص بود ترك عام کن
در شام و مكهات گره از کار وا نشد
من بعد صبح راه (۲) بره هند و شام کن
خود را بخاکپای غلام علی فکن
محو هوای روضه دارالسلام کن
در کار خواجگی همه عمرت بیاد رفت
خود را دمی بخدمت آن شه غلام کن

(۹) وه : (مع) ده .

(۱۰) چه : (طا) چو .

- ۲ -

(۱) هرات : (مع) هری .

(۲) راه : (طا) ؛ (طلا) را .

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخنرا تمام کن

- ۳ -

نشتر فولاد یا مژگان دلداری^(۱) است این
نشئه می یا نگاه چشم بیمار است این
واله بر گل یا خوی خجلت^(۲) ز شرم روی دوست
یا عرق بر جبهه شوخ ستمکار است این
کلک مانی ریخت بر برگ سمن مشک ختن
یا خط تو سرزده بر^(۳) روی دلداری است این
شمس خاور بر سر سرو سهی بگرفته^(۴) جای
یا بلا یا خود همین بالا و رخسار است این
هست این یا قوت کان یا قوت جان بی دلان
آب حیوان یا لب لعل شکر بار است این
قطره آب بقا یا رشحه چاه زنج
سیب بستان ارم یا غنچه یار است این
کیست این کز نغمه جانکاه او دل می رود
(خالد) دل سوخته یا بلبل زار است این

- ۳ -

- (۱) دلداری : (طا) ؛ (طلا) خونخوار .
(۲) خوی خجلت : (طا) خجل خوی .
(۳) بر : (مع) از .
(۴) بگرفته : (مع) بگرفت .

گوش باید کرد ازین سرگشته اندوهگین
شمه از صنعت خلاق (۱) گیتی آفرین

چند تن روزی ز همزادان ز جام عیش مست (۲)
بهر گشت گلستان گشتیم با هم همقرین

ده بده صحرا بصحرا تا بگلزار اوم
یعنی باغ (عبدلان) آن معدن ارباب دین

ناگهان هاتف ز هر سو بانگ زد کای بیدلان
(هذه جنات عدن فادخلوها خالدین)

چون فرو بردیم سر بهر تماشای چمن
از دل ما مجو شد سودای فردوس برین

سرو شمشاد و صنوبر ، بید مشک و نارون
ایستاده صف بصف چون دلبران نازنین

عرعر از سودای گل دیوانه خواهد شد مگر
زان بیا قید جنونش گشته زلف یاسمین

گوییا (۳) با قد جانان لاف رعناپی زده
بید مجنون زان کند روی خجالت بر زمین

- (۱) خلاق : (مع) خلاق .
(۲) ز جام عیش مست : (طا) جام عیش نوش .
(۳) گوییا : (طا) گو بیا .

طوطی و دراج و سارك تيهو و كبك درى
 داده (۴) بر باد از نوا (۵) اندوه عشاق حزين
 چهچه (۶) بلبل ، صدای قمری و بانگ تدرو
 کرده جا در گوش سکان سپهر هشتمین
 گویی از چاه زنخدان عزیزان آب خورد
 میچکد از آیش (۷) آب نزاکت این چنین
 خوخ و زردالو ، انار و پسته (۸) انجیر و عنب
 هریکی گوید که ای طالب بیا از (۹) من بچین
 از لطافت در میان سیب و امروداست (۱۰) جنگ
 مشت ازان مالند بر فرق دگر از روی کین
 میتوان مدهوش شد از بوی خاکش تا ابد
 بسکه میریزد (۱۱) ز شاخ تاك خشکش بر زمین
 از پی طقلان بستان یعنی کنجشکان او
 شیره میبارد بجای شیر از پستان تین
 چند انواع رباحین بر کنار جویبار
 سوسن و لاله ، بنفشه ، نرگس دیده نمین

-
- (۴) داده : (طا) داد .
 (۵) از نوا : (طا) از نو آن .
 (۶) چهچه : (طا) چهچهه .
 (۷) آیشی : (طا) آیش .
 (۸) پسته : (طا) پسته و .
 (۹) از : (طا) ز .
 (۱۰) امروداست : (طا) ؛ (طلا) هست .
 (۱۱) میریزد : (طا) زر ریزد .

گل شقایق ، زلف عروس (۱۲) ، تاج خروس و پیل غوش (۱۳)
 هریکی کوید منم بهتر ، بسوی من بین
 از نوای نغمه سنجان گوش گردون گشته کر
 از تواضع زهره هر دم بر زمین سایه چین
 میخورد هر دم سمندر (۱۴) غوطها در جوی آب (۱۵)
 گویا آتش شده است از سایه گل آتشین
 از نزاکت میبرد آب زلالش بر کمر
 بیدلانرا صبر و آرام و شکیب و عقل و دین
 چون فروریزد ز کوه (باقله) با صد طرب (۱۶)
 گردد از عکس هوا هر قطره اش دری ثمین
 یا رب این آب است ازین کوه بلند آید بزیر
 یا فلک از رشک ریزد اشک (۱۷) حسرت بر زمین
 از صدای دلربا و (۱۸) صافیش گردد خجل
 ناله بر بطن بیاض گردن خوبان چین
 از نسیم جانفزایش (۱۹) اندک اندک بر کمر
 میشود سنبل پریشان همچو زلف حور عین

-
- (۱۲) گل شقایق زلف عروس : (طا) ؛ (طلا) زلف عروس و گل شقایق .
 (۱۳) پیل غوش : (طا) سیل غوش . (طلا) پیله غوش .
 (۱۴) سمندر : (مع) سمند .
 (۱۵) آب : (مع) آن .
 (۱۶) طرب : (مع) خراب .
 (۱۷) اشک : (مع) آب .
 (۱۸) دلربا و : (طا) دلربای .
 (۱۹) جانفزایش : (طا) جانفزای .

کردگارا ، شهسوار (۲۰) عرصه روز جزا
آورم پیشت شفیع و (۲۱) حضرت روح الامین
(خالد) از فرط گنه شرمنده درگاه تست
(فَاعْفُ عَنْهُ كُلَّ ذَنْبٍ ، اَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ)

- ۵ -

آه ازین گردون دون صد داد ازین
نیست جز مردان حقرا در کمین
بحر احسان ، کوه عرفان ، کان جود
فخر دوران ، ناصب (۱) اعلام دین
میر عثمان آنکه رأی روشنش
بود ظم ملک را جبل المتین
کرد (۲) جانش تیر قدر ترا هدف
باد بر وی رحمت از جان آفرین
ماه ذی الحججه بد و بیست و یکم
رخش همت کرد در یکشنبه زین
رخت بیرون برد از دنیای دون
خیمه برافراشت در خلد برین

(۲۰) شهسوار : (طا) شهسوارا .

(۲۱) شفیع و : (طا) ؛ (مع) شفیع .

- ۵ -

(۱) ناصب : (طا) باعث .

(۲) کرد : (مع) ؛ (طلا) گشت .

شد ز صهبای شهادت (۳) جرعه نوش
گشت با همنام پیشینش (۴) قرین
خاک بر فرق فقیران کرد و رفت
خاطر خوشنود عالم شد حزین (۵)
بسکه گرد (۶) غم بجنبد از جهان
کس نداند آسمان را از زمین
زاریش را (۷) شب همه شب تا سحر
دیده‌ها بگشاده چرخ هشتمین
از پی تاریخ سالش گفت دل
« باد صد باره بر گش آفرین » (۸)

(۹)

- ۱ -

خسروی دارم که گردد درگه مهمیز او
لشکر جانها لگدکوب سم شبدیز او

(۳) شهادت : (مع) سعادت .

(۴) پیشینش : (طا) ؛ (طلا) ذوالنورین .

(۵) ثم نیوه به‌ینته له (طا) دا بهم‌جوره‌یه :

خاطر ناخشنود عالم شد ازین

(۶) گرد : (طا) کرد و .

(۷) زاریش را : (طا) زاریش .

(۸) ثم نیوه به‌ینته به حوروونی نه‌بجد نه‌کاله ۱۲۲۱ که سالی مردنی

نه‌وکسه‌یه پارچه شیمره‌کهی بۆ و تراوه .

چون نهد بر هم لب نازك توان دیدن چو در
 عقد دندانها عیان از لعل قند آمیز^(۱) او
 گر کشد بر برگ گل مانی چو مشك تر رقم
 کی کشد تصویر روی و خط عنبریز او
 در پس آینه بتوان دید رویشرا ز پس
 زخمها افتد در او از غمزه خونریز او
 آنچه خار قاقمش^(۲) با برگ نسرين میکنند
 دل فخواهد دید هرگز از خدنگ تیز او
 گر زدی (خالد) بشیرین عکس روی خسروم
 تنگ شکر میشدی بی شك دل پرویز او

- ۲ -

خون شد دلم ، نسیم صبا غمگسار شو
 بر دشت شهرزور کمی رهگذار شو^(۱)
 رفت آنکه ما بعیش دران بوم بگذریم
 زینهار تو وکیل من دلفگار شو

(و)

- ۱ -

- (۱) قند آمیز : (مع) شکر بیز .
 (۲) قاقمش : (طا) قاقمش .

- ۲ -

- (۱) نهم پارچه شیمره له (مع) دا نی به .

میوس خاک آن چمن و بعدازان روان
 نزدیک بارگاه بت پرده‌دار شو
 وا کن بصد هزار ادب بند برقعش
 حیران نقش خامهء پروردگار شو
 بگشا چو غنچه کوی گریبان کرتهاش
 محو صفای سینهء آن گل‌عذار شو
 تاری ز چین طره‌اش از لطف باز کن
 گو سرچاررا که تو رشك تثار شو
 غم بر دلم نشست چو گدرون^(۲) ز داغ هجر
 ای چشمه سار چشم تو هم سرچار شو
 بی‌کاری است کار جهان و جهانیان
 بگریز (خالد) از همه و مرد کار شو

- ۲ -

ای از گل رخسارت خون خورده گل مینو
 با قد تو تا يك مو فرقی نبود يك مو
 این شمع شب تاراست یا پرتو رخساراست
 این نافهء تاتاراست یا رایحهء گیسو
 برجیس مبدل شد با مهر جهان آرا
 یا خود رخ جانان مقرون بخم^(۱) ابرو

(۲) گدرون : (طا) گردون .

از غمزه خونریزت دلریش بود جان هم
چون نرگس مستانت^(۲) کی دید کسی جادو

یاقوت بود لعلت مرجان^(۳) مرا یاقوت
در دائره ناسوت نبود چو لب دلبو

در بردن دلها روت^(۴) کی میشمرد ماروت
گیرد بنگه چشمت بر آهو دوصد آهو

گویند مگو با کس چندین سخن عشقش
کی گنج نهان گردد در دستگه هندو

گرچه سخن (خالد) خالی ز بلاغت نیست
لیکن نبود اورا ذوق غزل (خواجو)

(۵)

- ۱ -

ای گشته چو مجنونم در عشق تو افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه

پروانه صفت ماییم^(۱) بر گرد رخت دایر
وز سوز و گداز ما هیچت غم و پروانه

(۴) دلها روت : (طا) ؛ (مع) دل هاروت .

- ۳ -

(۱) بخم : (طا) نجم .

(۲) مستانت : (مع) فتانت .

(۳) لعلت مرجان : (طا) لعل مرجانت .

آخر نگهی میکن بر حال من بیدل
چون گشت ز سودایت جان از همه بیگانه

تا دانه خالترا در رشته جان دیدم
مارا نبود کاری با سبجهء صد دانه

در عشق تو زانسانم رسوای جهان جانم
خوانند بدستانم در مسجد و میخانه

تسبیح ز کف دادم ز نار بندم نیز
جز رشته گیسویت گر رندم^(۲) و مردانه

گر باده بکف آری (خالد) تو نه هشیاری
تا پیش نظر داری آن فرگس مستانه

(ی)

- ۱ -

ای زلف تو ماها نقابی
(واللیل) ز موی تست تابی

با مهر رخت زمین چ حاجت
دارد بمهی و آفتابی

(۵)

- ۱ -

- (۱) ماییم : (مع) با هم .
(۲) گر رندم : (مع) کردندم .

از شرم بلندی تو کیوان
شد در پس پنج و شش حبایی
شیطان منشان دشمنت را
شمشیر تو اثقب الشهابی
بر^(۱) سیخ سنانت در گه کین
باشد دل دشمنان کبابی
با معرفت تو لوح محفوظ
یک حرف نباشد از کتابی
دریای محیط و چرخ اطلس
از قلمز همتت حبایی
(خالد) چه زنی دم از صفاتش
حدی چو ندارد و حسابی

- ۲ -

عزیزا گر ز روی غمگساری
خیال دوستان در^(۱) خاطر آری
ز هجران آب بحرین دو دیده
ابد بر بندر روم است جاری

(ی)

- ۱ -

(۱) بر : (طا) با .

- ۲ -

(۱) دوستان در : (طا) دوستانرا .

بگاہ گریه‌ام صد خنده آید
به اشک و آه ابر نوبهاری
میازار ار نردم در فراقت
(لعرو الله ما فيه اختیاری)
دل از داغت چنان سوزد ، نسوزد
ببزم خسروان عود قماری
من از مردن ترسم ، لیک ترسم
گهی بر تربتم تشریف ناری
ز هجر دوست چندین شکوه (خالد)
بعیداست از طریق جان سپاری

- ۳ -

ای مه برج شرف سروری
وی در درج صدف دلبری
مهر جهان‌تاب و سپهر کمال
تازه گل گلبن پیغمبری
چند بنفشه ز ریاض دلم
منتخب از گلشن گلغنبیری
لاف زنان آمده و در دلش
با خط تو داعیه همسری
داغ نهادیم به پیشانیش
یعنی غلامی و زهی داوری

اینکه بشر مندگی آمد برت
 بسته بجان منطقه، چاکری
 گشته سیه روی و سرافکنده پیش
 مانده پشیمان ز زبان آوری
 (خالد) دل داده ز روی نیاز
 ملتس است از گنesh بگذری

- ۴ -

بحمد الله که از اقبال و بخت خسرو ثانی
 در^(۱) درج مروت^(۲) اختر برج جهانبانی
 چراغ دودمان شیر شیران شاه گردون جاه
 (حسن بیگ)^(۳) آنکه زبید نور چشم عالمش خوانی
 ز آزاری^(۴) که عالم از غمش بودند در ماتم
 بآنک مدده صحت یاب شد از فضل یزدانی
 سزد در^(۵) شکر این نعمت اگر کروییان مردم^(۶)
 به سجده سر فرود آرند^(۷) چون افراد انسانی

- ۴ -

- (۱) در : (طا) ؛ (طلا) مه .
 (۲) مروت : (طا) ؛ (طلا) مسرت .
 (۳) حسن بیگ : (طا) ؛ (طلا) حسن بگ .
 (۴) آزاری : (طا) زاری .
 (۵) در : (مع) کز .
 (۶) نهم نیوه به پته له (طا) دا بهم جوره یه :
 سزاوار شکر آن نعمت اگر دانند کان مردم
 (۷) فرود آرند : (طا) ؛ (طلا) فروارند .

ز تشخیص شفایش^(۸) خسرو ثانی چنان شد شاد
که یعقوب پیمبر از وصال^(۹) ماه کنعانی
تن و جان من و^(۱۰) صد همچو من بادا فدای او
وجودش عاقبت بخش است بهر قاصی و دانی
نه تنها من ز یمن همتش گشتم خلاص از غم
کزو شاداب گردد خار و گل چون ابر نیسانی
من مسکین اگر قربان او گشتم عجب نبود
که اسماعیل را حق آفرید از بهر قربانی

- ۵ -

دهید از من خیر آن شاه خوبانرا به پنهانی
که عالم زنده شد بار دیگر از ابر نیسانی
صف نظاره گان در انتظارش^(۱) چشم در راهند
پری رویان همه جمعند و مطرب در غزل خوانی
خرامان در چمن^(۲) با صد هزاران عشوه و دستان
کند تشریف را یکدم بصحن گلشن آرزانی

-
- (۸) شفایش : (طا) ثنایش .
(۹) پیمبر از وصال : (طا) از پیمبر را بفضل .
(۱۰) من و : (طا) منی .

- ۵ -

- (۱) در انتظارش : (طلا) در انتظار .
(۲) در چمن : (طا) و چمن . (طلا) و چمان .

گذارد از کف پا^(۳) لاله را مرهم بداغ دل
نهد داغ غلامی لاله رویانرا به پیشانی^(۴)

برد آب از لطافت تازه گل‌های بهاری را
دهد آب از خجالت نونهالان گلستانی

غلام قد خود سازد همه آزاده^(۵) سروانرا
دهد شمشادرا از لاف رعنائی پیشیمانی

کند آکنده از رشك رخس گلرا بخون دل
کند شرمنده طاووس چمن را از خرامانی

شود روشن بدیدار شریفش دیده نرگس
دهد از پای بوسش سنبل تر از پریشانی

بوجه داوری در^(۶) عزم گشت گلستان امروز
کند گلزار را غیرت فزای باغ رضوانی

که هست اندر نزاکت سخت بنیاد جدل محکم
ز نوزادان بستانی چو^(۷) خوبان شبستانی

ز یکسو دلبران هر هفت کرده^(۸) برقع افکنده
همه هستند رشك خامهء صورتگر مانی

-
- (۳) کف پا : (طا) کف و پا .
(۴) پیشانی : (مع) پنهانی .
(۵) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
(۶) داوری در : (مع) داوری .
(۷) بستانی چو : (مع) بستانی و .
(۸) کرده : (مع) پرده .

ز دیگر سو بدانسان شد گلستان خرم و خندان
 نباشد حاصل تحریر و وضعش غیر حیرانی
 بکلك صنعت آرا منشیء قدرت بدایعها^(۹)
 نوشته بر حواشی چمن از خط ریحانی
 بنفشه میزند با خال جانان لاف هم رنگی
 گل شبم زده با روی خوبان^(۱۰) خوی افشانی
 کند راز دهن را غنچه فاش آهسته آهسته
 بدیده میکند نرگس اشارتهای پنهانی
 ریاحین از خط و سنبل ز زلف دیگران گوید
 زند سرو سهی با قد خوبان لاف همشانی
 بروی برگ گل هر قطره زاله میچکد گویی
 که بر لعل یمانی رسته مروارید عمانی
 ز فرش سبزه^(۱۱) گلشن بر زمرد میزند طعنه
 بخندد در^(۱۲) شکفتن لاله بر یاقوت عمانی
 دم از اعجاز عیسی میزند باد سحرگاهی
 نشان میبخشد از احیای موتی ابر نیسانی
 ز جوش گریه^(۱۳) ابر بهاران گل همی خندد
 چو معشوقان بی باک از خروش عاشق فانی

-
- (۹) بدایعها : (طا) ؛ (طلا) بدایعها .
 (۱۰) با روی خوبان : (طا) ؛ (طلا) در با رویش .
 (۱۱) سبزه : (مع) ؛ (طلا) سبز .
 (۱۲) در : (طا) بر .
 (۱۳) گریه : (طا) گریه و .

هزاران را به بوی گل دیگر ره دیده شد روشن
 بسان چشم یعقوب از شمیم ماه کنعانی
 سمندرها شدند از سایه گل آتشین آبی
 وحوش بر ز لطف گلستان گشتند بستانی
 گلستان سبز و طوطی سبز و خینا سبز در سبزاست
 نکیسارا درین محفل کجا زبید خوش الحانی
 هزاران گل شگفتند از نسیم صبح در یکدم
 چو دلهای مریدان از نگاه قطب ربانی
 چراغ آفرینش ، مهر برج دانش و بینش
 کلید گنج حکمت ، مخزن اسرار سبحانی
 مهین رهنمایان ، شمع جمع اولیای دین
 دلیل پیشوایان ، قبله اعیان روحانی
 امین قدس عبدالله ، شهی کز التفات او
 دهد سنگ سیه خاصیت لعل بدخشانی
 امام اولیا سیاح بیدای خدایینی
 ندیم کبریا سیاح^(۱۴) دریای خدادانی
 اگرچه مشعلستانش بود شهر جهان آباد^(۱۵)
 ولی از مشعلش از قاف تا قاف است نورانی
 ز اقصای خطا تا غایت^(۱۶) مغرب زمین امروز
 نباشد هیچکس مانند او از نوع انسانی

(۱۴) سیاح : (طا) سیاح .

(۱۵) شهر جهان آباد : (مع) شاه جهان آرا .

(۱۶) غایت (مع) : سرحد .

ز خورشید کمالش نیست جز خفاش بی بهره
بجز احوال نبیند کس در این عالم ورا ثانی
پس از مظهر بجز وی در ضمیر کس نشد مضر
کمالاتی که ظاهر گشت از (۱۷) قیوم ربانی

نزید مهر را با فیض او لاف جهانگیری
نباشد چرخ را با قدر (۱۸) او امکان همشانی

نباشد باد را در حضرتش تاب سبک روحی
نباشد کوه را با همتش حد گرانجانی

سبق گویان سابق گر در این ایام میبودند
بمخفل مینشستندش بجان بهر سبق خوانی

سفر اندر وطن کار مقیمان درش باشد
برایشان نگذرد بی خلوت اندر انجمن آنی

بجنب نسبت غرای آن قوم سعادتمند
ندارد هوش در دم با نظر اندر قدم شانی
بزرگانی که صد دفتر معارف گفته اند از بر
به نزدیکش همه هستند اطفال دبستانی

بسی چون قطب بسطامی و منصور است در کوش
(انا الحق) بر زبان هرگز نمیرانند و (۱۹) (سبحانی)

(۱۷) از : (طا) ؛ (طلا) : بر .

(۱۸) با قدر : (طا) با قدر .

(۱۹) نمیرانند و : (مع) نمیرانند .

ز اقطاب جهان دعویّ همشانش میزید
 سهارا گر سزد با مهر تابان لاف رخسانی
 چنان ارواح زاری شد^(۲۰) ز روحانیتش دهلی
 نمیگردد بگرد قلعه او فکر انسانی^(۲۱)
 اگرچه کافرستان است باشد از وجود او
 بهشت و این سخن نبود خلاف نص قرآنی
 بسی پز مردگیا بود گلزار هدایت را
 دگر ره با فیوضش^(۲۲) یافت سرسبزی و^(۲۳) ریانی
 اگر معمار لطفش قصر ایمانرا درین آخر
 اساس از نو بنستی ، روی بنهادی بویرانی
 مرا نادیده باشد با سر کویش سر و کاری
 پس از دیدن عراقی را بند با پیر ملتانی^(۲۴)
 بسی توییخ کردند اهل توران و خراسانم
 بدار الکفر رفتن چون پسندی گر مسلمانی
 بدهلی ظلمت کفر است گفتند و بدل گفتم
 بظلمت رو اگر در جستجوی آب حیوانی
 نشد با طول صحبت ز اولینای یشرب و بطحا
 میسر آنچه از وی شد مرا نادیده ارزانی

-
- (۲۰) زاری شد : (مع) زاری .
 (۲۱) انسانی : (مع) نفسانی .
 (۲۲) با فیوضش : (مع) ز ابر فیضش .
 (۲۳) سرسبزی و : (طا) سرسبزی .
 (۲۴) بند با پیر ملتانی : (مع) نیکو شد سر و سامانی .

بجان شو بندهاش ای آنکه میخواهی شدن آزاد
 ز تسویلات نفسانی و تلبیسات شیطانی
 در انگشت ار بگردی صخره یکدم خاتم عهدش
 بموری کی خریدی حاصل ملک سلیمانی
 به بدبختی خود شاید که خون گرید سیه بختی
 دران کوی است دارد میل سوی عالم فانی
 لثیمی گفت من نزدیکم و شناسمش ، گفتم
 مگر نقل ابوجهل و محمدر را نمی دانی
 ز بنده خاکروبان درش را باد صد زنهار
 ز کف ندهند آن اکسیر اعظم را باسانی
 تمنای قبولش دارم و دانم که ناأهلم
 مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی
 سگم ، از سگ بسی کمتر تو نجم الدین صفت جانا
 بدین سگ بنگر از روی کرم زانسان که میدانی
 گریزان از نهیب باز تقسم صعوه سان سویت
 زهی دولت بلطف این صعوه را گر باز گردانی
 بخود کن آشنا چون کردیم از خویش بیگانه
 عطای احمدی فرما چو ما کردیم سلمانی
 بدانسان مظهری شد جان پاکت جان جانانرا (۲۵)
 بچشم اهل بینش این زمان خود جان جانانی

(۲۵) بدانسان .. الخ له (طا) دا بهم جزیره یه :

بدینسان جان پاکترا بشد مظهر که جانانرا

ز جام فیض خود کن (خالد) درمانده را سیراب
که او لب تشنه تیه است و تو دریای احسانی

- ۶ -

زهی شهنشه^(۱) عالی و ظل یزدانی
قرین دولت و شوکت ، خلیل^(۲) رحمانی

کف سخای ترا بحر گفتم و دل گفت
قیاس بحر ز کف میکنی ز نادانی

چنین کریم و خردمند و دادگر که توی
چ جای حاتم طائی و شاه ساسانی

توی ز غایت عدلت همیشه گرگ و پلنگ
روند خانه بخانه ز بهر چوپانی

شجاع و عالم و عادل کریم ابن کریم
بهوش و درک چو آصف ولی سلیمانی

چنین بفرق تو افسر شده است ابر سزد
اگر ز معجز پیغمبریش برخوانی

وگر بن سوارى بود رسول توی
بزرگ شاه سواران بوحی ربانی

- ۶ -

- (۱) شهنشه : (طا) ؛ (طلا) شاهنشهی .
(۲) خلیل : (طا) ؛ (طلا) خلیل حی . بهلام به گویره ی نیم دوو جیاوازی بهی
هر دوو نیوه بهیته که ، نیم بهیته له بارهی سهنگی شیمری بهوه نه گوژی و
نه که وپته بهر بایتیکی تری جیا له بابی بهیته کانی تر که نه وهش له شیمرای
دروست نی به .

وگر نه بهره گردد خجل ز معجزهات^(۳)
 سر فوارس توران و روم و ایرانی
 چو خسروانه نهی پا بتوسن گلگون
 ندیده چرخ به شیرین سواریت ثانی
 غرض ز^(۴) (خالد) ازین مدح بود عرض هنر
 وگر نه مدح چه حاجت تو مهر تابانی

- ۷ -

هر دم بگوشم آید از سوز دل صدایی
 گویا ز دردمندان خالی نماند جایی
 بر حال خویش گریم از جور زلف شوخی
 بینم بدست صیاد هر مرغ بسته پای
 گلزار حسن جانان هرگز خزان نبیند
 آری که می‌نباشد فردوسرا فنایی
 بر دیده آنچه آید در انتظار رویش^(۱)
 چشم جهان ندیده^(۲) زین گونه ماجرای
 (خالد) ز در اشکش دامن پراست دایم
 سازد مگر تارش در پای مه لقای

(۳) معجزه‌ات : (طا) معجزه‌اش .

(۴) ز : له (طلا) دانی به .

- ۷ -

(۱) رویش : (طا) ؛ (مع) رویت .

(۲) ندیده : (مع) نبیند .

متفرقه

- ۱ -

مهوش صهبای خودبینی و مغروری ، بنده جانی خالد کردی
شهرزوری ، تتبع حضرت کامیاب لذت ناکامی مولانا نورالدین عبدالرحمن
نقشبندی جامی کرده ، در هفت بند خود میگوید (۱) .

بند اول

ساربانا رحم کن بر آرزومندان زار
وعده شد نزدیک و نبود بعد ازین جای قرار
کن صدا^(۲) نعمانیء گردن فراز برق سیر
بیخبر ز اب و علف ، کار آزمای^(۳) راهوار
بی تأمل برگشا بند عقال از زانوش
زمره درماندگان را این گره وا کن ز کار
تا کنم بر خویشتن آرام و آسایش حرام
تا نهم یکباره خواب و خورد^(۴) و راحت برکنار

(۱)

- (۱) نهمه نهو پیشه کی بیه له (مع) دا بو نهم پارچه شیمره دانراوه . له (طا) و
(طلا) دا نووسراوه : « ترجیع بند [طلا : ترکیب بند] در طریق مدینهء
منوره در اظهار شوق روضهء مطهره » .
(۲) صدا : (طا) ؛ (طلا) جدا .
(۳) کار آزمای : (طا) ؛ (طلا) آزمایی .
(۴) خواب و خورد : (مع) خورد و خواب .

کرده ده منزل یکی تا سر نهم در راه دوست
تا کشم در دیده خاک آستانش سرمه وار

بادیه پیما شد از هر دیده ام صد قطره خون
سوی جانان دیر میجنبید چرا^(۵) امشب قطار

نیست تاب سستیء جمالم از شوق جمال
سوختم از آتش جان سوز^(۶) هجران زینهار

حادیا خیز^(۷) و بلند آهنگ کن آوازرا
آر در رقص از نوای جان فزا جمارا

بند دوم

چون منش بیخود کن از ذوق حدی بهر خدای^(۸)
دل ز جا شد ، تا بکی محمل نمی جنبید ز جای

گوش بر بانگ حدی جان سوی جانان رهنورد
تن بخاک شام دل با یاد^(۹) یثرب در هوای

مهبط وحی خدا و مشرق نور هدی
مغرب مهر^(۱۰) سپهر رحمت و صدق و صفای^(۱۱)

(۵) چرا : (مع) مرا .

(۶) سوز : (طا) سوز و

(۷) خیز : (مع) برخیز .

(۸) خدای : (طا) ؛ (طلا) خدا .

(۹) یاد : (طا) ؛ (طلا) باد .

(۱۰) مهر : (مع) جور .

(۱۱) صفای : (طلا) صفا .

آب حیوان است آتش ، خاک مشک آمیز او
 مرهم کافور بهر خستگان بی‌نوای
 کردگارا خستگانرا مرهم کافور بخش
 تشنگانرا سوی آب زندگی راهی نمای
 نشئه لطف الهی یابی از باد هوا
 بوی فردوس برین آید ازو سر تا پپای
 مرده صد ساله با صد رعشه میچنبد ز خاک (۱۲)
 میدمد از جانب یثرب نسیم جانفزای
 این نه بس وصفش که یثرب چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است

بند سوم

من که سرگردان جانانم چ باک از خان مان
 یا مرا کی در دل آید فکرت سود و زیان
 در دل تنگم چنان سودای یثرب زد علم
 جای گنجایش کجا دارد دراو یاد چنان (۱۳)
 یثرب آن خاک است تبعا بدام آورد دل (۱۴)
 ز آبدانی (۱۵) اندرو نه نام بود و (۱۶) نه نشان

-
- (۱۲) خاک : (طا) ؛ (طلا) جای .
 (۱۳) چنان : (مع) چنان .
 (۱۴) بدام آورد دل : (طا) بدام آورده دل . (طلا) دام آورد بدل .
 (۱۵) آبدانی : (طلا) آبدانی .
 (۱۶) بود و : (مع) بودی .

یثرب آن خاک است جبریل امین با صد نیاز
 آمدی بهر طوافش بر زمین از (۱۷) آسمان
 یثرب آن خاک است پیش از خلق آدم صبح و شام
 بهر طوافش آمدندی زمره روحانیان
 از خیال اینکه (۱۸) خواهد گشت جای دوست بود (۱۹)
 پیشتر (۲۰) از آبدانی قبله گاه انس و جان
 هست اکنون خوابگاه او خجالت بین که من
 سالها بگذشت از عمر و (۲۱) نکردم طوف آن
 (خالدا) تا کی نشینی در خجالت منفعل
 خیز و گرد مرقش برکش فغان از سوز دل

بند چهارم

السلام ای چهره ات شمع شبستان وجود
 السلام ای قامتت سرو بهارستان جود
 السلام ای آنکه تا آرامگاهت شد زمین
 هست خاک تیره را صد ناز بر چرخ کبود
 السلام ای آنکه برتر پایه هر برتری
 صد هزاران ساله راه (۲۲) از ساحت قربت فزود

-
- (۱۷) از : (ط) و .
 (۱۸) اینکه : (مع) آنکه .
 (۱۹) بود : (مع) او .
 (۲۰) پیشتر : (ط) پیشتر .
 (۲۱) عمر و : (مع) عمر .
 (۲۲) ساله راه : (مع) سال و ماه .

السلام ای آنکه بر ظلمت نشینان عدم
از تو شد گنجینه نور عنایترا گشود

السلام ای آنکه بهر کوری چشم دلان (۲۳)
گرد نعلینت جواهر سرمه اهل شهود

السلام ای آنکه اعجازات یکی از صد هزار
برتر از گنجایش فسحت گه گفت و شنود

السلام ای آنکه پیش از خلق آدم سالها
روی در محراب ابرویت ملائک در سجود

من کجا و حد تسلیم تو (یا خیر الانام)
از خداوند جهانت باد مردم صد سلام

بند پنجم

ای پناه عاصیان سویت پناه آورده‌ام
کرده‌ام بی حد خطا و التجا آورده‌ام

بوده‌ام سرگشته (۲۴) تیه ضلالت سالها
این زمان رو سوی خورشید هدی آورده‌ام

هست مارا در جهان جانی و ای جان جهان
و انهم از تو چون توان گفتن فدا آورده‌ام

(۲۳) بهر کوری چشم دلان : (طا) بر کوری چشم نادلان . (مع) بر کوری چشم
بددلان .

(۲۴) سرگشته : (طا) سرگشته و .

تو طیب عالمی من دردمند دل فگار
 رو بدرگاہت بامید دوا آوردهام
 زاده ره بردن بدرگاہ کریمان ناسزا است
 شادم ار رو (۲۵) بر درت بی‌زاد (۲۶) راه آوردهام
 کوه بر دوش از گناه و رخ ز خجلت همچو کاه
 دارم امید زوال کوه و کاه آوردهام
 شستنش را یک نم از دریای لطفت بس بود
 گرچه دیوانی چو روی خود سیاه آوردهام
 گر ب خاک درگت سایم جبین ای جان پاک
 آنچه خضر از آب حیوان یافت من یابم ز خاک

بند ششم

سرور عالم من دل داده حیران توام
 واله و (۲۷) سرگشته سودای هجران توام
 شاه تخت قاب قوسینی تو ، من کمتر گدا
 کی بود یارای آن گویم که مهمان توام
 رحمت عام تو آب زندگی ، من تشنه‌ای
 مرده بهر قطره از آب حیوان توام
 دیگران بهر طواف کعبه می‌آیند و من
 سو بسو افتاده کوه و بیابان توام

-
- (۲۵) ار رو : (طا) آرو .
 (۲۶) بی‌زاد : (طا) بی‌زاد و .
 (۲۷) واله و : (طا) واله .

دوش در خوابم نهادند افسر شاهی بسر
 گویا پا می‌نهد^(۲۸) بر فرق دربان توام
 (جامیا) ای بلبل داستان سرای نعت دوست
 این سخن بس حسب حال آمد ز دیوان توام
 بر لب افتاده زبان گرگین سگ‌ام تشنه لب
 آرزومند نمی از بحر احسان توام
 نفس و شیطانم به پیشت آبرو نگذاشتند
 حق آنانی ز وصلت کام دل برداشتند

بند هفتم

حق آنانی که تادر قید هستی بوده‌اند
 دم بدم در جستجوی خواهشت افزوده‌اند
 هوشیارانی که در امر خرد زو خیره‌اند^(۲۹)
 لب بتصدیق تو از روشن دلی بگشوده‌اند
 شهرباران مرقع‌پوش بی^(۳۰) تخت و کلاه
 کافر شاهی ز شاهان جهان بر بوده‌اند
 غمگسارانی^(۳۱) نهاده گردن اندر زیر تیغ
 در سر و کار وفایت بذل جان بنموده‌اند

(۲۸) می‌نهد : (طا) می‌نهند .

(۲۹) خیره‌اند : (طا) ؛ (طلا) خیره بود .

(۳۰) بی : (مع) با .

(۳۱) غمگسارانی : (طا) غمگسارانرا .

روزه‌دارانی بجهد از صبح تا هنگام شام
یافته نانی و در راه خدا بخشوده‌اند

(خالد) دلداده‌را آینه‌ه دل ده جلا
نفس و شیطانش برنگ معصیت آلوده‌اند (۳۲)

در شمار آن کسانی آر کز روی نیاز
سالها راه وصال‌ترا بجان پیموده‌اند

بو (۳۳) که از لطف تو ای سرچشمه انعام عام
کارش آرایش پذیر آید بحسن اختتام

- ۲ -

درودی کز نسیمش ملک تاتار
خورد خون همچو دل از طره‌ه یار

سلامی کز شمیمش بوی رضوان
شود سرگشته چون جان بهر جانان

پس از عجز از سپاس ایزد پاک
بود بر جان شاهنشاه لولاک

پس آنکه باد بر یاران جانیش
بتخصیص آنکه میگویند ثانیس (۱)

(۳۲) ثم بهیته له نوسخه‌ی (طا)دا له‌پاش بهیتی پاشه‌وه‌یه‌تی .
(۳۳) بو : (طا) تو .

- ۲ -

(۱) ثانیس : (مع) نامیش .

- ۲ -

از پس (۱) حمد ملك ذوالجلال
بعد درود مه برج کمال
به که به اوصاف شه دادگر
خامه کنم رشك ده نی شکر
آن شه دریا دل والا تبار
داور دارا سیر و جم وقار (۲)
کوه شرف کان سخا و هنر
هر که شود از کرمش بهره ور
رتبهء عالیشان بدانسان شود
تاج سرش صیقل کیوان شود
کشتیء تن در یم (۳) احسان او
خرد کند موجه طوفان او
خصم خجل گشته بشمشیر او
چرخ سراسیمهء تدبیر او (۴)
هر که (۵) برد (۶) سر بدر از امر او
خورد دو سیلی (۷) ز کف قهر او

- ۳ -

- (۱) از پس : (طا) از پس که .
- (۲) ئەم بهیته له (مع) دا نی به .
- (۳) در یم : (طا) داریم .
- (۴) ئەم بهیته و بهیتی پیتشوو له (مع) دا نین .
- (۵) هر که : (مع) خواست .

اینکه برو چشمهء شمس و قمر
مانده نشان بسته ز جوزا کمر
شاهد اقبال در آغوش او
صد کی و جم غاشیه بر دوش او
عالم و رغبت ده ارباب شرع
ارض و سمائی است ^(۸) باصل و بفرع
گشت ز همنامی او پیش از این
آتش نمرود چو خلد برین
تا زده آن مهر عدالت علم
رخت برون برده ز عالم آلم
باز به کنجشك دهد دانه را
شمع نسوزد پر پروانه را
الغرض از غایت امن و امان
داغ نهد بر دل نوشیروان
مهدی اگر گردد از این باخبر
(یحسبه سنّة خیر البشر)
بانی این بلدهء جنت نهاد
رشك ده روضهء (ذات العماد) ^(۹)

- (۶) برد : (طا) کشند . (طلا) کشید .
(۷) سیلی : (طا) سلی .
(۸) سمائی است : (طا) سما نیست .
(۹) له نوسخه‌ی (مع) دا له سه رثم به یته نووسراوه : « مراد از بانی بلده
سلیمان پاشای بابان است » واته : مه به ست اه دروست کهری شاری
سلیمانی سلیمان پاشای بابانه .

بسکه فرح میدهد این بوستان (۱۰)
حافظ شیراز بلاغت نشان

بیند اگر يك تفست جای خویش
نسخ کند نعت مصلاى خویش
کرد خرد ختم سخن این چنین :
(اتكَ فيها كَلِمَۃٌ الْخَالِدِینَ)

- ۴ -

خداوندا بحق اسم اعظم
بنور سید اولاد آدم

بسوز سینه صدیق اکبر
بسلمان و بقاسم بار دیگر

بشاه صفدر کرار حیدر
که از نیروش وا شد باب خیر

نبد فصلی بروز (۱) کارزارش (۲)
ز عزرائیل و ضرب ذوالفقارش

(۱۰) بوستان : (طا) ؛ (طلا) گلستان . له نوسخه‌ی (مع) دا له سهر نهم به‌یته نووسراوه : « مقصودش از (بوستان) (چهارباغ پاشائی) است که الحال ویران است » . وانه : مه‌به‌ستیشی له (بوستان) (چوارباغی پاشا) به که ئیستا ویرانه .

- ۴ -

(۱) بروز : (طا) هنر .
(۲) کارزارش : (طا) در کارزارش .

بآن سرو گلستان نبوت
بآن شمع شبستان فتوت

حسن کز محض لطف و خیرخواهی (۳)
فرود آمد ز تخت پادشاهی (۴)

بآن نوباوه باغ رسالت
بآن یکتای میدان بسالت

حسین آن سرور جمع سعیدان
سپهسالار افواج شهیدان

بآن چشم چراغ اهل بینش
که بر وی بد مدار آفرینش

علی بن الحسین آن زین عباد
که بد از غیر ذات بخت آزاد

بآن کان صفا و منبع نور
که بود اندر قباب عز مستور

محمد باقر آن کوه مفاخر
که از تحریریش گفتند باقر

بحق مجمع البحرين انوار
که شد او را ز صدیق و علی یار

امام صادق و مصدوق جعفر
که این دو منصب او را شد میسر

(۳) لطف و خیرخواهی : (طا) لطف خیر خواهش .

(۴) پادشاهی : (طا) پادشاهش .

بحق جمله اهل بیت اطهار (۵)
 کلان و خرده ، مرد و زن بیکبار
 که هر يك كشتی بحر یقینند
 چه کشتی لنگر روی زمینند
 بدان سرمست صهبای محبت
 که بد غواص دریای مودت
 شه ارباب عرفان (۶) قطب بسطام
 که در این ره نزد چون وی کسی گام
 به شرب بوالحسن از جام عشقت
 که بد شایسته اقدام عشقت
 به حق بوعلی آن قطب فایق
 به خواجه یوسف آن غوث الخلائق
 به عبدالخالق آن البرز تمکین
 امام پیشوایان ره دین
 که پا نهاد آن فرخنده اختر
 بجز اندر قدمگاه پیمبر
 بحق خواجه عارف کان معنی
 به محمود آن شه انجیر فغنی
 بتمکین عزیز آن پیر نساج
 که بر چرخ برین سود از شرف تاج

(۵) اطهار : (طا) کبار .

(۶) شه ارباب عرفان : (مع) رئیس عشقبازان .

بحق خواجه بابای سماسی
بان خورشید برج حق شناسی

امیر سید کللال آن پیر کامل
که فکر غیر نگذشتیش در دل

بحق پیر پیران بخارا
کزو شد سنگ خارا زر سارا

بهاء الدین والدنیا محمد
که این راه هدا زو شد مهده

به بی نقشی چو (۷) کردی سربلندش
نهادی نام شاه نقشبندش

ز بس از وی گره از کار وا شد
خطابش خواجهء مشکل گشا شد

بقطب حق علاء الدین عطار
که از عالم گشادی قفل اسرار

به آن پیری که چرخ آمد مقامش
ازان یعقوب چرخ گشت نامش

به حق آبروی پیر احرار
کزو زیب دگر بگرفت این کار

چه (۸) گویم من ز وصف آن گرامی
دری وصفش چنین سفته است (جامی) :

(۷) چو : (طا) چه .

« مقام خواجه برتر از گمان است
 برون از حد تقریر و بیان است »
 « دلش بحری است ز اسرار الهی
 از و یک قطره از مه تا ب ماهی »
 بخواجه زاهد آن پیر صفا کیش
 بجانبازی مولانای درویش
 به حق خواجهگی کاند در بدایت
 نمودی درج اسرار نهایت
 به آن مهر سپهر ارجمندی
 ختام خواجهگان نقشبندی
 که صهبای محبتر است ساقی
 در دریای عرفان خواجه باقی
 به آن سیار سیر بی نهایت
 به آن سرهنگ ارباب درایت
 به آن ینبوع اسرار نهانی
 که کس او را نمیداند تو دانی
 به آن دریای ذخار ^(۹) معانی
 به آن شهباز ^(۱۰) اوج لامکانی

(۸) چه : (طا) چو .

(۹) دریای ذخار : (مع) ذخار دریای .

(۱۰) شهباز : (طا) سالار .

بنور دیده فاروق احمد
 کزو شرع محمد شد مجدد (۱۱)
 ز نورش شد سواد هند روشن
 وزو سرهند شد وادی ایمن (۱۲)
 چراغ محفل باریک بینان
 سپه سالار فوج پاک دینان
 نسجد هر که داند ارتقای
 نگاه (۱۳) هیچ کس با نقش پایش
 بهر دو دیده آن غوث قیوم
 سعید عروة الوثقای معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن نجم ثاقب
 محمد عابد والا مناقب
 بسیف‌الدین و سید نور محمد
 بشمس‌الدین حبیب الله ارشد
 به پیر ما که هست اندر زمانش
 هدایت حصر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرامگاهش
 ازان شد نام عبدالله شاهش

(۱۱) مجدد (ط) : مجدد .

(۱۲) ثم بهینه و بهیتی پیشه‌وهی له (ط) و (طلا) دا له شوینی به‌کدان .

(۱۳) نگاه (ط) : نگاه .

نگویم از کمالاتش که چون است
ز هر وصفش که اندیشم فزون است

غریب و بی کسم بر من بیخشای
چو کس مشکل گشا نبود تو بگشای

دری بگشای از خوشنودی خویش
برین سرگشته مهجور دل ریش

بهر کس کز کرم کردی نگاهی
دو عالم را نمی سنجد بگاهی

ز بحری کز فیوضت گشت ریزان
ز عین مکرمت بر این عزیزان

بر حمت رشحهء هم بر (۱۴) دل من
اگر ریزی شود حل مشکل من

ز من هرگز نشد کاری که باید
گنه زینسان (۱۵) بگفتن در نیاید (۱۶)

ز اعمال بد خود شرمسارم
نه طاعت نه زبان عذر دارم

چو بر خود بینم از بس شرمساری
بدوزخ خوشترم از رستگاری

(۱۴) هم بر (مع) اندر .

(۱۵) زینسان (طلا) : زانسان .

(۱۶) بگفتن در نیاید : (مع) که در گفتن نشاید . (طلا) که در گفتن نیاید .

بیامرز و میرس از کار خام
برسواپی نیرزد انتقامم
اگرچه بس ستم بر خویش کردم
قباحتهای از حد بیش کردم
چو می اندیشم از دریای جودت
خوشم با این همه نقض عهودت
بمحض فضل تو امیدوارم
تو خود فرموده آمرزگارم

- ۵ -

پی گلگشت در فصل بهاری
گذشتم (۱) بر بساط جویباری (۲)
نگه کردم که مرغ گلستانی
نوا سنجند در (۳) مرثیه خوانی
تذرو از مد آهش سرو بر سر
بدل بیم (۴) فراقش (۵) گشته یکسر (۶)

- ۵ -

- (۱) گذشتم : (طا) گذاشتم .
له نوسخه‌ی (مع) دا له‌سهر نهم پارچه‌یه نووسراوه : « در مرثیه شیخ
عبدالکریم که استاذ خودش بوده‌است ، والحال در تپه وسط شهر
سلیمانیه مدفون‌است فرموده‌است » . واته : له لاوانده‌وه‌ی شیخ
عبدالولکه‌ریمدا فرموویه‌تی که ماموستای خۆی بووه و ئیستا به‌سهر
گردیکه‌وه نیتراوه که که‌وتووه‌ته ناوه‌زاستی شاری سوله‌یمانی‌به‌وه .
- (۲) جویباری : (طا) ؛ (طلا) مرغزاری .
(۳) در : (طا) از .

کشیده قمری از اندوه جان کاه
زبان در (ائما أشکو الی الله)

نهاده سر بزانو بید مجنون
سخنکو سوسن اندر هجو (۷) گردون

گل سوری گریبان چاک کرده
پریشان سبزه رو بر (۸) خاک کرده

گرفته ابر و خاک و باد و مه تاب (۹)
کند فریاد و کف بر سر زند آب

چنان گشته است نرگس مست و محزون
تو گویی گاو چشمش داده افیون

بنفشه دال گشته از (۱۰) تظلم
زبان لاله لال است از تکلم

سمن میکند (۱۱) از (۱۲) بیداد طاعون (۱۳)
بناخن خال روی (۱۴) آسمان گون

-
- (۴) بیم : (طا) بینم .
(۵) فراقش : (مع) فواقش .
(۶) یکسر : (مع) کمتر .
(۷) هجو : (مع) هجر .
(۸) سبزه رو بر : (طا) ؛ (طلا) بر سر خود .
(۹) نهام نیوه به پنه له (مع) دا بهم جزیره به :
گرفته آه خاک از باد مهتاب
(۱۰) از : (مع) بر .
(۱۱) میکند : (طا) ؛ (طلا) برمیکند .
(۱۲) از : (طلا) ز .
(۱۳) طاعون : (مع) ماعون .

یکی از سبزه پوشان در (۱۵) گلستان
پیاسخ تر زبان شد همچو مستان

که بحر علم و دانش کوه عرفان
ببرج زهد و تقوی مهر رخشان

سلاله (صاحب الخلق العظیم)
(امام العالم (۱۶) عبد الکریم)

ز چشم دهر شد خورشید و ش گم
ازان تر دامنم از اشک (۱۷) شبنم

بزر خاک گنج آسا چو پی برد
ز رشک ارض گردون خون دل خورد

(دَعَتْ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ ثَرَابًا)
(لَعَلَّ إِلَى بَعْدِ الْمَوْتِ آبَا (۱۸))

بجنت جای کرد آن قطب کامل
بنات النعش و ش گردش افاضل

(بنی تَأْرِيفُهُمْ رَبِّي الرَّحِيمُ)
(کهاکم خالیداً داری (۱۹) النعیم (۲۰))

(۱۴) خال روی : (مع) خال ورد . (طا) خالی و رو .

(۱۵) در : هم و شهیه له (مع) دانی به .

(۱۶) العالم : (طا) عالم .

(۱۷) اشک : (طا) اشک و .

(۱۸) آبا : (طا) ایابا . (مع) آبا .

(۱۹) داری : (طا) دار .

(۲۰) هم نیوه به پته به حوروونی نه بجهد نه کاته ۱۲۱۳ و شیخ عهبدولکه ربمی
به رزنجه بی پیش لهم ساله دا کوچی دوایی کردوه ، که واته نه و نوسخانه

فغان از جور این خونریز فرهاد
 ستون بیستون (۲۱) همت افتاد
 کسی چون او به فن حق پرستی
 نگشته ثبت در دیوان هستی
 کلام و زیج و حکمت با نجومش
 بدی يك قطره از بحر علومش
 چنان آگه بد از اسرار تنزیل
 تو گویی اوستادش بود جبریل (۲۲)
 ز موج فکرش گردون جبابی
 ز علمش لوح يك حرف از کتابی
 شدی محو ار (۲۳) دوصد چون (گلشن راز)
 بلا فکر و توقف گفتیش باز
 غرض علمی نبد در دهر (۲۴) فانی
 که در وی باشد اورا هیچ ثانی
 اجل تا دام بر مردم نهاده
 چنین صیدی (۲۵) بدامش کی فتاده

هه‌له‌ن که (ی) که‌یان له‌سهر (دار) هوه تیدا نی‌یه و به‌م‌په‌یه (داری) و (النمیم)
 نه‌بن به موبته‌دا و خه‌بر .

(۲۱) بیستون : (طا) بیستونرا .

(۲۲) هم به‌پته له (طا) دا نی‌یه .

(۲۳) ار : (طا) ؛ (مع) از .

(۲۴) دهر : (طا) ؛ (طلا) دیر .

(۲۵) صیدی : (طا) ؛ (طلا) مرضی .

سزد گر چرخ ازین ماتم (۲۶) ستیزد
 دو صد پروین ز مهر و ماه ریزد
 ز بس بارد ز پشم اختران (۲۷) خون
 که گردد بیستون (۲۸) چرخ گلگون
 بیا (خالد) بشکر ایزدی کوش
 ز صهبای تحمل جرعهء نوش
 لباس گریه (۲۹) را یکباره کن شق
 روانش را روان کن رحمت حق
 نماند هیچ کس در زیر گردون
 اگر شه گر گدا ، گر نیک و گر دون

- ۶ -

بوعلی گفت آن حکیم پر خرد
 آدمی را هفت علت هست بد
 فالج و عرق النساء ، کم شهوتی
 باد قولنجی کزان در زحمتی
 همچنان باد بواسیر اسیر
 مردمانرا زود گرداند اسیر

-
- (۲۶) ازین ماتم : (مع) ماتم زین .
 - (۲۷) اختران : (مع) ارفوان .
 - (۲۸) بیستون : (طا) بیستون این .
 - (۲۹) گریه را : (طا) کبر را .

درد پشت و درد دندان هفتمین
 نیست ازین هفت درد درد سهمگین
 يك دواى گويمت بشنو ز من
 تا كه گردى سرفراز انجمن
 جوز و بازباز و قرقل ، قاقله
 دارچینی ، سعد هندی ، آمله
 سنبل خوش بوى داخل كن در او
 تا دماغت تازه گرداند ز بو
 انگبین خام را يك جوش ده
 كه از او بستان و يك ساعت بنه
 نام آن معجون جاويدان بود
 بهر آن هفت در درا درمان بود (۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) له ده سنو سه كهى (مع) دا كه تنها نهو نه م پارچه شيمرهى تيابوو ، له
 داوینى شيمره كانه وه به فارسى نوو سراوه : « اجزاها همه مقابل باشند
 و انگبین برابر همه باشد ، مجرب است » . واته : به شهكان هموو
 نهوندهى بهك بن و نهوندهى همویشيان ههنگوین بن ، تا قى كراوه نه وه .

مخمسات

- ۱ -

بجز تو خاطر این بو الهوس نمیگیرد
بگوش خفته صدای جرس نمیگیرد
سوای شهد انیس مگس نمیگیرد
دلم بغیر تو الفت بکس نمیگیرد
چو بلبل است (۱) که جا در قفس نمیگیرد

★ ★ ★

چو عشق مغز بود عقل پوست نتوان کرد
به پند زاهد فردوس ترك دوست (۲) نتوان کرد
بقول مدعی ار صد نکو است نتوان کرد
بحرف زشت بدان (۳) ترك دوست نتوان کرد
کسی که دل بکسی داد پس نمیگیرد

- ۱ -

- (۱) بلبل است : (طلا) بلبلی است .
(۲) فردوس ترك دوست : (مع) فردوس پوست . (طلا) ترك فردوس دوست .
(۳) زشت بدان : (مع) مدعیان .

مخمس بر غزل مولانای جامی

- ۲ -

گرچه در صورت ذرات جهان جلوه گری
گناه در حور نماینده و گه در بشری
لیک چون ذات تو از ژنگ^(۱) حدوث است بری
نه بشر خوانمت ای دوست نه حور و نه پری
این همه بر تو حجاب است ، تو چیزی دگری

★ ★ ★

دلبری از تو و خوبان^(۲) جهانند حجاب
بحر زخاری^(۳) و هرچه^(۴) نه تو^(۵) مانند حجاب
عین انواری و غیر تو بود تاب سراب
نور پاکی و فسانه است^(۶) حدیث گل و آب
لطف محضی و بهانه است لباس بشری

★ ★ ★

نبود جای سخن نکته محبوبی تو
نیست میدان خرد ساحت محبوبی تو
مر ترا زبیدو شرح^(۷) دل آشوبی تو

- ۲ -

- (۱) ژنگ : (مع) رنگ .
- (۲) خوبان : (مع) خواب .
- (۳) بحر زخاری : (مع) بخرد خواری .
- (۴) هرچه : (طا) از هرچه .
- (۵) نه تو : (طا) غیر تو . (مع) تو نه .
- (۶) فسانه است : (طا) ؛ (طلا) فسانست .
- (۷) شرح : (مع) شمع .

حد اندیشه نباشد صفت خوبی تو
هرچه اندیشه کند خاطر آزان خوبتری

بهمه ذره بود نسبت و پیوند ترا
در همه چیز عیان دیده خردمند ترا
لیک در هردو جهان نیست چو مانند ترا
هیچ صورت نتواند که کند بند ترا
در صور ظاهری اما نه اسیر صوری

نیست بی سوز تو در روی زمین^(۸) هیچ دلی
نیست بی عکس رخت در چمن دهر گلی
نیست بی نشأه عشقت بخرابات ملی
جلوه حسن تو از شکل مبراست ولی
میتوانی که بهر شکل کنی جلوه گری

نیست آن کوس (أنا الحق) زده منصور ، توی
به نیاز (آرنی) نعره زن^(۹) طور توی
متجلی^(۱۰) تو و^(۱۱) جوینده آن نور توی
در^(۱۲) مرایای نظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تو از وهم دویی هست بری

(۸) روی زمین : (مع) هردو جهان .

(۹) نعره زن : (مع) نعره زنان .

(۱۰) متجلی : (طا) متجلی و . (مع) بتجلی .

(۱۱) تو و : (طا) تو .

★ ★ ★

خوبی و عشق بود خاص تو در کون و مکان
گاه در شیوه یوسف شوی ای دوست عیان
گاه در کسوت یعقوب برویش نگران
میکنی جلوه نضت از رخ خوبان جهان
وانکه از دیده عشاق درو مینگری

★ ★ ★

(خالدا) دعویء صاحب نظری چند آخر
هان نگردي بير اهل حقیقت (۱۳) کافر
گوش کن نکته آن سر فنارا ناشر
گر تو از دیده عشاق نگردي ناظر
کیست (جامی) که کند دعویء صاحب نظری

- ۲ -

ای وصل تو اعظم امانی
سرمایه عیش کامرانی
گر بی تو بعر جاودانی
يك لحظه زیم بشادمانی
یا رب نخورم بر از جوانی

★ ★ ★

در بحر غم فتاده مشکل
کشتی رسدم دمی بساحل
برباد شدیم ز آتش دل

(۱۲) در : (طا) ور .

(۱۳) حقیقت : (مع) طریقت .

شد ز اب دو چشم خاك تن گل
افسوس تو حال ما ندانی

★ ★ ★

بی مهر رخ تو شام^(۱) هجران
ریزم چو سپهر خون بدامان
صد چاك كنم ز غم گریبان
لیکن چو نمیرسد بسامان
مقصود چه سود خون‌فشانی

★ ★ ★

پیوسته چو غنچه میخورم خون
هر گوشه رود ز دیده جیحون
دامن شده ز اشك^(۲) سرخ گلگون
بی قد تو لیک سرو موزون
مارا چه هوای گلستانی

★ ★ ★

گر زیسته‌ایم بی وصالت
غرق عرقیم ازین خجالت
اما بدو ابروی هلالیت
این نیست حیات بی جمالت^(۳)
مرگ‌است بنام زندگانی

★ ★ ★

- ۲ -

- (۱) رخ تو شام : (طا) توام بشام .
(۲) ز اشك : (طا) اشك .
(۳) جمالت : (مع) وصالت .

بی (۴) صبر و شکیب داشت يك چند
ریش دل خویش (۵) آرزومند
با هجر تو تا گرفت پیوند
ای من بخیال از تو خرسند
بیرید ز دوستان جانی

★ ★ ★

(خالد) ز دو دیده خون (۶) سارا
میبار نهان و آشکارا
زان ابر نهال مدعارا
شاداب همی نما خدارا
تا بار دهد همانکه دانی

★ ★ ★

یا رب بمگردان افلاك
یا رب بشه سریر لولاك
از غیر تو رستگان بی باك
پیش تو شفیع آورم تاك
بار دیگرم بدو رسانی

★ ★ ★

(۴) بی : (طا) ؛ (طلا) با .
(۵) ریش دل خویش : (مع) ؛ (طلا) خویش دل ریش .
(۶) خون : (مع) نور .

قطعات

- ۱ -

از وحی سخن نیست دیگر کیست که چون تو
در فتح معارف زده بر لوح قلمرا
زین بیع و شرایی که تو کردی چه بجا بود
گر در حق تو بیع نمودند سلمرا
افسوس که استاد دوم نیست که بیند
سرگشته‌تر از چرخ نهم عقل دهمرا^(۱)

- ۲ -

عبد رحمن شیر میدان شاه گردون جاودان
با عموم^(۱) شهرتش مهراست مانند سها
طوب اژدرواررا چون بر عراده تکیه داد
پاره شد خمپاره‌وش قلب عدو زین اعتنا

- ۱ -

(۱) نهم پارچه‌به‌له (مع)‌دا‌نی‌به .

- ۲ -

(۱) با عموم : (ط) باد عموم .

حسب حال خصم ملهم گشت تاریخش بدل
« دشمن بد چون رهد از شیر یا از اودها » (۲)

- ۳ -

بود پیش از کار حارث نام دیو بد سرشت
پس بهر (۱) گردون ورا نام دگر شد (۲) سرنوشت

عابد و زاهد بد و او اب در چارم منیب
خاشع و شاکر مطیع است و عزازل در بهشت
خواند ابلیسش خدا یعنی ز رحمت ناامید
چون ز گلزار بهشتش راند و در تهرین بهشت

- ۴ -

فرید دهر ملا صالح زاد
که تا بد داد علم و فضل میداد
روانش بود مرغ گلشن قدس
روان شد سوی نزهتگاه خود شاد
ستون علم و عمان معانی
همه استادها را بود استاد

(۲) نهم نیوه به یته به حوروفی نه بجهد نه کانه ۱۲۲۳ که به سالی هبجری
میژووی نهو سه رکه و تنهی مه بدولر ه حمان پاشایه که شیعه ره که باسی
نه کا .

- ۳ -

- (۱) بهر : (مع) همه .
(۲) شد : (مع) بود .

رقم زد خامه تاریخ وفاتش
« که از پا آن ستون علم افتاد^(۱) »

- ۵ -

یا خیالت را بگو تا رو بگرداند ز من
چون به^(۱) بستر آرزوی خواب باشد بی توام

یا بر آسایم دمی یادی فرومیرد مگر
آتش افروخته در استخوان پهلوم

من بدانسانم که دانستی ز هجرات ولی
بازگشتی هست مر وصل ترا ای مه روم

- ۶ -

چار جنت بود درین دنیا
همه زیبا و شهره ایام

در سرقند سفد و در بصره
هست نهر ابلهء بدرام

شعب بوان بفارس در شیراز
غوطه باشد بهشتکی در شام

- ۴ -

(۱) نهم پارچیه له (طا) و (طلا) دا نی به . نهم دوا نیوه دیره به حوروفی
نهمجد نه کانه (۱۲۰۵) که نهین سالی کوچی دوایی نهو مهلا صالحه بین.

- ۵ -

(۱) به : (طا) ز .

- ۷ -

ای از مژمات غرقه بخون استادم
وز خط تو در قید جنون استادم
دلدامه دلداری خمار آلودت
عالم همه وز ^(۱) جمله فزون استادم
شیدای دو آهوی شکار اندازت
صد چون من و صد هزار چون استادم

- ۸ -

بی روی تو رفت طاقت از دل
در دست نماند اختیارم
جز شوق وصال روی خوبت
نبود بدل حزین و زارم ^(۱)
از هجر تو جان رسید بر لب
رحمی بنما بحال زارم

- ۹ -

مهجور و زبان بسته و ^(۱) سرگردانم
رنجور و جگر سوخته و حیرانم

- ۷ -

(۱) وز: (مع) از .

- ۸ -

(۱) حزین و زارم: (طلا) حزین قرارم .

از چشم تو چشم التفاتی (۲) دارم
گر پای نهی بچشم جان افشانم
دلناده دیده توام گر قدمی
بر دیده نهی تار جان افشانم

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بسته و : (ط) بسته .
(۲) التفاتی : (مع) انتظاری .

رباعیات

- ۱ -

چیست بر آن کس که بوید خاک سالار عرب
می‌نبوید تا ابد بویای پر عطر و طرب^(۱)

بر سرم چندان مصیبت ریخت از هجران او
گر بریزد فی‌المثل بر روزها گردند شب

- ۲ -

هرچند دل ز محنت ایام داغ یافت
رمزی ز داغهای قره اچداغ^(۱) یافت

اما چو دیده راه وصال است^(۲) وصل را
وهم^(۳) آن خیال کرد و ز داغش فراغ یافت

- ۱ -

(۱) طرب : (طا) عبیر .

- ۲ -

- (۱) قره اچداغ : (طا) ؛ (طلا) قره‌جمداغ .
(۲) راه وصال است : (طا) ؛ (طلا) براه وصال است .
(۳) وهم : (طا) هم . (مع) مرهم .

- ۳ -

سینما گرفتد ره بر در (۱) آن سرو دلجویت
بگو ای زمره شیرافکنان نخچیر آهویت
ز طول مدت هجران و شام (۲) محنت دوری
تو مانی زنده (خالد) گشت قربان دو ابرویت

- ۴ -

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد
ورا بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به آغشته خون باد

- ۵ -

ای آنکه ز کنهت (۱) همه کس حیرانند
دیوانه و دانا به برت یکسانند
(القصه) ز تو غیر تو کس واقف نیست
نازم به تقدس تو ای بی مانند

- ۳ -

- (۱) بر در : (مع) در بر .
(۲) شام : (طلا) رنج .

- ۵ -

- (۱) کنهت : (طا) نکهت .

- ۶ -

امروز که منزلم نصیبین گردید
از داغ غمت نصیب من این (۱) گردید
دوری ز سر کوی تو از من دوراست
اما چه توان کرد نصیب این (۲) گردید

- ۷ -

خورد در نافه خون (۱) مشک ختن از رشک گیسویش
نهد سر در قدم سرو سهی از قد دلجویش
اگر زاهد بخواب آن شوخرا بیند یقین دانم
نسازد سجده گه هرگز بجز محراب ابرویش

- ۸ -

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت باغ و بوستان
بنده و امانده از وصل حبیب
(خالد) در مانده در هندوستان

- ۹ -

قاضیء مانند ملا مصطفی در سرزمین
نیست ، قاضی خود بود (۱) چون دیگران شاهد برین

- ۶ -

- (۱) نصیب من این : (طا) ؛ (طلا) دلم نصیبین .
(۲) نصیب این : (طا) نصیبین .

- ۷ -

- (۱) در نافه خون : (طا) خون نافهء . (مع) در نافهء .

میستاند (۲) تا نیند نان او هرگز بخواب
خواب مستی از دو چشم دلبران نازنین

- ۱۰ -

سلامی جان‌فزا چون نشئه می
تحیاتی فزون‌تر زان پیایی
بران نوباهه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بود : (طا) برد .
(۲) میستاند : (مع) میستانند .

فرد

- ۱ -

معما باسم علی

تا بخالت شد سر زلف آشنا

عالمی را عام شد درد و بلا

- ۲ -

به تاب و تب فتاد از تاب رویت این دل بی تاب
ز تاب کاکلت از سینه شد صبر و ز چشم خواب

- ۳ -

مظهر لطف صمدی (خالد) است

منبع فیض ابدی (خالد) است (۱)

- ۴ -

معما باسم اسماعیل

نازم برعنا دلبری سالار هر دو عالم است

بینم بیای اخترش افشاند تاج آدم است (۱)

- ۳ -

(۱) نهم به یته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۴ -

(۱) آدم است : (طا) ؛ (طلا) عالم است .

- ۵ -

حالتم رشك ده مجنوناست
وز غمت دیده من جیحوناست (۱)

- ۶ -

هراتکو مست صهای جنوناست
همه کارش ز حیرت واژگوناست

- ۷ -

معما باسم اسماعیل

دلربائی است مرا نیم نگاهش چو می است
در دل نه نود و یک چو نهی نام وی است (۱)

- ۸ -

(خالدا) کرد فلك قد ترا خم یعنی
که ازین در بیقین وقت برون رفتن تست

- ۹ -

براستی و بجید و بچشم بادامت (۱)
مفسراست (۲) بر اهل علم لفظ اقامت

- ۵ -

(۱) مجنوناست ؛ جیحوناست : (طا) ؛ (طلا) مجنون کن ؛ جیحون کن .

- ۷ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی به .

- ۹ -

(۱) بجید و بچشم بادامت : (مع) تجلد بگردن و ادامت .

(۲) مفسراست : (طا) ؛ (طلا) مفسراند .

- ۱۰ -

(خالد) اندر بهشت خالد باد
(بالنبی و آله الامجاد)

- ۱۱ -

ور (۱) از نفس کسی چراغ افسرد
آن شمع شبستان شرف روشن باد (۲)

- ۱۲ -

در مکتب دل سبق نباشد
این مسأله در ورق نباشد

- ۱۳ -

معما باسم احمد

طمع دارد ز جانان لطف سرمد
شهید کربلای عشق احمد

- ۱۴ -

سالار رسل کریم و امجد
شاهنشاه ملک دین احمد

- ۱۱ -

(۱) ور : (مع) دور .
(۲) ثم بهینه له چهند نامه به کی مهولانادا دووهمی چوارینه به که و که من
جیاوازیشی همیه . چوارینه که بهم جزیره به :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خالد
از باد خزان دوخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

- ۱۵ -

از ضیق وقت و تنگی حال آفریده‌اند
مارا برای خوردن دل آفریده‌اند

- ۱۶ -

غوث عالم خواجه گردن‌فراز سربلند
یکه‌تاز عرصه تجرید شاه نقشبند

- ۱۷ -

خاکپای حضرت صدیق شاه نقشبند
(خالد) درمانده تقصیربار و مستمند (۱)

- ۱۸ -

طمع دارد بفضل حی معبود
غلام خالد و صدیق و محمود

- ۱۹ -

مرید (خالد) درمانده زار
سمی شه (۱) عیدالله احرار

- ۲۰ -

فریاد ز دست فلك (۱) سنگین دل
بیداد ز بیداد مه مهر گسل

- ۱۷ -

(۱) نم به‌بته و به‌بته پیتشو له (طا)دا چوارخشته‌کی به‌کن .

- ۱۹ -

(۱) سمی شه : (مع) مسمی شد .

- ۲۱ -

هست تعریفی ز تعریفات (۱) ای شیرین کلام
گاه حد و گاه رسم و گاه ناقص گاه تام

- ۲۲ -

غنی شد از تعلق حرف جر زاید ای همدم
(عدا) ، (حاشا) ، (خلا) ، (لولا) و (کاف) و (رب) ، (و)ش هم (۱)

- ۲۳ -

دارد امید شفاعت از شفیع المذنبین
راجی لطف خدای هر دو عالم شمس دین

- ۲۴ -

نام او اندر کلام حق مبین
(انّ الیاسَ لَمِنَ المرسلین) (۱)

- ۲۰ -

(۱) فلك : (مع) دلبر .

- ۲۱ -

(۱) تعریفات : (طا) تعریفات . (مع) تعریفان .

- ۲۲ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا)دا نی به .

- ۲۴ -

(۱) نهم بهیته و بهیته (دارد امید شفاعت ..) تاد ، له (طا) و (طلا)دا
جوارخشته کی به کن .

- ۲۵ -

کی شکفت آید ز معروف و کرامتهای او
هفده رتبه از فلک چون برتر آمد جای او

- ۲۶ -

چون قمریء سرگردان کز جفت جدا ماند
از هجر سهی قلدان در دشت زئم کواکو (۱)

- ۲۷ -

روی زمین جمله زیرجد شده
زاغ و زغن آخر ابجد شده

- ۲۸ -

معما باسم لطیف

یک از یک چون فتد دو در میانه
شود نامت هویدا ای یگانه

- ۲۹ -

در مدح سید علی قاضی

شد چو ماه از نسل زهرا منجلی
اختر برج شرف سید علی

- ۳۰ -

(۱) زئم کواکو : (طا) نرم گو .

- ۲۰ -

جدل با هزبر دمان (۱) میکنی
چنین میشوی (۲) چون چنان میکنی

- ۲۱ -

جلای آینهء دل ز رنگ خود بینی
غلام حضرت ایشان محمد چینی

- ۲۲ -

صحن چمن و سایهء بید و لب جوی
سر بر سر زانوی بت عربده جوی

★ ★ ★

- ۲۰ -

(۱) با هزبر دمان : (طا) بما نیز هر زمان .
(۲) میشوی : (طا) ؛ (طلا) میشود .

بهشی کوردی

- ۱ -

ديسان ديارى دلبرى وەك مەشەلستان دا ديار
نوور بوون لەسەر كىوى ئوحد تۆمار بە تۆمار ئاشكار
خۆش خۆش نەسىمى عەنبەرىن بێن خۆش دەكاتن سەرزەمین
ئەمما نە بۆى عەنبەرىن يا نافەبى مېشكى تەتار
بېوادە ئېمشو رۆژ هەلات يا نوورى جانان سات بە سات
رۆشن دەكاتن سەرىسات ، (فى اللیل یولج النهار)
پژ بوو لە نوور دەشتى فەقا ، گۆيا حەبیبى خۆش لىقا
(لىلاء على السلمع ارتقى ، من نورہ القاع استنار) (۱)

- ۲ -

وہ ئەودال ئەكەم .. وہ ئەودال ئەكەم ..
تا كەى خۆم چون قەیس وہ ئەودال ئەكەم ..
بازووى دەرویشیم پژ خەرخال ئەكەم
پۆشاكىن جە لۆنگ شا دەسمال ئەكەم

- ۱ -

(۱) ئەم پارچە شىعرە تەنها لە (طا)دا هەبە لەگەڵ هەندى هەلەدا . بەبەر اوورد
لەگەڵ بەك دوو دەستنووس ژاستمان کردوو ئەمە . لەوەش ئەچى
ناهوار بى . مەولانا ئەم پارچە شىعرەى لە مەدینەى مۆنەووەرە وتورە .

چهنی دهیری یان مال به چۆل نه کم
تـحصیل زۆزی به کهشکۆل نه کم

فه ناییم به خاک سه حرای به ز نه کم
به و کانی و سیلاو دیدهم ته ز نه کم

بیخ زیشهی نهخل زه و قم پهی نه کم
چار گۆشهی جیهان مهسکن تهی نه کم

پهری بهخت و یم خاک وه سه ر نه کم
یا مه ن هوو پهی سه د سکه ندمر نه کم

جه قوم و عه شرت خۆم بیتزار نه کم
عزم وه ئهی کابل و قه نده هار نه کم

(خالید) بی زه فیک زۆز وه شه و نه کم
چون تاف ئاوان تهرک خه و نه کم (۱)

- ۳ -

هامسه ران نه سب .. هامسه ران نه سب ..
مه جبوو یم (۱) هه ن شای عالی نه سب ..

ئیسمش موحه مه د ، قوره یشی و عه رب
ئه داش ئامینه کناچه ی وه هه ب

- ۲ -

(۱) نهم پارچه شیمه ، نیمه بزانه ن ، به که مجار له ژماره (۲۵) و ۲۶ ی (دهنگی
گیتی تازه) دا بلاو کراوه ته وه که له ۸ ی حوزه برانی ۱۹۴۶ دا ده رچوه .

- ۳ -

(۱) مه جبوو یم : (مع) مه جبووب و یم .

ته مامی (۲) عومرش شهست و سئ سالهن
 باب و باپرش بی طهرز و حالهن
 عه بدوللا ، عه بدولوطه لیب ، هاشم
 عه بدولمه نافهن ، بزانهش لازم
 نه کوتا و نه بهرز (۳) سپی و گه ندم گوون
 نه که وتهن سایهش نه رووی دنیای دوون
 به وه لهد بی یهن جه مه ککه ی نه نوهر
 چل سال چاگه مه ند بی به پیغه مبهر
 وه سیزده ی هه نی نه و خۆر جه مینه
 راهی بی ، کوچ کرد شی وه مه دینه
 چۆرگه موقیم بی تا مودده ی ده سال
 مهرگش په ی ئاما جه لای بی زه و آل
 بهرشی جه (۴) دنیای فانیی بی بنیاد
 نه بله ه که سیوهن دل پیش که رو شاد
 صهد و بیست و چار هزار پیغه مبهر
 سیصده و سیزده ره سوول ره مبهر
 ئیبراهیم و نوح ، موسا ئولولولعه زم
 عیسا و موحه مهد بزانهش وه جه زم

(۲) ته مامی : (طا) تمامی .

(۳) نه بهرز : (طا) دراز .

(۴) بهرشی جه : (طا) بهرشی و جهی .

سه بیدول که ونه نین ، خه تمولمور سه لنین
جه ماسیوای جهق بیهتر جه گردین

- ۴ -

قییلم فیراقت .. قییلهم فیراقت ..
ئارامم سه ندهن سه ودای فیراقت ..

دل قه قنهس ئاسان جه ئیشتیاقت
تاقت تاقت بیره ن پهی ئه برۆی تاقت

دوور جه قامهنت قیامهت خیزان
هیجرت شه راره ی جه هه نم بیزان

کاری پیتم که ردهن مهروومی زازت
نه که ردهن وه دل نیم نیگای زازت

قه در عافیهت وه سلنت نه زانام
شو کرانه ی شه کهر زازت نه وانام

سا غهم کۆی شادیم باد وه باد شاقۆ
ته بام ئینتیقام وه سلنت جیم ساتۆ

خاس خاس جه شیددهت نا ئیره ی دووری
وه کۆی نووره کهرد (۱) سه رتا پای (نووری)

- ۴ -

(۱) وه کۆی نووره کهرد : (طا) کهرد وه کۆی نووره .

- ۵ -

- یا فہرد ٹہ عظم ۰۰ یا فہرد ٹہ عظم !
- یا حبیبی قہییوم ۰۰ یا فہرد ٹہ عظم ! (۱)
- یا شنہ وندہی نالہی صوبیح دہم !
- تہ پای بہ ندی یان بہ ندیخانہی غم !
- یا فہرازندہی چہرخ موعہللق !
- یا نیگارندہی تو تاق ٹہ زرق !
- یا بانہی بونیان قوصوور و ٹہ یوان !
- ژفعت بہخش تہخت ہفت پایہی کہ یوان !
- بین زاد و تہ میر ، بین خواب و بین خور !
- تہ عہرض ، تہ جیسیم ، تہ ژوح ، تہ جہوہر !
- بینای بین دیدہی ، شنہوای بین گوش !
- جہ ٹہ سرار غیب واقیف و خاموش !
- بین ہمتا و بین میثل ، بین شہریک ، بین باک !
- جہ عیب موبہ ژزا ، جہ ٹالایش پاک
- تہ قشبتہ ند لہوح صفحہ بی ہستی
- تہ شتہ بہخش جام بادہی سہرہستی !

- ۵ -

(۱) ٹہم پارچہ شیمرہی مہولانامان لہبہر نوسخہی (مہلا فہتاجی کاگردہلی [ممف]) و (مہلا عزیز جوائزوی) نووسی یہوہ . نوسخہکان جیاوازی یان زور بوو ، مہودای باس کردنی ہموو جیایی بہکانمان نہبوو ، بژیہ بہیتی تیگہبشتنی خومان ہردو نوسخہکمان لہیک دا و ٹہم نوسخہبہمان لہی پیکہیتان .

نظام دهندهی نرواح نه نجسام
تەركيب كوتندهی نعضا نه نندام

- به ماه و خورشید خه لعت بهخش نوور !
- نو مایندهی صوبح نه نوج دهی جوور !
- بهر پا كوتندهی خهیمهی بیستوون !
- دهوران دهندهی باد بیسكوون !

جهمین پز نوور ماه مونه ووهر

- نه طور زهی گیسووی شهو نو مایان کهر !
- ته ئلیف دهندهی چار عونصور به هم !
- ظاهیر كوتندهی وجود نه عهدهم !
- فرۆزندهی بهرق نه سینهی سهحاب !
- ئولفت دهندهی ئاتش چهنی ئاب !
- شوعله بهخش نار ، پوزتهو نه فزای نوور !
- زۆزی دهندهی مل و مار و موور !
- فرمان دهندهی مولك و مهله كووت !
- شهه نشای ئیقلم لاهووت و ناسووت !
- نه ققاش نو قووش هه بوولا و صووهر !
- زهضامه ند جه خهیر ، با خه بهر جه شهز !
- زههاتندهی نووح نه طوف طوفان !
- خلاص كوتندهی یووسف نه زیندان !

- زۆی زهوشه ن به شهو ، شهو به زۆ ئاوه ر !
- گه دايان به شاه ، شاه به گه دا که ر !
- جه شه ز فيرعه ون مووسا نه جات دهر !
- ئاته ش په ي خه ليل وه گولستان که ر !
- موونيس يوونس نه گيچاو غه م !
- نه کۆي سه رانديب زه ه نوماي ئادم !
- هه مزاز يووسف نه چاه که نمان !
- نه نيس په عقووب نه به يتولته حزان !
- زه بهر مووسا به نار شه جه ر !
- به دم عيسا مه رده زينده که ر !
- ناقه بهر ئاوه ر جه سه نك خارا !
- نه سه که ندهر جا دهر نه ته خت دارا !
- که ره م که ر به لوظف به مووساي عيبران !
- ئيعجاز به يضا و موعجيزه ي ثوعبان !
- زوباينده ي تاج نه فه رق شاهان !
- به خشاينده ي جاه وه صاحيب جاهان !
- ميفتاح نه بو اب خه زانه ي غه يبي !
- ميشکات ضيای به زم لازه يبي !
- (خالق الأرواح ، فائق الاصابح) !
- (مفتاح النجاح ، مفتاح الفلاح) !

- گیرنده‌ی به‌هشت‌جه دست‌ش‌داد !
- به‌باد‌کوتنده‌ی قه‌وم‌عاد‌وه‌باد !
- که‌وک‌به‌ی‌فیر‌عه‌ون‌غ‌رق‌ده‌ریا‌که‌ر !
- وه‌په‌ش‌ه‌ی‌ض‌عیف‌نه‌م‌روود‌فه‌ناد‌هر !
- جا‌ده‌هنده‌ی‌جه‌م‌جه‌موغ‌اک‌خ‌اک !
- به‌رارنده‌ی‌مار‌نه‌دو‌ش‌ض‌ح‌ح‌اک !
- نی‌گوون‌کوئنده‌ی‌چه‌تر‌فه‌ره‌یدوون !
- خوس‌ره‌و‌خ‌ه‌لطان‌که‌ر‌نه‌گی‌ت‌جا‌و‌ه‌وون !
- جام‌جه‌م‌نه‌ده‌س‌جه‌مش‌ید‌به‌ر‌ئا‌وه‌ر !
- که‌لله‌ی‌که‌یک‌اوس‌وه‌تووت‌یا‌که‌ر !
- به‌ره‌م‌زه‌ننده‌ی‌سو‌پ‌ای‌سه‌لم‌و‌توور !
- به‌باد‌ده‌هنده‌ی‌ئه‌ساس‌ه‌ی‌ته‌یم‌وور !
- مه‌ش‌ش‌اط‌ه‌ی‌طو‌غ‌رای‌زو‌لف‌دیز‌له‌یل !
- زه‌هنوم‌ای‌مه‌جنوون‌نه‌ه‌ه‌رده‌ی‌دو‌جه‌یل !
- په‌ی‌خوس‌ره‌و‌ش‌یرین‌نه‌ئه‌رم‌ه‌ن‌ئا‌وه‌ر !
- په‌ی‌ش‌یرین‌فه‌ره‌اد‌وه‌بیستوون‌به‌ر !
- زه‌نگ‌زیز‌کال‌ای‌گو‌ل‌ناری‌گولان !
- نه‌غم‌ه‌ی‌ته‌و‌ای‌ده‌نگ‌نال‌ه‌ی‌بو‌ل‌بولان !
- طه‌ز‌زاز‌بال‌ای‌گو‌ل‌نه‌چه‌مه‌نان^(۲) !
- عه‌به‌ری‌تیز‌زو‌لف‌می‌ش‌کین‌که‌مه‌نان^(۳) !

(۲) له‌ده‌سنووسه‌کانی‌به‌رده‌ستماندا‌نوس‌رابوو‌(چه‌مه‌ندان) .
 (۳) له‌ده‌سنووسه‌کانی‌به‌رده‌ستماندا‌نوس‌رابوو‌(که‌مه‌ندان) .

- صفا دهندهی سینهی دهرویشان !
- عیلاج کونندهی دهر ددل زیشان !
- میسکینان نهواز ، غهریان یادکر !
- بهندی یان جه به ند میخنهت نازادکر !
- قبیلهی عاشقان جه که عبه و جه دهیر !
- گهر دش دهندهی چرخ سو بوک سهر !
- مه بدهه ئیجاد کولل کائینات !
- سزاوار به همد ، مه و صوف به صیفات !
- هم جه مه ساجید ، هم جه بتخانان ،
- موئمین و کافر نه نات موانان !
- په ری بی که سان تو فی فریادزهس
- بالادس تو فی نه دس کهس
- یا زه ب به حاجت ذولجه لالی ویت ••
- به ذات و صیفات لایه زالی ویت ••
- به موقه ززه بان باره گای عزیزهت ••
- به په رده داران سهریر و محدتهت ••
- به عهرش و کورسی ، به لهوح و قه لهم ••
- به مه لائیکان خاصهی موخته رهم ••
- به دهفته رداران دیوان لاهوت ••
- به ذیکر ته وحید جه رگهی مه له کووت ••
- به سوز نادم به دیدهی نمین
- نه ورژو جه به هشت کهفت نه زووی زه مین ••

- به خه لاصیی نووح جه طوڤ طوڤان ۰۰
 به شادیی خه لیل زۆی عید قوربان ۰۰
 به صیدق هاروون ۰۰ به قورب موسا ۰۰
 به پاکیی مهربم ۰۰ به ته قوای عیسا ۰۰
 به زاستی هوود ۰۰ به دۆسی ئیدریس ۰۰
 به نه غمهی داوود ۰۰ به نالهی جهرجیس ۰۰
 به ویرد یوونس ۰۰ به صبر ئه ییووب ۰۰
 به حوسن یوسف ۰۰ به زارینی یه عقووب ۰۰
 به ئاوازهی ذیکر ئه زۆهی زه که ریا ۰۰
 ئه و زۆ که نه جه وف شه جه ر شه ق کریا ۰۰
 به ئیخلاص پاک سه یید موختار ۰۰
 به زۆر بازووی جه یلهر که زۆاز ۰۰
 به زاستی و صیدق صیددق ئه کرهم ۰۰
 به دین دۆستی فارووق ئه عظم ۰۰
 به نینکنامی و مه ظلوومی عوئمان ۰۰
 به شه هیدی ئه و شاهیده ن قورئان ۰۰
 به حهلق ته شنهی حوسه یین مه زلووم
 به ئه رواج پاک ئه ئیمه ی مه عصووم
 به صوحف و زه بوور ته ورات و ئینجیل ۰۰
 به ئایه ی قورئان ئاوه رده ی جو بریل ۰۰
 به ئه صخاب که هف خواب ئالووده ی غار ۰۰
 ئه مین بین جه شه ز شه راره ی کوفقار ۰۰

- به قوطبولته خیار ، به غه و ثولته عظم
- به ژبجالولغه رب ته وتاد عالم
- به به يتوله عمور ، مه سجیدولته قضا
- به به ٿریب زه مین ، به ٿه رض به طحا
- به شیخ به صری ، به شیخ بایه زید
- به سولطان جونید ، شیخ ٿه بووسه عید
- به چه هار دهرویش مولک هیندستان
- به ههفت ٿه ودالان خاصه ی کوردستان
- به ٿه صاحب به در حال شه هیدان
- به گشت مریدان که یوان مریدان
- به شهو یتداران عیادهت خانه
- به حق ٿاشنا ، جه خهلق یتگانه
- به خالک نشینان بادیه ی پهستی
- به جورعه ٿوشان به زم سه رمهستی
- به سیاه پوژشان سه رحه لقه ی ماتهم
- به هوناو ٿه سرین مرٿزان نه چه م
- به قه ده ح ٿوشان جورعه ی سه بووحی
- به ٿوبه کاران ٿوبه ی نه صووحی
- به یا هوو یا هووی ٿه ودالان به ژ
- به ناله ی پیران واده ی سوب سه حهر
- به سۆز سینه ی که فته ی دهروونان
- به ٿاب دینده ی دل پز جه هونان

- به قهله ندهران مهست مه یخانه
 مکیشان نه دل نعره ی مه ستانه ..
- به عیشق زه نندان سه رمه ست و مه دهوش ..
 به جام باده ی پیر مه ی فروش ..
- به سۆز سینه ی سفته ی دمر ویشان
 به ثاب دیده ی دل پز جه زیشان
- به دوردی که شان به زم ئیر ادهت
 به گۆشه گیران کونج قه ناعهت ..
- به بانگ حه ججاج ، به ثاب زه مزه م ..
 به لهن ئینجیل ، به طه وف حه رم ..
- به ته ئیر صورهت قاری قورئانان ..
 به سه دای ناقوس نه وای زه ه بانان (۴) ..
- به سه حه رخیزی ساکنان دهیر ..
 به دوعای پیران عاقیبهت وه خیر ..
- به سه فای سینه ی صؤفیان صاف ..
 به ذیکر شیخان (جامع الأوصاف) ..
- به سه رگه شته گان وادیی حهیرانی ..
 مکه ران نه زای حهق جان فشانی ..
- به سه رگه ردانیی که لپؤس وه پیتلان
 نه بادیه ی عیشق وئل وئل مگیلان

(۴) ئەم نپوه بهیته له نوسخه ی مهلا عهزیزی جوانزۆیی دا بهم جۆره یه :
 به سه دای ئەذان جه پهنج وهخت وانان

به سۆز سینهی سفته دهروونان
 به ئاب دیدهی دل پز جه هوونان
 به عیشق سینهی صاف دهرویشان
 به سۆز دهروون یا هوو مکیشان
 به کۆنه پۆشان کونج خهرابات
 جه نیمه شهوان مووانان حاجات
 به زه قص و سه ماع و مجد نههل حال
 موینان وه چه م جه مین و یصال
 به حکمت و انان سیزز ئیلاهی
 جه نه سرار غیب مدان گه واهی
 به توبه کاران جه گشت و یه رده
 به بینه و فاییی دنیای بینه رده
 به عدل شاهان زه عییهت پهروهر
 کس جه سه وداشان نه دینه نش زهره ر
 به سهیل نه سرین نه بر نه و به هار
 به شوغلهی دهروون به رق شهره روار
 به سه رئاویزیی به زه زای به رزان ..
 به له رمی نه ندام توول قه لوه زان ..
 به گونای زه نکین گولان وه هار ..
 به نالهی حزین بولبولان زار ..
 به داغ دهروون سوپای گولالان ..
 به یداشان ماوان وینهی نه و دالان ..

به وهفای له یلی ، به عیشق مه جنوون ..

به ناله‌ی کوکهن ته پای بیستوون ..

به جیلوه‌ی بتان شوخ مهه جهمین

منمانان جه مال جیهان ئافهرین ..

به غه مزه‌ی جادووی سورمه‌سای جانان

لیقای سوبحانی به خه‌لق منمانان ..

به ذیکر مورغان به یا هوو یا هوو

موانان (یا من لیس الا هو) ..

یا شا ! جه دمرگات ئیندمه‌ن زجا

به‌خشی گونای به‌نده‌ی زووسیا ..

من که سه‌رحه‌لقه‌ی گوناکارانم

سه‌رتوق جه‌رگی شه‌رمه‌سارانم

سه‌رتاپا غه‌ریق لوججه‌ی عیسیانم

سفته‌ی نائیره‌ی نار حیرمانم

شه‌رط ئه‌مر تووم وه‌جا ناوه‌رده‌ن

جه ته‌قصیراتم ته‌قصیر نه‌که‌رده‌ن

هه‌رچی‌وه‌م که‌رده‌ن جه ناه‌رمانی

نادانیم بیه‌ن ، تو ویت مزانی ..

ئه‌ر مسۆچنیم ، ئه‌ر به‌خشیم گونا‌ه

زه‌ضام زه‌ضای تۆن (الحکم لله)

یه‌ک ئه‌مجار به‌ لوظف بیه‌خشیم گونا‌ه

(استغفر الله .. استغفر الله)

جو رسم بی حدهن ، گو نام بی شو مار
(ربّ نجّتی من عذاب النار)

نه کبری مه حرووم به ندهی ژووسیا ه
(ولا تقنطوا من رحمة الله)

بار عیسیانم کۆ کۆ بیین جه م
(يا غافر الذنب فاغفر لی وارحم)

نیازم ئیئدهن یا هه ی ، یا قه بیووم
(خالید) جه دهر گات نه کبری مه حرووم

- ٦ -

میرزام وه فاته ن . . . میرزام وه فاته ن . . .
قه دهم ژه نجه کهر ، واده ی وه فاته ن

شه هه نشای شادیم مات ناماته ن
بت په رست ، ئاسا ئه روام جه لاته ن

جه حو جره ی سه راو که ی مبی زا هی
یه ند مه مدرۆ ما ه جه بورج ما هی

واده ی ئاماته ن ئامان سه د ئامان
ژێزه ی ژازانت شیفان په ی زمان

سا باوهر ته شرف ئه ی بهر گوزیده م
جه ژووی مه ردمی جا که نه دیده م

وه رنه ها ته مام نایره ی دووری

وه کۆی نووره که رد سه رتا پای (نووری) (١)

- ۷ -

زوخواوان جه وهخت فہصل گیان کیشان
سہرواز جه داغ بی شہرتی خویشان
نہو جاگہ فہوت بؤ جہستہی غہمگینم
نہزاناں مہخلوق کام سہرزہمینم (۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شیعره له نئسلی نهم کتیبہشدا هه به ، بهلام به ههندی
جیاوازی بهوه .

- ۷ -

(۱) نهم پارچه شیعره ، نئمه بزائین ، بهکه مجار له ژماره (۲۷) ی (دهنکی
گیتی تازه) دا بلاوکر او هه وه . که له ۲۲ ی حوزه برانی ۱۹۴۶ دا دهرچوه .

القسم العربي

- ١ -

أوقدتَ ناراً^(١) في الحشا
أحرقتنى كما تشا

فارحم بصب^(٢) قد تشا
ما اشم^٣ منكم من تشا

أغرّيتنى ، أخزيتنى^(٣)
والآنَ قد أنميتنى^(٤)

يا ليتني أصميتنى
فالنجمُ بالنجوى^(٥) وشا^(٦)

- ٢ -

خفِ اللهُ يا بدرَ برج^(١) الكرامة
وأطفِ الفوآدَ الحريقَ اضطرامه

- ١ -

- (١) أوقدت نارا : (طا) و آى أوقدت نار .
- (٢) بصب : (مع) بصبر .
- (٣) أخزيتنى : (طا) أخزيتنى .
- (٤) قد أنميتنى : (طا) ألميتنى .
- (٥) بالنجوى : (طا) بالنحو . (طلا) بالنجو .
- (٦) وشا : (طا) ؛ (طلا) أشا .

أكنتَ ترى في الخلوص^(٢) اعوجاجا
 فلم تعدلِ القوسَ في الاستقامة^(٣)
 خلافُ المهود وترك الوفا لي
 س^(٤) امرأ قميناً بأهلِ الفخامة
 وكم ارتحلتم بدونِ استِذاني^(٥)
 دعوتُ لرجعكمُ بالسّلامة^(٦)
 وليل^(٧) إلى الصبحِ قد احرقني^(٨)
 حرارةُ نارِ الجوى باستِدامة
 ولو كنتُ ما اخطرَن^(٩) بيالك
 فوآدى لذكراك دار الاقامة
 فما بالُ بالٍ عن الحبِ خالٍ
 وماذا الزجاجةُ لولا المدامة
 ولو ان علمتُ لكمُ خُلفَ وعُدٍ
 لما اوقِعتُ قلبي^(١٠) في ذا الغرامة

- ٢ -

- (١) برج : (طا) في برج .
- (٢) الخلوص : (طا) خلوصى .
- (٣) الاستقامة : (طا) استقامه .
- (٤) ليس : (طا) بئس .
- (٥) استذاني : (طا) استدانته .
- (٦) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٧) وليل : (مع) وكم ليل .
- (٨) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٩) ما اخطرَن : (مع) ما خطرَن .
- (١٠) قلبي : (مع) قبل .

فقد صرتُ خَطِيئَتِكُمْ بعدَ هذا
فسوفَ نرى ما نرى في القيامة

الى مَ الامُّ وحسَى متى
يكسّرُ قلبي بصخرِ الملامة

فلا أبصرُ منكَ الا خِداعاً
يراهُ الورى ظاهريّ العلامة

فلا أبكينَ بعدُ في هجرِكم
ولا أسكبُ الدمعَ^(١١) مثلَ الغمامة

ندمتُ لما قد مضى بيننا
ولكنّه ليسَ يجدي الندامة

صلوةُ الاله على جدّكم^(١٢)
واجابه وهو^(١٣) خير الختامه

- ٣ -

يا أنيسَ القلبِ في ضيقِ الفراقِ
يا دواءً عن تصابٍ لا يطاقِ

يا جلىّ القلبِ يا حلوى المزاجِ
يا زكياً جملةً الأقرانِ فاقِ

(١١) ولا اسكب الدمع : (طا) ولا اسبك دمع .

(١٢) جدكم : (طا) حدكم .

(١٣) وهو : (طا) وهى .

چون ز لطف خلق و حسن خلق تو^(۱)
 دم زخم کز لطف داری اشتیاق^(۲)
 ان تسلّ عن بالٍ بلبالٍ الفوآد
 او شتابیب^(۳) دموعي واحتراق
 فالذي حلاك^(۴) باللطف الوسيم
 ثم قد خلاك من شوب النفاق
 والذي في البين اعطاني جوى^(۵)
 لحظة في العمر لست في الفراق
 كالمهود اللائي^(۶) في تلقائكم
 مذ تفارقنا دموعي لا تنطق^(۷)
 قل لمن ما شهيد في المرخ العفار
 وهو في الريب من الحي المحاق^(۸)
 ينظروني كيف لم الله بي
 وابل الدمع بنار الاشتياق
 طيف نصب القد مع كسر الجفون
 جزّما^(۹) قلبي و جزّ^(۱۰) باتفاق

- ۲ -

- (۱) تو : (مع) دون .
- (۲) اشتياق : (طلا) اشتقاق .
- (۳) شتابیب : (مع) شبايبب .
- (۴) حلاك : (طا) خللك .
- (۵) جوى : (مع) جرى .
- (۶) كالمهود اللائي : (طا) كالدهور الاى .
- (۷) لم بهيتهوه تا دواى له (مع) دا نى به .
- (۸) الحي المحاق : (طا) حى المخاق .

بر خلاف قاعده دور از رخت
 نیست خالی روزگارم از محاق
 منذ نأيت عن نبال الهدب قد
 صرت من غضب العذاب كالعراق
 یا مرونی^(۱۱) الصبر قوم فی الوداع
 لم يذوقوا من أذاه من لواق
 كيف يدري باضطرام البال من
 ليس من لحظ العيون التجل^(۱۲) ذاق
 مت في الهجر ولم أرج الوصال
 من يطيق^(۱۳) الصبر مع هذا العناق
 (خالد) از^(۱۴) لعل لبت یادآورد
 زان بود ظمش تر و شکر مذاق

- ۴ -

كملت مسافة كعبة الآمال
 حمدا لمن قد من بالاكمال
 وأراح مركبى الطريح^(۱) من السرى
 ومن اعتوار الحط^(۲) والترحال

- (۹) جزما : (طا) جز بما .
 (۱۰) وجر ۳ : (طا) و جز .
 (۱۱) یا مرونی : (طا) یامرون .
 (۱۲) النجل : (طا) البخل .
 (۱۳) يطيق : (طا) يضيق .
 (۱۴) از : (طا) ار .

فجاتني من قيد الأقاربِ والوطنِ
 وعلاقة الأحبابِ والأموالِ
 وهموم أمهتي^(٣) وحسرة^(٤) اخوتي
 وغموم عمي^(٥) أو^(٦) خيال الخالِ
 ومواعظ الساداتِ والعلماء^(٧)
 وملامة الحسادِ والعذالِ
 وأعاذني من فرقة^(٨) أفاكة
 وأجارني من أمة جهال^(٩)
 أعني روافضِ آذربيجان^(١٠) التي
 هم أشنعُ المخلوقِ في الأفعالِ^(١١)
 ومضليلها الكاشي اسماعيل اذ
 قد حار لما شبَّ نارُ جدال^(١٢)

- ٤ -

- (١) الطريح : (مع) الطليع .
- (٢) الحط : (طا) الخبط .
- (٣) امهتي : (طا) احبتي . (مع) امهائي .
- (٤) وحسرة : (طا) وحررة .
- (٥) عمي : (مع) عمتي .
- (٦) أو : (طا) و .
- (٧) والعلماء : (طا) والعلماء .
- (٨) فرقة : (طا) وفررة .
- (٩) أمة جهال : (طا) لومة الجهال .
- (١٠) آذربيجان : (طا) ؛ (طلا) آذربايجان .
- (١١) في الأفعال : (مع) والأفعال .
- (١٢) قد حار .. الخ : (طا) قد جال سيف نار الجدال .

سَحَقًا لَهُ مِنْ مَدَّعٍ مُتَزَخِرٍ (١٣)
 بَعْدًا لَهُ مِنْ مُنْكَرٍ قَوَّالٍ
 وَغَلَاةٍ فَرَسٍ وَالْعِرَاقِ ، وَفِي الْخَبْرِ (١٤)
 قَدْ بَشَّرُوا بِطَاعَةِ الدَّجَالِ
 وَشِرَارِ أَهْلِ الطُّوسِ مَنْ سَمَّوْا الرُّضِيَّ
 وَتَوَسَّهَمَ سَمَّوْا أَحِبَّةَ آلِ
 وَمِنْ الْهَزَارَةِ (١٥) وَالْبَلُوجِ الْمُتْسِدَّةِ (١٦)
 وَتَمَرْدِ (١٧) الْأَمْرَاءِ وَالْأَقْيَالِ (١٨)
 وَمِنْ الْأَفَاغِنَةِ (١٩) الَّتِي جَبَّلُوا عَلَى
 خَوْضِ الْمَفَاسِدِ وَاقْتِحَامِ قِتَالِ
 وَفَسَادِ قِطَاعِ الطَّرِيقِ بِخَيْبِرِ (٢٠)
 وَمِنْ الْمَجُوسِ (٢١) وَمَا لَهُمْ مِنْ وَالٍ
 مَنَعُوا الْأَذَانَ أَمَارَةَ (٢٢) الْإِسْلَامِ
 ضَلُّوا وَخَاضُوا أَبْحَرَ الْإِضْلَالِ (٢٣)

-
- (١٣) متزخرف : (مع) كذاب .
 (١٤) والعراق وفي خبر : (طا) ؛ (طلا) في حديث مسند .
 (١٥) الهزارة : (طا) الخفارة .
 (١٦) المتسدة : (طا) ؛ (طلا) المفرطة .
 (١٧) وتمرد : (مع) وتمرد .
 (١٨) والأقيال : (طا) والأقبال .
 (١٩) الافاغنة : (طا) الاناغنة .
 (٢٠) بخيبر : (طا) بخير .
 (٢١) المجوس : (طا) الجلوس . (مع) المحبوس .
 (٢٢) امارة : (مع) رعاية .
 (٢٣) ابهر الاضلال : (مع) اليوم في الاضلال .

وهجوم أمواج البحار الزاخرة
وأذينة المكاس والعمال
ومن المثناة العلوج (٢٤) الطاغية
ما مثلهم في الأرض عالٍ غال
وأنا لى أعلى (٢٥) المآرب والمثنى
أعنى لقاء المرشد المفضل
من نور الآفاق (٢٦) بعد ظلامها
وهدى جميع الخلق بعد ضلال
أعنى غلام على القمر (٢٧) الذي
من لحظه يحيى الرميم البالى (٢٨)
تمثيله ما ساغ إلا أنه
ما ناقش الأدباء (٢٩) في التمثال
هو ييم فضل ، طود طول والكرم (٣٠)
ينبوع كل فضيلة وخصال
نجم الهدى ، بدر الدجى ، بحر التقى
كنز الفيوض ، خزنة (٣١) الأحوال

-
- (٢٤) المثناة العلوج : (طا) المثناة العلاج .
 - (٢٥) أعلى المآرب : (طا) على المآرب .
 - (٢٦) نور الآفاق : (طا) نور آفاقه .
 - (٢٧) القمر : (طا) ؛ (طلا) القمر .
 - (٢٨) البالى : (طا) ؛ (مع) البالى .
 - (٢٩) الأدباء : (طا) الأوباء .
 - (٣٠) طول والكرم : (طا) وطول الكرم .
 - (٣١) خزنة : (مع) وخزانة .

كالأرضِ حلماً ، والجبالِ تمكثناً
والشمسِ ضوءاً ، والجبالِ معالٍ

عينُ الشريعةِ ، معدنُ العرفانِ
عونُ البريةِ ، منبعُ الأفضالِ

قطبُ الطرائقِ ، قدوةُ الأوتادِ
غوثُ الخلائقِ ، رحلةُ الأبدالِ

شيخُ الأنامِ وقبلةُ الإسلامِ
صدرُ العظامِ ومرجعُ الأشكالِ

هادٍ إلى الأولى بهدى مختلفٍ (٣٢)
داعٍ إلى المولى بصوتٍ عالٍ

محبوبُ ربِّ العالمينَ ، من اقتدى
بهدهُ (٣٣) ، قل يا قدوةَ الأمثالِ

كم من جهولٍ بالهوى مكبولٍ
نجاته من لخطِ (٣٤) كحلِّ عقالِ

كم من وليٍ كاملٍ من صدِّه
قد صدَّ عنه عجائبُ الأحوالِ

كم منكروهُ لعلوِّ شأنِهِ قد ردى (٣٥)
فأذاقه المولى أشدَّ نكالِ

(٣٢) مختلف : (مع) مختلف .

(٣٣) بهدهُ : (طا) لهداه .

(٣٤) لخطِ : (طا) الخط .

(٣٥) ردى : (طا) درى .

معطى كمال تمام أهل تقيصة
ومثزل نقص (٣٦) جميع أهل كمال

أخفاه (٣٧) رب العزّ جلّ جلاله
في قبة (٣٨) الاعزاز والاجلال

يا أهل مكة حوله در (٣٩) طائفاً
واهجر حجازا ان سمعت مقالي (٤٠)

ومبيت (٤١) خيف (٤٢) دع و ركض (٤٣) محسّر
ومنى منى والرّمى للأميال (٤٤)

واسكن بذا الوادى (٤٥) المقدس خالماً
نعلّي هوى الكونين باستعمال

حجر مقامك (٤٦) بالمطاف بلا صفاً (٤٧)
من خوف حضرة كعبة الآمال

ما السعى الا في رضاه بملتزم
ما الطوف الا حوله بحلال

-
- (٣٦) نقص : (طا) تقيص .
(٣٧) أخفاه : (مع) أخفاه .
(٣٨) قبة : (مع) فئة .
(٣٩) در : (مع) ذر .
(٤٠) مقالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مقال .
(٤١) ومبيت : (طا) ؛ (مع) وبيت .
(٤٢) خيف : (طا) ضيف .
(٤٣) وركض : (طا) ؛ (مع) واركض .
(٤٤) والرّمى للأميال : (طا) و رمى الايصال . (طلا) والرّمى للايصال .
(٤٥) بذا الوادى : (طا) بذا الواد .
(٤٦) مقامك : (طا) مقام مكة .
(٤٧) بلاصفاً : (طا) وبالصفا .

من شامَ لَمَعاً من بَرُوقِ (٤٨) ديارِهِ
 بمشامِ رَوْضِ الشامِ كيفَ يَبالي
 آنستُ من تِلْقاءِ مَدِينِ مصرِهِ
 ناراً فيبلي (٤٩) البالُ بالبلبالِ
 فمَجَرَّتْ أَهلي قائلًا لهم امكثوا
 أرجعْ اليكمْ غِبْ الاستشعالِ
 ونويتُ هِجرانَ الأحبَّةِ والوطنِ
 وركبتُ متنَ الأدهمِ (٥٠) الصَّمَّالِ
 فَطَوَى منازلَ في مَسيرَةِ منزلِ
 واما لجارِ (٥١) سابعِ شِمْلالِ
 فنسيتُ أصحابي على ميثاقِهِم
 ومواعدي من فرطِ (٥٢) شوقِ جمالِ
 من لي (٥٣) بتبليغِ السلامِ لاختوي
 ويبسَطِ عذرَ الغدرِ (٥٤) والاهمالِ
 سلبَ الهوى لبني فما في خاطري
 غيرَ الحبيبِ وظيفُ شوقِ وصالِ

-
- (٤٨) بروق : (مع) بروت .
 (٤٩) فيبلي : (طا) ؛ (طلا) فيبلي .
 (٥٠) الأدهم : (مع) الأكمة .
 (٥١) لجار : (طا) بحار .
 (٥٢) من فرط : (طا) من .
 (٥٣) لي : (مع) بي .
 (٥٤) ويبسط عذر الغدر : (طا) ويبسط عذار الغدر . (مع) ويبسط عذر الغدر .

قد حان^(٥٥) حين تشرُّ في بوصالِهِ
 من لي^(٥٦) بشكرٍ عطيَّةِ الايصالِ
 يا رَبِّ لا أحصي ثناءك انتَه
 سَفَهٌ على من° شم° رِيحَ زوالِ
 والله لو أعطيتُ عمرَ الآخِرَةِ
 وتركتُ^(٥٧) غيرَ الحمد كلِّ فِعَالِ
 وأتِيحَ لي في كلِّ منبَتِ شِعْرَةٍ
 ألفا لسانٍ في ألوفِ مقالِ
 وأميطَ عني° النفسُ والشيطانُ كي°
 لا تلهياني^(٥٨) بخطرَةٍ في البالِ
 فصرفت عمري كلَّه في حَمْدِه
 بشراشري أبدأ بلا اهمالِ^(٥٩)
 ما أقدرن° على كفاءِ عطيَّةِ
 فضلاءً عن التفصيلِ بالاجمالِ
 أين العطايا وهي غيرُ عديدهِ
 كيف التنكُّر وهو بعضُ نوالِ^(٦٠)

(٥٥) حان : (طا) حال .

(٥٦) لي : (مع) بي .

(٥٧) وتركت : (طا) وتركيب .

(٥٨) لاتلهياني : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) تلهيان ، والكل خطأ .

(٥٩) بلا اهمال : (مع) ؛ (طلا) بلا اهمال .

(٦٠) نوال : (طا) اقوال .

أم كيفَ أحمدُ ناطماً أو نائراً
 ذاتا ترقّتْ عن حَضِيضِ خيالِ
 إليه الخلائقُ في نعوتِ كماله
 سبحانه من خالقٍ متعالِ
 فالعجزُ (٦١) نطقى ، والتحيُّرُ فكري
 ما ينبغي الا السكوتُ بحالي
 فكما قضيتَ الهنا (٦٢) في أشهرِ (٦٣)
 طياً لبُعدِ مسافةِ الأحوالِ
 وهبتَ اقداما على طيِّ الفلا
 ونزولِ غورٍ وارتقاءِ (٦٤) جبالِ
 وحببتنا (٦٥) حفظاً عن الآفاتِ
 ومنحتنا (٦٦) أمناً من الأهوالِ
 ورزقتنا (٦٧) تقبيلَ عتبةِ قبلةِ
 فازَ (٦٨) المقبلُ منه بالاقبالِ
 فارزقِ اله العالمينَ بحقه
 أربا (٦٩) يليقُ بذا الجنبِ العاليِ

-
- (٦١) فالعجز : (مع) والمعجز .
 (٦٢) الهنا : (طا) الها .
 (٦٣) أشهر : (طا) الشهر .
 (٦٤) وارتقاء : (طا) وارتفاع .
 (٦٥) وحببتنا : (طا) واجتنبنا . (مع) وحببتنا .
 (٦٦) ومنحتنا : (طا) ومنحنا .
 (٦٧) ورزقتنا : (طا) ورزقنا .
 (٦٨) فاز : (طا) فانه . (مع) فان .

وأمدنا ببقائه وبقائه
وعطائه ونواله المتوالي (٧٠)

زد من حياتي في اطالة عمره
ادم (٧١) الوري بجماه تحت ظلال

واجعلني مسعوداً بحسن قبوله
وامنحني (٧٢) مايرضيه (٧٣) من أعمال

زد كل يوم (٧٤) في فوآدي وقعه (٧٥)
ما دمت حياً (٧٦) في جميع الحال

وأمتني مرضياً لديه وراضياً
عنه رضا يجدي مفاز (٧٧) مالي (٧٨)

فالحمد للرب الرحيم المنعم
القادر المتقدس المتعال

ثم الصلوة على الرسول المجتبي
خير الوري والضجب بعد الآل

-
- (٦٩) اربا : (طا) ؛ (طلا) ادبا .
(٧٠) المتوالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) المتوال ، والكل خطأ .
(٧١) ادم : (مع) ارم .
(٧٢) وامنحني : (مع) وامسحتني . (طلا) وامنحني .
(٧٣) مايرضيه : (طا) يرتضيه .
(٧٤) زد كل يوم : (طا) و كل يوم .
(٧٥) وقعه : (طا) وقعة .
(٧٦) ما دمت حياً : (طا) مادامت حياتي .
(٧٧) مفاز : (طا) مفارق .
(٧٨) مالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مال ، والكل خطأ .

- ۵ -

يا منزلَ مَنْ مِنْ قِدَمِ أهواه
أحرقَتْ فوآدي بلطى ذِكراه (۱)
طوبى لكَ أَنْ عَرَّسَ محبوبى بكِ
أولى لكِ ما رأيتَ ما تراه
صِرْتُ ثَملاً بوجهِ كالتراح
ما أطيَّبَ ذا الترابِ وما أزكاه
قد نبتَهني وصالُ مَنْ يَتَمَنَّى
كِدْتُ فرحاً أطيرو من جِراه
أوزِ عني يا رَبِّ على الشكرِ بما
أنعمتَ وأنَّ أعملَ ما ترضاه

- ۶ -

خيرُ خلقِ اللهِ غِطِيفُ العربِ
وصفهُ الآتي على كلِّ وجب (۱)
ايضُ اللونِ لحمرٍ قد يَميلُ
أدعجُ العَيْنَيْنِ ذو خدِّ أسيلِ
ابنُ عبدِ اللهِ عبدِ المطلبِ
هاشمِ عبدِ المنافِ أسألُ اَجِبُ

- ۵ -

(۱) نهم پارچه له (مع) دا نی به . له تگیبشی زور تیندایه .

- ۶ -

(۱) نهم پارچه شیعره له (طا) دا نی به .

هاشمي من قرش آمنه
 بنت وهب امه اعلم موطنه
 بدر سياه بيطحاء جلا (٢)
 وبها للاربعين ارسلا
 قدته كما وكيفاً اعتدل
 في ثلاث بعد خمسين اتقل
 هاجراً في طيبة عشرأ ثوى (٣)
 شيه عشرين شعراً ما احتوى
 مع ثلاث عاش ستين سنة
 في توفيه تكله الألسنة
 غاب بيضا وجهه في يثرب (٤)
 طيبستها يا لها من مغرب

- ٧ -

نذر القراض ، القرض كالمرهون
 جان زكاة مؤن المؤمن (١)

- (٢) بيطحاء جلا : له نوسخه كاني بهرده ستماندا نو سرا بوو (بيطحا انجلا) .
 تيمه نهوه مان بهلاوه ههله بوو .
 (٣) ثوى : (مع) ثرى . دياره ههله به .
 (٤) فى يثرب : له نوسخه كاني بهرده ستمانا نو سرا بوو (باليثرب) بهلام
 نهوه له رووى ريزمانه وه ههله به .

- ٧ -

- (١) نهم چوارخشته كى به له (مع) دا نى به .

كتابة موسى مبيغ المفلس
مردود عيب يسبق اخفظ ترأس

- ٨ -

ان عرّف الخبّر باللام انحصر
في المبتدا ، والعكس بالعكس (١) ظهر (٢)

- ٩ -

لقائل ان قورى السؤال
ودونه ان قيل لا يقال (١)

- ١٠ -

من كان يركب طرف وجد لم يقتل
طى السباب مهلك ومخوف (١)

- ١١ -

ابناء عباس و عمرو و عمر
ثم زيير والعبادل الفرر (١)

- ٨ -

(١) بالعكس : (مع) فى العكس .
(٢) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ٩ -

(١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١٠ -

(١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١١ -

(١) ثم بهيته له (طا)دا نى به .

- ١٢ -

لقد غلطت في هذا المقام
لا أبدي الوجه لكي لا ألام

★ ★ ★

سوپاس

ئىستا که له ئاماده کردن و له چاپدانی ئهم کتیبه ئه به وه ، ئه مه وئى سوپاسی زۆری حاجی مه لا زاهیدی پاوه یی بکه م و ، له خوی گه وه بیازمه وه زه حه تی خۆی به سه ر گۆزی حاجی شیخ مه عصومی قزله باتدا بزیژی که نامه فارسی و عه ره بی به کانی مه ولانا خالیدیان دایه لام ، وه کو له سه ره تاوه باس م کردووه . هه روه ها هیوای سه رکه وتنی برازای خۆشه ویستم دوکتور عیززه ددینی کۆزی خوالی خۆش بوو مه لا مصطه فای حاجی مه لا زه سوولی دلیزه یی بکه م که له شامه وه به تاییه تی له کتیبخانه ی مالی شیخ ئه سه د صاحب نوسخه یه ک (بغیة الواجد فی مکتوبات حضرة مولانا خالدی) بۆ هینام که له ئاماده کردنی ئهم کتیبه دا که لکینکی زۆرم لێ وه رگرتووه .

- دانهر -

(دیوانی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی) که به شیکه له م کتیبه ، له لایه ن (محمدی مه لا کریم) هوه زیکخراره و نوسخه کانی به راورد کراوه . هه روه ها ناوبراو له باره ی داژشتی زمانه وانی و ئه ده بی به وه به به شه کوردی به که ی کتیبه که شدا چووه ته وه . هه ر ئه ویش سه ره په رشتی له چاپدانی کردووه و هه له چاپی به کانی ژاست کردووه ته وه .

من منشورات المجمع العلمي الكردي

تذكار الرجال

الجزء الاول

مولانا خالد النقشبندي

(باللغة الكردية)

(يضم سيرته وبحثا عن الطريقة النقشبندية ، وبعض مؤلفاته
ورسائله باللغتين الفارسية والعربية ، وديوان اشعاره)

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل في المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٧٩

★ ★ ★

A Publication of the Kurdish Academy

Y A D I M A R D A N

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. I :

MAWLANA KHALID I NAQSHBANDEE

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(IN KURDISH)

BAGHDAD — 1979